

VETUS ET NOVA ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA BENEFICIA, ET BENEFICIARIOS

IN TRES PARTES DISTRIBUTA,

Variisque Animadversionibus locupletata;

AUCTORE, EODEMQUE INTERPRETE

LUDOVICO THOMASSINO

Oratorii Gallicani Presbytero;

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA,

Et accurate emendata,

Cui adjectus est

TRACTATUS BENEFICIARIUS

R. CÆSARII MARIÆ SGUANIN

Pro indemniter salvandis Juribus SANCTÆ MATRIS ECCLESIÆ quoad

BENEFICIA ECCLESIASTICA.

TOMUS TERTIUS.

UBI AGITUR

DE CLERICORUM, ET MONACHORUM CONGREGATIONIBUS.

QUÆSTIONIBUS SINGULIS EX ORDINE TEMPORUM

Ab exordio Ecclesiæ ad Clodovæum, inde ad Carolum Magnum, rursus inde ad Hugonem Capetium, denique ad hæc usque tempora pertractatis; nusquam tamen interrupto earum contextu.

OPUS EX SANCTIS PATRIBUS, EX CONCILIIS,

Ex quorumque temporum Historiis decerptum.

NEAPOLI MDCCLXX.

EXPENSIS GREGORII P. & MICHAELIS F. STASI

Ex Typographia Raymundiana

PUBLICA AUCTORITATE, ET PRIVILEGIO.

INDEX CAPITUM
TOMI TERTII.

LIBER TERTIUS,

In quo agitur de Capitulis, de Conventibus, de Congregationibus five Clericalibus, five Monafticis.

De ætate necessaria ad Professionem Virginum, Viduarum, Monialium, & Monachorum.

De Impuberibus utriusque sexus, quos propria voluntas, vel paterna devotio Monasteriis dicabat.

De necessitate consensus Principum, Parentum, Episcoporum ad Monasticam, vel Clericalem Professionem.

De fœminis Canonicis, de Congregationibus Laicorum, de Clericorum Congregationibus liberis, sine votis, sine professione.

De

VE-

PARTIS PRIMÆ
LIBER TERTIUS,
IN QUO AGITUR

De Capitulis, de Conventibus, de Congregationibus, ſive Clericalibus, ſive Monaſticis.

CAPUT I. *P. 1. l. 1. c. 38.*

Diviſiones Beneficiorum, eorumque inter ſe diſcrimina aliunde petita, quam ex Ordinibus.

I. Prima Beneficiorum illa partitio eſt, quam fecit ipſe Chriſtus, inſtitutis Epiſcopis, Presbyteris, & Diaconis.

II. Secunda ea eſt, qua Epiſcopatum in varios diſſecat gradus, Ordineſque; eam Chriſtus ipſe auſpicatus eſt, præſtituto Apoſtolis Capite.

III. Tertia eſt, qua a Diaconatu Minores Ordines avulſit.

IV. Quarta eſt diviſio in Chorepiſcopos, Archipresbyteros, & Archidiaconos.

V. Diviſiones illæ quatuor ad Ordines ſpectant.

VI. Quinta, & ſexta partitio ſumpta eſt ab Eccleſiis, quibus affixi ſunt Clerici, & a muneribus Officiiſque, quibus ſunt mancipati.

VII. Septima & octava a Collegiis Clericorum, & a Congregationibus, ſive Eccleſiaſticis, ſive Monaſticis.

VIII. Hactenus de ſex primis partitionibus egimus, ſuperſunt extremæ duæ.

Empiterna Veritas & Sapientia Chriſtus Filius Dei, noſtram indutus ſubſtantiam, Sacerdotii ſui plenitudinem in Apoſtolos ſive Epiſcopos effudit, non ex parte, ſed totam. Ejus tamen mandatis obſecuti Apoſtoli ad Miniſterium Sacerdotii Diaconos inſtituere; atque in Presbyteros diffudere portionem plenitudinis ſuæ ſacerdotalis in complurium, etſi non in omnium eos ſacerdotalium functionum ſocietatem aſciſcentes. Ea primaria eſt Beneficiorum partitio & tempore, & dignitate præſtantiſſima.

II. Altera Beneficiorum partitio tunc inſtituta eſt, cum Epiſcopatus ipſe quodammodo ſectus eſt, & Epiſcopi alii aliis ſubeſſe juſſi ſunt, vel præeſſe, inſtitutis ſupra Epiſcopos Metropolitanis, Exarchis, Patriarchis. Potuiſſet hæc diviſio a jure divino derivari, & primum tenere locum, ſi ſolum ſpectaſſemus Principatum, quem Chriſtus Petro ſupra Apoſtolos contulit, atque adeo ſucceſſoribus Petri ſupra ſucceſſores aliorum Apoſtolorum, nimirum Epiſcopos. Unus enim Apoſtolatus, unus Epiſcopatus eſt; ſed unum corpus eſt, cujus Caput membris præeſt. Principatus Metropolitanorum ſupra Epiſcopos, ſimiliterque Exarchorum & Pa-

Patriarcharum imitatio certe, forsan & derivatio atque participatio est ejus præcellentiæ, & Principatus, quo donatus est Petrus supra Apostolos: non tamen eam vindicare sibi potest laudem, ut a Christo fuerit immediate institutus.

III. Tertia fuit illa partitio, cum veluti sectus est in partes Diaconatus, institutis Subdiaconis, Lectoribus, Exorcistis, Acolythis, Ostiariis, Cantoribus. Ea enim erant quasi segmenta Diaconatus. Eam divisionem nusquam in sacris litteris legimus consignatam, sicut superiores. Itaque ejus exordia nulli certo tempori illigari possunt, & in eo cuique fas est indulgere genio, & proprio abundare sensu. Non tamen inficias quisquam ierit, quin isti Ordines inferiores tertio Ecclesiæ sæculo, immo & secundo jam in Ecclesiasticis monumentis elucescant, ut supra demonstratum est.

IV. Quarta divisio fuit in Chorepiscopos, Archipresbyteros, & Archidiaconos, ubi in Presbyteratu gradus assignantur aliqui, & in Diaconatu, sicut & in Episcopatu jam fuerant designati. Plura de his Dignitatibus supra; quæ quarto jam sæculo efflorescebant.

V. In his distributionibus sola Ordinis ratio valuit. Quanquam enim viri doctissimi censeant, minores Ordines ab exordio Officia tantum fuisse, quibus suppetiæ ferrentur Diaconis: contemplatione tamen Ordinum utique instituti sunt, atque veluti quidam sunt rivuli a Diaconatu promanantes. Chorepiscopi quoque, Archipresbyteri, & Archidiaconi, Officia quædam videri possunt, sed quæ ad Ordines sacros prorsus referantur.

VI. Sed duæ deinceps partiones additæ sunt, in quibus nulla Ordinum ratio habita. Altera a locis desumpta est, quibus addicebantur Clerici, vel Ordinatione ipsa sua, vel Beneficii collatione. Altera ab Officiis, quæ demandata sunt eis. Loca, quibus mancipati sunt, fuere Martyria, Basilicæ, Oratoria, Cœmeteria, Xenodochia, Monasteria. Officia, quibus honestati sunt, fuere Oeconomorum, Defensorum, Notariorum, Sacristarum, Mansionariorum, Syncellorum, & ejusmodi complurium. Parochos, & Pœnitentiarios his ego non annumero, quod Presbyterorum ea munia sint. Hæc duo Beneficiorum genera tum increbuere, cum se libertatemque suam Ecclesia, Constantino imperante, recuperavit.

VII. In sex istis partitionibus Beneficiarii spectati sunt singuli & sejuncti ab aliis alii. Possunt vero oculis subjici, ut in cœtum, & Congregationem aliquam vel Collegium consociati. Immo nec in dubium verti potest, quin qui primi affulserunt orbi Beneficiarii, Apostoli nimirum ipsi, in unum Collegium sub Christo Capite adunati fuerint primum, sed & postea illo in cœlos revecto, inter ipsa nascentis Ecclesiæ incunabula. Duplicis porro generis sunt Congregationes istæ Beneficiariorum. Aliæ sunt enim, quæ in unum coalescunt Collegium, quanquam communem non agant vitam, cujusmodi hodie sunt Capitula Cathedralium & Collegialium Ecclesiarum. Aliæ sunt, in quibus communis agitur vita, nempe Monasteria, Abbatiæ, & non pauci Clericorum cœtus.

VIII. Verba fecimus hactenus de prioribus sex Beneficiorum speciebus: supersunt pertractandæ extremæ nobis duæ. Initium ducemus a Congregationibus Clericorum, quod Clerus ipse primum initiatus institutusque sit in Collegio Apostolorum, quæ Congregatio Clericorum & prima, & sanctissima omnium fuit.

De Congregationibus mere Clericalibus, & de Seminariis.

CAPUT II. *P. 1. l. 1. c. 39.*

De Congregationibus mere Ecclesiasticis, & de Seminariis. Horum institutorem primo fuisse Augustinum.

I. Definente fere quarto sæculo exorta sunt Congregationes Ecclesiasticæ.

II. Quando grassabantur persecutiones, nulla usquam esse poterat Congregatio, seu Clericorum, seu Monachorum, seu Virginum sacrarum.

III. Quis fuerit Conventus, quæ Congregatio Apostolorum, & Primitiarum Christiani nominis.

IV. Argumenta ex Cypriano, & Eusebio, quod

quod tribus prioribus sæculis nulla fuerit Cleri Congregatio, nulla communis vita.

V. Argumenta alia ex Epistolis Pontificum.

VI. Argumenta ex Augustino, qui Congregationes commemorat Monachorum, immo & Laicorum, nusquam autem Clericorum.

VII. Augustinus ipse ante Ordinationem suam, & ordinatus Presbyter, in Congregatione degebat Laicorum. Creatus Episcopus Clericorum Congregationem, sive Seminarium in Ædibus Episcopalibus instituit.

VIII. IX. Probationes ex Possidio, qui vitam ejus scripsit.

X. Argumenta alia, quod ille fuerit Cœtus Clericorum, sive Seminarium.

XI. Secreti a Possidio Clerici, Monachique.

I. Quantumvis conniteris ad antiquitatem Clericorum Conventibus aucupandam, nulla eorum fundamenta occurrent, nisi exeunte sæculo quarto; sicuti nec nisi ineunte eodem sæculo quarto ulla satis certa vestigia deprehendes Congregationum Monasticarum. Fructus hi fuere pacis Ecclesiarum per Constantini Imperium invectæ. De Monasticis Congregationibus inferius, hic a Clericalibus ordiemur.

II. Nisi sui se præjudiciis excantari sinat quis, facile assentietur, non potuisse, quandiu immanis & pene perpetua persecutio Ecclesias populabatur, adgregari in unas ædes, in numerosos cœtus, & conventus, seu Clericos, seu Monachos, seu Virgines Deo sacras. Non tantum licebat nobis per immanitatem Paganorum, seu Principum, seu populorum. Non usque adeo desipiebant Rectores Ecclesiarum, ut florem delibatum Christianæ Ecclesiæ unum in locum colligerent, objicerentque infidelium grassationi. In ea Monasteria illico deſævisset Principum furor, nec tacuisset historia ruinas & clades dissipatarum hujusmodi Congregationum. Cum Diocletianus a fundamentis dirui jussit omnes Ecclesias, & sacras Scripturas igni absumi, tunc utique & in hæc Monasteria, Clericorum Seminaria sævitum pariter fuisset. At nihil ejusmodi Eusebius, vel alius quisquam rerum nostrarum Scriptor.

III. Communem profecto Christus cum Apostolis suis vitam initiavit, duxitque, eadem cum ipsis mensa, domoque, & eodem contubernio usus, & postquam ille in cœlos revolavit, Apostoli quoque & discipuli ejus communis vitæ vinculo copulati, præluxerunt venturis sæculis, Cleroque absolutissimam vitæ formam præmonstraverunt. Sed non usquam alibi, quam in Palæstina effingere se, & formare potuit Ecclesia in eam vivendi normam, quod ibi nimirum exorassent ab Imperatoribus Judæi eximiam quandam libertatem, potestatemque suis se legibus moribusque regendi, Religioni suæ consentaneis; essentque in Essenorum secta Conventus Collegiaque, quæ eandem ferme sectarentur disciplinam, quam postea magnis sanctitatis, & gloriæ incrementis Christiani Monachi illustrarunt. Illa vitæ communis professio, de qua Lucas in Actis, non Apostolos solum & Discipulos, hoc est, non Clerum duntaxat complectebatur, sed fideles etiam laicos, & conjugatos, & mulierculas puerosque, & innuptas puellas. Itaque Clericalis non potest dici ea fuisse Congregatio. Plures alias a Paulo conditas Ecclesias commemoravit in Actis idem Lucas; quas utique non fraudasset eodem, quo Hierosolymitanam decoravit elogio, si quid ejusmodi in illis comperisset, & si potuissent Gentiles in fide Christi recentes ad illud idem eluctari perfectionis culmen, atque Judæi. Plurium Paulus Ecclesiarum, quas ipsemet excoluerat, disciplinam, & mores consignavit suis Epistolis, nec usquam tamen vel uno verbo communem vitam attigit. Itaque non immerito Augustinus hanc propriam fuisse Judæorum prærogativam, hunc eximium fructum docet, quem ea Mosaicis institutis collegerant, ut parati statim fuerint ad eam eniti perfectiorem vivendi formam, ad quam Gentiles conversi, nisi post aliquod sæculorum rudimenta pertingere non potuere. Denique prima hæc Apostolorum coadunatio, & Discipulorum, & fidelium, non in alio posita erat, quam in abdicatione rerum temporalium, quam non pauci profitebantur, & in distributionibus, quæ ad omnes porrigebantur, prout cuique opus erat; ce-

terum ne fieri quidem poterat, ut vel easdem ædes incolerent, vel eidem omnes accumberent mensæ. Non dissimulamus autem eandem rerum temporalium communionem, & erogationes sportularum viguisse in Ecclesia in primis illis exordiis, ubi pro modo necessitatis, ordinis, & laboris, de fisco Ecclesiæ omnibus providebatur. Verum argumento id ipsum est, non eam vere dici potuisse Cleri Congregationem.

IV. Resecanda tantum memoria est eorum, quæ nemo nescit, & quæ nos parte tertia uberius prosequemur, de dispensatione, quæ inter Clericos fiebat Oblationum, Primitiarum, Decimarum, aliorumque omnium Cleri proventuum. Si enim Clerici communem agitassent vitam, non eos appellasset *Sportulantes fratres* Cyprianus (1): non idem *divisiones mensurnas* (2) commemorasset, hoc est eas, quæ singulis mensibus fiebant distributiones: nec junioribus Clericis, qui specimen aliud ediderant invictæ in Christi fide constantiæ, attributæ essent æque uberes, ac Presbyteris: *Sportulis iisdem cum Presbyteris honorentur*. Non præciperet Cyprianus de ea, quæ sibi obvenerat portione, erogari aliquid pauperibus: *De quantitate mea propria*. Non scriberet Eusebius (3), Novatianos Natalem Episcopum suis partibus illigasse, centum quinquaginta argenteis in menses singulos ei adsignatis. Constitutionum Apostolicarum auctor (4) non præscriberet inæquales portiones bonorum Ecclesiæ Clericis quibusque pro suo ordine, merito, & labore admetiendas. Nihil istiusmodi nunc; nihil præteritis sæculis in Monasteriis, vel Congregationibus, ubi æqua, & communia omnibus omnia.

V. Siricius Papa litteris ad Himerium Tarraconensem Episcopum datis, Cleri disciplinam elimatissimam multis capitibus exequitur: de Monachis, de puellis Deo sacris, de Monasteriis non tacet; edisserit ut ab ineunte ætate imbuendi sint, qui Clero destinantur, vel seipsos devovent; nec intactos præterit gradus illos omnes, per quos ad summos dignitatum sacrarum apices promovendi sunt aliqui. Verum nec ipse in hac Epistola, vel in ulla alia, vel successorum ejus quisquam in tot consimilibus Epistolis aliquod vel levissimum impressere vestigium, ex quo liceat olfacere, aliquos jam tum fuisse Clericorum Conventus in commune degentium.

VI. Sed venio ad argumentum multo etiam invictius. Cum enim fucatæ personatæque Manichæorum pietati Augustinus opponeret ex adverso solidam pietatem, continentiam, paupertatem, jejunia, aliaque religionis exercitamenta, quibus Catholica Ecclesia resplendebat: plurimus illi, & honorificentissimus sermo erat de Monasteriis Ægypti, & Orientis, tum virginum, quibus vita, oratio, labor communis (5): *In communem vitam sanctissimam, castissimamque congregati, simul ætatem agunt, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus. Nemo quidquam possidet proprium, operantur manibus, &c.* Tum ad Clericos orationem flectebat, eorumque virtutes tanto majori & ornamento, & admirationi esse ajebat, quo pluribus objecti sunt periculis: *Quorum virtus eo mirabiliter mihi videtur, quo difficilius est eam in multiplici hominum genere, & in ista vita turbulentiori servare*. At non solum Augustinus non verbum facit ullum de Conventibus, & latebris Clericorum, sed & eorum virtutes eo nomine prædicat illustriores videri debere, quod de sæcularium congressu, inter quos versantur, non sordescant tamen, nec emolliantur. Sed illud etiam invictius ex eodem Augustino, quod ad Laicos defluens, eorum multos vidisse se ait & Romæ, & Mediolani, qui unis ædibus simul viverent, simul orarent, simul manibus operentur, rectore, & moderatore Presbytero quopiam (6). *Vidi ego diversorium sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus unus Presbyter præerat vir optimus, & doctissimus. Romæ etiam plura cognovi, in quibus singuli ceteris secum habitantibus præsunt, &c. & ipsi manibus suis se transigunt*. Erant & Conventus istiusmodi feminarum sæcularium, sub unius ea-

(1) Cyprian. L. 4. Ep. 5. (2) L. 3. Ep. 14. (3) L. 5. c. 28. (4) L. 8. c. 31. (5) De Moribus Eccl. Cath. L. 1. c. 31. 32. (6) Ibid. c. 33.

earum probatissimæ moderamine: *Neque hoc in viris tantum, sed etiam in fœminis; quibus item multis viduis, & virginibus, simul habitantibus, & lana ac tela victum quæritantibus, præsunt singulæ gravissimæ, probatissimæque, &c.* Si quis tunc Augustino visus vel auditus fuisset Conventus, vel Congregatio Clericorum, loco tam opportuno, tam necessario, utique ejus nec sine encomio meminisset.

VII. Librum hunc Augustinus lucubravit de moribus Ecclesiæ Catholicæ, necdum Presbyteratu initiatus. Ordinatus autem Presbyter, eo statim ipse ornavit auxitque Ecclesiam cœtu Clericali, quo destitui videbatur; & illam contextionem mirandam concinnavit functionum Clericalium cum virtutibus Monachorum. Ita quippe Possidius (1) in ejus vita: *Factus Presbyter Monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei servis vivere cœpit secundum modum, & regulam sub sanctis Apostolis constitutam. Maxime ut nemo quidquam proprium in illa societate haberet, sed ut eis essent omnia communia, & distribueretur unicuique, prout cuique opus erat; quod jam ipse prior fecerat, dum de transmarinis ad sua remeasset.* Neminem præterit, quanta sit opinionum dissensio super hoc Augustini instituto. Existimant nonnulli extructum ab eo fuisse Monasterium, Monachisque adsignatum. Malunt alii Canonicorum Regularium institutionem ei adscribere. Visum est aliis, Clericos ab eo in communis vitæ societatem invitatos adductosque fuisse. Denique censuerunt aliqui parentem illum gemini fuisse Collegii, seu Congregationis, Clericorum alterius, alterius Monachorum. Non mihi hic ergo partes assumo judicis aut arbitri. Tanti non est mea vel peritia, vel auctoritas. Meam tamen præfatus reverentiam, & observantiam summam in eos omnes, qui tam pulcra, & laudabili cupiditate adoptandi sibi parentis & Patroni Augustini flagrarunt, eoque in partes scissi sunt: dicam quod propius a vero abesse mihi visum est, excussis ventilatisque qua summa potui diligentia Augustini, & Possidii scriptis omnibus.

VIII. Monasterium hoc in Ecclesia constructum, hoc est, in hortis Ecclesiæ, vel Episcopatus, ut capite proximo dicemus: *Monasterium intra Ecclesiam*, de quo Possidius, non aliud fuisse suspicor, quam cœtum Laicorum, qui communis vitæ societate, & temporalium omnium abdicatione vincerentur. Id vitæ genus secutus erat Augustinus, teste Possidio, necdum Presbyter, ab eo tempore, quo se in Africam receperat. Monuerat autem Possidius (2), Augustinum tres jam annos contrivisse cum amicis in orationibus, in studiis Litterarum sacrarum, in bonis operibus, & ne ullo quidem vocabulo insinuaverat, vestitu vel instituto Monastico illum illigari voluisse. *Ferme triennio alienatis a se curis sæcularibus, cum iis, qui eidem adhærebant, Deo vivebat, jejuniis, orationibus, bonisque operibus, in lege Domini meditans die ac nocte.* Erat hæc ergo Congregatio Laicorum pie, & religiose degentium, earum persimilis, quæ Romæ, & Mediolani Augustino innotuerant, & quarum tabulam expinxerat in libris de Moribus Ecclesiæ Catholicæ. At postquam Presbyteratu auctus est Augustinus, hoc piorum Collegium admovit Ecclesiæ, *Monasterium intra Ecclesiam.* Ita enim & Laicis competebat, qui sæcularibus possessionibus, & cupiditatibus nuntium remiserant, perinde ut Monachi; & Monachis tunc quidem non congruebat, ut qui necdum urbes incolerent, sed remota quædam loca, & ut summum suburbia, ut infra dicemus occasione Monasterii sancti Ambrosii, & sancti Martini. Contra autem Monasteria seu Congregationes Laicorum mediis in urbibus sita erant, ut Mediolani, & Romæ. Exemplum etiam primigeniæ Ecclesiæ, quod obversabatur animo Augustini, suadet de Monasterio Laicorum ipsum agere; Laici enim jam tum ab infantia Ecclesiæ Monasticam dedicabant vitam sub Magisterio Apostolorum.

IX. Addit Possidius, postquam Augustinus ad Episcopalem provectus est sedem, Ordines ab eo iis collatos, quos in hoc suo instituerat Monasterio; & ipsosmet tunc

(1) Cap. 5. (2) Cap. 3.

tunc eum in Episcopales ædes transtulisse, ubi Seminarium instituit Clericorum; quod vere Seminarium fuit præstantissimorum pietate, sapientia, & eruditione virorum, quorum complures & aliis donavit Ecclesiis, ut primariis ibi dignitatibus, & ipso ornarentur Episcopatu: denique ab his Episcopis deinde consimilia extructa fuisse Seminaria (1). *Proficiente doctrina divina, sub sancto & cum sancto Augustino in Monasterio Deo servientes, Ecclesiæ Hipponensis Clerici ordinari cœperunt, &c. Ac deinde innotescente Sanctorum servorum Dei proposito, continentia, & paupertate profunda, ex Monasterio, quod per illum esse, & crescere cœperat, accipere Episcopos, & Clericos, pax Ecclesiæ atque unitas, & cœpit primo, & postea consecuta est. Nam ferme decem Augustinus Ecclesiis dedit, &c. Et ipsi ex illorum sanctorum proposito venientes, Monasteria instituerunt, & ceteris Ecclesiis promotos fratres ad suscipiendum Sacerdotium præstiterunt*. Monasteria certe a Possidio semper dicuntur hæ Congregationes, sed qui ibi excolebantur, Monachi ab eo dicuntur numquam. Quin Clerici semper vocantur, nec describuntur, nisi ut Clerici, qui ad Ordines sacros, immo & ad Episcopatum effingerentur. Cum dissimillimæ sint autem Clericorum Monachorumque functiones, perspicuum est vitam Monachorum haud consentaneam futuram fuisse Clericorum Seminario. Unde cum eis versabatur, etsi supra eos emineret Augustinus Episcopus: *Sub sancto & cum sancto Augustino servientes Deo*. Atqui Episcopo magis consentit, ut Collegii Clericorum, quam ut Cœnobii Monachorum Rectorem, Præsidemque agat. Episcopo agnatius & consonantius est, ut Clericos congregatos, quam ut Monachos erudiat, instituat, fingat, formetque. Quod vero hic in antecessum sumpsimus, id capite sequenti ipsissimis comprobabimus Augustini verbis de Monasterio, quod in hortis Episcopalibus fuerat, translato in Monasterium Clericorum, quod in ædibus Episcopalibus excitatum erat.

X. Contestatur autem idem infra Possidius, quod, ut verbis ejus utar (2), *Vestis ejus, & calceamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimirum, nec abjecta plurimum*. Addit & illud insuper (3); *Cum ipso semper Clerici una etiam domo ac mensa sumptibusque communibus alebantur, & vestiebantur*. Quo expressius nihil desiderari potuit, ut intelligeretur Congregatio Clericorum cum Augustino & sub Augustino degens. Is certe vestitus haud concinebat Monachis. Illud ergo est, quod a Possidio Monasterium dicitur. Duo enim fuisse Cœnobia, alterum Clericorum alterum Monachorum, & utrique Augustinum suas solitum curas, sua partiri studia, id vero ne ullo quidem verbulo innuit Possidius. Multo certius est, nequaquam Augustinum sese Clericis subfuratum, ut totus Monachis vacaret. Nec minus certum est, non potuisse in totum sileri a Possidio Seminarium Clericorum, quod indubitatissimum est ab Augustino fundatum fuisse. At nusquam alibi Possidius ejus meminit, quam hoc loco. Nonne ex Seminario Clericorum potius, quam ex Monachorum Cœnobio prodiere tot præcellentissimi Episcopi, quos manu sua effinxerat perpoliveratque Augustinus? Mirum sane foret, si cum Monachos Clericosque simul instituerет sanctus Pater, felicior fuisset in Monachis, quam in Clericis ad Clericatum, & ad Episcopatum efformandis.

XI. Denique lato discrimine Possidius (4) Clerum Augustini a Monasteriis disiungit, cum ait occidisse tandem hunc Occidentalis Ecclesiæ Solem, & *Clerum sufficientissimum, & Monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis Præpositis plena Ecclesia dimisisse*. En Monasteria utriusque sexus huc illucque in Diœcesi sparsa. Sed erat præterea unicum aliquod Monasterium ad alendum instituendumque Clerum *sufficientissimum*, qui nimirum sufficeret & numero, & doctrina, ut copia ejus in alias etiam Ecclesias se diffunderet, ad Clericos illis Episcoposque sufficiendos.

CA-

(1) Cap. 11. (2) Cap. 22. (3) Cap. 25. (4) Cap. ult.

CAPUT III. *P. 1. l. 1. c. 40.*

Ex ipso Augustino ostenditur, laicum ipsum, Presbyterumque versatum fuisse in religiosa Laicorum Congregatione: Episcopatu inauguratum, statim primum omnium condidisse Collegium seu Seminarium Clericorum, ubi voluntariam paupertatem profitebantur omnes.

I. Ex Epistolis Augustini argumenta promuntur.

II. Episcopus creatus expertus confestim est, quam necessarium sibi esset Seminarium Clericorum.

III. An habuerit duo Monasteria, alterum in hortis Episcopalibus, alterum in Episcopali ade ipsa.

IV. Ex quo excitavit Seminarium Clericorum, nemini Ordines contulit, nisi iis, qui in ejus Congregatione profiterentur. Si inde discederent, abdicabat eos Clericatu. Ante obitum remisit aliquid de eo rigore.

V. Indeflexa fuit ejus constantia, ut ne Clero quenquam suo adgregaret, nisi qui propria omnia repudiasset.

VI. Verissimi voti vim habuisse eam abdicationem.

VII. Non admittebat fere in Seminarium suum, nisi Subdiacones, vel superiorum Ordinum Clericos.

VIII. Iisdem ipsemet utebatur vestibus cum Seminarii sui Clericis.

IX. Nec Monachus unquam fuit Augustinus, nec Monachos instituit; sed Clericos suos voto astrinxit spontanea paupertatis.

X. Continentia, & obedientia vota illigata erant Ordini sacro Clericorum omnium in Seminario degentium.

X. Ex Seminario Augustini prodiere Episcopi, prodiere & Seminaria per Africam plura, & ipsa Episcopos datura.

XII. Ejusdem rei argumenta alia.

XIII. Cathedralium tunc Ecclesiarum Clerus numerosus erat, agebatque Seminariis.

XIV. In Oriente nulla fuere Clericorum Seminaria, nulla Congregationes; sed Monasteria, ubi praeformabantur Episcopi.

XV. Monachos Ambrosius congregaverat in Suburbio Mediolanensi.

XVI. Clericus ex Seminario Augustini, ad Episcopatum praepropere ex Lectore protrusus, fœdissimo vulnere Ecclesiam illam cruentavit.

XVII. Comparantur Clerici Seminarii Hipponensis cum Canonicis Regularibus.

XVIII. Elucidantur, quæ dixit Augustinus de iis, qui ab ejus Congregatione resilirent.

XIX. Componuntur instituta, quæ ipsemet proposuit hinc Clericis suis, inde Monialibus suis.

I. Æquum est nunc ab ipso perdiscere Augustino, quæ prælibata jam sunt ab ejus vitæ Scriptore Possidio. Nimirum quos ipse instituit, fuisse non alios, quam Clericos laicosque, qui Clero præformarentur, utrosque in commune conferentes & possidentes omnia sine proprio, eandem incolentes domum, eadem vescentes mensa. De eo contubernio indivulse sibi cohærente scribebat ipse ad Paulinum (1): *Resalutant sanctam, & sincerissimam benignitatem tuam conservi mei, qui mecum sunt.* Et in Epistola ad Aurelium (2): *Omnis itaque fratrum cœtus, qui apud nos cœpit coalescere.* Et ad Possidium Episcopum (3): *Domino dilectissimo, &c. Possidio, & qui tecum sunt fratribus, Augustinus, & qui mecum sunt fratres, in Domino salutem.* In ejusmodi societatem coire cum Episcopo non facile potest, nisi ejusdem Episcopi Clerus. Ait alibi (4), & amplexatum se esse, & perfecisse, ut alii amplexarentur Evangelicam illam paupertatem: *Ego perfectionem, de qua locutus est Dominus, Vade, vende omnia, quæ habes, &c. vehementer adamavi, & sic feci: & ad hoc propositum quantis possum viribus alios exhortor, & in nomine Domini habeo consortes, quibus hoc per meum ministerium persuasum est.*

II.

(1) Ep. 59. (2) Ep. 64. (3) Ep. 71. (4) Ep. 89.

II. Sed præ ceteris perspicuum est & expressum, quod aliquando ipsemet ad plebem concionatus est (1) de Seminarii sui Clericorumque suorum moribus & disciplina. Sermo is a Beda, & a Concilio laudatus est Aquisgranensi sub Ludovico Pio. Unde nec ambigere fas est, quin germanus is sit Augustini fœtus. Ita ergo ibi, *Vobiscum hic vivimus, & propter vos vivimus.* Id vero insigne decus est, ea gloria Clericorum, ut cum fidelibus versentur, & se totos eis impendant, cum Monachi ex adverso profiterentur, suum esse abdere se in latebras suas, fugere hominum sæcularium consortia, sibi ipsis vivere, & Deo tantum: suam, non alienam salutem curare. Pergit sanctus Pater describere communem, quam agitabat cum Clericis suis, vitam in ædibus Episcopalibus, legemque & necessitatem inexorabilem, quam præscripserat, ne quis proprium quid possideret: *Nostis sic nos vivere in ea domo, quæ dicitur domus Episcopi, ut quantum possumus, imitemur eos sanctos, de quibus loquitur liber Actuum Apostolorum, Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia communia.* Valerius Episcopus Hipponensis, cum Presbyteratu eum initiaret, horto eum donaverat Episcopali, ut Monasterium in eo extrueret: *Dedit mihi Valerius hortum illum, in quo nunc est Monasterium.* Creatus dein Augustinus Episcopus, exercendam sibi hospitalitatem intellexit, ejusque strepitum conscius non satis concinere silentio, quieti, latebrisque Monasterii, Monasterium Clericorum in domo Episcopali Constituit: *Perveni ad Episcopatum, vidi necesse habere Episcopum exhibere humanitatem assiduam quibusque venientibus, sive transeuntibus: quod si non fecissem, Episcopus inhumanus dicerer. Si autem consuetudo ista in Monasterio permissa esset, indecens esset. Et ideo volui habere in ista domo Episcopi mecum Monasterium Clericorum.* Habes hic ergo apertissime *Monasterium Clericorum*, quo uno & roboris, & luminis non parum accedit iis, quæ ante a Possidio dicebantur. Quod autem vitæ genus in hoc Clericorum seu *Monasterio*, seu Seminario sequeretur, quod *in domo Episcopi* situm erat, statim prodit sanctus Pater: nefas proprium quidquam retinere: *Ecce quomodo vivimus. Nulli licet in societate nostra habere aliquid proprium.*

III. Hinc quidem non improbabiliter argueretur, non ante institutum ab eo fuisse Seminarium Clericorum, quam ordinatus esset Episcopus, ut in eo hospitalitatis munia impleret, quæ minus accommodata fuissent Monasterio priori, quod Presbyter factus extruxerat in hortis a Valerio sibi datis. Ita duo extruxit Monasteria, alterum in horto, alterum in æde Episcopi: illud a Presbytero, hoc ab Episcopo jam Augustino fundatum: illud denique secessui, & silentio dicatum, hoc magis attemperatum ad mores, & ingenium Clericorum, quibus a Paulo ipso indicitur humanitas hospitalitasque. Si rem ita se habere velis, nihil moror, quin & vehementer assentior; dum statum illud ratumque sit, Congregationem illam, quam primus omnium condit Augustinus, cujus parens auctorque fuit, in qua vitam ipse degit, saltem post Episcopatum suum, ex qua prognati sunt illi vel Episcopi, vel Cleri Proceres, quos in omnes Africæ Ecclesias disseminavit; illam, inquam, Clericorum fuisse Congregationem, qui ei non inscriberentur, nisi abdicato peculio quocunque.

IV. Ex quo enim jacta sunt hujus Seminarii fundamenta, nulli sacros Ordines contulit Augustinus, nisi qui prius exueret se terrenis facultatibus omnibus, easque vel dilargiretur pauperibus, vel Seminario ipsi conferret in commune possidendas (2): *Noverit caritas vestra dixisse fratribus meis, qui mecum manent, ut quicunque habet aliquid, vendat & eroget; aut donet & commune illud faciat. Ecclesiam habet, per quam Deus nos pascit.* Et infra: *Certe ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere: ut si vellet discedere a proposito, recte illi tollerem Clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumque consortium.*

Liquidum hinc fit, neminem deinceps ab An-

(1) De Diversis. Serm. 49. (2) Ibidem.

Augustino electum fuisse Clero Hipponensi, qui non ante terrenis renuntiaret possessionibus, professus communem vitam agere in Seminario: exauctoratosque Ordinibus sacris esse, quicunque ab hoc instituto resilissent. Sed cum exauctorationis infamia multos deterreret, ut hypocritæ, quam apostatæ mallent esse; & clam res proprias possiderent, quamvis a communi non recederent Seminarii vita: pestiferam simulationem pertæsus Augustinus, paulum a priori sua illa sententia deflexit, statuitque deinceps hæc terrenæ cupiditatis mancipia a Congregatione sua abscindere, Cleri, Ordinumque non spoliare privilegio, quo in aliis, si liberet, abuterentur Ecclesiis. *Ecce in conspectu Dei, & vestro muto consilium. Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia sua, maneant ubi volunt, & ubi possunt, non eis aufero Clericatum. Nolo habere hypocritas, &c. Nolo quis habeat necessitatem simulandi. Scio quomodo homines ament Clericatum. Nemini eum tollo, nolenti mecum communiter vivere.*

V. Devexa jam ætate erat Augustinus, cum ad novam hanc regendi Cleri sui rationem mentem appulit. Ita enim ipse testatum facit (1): *Date veniam loquaci senectuti, &c. Ego, sicut videtis, per ætatem jam senui; sed per infirmitatem corporis olim senex fui.* Itaque ad extremam usque illam ætatem non tantum neminem Clero suo allegerat, qui non spontaneam illam abdicationem profiteretur: sed & omnes ab hoc sanctissimo proposito desciscentes, Clero ejecerat, detruseratque in Laicorum classem. Sed utcunque mitiora, & humaniora secutus esse videretur consilia senex Augustinus, ne transversum quidem unguem unquam recessit ab illa, quam præ se tulit voluntate, neminem ut pateretur suo Clero sociari, qui non ante possessionibus omnibus renuntiasset, vel qui votum istiusmodi semel emissum retractasset. Id constat ex alia ejusdem sanctissimi Patris Concione ad plebem, ubi contestatur, etsi conjurent in se vel Concilia, vel transmarinarum Ecclesiarum sacræ summæque potestates, numquam id a se tamen expugnatum iri, ut sinat Clericales functiones Hipponensi in Ecclesia sua obiri ab iis, qui a proposito professæ paupertatis Evangelicæ defecissent (2). *Modo quia placuit illis socialis hæc vita, quisquis cum hypocrisi vixerit, quisquis inventus fuerit habens proprium, non illi permitto, ut inde faciat testamentum, sed delebo eum de tabula Clericorum. Interpellent contra me mille Concilia, naviget contra me quo voluerit, sit certe ubi potuerit, adjuvabit me Deus, ut ubi ego sum, illic Clericus esse non possit.*

VI. Obiter hic eximendus est hic error, quo delusi fuere, qui putarunt hos communis vitæ cum Augustino sectatores, nullo fuisse voti vinculo obligatos. Ipsa enim in contrarium promo ejus verba adversus eos, qui deviabant a proposito, vel furtim possidentes aliquid in ea societate, vel ejus aperte desertores. Illos enim ita execratur, ut qui voti, & professionis sanctitatem violaverint, damnabili se implicuerint perfidiæ, & spem abjecerint æternæ salutis (3). *Malum est cadere a proposito, sed pejus est simulare propositum. Ecce dico, audite: Qui societatem communis vitæ jam susceptam, quæ laudatur in Actibus Apostolorum, deserit, a voto suo cadit, & a professione sancta deficit, &c. Ego scio quantum mali sit, profiteri sanctum aliquid, nec implere; Vovete, inquit, & reddite Domino Deo vestro. Et, Melius est non vovere, quam vovere & non reddere.* Et paulo inferius: *Professus est sanctitatem, professus est communiter vivendi societatem; si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit.* Quot voces, tot argumenta certissima, certissimum illud fuisse votum, quod solvi sine summo piaculo non posset.

VII. Porro quanquam hic de Clericis universim agere videatur sanctus Pater, omniumque Ordinum Clericos suo Seminario includere: propius tamen a vero abest, in illud admissos non fuisse, nisi Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos: inferiores autem Clericos minorum Ordinum eliminatos inde omnes, aut propemodum omnes fuisse. Ita

(1) Ibidem. (2) De divers. Serm. 50. (3) Ibid. Serm. 49.

Ita Augustinus ipse testificari videtur, ubi pernumerat eos omnes, qui in Seminario suo spoliaverant se proprio quocunque peculio (1). *Nuntio ergo vobis, unde gaudeatis; quia omnes fratres & Clericos meos, qui mecum habitant, Presbyteros, Diaconos, Subdiaconos, & Patritium nepotem meum, tales inveni, quales desideravi*. Nihil hic de Clericis aliis, immo nec in reliquo ejusdem prolixioris Sermonis contextu, ubi plebem instruit de Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis omnibus Seminario inscriptis, tum universim, tum sejunctim de singulis, ut eorum purget famam, tueaturque constantiam in paupertatis proposito, cui se innexuerant: de Lectoribus autem aliisque minoribus Clericis nec verbum facit. Denique cum minoribus his Clericis per Africanos etiam Canones fas esset uxores ducere, fieri nequaquam poterat, ut vel communem vitam, vel paupertatis propositum amplecterentur. Eo compellimur ad Subdiaconos Africæ jam tum continentiæ astringendos: alioqnin id profiteri ante cogendi fuissent, quam in hoc sodalitium admitterentur: quod non potuisset silere Augustinus. Adde, quod Lectores tantum amplexi sunt supra ii Canones Africani a nobis laudati, qui eis optionem faciunt, ut anno ætatis duodevigesimo, vel uxorem ducant, vel continentiam profiteantur.

VIII. Nec minus momenti est in ea Augustini contestatione, qua significat, vestes, quibus ipse induitur, nihilo pretiosiores esse, immo easdem prorsus cum iis, quibus Presbyteri, Diaconi, Subdiaconique utcrentur: si quid vero sibi dono detur elegantius & majoris pretii, illud statim distrahi, & in communes converti Seminarii sumptus. *Nemo det byrrhum, vel lineam tunicam, seu aliquid, nisi in commune; de communi accipiam mihi ipsi, cum sciam commune me habere velle, quidquid habeo. Nemo talia offerat, quibus quasi ego solus decentius utar. Offeratur mihi, verbi gratia, byrrhum pretiosum, forte decet Episcopum, quamvis non deceat Augustinum, id est, hominem pauperem, de pauperibus natum, &c. Qualem vestem potest habere Presbyter, qualem potest habere decenter Diaconus, & Subdiaconus, talem volo accipere, quia in commune accipio. Si quis meliorem dederit, vendo; ut quando non potest esse communis, pretium vestis sit commune.*

His manifeste patet in Seminario Augustini non fuisse, nisi Clericos, eosque superiorum Ordinum, inclusis eo gradu Subdiaconis; simillimis vestibus usos omnes, ne excepto quidem Pontifice ipso; vestes autem usitatissimas fuisse Tunicam lineam, & Byrrhum, de quo nos supra; illum Presbyterorum, illum Augustini fuisse habitum, quamdiu fuit Presbyter: illum Clericorum omnium habitum, teste Possidio superiori capite, utque nos fuse supra declaravimus, cum Clericorum vestes perpenderemus. Atque inde id exprimitur, in Monastica veste nunquam fuisse Augustinum.

IX. Nonnihil autem hinc exprimitur elucidamenti adversus opiniones duas e diametro pugnantes, in quas non pauci impegerunt. Alii enim volunt & institutos ab Augustino Monachos, & ipsum Monasticam vitam professum esse. Alii obstinate vetant, ne qua professione, ne quo voto obligata fuerit ejus Congregatio. Illi quidem priores abunde jam confutati sunt a nobis duobus his capitibus, ubi Augustinus sibi, suisque semper Clericorum nomen vindicavit: cum Monachi, qui sacro aliquo Ordine ornabantur, Monachi semper dicerentur, ne sanctissimæ professionis fraudarentur gloria. Ad Aurelium rursus scribens Augustinus, submonensque non promovendos esse Monachos supra Clerum, illud orat, ut meminerit, Clericos se ambos esse (2): *Nimis dolendum, si ad tam ruinosam superbiam Monachos surrigemus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero sumus, &c.* Denique in Confessionibus præ se fert Augustinus, illud sibi aliquando propositum certumque fuisse, ut abstrusam aliquam in solitudinem aufugeret, conscientiæ maculas pœnitentiæ lacrymis absterfurus; sed divinitus admonitum se, ita Deo visum esse, ut sordes everreret peccatorum in subeundis Clericalis

(1) Ibid. Serm. 50. (2) Ep. 76.

lis vitæ laboribus, propriamque procuraret salutem in salute proximi promovenda (1): *Conterritus peccatis meis agitaveram in corde, meditatusque fueram fugam in solitudinem: sed prohibuisti me, & confortasti me, Domine, dicens: Ideo Christus pro omnibus mortuus est, ut qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est.* Confitetur quidem alibi, se continentiam amplexatum & ante Ordinationem (2); *Factum est & antequam dispensator Sacramenti tui fierem*: id se fecisse vero Monastici instituti professione nequaquam insinuat. Certissime enim in laicorum quorundam pio contubernio hoc ille propositum tenuerat, & in eodem cum amicis secessu tenuit, postquam Hippone creatus est Presbyter: ita perhibente Possidio.

X. Quoad illos vero, qui Clericos Seminarii Augustiniani opinati sunt nullo voto, nullo vinculo astrictos fuisse: uti nunc cernere est in Presbyteris Oratorii tum Romani, tum Gallicani; poterant ii, nimirum Petrus Aurelius (3), Miræus (4), Clemens Rencrius, aliique, hoc errore carere, perlectis duabus illis concionibus Augustini, ex quibus hoc Caput contexuimus. Disertis enim verbis sanctus Pater professionem & votum Evangelicæ paupertatis expressit, quo Clericos suos constringebat omnes. Si tacuit autem vota Obedientiæ, Continentiæ, & Stabilitatis, in causa fuit, quod Clerus iste domesticus, & Episcopo conjunctissimus non constaret nisi Presbyteris, Diaconis, Clericisque, qui Ordinibus suis sacris, iis vinculis, illigabantur continentiæ, adeoque & obedientiæ, quæ Episcopo impendenda erat, ac denique stabilitatis in Ecclesia propria. Suo infra loco comprobabimus ipsa Ordinatione sua Clericos affixos Ecclesiæ suæ, mancipatos Episcopo suo fuisse, atque adeo nec alio opus fuisse voto vel Obedientiæ, vel Stabilitatis. Ordinibus Superioribus in Ecclesia Latina lex inexorabilis continentiæ incumbebat, adeoque & Subdiaconis ipsis in Africa tempore Augustini. Una ergo restabat voluntaria paupertas, quam sancire posset Augustinus in suo Clero, eique singulare hinc decus & ornamentum sanctimoniæ conciliare. Quod & strenue perfecit.

XI. In Augustini sanctissimi, & toto orbe celeberrimi Pontificis vestigia non potuere non ingredi certatim Episcopi complures alii sibi & consimiles, Cleroque suo secessus captare. Jam vidimus Possidium cum Clericis suis in communis vitæ societatem devinctum fuisse. Id perspicue etiam testatur Augustinus in Epistolis suis (5), ubi & hoc ipsum declarat de Evodio, de Benenato, de Severo, de Novato Episcopis, quos cum Clero quemque suo copulat in Epistolis ad eos suis, ut nec ipse se a suo sejungit: *Novato, & qui tecum sunt fratribus Augustinus, & qui mecum sunt fratres.* Idem de Alipio testatur Paulinus in Epistola ad eum scripta: *Nostris invicem salutentur obsequiis, & in Clero sanctitatis tuæ comites, & in Monasteriis fidei, & virtutis tuæ æmulatores. Nam etsi in populis ac super populum agas, tam abdicatione sæculi, ac repulsa carnis & sanguinis, desertum tibi ipse fecisti, secretus a multis, vocatus in paucis.* Ubi manifestissima Seminariorum Cleri separatio a Monasteriis. Quæ rursus dilucida est ad calcem ejus Epistolæ: *Benedictos sanctitatis tuæ comites, & æmulatores, in Domino fratres nostros, tam in Ecclesiis, quam in Monasteriis, Carthagini, Tagestæ, Hippone Regio, & totis Parochiis tuis, atque omnibus cognitis tibi per Africam locis, multo affectu rogamus.* Hinc, ut & ex Possidii testimonio, apertissimum est, hæc Clericorum Seminaria seu Monasteria in Africa fuisse deinceps in dies crebriora.

XII. De his similiter Clericorum sodalitiis intelligendus Julianus Pomerius, cum ait Paulinum Nolanum, Hilarium Arelatensem, aliosque Episcopos quamplurimos, post divenditos, & in pauperes erogatos agros suos, & quiquid illis fuerat patrimonii, potuisse nullo detrimento summæ perfectionis possidere patrimonia & reditus Ecclesiarum, ad cogendas alendasque Congregationes sanctissimas (6): *Congregandis fratri-*

(1) Confes. l. 10. c. ult. (2) Ib. c. 30. (3) Aurel. part. 2. p. 191. (4) Miræus in Notis ad Regul. Canonic. (5) Aug. Ep. 73. 101. 224. 233. 240. 241. 242. (6) De vita Contemp. L. 2. c. 8.

tribus alendis, expedit facultates Ecclesiæ possidere, ut uno sollicitudines omnium in sua societate viventium sustinente, omnes, qui sub eo sunt, fructuosa vacatione potiantur spiritualiter & quiete. Auctor profecto vitæ Hilarii narrat, ut sanctissimus Præsul exemplis maxime suis instruxerit informaritque Clericos suos, ut abdicanda sint terrena omnia, labori manuum insistendum, jejuniisque & orationibus (1): *Cum primum speculatoris suscepit officium, in se ipso primum monstravit, quemadmodum Congregatio mundum contemneret, manuum operibus continuis vesceretur, sanctis paginis inhæreret, jejuniis, & vigiliis, &c.*

XIII. Posset quis vocare in dubium, an satis magno numero esset Clerus in omnibus Cathedralibus Ecclesiis, ut Congregationi & Seminario sufficeret. Multo molestior ea quæstio foret, prioribus tribus sæculis tantum si adjiceretur animus. Unde nec ulla nos tunc suspicamur fuisse Seminaria ulla, vel Congregationum nomina. At ævo Augustini & posterioribus sæculis, indubium est magno semper numero fuisse Clericos in omnibus urbibus paulo majoribus. Ajebat paulo ante Augustinus flagrare hominum desideria ad Clericatum: *Scio quomodo homines ament Clericatum*. Testatum facit Victor Vitensis Episcopus, simul & semel exulare jussos ad quinque pene hominum millia Episcopos, Presbyterosque & Diaconos, & alios Ecclesiæ homines (2): *Quibus autem prosequar fluminibus lacrymarum quando Episcopos, Presbyteros, Diaconos, & alia Ecclesiæ membra, id est, quatuor millia quadringentos sexaginta unum ad exilium eremi destinavit?* Video utcunque ambigi posse, an quos vocat Victor *Membra Ecclesiæ*, Clerici fuerint ii omnes, an fideles tantum. Sed non est ullus certe ambigendi locus, cum idem ipse alibi ait, in Clero Carthaginensi fuisse quingentos & amplius (3): *Universus Clerus Ecclesiæ Carthaginis cæde inediaque maceratur, fere quingenti, vel amplius*. Lectum est in Chalcedonensi Concilio (4) authenticum Scriptum, quo Edessenus Episcopus Ibas profitebatur, Ecclesiæ suæ Clerum ducentorum, aut plurimum fuisse, ἐστιν ὁ κλῆρος ἡμῶν διακοσίων ὀνομάτων μικρῷ πρὸς, ἢ καὶ πλειόνων. Certe in hujus Cleri subscriptionibus legere est nomina Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorum bene multorum.

XIV. Nec eo pertinet, quod de Iba retuli, ut Clerum illum ego velim in Seminarium contrudere. Ne toto quidem in Oriente videri mihi solent fuisse hujusmodi Congregationes ullæ. Cum Presbyteri fere conjugati essent, multoque magis inferiores Clerici, erant utique paucissimi qui se continentiæ devoverent, quippe cum impune esset iis etiam, qui Canones de Cælibatu Clericorum antiquissimos transgrederentur. Monasteriorum certe, & Monachorum incredibili multitudine illa Clericorum disciplinæ labes farciebatur. Eo loco & pretio fuit in Oriente Basilius (5), quo Augustinus in Occidente; nec tamen ille nisi Monasticas instituere potuit Congregationes. Monachis ille quidem suis instituendos commendabat puerorum greges, adeoque & puellarum seorsim, ut illis rudimenta pietatis Christianæ & doctrinæ inculcarentur, atque hoc tyrocinio imbutis janua aliquando panderetur Monasticæ professionis. Hæc ergo impuberum erant utriusque sexus Seminaria, quibus ipsa aliquando accrescerent Monasteria. Fateri tamen cogimur, Monasteria ipsa in Oriente instar habuisse Seminariorum, ex quibus Episcopi aliquando, præstantissimique Clerici accerserentur. Quin & Athanasium immatura adhuc ætate memorat Socrates (6) ab Alexandro Alexandriæ Episcopo conspectum fuisse, dum una cum coævis parvulis imitaretur Cleri ordines varios, Ecclesiæque ritus, jussumque deinceps educari informarique Ecclesiasticis institutis: unde & Athanasius postea ætate maturior ad Diaconatum evectus est. Hinc utcunque elicitur fuisse in Ecclesia saltem Alexandrina, quæ Latinas propius sequebatur, aliqua juniorum Clericorum Seminaria.

XV. Extruxerat Ambrosius, teste Augustino, Monasterium in Suburbio Mediolanensi

(1) Surius die 5. Maii. (2) L. 2. de persec. Afric. (3) Ibid. l. 5. (4) Act. 10. Conc. Chalc.
(5) Basilius Reg. fus. disp. c. 15. Et in Reg. brev. c. 292. (6) Socr. l. 11. c. 11.

nensi (1): *Erat Monasterium Mediolani, plenum bonis fratribus, extra urbis mœnia sub Ambrosio nutritore*. Sed vel unus Monasterii situs extra urbem vociferatur, Monachis, non Clericis illud nisi fuisse. At Augustinus Clericis suis Monasterium non solum intra urbem, sed & in ipso Episcopali Palatio condidit. Beatissimus etiam Martinus Monasterium excitavit secundo lapide a civitate sua Turonensi; sed nec illud nisi Monachis addixerat, qui & plerique in speluncas abstrusiores recondebant se, teste Severo Sulpitio (2): *Duobus fere extra civitatem millibus Monasterium sibi statuit, &c. Discipuli erant octoginta, &c. Plerique saxo superjecti montis cavato, receptacula sibi fecerant*. Itaque nec Ambrosii illud, vel Martini consilium fuit, vel institutum, ut Clericalem vitam Monasticis institutis copularent; sed cum Episcopi essent, Monasteriis, & Monachis propagandis plurimum operæ studiique impenderunt, Augustini id præcipuum, & singulare fuit decus, ut Clericos suos iisdem imbueret virtutibus, iisdem laboribus duraret, quibus Monachi jamdiu inclaruerant. Nec dissimulandum complurimas Ecclesias flagrasse desiderio adsciscendi sibi Episcopos, quos alumnos suis in Monasteriis Martinus informasset (3): *Plures ex his postea Episcopos vidimus. Quæ enim esset civitas, aut Ecclesia, quæ non se de Martini Monasterio cuperet habere Sacerdotes*. Sed ne potest quidem illud in controversiam vocari, quin Augustini Seminarium ad fingendos excolendosque Episcopos Clericosque incomparabiliter accommodatius fuerit, quam Monasterium, ubi nihil aut perparum sacerdotalium functionum exercetur, & ubi earum plerasque dediscere magis, quam edocere student.

XVI. Docet nos ipsemet Augustinus, suo ex Seminario profectos fuisse, qui Ecclesias Episcopales administraturi mittebantur. Cum enim in urbe Fussalensi Donatistas complures ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ revocasset, quod ejus Diœceseos finibus ea contineretur, consilium iniit & erigendi ibi Episcopatus, & ordinandi Episcopi. In eam rem invitavit Primatem seu Metropolitanum Numidiæ. Presbyter cujus voluntatem inflexisse sibi videbatur, ut jugum illud subiret, spem, & conatum Augustini *omnino resistendo frustravit*. Re infecta, Primatem hominem grandævum remittere erubuit Augustinus; itaque cum ad manum non haberet, nisi Lectorem Monasterii sui, nomine Antonium (4): *In Monasterio a nobis parvula quidem ætate nutritum, sed præter lectionis officium nullis Clericatus gradibus notum*: illum Primati obtulit, & Episcopum ordinari fecit. Primus, quod divinæ præcipiunt Litteræ, accusator sui fuit Augustinus, suam primus ipse damnavit præproperam festinationem. Et hinc sane illi magna curarum, & ærumnarum seges ob præfestinati Episcopi intemperias, quarum culpa in ipsum, & infamia non mediocri ex parte retorquebatur. Sed ut instituti mei metas ne prætergrediar, unum illud observabo, ex Seminario suo Episcopos illum, atque adeo & alios majores Clericos accersere solitum fuisse. Si quem autem moveat, quod tam male ceciderit Lectoris ordinatio, is rursus advertat animum ad illius Presbyteri animi moderationem, qui tam constanter Episcopatus sarcinam recusavit.

XVII. Superest paucis perstringenda hujus Seminarii Augustiniani Clericorum dissonantia vel consonantia cum Canonicis Regularibus extremæ hujus Ecclesiæ ætatis. Et hi enim nomine, & multo magis Augustini virtutum æmulatione gloriantur. Magna est autem in primis consonantia. Ultro enim citroque Clerici sunt, triplici sollemniori voto obligat, communem vitam agentes, Clericalibusque functionibus omnibus dedititissimi. Sed & dissonantia est nonnulla. Augustini enim Clericos nulla a Clericis aliis vestis specialis disjungebat, nisi communium vestium modestia quædam singularis. Mensæ eorum non inferebantur, nisi olera, & si quid carnium ibi adderetur, iis non alii, quam vel hospites, vel infirmi vescebantur. Vino quidem non penitus abstinebant, & eo discrepabant a Monachis, quibus perpetua tum quidem carnis, & vini abstinentia indicebatur (5). His ad-

(1) Confess. L. 8. c. 6. (2) De vita B. Mart. c. 7. (3) Ibid. (4) Ep. 261. (5) Possid. c. 22.

adde; quod Seminarii Augustiniani Clerus, Clerus erat ipse Ecclesiæ Cathedralis, una domo mensaque cum Episcopo utens, Continentiam non vovebant, nisi dum sacro initiabantur Ordine. Obedientiam non profitebantur, nisi Episcopo ipsi, qui Superior Præpositusque eorum ipse erat immediatus; nec eam profitebantur nisi in ordinatione ipsa sua. Unde & quod ad obedientiam, & continentiam pertinent, omnia ipsis cum Clericis quibuslibet aliis majoribus communia erant.

XVIII. Evangelicam paupertatem Clerici Augustini tum profitebantur, cum Ordines sacros susciperent, qui ea demum lege eis conferebantur. Verum erat implicitum & tacita Professio, ejus persimilis, qua Subdiaconi nunc Latini continentiæ lege vinciuntur, dum initiantur sacro eo Ordine. Id vero fortasse est, quod in fraudem eos egit, qui a Clericali Augustini Monasterio exulasse vota arbitrati sunt. Conceptis verbis ajebat Augustinus, eos, qui professi essent singularem hanc perfectionem sanctimoniæ: *Professus est sanctitatem, professus est communiter vivendi societatem*; non posse inde recedere, quin dimidii caderent. Neque enim toti cadunt, quando in aliis stant Cleri officiis: *Si ab hoc proposito ceciderit, & extra manens Clericus fuerit, dimidius & ipse cecidit.* Quemadmodum virgo Deo sacra potest non illigare se Monasterii claustris: at ubi se lubens aliquando incluserit, non potest inde resilire, quin dimidia cadat, quantamcunque curam gerat illibatæ suæ castitatis (1): *Virgo sacra etsi nunquam fuit in Monasterio, & virgo sacra est, illi nubere non licet: quamvis esse in Monasterio non compellitur. Si autem cœpit esse in Monasterio, & deseruerit, & tamen virgo est, dimidia ruit.* Professio stabilitatis harum virginum eo constabat uno, ut Monasterium subirent: *Si cœpit esse in Monasterio:* deinceps inde recedere non poterant sine gravi vulnere Professionis, quantumvis de virginitatis flore nihil deteri finerent.

XIX. Est autem appositissima hæc Augustini comparatio; non solo enim virginitatis voto obligabantur hæ puellæ, sed & stabilitatis vitæque communis, ac paupertatis in eo, quod semel iniissent Monasterio. Sicut & Cleri Clericatus omnia professi officia, dum ordinarentur, profitebantur præterea abdicationem temporalium omnium, societatem vitæ communis, & stabilitatem in Seminario, cui semel se dedicassent. Hæ sunt prorsus Moniales, ad quas Augustinus regulam scripsit (2), una Epistola comprehensam, eaque simillimam, qua Clericorum Monasterium regebatur, sed nonnullis ad Monialium patientiam & modum temperatis. Etenim præter professionem castitatis: *Ut non solum carnales nuptiae contemneretis*: communis vitæ consortium amplectebantur: *Etiam eligeretis in domo societatem unanimi habitandi*; & propria abdicabant omnia: *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia.* Ideo & donabant Monasterio quidquid sibi rei ante fuerat; quod & a Clericis plerumque præstabatur, ut diximus alibi: *Quæ aliquid habebant in sæculo, quando ingressæ sunt Monasterium, libenter velint illud esse commune.* Denique communi cum aliis virginibus veste Sanctimoniales istæ utebantur: *Non sit notabilis habitus vester: nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Non omnium tunc Monialium iidem erant mores, eædem leges. Sed his Augustinus Regulam concinnavit eodem animi temperamento, quo & Clericorum instituta moderatus est.

CAPUT IV. *P. 1. l. 1. c. 41.*

An Patres alii Græci Latinique Seminaria instituerint aliqua, seu Clericorum Congregationes.

I. Eusebius Vercellensis Episcopus Monachos pro Clero habuit, Clericatus munia omnia Monachis mandavit, nullum instituit Clericorum Seminarium.

II. III. Argumenta ad id plura coacervantur.

IV.

(1) De Diversis Serm. 49. 50. (2) Ep. 109.

IV. V. Idem sentiendum de Basilio & Epiphanio.

VI. Immo & de Athanasio.

VII. Probationes novæ ex Hieronymo.

VIII. Novis argumentis evincitur, Augustinum Monastica instituta nunquam professum esse.

IX. De Congregationibus mere Clericalibus, ubi patrimonio non abdicabant.

I. NOn alius probabilius cum Augustino certaverit de palma consociati instituti Clericalis cum Monasticis regulis, quam Eusebius Vercellensis Episcopus, in Annalibus sacris longe celeberrimus. Si æqua tamen lance pensitemus, quæ in eam rem scripsit Ambrosius, constabit certissime illustri Christi Confessori Eusebio nequaquam id fuisse consilii, ut illud idem deligeret temperamentum Clericalis, Monasticæque professionis; sed ulterius illum esse progressum; ut non imbueret tantum Clerum suum aliquo Monasticarum virtutum sapore, sed ipsis Monasticis indueret vestimentis, illigaretque institutis, nec sacerdotalibus tamen functionibus exoneraret. Itaque Augustinus Clericos suos clericali vitæ & instituto asseruit, unamque addidit communis vitæ societatem, & abdicationem temporalium; cum ex adverso Eusebius in Ecclesiam suam Cathedralem Monasticæ vitæ & austeritatis totius professionem invexerit. Ille Clericos addocuit virtutes imitari Monasticas, quas & Laici tunc non raro æmulabantur. Hic Monastica instituta amplecti & deinceps retinere coegit, etsi functionum Clericalium nihil omnino subduceret.

II. Aures nunc animosque convertamus ad Ambrosium (1): *In Ecclesia Vercellensi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, Monasterii continentia, & disciplina Ecclesiæ. Hæc enim primus in Occidentis partibus diversa inter se Eusebius sanctæ memoriæ conjunxit, ut & in civitate positus instituta Monachorum teneret, & Ecclesiam regeret jejunii sobrietate.* Ecce in Clero Vercellensi instituta Monachorum. Quod idem ille rursus infra inculcat: *Hæc duo in attentiori Christianorum devotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia & instituta Monachorum?* Nec silet Monachorum inediam, jejunia, preces juges; illud etiam affirmat his virtutum laborumque experimentis Eusebium eam consecutum esse animi magnitudinem, fortitudinemque invictissimam, quæ illi splendidissimam de hostibus Ecclesiæ victoriam conciliavit: *Eusebius prior levavit vexillum confessionis. Hæc patientia in sancto Eusebio Monasterii coaluit usu, & durioris observationis consuetudine hausit laborum tolerantiam.* Nec Augustinus quidquam hujusmodi, nec Possidius de Clero Hipponensi; solam fere communem vitam & paupertatis professionem commemoravere. De cetero eadem illi erat ac Clericis vulgo aliis ut vestis, ita & vita. Rursum Ambrosius alibi de Monastico vitæ genere sub Eusebio (2): *In hac sancta Ecclesia eosdem Monachos instituit, quos Clericos, &c. Ut si videris Monasterii lectulos instar Orientalis propositi judices.* Ita perspicue Vercellensis Capitulo Ecclesiæ & professio vindicatur Monachorum; & Monasticæ vitæ asperitas.

III. Cum autem tradit Ambrosius æmulatum esse Eusebium Orientalia instituta, eaque in Ecclesiam Vercellensem invexisse, manifestissime de institutis agit Monasticis. Cunabula enim sua habuerat in Oriente Monastica professio, & non mediocria ante ibi fecerat incrementa, quam in Occidentem propagaretur. Sed ne una quidem toto Oriente erat Ecclesia, ubi Clerici Monasticorum institutorum imagine tantum aliqua & veluti odore perfunderentur.

IV. Memorat quidem alicubi Basilius Canonicos in Cœnobio degentes: *πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ κανονικούς.* Sed de Cœnobitis illi sermo est, seu de Monachis communem aggregatis ad vitam; cum ceteri Monachi soli, & alii ab aliis disjuncti agerent. Unde & in *Constitutionibus Monasticis* (3), de his verba facit sanctus Pater, ubi & duas has Monachorum species diligenter secernit, & utrisque præceptiones longe pulcherrimas accommodat. Illos autem vocat *κανονικούς*, tanquam diligentissimos Regulæ discipulos, quæ *κανὼν* dicitur: *καλῶς τὸ κα-*

(1) Ep. 82. (2) Serm. 69. (3) Const. Monast. c. 18. Et Ep. 63. 392.

κατὰ τοῦ βίου διαφυλάσσοντι. Illos denique subjicit proprio præter Episcopum Præposito; τῷ καθημένῳ πειθόμενοι. Scripsisset autem paulo aliter, si ii fuissent Clerici Episcopo uni suo obnoxii & morigerantes, ut in Augustini Seminario. Scribit rursus Basilius in Epistola (1) quadam sua, constructam a se Cæsareæ fuisse Ecclesiam, juxtaque Domum Episcopo soli incolendum, atque ædiculas servorum Dei: τοῖς θεραπευταῖς τοῦ θεοῦ. Monachi ii erant, a quibus ipsis sejuncta erat ædes Episcopi, locupletissimo teste Basilio ipso. Cum Presbyter adhuc Vicarium ageret Episcopi, sodalitium quoque Monachorum domi secum habebat.

V. Disciplinam, & mores Ecclesiæ Catholicæ sui ævi elegantissime expressit Epiphanius in eo, quem edidit, Tractatu de *Expositione Fidei Catholicæ*. Docet (2) porro Subdiaconatum, & quoslibet sacros Ordines iis demum conferri solitos, qui virginitatem coluissent, & integritatem carnis, παρθένοις; vel certe Monachis μονάζουσι; vel certe iis, qui superstite conjuge vel extincta, continentiam observarent. Addit (3) Monachos fuisse, qui in urbibus sedem haberent: fuisse, & qui in Monasteriis, locisque remotioribus. Ex his Epiphanii testimoniis colligitur, 1. id in more fuisse Orientalibus in Ecclesiis, ut sanctissimi quique Monachi Monasteriis abducerentur suis, & ad Ordines sacros, dignitatesque Cleri attollerentur. 2. Monachos urbium incolas illos verisimiliter fuisse laicos, qui teste supra, & suffragatore Augustino, religiose degebant, communis vitæ devincti societate. Eos enim sejungit Epiphanius a Monachis, qui in Monasteriis agerent. Necdum enim percrebuerant in urbibus Monasteria. 3. Si qua fuissent Clericorum Collegia suo ævo, non ea Epiphanius silentio oppressisset, cum vix eum quidquam effugerit eorum, quibus poterat Ecclesiæ vehementius, & Cleri gloria illustrari.

Affirmat (4) autem ejusdem Epiphanii vitæ Scriptor, egisse eum in Episcopali domicilio cum octoginta Monachis, quibus, & se ipse annumerat: *Eramus in Episcopatu omnes Monachi octoginta*. Si vere ita res se habuit; erat ergo numerosissimum hoc Monachorum sodalitium in ædibus Episcopalibus, forsan etiam Cleri functionibus addictum; atque adeo exemplo id esse potuerit Eusebio Vercellensi, Orientalia instituta in Occidentem traducenti: Clericorum autem Collegium nequaquam illud quidem videri poterat. Proditum quidem est a Sozomeno (5), in urbe Rhinocoruna cum ex Monachis complures Episcopatum gessissent, Clericos quoque in unum coisse, una domo, una mensa contentos, nihil possidentes quod proprium, & peculiare cuiquam esset: κοινῇ δὲ ἔτι τοῖς αὐτόθι κληρικοῖς οἶκησις, καὶ τράπεζα, καὶ τ' ἄλλα πάντα. Verum hoc exemplum singulare, & unicum prorsus est in Oriente, ut ex sanctis Patribus liquet, & Historicis aliis.

VI. Scribens B. Athanasius ad Dracontium Monachum, quo voluntatem ejus magnopere alienatam ab Episcopatu, inflecteret ad eam sarcinam subeundam, complures pernumerat eorum, qui in Episcopatu virtutes, labores, & totum Monasticæ pietatis fervorem retinuerant. *Neque enim tu solus ex Monachis es constitutus, neque solus Monasterio præfuisti. Nosti Serapionem Monachum esse, & quot Monachorum Præfectum. Neque a te ignoratur, quot Monachorum Pater fuerit Apollonius. Nosti Agathonem, & Aristonem. Memor es Ammonii cum Serapione. Audisti de Cue, de Paulo, & aliis multis*. Et infra: *Licebit tibi in Episcopum esurire, sitire, vinum non habere, jejunare frequenter, &c. Novimus & Episcopos jejunantes, non bibentes vinum, &c.* Denique sanctissime affirmat Episcopali dignitati Monasticam omnem sanctimoniam copulari posse, exemplo Pauli Apostoli, ceterorumque Apostolorum, quorum successores sunt Episcopi. Ex qua rursus Athanasii Epistola evincitur, e Monasteriis quidem vocatos esse ad Episcopatum longe plurimos: sed nullam Clericorum in Oriente floruisse Congregationem, ubi Episcopi cum Clero Monasticas sectarentur virtutes, & institutiones eas, quæ Clericalibus functionibus non repu-

(1) Ep. 173. (2) Cap. 21. (3) Cap. 23. (4) Cap. 55. (5) L. 6. c. 36.

pugnarent. Non enim ea de re loco tam opportuno filere potuiflet Athanafius.

VII. Utriufque Ecclefiæ morum & legum peritiffimus, & oculatus teftis Hieronymus, ubi Clerici effigiem pulcherrimis renitentem coloribus effingit ad Nepotianum, de communis inter Clericos vitæ, aut focietatis in eifdem ædibus, & ad eandem menfam, vel lege, vel confuetudine, vel decore nec verbum facit ullum. Quin multa illi infufurrat præcepta, quæ folitariam potius, & domi feptam Clerici vitam fupponant, aut defiderent. Exempli gratia, ut pauperes femper menfæ adhibeat, & hofpites: ne fœminas domi admittat ullas, & alia id genus. In Epitaphio vero Nepotiani teftatur Hieronymus ea vehementer cupiditate inflammatum illum fuiffe, dum vernaret juventa, adeundi Monafteria Ægypti, & Mefoporamiæ: at avunculi fui deferendi pudore prohibitum fuiffe, in quo haberet & Pontificatus apicem reverendum, & imitandas Monachorum virtutes. *Cumque arderet, aut ad Ægypti Monafteria pergere, aut Mefopotamiæ invifere Choros, vel certe infularum Dalmatiæ folitudines occupare, avunculum Pontificem deferere non audebat, &c. In uno atque eodem & imitabatur Monachum, & Pontificem venerabatur*. Cum ab avunculo autem fuo Presbyter effet ordinatus, quamlibet invitus, foris facerdotio fungebatur, in domo autem Epifcopali Monafticis fe durabat inftitutis: *Relicto foris Clerico, poftquam domum fe contulerat, avaritiæ fe tradiderat Monachorum, creber in orationibus, vigilans in precando, &c. Menfæ avunculi intererat, &c.* Ubi perfpicis nullos adhuc cœtus fuiffe in Occidente Clericorum, una adgregatorum & domo, & vita, & tum demum cœpiffe Occidentales afflari aura aliqua, & fama Monafticorum fodalitiorum.

VIII. Difceptationis hujus de inftituta primum ab Auguftino Clericorum Congregatione, finem faciemus, additis velut ad cumulum argumentis novis, quibus magis magifque eluceat, nunquam illum Monafticæ Profeffioni implicatum fuiffe, five ante, five poft ordinationem, neutro denique in Monafterio Hipponenfi. Quæ vitæ genera fectatus effet, aperte declaravit Auguftinus in libris Retractionum, ubi lucubrationes fuas omnes digerit fecundum varias vitæ ipfius fuæ formas. Ait autem fcriptos a fe alios libros (1), dum effet *nondum baptizatus, adhuc Catechumenus*. Alios dum effet *baptizatus, adhuc in Italia, in Africa conftitutus, &c.* Alios *apud Hipponem Regium Presbyter*. Alios denique dum effet *Epifcopus*. Suum fane illi non excidiffet omnino Monachi inftitutum, & quidquid interim librorum fcripfiffet, edidiffetque. Firmatur a Poffidio hoc argumentum, ubi tradit Auguftinum extrema illa fua ex ægritudine decumbentem retractaffe opera fua ipfum omnia, quæcunque fcripfiffet laicus, Presbyter, Epifcopus (2): *Recenfuit libros, quos primo tempore converfionis fuæ adhuc laicus, five quos Presbyter, five quos Epifcopus dictaverat*. Itaque laicus erat Auguftinus, non Monachus, cum Presbyteratu ornatus eft. Idem fubjicit, anno ætatis feptuagefimo fexto vivere defiiffe Auguftinum, in Clericatu cum egiffet vel Epifcopatu annos quadraginta: *In Clericatu vel Epifcopatu ferme quadraginta*. Denique laicum adhuc illum fuiffe ait, cum ad Presbyteratum vi facta abreptus eft: *Solebat laicus, ut nobis dicebat, ab eis tantum Ecclefiis, quæ non habebant Epifcopos, fuam abftinere præfentiam*.

Dum Presbyter adhuc ageret Auguftinus, a Monachis fejungebat fe, interebatque fe Clericis, ajens ibidem, vix bonum Clericum ex optimo Monacho emergere (3): *Nimis dolendum fi ad tam ruinofam fuperbiam Monachos furrigamus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero fumus; cum aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat*. Fatebantur ipfi Monachi totam Auguftini familiam Clericorum effe (4): *Omnes filios Apoftolatus tuis dominos noftros Clericos digneris officio noftro falutare*. Ita quippe falutabat Monachus Clericos ejus. Non tantum *Compresbyteros*, & *Condiaconos* fuos dixit Auguftinus, fed, & *Conclericos* ad quos fcriberet. Nihil ejufmodi un-

(1) Retract. l. 2. c. 2. (2) Cap. 28. (3) Ep. 76. (4) Ep. 257.

unquam ad Monachos scripsit (1). Nec vero in prolixiori Tractatu *de Opere Monachorum*, gregi Monachorum adscripsit se unquam sanctus Pater, nec ex Sanctis Patribus quisquam, vel antiquis Historicis. Quod a nobis non alio urgetur consilio, quam ut indubitatius constet, Congregationem ab Augustino institutam pure puteque Clericalem fuisse.

IX. In his vero, quæ congesta sunt hactenus, nullum existere visum est vestigium Congregationis ullius, nullo penitus voto devinctæ, ne abdicationis quidem temporalium facultatum. Nam ut jam diximus, continentia, & obedientia ipsis Ordinibus sacris sua sponte innexæ erant. Erant tamen & hujus postremi generis Congregationes. Apertissime id proditum est a Juliano Pomerio, cum ait sordidæ avaritiæ stimulo incitatos fuisse videri eos, qui eas irrepsissent Congregationes, & patrimonio, quo pollerent, ita parcerent, ut ne pensionem quidem conferrent, qua alerentur; *Propter hoc fortassis in Congregatione viventes, ne aliquos pauperes pascant, ne advenientes suscipiant, aut ne suum censum expensis quotidianis imminuant.* Infra rursus idem Julianus eorum ex adverso retundit jactantiam, qui de hujusmodi persolvi a se solita ad alimenta sua pensione inflarentur (2): *Quid si aliquid de fructibus suis Ecclesiæ, velut pro ipsa expensa sua contulerint, non se præferant inani jactantia illis, quos nihil habentes pascit, & vestit Ecclesia, &c.* Quo eodem ex Pomerii sermone patet, tribus ex hominum generibus coaluisse eas Congregationes (3): aliis enim nihil unquam patrimonii fuerat: alii patrimonio nuntium remiserant, alii denique patrimonium retinebant, & parte ejus aliqua donabant Monasteria, qua ipsi sustentarentur. Nono sæculo reviviscere visæ sunt hujusmodi Congregationes, ut suo infra loco dicetur.

CAPUT V. *P. 2. l. 1. c. 30.*

De Seminariis secundæ ætatis Ecclesiæ sæculo VI. & VII.

I. De Episcopali Seminario juniorum Clericorum in Hispania.

II. Horum Seminariorum vita, & disciplina concentus cum Monasticis institutionibus.

III. Prolixius describitur hujusmodi Seminarium, ubi Episcopus cum Presbyteris, & Diaconis unius domus, & vitæ societate vinciebatur.

IV. De hujusmodi Seminariis in Gallia.

V. VI. Ex Gregorio Turonensi de Seminariis, ubi Canonici communem actitabant vitam.

VII. VIII. Primus in Anglia Augustinus a Gregorio Papa missus eam vitæ societatem inter Clericos initiavit, ejus exemplo plures postea obsecuti sunt Episcopi.

IX. Supra omnem admirationis aleam Seminarium Gregorii Papæ, in Pontificali Romæ Palatio, quod Clericis, Monachisque constabat, fama sanctitatis, & doctrina spectatissimis.

X. Gregorius summus Pontifex hujus Seminarii auspex, dux, Præpositus, & Theologus.

XI. Afri Episcopi etiam dum exularent, sua secum Clericorum Seminaria habuere. B. Fulgentii Seminarium Episcopis constabat, Clericis, Monachisque. Conjugia Clericorum majorum in Oriente sociari cum Seminariis non potuere.

I. Ab ineunte ætate in Seminariis, & Congregationibus Ecclesiasticis alebantur, & perpoliebantur Clerici, qui ad majores Ordines, & dignitates Ecclesiasticas crescebant. Concilio Toletano II. sancitur, ut juvenculi hi semel detonsi, & Lectores ordinati, in Seminario instituantur, sub oculis Episcopi, & curæ Præpositi commendati: atque si anno demum ætatis duodevigesimo secum ipsi constituant reliquum vitæ cursum continentiæ dedicare, biennio adhuc probati, tum denique Subdiaconatu initientur (4): *De his, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis in Clericatus officio, vel Monachali posuit, pariter statuimus observandum, ut mox cum detonsi vel ministerio Lectorum contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia a Præposito sibi debeant erudiri. At ubi* octa-

(1) Ep. 49. 78. Ep. 62. 68. 138. (2) De vita contempt. L. 2. c. 10. (3) Ibid. (4) Can. I.

octavum decimum ætatis suæ annum compleverint, si gratia eis castitatis Deo inspirante placuerit, hi tanquam appetitores arctissimæ vitæ levissimo Domini jugo subdantur; ac primo Subdiaconatus Ministerium probatione habita professionis suæ a vigesimo anno suscipiant.

II. Mirus hic sublucet concentus hujus juniorum Clericorum, atque Monachorum professionis. Declaratur enim pueros a parentibus Deo offerri, cum a teneris unguiculis aut Clericatui dedicantur aut Monasticis institutis. Clericos hos impuberes in Seminario, ut in Monasterio institui. Si perpetuam deligerent continentiam anno decimo octavo ætatis, tunc in biennium eos probationis ingredi. Eo exhausto tunc denique suscepto Subdiaconatu quasi profiteri vitam deinceps arctiorem: *Tanquam appetitores arctissimæ vitæ levissimo Domini jugo subduntur*.

III. In Concilio autem Toletano IV. quasi duplex aperitur Seminarium; alterum in ipso Episcopali Palatio, unde Episcopus Presbyteris, & Diaconis suis einctus, in eos, & cum eis in Diœcesin suam omnem radios spargit sanctimoniæ, & pietatis, cui ne perditissimi quidem obtrectatores possint dentem infigere. Alterum in ædibus Ecclesiæ proximis, ubi Clerici juniores omnes sub disciplina degunt sanctissimi senis, cujus oculos nec ad momentum effugiunt, & qui non in vitam, & mores tantum, sed & in res eorum, causasque temporales excubat, sicubi opus est. Si qui sint autem, sive Presbyteri, sive Diaconi, quibus per ægritudinem aut ætatem jam provectam non liceat, communem illam cum Episcopo vitæ societatem inire, aut retinere: conceditur illis ab hoc Concilio, ut privatim vitam instituant, dum unum secum habeant Clericum velut individuum comitem, qui & virtutum spectator sit, & vitiorum censor (i): *Ut excludatur deinceps omnis nefanda suspicionis occasio, & ne detur ultra sæcularibus locus obtrectandi, oportet Episcopos testimonium probabilium personarum conversationis, & vitæ in conclavi suo habere, ut & Deo placeant per conversationem bonam, & Ecclesiæ per optimam formam. Similiter placuit, ut quemadmodum Antistites, ita Presbyteri, atque Levitæ quos forte infirmitas aut ætatis gravitas in conclavi Episcopi manere non sinit, ut & iidem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamque suam sicut nomine, ita & meritis teneant*. Ex Presbyteris ergo Diaconisque illi tantum poterant vitæ communiter cum Episcopo degendæ lege absolvi, quos effœta jam ætas vel infirmitas excusabat: *Quos forte infirmitas, aut ætatis gravitas, in conclavi Episcopi manere non sinit*. Et tum quoque ipsis necesse erat, ut domi instar quoddam Seminarii sibi effingerent, ubi cum uno vel pluribus Clericis vitam componerent. Quoad minorum Clericorum Seminarium, hæc præcipit idem Concilium: *Prona est omnis ætas ab adolescentia in malum. Ob hoc constituendum oportuit, ut si qui in Clero puberes, aut adolescentes existunt, omnes in uno Conclavi atrii commorentur, ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quem & Magistrum disciplinæ, & testem vitæ habeant. Quod si qui ex his pupilli existunt, sacerdotali tutela foveantur, ut & vita eorum a criminibus intacta sit, & res ab injuria improborum*. Si ex his junioribus aliqui essent immorigeri, & intractabiles non extrudebantur, non sæcularis iniquitatis torrenti exponebantur, non Clericalis professionis desertores per abrupta rapi vitiorum sinebantur, sed lentius edomandi compingebantur in Monasteria: *Qui autem his præceptis resultaverint, Monasteriis deputentur, ut vagantes animi, & superbi severiori regula distringantur*.

IV. Nihilo segnior erat Gallicana Ecclesia in excolendis Seminariis suis, sed non satis mihi constat, an duplicis & ipsa generis haberet, ut in Hispania. Concilium enim Turonense II. Presbyteros, Diaconos, Clericosque minores in domum Episcopi adgregat, velut Angelicam quandam cohortem, qui circa eum excubias agant, nec ullas ibi degere fœminas sinant, ne quid

(i) Can. 21. 22. 23.

quid occurrat, quo cœlestis hujus agminis, vel innocentia maculetur, vel deturpetur fama (1): *Licet Episcopus Deo propitio Clericorum suorum testimonio castus vivat, qui cum illo tam in cella, quam ubicunque fuerit, sui habitent; eumque Presbyteri, & Diaconi, vel deinceps Clericorum turba juniorum Deo auctore conservent: sic tamen propter Zelotem Deum nostrum tam longe absint Episcopus, & conjux, mansionis propinquitate divisi; ut nec hi, qui ad spem recuperandam Clericorum servitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.* Non satis mihi liquet, an hæc verba: *Hi, qui ad spem recuperandam Clericorum servitute nutriuntur*, capienda sint de Clericis ipsis, qui in Seminario excoluntur in spem lætissimam propaginis spiritalis, in omnem Ecclesiam spargendæ: an de servis Clericorum, qui tam piis interim rudimentis imbuebantur, ut persæpe libertate donati & ordinibus, & officiis Ecclesiasticis summa cum laude fungerentur. Utcunque ea res se habeat, edicit hæc Synodus, ut non custodes, non Ministros habeat alios Episcopus, quam Clericos suos: quos & ea potestate donet, ut quascunque mulierculas exturbent ex ejus, suoque ipsorum domicilio (2): *Habeant Ministri Ecclesiæ, utique Clerici, qui Episcopo serviunt, & eum custodire debent, licentiam extraneas mulieres de frequentia cohabitationis ejicere.*

V. Illud tamen æquum est confiteri, non ita hoc Canone, ut supra Toletano, præcipi, ut omnes prorsus Clerici ad Episcopi Seminarium adgregari studeant. Non satis etiam liquet, an ad Seminarium Cleri, societatemque vitæ communis rapi debeat, quod perhibet Gregorius Turonensis de Baudino prædecessore suo, cui Guntharius, Gunthario Euphronius, Euphronio ipse successerat. De eo enim ita refert (3): *Hic instituit mensam Canonicorum.* Canonici hic dicuntur, quos Clericos vocamus promiscue. Mensa autem communis ipsam sonare videtur vitæ societatem. Facile adducemur, ut & Clericos hic dici Canonicos, & eos omnes apud Cæsarodunum Turonum communem egisse vitam assentiamur, si expenderimus, quæ narrantur alibi (4) ab eodem Gregorio de sanctissimo Abbate Patrocolo, qui Tonsura ab Arcadio Archiepiscopo Bituricensi accepta, & aliquanto post Diaconatus ordinatione, eam amplexus est abstinentiam, ut cum aliis Clericis nunquam ad refectionem conveniret. Archidiaconus quidem illum ea de causa gravissime objurgavit, inculcavitque quam lubrica esset, & vitiosa in Congregationibus singularitas. At ille a priori sententia sua non recessit, quod jam Monachorum vitam meditaretur: *Ita vacabat jejuniis, ut nec ad convivium mensæ Canonicæ cum reliquis accederet Clericis. Quod audiens Archidiaconus, frendens contra eum, ait: Aut cum reliquis fratribus cibum sume, aut certe discede a nobis. Non enim rectum videtur, ut dissimules cum his habere victum, cum quibus Ecclesiasticum implere putaris officium.*

VI. Et in Hispania ergo & in Gallia Congregationes erant, & Seminaria Clericorum, ubi Clerus universus civitatis eadem domo cum Episcopo utebatur; eadem vescebatur mensa, & forsan, quod fere inde nascitur, omnia in commune conferebat, omnia in communi possidebat, nihil quisquam sibi servabat proprium: nec alii erant ulli Ecclesiastici reditus, nullæ in privatos distributiones. Illa enim Gregorii Turonensis, *Mensa Canonica*, *Mensa Canonicorum*, reditibus, & expensis Ecclesiæ sustentabatur, cogebanturque Clerici omnes ibi & inde vesci, ut approbavit Archidiaconus paulo supra Bituricensis. Ita de communi Ecclesiæ patrimonio sustentatis, quorsum portio redituum aliqua privatim adsignaretur, cum superflua tunc omnia de patrimonio pauperum pauperibus erogarentur?

VII. Si quem minus moveat hæc argumentatio, plus erit forsan momenti ad persuadendum in exemplo Ecclesiæ Anglicanæ, cum Augustinus eo a Gregorio Papa missus, novos quodammodo, & splendidiores illi natales contulit. Cum leges enim, & formam præscriberet Gregorius, ad quam fin-

(1) Can. 12. (2) Can. 13. (3) Hist. l. 10. (4) Vitæ Patr. c. 9.

fingenda venustandaque esset novella hæc Ecclesia: quadripartito dividi proventus Ecclesiæ, quod passim alibi fiebat, dissuasit: sed ut omnes Clericos communis in vitæ contubernium colligeret, quos vel Ordo sacer, vel privata pietas continentiæ perpetuæ devinxisset: atque ita vel Monasterii disciplinam, in quo institutus ipse fuerat, vel nascentis primum Ecclesiæ mores æmularetur. Ceteros vero Clericos minores, qui a perpetuæ continentiæ professione abhorrent, solitis impartiret sportulis, conjugari sineret, & nihilo segnius invigilaret, ut pie degerent, regulis Ecclesiasticis obsequerentur, Psalmos decantarent, declinarent vitia sæculi (1): *Mos Sedis Apostolicæ est, ordinatis Episcopis præcepta tradere, ut in omni stipendio, quod accedit, quatuor debeant fieri portiones, &c. Sed quia Fraternitas tua Monasterii regulis erudita, seorsum fieri non debet a Clericis suis in Ecclesia Anglorum, hanc debet conversationem instituere, quæ initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his, qui possidebant, aliquid suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia. Si qui vero sunt Clerici extra sacros Ordines constituti, qui se continere non possunt, sortiri uxores debent, & stipendia sua exterius accipere. Quia & de iisdem Patribus novimus scriptum, quod dividebatur singulis, prout cuique erat opus: de eorum quoque stipendio cogitandum atque providendum est, & sub Ecclesiastica regula sunt tenendi, ut bonis moribus vivant, & canendis Psalmis invigilent, & ab omnibus illicitis & cor, & linguam, & corpus, Deo auctore, conservent. Communi autem vita viventibus jam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplenda misericordia, nobis quid erit loquendum, cum omne, quod superest in causis piis ac religiosis erogandum est, Domino docente: Quod superest, date eleemosynam.*

VIII. Posthac, ut spero, ambiget nemo, quin vitæ communis instituta societas partitionem arceat bonorum Ecclesiæ, & omnia in commune conferat. Nemo ambiget etiam, quin Ecclesia restaurata Anglorum eam sectata sit formam longe pulcherrimam Evangelicæ perfectionis Clericorum, Augustino conditore ejus altero, Monasticarum virtutum lucem in Clerum ejus omnem latissime spargente. Quis ambigat rursum, quin Theodorus hunc sanctimoniæ tramitem tenuerit, ille, qui lacte, & melle Orientalium Monasteriorum pietatis ab infantia enutritus, a Vitaliano Papa Cantuariensi Archiepiscopatu donatus, sanctissimæ Ecclesiæ Anglorum gubernacula administravit? Ab illo Episcopalem in thronum invectus est Ceadda, quem refert Beda (2), ex quo hæc promuntur, Clericorum sodalitium a se indivulsum semper habuisse: *Fecerat sibi mansionem non longe ab Ecclesia, in qua secretius cum paucis, id est septem sive octo fratribus, quoties a labore, & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat.* Excitus e Monasterio fuerat Ceadda, perinde ut Aidanus, qui sedem Episcopalem Clerumque omnem transtulerat in Monasterium Angliæ celeberrimum, ut una cum Abbate, & Monachis Clerici diversarentur, omnibusque iis paterna suavissimaque providentia consuleret magis, quam immineret Episcopus (3): *Siquidem a temporibus antiquis & insula Lindisfarnensium Episcopus cum Clero, & Abbas solebat manere cum Monachis, qui tamen & ipsi ad curam Episcopi familiariter pertinerent. Quia nimirum Aidan, qui primus ejus loci Episcopus fuit, cum Monachis illuc & ipse Monachus adveniens, Monachicam in eo conversationem instituit, quomodo & prius B. Pater Augustinus in Cantia fecisse noscitur, scribente ei reverendissimo Papa Gregorio, quod & supra posuimus.* Idem alibi refert Beda aliquanto etiam copiosius accuratiusque (4): *Una eademque habitatio utrosque simul tenet, &c. Omnes loci ipsius Antistites, usque hodie sic Episcopale exercent officium, ut regente Monasterium Abbate, omnes Presbyteri, Diaconi, Cantores, Lectores, ceterique gradus Ecclesiastici Monachicam per omnia cum Episcopo regulam servent.*

IX. In Italia finitimum vero est infrequentiora fuisse Seminaria Clericorum. Affir-

(1) Beda l. 1. c. 27. (2) Beda l. 4. c. 3. 3. (3) L. 4. c. 27. (4) In vita S. Cutberti c. 16.

firmabat enim paulo ante Gregorius Magnus, ita præcipere solitos Pontifices Romanos Episcopis, quos ordinarent, ut reditus Ecclesiarum in quatuor partes distribuerent, quæ partitio vitæ communis proposito obstrepebat. Eusebius quidem Vercellensis Episcopus Clericalem, & Monasticum Ordinem confœderavit: at quæ supra ex Cœlestino Papa decerpta sunt, argumento ea sunt, non magnopere arrisisse Romanis tunc Pontificibus eam consociationem utriusque instituti, hinc & hinc quidem laudatissimi, sed vehementer tamen discrepantis. Gregorius Magnus cum conversionis suæ exordia illustrasset fundatis Monasteriis sex in Sicilia, & uno præterea Romæ, ubi & semet ipse Deo totum dicavit: cum primum Sedi Apostolicæ præesse cœpit, hanc utriusque instituti confœderationem non in Anglia tantum, sed & Romæ perfecit in Palatio Apostolico; ubi velut in Monasterio degebat ipse cum Clericis, Monachisque sanctissimis: cui exemplo si se tum ceteri, & postea per orbem accommodassent Pontifices, potuisset primigenia Ecclesiæ pietas, & disciplina reflorescere. Laici omnes Palatio seu Monasterio hoc Apostolico extrusi sunt, soli admissi Clerici, Monachique, ex Joanne Diacono (1): *Ceterum prudentissimus Rector Gregorius remotis a suo cubiculo secularibus, Clericos sibi prudentissimos consiliarios familiaresque delegit, inter quos Petrum, &c. Monachorum vera sanctissimos sibi familiares elegit, inter quos, &c.* Recenset idem Joannes nonnullorum nomina ex iis præstantissimis Clericis Seminarii Gregoriani; Petrum Diaconum, quem confabulatorem accivit sibi Gregorius in præclarissimis Dialogorum libellis: Æmilianum Notarium, qui eo perorante excepit quadraginta homilias in Evangelia: Paterium Notarium, qui ex eis Operibus Florilegia veluti quædam excerpsit: Joannem Defensorem, qui in Hispaniam profectus Episcopum Malaccæ sede ejectum restituit, in auctores iniquissimæ dejectionis ejus Episcopos pari pœna animadvertit: Marinianum Monachum, qui exinde Syracusanus fuit Episcopus, & Apostolicus Vicarius in Sicilia: Augustinum & Mellitum Angliæ Apostolos: Claudium Abbatem Monasterii Classensis, qui tam multa lucubraverat Opuscula, quæ ex Gregorii sermonibus corraserat, quanquam alicubi ejus mentem non prorsus assequeretur: *Qui de Proverbiis, de Canticis Canticorum, de Prophetis, de libris Regum, deque Heptateucho, Papa disputante, multa, licet non eodem sensu, composuit.*

X. Florentissimum istud erat omnino Seminarium, & Schola cui par nulla, & nulla secunda, divinarum disciplinarum, & religiosarum virtutum splendore. Præpositum in ea agebat Gregorius, & Moderatorem, & Theologum. Nihil ibi institutionum Monasticarum desiderabatur, nihil Clericalium functionum. Aliæ aliis & subsidio erant, & ornamento. Non iidem erant Clerici, qui Monachi: at nec Monasticis virtutibus destituebantur Clerici, nec a Cleri functionibus Monachi arcebantur. Horum illorumque parens, & doctor Gregorius, idem vitæ genus sanctissimum frequentabat Romæ, quod aurea Ecclesiæ ætas in Apostolis Hierosolymæ, & in Marco Marcique discipulis Alexandriæ repræsentaverat (2): *Cum quibus Gregorius die noctuque versatus, nihil Monasticæ perfectionis in Palatio, nihil Pontificalis institutionis in Ecclesia dereliquit. Videbantur passim cum eruditissimis Clericis adhærere Pontifici Religiosissimi Monachi, & in diversis professionibus habebatur vita communis: ita ut talis esset tunc sub Gregorio penes urbem Romanam Ecclesia, qualem hanc fuisse sub Apostolis Lucas, & sub Marco Evangelista penes Alexandriam Philo commemorat.*

XI. In Africanis quoque Ecclesiis ac Seminariis eadem Clericalis Monasticique Ordinis societas effulgebat. Ne cruentissima quidem Vandalorum persecutio prohibere potuerat, quin Africæ Episcopi in ipso confestim deportationis suæ loco, vel Monasteria sibi, vel Seminaria excitarent, & inaccessas solitudines cœlestibus quibusdam frequentarent coloniis. Id Ferrandus Diaconus in vita beati Fulgentii de Episco-

(1) L. 2. c. 11. (2) Ib. c. 12.

ſcopo Fauſto teſtatum facit (1): *In eodem proinde loco ubi relegatus tenebatur, Monaſterium ſibi conſtruxerat, in quo ſpiritualiter vivens apud omnes Chriſtianos honorabilis habebatur.* Fauſti diſcipulorum poſt & æmulator fuit Fulgentius, poſtquam maxime animatus roboratuſque fuit exemplo Syracuſani Epiſcopi Eulalii (2), *qui virtute diſcretionis ſuper omnia decoratus, Monachorum profeſſionem ſingulariter diligebat, habens etiam ipſe Monaſterium proprium, cui ſemper adhærebat, quoties ab Eccleſiaſticis actibus vacabat.* Itemque Rufiniani Epiſcopi Afri, quem invenit etiam in Sicilia exulantem, & Monachi vitam in exilio agentem: *Vitam Monachi laudabiliter gerens, &c.* Itaque Fulgentius quoque Epiſcopalem ſarcinam ut primum ſubiit, Monaſtica omnia retinuit exercitamenta, Monaſteriumque ſibi ſtatim extruxit (3): *Nec ita factus eſt Epiſcopus, ut eſſe deſiſteret Monachus: ſed accepta Pontificis dignitate, profeſſionis prateritæ ſervavit integritatem; ſervata vero profeſſionis integritas plus ornavit Pontificis dignitatem. In nullo loco viſus eſt ſine Monachis habitare. Propter quod a Civibus Ruſpenſibus hoc primum Beneficium ordinatus Epiſcopus poſtulavit, ut fabricando Monaſterio locum congruum darent.* Is erat virtutum ejus nitor, qui perſecutores brevi irritaret concitaretque; itaque exulare juſſus, exilii comitem habuit geminum Clericorum Monachorumque gregem: *Comitantibus ergo Monachis ſimul, & Clericis, Magiſter egregius utriuſque profeſſionis extitit, &c.* In ipſo exilii loco Seminarium exædificavit Epiſcoporum, Clericorum, Monachorumque, omnes ipſe ineſcans, omnes convertens ad ſocietatem communis vitæ, lectionis, orationiſque: *Inter ipſa ſane primordia glorioſi exilii, Monaſterium congregare, paucos ſecum ducens Monachos, minime potuit; ſine fraterna tamen congregatione vivere neſciens, Coepiſcopos ſuos Illuſtrem, & Januarium habitare ſecum perſuaſit volentes. Quibus unico ſerviens caritatis affectu, ſimilitudinem magni cujuſdam Monaſterii, Monachis & Clericis adunatis ſapienter effecit. Erat quippe eis communis menſa, commune cellarium, communis oratio, ſimul & lectio.* Formam hic habes Seminarii pluribus ex Epiſcopatibus adgregati, immo & pluribus ex Epiſcopis, quos ſui ibidem Clerici Monachique aſſectarentur. Conjugiorum quidem licentia apud Orientales Clericos Seminariorum ſpem omnino præcidebat. Si vero Epiſcopi Orientis eundem, quem Fulgentius tramitem terebant, & cum lectiſſimis Clericis ſuis Monaſteria incolebant, tanto majori utique erant & amori, & venerationi. Redux in Africam Fulgentius, ſuo ſe rurſus Monaſterio, ſuis ſe Monachis adgregavit; ſed ita, ut ejus præſentia Abbatis poteſtati & miniſterio nihil officeret.

CAPUT VI. *P. 3. l. 1. c. 28.*

De Seminariis ſub Imperio Caroli Magni.

I. De Seminariis Clericorum in Monaſteriis.

II. De Seminariis in domo Epiſcopali.

III. De Seminariis in ædibus Parochorum.

IV. Mira quadam utilitas Seminarii, Civitatis, vel Domus Epiſcopalis, ut in id turma viciſſim vocarentur Parochorum ruris, & doctrina flammaque pietatis nova ſubinde imbuerentur.

V. Præcepta Seminariis juniorum Clericorum in Monaſteriis agentium temperata.

VI. Quæ hic Seminaria dicimus, dicebartur & Schola.

VII. Scholæ Monaſteriorum numeroſiſſima omnium.

VIII. Erat & ingens ibi copia nobilium puerorum.

I. Duo erant Seminariorum genera, ut ex ſupradictis jam patuit; alia videlicet in Monaſteriis, alia in Epiſcopalibus ædibus. Cum ait Hincmarus, jam inde a pueritia innutritum ſe fuiſſe in Mona-

(1) Cap. 4. (2) Cap. 12. 13. (3) Cap. 18. 19. 20.

nasterio, in veste Canonicorum, hoc est Clericorum, inde migrasse se in Palatium Ludovici Pii Imperatoris: sed tandem consilio inito, & confirmata voluntate abiiciendi spes omnes sæcularium opum, & ineptiarum, concessisse se in Monasterium sancti Dionysii, in quod paulo ante strictioris disciplinæ lex invecta fuerat: eo constanter docetur fuisse in Monasteriis Seminaria Clericorum (1): *Qui in monasterio, ubi ab ipsis rudimentis infantiæ sub Canonico habitu educatus, indeque eductus, in Palatio Domini Ludovici Imperatoris non modico tempore mansi. Conversis autem ad regularem vitam, & habitum fratribus in Monasterio sancti Dionysii, ubi nutritus fueram, in illud, sæculum fugiens sine spe, vel appetitu Episcopatus, aut alicujus prælationis, diutius degui.* Clarissimum hinc fit, rudes adhuc & tenellos pueros, cum Clericali habitu, velut in Seminario, institutos in Monasterio fuisse, seu Clerum aliquando seu Monasticum ordinem essent amplexaturi.

II. Alia vero Seminaria, in domo Episcopali congregata, luculentissime exhibet Concilium Turonense III. anno 813. (2) cum jubet eos, qui Presbyteratui præparantur, diutius ut antea in Palatio Episcopali instituantur ad omnia Sacerdotum munia obeunda, utque observari explorarique diligentius ante possint, quam in sanctissimæ dignitatis culmen extollantur: *Sed priusquam ad consecrationem Presbyteratus accedat, maneat in Episcopo, discendi gratia officium suum tandiu, donec possint, & mores, & actus ejus animadverti: & tunc si dignus fuerit, ad Sacerdotium promoveatur.*

III. Priora illa Seminaria pueris dicata erant, prima Christianæ pietatis, & Clericalis Ordinis rudimenta ibi positoris. Posteriora Clericis & ætate, & virtute, atque doctrina paulo provectioribus addicta erant, quibus dignitates functionesque honorificentiores debebantur. Rursum priori classi accensere possumus ea juniorum Seminaria Clericorum, quos Parochi ipsi domi suæ ruri expoliebant, officiisque Ecclesiasticis suæ Parochiæ Ministros adhibebant. Præcipit Theodulphus in Capitulari, ut ad Synodum Parochi secum adducant duos tresve Clericorum suorum (3): *Necnon duos aut tres Clericos cum quibus missarum sollemnia celebratis, vobiscum adducite, ut probetur, quam diligenter, quam studiose Dei servitium peragatis.* Ubi vides Officiis divinis in Parochia peragendis Clericos hosce a Parocho informandos fuisse.

IV. Sed eorum jam depromenda superest alia longe maxima utilitas Seminariorum, quæ in civitate, vel in ipsa erant domo Episcopali. In ea subinde vocabantur turmæ Parochorum per vices, non omnes simul, ut superessent interim in Parochiis Ministri, tum ad Sacramentorum erogationem, tum ad celebrationem divinæ Psalmodiæ. Parochos ita Episcopalibus in ædibus adgregatos, aut proprio ipse ore, aut per pios doctosque ministerii sui Vicarios, & cooperatores, addocebat Episcopus, quæ ad orthodoxam doctrinam, quæ ad castigatissimam disciplinam Ecclesiæ maximi videbantur esse momenti, ut strenuissime officii sui numeros implerent omnes, frequentibus collationibus de divinis litteris, de Conciliorum Canonibus, de divinis Officiis, de praxi Sacramentorum, de Concionibus, de vita, & de moribus ipsis suis. Ita constitutum fuit in Capitularibus Caroli Magni (4): *Statutum est, ut omnes Presbyteri Parochiæ ad civitatem per turmas, & per hebdomadas ab Episcopo sibi constitutas conveniant discendi gratia: ut aliqua pars in Parochiis Presbyterorum remaneat, ne populi, & Ecclesia Dei absque officio sint; & aliqua utilia in civitate discant, ut meliores ad Parochias demum, & sapientiores, atque populis utiliores absoluti revertantur. Et ibi ab Episcopo, id est, in civitate, sive a suis bene doctis Ministris bono animo instruantur de sacris Lectionibus, & divinis cultibus, & sanctis Canonibus, quæ prædicare, & facere debent, &c.* In his ergo Episcopalium ædium, vel civitatum Seminariis, Presbyteri Parochique & iis primum instruebantur doctrinæ Virtutumque præsidiis, quæ tan-

(1) Hincmar. t. 2. p. 304. (2) Can. 12. (3) Cap. 4. (4) Cap. Carol. Magn. l. 6. c. 163.

tanto muneri fungendo necessaria videbantur: & postea rursum identidem recreabantur frequentibus his secessibus, & ad novum vigorem roburque refovebantur.

V. Quoad Seminaria vero Monasteriorum, consarcinavit Crodogangus in sua Canonicorum Regula institutiones eas omnes, quæ pertinerent ad eorum regimen omnium, qui Canonicorum Regularium curæ commendabantur. Concilii Aquisgranensis sub Ludovico Pio Patres ipsissima exscripserunt hic Regulæ hujus verba, sicut & alibi non semel. Illud præ ceteris præcipitur satagendum, ut Præpositus is deligatur, qui juvenes hactenus indomitos præfervidosque coerceat, Ecclesiasticis imbuat disciplinis, & in Ministros Ecclesiæ dignos effingat: *Qualiter Ecclesiasticis doctrinis imbuti, & armis spiritualibus induti, Ecclesiæ utilitatibus decenter parere, & ad gradus Ecclesiasticos quandoque digne possint promoveri*. Ætas his verbis exprimitur. *Pueri & adolescentes, qui in Congregatione sibi commissa nutriuntur, vel erudiuntur*. Ad Clerum duntaxat formabantur, ut ex iisdem & sequentibus verbis liquet: *Ita jugiter Ecclesiasticis disciplinis constringantur*. Uno omnes in conclavi erant, omnibus præerat probatus senex: quæ omnia ex Concilio Toletano IV. (1) decerpta sunt: *Omnes in uno conclavi atrii commorentur, deputati probatissimo seniori*.

VI. Erant igitur plurium generum Seminaria Clericorum juniorum, vel in Monasteriis Monachorum, vel in Monasteriis Canonicorum, vel in domibus Episcopalibus, vel in civitatibus, vel in Parochorum domibus ruri, quæ postrema rudimenta potius erant quædam & inchoationes Seminariorum. Porro illud ingenue confitendum est, has fuisse ipsissimas Clericorum Scholas, ut palam fit ex Capitulari Ludovici Pii, quod cum Episcopis consultatum fuerat (2): *Inter nos pari consensu decrevimus, ut unusquisque Episcoporum in scholis habendis, & ad utilitatem Ecclesiæ militibus Christi præparandis, & educandis, ab hinc majus studium adhiberet*. Non est ergo, quod quisquam dubitet, quin hæ scholæ informandis junioribus Clericis dedicatæ fuerint, adeoque quin vera hæc fuerint Seminaria; si vel maxime advertatur animus ad Decreti ejusdem clausulam, ubi præcipitur Prælatis ad Provinciale Concilium advolantibus, ut secum adducant, vel Parochos urgeant, ut adducant ipsi aliquos ex his tyronibus suis, qui Ecclesiasticæ aliquando militiæ signiferi ducesque futuri sperantur: *Ut quando ad Provinciale Episcoporum Concilium ventum fuerit, unusquisque Rectorum Scholasticos suos eidem Concilio adesse faciat, quatenus & ceteris Ecclesiis noti sint, & ejus solers studium circa divinum cultum omnibus manifestum fiat*. Concilium Parisiense VI. anni 829. (3) graviter objurgavit Præsules, qui tam necessarium Decretum executioni non mandassent; illud autem innovatum ibi est præceptum, ut ad Concilium Provinciale adducerentur selecti aliqui ex his alumnis Seminariorum.

VII. Sed quantumvis laboratum sit, ut in Episcopali diversorio Scholæ istiusmodi & instituerentur, & excolerentur deinceps, simillimum veri est, eas in Monasteriis & facilius institutas primo fuisse, & diutius postea conservatas. In fundatione Abbatiæ Centulensis, quæ in tempora incidit Caroli Magni, numerus Monachorum erat saltem trecentorum, præter centum pueros, quibus eadem vestis, eadem mensa, eadem divina Officia, tripartita ea multitudine in tres greges, quorum singulis assignabantur centum Monachi, pueri triginta tres, ut per vices in Ecclesia psallerent, & psalmodiam perpetuam celebrarent, quasi ad cœlestium agminum æmulationem (4): *Trecentos Monachos regulariter victuros constituimus. Centum etiam pueros scholis erudiendos, sub eodem habitu & victu statuimus, qui fratribus per tres choros divisis in auxilium canendi & psallendi intersint, &c.*

VIII. Perspicue hinc emicat eum unum in scopum in iis Scholis informatos fuisse hos pueros, ut Clero vel Monasteriis aliquando adgregarentur. Scholæ ergo istæ ve-

(1) Can. 23. (2) Cap. Car. Magn. Addit. l. 2. c. 5. (3) Cap. 30. (4) Chron. Centu. l. 2. n. 21. Spicil. t. 4. p. 469.

vere Seminaria erant, & ceu Novitiorum tyrocinia. Ideo & sacra jam tum veste quamlibet ætate immaturi induebantur, & iisdem intererant sacræ psalmodiæ Officiis. Obiici posset forsan, quod in eodem mox habetur Chronico Centulensi, filios Comitum, Ducum, Regumque in illo Cœnobio educari solitos (1): *In hoc enim Cœnobio Duces, Comites, filii Ducum, filii Comitum, filii etiam Regum educabantur. Omnis sublimior dignitas quaquaversum per Regnum Francorum posita, in sancti Richarii Monasterio se parentem habere gaudebat.* Sed facile abstergebitur ille scrupulus, si perpendas ex ipsa Caroli Magni Imperatoria stirpe fuisse, qui Clericatum & Monasticum propositum amplecterentur. Itaque Optimatum quoque filii, quasi bipartito agmine, alii sacram statim profitebantur militiam, alii sæcularem. Saltem indubium est a parentibus ipsis occupari, & dicari solitos fuisse ex multiplici prole aliquos vel Monasticis, vel Clericalibus institutis; quanquam integrum aliquando postea fuerit forsan eis ab his se expedire vinculis, ubi sese ipsi per ætatem, rationesque, & libertatis lucem recuperassent. Denique cum hoc Chronici sancti Richarii loco non memoretur ea nobilissimorum juvenum copia, nisi ex occasione Abbatis, qui Comes ipse erat, & persæpe militaribus cuneis cinctus ad Regios exercitus proficiscebatur: vanissimo hoc sæcularis dignitatis fulgore, & Monachis Abbatibus minus consentaneo, inescari utique poterat, & inflammescere juvenum nobilissimorum ambitio, ut Monachi fierent, Abbates iidem Comitesque aliquando futuri; *Tali ratione quidam nostratum Abbatum Comites insimul erant & Abbates, & generosæ parentilitatis limine emicabant, & sacræ regulæ servatores, in ipsis etiam exercituum turmis, ante Dei oculos habebantur.* Ubi advertes, non hos sæculares fuisse Comites, qui solo nomine Abbates dicerentur, usurpatis Abbatiæ possessionibus: sed verissimos fuisse Abbates, qui Comitum & dignitatem, & nomen, & functiones gererent: *Abbas ergo Heligaudus, simulque Comes, cum hujus Cœnobii Moderator existeret, &c. si aliquis quærat, cur nostras Rector, Abbas & Comes insimul extiterit, &c.* Quæ de extremæ hujus ætatis Seminariis dicenda supererant post annum Christi millesimum, ea in alium infra locum seponemus.

De Capitulis, & Clero Cathedralium Ecclesiarum.

CAPUT VII. *P. 1. l. 1. c. 42.*

De Clero, & Capitulis Cathedralium Ecclesiarum per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. *Nec Augustini Hipponensis, nec Eusebii Vercellensis exempla sectatæ sunt pleræque orbis Ecclesiæ, nec Clerum suum communi vita astrinxerunt.*

II. *Coalescebat tamen ex Presbyteris & Diaconis civitatis Episcopalis quoddam Collegium, a quo sub Episcopo & cum Episcopo regebatur Diœcesis.*

III. IV. *Testimonia Conciliorum, & Pontificum.*

V. *Ii Romæ Romanis aderant Conciliis.*

VI. *Immo & Conciliis Universalibus.*

VII. *Is erat Senatus, id Episcopi Consilium in Ecclesia Græca & Latina. Probationes.*

VIII. *Quid distet antiquus ille Clerus ab hodiernis Capitulis.*

IX. *Præcellentia antiqui illius Cleri. Dominabantur Presbyteris ruris, Parochisque. Constabat partim Episcopis. Probationes.*

X. *Probationes novæ.*

XI. *Depositus Episcopus & dejectus ordine suo, in ordine Presbyterorum stare non poterat.*

XII. *Deprimere aliquando Presbyteros visa sunt Concilia, quod is Ordo Episcopali finitimus sit, & hinc discrimen.*

XIII.

(1) Ib. l. 3. c. 16.

XIII. Viduata Episcopo Ecclesia a Clero regebatur.

XIV. Eo quoque absente.

XV. Quo loco & honore apud Episcopum esse debeant Presbyteri, Diaconique.

I. PLures nactus est Eusebius admiratores approbatoresque, quam imitatores apud posteros in ea, quam molitus est Cleri & Monastici ordinis conjunctione. Felicius cessit Augustino, qui Clericalem ordinem purum impermixtumque servavit, appictis ei tantum quibusdam sanctimoniæ Monasticæ luminibus & ornamentis. Ipsemet enim addocuit nos, necnon & Possidius, mirum in modum illa per Africam Seminaria percrebuisse. Sed an alias etiam in Provincias pervaserit idem studium, non possumus non suspicari, adeoque non ingemiscere, quod Vandalorum statim inundatione & diutina infestatione tam præclara spes intercepta sit propagandæ latius diutiusque purioris Ecclesiarum disciplinæ. Itaque non in Oriente tantum, sed & in Occidente vitæ communis, Evangelicæ paupertatis, aliorumque perfectionis consiliorum lumen intra Monachorum fere Cœnobia circumscriptum fuit, unde & aliquæ interdum emicuerunt scintillæ in Clerum: non ut ex eo cœtus & conventus perfectionis sectatorum conflarentur, sed ut privati aliqui in ea studia exardescerent. De Monasteriis sancti Martini apud Turonas, & sancti Honorati apud Laronem dubitari non potest, quin ex iis uberrimis fontibus illa complurium Galliæ Episcoporum sanctimonia emanarit. Dicemus infra ut temporibus Caroli Magni flagrare rursus cœperint Collegia Clericorum illa perfectionis cupidine.

II. At quanquam nulla esset communis vitæ societas inter Clericos Cathedralium Ecclesiarum per quinque priora ista sæcula, nec inter se solum, nec cum Episcopo; coalescebant illi tamen in unum quoddam velut corpus cum eo, & in partem sollicitudinis, atque in imperii sacri quandam societatem veniebant: inter se devinctissimi, Episcopo obsequentissimi, tantoque paratiores sacram in laicos explicare potestatem suam. Ergo Presbyteri, Diaconique Civitatum Episcopalium, qui Clerus erat superior Diœceseos, & quem jam hinc donabimus Capituli nomine, quanquam illud eis posterius tantum accesserit: Clerus hic, inquam, in unum corpus, in unum Senatum, Consiliumque cum Episcopo coibat, cum eoque principe & capite suo, Clericisque, populisque Diæceseos omnibus moderabatur.

III. Concilio Nicæno (1) vetantur *Episcopi, Presbyteri, & alii Clerici*, ne quas domi habeant fœminas quamlibet propinquas, quarum occasione homines suspiciosi aliquam eis illinant infamiam. Vetantur *Episcopi, Presbyteri, Diaconique* una ex Ecclesia in aliam migrare. Denique cum cœpissent Diaconi in Presbyteros insolescere, monentur Ordinis sui meminisse, quod *Ministri sint Episcoporum, & Presbyteris inferiores*, quanquam Clericis præsint aliis laicisque. Superior hic ergo Clerus erat Episcopo conjunctus, reliquo & Clero, & populo præeminens, imperitansque; quod nunc quidem & jamdiu Capitulum vocamus.

In Concilio Antiocheno (2) tres Ordines isti superiores *præsidentes* vocantur: *Si quis eorum, qui præsunt Ecclesiæ, aut Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus* ἐκ τῶν προεστώτων. Ibidem (3) vetantur Episcopi constituere Presbyteros, & Diaconos in locis ad suam non spectantibus Diœcesin: quod imperatorii sint quodammodo isti ordines, ceteri, ut ita dicam, administratorii. Unde non hos, sed illos in aliena Diœcesi conferre, id vero erat suo illam imperio subjugare.

Prohibet Sardicense Concilium (4), ne statim Neophyti protrudantur ad summas dignitates, ad Episcopatum, Presbyteratum, Diaconatum, hoc est ad Clerum illum, qui summus, qui princeps, qui regendæ Ecclesiæ aptus natus est.

In Concilio Valentino exauctorantur Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, qui de crimine quopiam convicti fuerint in ordinatione sua, vel inconsulta & temeraria humilitate confessi, conscientiam prodente lingua,

(1) Conc. Nic. Can. 4. 15. 18. (2) Can. 1. (3) Can. 13. (4) Can. 13.

gua, & famam ita convulnerante, ut jam quisquis ejusmodi est, non possit in Clero censeri, qui clavum regit Diœceseos cum Episcopo.

In Concilio Œcumenico Ephesino (1) plures extant Cyrilli Alexandrini Episcopi Epistolæ scriptæ ad *Presbyteros* & *Diaconos*, id est, ad Clerum, sive Capitulum Alexandrinæ civitatis, *& ad populum*. Ipsa Ephesina Synodus scribit (2) *Presbyteris, Œconomis, aliisque Clericis* Constantinopolitanis, ut eos Nestorii depositionis certiores faciat. Scribit & *ad Clerum, populumque Constantinopolitanum*. Culpat Nestorium Cyrillus (3), quod communione summoverit *Clerum Presbyterorum, & Diaconorum*, qui ejus insaniarum promulgationi intercedebant, *κλῆρον ἅγιον τῶν πρεσβυτέρων, καὶ διακόνων*. Alia sessione scribit hæc eadem Synodus *Compresbyteris, Condiaconis, omnique Clero & populo* Constantinopolitano. Alio rursus loco *ad Presbyteros & Diaconos Constantinopolitanos*, & ad Episcopos, qui ibidem reperientur. Auctor est Epiphanius (4) Marcionem venisse Romam sub Hygino Papa conatumque per præstigias nescio quas illaqueare Presbyteros, qui eam regebant Ecclesiam, & cum Apostolis versati fuerant: *Seniores audiens, qui ab Apostolorum discipulis edocti supererant adhuc, &c. Sanctissimi illi Dei Ecclesiæ Presbyteri, & Doctores, &c.* Huc redeunt hæc omnia, ut Clerum fuisse intelligas quasi Senatum urbis cujusque Episcopalis, ex Presbyteris, Diaconisque, qui cum Episcopo adgubernarent Diœcesin, etiam pro eo, dum is abesset, vel vivere, aut præesse desineret: quæ ipsissima est Capituli Cathedralis descriptio.

IV. Confixit Siricius Papa Jovinianum (5), novellamque ejus hæresin in Synodo Presbyterorum, & Diaconorum, cui Presbyterio nomen erat: *Facto ergo Presbyterio, constitit Christianæ legi esse contraria, &c. Omnium nostrum tam Presbyterorum, quam Diaconorum, quam etiam totius Cleri una suscitata fuit sententia*. Hoc Papæ Decretum accepit Ambrosius, illudque in Synodo suæ Provinciæ Episcoporum confirmavit; unde & ad eum ita rescripsit: *Quos sanctitas tua damnavit, scias apud nos quoque secundum judicium tuum esse damnatos*. Depositionis sententiam contorsit Felix Papa in Pseudopontificem Antiochenum Petrum Cnapheum, eamque promulgavit suo, & eorum nomine, qui una secum Apostolicum thronum regerent, hoc est, Presbyterorum, & Diaconorum Ecclesiæ Romanæ (6): *Firma sit hæc tua depositio a me, & ab his, qui una mecum Apostolicum thronum regunt*. Suffragatur idem alibi Pontifex eminentiæ summæ Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum, ut supremo Ecclesiasticarum Dignitatum fastigio (7): *Ut ergo ab Ecclesia summitatibus inchoemus, quos Episcopos, Presbyteros, vel Diaconos fuisse constiterit, &c.* Ex his splendet Capitulorum antiquitas dignitasque summa, hoc est, Collegii Presbyterorum, & Diaconorum Episcopo adunatorum in tractandis gubernaculis Ecclesiæ Cathedralis, immo & throni Romæ Apostolici. Eorum enim cum Episcopo unus erat Senatus, unum Consilium, unum Ecclesiæ totius regimen, cujus ab imperio Clerus, populusque reliquus penderet.

V. Quod de Siricio & Felice attigimus, perspicue demonstrat, Presbyteros, Diaconosque Romanos Romanis Consiliis interesse solitos cum Episcopis, qui forte tum Romæ reperiebantur, & una cum Pontifice cognovisse de causis omnibus, quæ ad primariam principemque Ecclesiam toto ex orbe referebantur. Hæc erat & aliarum omnium forma Ecclesiarum, seu Metropolitanarum, seu Cathedralium; causæ omnes ibi seu temporales, seu spirituales, Cleri superioris conspiratione & judicio terminabantur, hoc est, Presbyterorum, & Diaconorum cum Episcopo. In Concilio Romano sub Hilaro Papa, ubi actum est de transferendo Episcopo ab Ecclesia Hispaniæ una ad alteram, præter Papam, & Episcopos affuere Presbyteri, Diaconique Ecclesiæ Romanæ, Presbyteri sedentes, Diaconi stantes: *Residentibus etiam universis Pre-*

(1) Con. Eph. par. 1. c. 31. 43. & Act. 1. (2) Act. 3. (3) Ep. Cath. (4) Hæres. 42. n. 1. 2. (5) Epist. 2. (6) Epist. 4. (7) Epist. 7.

Presbyteris, adstantibus quoque Diaconibus. Applausus & acclamationes etiam ab Episcopis, & Presbyteris fiebant, sive ad confirmandam Papæ sententiam, sive ad prosperam illi longævamque vitam imprecandam: *Ab universis Episcopis, & Presbyteris acclamatum est; Ut disciplina servetur, ut Canones custodiantur, rogamus. Hilaro vita, &c.* Non hic ejusmodi res tantum tractabantur, quæ ad Diœcesin, sed etiam quæ ad Metropolin Romanam spectarent: & ad ejus tamen disceptationem ac judicium vocabantur Presbyteri, Diaconique Cleri Romani. Ut intelligas Clerum superiorem Metropolitani, Primatis, Patriarchæ, adeoque summi Pontificis, illum esse Senatum, ad quem referantur causæ omnes, quæ ad ipsum Præsulem perferuntur quocunque se exporrigat ejus potestas. Concilio III. Romano sub Felice Papa III. Presbyteri omnes Romani subscribunt, nec siletur astantium Diaconorum præsentia: *Astantibus quoque Diaconibus*. Perinde est de Concilio II. Romano sub Gelasio. Applaudunt, & acclamant similiter Presbyteri cum Diaconis. At compluribus in Romanis hisce Conciliis lites dirimebantur, aliis ex Provinciis, immo & a Patriarchatibus aliis ad Papam devolutæ, nec alibi primum, quam in ejus Senatu seu Consistorio Presbyterorum, & Diaconorum disceptandæ, quod olim Romæ *Presbyterium* dicebatur, nunc passim in Occidente Capitulum.

VI. Presbyteri & Diaconi Chalcedonensi interfuere Concilio (1), Episcopi sui nomine, & loco suffragium dicentes, & subscribentes. Leo ipse Pontifex vice sua miserat, qui præsiderent, Episcopos duos, & Presbyterum Ecclesiæ Romanæ unum (2). Idem ipse paulo ante ad Concilium Ephesinum II. delegaverat Episcopum unum, Presbyterum unum, & Diaconum Hilarium, qui eo animi vigore, & inexpugnabili constantia, quæ primariæ orbis Christiani Ecclesiæ ministrum deceret, intercessit nefariis Dioscori conatibus, unoque verbo, *Contradicitur*, totum frustratus est, fregitque impetum Eutychianorum. Besula Consilio Ephesino I. affuerat nomen & vices gerens Episcopi Charthaginensis (3). Multi etiam Episcopi affuerunt, alii, & subscripserunt per Presbyteros, quos miserant, Diaconosque Ecclesiarum suarum. Ibi & Philippus Presbyter una cum duobus Episcopis vicem & majestatem sustinebat Sedis Apostolicæ, præeratque Concilio. Nemo nescit Concilio Nicæno, & Sardicensi affuisse Presbyteros cum Episcopis, ac præfuisse Romani Pontificis nomine.

VII. Si Presbyteri autem, Diaconique accersebantur ab Episcopis ad res Ecclesiæ gravissimas consultandas in Conciliis Provincialibus, adeoque & in Œcumenicis: quis ambiget eorum consilio & ministerio adgubernata fuisse negotia privatæ cujusque Diœceseos? Ideo & Carthaginensi IV. Concilio (4) præceptum est, ut *Episcopus sine consensu Clericorum suorum Clericos non ordinet*. Item (5), *ut Episcopus nullus causam audiat absque præsentia Clericorum suorum; alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi Clericorum sententia confirmetur*.

Docet nos Augustinus, si posset Episcopus solus Clericos exauctorare, potuisse & Clericos, ac Præpositos, seu Presbyteros Laicis fidelibus communione interdicere (6): *Quam facile de gradu Clericorum quisque ab Episcopo, vel de congregatione Laicorum sive ab Episcopo, sive a Clero, vel quocunque præposito, cui est potestas, eximitur*. Illud a Severo Sulpitio adnotatum est, a B. Martino Presbyteris demandatum fuisse examen & judicium causarum quarumcunque, ut posset ipse cœlestium rerum contemplationi totum se immergere (7): *Cum quidam in alio secretario Presbyteri sederent vel salutationibus vacantes, vel audiendis negotiis occupati, Martinum vero usque in eam horam, qua sollemnia populo agi consuetudo deposceret, sua solitudo cohibebat*.

Non hic sonat vox ista *Capitulum*, sed res ipsa vociferatur. Erat enim vere Capitulum Episcopi cujusque, & Ecclesiæ Cathedralis, Clerus ille, illi Presbyteri, Diaco-

(1) Concil. Chal. Act. 1. & 4. (2) Ib. Act. 1. (3) Act. 1. (4) Can. 22. (5) Can. 23.
(6) Conc. Parm. L. 3. c. 2. (7) Dial. 2.

conique, qui cum Epiſcopo de rebus quibuſque deliberabant, qui una clavum regebant Eccleſiæ, qui cauſas & judicia nomine ejus agitabant, qui una aſſidebant vel adſtabant Synodis, qui ejus nomine, & vice Conciliis particularibus aderant præerantque, nonnunquam & Generalibus. Non vocum ſonus, ſed ſenſus attendendus hic eſt.

Rurſum Hieronymus (1) Capitulis Cathedralium Eccleſiarum ſuffragatur apertiſſime, ubi ait: *Et nos habeamus Senatum noſtrum, cœtum Presbyterorum*. Et Baſilius (2), cum ait, *τὸ συνέδριον τὸ πρεσβυτέριον τὸ κατὰ τὴν πόλιν*. Nihil magnæ rei moliebatur Cyprianus (3) inconſulto Capitulo ſuo, id eſt, Presbyterorum, & Diaconorum ſuorum cœtu. Cum Presbyteris, Diaconiſque & Epiſcopis tractari vult cauſam lapſorum: *Deinde ſic collatione conſiliorum cum Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, Confeſſoribus pariter aſtantibus laicis facta, lapſorum tractare rationem*. Si adhibebantur ad hanc deliberationem Confeſſores, id erat ſingulare decus & privilegium, quod ſuo ſibi cruore, & victoria pepererant. Ab exordio ipſo Epiſcopatus ſui hoc inierat conſilium Cyprianus, nihil ut adgrederetur rei, niſi Presbyterorum, & Diaconorum ſuorum ſententiam percunctatus (4): *Ad id vero, quod ſcripſerunt Compresbyteri noſtri, ſolus reſcribere nihil potui, cum a primordio Epiſcopatus mei ſtatuerim nihil ſine conſilio veſtro & ſine conſenſu plebis meæ privatim ſententia gerere*. Ordinationes promotioneſque ad eos referebat omnes, ut cum Presbyterum Confeſſoremque Numidicum in album retulit Presbyterorum, ſeu Canonicorum Carthaginenſium, ſive Eccleſiæ Cathedralis (5): *Admonitos nos & inſtructos ſciatis dignatione divina, ut Numidicus Presbyter aſcribatur Presbyterorum Carthaginenſium numero, & nobiſcum ſedeat in Clero, luce clariſſima Confeſſionis illuſtris*. Etſi enim magna eſſet exiſtimatio, magna dignitas Presbyterorum omnium: erat tamen longe major, illuſtriorque eorum, qui cum Epiſcopo Cathedrali Eccleſiæ affigebantur, unde tanquam ex ſpecula univerſæ imminerent Diœceſi. Eo factum eſt, ut Numidicus Presbyter, forſan alicujus Eccleſiæ Parochus, in cœtum promoveretur Cathedralium Presbyterorum, eaque Confeſſionis ejus merces non indecora eſſet. Non injuria ergo Ignatius ad Trallianos ſcribebat, Presbyteros Conſiliarios eſſe Epiſcopi, illi aſſidere, & in Senatus Apoſtolici locum ſucceſſiſſe. *σύμβουλοι, καὶ συνεδρευταὶ τοῦ ἐπισκόπου εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων*.

VIII. Ex his manifeſte patet, primis his Eccleſiæ adoleſcentis temporibus Clerum ſuperiorem cujuſque Civitatis in Conſilium & quaſi Senatum Epiſcopi coaluiſſe, & tum ſpiritualem, tum etiam temporalem adminiſtrationem Eccleſiæ capeſſiviſſe. Ea tum Capitulorum primigenia natura, ea erant officia. Communi non utebantur domo, nec menſa, uti nec nunc; ſed in communi poſſidebant res omnes Eccleſiæ, quarum partes ſingulis diſtribuebantur ejuſmodi, quæ cujuſque neceſſitati, ordini, & labori conſentirent. Inter ſe vero devinctiſſimi erant, & Epiſcopo Clerici majores hi omnes eo nexu, qui neceſſarius erat ut de temporali ſpiritualique adminiſtratione eis conveniret.

Præcipua autem antiquiſſimi illius Cleri, & hodiernorum Capitulorum diſcrimina erant iſtiuſmodi. 1. Non conſtabat Clerus ille, niſi Presbyteris, & Diaconis. 2. Presbyteri & Diaconi hi, Parochi ipſi erant & Paſtores omnium Civitatis Eccleſiarum; aut ſi necdum eſſent divulſæ a Cathedrali Parochiæ, in ea ipſi Parochorum munia omnia implebant. 3. Ipſa ſua ordinatione hunc gradum & hanc dignitatem conſequebantur. Nam Presbyteratus, & Diaconatus peræque, ac Epiſcopatus, Beneficia erant, non Ordines tantum; & id genus erant Beneficia, quibus incumberet ſalutis animarum cura, pro ſuo certe modo. 4. Clerus etiam nunc Romanæ Eccleſiæ formam præ ſe fert ſplendidiſſimam expreſſiſſimamque ejus Cleri, qui olim ſingulis in Cathedralibus Eccleſiis Epiſcopo copulabatur. Conſtat enim Romani Pontificis Clerus Presbyteris, Diaconiſque Cardinalibus, ſeu Titularibus Ec-

(1) Hier. in c. 3. Iſaiæ (2) Baſil. Ep. 319. (3) L. 1. Ep. 11. L. 2. Ep. 7. L. 4. Ep. 2.
(4) L. 3. Ep. 10. (5) L. 4. Ep. 10.

Ecclesiarum omnium Romæ Parochialium Parochis cum Pontifice, & sub Pontifice conspirantibus, & collaborantibus Romano in Consistorio de negotiis omnibus, quæ ex Pontificia spirituali ditione, ex universo, inquam, Christiano orbe Romam referuntur.

Auctor est Socrates post obitum Attici Constantinopolitani Episcopi Presbyteros Philippum & Proclum studiis nobilium subnixos quidem illos fuisse & suffragiis; sed Sisinnium, qui Presbyter erat, seu Parochus Ecclesiæ in Suburbio sitæ, quo populus quotannis pergebat ad Ascensionis Dominicæ celebrationem, populi favore primas tulisse, atque in Episcopale conscendisse fastigium urbis Regiæ. Ex quo patet, Parochos Civitatis Clero Episcopali accensos fuisse, Presbyterisque Cathedralibus suas fuisse Ecclesias in civitate, quarum Parochi essent tam Constantinopolis, quam Romæ (1): *Sisinnius Presbyter non in ulla Ecclesia intra urbem ordinatus, sed in suburbio*. Hilarius in primam Pauli Epistolam ad Timotheum, in unaquaque Civitate esse debere ait Episcopum, septem Diaconos, & Presbyteros eo numero, ut duo possint ad quamlibet Ecclesiam delegari: *Septem Diaconos, aliquantos Presbyteros, ut bini sint per Ecclesias*. Augustinus Valerii Episcopi Hipponensis unus primo fuit Presbyter. Factus autem Episcopus novem in Clero suo Presbyteros habuit, præter Diaconos.

IX. Hinc elucet Presbyteros, Diaconosque Civitatis Episcopalis eminuisse ac præfuisse Presbyteris Diaconisque ruris, id est, agrestibus Parochis. Ideo & Presbyteros agrestes vetat Concilium Neocæsareense (2) in Cathedrali Ecclesia rem divinam facere, si Episcopus, vel si quis adsit Presbyterorum Urbis: si absint hi omnes, tunc eorum vicem illi supplebunt.

Addam & illud singulare Cleri urbani decus, inscriptos ibi sæpius fuisse Episcopos, variis & inopinis eventibus; & vero de ejus Collegii societate gratulatos sibi ipsos esse, ut ex quo & ipsi ad Episcopatum vocati essent, & in quo Episcopalis amplitudinis & potestatis non mediocris portio ad singulos refunderetur. Ancyrana Synodus (3) sanxerat, ut Episcopi, qui in eas civitates Ecclesiasque, ad quas ordinati fuerant, non potuissent aditum sibi patefacere; in eas Presbyterorum societates, τῷ πρεσβυτερίῳ, e quibus ad Episcopales infulas accersiti fuerant, regrederentur, Episcopalibusque honoribus fruerentur, & ornamentis, dum ab Episcopi Diœcesani conjunctione & obedientia non recederent. Sanxerat & Nicæna Synodus (4), ut Episcopi, qui ex partibus Novati ad Ecclesiam Catholicam se conferrent, ordine, & gradu, ac potestate pristina potirentur, si modo nullus esset ejusdem urbis Catholicus Episcopus: si esset autem, tunc sederent inter Presbyteros illius Ecclesiæ, in potestate autem esset Episcopi Catholici, honores ut eis, & insignia Episcopatus menda concederet. Sanxerat denique Antiochena Synodus (5), ut honoris & functionum Episcopatus, τῆς τιμῆς, καὶ τῆς λειτουργίας compotes essent, qui insuperabili quopiam obice prohiberentur adire, & regere Episcopatus sibi demandatos. Erant igitur in Episcopalis Cleri, seu Capituli Collegio Episcopi non raro, nec pauci: ut minus mirum sit, si Metropolitano Clero adgregarent se Episcopi Provinciæ, cum in urbem Metropolitanam veniebant, & in idem Presbyterium, seu Consistorium, in easdemque Synodos convenirent.

X. Nec illæ duæ tantum erant causæ, quæ Episcopos Clero Cathedrali adjungerent: adire non potuisse urbem & Ecclesiam sibi assignatam: & Catholicum alium jam Episcopum ejusdem urbis esse: suppetit & tertia, quæ singularem prorsus redoleat pietatem. Ordinabantur quandoque inviti & repugnantes Episcopi; molliebatur persæpe voluntas eorum, & assentiebantur tandem sarcinæ per vim ingestæ. Erant & qui indeflexo animo perstarent, & indomita quadam animi dejectione & humilitate pervincerent, ne sibi obedientiæ inexorabilis lex incuteretur. Ita nomine & honore Episcopatus frui permittebantur in Collegio Presbyterorum. Ejusmodi fuit Eustathius

(1) Socr. l. 7. c. 26. (2) Can. 13. (3) Can. 18. (4) Can. 8. (5) Can. 18.

thius Metropolitanus Pamphyliæ, cui Ephesina Synodus ea concessit cum otio ornamenta (1): *Sed quia adversus ejus animum a rebus gerendis alienum non admodum decertare oportui, sed miserari potuit senem, &c. justum rectumque definimus, ut nomen retineat Episcopi, & honorem, & communionem: τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν κοινωνίαν*. Jam monuimus ea voce τιμῆς designari emolumenta omnia temporalia, quæ tum non aliud, quam largiores erant distributiones. Denique hoc Concilio non prohibetur Eustathius, nisi ordinare, & sacram rem facere *propria auctoritate: μὴ χειροτονεῖν, μήτε ἱερουργεῖν ἐξ ἰδίας αὐθεντίας*. Assensio quippe & auctoritas Episcopi, ut ita dicam, Cardinalis ad hanc geminam functionem desiderabatur.

XI. Non possumus in hanc eos referre classem Episcopos, quos sua dejecerant sede crimina. Nec enim ea videbatur Presbyteratus sanctitas, ut eo ordine digni censerentur, qui indigni censebantur Episcopali. Itaque cum Eustathius Berytensis Episcopus in ordinem redegisset Presbyterorum eos, quos gradu Episcopatus moverat, a Photio Tyri Metropolita ante ordinatos Episcopos; Pontificis Romani Legati cum Concilio Chalcedonensi (2) hoc rescidere judicium, & in leges Ecclesiæ commissum esse pronuntiavere; quippe sacrilegum esse, ἱεροσυλίαν, Episcopum criminis ergo deponere, & Presbyteratus functiones ei permittere, quæ a criminosis perfici, aut vel delibari nunquam debeant. Canon hinc ibi ille editus & promulgatus est (3): *Episcopum in Presbyteri gradum deducere, sacrilegium est*. Non de his Episcopis depositis intelligi debet, quod Ephesinæ Synodi Catholici Episcopi dicebant de pluribus Episcopis partium Nestorianarum, Episcopos esse solo nomine, & sine Episcopatibus (4): *Ne civitates quidem obtinent, & solo nomine sunt Episcopi*. Aperte enim sejunguntur ab his, qui fuerant abdicati. Probabilius ergo dicentur ex iis fuisse Episcopis, quos triplici de causa supra diximus in sortem, & locum Presbyterorum revocari.

XII. Iis porro cum cumularetur Cathedralis Clerus honoribus: cum ejus ex gremio sæpissime deligerentur Episcopi; cum tot in ejus gremium rursus revolarent Episcopi; cumque ad societatem consiliorum, et totius Ecclesiastici regiminis ab Episcopo vocaretur: hinc subrepebat nonnunquam, minus modesti ut inflarentur, et minus obsequentes suo se præberent Episcopo. Inde tot Conciliorum Canones, quibus vetantur Presbyteri, nisi consentiente Episcopo, tentare quidquam. Hi Canones si æquos nanciscantur interpretes, Presbyteros non deprimunt, sed extollunt. Argumento enim sunt, permultas Episcopalis potestatis functiones, Presbyteris quoque congruere potuisse, si modo imperio Episcopi supra Presbyteros consultum esset. Concilium Arelatense ita jubet: *ut Presbyteri sine conscientia Episcoporum nihil faciant*. Innumeri sunt id genus Canones (5).

XIII. Migrante e terris Episcopo, Diœcesin universam administrabat Cerus Ecclesiæ Cathedralis, tractandis his sacris habenis superstite Episcopo jam edoctus, et insuefactus. Abunde patuit, quam vere Clero Romano incumberet Romanæ Ecclesiæ regimen vacante Sede, cum ad Clerum Carthaginensem scripsit in hunc modum (6): *Et cum incumbebat nobis, qui videmur præpositi esse, & vice Patris custodire gregem; si negligentes inveniamur, dicetur nobis, quod & antecessoribus nostris dictum est, qui tam negligentes Præpositi erant, quoniam perditum non requisivimus, & errantem non correximus, &c.* Et alia rursus Epistola (7): *Omnes enim nos decet pro corpore totius Ecclesiæ, cujus per varias quasque Provincias membra digesta sunt, excubare*.

Duo hic animadverti quam æquum, tam necessarium est. 1. Cum excedente e vivis Episcopo, vel superstite etiam, sed absente, necesse sit Ecclesiam a Clero administrari: necesse non minus esse, ut eam artem difficillimam addiscat, Ecclesiamque cum Episcopo superstite regat, & regendo assuescat regere. 2. Id non ad Episcopales

(1) Act. 7. (2) Act. 4. (3) Can. 29. (4) Act. 4. (5) Can. 19. Apost. c. 18. Laod. c. 57.
(6) Ep. 5. apud Cypr. (7) Epist. 29.

les tantum, sed ad Metropolitanas, & ad Patriarchales Ecclesias pertinere, atque adeo ad Romanam, cujus sacræ ditioni subest quidquid Christiani nominis usquam est. Clerus enim Romanus hic scribit, ut sarcinam gestans, & sollicitudinem omnium Ecclesiarum; nec ab ea sententia recedit Cyprianus in suis ad eum responsis.

Fatendum nihilominus est, viduatæ Ecclesiæ Clerum id moris habuisse, ut majora quæque negotia futuro Episcopo intacta servarentur. Ita Clerus ipse Romanus (1): *Quanquam nobis differendæ hujus rei major necessitas incumbat, quibus post excessum Fabiani nullus est Episcopus propter rerum, & temporum difficultates constitutus.* Et infra: *Ante constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, ut interim dum Episcopus dari a Deo nobis sustinetur, in suspenso eorum causa teneatur, qui moras possunt dilatione sustinere.*

XIV. Discedentes ab Ecclesiis suis Episcopi, nullos potestatis limites Clero suo delineabant. Sed Canones, mores, legesque modestiæ multa Episcopis tutervabant. Antiochenis Presbyteris in hæc verba Ignatius scribebat: *Presbyteri, pascite eum, qui in vobis, gregem, usquequo ostendat Deus eum, qui vobis principabitur.* Cyprianus Presbyteros, Diaconosque suos ita compellabat (2): *Officium meum vestra diligentia præsentet, & faciat omnia, quæ fieri oportet circa eos, &c.* Et alia Epistola: *Hortor & mando, ut vos vice mea fungamini circa ea gerenda, quæ administratio religiosa deposcit.* His, aliisque Cypriani Epistolis palam est, cum non raro abesse ab Ecclesia sua Episcopus cogeretur, regimen devolvi solitum fuisse ad Clerum universum, nullo specialiter designato Vicario Episcopi absentis. Epistolæ Cyrilli, immo & totius Ephesini Concilii, scriptæ ad Presbyteros, Œconomos, aliosque Clericos Ecclesiæ Constantinopolitanæ super depositione Nestorii: eæ, inquam, Epistolæ hoc ipsum evincunt, non Vicarios, non selectos quospiam, sed ipsum Cleri universi Collegium in curam, & regimen totius Ecclesiæ successisse. Cum autem indubium id sit post obitum Episcopi, possent fortassis rara aliqua exculpi alicunde exempla Vicarii in absentis Episcopi locum subrogati. Scripsit Cyprianus Presbytero (3), qui Legionensem, & Asturicensem, itemque Diacono, qui Emeritensem regebant Episcopatus per absentiam Episcoporum. Testatur tamen Hilarius in eo, quem Constantio Imperatori obtulit, Libello, suam se Ecclesiam, dum exularet, adgubernasse per Presbyteros suos: *Licet in exilio permanens, & Ecclesiæ adhuc per Presbyteros meos communionem distribuens.*

XV. Ideo & Ambrosius Episcopos admonebat omnes, Clericos ut suos, maxime vero Diaconos, tanti facerent, quanti corporis sui membra: & eo illos animo, ea caritate aptissimis quosque ministeriis admoverent (4): *Episcopus ut membris suis utatur Clericis, & maxime ministris, qui sunt vere filii: quem cuique viderit aptum muneri, ei deputet.* Addit & alibi idem sanctissimus Pater, Episcopum Presbyteros, immo & Diaconos ea verecundia spectare, & tractare debere, qua parentes; & gratanter ferre, si illi ingentem sui existimationem bonis artibus, jejuniis, & virtutum exercitiis excitarint in animis Laicorum: quod ea laus ipsa in Ecclesiæ Pastorem reflectatur (5): *Sed & Sacerdotem convenit Presbytero, vel Ministro deferre, ut parenti, &c. Neque offendi Sacerdotem, si aut Presbyter, aut Minister, aut quisquam de Clero, aut misericordia, aut jejunio, aut integritate, aut doctrina, aut lectione existimationem accumulet suam: Gratia enim Ecclesiæ, laus Doctoris est.* Eo sapientiæ modestiæque gustu scribebat olim Augustinus, Episcopatum præcellere quidem Ordini ipsi Presbyterorum, sed multis tamen nominibus superiorem esse Presbyterum Hieronymum Episcopo Augustino (6): *Quamquam secundum honorum vocabula, quæ jam Ecclesiæ usus obtinuit, Episcopatus Presbyterio major sit, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est.* Expressit & ipse Hieronymus luculenter, quibus ultro citroque certare debeant officiis Episcopi, Cle-

(1) Epist. 31. (2) L. 3. Ep. 6. 10. (3) L. 1. Ep. 4. (4) Offic. l. 1. c. 27. (5) Ibid. c. 24. (6) Epist. 19.

Clericique inferiores (1): *Episcopi Sacerdotes se esse noverint, non dominos: honorent Clericos quasi Clericos, ut & ipsis a Clericis, quasi Episcopis honor deferatur. Scitum illud est Oratoris Domitii: Cur ego te, inquit, habeam ut Principem, cum tu me non habeas ut Senatorem?* Subjicit denique Episcopum, & Presbyteros in unam sacerdotalem familiam, in unum coalescere sacerdotium, & mutuis revinctos esse officiis, ut Aaronem & filios ejus: *Quod Aaron & filios ejus, hoc Episcopum & Presbyteros esse noverimus. Unus Dominus, unum Templum, unum sit etiam ministerium.* Pulcherrima hæc est forma Capituli cum vertice suo, seu cum Episcopo in individuam unitatem revincti. Nec minus venuste illa emicat in Concilio Carthaginensi IV. ajente Cathedram Episcopi in Ecclesia supra cathedras Presbyterorum assurgere, sed domi Presbyteros omnes Collegas haberi debere ab Episcopo: *Ut Episcopus in Ecclesia, & in consessu Presbyterorum sublimiorum sedeat; intra domum vero Collegam se Presbyterorum esse cognoscat.* Dicetur inferius suo loco, quando cœperint Episcopalibus Ecclesiis vacantibus, aliquando Presbyteri, sæpius Episcopi intercessores, interventores, seu visitatores dari, dum Episcopus crearetur.

CAPUT VIII. *P. 2. l. 1. c. 31.*

De Capitulis Ecclesiarum Cathedralium a Clodovæo ad Carolum Magnum, sive sæculo VI. VII. & VIII.

I. Seminariorum, Monasteriorumque cum Capitulis affinitas.

II. Seminaria complura, de quibus verba fecimus, Capitula ipsa erant Cathedralium Ecclesiarum.

III. IV. V. Multa præcipiunt Concilia Gallicana de Capitulis. Parochi, & Beneficiarii simplices quodam societatis nexu eis cohærebant. Unde Canonicorum nomen. Prædia ipsa Ecclesiarum ad usumfructum Canonicis concedebantur.

VI. VII. VIII. Parochiæ & Abbatiæ illis committebantur. Quid Matricula, quid Canon? Presbyteri cum Episcopis causas tractabant.

IX. In Hispania Presbyteris & Diaconis constant capitula; quibus etiam id juris est, ut Conciliis intersint.

X. Parochi ad Ecclesiam Cathedralem ita transferuntur, ut prioris Parochiæ suæ Primitivi sint adhuc Parochi. Cur Canonici Cathedrales Parochis semper emineant?

XI. In Italia similiter Presbyteri, Diaconique conflabant Capitula, aderant Conciliis, Consilium, & Senatus erant Episcopi, & eorum Collegio plerique Episcopi adsciscebantur.

XII. Resplendet in sacro Cardinalium Collegio priscorum Capitulorum forma antiquissima.

XIII. De Capitulo majoris Ecclesiæ Constantinopolitanæ, de Canonicorum ibi numero, & cujusque Clericorum Ordinis definitio a Justiniano. Hi Canonici vice quisque sua sacra celebrabant in omnibus urbanis Ecclesiis.

XIV. Alia Orientis Capitula. Nonnulli Diaconatui insenescebant.

XV. De Diaconorum numero.

XVI. Statuta alia de numero Cleri Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

XVII. Erant Romæ Congregationes Monasticæ, juxta majores Ecclesias, quæ in eis noctu, & interdiu divina Officia celebrarent.

I. Cathedralium Ecclesiarum Capitula usque adeo quondam seminariis innexa fuere Clericorum, vel Seminaria Capitulis, addi posset & utrisque Monasteria, ut difficillime possint ea divelli, ubi paulo diligentius pertractantur. Minus ergo mirum accidet, si quando hæc alia aliis implicemus, quæ suapte sponte implicatissima sunt.

II. Si ablegatis præjudiciis pensitentur quæ de Seminariis supra disseruimus, liquebit ea tum vera fuisse Capitula, & Colle-

(1) Epist. ad Nepot.

legia ipsa Cleri Cathedralium Ecclesiarum. Ejusmodi erant & Augustini, & Possidii, & aliorum Africanorum Episcoporum Seminaria. Ecquis enim alius in his tum Cathedralibus Ecclesiis Clerus? Cum rursus Concilium Toletanum IV. jubet, ut Presbyteri, Diaconique communis cum Episcopo vitæ nexu vinciantur, exceptis iis tantummodo, quos ætas ingravescens, vel valetudo vacillans, legitime hac lege, & necessitate absolvet: & cum juniores Clericos omnes una proximiori domo adgregat sub unius Præpositi censura: quid loci superest alii præterea vel Clero, vel Capitulo? Cum præcipit rursus Concilium Turonense II., ut Episcopus domi suæ habeat conjunctissimos sibi Presbyteros, Diaconos, Clericosque suos omnes, abactis inde fœminis omnibus: nonne hæc & Capituli & Seminarii & Cleri species pulcherrima est? Quis enim alium præterea sibi Clerum in ea urbe finxerit? Nonne Gregorius Turonensis diserte Canonicos vocat *Mensa Canonicorum?* Nonne hæc etiam est mensa, & vita communis?

Certe nec Decanos ille ibi, nec Præpositos commemorat, nec dignitates alias, sed Presbyteros tantum, Diaconosque, & Clericos. Sed ea erat tunc Capitulorum forma. Præpositum vidimus Collegio juniorum Clericorum imperitantem. Archicantorem alibi adverteramus. De Archipresbyteris, & Archidiaconis suo diximus supra loco. Hæ tum Dignitates, sive potius Officia, & Administrationes erant Capitulorum. Sed quid vel optari potest manifestius illo Augustini Anglorum Apostoli exemplo, qui ex Decreto Gregorii Papæ suum domi suæ totum habuit Clerum, communis secum vitæ sectatorem, quem & Capitulum dicere possis, & Seminarium? Eodem quoque spectant, quæ de Fulgentio dicta sunt, eadem illi erant & Capitula, & Seminaria, & Monasteria. Ita enim ille Clericos Monachis adunavit in Sardinia, exilio suo illustrior. Sed inde conjici potest de Cleri ejus disciplina, postquam victor in Africam reversus est. Et ne conjecturis utamur, ubi minime opus est, auctor ipse vitæ ejus testatur, Hildericum Vandalico primum Imperio potitum post parentis obitum, regni sui initia humanitate & indulgentia illustrasse, exulantes restituisse suis Ecclesiis Episcopos: tumque Fulgentium ita Clerum, & Monachos implicuisse, & conseruisse sibi mutuo, ut in Clericorum loca vacua Monachos sufficeret (1): *Clericorum vero si qua defuerunt Ministeria reparans probatos sibi multos ex fratribus Monachis ad Ecclesiasticam militiam transtulit, ibi quoque caritati consulens, ut dum pene omnes Clericos ex illo Monasterio ordinat, antiqua familiaritatis monente notitia, nulla lis aliquando Monachos & Clericos ventilaret.*

III. Verum rariuscula videntur fuisse hæc sive Capitula, sive Seminaria, ubi vita communis institueretur. In Gallia primus omnium sanctus Rigobertus Archiepiscopus Remensis vitam communem Clero suo indixisse fertur: *Primus fertur commune eis instituisse ærarium.* Verba sunt ipsa Scriptoris vitæ ejus apud Bollandum. Sed post annum demum septingentesimum id contigit. Concilium Agathense tum Presbyteros, tum Clericos civitatenses, seu Episcopalis civitatis, ab aliis discriminat, qui ruris Ecclesiis addicti essent. Nimirum civitatenses iidem erant, qui Canonici, et Capitulum Ecclesiæ Cathedralis (2): *Civitatenses, sive Diœcesani Presbyteri, vel Clerici.* Non in Africa enim sola, sed et alibi Diœcesin dictam esse postea, quæ prius et a Græcis, et a Latinis Parochia dicebatur. Eadem distinctione utitur Concilium Vasionense II. civitatensium, et rusticanorum Presbyterorum, dum utrisque potestatem facit concionandi (3): *Ut non solum in civitatibus, sed etiam in omnibus Parochiis verbum faciendi daremus Presbyteris potestatem.* Eos quoque secernit Concilium Arvernum, Canonicosque eos omnes nuncupat, sicut et Diaconos (4): *Si quis ex Presbyteris, aut Diaconis, qui neque in civitate, neque in Parochiis Canonicus esse dignoscitur, sed in villulis habitans, in Oratoriis officio sancto deserviens, &c.* Quo certe Canone Beneficiarii simplices, nempe privatorum Oratoriis

(1) Can. 29. (2) Can. 22. (3) Can. 2. (4) Can. 15.

riis addicti, non Parochiis, non Civitatis Ecclesiæ, qui enim his alligantur, Canonici hic dicuntur: Beneficiarii, inquam, illi simplices præcipiuntur sollemniores Festos dies agere cum Episcopo in Ecclesia Cathedrali: *Præcipuas sollemnitates nullatenus alibi, nisi cum Episcopo suo in civitate teneat.* Hinc tria quædam eruuntur, 1. Parochos, Presbyteros, & Diaconos Parochiarum agrestium Canonicos vocari: *In Parochiis Canonicus.* 2. Ubi essent Parochiæ in civitate, earum Presbyteros & civitatensibus, seu a Canonicis Capituli Episcopalis non distingui, ideoque & Capitulo inseri. 3. Quin & Beneficiarii simplices suo & ipsi quodam modo illigabantur Clero, & Capitulo Cathedrali, cum ei Festis diebus adgregarentur.

IV. Aurelianensi Concilio III. nomine, & honore, & gradu, & sportularum jure exuuntur ex *Canonicis* illi, qui vel Episcopo morem gerere, vel Ecclesiæ suæ ministeria desponsa præstare recusarint (1): *Inter reliquos Canonicos Clericos, ne hac licentia alii vitientur, nullatenus habeantur, neque ex rebus Ecclesiasticis cum Canonicis stipendia aut munera ulla percipiant.* Itaque Canonici habebantur, qui stipendiorum Ecclesiæ participes erant, ideoque inscribebantur *Canoni*, seu Matriculæ Ecclesiæ. Id vero de iis dici non poterat, qui Oratoriis Magnatum addicebantur, a quibus sustentabantur; & unde nisi festis sollemnioribus non recedebant, cum & ipsos, & Magnates ipsos necesse esset eos dies cum Episcopo agere in Ecclesia Cathedrali.

V. Ex eodem autem Concilio perspicuum est, Clericos, seu Canonicos Ecclesiæ Cathedralis Episcopis curæ potissimum fuisse, illos Beneficiis cumulari, illos agris & prædiis Ecclesiæ quibusdam singulos donari solitos, quorum usufructu gauderent, ita tamen ut in potestate esset Episcopi, vel agros alios aliis permutare ejusdem pretii; vel omnino eos auferre, si contumacius in eum ferocirent (2): *Si quid a Clericis de decedentium Sacerdotum munificentiis habetur, vel possidetur, deinceps a successoribus nullatenus auferatur, ita ut qui decessorum largitatibus gaudent, officia Ecclesiæ, obedientiam & affectum Sacerdotibus præbeant, &c. Si Episcopo placuerit commutare, sine accipientis dispendio in locis aliis commutetur.* Hæc prima nimirum jaciebantur Præbendarum fundamenta in Ecclesiis Cathedralibus, arbitraria Episcopi largitate; quæ a successore utique revocari non posset, nisi æqua permutatione, aut canonico judicio in Canonicum contumaciorem: *Si contumacia accipientis extiterit, erit in arbitrio præsidentis, utrum vel qualiter debeat revocari.* At Concilium Aurelianense V. vetuit, ut quandiu vacarit Episcopalis sedes: *Nullus aut in Civitate, aut per Parochias Clericos ordinare præsumat.* Quod perinde est, ac si vetaretur Capitulum, ad quod devolvitur administratio vacantis Episcopatus, vel Ordines, vel Beneficia ulla conferre, sed uni rei incumbere ut propediem eligeretur Episcopus, qui hæc sibi propria obiret munera. Ejusmodi viget etiamnunc disciplina, saltem primo, quo orbata luget Ecclesia, anno.

VI. Canonicos plerumque suos donabant Episcopi Parochiis, & Beneficiis quibuscunque aliis tum in Urbe, tum ruri; addita etiam facultate fruendi aliqua parte redituum Ecclesiæ Cathedralis, si tenuiores essent redituum Eclesiæ Cathedralis, si tenuiores essent proventus Beneficii recens iis collati. Cave sis autem, ne dum Abbatias audis Canonico ab Episcopis collatas, in mentem veniat Abbatum Commendatariorum, exclusis Regularibus. Erat enim Claustralis semper Abbas, vel Abbatissa; sed administratio exterior Monasterii Canonico commendabatur ab Episcopis, & ad eum nonnihil redibat stipendii, tanquam ad Administratorem, vel Vicarium ab Episcopo præstitutum. Quanquam autem mera hæc esset administratio, erat tamen in Titulorum & Beneficiorum numero, quod qui ea semel essent honestati, non possent citra judicii formam solo Episcopi nutu amoveri, ut infra declarabitur (3): *De his vero Clericorum personis, quæ de Civitatensis Ecclesiæ officio Monasteria, Diœceses, vel Basilicas in quibuscunque locis po-*

(1) Can. 11. (2) Can. 17. (3) Ibid. c. 18.

positas, id est sive in territoriis, sive in ipsis civitatibus, suscipiunt ordinandas: in potestate sit Episcopi, si de eo, quod ante de Ecclesiastico munere habebant, eos aliquid, aut nihil exinde habere voluerit. Quia unicuique facultas suscepti Monasterii, Dioecesis, vel Basilicae, debet plena ratione sufficere.

VII. Privilegiis, & immunitatibus Cleri omnibus gaudere jubet Concilium Aurelianense IV. (1) Clericos omnes: *Quorum nomina in Matricula Ecclesiae teneantur inscripta.* Exspungebantur ex ea Matricula eorum nomina, quorum nulla tum resipiscentiae spes superesse videretur: & rursus eadem ipsa inscribebantur, si ad meliorem illi se frugem contulissent. Ita enim Agathense Concilium (2): *Cum eos poenitentia correxerit, rescripti in Matricula gradum suum, dignitatemque recipiant.* Eo porro Matriculae vocabulo, praeter album, seu Catalogum Canonicorum, significabatur etiam ipsum aerarium Ecclesiae, seu fundi & reditus ejus omnes, quorum participes erant omnes, qui ei Catalago inscribebantur. Ita perspicue sonat in Synodo Altissiodorensi (3): *Quicunque votum habuerit, in Ecclesia vigilet, & Matriculae ipsum votum, aut pauperibus reddat.* In Concilio Turonensi (4) *Canon* appellatur Liber Officiorum Ecclesiae; sed nemo nescit ita appellari quoque solitum Catalogum Clericorum, qui & Matricula dicebatur. Erat autem castrensis ea vox *Canonis*, & Scriptoribus Historiae Augustae usitatissima, qua annona militum, & ipse Catalogus designabatur militum, ad quos ejus annonae justa portio redibat.

VIII. Non sinit Turonense II. Concilium (5) abdicari Archipresbyterum, nisi consilio judicioque ceterorum Presbyterorum: *Sine omnium suorum Compresbyterorum consilio.* Hic porro coetus, seu Consilium Presbyterorum, qui de Principe suo, seu de Archipresbytero judices sessuri sunt cum Episcopo, Capitulum omnino est Ecclesiae Cathedralis. Aequum non erat, ut de Archipresbytero Diaconi, ceterique inferiores Clerici judicium ferrent. Enucleatus jam a nobis est Canon hujus Concilii, qui Clericos omnes in aedes Episcopi adgregat, communem cum eo mensam, victum, vitamque omnem instituturos, velut in Seminario Clericorum. Canonicorum nomine donantur in hoc eodem Concilio Clerici Minores Lectoresque, qui ruri cum Archipresbytero degebant (6): *Unus Lector Canonicorum suorum.* Perpetuus Episcopus Turonensis testamentum suum inscripsit: *Presbyteris, Diaconibus, & Clericis Ecclesiae suae.* Etsi enim ad causas Ecclesiae tractandas non accerserentur ab Episcopo, nisi Presbyteri, & Diaconi, aliquando Presbyteri soli: unde & ii praesertim Cleri, Capituli, & Canonicorum nomine, & gloria decorabantur: & Clero tamen & Canonicis suo modo accensebantur etiam Clerici minores, quod etiam in Matriculam referrentur, Ecclesiae reditibus pascendi.

Verum nihil elegantius occurrit hoc seu Cleri, seu Capituli Parisiensis Encomio, quod a Fortunato Pictaviensi Episcopo lucubratum est: ita enim ille de Episcopo, de Presbyteris, de Diaconis illius Ecclesiae, qui in unum veluti Capituli splendidissimi corpus compaginandi erant:

Celsa Parisiaci Cleri reverentia pollens,
Ecclesiae genius, gloria, munus, honos.
Carmine Davidico divina poemata pangens,
Cursibus assiduis dulce revolvit opus.
Inde Sacerdotes, Leviticus hinc micat ordo:
Illos canities, hos stola pulchra tegit.
In medio Germanus adest Antistes, honore, &c.

IX. In Hispania Concilium Braccharense I. Ecclesia Metropolitana ejus civitatis confluxit, *Considentibus simul Episcopis, praesentibus quoque Presbyteris, astantibusque Ministris, vel universo Clero.* Vides adesse urbanum Clerum Concilio Provinciali. Sed Concilio tamen Toletano VI. coercita est multitudo illa Cleri inferioris, quin & selecti tantum ex Presbyteris, Diaconisque affuere, utque posthac adessent Con-

(1) Can. 13. (2) Can. 2. (3) Can. 3. (4) Can. 23. (5) Can. 7. (6) Can. 19. Spicil. T. 3. p. 105.

Conciliis jussi sunt, quos nimirum eximia quædam vitæ sanctitas ac peritia commendaret (1): *Post ingressum omnium Episcoporum, atque consessum, vocentur deinde Presbyteri, quos causa probaverit introire. Post hos ingrediantur Diaconi probabiles, quos Ordo poposcerit interesse, & corona facta de sedibus Episcoporum, Presbyteri a tergo eorum residenat; Diaconi in conspectu Episcoporum stent.* In Conciliis splendet repræsentatio quædam Ecclesiæ universalis, ita & in Capitulis particularis cujusque Ecclesiæ repræsentatio inest. Utrobique, nimirum & in universali, & in particulari qualibet Ecclesia, in Conciliis, & in Capitulis præsident & præfulgent Episcopi, Presbyteri, Diaconique. Nec mirum accidere poterat in Consilium Episcopi, seu in Capitulum, quod Presbyterium olim dicebatur, advocari Diaconos, cum & in Concilia Generalia admitterentur, ubi leges universæ Ecclesiæ condebantur. Unde non possum non inauditæ imputare novitati, quod prohibitum est ab Emeritensi Concilio (2), ne Diaconi delegari possent, ut vice & loco Episcoporum in Conciliis Provincialibus sederent. Non possum adduci, ut huic Canoni obtemperatum fuisse usquam putem. Fuerant jampridem, fueruntque deinceps Diaconi, veluti Vicarii Generales Episcoporum. Citra controversiam ergo potuere eorum vices exercere in Conciliis. Quod vero prohibent Canones, ne in consessu Presbyterorum sedeant Diaconi, ad Diaconos id restringendum est proprio loco, & ordine suo sedentes, non ad eos autem, ubi locum tenent Episcopi sui. Quam alienum enim fuerit a similitudine veri, ut non sederent in Conciliis Œcumenicis Diaconi Ecclesiæ Romanæ, qui ad ea delegabantur cum Episcopis, Presbyterisque ejusdem Ecclesiæ, ut non assiderent tantum, sed & præsiderent?

X. Hoc eodem Emeritensi Concilio permissum est Episcopis, ut Parochos ruris in Ecclesiam suam Cathedralem transferrent, ubi ex re visum esset; utque Primarios, sive, ut loquuntur Primitivos esse sinerent Parochos Ecclesiæ suæ prioris, cujus redituum partem sibi aliquam præcerpendam servarent; reliquam permitterent Presbyteris, Diaconisque, quos sibi concessione Episcopi subrogabant, & in quos semper nonnullam exerebant auctoritatem (3): *Ut omnes Episcopi Provinciæ nostræ si voluerint de Parochianis Presbyteris, ac Diaconibus Cathedralem sibi in Ecclesia principali facere, maneat per omnia licentia. Et quamvis ab Episcopo suo stipendii causa per bonam obedientiam aliquid accipiant, ab Ecclesiis tamen, in quibus consecrati sunt, vel a rebus earum extranei non maneant: sed Pontificali electione, Presbyteri ipsius ordinatione, Presbyter alius instituatur, qui sanctum officium peragat, & discretione Prioris Presbyteri victus, & vestitus rationabiliter illi ministretur, ut non egeat.* Palam hinc fit, multo pinguiores fuisse reditus Parochiarum ruris, quam Canonicorum Cathedralium, cum hic tantopere tergiversentur Parochi, ne suis ab Ecclesiis in Cathedralem transferantur, nec eos ad id invitos cogere sinantur Episcopi, nisi copia facta, ut priorum redituum suorum non mediocrem partem retineant. Jam supra perstrinximus id quoque Episcopalis largitatis genus, ubi Episcopus Canonicos aliquos de se, vel de Ecclesia optime meritos, in agrestes Parochias transferebat. 2. In hoc eodem Canone *Cathedralis* dicitur, qui Canonicus: & *Cathedralem facere* id sonat, Canonicatu Ecclesiæ Episcopalis donare quempiam. 3. Quanquam pluris ad animarum salutem plerumque faciendi videantur Parochi, quam Canonici: non temere tamen in hoc Concilio potestas fit Episcopis, ut transferre possint Parochos quoscunque præstantiores, & Cathedralis suæ Canonicis annumerare, suffecto in eorum locum Parocho alio, cui congrua redituum Parochialium portio adtribuatur. Nec abstrusa magnopere, sed prompta, & expedita rei hujus ratio est. Nimirum Canonici veluti membra sunt, & oculi, manusque & pedes Episcoporum, cum eoque conflantur in Senatum unum, qui Diœceseos universæ moderatur gubernacula. Ne dubitari autem quidem potest, quin pluris intersit ad Reipu-

(1) Can. 4. (2) Can. 5. (3) Can. 12.

publicæ Christianæ salutem, & gloriam promovendam providentia hæc generalis Ecclesiæ, quam Parochiæ cujuscunque particularis. Et ea etiam forsan ratione Canonico huic novo cura semper incumbit, & regimen Parochiæ prioris, quod vere Canonici cum Episcopo invigilent, excubentque ad regimen universale omnium territorii Episcopalis Ecclesiarum. 4. Non agit hæc Synodus, nisi de Presbyteris, & Diaconis in Ecclesiam Cathedralem traducendis, quod non aliis vere constarent Capitula. 5. Denique id etiam licere vult Episcopis hoc Concilium, ut agellos possint Canonicis, Clericisve conferre, ubi illis gratificari suadet pietas, & constans assiduitas in Officiis Ecclesiasticis: ita tamen, ut si inertius eos excolant, Ecclesiæ redintegrentur. Et hæc rursum exordia sunt Præbendarum, quibus Episcopus industriam, & singularem quorundam pietatem remuneretur.

XI. Adeunda nunc nobis Italia, ubi ex Gregorio Magno apertum est, minus numerosa adhuc fuisse Capitula. Ubi nimirum Episcopo visitatori Ecclesiæ Populoniensis Pastore suo destitutæ, præcipit, ut Presbyterum ibi Cardinalem instituat, & duos Diaconos, ac rursum ad Parochias ruris Presbyteros tres (1). *Ut unum Cardinalem illic Presbyterum, & duos debeas Diaconos ordinare. In Parochiis vero præfatæ Ecclesiæ tres similiter Presbyteros.* Nihil amplius ei Ecclesiæ providetur, quæ ita omnibus præsidiis destituta erat, ut ne Presbyteros quidem haberet, qui baptismum administrarent. Id genus exempla alia missa facio. Scripsit idem Pontifex (2) *Presbyteris, Diaconis, & Clero Mediolanensis Ecclesiæ*, ad Episcopi electionem accelerandam. Nihil hic de Episcopis Provinciæ, ut qui non ubique concurrerent vel ad Capitulum, vel ad electionem Episcopi Ecclesiæ Metropolitanæ. Præcipit alibi, ut celebrata electione, quinque tum ex Presbyteris, tum ex Diaconis ætate maturioribus Romam pergant ad electi confirmationem (3): *Quinque de prioribus Presbyteris, & quinque de præcedentibus Diaconibus*. Libertate cum donaret Gregorius mancipium Ecclesiæ chartam libertatis subscribi voluit a quinque prioribus Presbyteris, & a tribus Diaconis Ecclesiæ suæ: *Propria manu cum tribus Presbyteris prioribus, & tribus Diaconibus pro plenissima firmitate subscripsimus.* Ut autem Abbati copiam faceret testandi, rem primo consultari voluit cum Episcopis Romæ repertis, cum Presbyteris, Diaconis, Clericisque Romanis, tum deinde ab his subscribi (4): *Considentibus Episcopis, & Presbyteris, &c. Astantibus etiam Diaconis, & Clero, &c. Ut cum fratribus, filiisque nostris, quid statuendum sit, deliberare possimus, &c. Quæ nobis cum fratribus filiisque nostris in commune visa sunt.* Cassa alibi (5) & irrita judicat Episcopi Acta, nisi Presbyterorum, & Diaconorum subscriptionibus roborentur: *Mandato legaliter facto, tuis ac Presbyterorum, seu Diaconorum in testimonium subscriptionibus roborato.* Alibi demonstrat non alia fœcundiora Seminaria ad Episcopos expoliendos, & præparandos, quam tenacissima purioris disciplinæ Capitula; ubi videlicet Episcopum Calaritanum submonet, ne Capitulum suum nimis exhauriat, Episcopis inde ad alias Ecclesias dimissis (6): *Sic tamen ut non omnes ad Episcopatum de Ecclesia ipsius eligantur. Nam sic eum convenit alias ordinare, ut Ecclesiæ suæ de personis, quæ in ea possint proficere, necessitatem non faciat.* Denique cum complura ad Ecclesiæ Romanæ repurgationem editurus esset Decreta, ea non alibi promulgavit, quam in Synodo Episcoporum, & Presbyterorum suorum, astantibus Diaconis, Clericisque aliis (7): *Gregorius cum Episcopis omnibus, & Romanæ Ecclesiæ Presbyteris residens, astantibus Diaconibus & cuncto Clero.* Soli tamen Episcopi, Presbyterique subscripsere. Eam rationem tenuit & Martinus Papa I. cum Monotheletas Patriarchas proscriberet (8): *Sedentibus Episcopis, & Presbyteris, astantibus Diaconibus, & Clero universo.* Hic idem ipse Pontifex ad Ecclesiam Hierosolymitanam scribens, Epistolam inscripsit Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Mona-

(1) L. 2. Epist. 15. 31. (2) L. 2. Ep. 29. L. 4. Ep. 23. (3) L. 5. c. 12. (4) L. 9. Ep. 28.
(5) L. 12. Ep. 33. 60. (6) L. 11. Ep. 59. (7) Conc. II. Rom. sub Greg. I. (8) Epist. 12.

nachisque: quin & in Epistola Synodica ad universalem Ecclesiam scripta post Synodum Romanam, idem secutus est: *Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Abbatibus, Monachis*. Eadem servata est forma in Epistolis Gregorii II., sicut & in Concilii sub eo Romani subscriptionibus, præterquam quod hic post Presbyteros subscribunt & Diaconi.

XII. Capitulum Ecclesiæ Romanæ, quod Cardinalium sacrum Collegium dicitur, antiquioris, & elimatissimæ in hac quidem re disciplinæ specimen est. Ex antecedentibus enim omnibus jam patuit, ei adscriptos fuisse Presbyteros, Diaconosque Romanæ Ecclesiæ; cum eis consulere solitum Pontificem non solum de rebus ad Diœcesin, vel Metropolin, sed ad Ecclesiam universalem spectantibus: eo acciri solitos Episcopos, qui tum Romæ variis de causis diversarentur; in Conciliis ipsis Romanis locum fuisse his Presbyteris, Diaconisque. Denique seu Cleri, seu Capituli hujus vigor, constantiaque & auctoritas tum splendidissime effulsit, cum subveriti sunt Romani, ne Eugenius I. Papa remollesceret, aut remitteret aliquid de infracta illa Majorum suorum Pontificum Romanorum fortitudine adversus Monotheletas Patriarchas. Tum enim obsecundante plebe Clerus Romanus Pontifici, ut credere æquum est, non illibenti, vim quodammodo attulit, ut ne susciperet quidem Epistolam Synodalem Petri Patriarchæ Constantinopolitani: & nec Mysteria ante passus est celebrare, quam sponderet eam Epistolam se abjecturum. Ita commemoratum est ab Anastasio Bibliothecario: *Et accensus populus & Clerus eo, quod talem Synodicam direxisset, minime est suscepta, sed cum majori strepitu est a sancta Dei Ecclesia projecta: ut etiam nec eundem Papam dimitteret populus, & Clerus Missas celebrare in Basilica sanctæ Mariæ ad Præsepe, nisi promisisset Pontifex minime eam aliquando suscipere*. Quos vero Canonicos Clericos vocet Bonifacius Martyr in Epistola (1) inscripta *Coepiscopis, Presbyteris, Diaconibus, Canonicis, Clericis, &c.* non facile intelligo, nisi minores Clericos Ecclesiarum Cathedralium.

XIII. Venio ad Ecclesias Græcas, ubi illud primum edocet Justinianus in Novellis, Constantinopoli unam primo duntaxat fuisse Ecclesiam; cui postquam tres aliæ accesserunt, tum prioris illius ministros in has per vices missitari solitos, ut divina ibi munia obirent (2): *Quoniam quidem non proprios Clericos neque una quidem harum trium habeat Basilicarum, sed communes sunt, & sanctissima majoris Ecclesiæ, & earum, & omnes circumeuntes, secundum quendam ordinem, & circum ministeria in eis celebrant*. In ea autem Novella præfinit Imperator, quo esse debeant numero Clerici cujusque ordinis in Ecclesia majori, a quibus & in Ecclesiis quoque aliis sacra impleantur per vices ministeria. Nimirum Presbyteri sexaginta, Diaconi centum, quadraginta Diaconissæ, Subdiaconi nonaginta, Lectores centum, Cantores viginti quinque; atque ita Clerici quadringenti, & viginti quinque omnino, præter Ostiarios centum. Porro cum Clerici aliarum Ecclesiarum, sive urbis Regiæ, sive ruris, Optimatum gratiam, & patrocinium ambirent, ut in Ecclesiam urbis maximam transferrentur: has sive avaritiæ sordes, sive ambitionis artes ibidem proscribit Justinianus, & palam contestatur, non minus arcto constringi Canonum vinculo Clericos, ut in Ecclesia, ad quam ordinati sunt, perseverarent, quam Monachos in Monasterio, in quo professi sunt: *Nam si super venerabilibus Monasteriis prohibemus, ex alio Monasterio ad aliud transmigrare, multo magis neque reverendissimis Clericis hoc permittimus, lucri & negotiationis habere demonstrationem hujusmodi horum desiderium judicantes*. Tum prohibet Imperator novos in Ecclesiis ordinari Clericos, donec eorum copia exuberans ad eum redigatur numerum, qui definitus est; tum vero cum eo ventum fuerit, nunquam plures ordinari, quam statuerint Fundatores pro modo proventuum, quos adsignarunt. Addit & illud, si cujus Clerici vacua sedes implenda sit, satius esse ex supernumerariis, & vacantibus aliquem accer-

(1) Epist. 6. (2) Novell. 3. & 6. & 16.

cerfi, quam novum ordinari.

Quæ ftatuta permagni utique intereft fervare in ejus generis Congregationibus, ubi habentur & poffidentur omnia in communi. Unde & innovata illa funt in Monafteriis omnibus pofteriorum temporum, quæ exhaufta & labefactata tandem effent, fi ultra redituum, vel oblationum, vel eleemofynarum modum excrefcere Monachorum multitudo fine modo permiffa effet. Verum in his Juftiniani Novellis nihil eft, quod altius memoriæ mandari debeat, quam illa Cleri cujufque urbis focietas individua, unitafque, omnes functiones Cleri implens, omnes reditus Ecclefiafticos percipiens, & effundens. Et ne fingi quidem poteft, rem aliter fe habuiffe inter initia. Inde certiffimum quoque manaffe principatum, & jurifdictionem Capitulorum Cathedralium in omnes alias civitatis Ecclefias conjunctim cum Epifcopo. Ab origine enim Ecclefiæ omnes aliæ portiones quædam Cleri funt decerptæ a Cathedrali Clero, cujus olim erat minifteria obire in his Ecclefiis omnia, & ftationes ibi celebrare, alternis ab Epifcopo delegationibus factis.

XIV. Concilio Conftantinopolitano fub Agapeto, & Mena affuit Clerus urbis Regiæ: *Præfente venerabili Clero Regiæ civitatis*. Concilio Mopfueftiæ, quod relectum eft in Concilio V. Generali, affuere etiam Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, & Lectores ejufdem Ecclefiæ. Excerptum ibi eft teftimonium Joannis, qui Diaconus erat tantum, etfi annos jam quadraginta in Clero egiffet. Thomas Diaconus quadraginta novem, Joannes alter idemque Diaconus quinquaginta jam annos in eodem Clero tranfegerat. Denique teftimonium dixere undecim Presbyteri, quinque Diaconi; & facile affentior eum demum fuiffe ejus Capituli Canonicorum numerum, præter inferiores Clericos. Sed obiter obfervaffe juvabit, multos fuiffe, qui in Diaconatu confenefcerent, nec ambirent in fuperiorem gradum promoveri.

XV. Trullana Synodus operæ pretium fe facturam duxit, fi novo robore communiret Novellam Juftiniani, & confuetudinem non paucarum, nec ignobilium Ecclefiarum, ubi plures erant, quam feptem Diaconi, etfi Apoftoli feptem tantummodo creaffent, & edixiffet Neocæfarienfis Synodus, ne ulla quantumvis populofa civitas, & Ecclefia eum numerum transgrederentur, quem Apoftoli fuo quodammodo exemplo confecraffent. Sed nihilo feliciores habuit exitus iftud Trullanorum Præfulum ftatutum, quam nonnulla alia. Volunt enim Diaconos illos (1), de quibus in Actis, non ad facrificium & ad facram menfam, fed ad temporalis tantum fubftantiæ difpenfationem creatos effe. Eam fententiam fupra fatis validis fanctorum Patrum teftimoniis & argumentis obtrivimus. Compendiofius etique, veriufque dici potuiffet, tot ab Apoftolis creatos fuiffe Diaconos, quot opus effe videbantur præfenti Ecclefiæ Hierofolymitanæ conditioni. Neocæfarienfi quoque Synodo vifum effe, non plures effe impræfentiarum neceffarios Ecclefiis ejus Provinciæ. Sed exinde augefcente fidelium, & Cleri totius multitudine, plures & Diaconos ordinari neceffum fuiffe.

XVI. Redeo ad Ecclefiarum Orientalium Capitula. Anno 618. interpellante Patriarcha Conftantinopolitano Sergio Conftitutionem promulgavit Heraclius Imperator, ut eo veluti clypeo repercuteret & propulfaret Magnatum importunas & ambitiofas preces, qui amicis fuis depofcebant gradum aliquem in Clero Regiæ urbis, vel Officia necdum vacantia: quo reditus Ecclefiæ exhauriebantur, excrefcente in immenfum numero eorum, quibus certæ diftributiones adfignandæ effent: *Adeo quidem ut inde Diariorum quantitas, quæ ipfis datur, magnopere excrefcat*. Poteftatem ergo facit Imperator Patriarchæ, & Clero figendi numerum tum majoris Ecclefiæ Conftantinopolitanæ, tum aliarum duarum, quafi Collegialium: vetatque, ne plures unquam admittantur deinceps, & ne præfcriptus femel numerus tranfiliatur. Nifi fi quis vel fibi, vel alteri locum & aditum in Clerum captans, prædium aliquod ingens Ecclefiæ conferret: tum enim is ultra numerum ftatum admitteretur; dummodo ne eo recipiendo peccandum

(1) Can. 16.

dum esset aliquid contra Canones eos, qui in declarandis irregularitatibus versantur: *Ordinem sacrorum Canonum nihilominus observando* (1).

XVII. Non attigi toto hoc capite eas Congregationes Monasticas, quas ipsi Fundatores dicaverant celebrandis Officiis divinis noctu & interdiu in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegialibus vicinis, quæ in potestate erant Clericorum. Non semel de iis verba fecit Anastasius Bibliothecarius: præsertim vero in vita Gregorii III. ubi ejusmodi meminit Collegiorum Monasticorum, qui nocturna diurnaque Officia celebraturi ventitabant ad Ecclesias sancti Petri, sancti Pauli, sancti Joannis Lateranensis, sancti Chrysogoni: *Construxit Monasterium circa Titulum sancti Chrysogoni, constituens ibi Abbatem, & Monachorum Congregationem, ad persolvendas Deo laudes in eodem Titulo diurnis nocturnisque temporibus, ad instar officiorum B. Petri Apostoli, segregatum videlicet Monasterium a jure potestatis Presbyteri dicti Tituli.* Haud satis comperi, an eo exemplo usæ sint Ecclesiæ aliquæ. Simile veri est fuisse aliquas saltem summæ omnium Ecclesiæ imitatrices. Utcunque res se habeat, hinc affinitas intelligitur Monasteriorum cum Capitulis.

CAPUT IX. *P. 3. l. 1. c. 29.*

De Capitulis sub Imperio Caroli Magni.

I. Canonici dicebantur, quibus pro Regula erant Canones Ecclesiæ: Regulares autem, qui Regulam sancti Benedicti profitebantur se sequi.

II. Instare cœperunt Pipinus, & Carolus Magnus, ut Clerici omnes in Conventibus vitam communem agerent, Regulamque amplecterentur Crodogangi Metensis Episcopi.

III. Concilia in taipsum editis statutis connituntur.

IV. Tardius in bene multis Ecclesiis obtemperatum est, penuria maxime proventuum temporalium.

V. Quanta cognatio harum Congregationum Clericalium cum Monasticis Congregationibus.

VI. Eruperunt Collegia Clericorum præter Cathedrales Ecclesias ex Monachorum licentiosa vita, qui sæcularem vitam agere, & Canonicorum more vivere permissi sunt: id est, quibus impune id fuit.

VII. Probatur fuisse Congregationes Canonicorum, præter Capitula Cathedralium, & Monachorum Cœnobia.

VIII. Novis argumentis astruitur, quod numero VI. dictum est, de Monasteriis ex disciplinæ corruptela in Collegia Clericorum descriscentibus.

IX. Crodogangi Regulam amplexati sunt & Canonici Cathedralium, & Clerici Collegialium Ecclesiarum, maxime postquam auctoritas ei longe maxima accessit a Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio.

X. Novæ molitiones ad communis vitæ societatem omnibus Capitulis invehendam.

XI. Ibi cum Canonicis Episcopo una erat domus, una mensa, una omnium rerum societas & communio.

XII. Capitula hujusmodi vere Senatus erant Ecclesiæ, & antiquissimi Cleri imagines luculentæ.

XIII. Nova ad id argumenta congeruntur.

XIV. Excitantur Collegiales Ecclesiæ alia, præter eas, quæ superius sunt indicatæ.

I. Capitula fuere duplicis generis, alia Canonicorum, alia Monachorum. Illa in Monasterio sub imperio Abbatis: hæc vinculo communis vitæ constricta sub Episcopi ditione. In Concilio Verno (2) anno 755. apertissime sejunguntur istiusmodi Congregationum sacrarum species duæ: *De illis hominibus, qui dicant quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt; placuit, ut in Monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico.*

Regulares hic non possunt dici ii, de quibus agitur, Canonici, cum Monachis oppo-

(1) Baron. an. 618 n. 4. (2) Can. 11.

ponantur, qui proprie vocantur hic Regulares. Monachis enim solis hæc verba aptantur, *Regulariter vivunt*, *sub Ordine Regulari*. Quod a Regula sancti Benedicti proficiscebatur, sicut & Canonicis nomen his fecerat professio servandorum instar Regulæ Canonum. Germanus ille & genuinus sensus est eorum verborum, *sub Ordine Regulari*, *sub Ordine Canonico*. Ævo certe Caroli Magni hæc origo, hic usus, hæc significatio nominis Canonicorum. Superiori enim ætate id potius nominis tribuebatur iis, qui Canoni, seu Matriculæ Ecclesiæ adscripti erant, tanquam Beneficiarii, quibus Canon, seu dimensum dispensabatur. Hic quoque primarius sensus nominis Regularium, quod ad plures deinde effusum est.

Si Monasteria hic autem cum Capitulis permisceri, non incuria ea fuit mea, sed certa rerum fides; Canonicis postquam ejectis, qui a Majorum pietate immaniter desciverant, subrogati sunt in eum locum Monachi, ut infra elucebit. Adde, quod in eodem Concilio Verno Clerici partim subjiciantur Episcopo immediate, partim Abbati. Hi posteriores non temere intelligantur ii esse Monachi, qui defecerant in Clericos, & utcunque Abbatis imperio adhuc regebantur: (1) *Ut Clerici conductores non sint, nisi pro causa Ecclesiarum, ordinante Episcopo suo, vel Abbate*.

II. Idem discriminis observatum est a Carolo Magno Monachos inter, & Canonicos, Clericis prorsus omnibus in Canonicos relatis, quod eis jam blanda quædam vis & felix necessitas adderetur, ut communi se vitæ astringerent: (2) *Canonici observantia ordinis, vel Monachi proposito consecrationis, &c. scholæ per singula Monasteria, vel Episcopia fiant, &c. Qui se voto Monasticæ vitæ constrinxerunt Monastice & regulariter vivant, &c. similiter qui ad Clericatum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus, ut illi canonice secundum suam Regulam vivant, & Episcopus eorum regat vitam, sicut Abbas Monachorum*. Duo hic sunt capita Capitularis Aquisgranensis, quæ serio commendari animo magni interfit. Primum est, jam pro uno & eodem haberi, Clericorum & Canonicorum vitam amplecti: *Qui ad Clericatum accedunt, quod nos Canonicam vitam nominamus*. Id ex eo proficiscebatur, quod jam cogerentur Clerici societati vitæ communis semet addicere. Alterum est, quod Clericis omnibus proponatur a Carolo Magno, ut juxta Regulam suam, id est, juxta Canones vitam instituant: *Volumus, ut illi canonice secundum Regulam suam vivant*. Hinc suspicari posset quis vestigandam originem nominis Canonicorum Regularium. Non tamen facile assentiar huic origini. Qui enim mox proferendi sunt Canones, ex iis contrarium astruitur. Sed finitimum vero est, alludi a Carolo Magno ad Regulam Crodogangi Metensis Episcopi, quæ Canonicorum Regula dicebatur, Pipini temporibus edita; ejusque accuratam præcipi observantiam Clericis prorsus omnibus.

Ita enim affirmat Paulus Diaconus a Crodogango primum adgregatos esse Clericos tum ad vitæ communis societatem, tum ad quædam veluti claustra, monasticorum simillima, denique ad ejus Regulæ, quam ipse ex Canonibus concinnaverat, observationem: (3) *Hic Clerum adunavit, & ad instar Cœnobii intra Claustrorum septa conservari fecit, normamque eis instituit, qualiter in Ecclesia militare deberent*.

Hæ porro animadversiones nostræ alio mox ejusdem Capitularis Canone roborantur, ubi rursum jubet Carolus, ut Clerici omnes vel Monachorum, vel Canonicorum vitam degant, non specie, non simulate; sed re & infucata pietate: (4) *Ut illi Clerici, qui se fingunt habitu vel nomine Monachos esse, & non sunt, omnimodis videntur esse corrigendi, ut vel veri Monachi sint, vel veri Canonici*. Concilium Francfordiense Clericos vel Episcopo subjicit, vel Abbati (5): *De Clericis, ut nullus eos post hac retinere audeat, postquam Episcopus, aut Abbas suus eos recipere voluerit*. Concilium Arelatense VI. Canonicos a Monachis secernit, ordinemque vivendi canonicum a regulari: (6) *Providendum*

(1) Can. 16. (2) Cap. Aquisgran. anni 789. Can. 72. 73. (3) Du-Chesn. Hist. Franc. to. 2. p. 204. (4) Cap. Aquisg. c. 77. (5) Can. 17. (6) Ann. 813. c. 6.

dum Episcopo, qualiter Canonici vivere debeant, necnon & Monachi, ut secundum ordinem canonicum, vel regularem vivere studeant.

III At Concilio Moguntinensi anni 813. Clerici prorsus omnes canonicæ mancipantur vitæ, id est, communiter in claustro degendæ, servandæque Crodogangi Regulæ (1): *In omnibus igitur, quantum humana fragilitas permittit, decrevimus, ut Canonici Clerici canonice vivant, observantes divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta Patrum, & ut simul manducent & dormiant, ubi hic facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & obedientiam secundum Canones suis Magistris exhibeant, &c. Discretionem esse volumus inter eos, qui dicuntur saeculum reliquisse, & adhuc saeculum sectantur. Placuit igitur sancto Concilio, ut ita discernantur; sicut in Regula Clericorum dictum est.* Habes hic expressissime *Regulam Clericorum*, quæ & ibidem his encomiis ornabatur, & quasi splendidioribus paulo coloribus delineabatur (2): *Observantes divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta Sanctorum Patrum, &c obedientiam secundum Canones exhibeant.* Est enim vere Crodogangi Regula ex Scripturis contexta, ex Canonibus Conciliorum, ex sanctorum Patrum monumentis, maxime vero ex Regula sancti Benedicti. Nec sane ullus est dubitandi locus, quin hæc *Clericorum Regula* ipsissima sit Regula Crodogangi, cum hoc ipso Moguntini Concilii Canone includatur caput LXIV. Regulæ Crodogangi.

IV. Sed nec prætetire nos debet, quem limitem suo huic decreto circumscribat hæc Synodus. Quanquam enim & Caroli Magni, & Conciliorum tum habitorum decretis, Clerici omnes communi vitæ, & Claustris fuissent innectendi; non tamen id executioni statutum potuit mandari, quod nondum ea suppetere posset agrorum redituumque ubertas, quæ sustentandis tam numerosis Conventibus par esset. Testatum facit Paulus Diaconus jacta esse vitæ hujus communis inter Canonicos fundamenta a Crodogango, assignatis illico proventibus necessariis: *Quibus annonae, vitæque subsidia sufficienter largitus est, ut perituris vacare negotiis non indigentes, divinis solummodo officiis excubarent.* Non omnium Episcoporum tam uberes fuere facultates, præstare ut hoc ipsum possent: idque omnino insinuatur hæc Concilii Moguntini præceptione his limitibus cohibita: *Ubi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt.* Non ergo in hæc communis vitæ contubernia, & monasticæ conversationis imitamenta compellebantur, nisi quibus suppetebat quo alerentur, vel ex Beneficiorum privatim fructibus, vel ex annuis proventibus ipsius Congregationis.

V. Ex eodem Concilio Moguntino (3) manifestum est, Monasteria jam dicta esse Canonicorum Collegia, propter cognationem quandam incredibilem Canonicorum, & Monachorum instituti. Quod ad ipsa retro Augustini tempora referri posset, qui Clericorum suorum Seminarium non semel Monasterium appellavit, quem & Possidius ipse imitatus est: *Perspiciant Missi loca Monasteriorum, Canonicorum pariter, & Monachorum, similiterque puellarum.* Claustri eadem utrobique observantia: *Omnia necessaria infra Monasterium exerceantur, ut non sit necessitas Clericis, vel Monachis vagandi foras, &c. Claustrum firmum habeant, in quo salvari possint animæ in eis commorantium sub disciplina Canonica, vel Regulari.* Canonicorum Præpositus Abbas etiam quandoque dicebatur, ut ex Canone sequenti liquet (4): *Episcopus sciat, per singula Monasteria, quantos quisque Abbas Canonicos habeat in Monasterio suo; & hoc omnino ambo pariter provideant, ut si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant; sin autem, canonice vivant omnino.* Itaque non nomina tantum Monasterii, Abbatis, & Regulæ in usu promiscuo erant Canonicorum, & Monachorum, sed & res ipsæ.

VI. Sed illud rursus operæ pretium est in ejusdem Canonis verba adnotari, ante institutas Congregationes istiusmodi Clericales, Clericos fuisse complurimos, qui eandem

(1) Ann. 813. c. 9. (2) Ib. c. 10. (3) Can. 20. (4) Can. 21.

dem sectarentur cum Monachis secessus, solitudinis, silentii, atque voluntariæ paupertatis rationem; eorumque tam frequentem jam fuisse copiam, ut nomen, tonsura, professio Clericorum, & Monachorum promiscue pro una & eadem re haberentur, ut jam sæpius animadversum a nobis est. Quantum autem & utilitatis, & laudis hinc primo emerserat, quandiu Clerici hi sacrosancta munia sua Monasticis virtutibus illustrabant: tantumdem postea importatum est & dedecoris, & detrimenti, quando cœperunt Monachi eadem abuti indulgentia & laxioris vitæ remissione, quæ crimini non vertebatur Clericis, a quibus illi jam se sejungi non sinebant. Ita Monachi Clericos se videri affectabant, ut molliuscule viverent: & Clerici Monachorum formam, & insignia quædam appingebant sibi, ut sanctitatis famam aucuparentur, & jam nec veri & infucati Clerici, Monachive usquam erant. Gliscenti huic malo medicinam facere satagebat Carolus, satagebat hoc Concilium, constituto & approbato discrimine Monasteriorum Clericalis, & Monastici Ordinis. Vides apud Cointium nostrum, ut anno 820. essent apud Monasterium sancti Martini Turonensis Monachi in Canonicos mutati & nomine, & re, atque Abbati morem gerentes, qui & ipse Canonicus erat: quanquam apud Cormeriacum essent quinquaginta Monachi, qui Abbatem eligerent sibi, annuente Abbate sancti Martini.

Eodem ex Moguntinensi Concilio (1) carcere mulctandi erant Clerici errones, qui nec Episcopi, nec Abbatis jugo subesse vellent: *Neque sub Episcopo, neque sub Abbate, Clerici vagi, sive Acephali, sine Canonica, vel Regulari vita*. Eo Clericorum nomine, Monachi etiam, & non Clerici tantum significantur. Quin & generalius tunc fuisse videtur Clericorum vocabulum, ut quod Monachos hinc, inde Canonicos complecteretur: at vero tum Canonici non dicebantur, nisi qui vere Clerici, non Monachi essent. Eodem anno 813. habitum est & Remense Concilium, a quo nova roboris accessio facta est superioribus statutis omnibus (2): *Lecti sunt Canones, ut quisque Canonicus legem, vitamque suam minime ignoraret. Lecta est Regula sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus, &c.*

VII. Nihildum a nobis dictum, quod extorqueat adsensum in id, quod pronuntiatum est supra, fuisse Capitula Canonicorum duplicis generis, præter Cœnobia Monachorum: alios quippe sub Episcopis egisse in Ecclesiis Cathedralibus, alios sub Abbatibus, ubi et vitæ communi, et Regulæ Canonicorum inservirent. Ejus nunc rei certissimum promo documentum ex Concilio Turonensi III. (3) ejusdem anni 813. Ibi enim tres Canones radiant, quibus tria hæc illustrantur Conventuum Religiosorum genera, propriis cujusque notis, & insignibus evidentissime designatis. Initium ducitur a Canonicis Episcopalis Capituli, unam & individuam cum Episcopo vitam agentibus, eodem cum eo cibum somnumque capientibus loco, eo impensas omnes faciente: *Canonici & Clerici civitatum, qui in Episcopiis conversantur, consideravimus ut in claustris habitantes, simul omnes in uno dormitorio dormiant, simulque in uno reficiantur refectorio, quo facilius possint ad Horas canonicas celebrandas accurrere, ac de vita & conversatione sua admoneri & doceri: victum ac vestimentum juxta facultatem Episcopi accipiant, ne paupertatis occasione per diversa vagari cogantur, &c.*

Canone sequenti delineantur Canonici, qui sub Abbatis imperio merebant (4): *Simili modo & Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, sollicite suis provideant Canonicis, ut habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur, Horas canonicas custodiant, victum & vestitum juxta quod poterit Abbas habeant, quo facilius ad Dei servitium possint constringi: sintque Abbates sibi subditis bene vivendo duces, & prævii, &c.* Canone denique proximo describuntur Monachi Regulam sancti Benedicti professi (5): *Monasteria Monachorum, in quibus olim Regula Patris Benedicti conservabatur &c.*

Vita

(1) Can. 22. (2) Ann. 183. Can. 8. 9. (3) Ann. 813. Can. 23. (4) Can. 24. (5) Can. 25.

Vita communis, Claustrum, idem somni, idem cibi capiendi locus, Horarum Canonicarum statuta psalmodia, vestimenta, alimenta ex ærario Congregationis publico, communia ea erant utriusque generis Canonicorum commoda. Distabant uno capitali hoc discrimine, quod alii Episcopo, alii Abbati immediate subjicerentur: illi Civitatem, vel domum ipsam Episcopalem incolerent: *Canonici & Clerici Civitatum, qui in Episcopiis conversantur, &c.* hi extra Civitates, saltem extra Episcopales ædes domicilia nacti.

VIII. Cum cuique liberum sit, suæ conjectandi sagacitati nonnihil indulgere: nec quidquam magnopere impendeat periculi, si modo persuasissimus ipsemet sit, meras eas esse conjecturas, non inconcussas probationes: non gravabor & ipse hic exponere, quid in mentem mihi venerit sæpenumero cogitanti de horum origine Canonicorum, qui extra Episcopales ædes, extra Civitates sub Abbatum ditione degebant. Simillimum veri est, ea quondam fuisse Monachorum Cœnobia, sub Regulis sancti Columbani, Cæsarii, Aureliani, Benedicti, aliorumque, qui relaxata disciplinæ fibula cœperint Clericorum potius agere vitam, quam Monachorum, eo maxime tempore, quo ea nomina indiscriminatim cœpta sunt usurpari: denique cum Pipinus & Carolus Magnus adgressi sunt Ecclesiasticos Conventus omnes sanctiori vindicare formæ & disciplinæ, optionem his factam esse alterutrius Regulæ vel Crodogangi, vel sancti Benedicti, dum ab ea, quam essent complexi, nec vel tantillum deviarent.

Non desunt argumenta, quibus ea sententia muniatur. Idem ipsum Turonense Concilium eodem Canone meminit Monasteriorum, ubi Canonica olim agebatur vita, quam & ibi jubet restitui (1): *Abbates Monasteriorum, in quibus Canonica vita antiquitus fuit.* Sed multo perspicuior est proximus Canon, ubi dicitur, esse Monasteria, ubi beati Benedicti Regula obsolevit penitus, & obtrita jacet, atque ubi Abbates Canonice magis degant, quam Monastice: *Monasteria, in quibus Regula beati Benedicti penitus abolita negligitur, &c. Aliqua sunt, in quibus pauci sunt Monachi, qui prædicti Patris regulam suis Abbatibus promissam habeant, quippe cum ipsi Abbates magis Canonice, quam Monastice inter suos conversari videntur.* Probabile ergo cum primis est, ex his Monasteriis, ubi Abbates & Monachi in Clericalis vitæ indulgentiam prorsus degeneraverant, nonnulla fuisse, quæ sensim habita sint pro Monasteriis Clericorum, & præter opinionem in sæcularium Clericorum classem tandem relata sint. Exprobabat Carolus Magnus Turonensibus Monachis sancti Martini inconstantiam & levitatem animi & moram eam, qua fiebat, ut nunc Canonici, nunc Monachi dici vellent (2): *Aliquando enim Monachos, aliquando Canonicos, aliquando neutrum vos esse dicebatis.*

In Concilio Verno videtur optio data Monachis his remissioris & degeneris disciplinæ, ut alteri se addicerent professioni, vel Canonicorum, vel Monachorum: *Placuit, ut in Monasterio sint sub ordine Regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico.* Eandem illis optionis copiam fecit Carolus Magnus in Aquisgranesi Capitulari: *Illi Clerici, qui se fingunt habitu vel nomine Monachos, & non sunt, corrigendi omnimodis videntur, ut vel veri Monachi sint, vel veri Canonici.* Præcepit Concilium Moguntinum, ut Episcopi circumlustrarent omnia suæ Diœcesos Monasteria, & cum Abbate singulos percontarentur, ac perscrutarentur Monachos, ut ingenue profiterentur, utrum vellent Canonicorum, an Monachorum Regulam tenere: *Hoc pariter provideant Episcopus, & Abbas, ut si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant; sin autem, Canonice vivant omnino.* Perspicue integrum illis fit, ut in sæculares, si velint, desciscant Clericos, qui tunc Canonici vocabantur, dummodo a Clericorum Regula posthac non deflectant. Eadem Conciliorum decreta iterare quandoque cogimur, ut alias inde, aliasque res illustremus.

Nec illud oscitanter expendendum est, pa-

(1) Can. 24. (2) Epist. ad Albinum to. 1. Capitulare Baluz.

parum hic anxios fuisse Imperatores & Conciliorum Præsules, de vera & prima cujusque Monasterii origine retegenda, an ab exordio Monastica ibi viguerint instituta. Ubique assentiri videntur, præstabilius esse, ut boni habeantur Clerici, quam mali Monachi. Quibus ita præstitutis, nemo stupebit, si ad Clericorum quoque Conventus, & Monasteriorum, & Abbatum vocabula defluxerint.

IX. Extra controversiam est, Cathedralis suæ, immo & totius Dioecefeos suæ Clero Crodogangum scripsisse & concinnasse Regulam. Ex præfatione & contextu toto innumera emicant ejus rei argumenta. Hinc porro illud exiftit, principalius etiam contemplatione hujus antiquissimi Cleri, hoc est Capitulorum, intertextam fuisse a Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio (1) totam Crodogangi Regulam Canonibus a se editis, nulla Crodogangi mentione habita: sicut & ex Regula sancti Benedicti optima & pulcherrima quæque delibaverat Crodogangus, inferseratque eo pio furto Regulam suam, tacito Benedicti nomine.

Commendat Episcopis ea Regula, ut ne superfluam adgregent sibi Clericorum multitudinem, sed attemperent sese ad reditus & ad vires suas, ne plures sibi adjungant, quam quantos alere possint, & regere. Monet etiam illos, ne solis Ecclesiæ servis aditum in Clerum patere velint, ut illis impotentius dominentur: quanquam ne his quidem servis occludenda sit Cleri janua, si merita suffrageutur. Porro cum tam crebro & Crodogangi Regula, & Concilium Aquisgranense (2) Præpositos, & Prælatos commemorent, quæ vocabula sunt Episcopis, Abbatibusque communia; hinc non injuria illud exsculpitur, eam Regulam peræque accommodatam fuisse Canonicis in Cathedrali Ecclesia sua Episcopo, aliisque seorsim sub Abbatis imperio constitutis.

Concilium profecto Meldense (3) sub Carolo Calvo anno 845. duas has Canonicorum Classes manifeste disjunxit aliorum in civitate Episcopali, aliorum in Monasteriis: sed utrisque eandem præstituit Regulam: *Ut Canonici in civitate, vel Monasteriis, sicut constitutum est, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & tam sani, quam infirmi canonice vestiantur, atque in claustris horis congruis degant, & sub custodia canonica lectionibus, & ceteris divinæ institutionis insistant officiis.* Ex quo id perficitur Canonicorum Cathedralium vitam & disciplinam perinde regularem, & ad Canones elimatam fuisse, atque eorum, qui in Monasteriis sub Abbate versarentur, quos postea Canonicos Regulares diximus.

X. Nec minus certum est ex contextu ejus mox Canonis, Episcopos omnes exserte jussos esse, eandem ut vitæ communis & ad Regulam accommodatæ normam suis in Cathedralibus Capitulis observari curarent. Additur enim ibidem, si qui minus id hactenus perfecerint Episcopi, loci, redituumque penuria, ad Regem confugiendum illis esse, juxta Constitutionem Ludovici Pii Imperatoris, ut inopiam Ecclesiarum levet Principis fiscus (4): *Si vicina Episcopio terra de fisco fuerit, Regia liberalitas eandem terram ad servorum Dei habitacula construenda largiri dignetur.*

XI. Ea porro vicinia Episcopalis Palatii, & Monasterii Cathedralium Canonicorum, omnino pernecessaria erat, ut posset Episcopus eandem vivere vitam, & frequentare regularem societatem cum Canonicis suis. Ita supra constitit, ubi ea sedes & conditio jussa est esse Episcopi in his Clericalibus Congregationibus, atque Abbatum in suis. Sed promo longe expressius & peremptorium Decretum Concilii Pontigonensis anni 876. sub eodem Carolo Calvo (5): *Ut Episcopi in civitatibus suis proximum Ecclesiæ suæ claustrum instituant, in quo ipsi cum Clero secundum canonicam regulam Deo militent.*

XII. Studium quoque suum insignivit Hincmarus Remensis Archiepiscopus, ut vitæ communi & sociali Clerum Capitulumque suum illigaret. Canonicorum numerum amplificavit, ampliavit & spatia Claustri, Regia beneficentia (6): *Præceptum Caroli de via, qua impediebat ad claustrum Canoni-*

(1) Ann. 816. (2) Concil. Aquisgr. c. 118. 119. (3) Can. 53. (4) Capitul. Car. Magn. l. 4. c. 50. (5) Can. 8. (6) Flodoard. l. 3. c. 10.

nicorum sanctæ Remensis Ecclesiæ amplificandum, quoniam & numerum eorundem Canonicorum augumentaverat, idem domnus Hincmarus obtinuit. Illud vero maxime commendandum est, quod Hincmarus summa & peritia, & experientia cum esset, ubique tamen sententiam percunctaretur Cleri sui, ejusque consiliis uteretur, ut Senatus antiquissimi Ecclesiarum. Exemplum profero. Erant Ecclesiæ Remensi prædia & agri in Thuringia. Ad censum sibi ea concedi flagitabat Abbas. Hincmarus nil decerni passus est, nisi in Canonicorum Consilio (1): *Abbas sub censu sibi dari petebat. Sed Hincmarus id agere sine Clericorum suorum consilio renuens mandat, ut easdem ad custodiendum interim suscipiant, & descriptionem earumdem sibi mittere studeat, & postea quod cum Ecclesiasticorum consilio ministrorum rationabilius consideraverit, ei remandaturus sit*. Communicata & illis volebat ea quoque, quæ ad spiritalem pertinerent disciplinam. Itaque cum duo se Canonici a ceterorum societate abrupissent, scripsit Hincmarus Præposito, & Canonicis (2): *Præposito & ceteris fratribus Ecclesiæ Remensis:* qui rursus recolligendi illi & tractandi essent: *Pro receptione Odalardi, & Valterii, qui ab ipsa Congregatione irregulariter discesserant, &c.* Scripsit rursus, ut eadem humanitate Adalgandum Diaconum complecterentur: cujus causa Rex *precatorias* direxerat: *Pro quo Rex etiam Ludovicus precatorias ei per eundem direxerat*.

Enimvero non poterat Episcopus cum Archipresbyteris, Archidiaconis, Canonicis, Ministrisque Ecclesiæ aliis communem agere vitam, quin eorum consilio uteretur in administrandis seu temporalibus, seu spiritalibus Ecclesiæ suæ negotiis. Quin & Capitulo potestas erat de causis cognoscere Presbyterorum & Diaconorum sui cœtus, & collegii. Ita ferunt Capitularia Caroli Magni manifeste (3): *Si quis Episcopus damnatus a Synodo, vel Presbyter, aut Diaconus a suo Capitulo, ausi fuerint de sacro ministerio aliquid contingere, non liceat ei restitutionis spem habere*. Lupus Catalaunensis Episcopus accusatus de Diacono Remensi in Presbyterum ordinato, purgavit se prolato mandato Caroli Regis, ut Episcopalia munia obiret in Ecclesia Remensi, quandiu ea vacaret; & Archidiaconi, ceterorumque Remensium assensione approbata, cum ab iis præsentati sibi fuissent, quos cuperent ordinari (4): *Quocirca cum Epistola Regia, ut ipsum Halduinum Presbyterum ordinaret, atque in Altivillari Monasterio Abbatem sacraret, Archidiaconus Remensis Ecclesiæ cum aliis comministris tam Canonicis, quam Monachis illi obtulerit; quemque ad votum præfati Principis, & offerentium ordinaverit. Unde judicatum est a Synodo ad eundem Episcopum nihil damnationis de illius ordinatione attinere*. Quanquam diserte Flodoardus dicat jussum esse Catalaunensem Episcopum Episcopalia defungi munera in Ecclesia Remensi: *Jussus est Regiis litteris Caroli Regis, ut quia Metropolis Remorum Ecclesia Pastore carebat, in confectione chrismatis, aliisque negotiis Ecclesiasticis procuraret*. Certum est tamen non potuisse illi nisi a Clero vacantis Ecclesiæ novam eam conciliari jurisdictionem legitimam. Quod & tunc præstitum est a Capitulo Remensi, hoc est, a Dignitatibus & Canonicis: *Archidiaconus cum aliis comministris tam Canonicis, quam Monachis*. Succedebat ergo Capitulum in jurisdictionem Episcopi morientis: ut nihil jam vetet, quin & eam cum eo vivente exercuerit.

XIII. In Regula Crodogangi nominantur *Archidiaconus, Primicerius & Præpositus* inter dignitates, a quibus Capitulum regitur. Implebant ergo certissime Capitula eundem locum, idemque præstabant ministerium, quod & antiquissimus ille singularum Ecclesiarum Clerus, quo inconsulto nil gerebatur. Unde & Carthaginensis Concilii Canon a Reginone laudatus (5), ut nil ab Episcopo alienari possit, *ignorante Concilio, & Presbyteris*. Ideo & Aldricus Senonensis Episcopus mutaturus aliquid in statu pristino suæ Ecclesiæ, sententiam sciscitatus est Canonicorum, immo & Mona-

(1) Ibid. c. 24. (2) Ibid. c. 28. (3) L. 7. c. 6. (4) Flodoard. L. 3. c. 11. (5). Concil. Carthag. Can 33. Regin. l. 1. c. 347. Anno 834. Spicil. T. 2. p. 580. T. 4. p. 142.

nachorum, Laicorumque suorum: *Idcirco una cum consilio fratrum nostrorum, Canonicorum videlicet, & Monachorum, necnon & fidelium laicorum, visum est nobis, &c.* Jonas quoque Augustodunensis Episcopus cum fundos, agrosque designaret ad sustentationem quinquaginta Ecclesiæ suæ Canonicorum, rata omnia esse voluit consilio, & assensu Presbyterorum, Diaconorum, totiusque Cleri sui (1): *De facultatibus Ecclesiæ, cui deservio, Canonicorum cœtui mihi commisso aliquod subsidium conferre studui, &c. secundum canonicam auctoritatem adhibito consensu Presbyterorum, Diaconorum, ac totius sequentis ordinis ejusdem Ecclesiæ, ob divini cultus amorem superaddere studui eis, &c.*

Altius insidebit animo, hæc Canonicorum Capitula illum ipsum vetustissimum Clerum non repræsentare, sed esse, qui Episcopi Senatus & Concilium erat, tunc etiam Episcopis suis socialis & communis vitæ nodo devinctiorem: si spectantur Epistolarum inscriptiones, illis prorsus consentaneæ, quas supra retulimus ex Augustino, Alipio, aliisque Africanis Episcopis, qui Coepiscopis suis scriptitabant conjunctim cum Congregatione Cleri, quæ cum suo quæque Episcopo in unum quodammodo coaluerat. In medium proferam exemplum Cleri Parisiensis, pluribus aliis Religiosis Congregationibus consociati, scribentis ad Archiepiscopum Senonensem, unaque ad Clerum ei indivulse cohærentem, ad alios ejusdem Provinciæ Episcopos, & Clerum similiter eis coalitum (2): *Religiosissimis Patribus, & Fratribus, Gueniloni Metropolitano Senonicæ Sedis Antistiti, & universo Clero ejus, & cæterarum Ecclesiarum Præsulibus, quæ Diœcesis memoratæ sedis censentur, cunctisque in eis Deo famulantibus, Clerus matris Ecclesiæ Parisiorum, & Fratres Cœnobii sancti Dionysii, & sancti Germani, & beatæ Genovefæ, ac Fossatensis, diversorumque Monasteriorum unanimitas.* Interest permagni ad rei hujus elucidationem tria hic obiter observare. Primum est, Episcopi cujusque Clerum cum eo indivulsa copula revinctum fuisse in unum corpus, & in individuam consiliorum, & totius regiminis societatem. Alterum est, Clerum Metropolitanæ Ecclesiæ in his subscriptionibus præferri Episcopis ejusdem Provinciæ, quod compaginatus quodammodo in unum corpus sit cum suo Episcopo, & vacante Sede Metropolitana totam excipiat in se, exerceatque jurisdictionem in eos ipsos Provinciæ Episcopos, si res postulet. Tertium est, celebriores etiam Abbatias in participationem etiam, & societatem quandam consiliorum, & administrationis universæ adoptati ab Episcopo, & Clero. Id liquet ex hac Epistola, ubi quæstio vertebatur de eligendo Episcopo Parisiensi. Liquebat & ex Aldrico Archiepiscopo Senonensi, qui contestabatur se agere *cum consilio Fratrum, Canonicorum videlicet, & Monachorum*. Id denique apertius infra liquebit, ubi in lucem proferemus miras quasdam Monasticorum Conventuum cognationes cum Capitulis Canonicorum.

XIV. Unus superest eximendus hic scrupulus: an Capitula Canonicorum omnia extra Ecclesias Cathedrales prognata sint ex iis Monasteriis, ubi luxata antiqua Monachorum disciplina, visum est conducibilius fore, si pro Monachis Canonici substituerentur, Monachis ipsis mira quadam & necessaria tum indulgentia permissis Canonicos sese agere. Diximus ejusmodi fuisse initia sub Carolo Magno restaurandæ Canonicæ vitæ extra Cathedrales Ecclesias: nec tamen negavimus aliqua & prius esse potuisse, & post instituta fuisse Collegia istiusmodi Canonicorum extra urbes etiam Episcopales. Si memoria eorum replicetur, quæ vel de Capitulis, vel de Seminariis dicta sunt superius ante tempora Pipini, non pauca hoc genus occurrent. Tempore autem Pipini & Caroli Magni cum vehementissime urgerentur Clerici omnes, quo se in hoc genus communis vitæ Congregationes conferrent, nec possent omnes Cathedralibus conglutinari Ecclesiis: utique non potuere non plura tunc exurgere ejusmodi Collegia. Sed & a Regibus deinceps non pau-

(1) Anno 818. (2) Epist. 98. inter Ep. Lupi Fer.

ta perquam simillia fundata sunt. In Attiniaco Palatio duodecim Canonicorum Capitulum condidit, dotavitque Carolus Simplex (1): *Capella, in qua duodecim ordinis Ecclesiastici viros statuimus, qui diu, noctuque divina horis competentibus frequentent officia &c. ad usufructuarios mensæ Canonicorum, de rebus nostris ibidem contulimus, &c.* Subjecit Rex hoc Capitulum Abbatiæ Compendiensi: ita ut Præpositus, & Decanus Abbatiæ Compendiensis Decanum, & Thesaurarium instituerent in hac sancta Capella, & Thesaurarius quotannis offerret Abbatiæ cereos duos pondo duodecim. Carolus Calvus Imperator avita, & piissima relegens vestigia Caroli Magni Imperatoris, qui Capitulum fundaverat apud Aquisgranum (2), *In Palatio Aquensi Capellam construxisse, & Clericos ibi constituisse:* extruxit, dotavitque & ipse Regalem Abbatiam Compendii, redituśque adsignavit, quibus facile alerentur centum Canonici: *Atque Clericos ibi decrevimus numero centum:* quibus & eas largitus est immunitates omnes, quæ conducere possent ad tuitionem quietis, otii, silentiique piis his secessibus oppido necessarii: *Similiter etiam totius silentii, & quietudinis canonicæ ibi morem observandum, &c. eique liberam canonicæ licentiam tribuimus.* Stephanus Episcopus Arvernus in Lesiniacensi Parochia Capitulum fundavit Canonicorum duodecim sub ditione, & regimine Abbatis & Canonicorum sancti Juliani Brivatensis: *Duodecim constituantur Canonici* (3).

CAPUT X. *P. 4. l. 1. c. 47.*

De Capitulis Cathedralibus post annum Christi millesimum.

I. In Capitulis perdiu non fuere nisi Presbyteri, & Diaconi, ex quibus exurgebat Concilium Episcopi.

II. Subdiaconis aditus ad ea apertus est, quando & ad sacros Ordines.

III. Canonici, qui Subdiaconatu saltem initiati non sunt, jure suffragii, & sedis in Capitulo carent.

IV. Voluit Concilium Tridentinum, ut canonicis Prabendis omnibus annecteretur saltem aliquis Ordo.

V. Cardinalium in sacro Collegio effigies expressissima antiquissimorum Capitulorum.

VI. Novo etiamnunc jure Canonici Cathedrales sunt Consiliarii nati Episcoporum. Quid possint, vel non possint, conjunctim, & separatim, jure Decretalium, vel Concilii Tridentini.

VII. Jus, & potestas Episcoporum, & Capitulorum, ad Canonicorum causas, sumendasque de iis pœnas.

VIII. Alia jura Episcoporum, & Capitulorum conjunctim, & separatim.

IX. De præsentia Capitulorum in Provincialibus Conciliis.

X. XI. Quæ jura Capituli sede vacante.

XII. Quæ jura devolvantur ad Capitulum.

XIII. De Vicariis Generalibus Capituli.

XIV. De numero Canonicorum.

XV. De numeri hujus augmento, & creatione Canonicorum ultra statum numerum.

XVI. De diversis gradibus inter Canonicos.

XVII. De Prabendis, quæ datæ sunt Congregationibus Regularibus.

I. Sicut instituta a Christo sempiterni Dei Filio Hierarchia non constat, nisi Episcopis, Presbyteris, & Diaconis: ita Capitula ceu sacri Principatus effigies luculentissima, Presbyteris tantum constabant olim, & Diaconis, in unum cum Episcopo Senatum, Consiliumque conscriptis. Ita Paschalis II. Episcopo Compostellano formam delineans componendæ Ecclesiæ suæ, jubebat, ut Presbyteros in ea, & Diaconos Cardinales institueret, quibus consiliariis, & cooperatoribus uteretur (4): *Cardinales in Ecclesia tua Presbyteros, seu Diaconos tales constitue, qui digne valeant commissa sibi Ecclesiastici regiminis onera sustinere.*

II. Verum cum Urbani II. tempore cœpis-

(1) Baluz. in append. ad Lupum p. 523. (2) Ann. 876. Spicil. to. 10. p. 137. &c. (3) Anno 962. Spicil. to. 2. p. 290. (4) Epist. 10.

pisset Subdiaconatus in sacros Ordines evehi, ut suo supra loco demonstratum est: tum quoque cum Subdiaconis communicari cœpere potissima quæque Canonicorum jura, & ornamenta, ut & superiores implerent sedes, & jure suffragii potirentur in Capitulo. Promulgatum est hoc decretum utroque Biterrensi Concilio (1), anni 1233. & anni 1246. *Inhibemus, ne aliqui Canonici saculares stallum in choro, vel vocem habeant in Capitulo, nisi fuerint in sacris Ordinibus constituti, nisi ex causa cum eis fuerit ab Episcopo dispensatum.* Eadem hic, quæ superioribus sæculis verba usurpantur: *In sacris Ordinibus constituti.* Sed latius tunc, quam pridem eorum significatio patebat, quod jam iis Subdiaconi continerentur.

III. In Concilio Valentino (2) anni 1248. innovatæ sunt pœnæ Canonicæ in eos Canonicos, qui tergiversabantur, & moras nectebant, ne Subdiaconi, Diaconi, vel Presbyteri ordinarentur: *quando necessitas hoc requirebat.* Salmuriense Concilium (3) anni 1253. *Sacerdotalibus* exui *Prabendis* jussit, qui Presbyteratu initiari recusarent. Cum autem humanitate quandoque uti Episcopis permisisse viderentur Biterrensia duo illa Concilia supra laudata: hac illas veniæ faciendæ potestate exuit Avenionense Concilium anni 1337. Abrupte enim prohibet, ne Capitulorum iis pateat aditus, quocunque demum colore quæsito, qui cum Subdiaconi non sint, suffragii jus adipisci non possunt, sive in Cathedralibus Ecclesiis, sive in Collegialibus: *Cum nullus Cathedralis, vel Collegialis Ecclesia Canonicus, nisi sit Subdiaconus, vocem de jure in Capitulo habeat, &c.*

Concilium Ravennas (4) anni 1314. tam æquo statuto absolvi quenquam vetuerat, declaraveratque tamen eo non comprehendi Monasticas Congregationes: *Solummodo in sacris Ordinibus constituti, & non alii ad Capitula vocentur, & vocem habeant in Capitulo. Et hac intelligimus de sacularium Clericorum Capitulis, non de Conventibus Religiosorum.* Professio Religiosa Ordinis sacri vicem supplere potest quoad deliberationes capitulares. Sed illud prætermitti nefas, huic Concilio visos esse Canonicos penes Episcopum ceu Christi Vicarium, locum tenere Apostolorum, & discipulorum: *Apostolorum, & Discipulorum vicem hi tenent.*

Non ut in Gallia, Italiaque, ita & in Germania religiose ei statuto obtemperatum fuerat. Hinc graves illæ Concilii Moguntini (5) querelæ anno 1549. labem Capitulorum non alio magis ex capite profectam esse, quam ex eo, quod in Capitula, & in suffragii jus admissi essent juniores Canonici, qui *Domicellarei* appellabantur: *Non sine magna ratione Majores nostri, juniores Canonicos, quos Domicellares vocant, non statim ut Beneficia acceperint, ad Capitula admitti, sed ad tempus sub jugo Pralatorum detineri voluerunt &c.*

Sicut in Hispania *Infantes* vocantur filii Regum, & eorum patrimonia *Infantiatus*: in Arragonia *Infantiones* vocitati fuerant Nobiles summæ prosapiæ: ita & in Gallia *Vasleti*, seu Vassalleti: & *Damcelli*, seu *Domicelli* vocabantur Optimatum filii, dum juventa florerent, maxime autem minores, aut minimi natu: patrimonia autem illis desponsa *Domicellaria*. Ad eum prorsus modum eadem in Capitulis sortiti sunt nomina, ut Domicelli dicerentur, qui *Juniores* olim; eorum autem Præbendæ *Junioratus* (6).

His accessit decretis Concilium Tridentinum (7), iisque illigari voluit etiam Regulares, nec unquam remitti ex iis quidquam: *Quicunque in Cathedrali vel Collegiata saculari, aut regulari Ecclesia divinis mancipatus Officiis, in Subdiaconatus Ordine saltem constitutus non sit, vocem in Capitulo non habeat, etiamsi hoc sibi ab aliis libere fuerit concessum.*

IV. Sed non contenti ea mediocritate, ulterius evecti sunt Tridentini Patres, & primigeniæ origini, atque integritati propius admovere Capitula conati sunt, promulgata ea lege, ut Canonicatibus omnibus, &

G 2 Por-

(1) Can. 13. Can. 2. (2) Can. 31. (3) Can. 48. (4) Can. 1. (5) Can. 86. (6) Gomec. l. 8. de gestis Ximen. Hieron. Blanca Hispan. illust. t. 3. pag. 727. obser. Cangi. in Villiharduin. p. 274. Hist. de Tourn. p. 107. (7) Sess. 22. c. 4.

Portionibus illigaretur Ordo sacer aliquis, ita ut dimidia saltem pars Presbyterorum esset, nec derogaretur tamen earum consuetudinis Ecclesiarum, ubi vel omnes prorsus, vel eorum pars maxima Presbyteri esse præcipiebantur. Hæc autem distributio Titulorum, & Ordinum Episcopo, & Canonicis perficienda mandatur (1): *In omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac Portiones habeant annexum Ordinem Presbyterii, Diaconatus, vel Subdiaconatus. Episcopus autem cum consilio Capituli designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat, ita tamen, ut dimidia saltem pars Presbyteri sint; ceteri vero Diaconi, aut Subdiaconi. Ubi vero consuetudo laudabilior habet, ut plures, vel omnes sint Presbyteri, omnino observetur.* Ei Decreto Concilii Tridentini subscripsit Toletanum Concilium (2) anno 1566., itemque Burdigalense anni 1583. in Bituricensi (3) anni 1584. id definitum est, ut Canonici cum primum ætatem necessariam attigissent, Subdiaconatu initiarentur, primo receptionis suæ anno. Quo supponi videtur (4) non admittendos esse, nisi ea ætate, qua possint intra annum Subdiaconi ordinari.

Denique Concilium Burdigalense (5) anni 1624. jubet, ut in consessu Ordinum sacrorum potius habeatur ratio, quam receptionis: ita tamen, ut qui juniores recepti fuere, quando postea Presbyteratum assecuti fuerunt, supra eos tunc sedere incipiant, qui Presbyteratu quidem seniores, at Canonicatu juniores sunt. Tradit Fagnanus (6) in Ecclesiis Cathedralibus, & in Basilicis Romæ, si consecratus Subdiaconis Canonicatus Presbytero conferatur, fore, ut nunquam Missam sollemniter celebret, sed functiones obeat Subdiaconi, nec sedeat in choro, nisi post Diaconos Canonicos. Sicut & in sacro Cardinalium Collegio, qui Titulis ornantur Diaconorum, non sedent illi unquam, nisi post Cardinales Presbyteros, quanquam alias ipsi & Presbyteri sint, & Episcopi, & Archiepiscopi.

V. Ratum porro illud, fixumque est, non aliter spectandum esse Romanorum Cardinalium sacrum Collegium, quam ut absolutissimam imaginem Capitulorum primævæ Ecclesiæ, & sanctioris disciplinæ. Non inscribuntur ei, nisi Episcopi, Presbyteri, Diaconique, ut qui prisco more possint in Senatum Ecclesiæ universalis, & in Concilium summi Pontificis accersiri. Unde cum medio ævo Ecclesiis, Capitulisque allecti fuissent & juniores Clerici complures ad divinam Officiorum sacrorum psalmodiam celebrandam, cui muneri accommodata prorsus erat illa ætas: eo tandem res erupit, ut duæ secernerentur in Capitulis Cathedralibus Canonicorum classes, altera juniorum, qui Ecclesiasticæ psalmodiæ manciparentur: altera eorum, qui sacris decorati essent Ordinibus, possentque jam Episcoporum Consiliarii, & Administri videri.

Ita non immerito dicetur Tridentina Synodus, in unum accumulasse florentissimorum Ecclesiæ exordiorum decora, & ornamenta, cum Presbyteri, Diaconique Cathedrales Senatum, Synodumque perpetuam Episcopi conflarent: & ætatis mediæ, ubi divinæ Psalmodiæ Canonici maxime vacabant, ut functioni omnium sanctissimæ, æmulæque cœlestium Canticorum.

Anno 1630. Congregationi Cardinalium declarandis Concilii Tridentini Decretis præpositæ, cum relata esset causa Capituli Civitatis Sipontinæ in Italia, ubi Parochiæ sunt non aliis creditæ Parochis, quam Dignitatibus, & Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, quorum unusquisque Parochiam sortitus est ab aliis omnibus distinctam: excepto Archidiacono, cujus partes sunt Parochias administrare, seu morte, seu absentia Pastorum vacantes. Non censuit sacra Congregatio quidquam immutandum in ea disciplina, quæ tantopere consentiret antiquis moribus, institutisque, cum Parochi Ecclesiarum variarum iidem ipsi essent & Ecclesiæ majoris Canonici, & Consiliarii Episcoporum: quod ex sacro Cardinalium Collegio manifestissimum est. Illud tantummodo ibi declaratum est, eandem ad hos Canonicatus desiderari ætatem, quæ ad

(1) Sess. 24. c. 12. (2) Can. 6. (3) Can. 17. (4) Tit. 34. c. 2. (5) Can. 10. (6) Fagnan. in l. 3. Decr. part. 2. part. 2. pag. 377.

ad Parochias regendas. Ita refert Barbosa (1).

VI. Nec ambigi certe potest, quin novo etiam jure Canonici haberi debeant Consiliarii, ut vocant, nati Episcoporum. Concilium Eluense anni 1065. causas rejicit ad judicium Episcopi, & Canonicorum: *Emendet ad judicium Episcopi, & Canonicorum, &c. Querela ad Episcopum, vel ad ejus Canonicos fiat*. Prohibuit Callistus II. (2) ne Archipresbyteri, vel Archidiaconi Clericos interdicerent, injussu Archiepiscopi & Capituli: *Prater Archiepiscopi, & totius Capituli vestri commune consilium*. Alexander III. Papa scitissime Patriarcham Hierosolymitanum admonebat, cum unum se in corpus cum suis Canonicis conjunxisset, cujus illi membra, ipse caput esset: praepostorum esse, ut non ipsos prae ceteris omnibus in consilium adhiberet, & iis inconsultis destitueret, institueretque Abbates, Abbatissas, aliosque Beneficiarios quoscunque (3): *Novit plenius tua discretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus sitis; ita quod tu Caput, & fratres tui membra esse comprobentur. Unde non decet omissis membris, te aliorum consilio in Ecclesia tua negotiis uti: cum id non sit dubium, & honestati tua, & sanctorum Patrum institutionibus contraire. Innotuit autem auribus nostris, quod tu sine consilio fratrum tuorum, Abbates, Abbatissas, & ceteras personas Ecclesiasticas instituis, & destituis, &c.* Synodus Augustana anno 1548. Statuta Synodalia Episcopi assensione Capituli corroborat: *Approbante Cathedralis Ecclesia nostra Venerabili Capitulo statuimus, & ordinamus*. Cardinalis Polus in Articulis Reformationis Ecclesiae Anglicanae, fatetur Institutos esse Canonicos, ut Consiliarii sint, et Collaboratores Episcoporum, utque divinis laudibus decantandis indefessi incumbant (4): *Cum Canonicatus, & Prabendas in Ecclesia instituendi ratio & causa hac fuerit, ut qui ad eos assumuntur, Episcopo assistant, cumque in muneris sui functione, consilio, & opera adjuvent, & in divinis officiis celebrandis Ecclesia inserviant.*

In Concilio Tridentino (5), ubi *Senatus Ecclesia* vocatur Capitulum, usque adeo reviviscere visa est prisca illa concordia, et communio omnium reciproca inter Episcopum, & Capitulum, ut sanctus Carolus perpetuus ejus licet admirator, aliquando tamen sibi cum Concilio suo V. Mediolanensi intercedendum duxerit iis, qui in optimae rei studio modum non tenebant, infringebantque eo auctoritatem Episcopi, ut semper sententiae Capituli sui obsequi tenerentur. Ea ergo super re declaratum ab eo est, non esse locum ei sententiae, nisi ubi id expressissime cautum est a Concilio Tridentino (6): *Ubi Tridentina Synodo, aut Provincialibus Conciliis constitutum est de Capituli, Clerive consilio aliquid agendum esse, non propterea tamen illud sequendi necessitatem sibi impositam esse Episcopus existimet, nisi in iis tantum, de quibus id speciatim, nominatimque cautum est*. In Concilio Burdigalensi anni 1581. ita quoque decretum est, cum Ecclesiae Cathedrali ab ipsius Episcopi Cathedra nomen obtigerit, iniquum esse summam ejus potestatem Capitulo vindicari, cum ea potius ab Episcopo repetenda sit, ut qui Caput, et vertex ipse sit Canonicorum (7): *Declarat hac sancta Synodus, pracipuam in ipsis Ecclesiis auctoritatem ad Episcopos pertinere: Eosque consilio, & opera Capitulorum, & dignitatum juvari debere, ut membrorum capiti cohaerentium, & obsequentium.*

Est omnino, quod summopere doleamus, non eo jam res esse loco in longe plurimis Cathedralibus Ecclesiis, ut possint Episcopi Canonicos suos in consilium suum adscicere, et ipsi vicissim eorum deliberationibus, & Capitulis interesse. Hinc est, quod Concilium Rothomagense anni 1581. tum complura alia, tum hoc prae ceteris a Pontifice postulavit: cum privilegia Capitulorum in causa sint quamobrem non possint extirpari vitia quaedam, & morum flagitia, quae in Cathedrales Canonicos irrepserunt: sicut a Pon-

(1) Barbosa de Paroch. part. 1. c. 6. n. 30. (2) Epist. 13. (3) Append. 3. Conc. Later. par. ult. c. 18. C. Novit. & C. Quanto. De his, quae fiunt a Praelatis, sine consensu Capituli Can. 3. (4) Decret. 3. (5) Sess. 14. §. 12. (6) Cap. 11. (7) Tit. de Episc. & Capit. n. 28.

a Pontifice indultum fuerat Rothomagensi Archiepiscopo, ut Canonicatum, & Præbendam uniret, innecteretque Pastorali virgæ suæ, quo posset Capitulo ipse interesse ut Canonicus, immo & præesse: ut eodem beneficio Pontificio omnes Episcopos Provinciæ cumularet, quo possent & ipsi tanquam Canonici præsidere Capitulis, & altissime irradicatas elidere perversarum consuetudinum fibras: *Nam antea Archiepiscopi nostri impetraverunt a Sede Romana Bullas ad uniendum Canonicatum, & Præbendam Archiepiscopatui, ut ita Archiepiscopus tanquam Canonicus intraret Capitulum quoties vellet, & in ipso præsideret: quo jure etiam nunc utitur. Supplicant humillime Episcopi Sanctitati suæ, ut dignetur omnibus ejusdem Provinciæ Episcopis Bullam communem conferre, ad uniendum Episcopatui Canonicatum &c.* Responsum est a Pontifice, ubicunque usus esset, consimili fruituros Episcopos omnes Apostolicæ sedis concessione, & gratia.

Juvat hic observare, etsi ut Canonicus Capitulo interesset Archiepiscopus Rothomagensis (1), solitum tamen fuisse præsidere, eaque confessus prærogativa ad Capituli emendationem uti: *Ad ingrediendum Capitula, & eis præsidendum, in ipsisque reformandum omnia*. Censent ex adverso Canonistæ, proprio in Capitulo Episcopum nonnisi post Præsidem sedere, cum adest, non ut Episcopus, sed ut Canonicus. Assentiuntur tamen standum esse consuetudini. Quis autem dubitet, quin laudabilior sit sive consuetudo, sive lex, ut cum sedet in Capitulo Episcopus, caput membris præsit, præsideatque? Sane caput *Postulastis de concessione Præbendæ* meminit duplicis hujus diversissimæque rationis, qua Episcopus interest Capitulo aut ut Episcopus, aut ut Canonicus: sed non exprimit, quæ ab eo sedes occupari debeat. Nisi tamen argumentetur quis, non eum præsidere, quando adest ut Canonicus: ex eo, quod si statuto tempore conferre negligat Capitulum, jus conferendi ad Episcopum devolvatur.

Specialis vero ille Titulus Decretalium (2), quo agitur *de iis, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, cassas, irritasque decernit alienationes, institutiones, destitutionesque Abbatum, & Abbatissarum, aliorumque Beneficiorum confirmationes, concessionesque ab Episcopo sine consilio Capituli factas: *Cum eorum consilio, vel sanioris partis eadem peragas & pertractes, & quæ statuenda sunt, statuas, & errata corriges, & evellenda dissipes, & evellas*. Nec constitutiones ergo novas edere, nec magni momenti negotia definire, nec eradicare abusus potest Episcopus, nisi communicato cum Canonicis consilio. Nec Parochiales Ecclesias Monachis dare, quod eæ sint quasi alienationes. Abbates, aliique Collegialium Ecclesiarum Præpositi ad Beneficia sui juris præsentare quenquam Episcopo non possunt, nisi cum consensu Capituli: nisi speciali utantur privilegio, vel antiquissima consuetudine. Denique Procuratores Ecclesiarum Cathedralium in Concilia Provincialia admittuntur ad deliberandum de iis maxime negotiis, & rebus, quæ ad eos spectant.

Proximo ibidem Titulo cavetur, ne possint interdicto subjici Ecclesiæ, nisi Episcopi, & Capituli auctoritate, utque possit Episcopus suffragante majori parte Capituli, quantumvis pauciores alii reluctentur, pecuniæ aliquid exigere ad Ecclesiæ reparationes. Ad Innocentium III. (3) conquesti sunt Canonici Inculismenses de Episcopo suo, quod *confirmaret Abbates, & tractaret causas difficiles sine Canonicorum assensu*. Scripsit Pontifex ad Archiepiscopum Bituricensem, ut ea de re inquireret.

Concilium Tridentinum (4) non semel mandavit Episcopis, ut consilio uterentur Capituli, puta ad instituendum Canonicum, ad Ordines sacros cuique Canonicali Præbendæ adsignandos, ad Officia Chori regenda, ad Seminarii reditus ordinandos, ad excogitandas rationes innoxias augendi reditus annuos Canonicatuum tenuiorum.

Sed illud magnopere observari refert, quod velit Synodus Tridentina (5) honorem sedis, & prærogativam semper deferri Episcopo

(1) Fagn. in l. 3. Decr. par. 1. pag. 251. (2) L. 3. c. 19. (3) Innoc. III. Regest. 1. Epist. 231. (4) Sess. 5. c. 1. Sess. 24. c. 12. Sess. 23. c. 18. Sess. 24. c. 15. (5) Sess. 25. c. 6.

po etiam in Capitulo: *In Capitulo prima sedes:* utque possit Episcopus, quoties ex re visum fuerit, Capitulum convocare, dum ne suæ utilitatis ea res sit, quæ in deliberationem veniet: *Qui si aliquid Canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum convocent, vota exquirant, & juxta ea concludant.* Quandiu abest Episcopus, non Vicarius ejus Generalis, sed Decanus Capituli hæc exercet munia, & jura juxta Concilium. De cetero per Concilium Tridentinum nihil detrahitur de potestate, & jurisdictione Capituli, quantacunque illi competere poterat, maxime in administratione rerum temporalium: *Ceteris autem in rebus, Capituli jurisdictio & potestas, si qua eis competit, & bonorum administratio, salva & intacta omnino relinquatur.*

Cum ergo Cathedralia Capitula ea semper potestate usa fuerint, ut statuta conderent de rebus ad se pertinentibus tum jure communi, tum ex responsis Congregationis Concilii: quæritur, an possint & in transgressores pœnas sancire. Eadem certe Congregatio anno 1607. respondit posse (1). non via jurisdictionis, sed specie quadam conventionis, cui assentiuntur ipsi: dum ejusmodi sint eæ pœnæ, quas sibi possint & privati infligere. Adde quod nec his subjiciantur eorum successores, nisi ea statuta ab Episcopo fuerint confirmata.

VII. Jure Decretalium de causis criminalibus cognoscere Episcopi haudquaquam possunt, nisi cum Canonicis suis: *Coram Ecclesiæ senioribus.* Verum juris sui aut imperitia, aut incuria passi sunt Canonici, ut contra ipsos Episcopi præscriberent, & vi præscriptæ consuetudinis criminales etiam causas judicarent: *Sed hodie forte propter ignorantiam Canonicorum, communiter Episcopi contra eos præscripserunt, ut ipsi soli absque Capituli consilio de criminibus inquirant, & jurisdictionem exerceant; & valet talis præscriptio, seu consuetudo.* Ea sunt Prosperi Fagnani (2) verba, qui subjicit, ubi exempta sunt Capitula, non posse Episcopum cognoscere de causa criminali Canonici cujuscunque, nisi forma ea servata, quam Tridentina Synodus præfixit, hoc est, conjunctim cum duobus Canonicis, a Capitulo ineunte unoquoque anno eligendis. Declaratum est enim a Congregatione Concilii, Tridentinum hoc Decretum de duobus Canonicis Episcopo adjunctis, non spectare nisi ad exempta Capitula. Si qua vero in Galliis Capitula discrepent ab his Fagnani responsis, & a Declaratione Congregationis Concilii: id eo fit, quod necdum iis locis promulgat sint, aut usu recepta hæc Tridentini (3) Decreta.

Ex Decretali Innocentii III. (4) & Concilii Lateranensis, potest consuetudo peperisse Capitulis Cathedralibus jurisdictionem, & potestatem corripiendi Canonicos: si officio fungi negligant, etiam moniti, & certo temporis spatio ab Episcopis designato, jus ad Episcopos ipsos devolvitur: *Excessus Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt corrigi per Capitulum in illis Ecclesiis, quæ talem consuetudinem hactenus habuerunt, &c.* In confesso est apud Canonistas, Episcopalem jurisdictionem præscribi posse a Capitulis, ab Abbatibus, aliisque Prælatis inferioribus. Consentaneum est vero, æquumque, ut cum Episcopi in communis vitæ societates adduxerunt Canonicos suos, Rectores, & Præpositos eorum munierint auctoritate necessaria ad regendos, & corripiendos inferiores. Id primo fiebat de plano, & sine figura judicii, ut solent habere se informia rerum primordia: accesserunt postea formalæ judiciorum, censuræque, atque ita consuetudine jurisdictionem & censurarum ejaculationem assecuta sunt Capitula. Tot ejus rei exempla, tot documenta ob oculos posita sunt, quot recentes sunt Congregationes. A correctione criminum ibi abstinent se Episcopi, donec diutina peccent Superiores negligentia. Interim decursu temporis præscriptio inducitur, & pœnæ, quæ primum voluntariæ videbantur, necessariæ demum evadunt, & Canonicæ: atque ita Claustralis Superior adversus Episcopum aliquando tandem præscribit, & ejus

(1) Fagnan. l. 1. Decret. part. 2. 129. 130. C. Qualiter & Quanto de accus. (2) Fagn. ibid. l. 3. p. 123. Sext. l. 3. Tit. 4. c. 3. (3) Sess. 25. cap. 6. (4) C. Irrefr. De Offic. Ordinar.

ejus jurisdictionis hanc sibi decerpit particulam.

Verum huic Decretali, quæ judicari, plerique non sinebat Canonicos ab Episcopis, nisi ex negligentia Capituli, vehementer derogatum est a Concilio Tridentino (1). Ab eo enim potestas fit Episcopis visitandi, & corripiendi Capitula, Canonicosque omnes, insuper habitis eorum vel privilegiis, vel consuetudinibus, *quoties opus fuerit:* atque adeo non expectata Capituli negligentia, nec præmissa monitione ulla: seu libeat illi adjunctos sibi aliquos adsciscere, sive nullos (2): *Per se, vel illis, quibus videbitur, adjunctis.* Extra visitationem autem potest Episcopus per se, aut per Vicarium instituere judicium Canonici criminosi cum consilio, et assensu duorum Canonicorum, quos ad id Capitulum anni cujusque exordio designabit; nec remorari illum poterit vel privilegium, vel consuetudo qualiscunque, ut a Congregatione Concilii pronuntiatum est (3).

Jure Decretalium, si Episcopus Capitulo interesset, ut Caput et Præses, ex negligentia Capituli in corripiendis Canonicis, ea potestas non devolvebatur ad ipsum, sed ad Metropolitanum. Sed si adesset, ut Canonicus, poterat reus a Capitulo ad eum provocare: et negligente Capitulo judicandi potestas ad eum devolvebatur: tunc enim in eo duæ quodammodo personæ sejungebantur, Canonici et Episcopi. Rursus in hoc ipso casu devolutionis, de Canonicis non judicabat Episcopus, nisi cum Concilio Capituli. At post Concilium Tridentinum (4) in omnibus Italiæ Capitulis, utpote Episcopali jurisdictioni obnoxiis, statim judex sedet Episcopus de Canonicorum criminalibus causis, non expectata devolutione ejus juris ex negligentia Capituli. Et in omnibus Hispaniæ Capitulis, utpote exemptis, potest statim Episcopus judicium adgredi ejusmodi Canonici criminosi cum duobus, tribusve adjunctis.

VIII. Porro quantacunque sit Episcopi propria jurisdictio in Capitula, et in Canonicos, possunt Capitula levi aliqua pœna afficere leviores Canonicorum culpas, erroresque, si minus revereantur superiores, si minus morigeri sunt: idemque dicendum de Presbyteris inferioris chori, aliisve Ecclesiæ Clericis, & ministris, *non contentiose, non cognitionaliter, sed correctionaliter,* ut loquuntur Canonistæ. Eam in rem dilucidum & expressissimum est. *Caput Cum contingat. De foro Competendi.* Profert Fevretus exempla Ecclesiæ Gallicanæ. Leviores eas esse pœnas necesse est, itaque nec excommunicationum tela, nec carceres hic locum habent. Jam monui eum esse usum frequentissimum in nascentibus Congregationibus, quæ non aliter coalescere possent.

Apparet autem ex Decreto Concilii Lateranensis IV. sub Innocentio III. evenisse aliquando, ut Canonici Ecclesiam suam interdicto subjicerent, de quo poterat Episcopus ad Metropolitanum conqueri, & nihilominus in Ecclesia celebrare, si notorie justa, & rationabilis non extiterat causa. Occurrunt ejus rei exempla in Sexto; ex Concilio Lugdunensi I. Concilium Lugdunense II. (5) eam consuetudinem multis temperamentis delinivit. Ex Decretali (6) Cœlestini III. compertum est, unum aliquem ex Canonicis quandoque ita frontem perfricuisse, ut interdictum in Ecclesiam Cathedralem intorqueret, injussu Episcopi, & Capituli. Hæ nimirum intemperantiæ illud tandem præstitere, ut oblitterarentur prorsus hæ consuetudines, quarum non poterant, nisi vitiosissimi fuisse natales.

Non ita se res habet in exerenda Episcopi potestate ad judicandos castigandosque laicos inconsulto Capitulo. Id enim declarat Bonifacius VIII. proficisci posse a consuetudine, & Canonica præscriptione: *Dum tamen sit præscripta Canonice consuetudo* (7). Cum enim Episcopi ante Capitula fuerint, habuerintque semper jurisdictionem, ab Ordine suo prorsus indivulsam; cum auctores, & procuratores quodammodo ipsi fuerint Capitulorum, & in Conciliis ipsis suis consultarint, quantum illis ex sua jurisdictione ad-

(1) Sess. 6. cap. 4. (2) Sess. 25. cap. 6. (3) Fagnan. in l. 1. Decr. part. 2. pag. 447 (4) Sess. 325. cap. 6. (5) Can. 7. (6) De sent. Excom. in Sexto. Can. 17. C. Quæsivit. De his, quæ fiunt a majori parte Capituli. (7) In Sexto. L. 1. Tit. 4. cap. 3.

admetirentur: non ita confideranda eft præfcriptio, de qua Pontifex hic verba facit, quafi ex præfcripta confuetudine accedat Epifcopis, quod decedit Capitulis: fed veluti rivulus, qui diu, longeque exfpatiatus in fontem fuum denique referatur,

Cum Concilium Provinciale Remenfe fæpius apud fanctum Quintum, feu ad Auguftam Veromanduorum coiffet anno 1232. & interdicto perculiffet omnes ejus Provinciæ Diœcefes, ut compelleretur Rex interponere auctoritatem fuam ad refarcienda damna, probraque Bellovacenfi Epifcopo illata: Capitula ejus Provinciæ, follicitante clam Rege, intercefferunt huic interdicto, quod ad ea Concilia convocata non effent; & illud tandem revocari pervicere. Cum fedes Metropolitana Remis vacaret, anno 1271. Milo Epifcopus Sueffionenfis indixit Concilium Provinciale Auguftæ Veromanduorum pro more eius Provinciæ. Capitulum Remenfe reclamavit, quod affenfus fuus requifitus non fuiffet, remque protrahi fecit, donec is obex amoveretur. Concilium Provinciale Remenfe Compendii coactum anno 1277. ftatuit, ut quotannis Epifcopi eius Provinciæ Lutetiæ Parifiorum convenirent intra quindecim poft Pentecoften dies, ut communicato confilio commentarentur inter fe, quæ potiffimum ineundæ fibi effent rationes dignitatis fuæ, & auctoritatis tuendæ adverfus Capitula Cathedralia, quibus id unum curæ, id oblectamento effe videbatur, ut eos litibus, interdictis, aliifque moleftiis fatigarent.

IX. Hinc patet Capitula non folum jure communi fingulorum Epifcoporum, fed & Conciliorum Provincialium Confiliis intereffe debuiffe; Capitula inquam Cathedralia, quanquam & alias etiam quandoque ad Provinciales Synodos invitata fiut. Voluit Innocentius III. ut Concilio Lateranenfi IV. adeffent & delegati Collegialium Ecclefiarum, quod tractandum ibi effet de rebus temporalibus, quæ ad eos etiam pertinerent (1). Qui anno 1279. præfuit Concilio Budenfi Legatus Apoftolicus non Cathedralium duntaxat, & Collegialium Ecclefiarum præfentiam, & confenfionem defideravit; fed Superiores etiam Ciftercienfium Benedictinorum, Præmonftratenfium, Auguftinianorum, Francifcanorum, aliorumque Ordinum, quod omnium intereffet Ecclefias Regni omnes ad caftioris difciplinæ formam revocari.

Sed quanto expeditius fuit Procuratores Capitulorum Cathedralium Concilio Provinciali intereffe, tanto fuit etiam confultius, ut elucidari fatagerent Epifcopi, quibus illis in rebus jus definitivi, vel confultivi tantum fuffragii permittendum effet. Altercatum fuper ea re fuit in fecunda Congregatione Concilii Remenfis anno 158., ac denique pronuntiatum eft ex ipforum affenfione Capitulorum, definitivi fuffragii copiam eis non fieri, nifi ubi de eorum controvertebatur exemptionibus, jurifdictione, juribus, privilegiis, rebufque temporalibus; reliquis vero in rebus confultiva tantum vota eorum effe poffe.

X. Uberius ea de re infra difceptabitur, ubi de Conciliis Provincialibus ex inftituto agemus. Progrediendum nunc nobis eft ad jura Capitulorum vacante Sede. Illud in Decretalibus (2) a Gregorio IX. declaratum eft, confirmandas effe a Capitulo Electiones in Monafteriis celebratas, dum vacat Sedes. Definitum & illud eft a Bonifacio VIII. fi in Paganorum, vel Schifmaticorum poteftatem venerit Epifcopus, fpiritalem & temporalem Ecclefiæ adminiftrationem ad Capitulum devolvi, non ad Archiepifcopum, perinde ac fi vita functus effet. Ab eodem ipfo ftatutum eft, non poffe ab Archiepifcopo Vifitatorem, vel Adminiftratorem Ecclefiæ vacanti dari, nifi eo jure excidat Capitulum fupinitate, & negligentia fua (3). Cum jurifdictione quafi Epifcopali uterentur Cardinales in fuis quifque Titulis: cenfuit Honorius III. Capitula iis mortuis in hanc eandem fuccedere debere, excepta tamen poteftate corripiendi, excommunicandi, & fufpendendi, quam pro bono pacis integram fibi fervavit (4): *Excepto, quod de correctione, & excommunicatione, & fu-*

(1) Conc Gen. Tom. 11. pag. 124 (2) Cap. Cum olim. De major. & obed. C. Si Epifcopus De fuppl. negl. Præfat. in Sexto C. Ecclefiæ. (3) Ibidem, (4) C. His, quæ. De Maior. & Obed.

suspensione ipsorum, pro bono pacis, nostra providentia reservamus. Ita perspicuum est Capitula quælibet alia succedere in Episcoporum contentiosam jurisdictionem, & in potestatem vibrandarum Censurarum. Quod dilucidius adhuc fit ex Capite, *Episcopali*, *De majoritate, & obedientia*, *In Sexto*: ubi dicitur solvi posse a Capitulo, quæcunque solverentur ab Episcopo superstite ex communicationes. In Capite *Ad abolendum*, *De hæreticis*, dum viduata luget Ecclesia, Capitulum causas, & judicia agitat hæreticorum. Non succedunt tamen Capitula in jus conferendi Beneficia, cum pronuntiet Bonifacius VIII. non posse a Visitatore, seu Administratore, vel Vicario per Capitulum designato, conferri ea Beneficia, quæ sunt Episcopalis Collationis (1): *Beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio, quam a Romano Pontifice fuerit deputatus*.

Anno 1243. narrat Matthæus Paris, subdubitantibus nonnullis, an vacante Romana sede, Pontificia auctoritas deponeretur in manus Cardinalium: scriptam fuisse a Cardinalibus Epistolam, quæ statim hunc scrupulum eximeret: *Nos autem, penes quos potestas residet Apostolica Sede vacante*. Narrat idem ipse hoc eodem anno Cathedrales Monachos Capituli Cantuariensis, Ordinis sancti Benedicti, suspensionis, & excommunicationis sententia innodasse Episcopum Lincolniensem cum fautoribus suis, quasi jure communi & speciali privilegio id sibi liceret, Primatiali vacante Sede. Appellavit Lincolniensis ad Pontificem; qui censuras *ad Cautelam* & sine præjudicio revocari mandavit. Cum vita migrasset Andegavensis Episcopus anno 1290. delegavit Capitulum Andegavense ad Regem, & ad Capitulum Turonense, ubi vacabat etiam Sedes, ut licentia sibi fieret Episcopi eligendi: *Tractaverunt de mittendo ad Capitulum Turonense, pro petenda licentia eligendi, prout fuerat consuetum*. Jussi autem erant delegati licentiam a Capitulo Turonensi petere, ea addita clausula, *Si ad hoc Capitulum Andegavense teneretur*. Eam clausulam expunxit Capitulum Turonense. Itaque absolute petita est licentia, & concessa: *Petiit simpliciter & pure licentiam eligendi a Capitulo Turonensi, quamvis mandatum conditionale haberet* (2). Perfecta electione, rursum ejus confirmatio ab eodem Capitulo Turonensi postulata fuit, & Decanus, & Capitulum Turonense post accuratum electi, & electionis examen, scripto authentico electionem confirmarunt: *Nos de electionis, & electi meritis plenius cognito, & discusso, & eis diligenter examinatis, electionem ipsam, quam invenimus fore canonicam, & electum prædictum auctoritate Metropolitana confirmamus*. Denique Episcopis Provinciæ mandatum est a Turonensi Capitulo, ut Andegavum convenirent Dominica ante Pentecosten ad electi Episcopi inaugurationem: *Vobis, & vestrum cuilibet auctoritate Metropolitana mandamus, quatenus Andegavis intersitis Dominica, &c.* In Compilatione vetustiorum Regum Angliæ Constitutionum, anno 1672. Londini publicata extat Eduardi Regis Constitutio confirmantis electionem Episcopi, confirmatam ab Officiali Capituli Metropolitani Casselensis in Hibernia, postquam ab eodem Officiali rescissa fuerat Episcopi electio prior adversa Canonicis Regulis.

In Tridentina Synodo (3) vetita sunt Capitula litteras Dimissorias ad Ordines concedere, quo primum anno vacat Sedes: ita ut nec privilegia, nec consuetudines quæcunque suffragari possint, nisi si quis sit arctatus necessitate Beneficii ita flagitantis, ut intra annum Ordines suscipiat. Sanxit eadem hæc Synodus (4), ut a Capitulo vacantis Ecclesiæ Oeconomus eligatur, qui Mensam Episcopalem administret: si ea cura Capitulo incumbat: itemque Vicarius vel Officialis ad spiritalem administrationem gerendam: Capituli negligentiæ supplebit Metropolitanus in hæc munia. Si agatur de Ecclesia Metropolitana supplebit senior Provinciæ Episcopus; si res sit autem de exempta Ecclesia, Episcopus proximior deliget Oeconomum, & Vicarium Generalem, si eo munere non fungatur Ca-

pi-

(1) C. Ecclesiæ. Ubi supra. (2) Spicil. to. 10. pag. 252. 254. 255. 262. 266. 268. 269. (3) Sess. 7. c. 10. (4) Sess. 24. c. 16.

-pitulum, cui ex officio id incumbit. Denique ubi suæ Ecclesiæ clavum capessiverit novus Episcopus, rationes omnium reposcet ab Oeconomo, a Vicario, & reliquis omnibus, qui partes aliquas sustinuerunt in Ecclesiæ vacantis gubernatione.

Itaque nihil a Tridentinis Patribus detritum est de prisca Capitulorum potestate post obitum Episcopi. Quanquam autem collationis Episcoporum propria Beneficia conferre non possint, possunt permutationes eorum admittere, juxta Glossam Clementinæ, *Ne concessione, De rerum permutatione*. Possunt & Resignationes admittere, juxta Extravagantem *Execrabilis, de Præbendis. Ordinarios intelligimus Episcopos, vel Ecclesiis Cathedralibus vacantibus Capitula earundem*. Quæ memoranda prorsus verba sunt.

Si possit autem Capitulum Beneficiarios instituere, quos instituerет Episcopus; non conferre tamen potest Beneficia, quæ conferret; ut in Sexto disertis verbis habetur(1): *Etsi Capitulum Sede vacante Beneficia, quæ ad collationem Episcopi pertinent, conferre non possit; præsentatos tamen a Patronis potest admittere, si sunt idonei, & eos instituere in Beneficiis, &c.* Id eo factum est, quod æquum fuerit successori servari fructus Episcopatus vacantis. At collatio Beneficiorum in fructibus est. Quod æquum rursus fuerit Episcopo futuro reservari eorum electionem, quos ministerii sui coadjutores habiturus est. Denique quod necessum fuerit eam esse Ecclesiæ vacantis conditionem, quæ adproperari cogat electionem novi Episcopi.

Metropolitani vero Capituli specialia jura non potuere splendidius enitescere, quam supraposito exemplo electionis Episcopi Andegavensis anno 1290. (2) Potestatem quippe eligendi Episcopi & petiit Andegavense, & concessit Turonense Capitulum vacante Sede: & petendam fuisse expuncta clausula, seu conditione firmavit. Electum Episcopum confirmavit Turonense Capitulum, & ab eo visitationis obsequium excepit, qua obligabatur defungi intra tertium a consecratione sua mensem. Mandati sunt a Capitulo Metropolitano Episcopi etiam Provinciæ, ut Andegavum pergerent, Episcopum electum, & confirmatum consecraturi. Quæ omnia ab eo facta sunt *auctoritate Metropolitana*, quæ penes ipsum esse cœperat, eo ipso puncto temporis, quo vacaret Sedes. Cum electus fuisset Archiepiscopus Turonensis, & confirmatus, & moras adhuc traheret Romæ, convocatum est a Capitulo Provinciale Concilium, expresso Pontificis ad Capitulum mandato.

Sed accedere nihil potest summæ auctoritati, quam explicuit Prior Capituli Cantuariensis post obitum Valteri Archiepiscopi quinquagesimi primi. Is vere triumphus, & cumulatissima gloria fuit Capitulorum. Hæc quippe legere fas est in Antiquitatibus Magnæ Brittaniæ anno 1327. (3) *Hic paucis mensibus omnem illam intermediam jurisdictionem ante intermissam pleno exercuit, atque renovavit. De Clericis ad Ecclesiastica Beneficia præsentatis, & Patronorum jure diligenter inquisivit, electiones confirmavit, intestatorum bona administranda commisit, precantium appellationes recepit, visitavit, procurationes recepit, Synodum celebravit, Clerum ex mandato Regio ad Parlamentum citavit, contumaces, & in suam jurisdictionem committentes coercuit, Beneficia vacantium Sedium contulit, omniaque ad Archiepiscopalem jurisdictionem per singulas species tam exquisite exercuit, ut nihil fuerit prætermissum, præter Episcoporum consecrationem, quam cum sua auctoritate peragere non poterat, Episcopo Londinensi mandavit, & injunxit, ut Suffraganeis congregatis, Menevensem, & Pangorensem Episcopos electos, & sua auctoritate confirmatos consecraret. Quibus sic consecratis, in testimonium, & fidem consecrationis, litteras Conventus sigillo sigillatas dedit, excitata hoc modo, & agnita Cantuariensis Conventus, Sede vacante, potestate* (4). Non injuria ergo approbavit Rota, posse Capitula visitationum munia obire, Procurationes accipere, de criminibus cognoscere etiam extra tempus visitationis.

(1) C. Et si Capitulum. De institutionibus. (2) Spicil. tom. 10. (3) Anno 1327, Hallier de Eccl. Hiera. pag. 347. (4) Fagn. in L. 3. Decr. Part. 2. pag. 368.

Sed prætermitti non potest sine piaculo, quod cum Eduardus I. Angliæ Rex paulo ante annum 1300. Archidiaconatum Dublinensem vacantem jure Regaliæ contulisset, Prior, & Capitulum sanctæ Trinitatis Dublinensis illum contestati sunt, id moris fuisse, vacante Metropolitana Sede, ut repræsentarentur sibi Archidiaconi, & ab eis acciperent administrationem temporalem Diœceseos, quam gerere consuevissent (1). *Cum Archidiaconi Dublinenses, qui pro tempore fuerint, consuevissent in dicti Episcopatus vacationibus præsentari eisdem, & ab ipsis jurisdictionem spiritualem civitatis, & Diœcesis Dublinensis, quam iidem Archidiaconi sede vacante habere consueverunt, recipere*. Ventilata diligenter ea fuit quæstio, & tandem Prior, ac Capitulum sanctæ Trinitatis acquieverunt nominationi Archidiaconi a Rege factæ jure Regaliæ. Mos porro ille animadversione dignus mihi visus est. Cum enim jurisdictionem exercerent Archidiaconi vivo Episcopo, cumque ea jurisdictio ante delegata, ordinaria evaserit: consentaneum videbatur, ut decedente Episcopo, eorum jurisdictioni subjici pergeret Diœcesis universa. Ceteroquin & Clero, & Capitulo antiquioris disciplinæ lex & usus vindicabant jus regendæ Ecclesiæ viduatæ. Erat ergo accommodatissima antiquitati, & novissimo etiam juri ea ratio & concordia, ut gemina illa potestas in unum revinciretur, & Vicariatus Capituli deferretur Archidiacono. Si Capitulum autem Trinitatis non ipsissimum erat Metropolitanum Ecclesiæ Dublinensis Capitulum, ea tunc res fuerit nova cum primis, & mira, & cui non facile inveniatur quidquam par, aut secundum, nisi quod alibi adnotatur a nobis de Abbate Insulæ Barbaræ apud Lugdunum, cujus olim erat vacantem regere, & moderari Diœcesin.

Regaliæ jure multa præter jus commune novata sunt iis in Regnis, ubi illud usu convaluit, ut in Gallia. Cum hac lucubratione propositum mihi fuerit complecti Ecclesiæ universæ disciplinam: id in causa fuit, ut nec eas Juris Canonici Decretales prætermitterem, nec illa Concilii Tridentini Decreta, quæ ad institutum facerent meum, quamvis in Gallia necdum usu recepta fuerint. Si vero non ubique secerno, quæ necdum sint, & quæ jam sint moribus, & usu recepta, id inde profectum est, quod alias alii sint usus, moresque nostri, alii alibi maxime in diversis Parlamentis.

XI. Quanquam autem tot adductis testimoniis satis liqueat, totam Episcopi jurisdictionem eo extincto Cathedrali obvenire Capitulo: non desunt tamen exceptiunculæ quædam, ipso in Canonici juris contextu indigitatæ. Quidquid potestatis jure tantum delegato accedit Episcopo, ejus etiam sede vacante expers, & inane est Capitulum. Potestas, quæ Episcopo inest propria, & ei ad cumulum etiam delegatur, quod innuitur in Concilio Tridentino ea voce *Etiam;* Episcopo ex vivis abeunte, trajicitur ad Capitulum, prout a sacra Concilii Congregatione declaratum est, 2. Collationes Beneficiorum, quæ juris sunt Episcopalis, Episcopo servantur integræ successori (2). In Galliæ Parlamentis compluribus ita judices consentiunt, posse vacantes Parochias a Capitulo conferri, quod eæ sint collationes arctatæ, & necessariæ. 3. Alienationes rerum a Capitulis fieri non possunt, juxta Canonem Concilii Ancyrani, quod refertur in capite: *Si qua de rebus*, 12. *q.* 2. 4. Nec translationes Clericorum ab una Ecclesia in aliam; quod eæ quoque sui generis sint alienationes; juxta Caput: *Fraternitatem dist.* 71. 5. Non possunt Canonici dimissorias litteras dare ad Ordines, vel ad Tonsuram, quo primum anno vacat Episcopatus, nisi arctatis Beneficio, quod jam adepti sunt, vel adepturi jamjam sunt. Ea in re Concilium Tridentinum Decretalem (3) Bonifacii VIII. arctavit, qua fas erat Capitulis Cathedralium vacantium ejusmodi concedere facultates recipiendorum, vel conferendorum Ordinum: *Sede vacante Capitulum, seu is, ad quem administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi*. Anno 1588. declaravit Congregatio Concilii, si Episcopus esset no-

to-

(1) Conft. antiq. Angl. pag. 184. Fagn. ubi supra pag. 309. (2) Fagn. ibid. (3) C. Cum nullus De temp. ordin. in Sexto

torie hæreticus, eandem fieri ad Capitulum devolutionem. Si Canonici autem dissipati essent extra locum Ecclesiæ suæ, unius eorum sufficere posse licentiam. Jura enim, & facultates Capituli totius vel in uno resident membro. Si autem ad Canonicos nullus pateat aditus, tunc adeundum esse ad impetrandas Litteras dimissorias non Metropolitanum, non Episcopum viciniorem, sed summum Pontificem. In Gallia tamen recurreretur potius ad Metropolitanum. 6. Ordinis vero Episcopalis munia nequaquam ad Capitulum devolvuntur, uti nec ad Superiorem: sed Capituli est Episcopos invitare, qui eas Ordinum exerceant functiones. Ita non temere dicetur ea potestas ad Capitulum devolvi (1). 7. Nec succedit Capitulum in jurisdictionem Episcopi in propriis feudis, ut manifeste habetur in capite: *Verum*. *De foro competenti*. Ratio facile obvia est, quod iniquum sit domino vassallos dari, quos nolit. Qua eadem ratione & Beneficiorum collatio successori reservatur. 8. Nec succedit Capitulum in jurisdictionem Episcopi criminosi, vel incapacis, & ideo excommunicati, vel suspensi. Tunc devolutio fit ad Papam solum, & immediate. Is est Ecclesiæ usus, cui jura non adversantur, ideoque & juri censetur concinere. Non ita habet, cum notorie hæreticus est Episcopus. Tum enim *vere*, & non interpretative tantum, ut loquuntur Canonistæ, vacat Episcopatus. Ideoque succedit Capitulum. Vide in eam rem, si vacat, Arrestum memorabile anni 1582. (2) in Compilatione Probationum Libertatum Gallicanarum. 9. Non succedit Capitulum in voluntariam Episcopi jurisdictionem, sed in necessariam tantum. Quæ nova ratio censeri potest, ne collatio Beneficiorum in Capituli manus veniat, cum ea ad Episcopum solum spectet. Per secundam Cancellariæ Regulam Papæ reservantur omnia Beneficia, quæ vacant, donec Episcopus novus nactus sit possessionem Ecclesiæ suæ. Eam Regulam non admisit usus Ecclesiæ Gallicanæ. 10. Nec in concedendarum Indulgentiarum potestatem succedunt Episcopo obeunte Capitula.

Illa præterea insedit animo Canonistarum sententia (3), ex Decretalium verbis colligi, posse Capitula sede vacante admittere resignationes Beneficiorum, itemque permutationes, adprobare uniones, adprobare & Confessarios, ultimasque morientium voluntates commutare, vel curare, ut executioni mandentur; de causis matrimonialibus cognoscere, dispensationes concedere, quæ ab Episcopo concedi possent, præsentiam accommodare suam conjugio contrahendo, ut validum sit: vel id muneris Presbytero cuicunque mandare; subsidium exigere, quod vulgo vocant *caritativum*, Dioecesin visitare, absolvere a peccatis Episcopo reservatis: ipsummet per sese administrare jurisdictionem Episcopalem octo diebus illis, intra quos jubet Concilium Tridentinum, ut Vicarium eligat; pro Vicario Generali, quem designari jubet Concilium, designare duos, aut plures, si ita ferat immemorabilis consuetudo. Si in his sint aliqua jurisdictioni voluntariæ affiniora, totidem erunt exceptiones legitimæ, quæ derogent Regulæ generali.

XII. Jure communi alia approbabatur species interregni Episcopalis interpretativa, nempe si electus Episcopus ultra tres menses differret confirmationem petere: aut confirmatus consecrationem: aut consecratus Pallium postulare, si Metropolitanus esset. His tribus, vel sex, vel novem mensibus decursis, Capitulum Dioeceſis administrationem capessebat, perinde, ac si vacasset, jurisque perinde ut & officii sui censebat esse, ut alium eligeret Episcopum. At vero electionibus pene oblitteratis per Concordata Sedis Apostolicæ cum Principibus Christianis, edixit Tridentina Synodus (4), ut nisi postquam provisi fuerint Episcopi, intra trimestre spatium consecrentur, fructus restituere teneantur; si tres alios autem præterea menses cessent, Episcopatu ipso abdicentur. *Ecclesiis ipso jure sint privati*. Edicti Blesensis articulo VIII. idem prorsus sancitur: *Teneantur Episcopi tertio post acceptas provisionis suæ litteras mense consecrari, alioqui fructibus spolientur, nulla alia expectata*-

(1) Fagn. in l. 3. Decret. 1. pag. 240. 241. 257. 258. (2) Cap. 7. num. 41. (3) Barbosa de Dignit. cap. 42. (4) Sess. 23. cap. 4.

tæ significatione. Si vero procrastinent adhuc tres alios menses, spoliandi censeantur Ecclesiis suis. In Concilio *privati ipso jure*, in hoc Edicto *privabiles* dicuntur. Igitur convenienter Edicto, Capituli erit instare monitionibus, aliisque juris adminiculis, ut declaretur juridice Episcopus excidisse primum Ecclesiæ proventibus, & denique Ecclesia ipsa. Capitulum Tolosanum cum declarasset Archiepiscopalem vacare sedem, eaque abdicatum Cardinalem a Valetta, sero pœnituit, quia sero animadvertit has juris formulas a se prætermissas fuisse. Vide Cironium in Titulum, *De supplenda negligentia Prælatorum*.

XII. Ceterum jure communi neququam tenentur Capitula Vicarium Generalem, vel Officialem designare, qui jurisdictionem exerceat. Quinimmo Capita illa duo. *Si Episcopus & Ecclesiæ, in Sexto De supplenda negligentia Prælatorum*, innuere videntur eam a Capitulo ipso exeri solitam. At Tridentina Synodus (1) Canonicos constringit, ut intra octo primos vacantis Episcopatus dies Vicarium Generalem designent, vel Officialem, aut Priorem confirment; alioquin id jam ad jus pertineat, & ad officium Metropolitani. Si vero vacet Eccleclesia Metropolitana, vel exempta, ea devolutio fiat ad seniorem Provinciæ Episcopum, vel ad proximiorem. Designatus autem a Capitulo Vicarius, vel Officialis successuro in Episcopatum rationes administrationis suæ exhibebit.

Congregatio sacra Concilii semel, iterumque declaravit, non esse Capitulis a Concilio concessam, nisi unius Vicarii designationem: cum eodem ipso capite, ubi approbat *unum vel plures* deligi œconomos, unum permittat asciscì Vicarium (2). Sed si immemorialis alicubi ea vigeat consuetudo, ut plures eligantur, non existimantur Tridentini Patres ei derogatum voluisse. Declaratum quoque ab eadem est, posse a Capitulo revocari hos Vicarios, dum intra dies octo alios subroget. Declaratum denique ab ea est, cum penes Vicarium sit exercitium jurisdictionis, ejus esse subituturum ibi sufficere, cum abest, vel absuturus est; nec id tum juris habere Capitulum, uti nec inconsulto eo Visitatores Diœcesi indicere. Ex eo autem rursus nova conjectura elicitur præter suprapositas probationes, posse a Capitulo vacante sede visitari Diœcesin, etsi de eo controversiam illi nonnulli faciant. In hac parte Capitulis suffragantur Senatusconsulta Parisiensia (3).

Si præcepit autem Tridentina Synodus, ut a Capitulo Vicarius crearetur, ea fuit potius, mea quidem sententia, receptissimi usus confirmatio, quam novi institutio juris. Jam inde ab anno 1347. Concilium Toletanum (4) testatum fecerat usitatissimum id esse: *Episcopi Suffraganei nostri, vel Sede vacante Vicarii per Capitulum deputati*. Assentiuntur & Canonistæ. Hinc fere emergit illud, ut Concilii ea potius mens fuerit, præcipere, ut intra dies octo crearetur Vicarius, quam ut omnino aliquis crearetur. Si etiam ubique terrarum sui erant Episcopis Vicarii Generales; tanto arctior utique incumbebat necessitas, ut & suos haberent Capitula, quanto difficilius illis est alias tanta varia explicare negotia. Verum ut dubitatum est a nonnullis, an possent ipsi per sese Episcopi contentiosam exercere jurisdictionem: dubium etiam nonnullis idem subortum est de Capitulis. Utque nihilominus certissimum est id posse Episcopos: ita fieri posset, ut quanquam jubeantur Capitula nominare Vicarios, possint tamen & ipsa immeditate, cum ex re est, suam jurisdictionem depromere. Hinc est enim, quod designatos semper possunt revocare Vicarios, jurisdictionem tum per sese, paucis quidem diebus, sed tamen jure exercere.

XIV. Restat, ut de numero Canonicocorum dicamus. Ingenti utique numero illi quondam erant, cum testetur Petrus Blesensis optatissimum id sibi esse, nec desperare se, quin rursum Blesensis Ecclesia sua Collegialis ad priscum reflorescat numerum Canonicorum octoginta (5): *Numerum Canonicorum usque ad octogenarium crescere*. Am-

(1) Sess. 24. cap. 16. (2) Pagnan. l. 1. Part. 2. pag. 509. 510. (3) Fevret. l. 3. c. 3. n. 38.
(4) Can. 3. (5) Epist. 78.

Amplius etiam aliquid augurandum est de Cathedralibus, quam de Collegialibus. Adde, quod tanto facilius erat, ut excresceret numerus eo tempore, quo in communi res Ecclesiæ possidebantur, & quo vitæ communis societas, frugalitasque paucis, & parabilibus contenta pluribus Collegis sufficiebat.

Postea etiam quam res, facultatesque Ecclesiarum in plures sectæ sunt portiones, admittebantur nihilominus complures in Canonicorum Collegia, ut nunc in Monasticas, Clericalesque Congregationes, nullo certo numero præfixi, quotquot meritorum suffragio nitebantur. Sicubi autem plures essent Canonici, quam Præbendæ, aut bisecabatur una Præbenda in duos, vel alter eorum sustentabatur spe vacaturæ primum Præbendæ. Istæ vero Expectativæ, vel Præbendarum sectiones, quæ primum augendo tantum Canonicorum numero adminiculo fuerant, nec obliquis vel suspicionibus, necdum criminationibus patuerant: incurrerunt decursu temporis in eam & reprehensionem, & infamiam ex ambitionis, & avaritiæ perversitate, ut Conciliis tandem Episcopalibus provisum, cautumque sit, ne dividerentur amplius Præbendæ, ne locus esset ullus amplius expectativis, & ne incertus, sed fixus certusque esset utique Canonicorum numerus. Accipe Canones Concilii apud Castrum Guntherii habiti anno 1231. super his tribus (1), *Statuimus, quod ubi non est certus numerus Canonicorum, statuatur: ne fiat Ecclesiarum sectio, vel Præbendarum, sed cum integritate conferantur. Nec aliquis de cetero in Ecclesia Cathedrali instituatur ad vacaturam Præbendam*. Eadem statuta innovavit Concilium Salmuriense (2) anno 1253.

Id tantum præceperat Concilium (3) Lateranense III. sub Alexandro III. ut ne conferrentur ante Præbendæ, quam vacarent: utque ne tardius, quam sexto postquam vacarent mense conferrentur. Eo non finiebatur Canonicorum numerus. Innocentius III. manifestissime commonstrat, fuisse suo ævo Ecclesias, in quibus nequedum sectæ aliæ ab aliis erant Præbendæ, nec certus, & fixus numerus Canonicorum (4). *Utraque pars confessa est, quod in prædicta Ecclesia non erant distinctæ Præbendæ, nec Canonicorum numerus erat certus*. Undè & in ea, qua de hic agitur, Ecclesia, jubet Papa novos recipi Canonicos, *si suppetant Ecclesiæ facultates*. Unde patet tot admitti Canonicos debuisse, quantis reditus sufficiebant. Idem alibi sancivit, cum in Capitulo Tridentino distinctæ essent Præbendæ, & admissus nuper fuisset novus Canonicus, quamprimum illi aliquam conferri debere Præbendam (5). *Cum ex quo receptus es in Canonicum, non debeas carere Præbenda*.

Erant ex eodem Pontifice Capitula, ubi numerus ab ipsa fundatione præfinitus fuerat (6). *Primam ordinationem ejusdem Ecclesiæ fuisse, ut in ea tredecim essent personæ, Præpositus scilicet cum duodecim fratribus*. Unde colligitur fixum fuisse eum numerum vel ex fundatione, vel ex sectione Præbendarum, vel ex statuto aliquo, quod exoressisset necessitas ea declinandi detrimenta, quæ ex nimio Canonicorum & redundanti numero proficiscuntur.

Concilium Ravennas anni 1317. eorum sive ambitionem execratur, sive avaritiam, qui carnalibus affectibus, studiisque præpostеris ducti, agnatos suos intrudebant Cathedralibus Ecclesiis, Monasteriisque. Quocirca & prohibetur, ne quisquam ibi proximo triennio admittatur, nisi de Episcopi, vel Metropolitani licentia, ut interim definiatur numerus, & attemperetur modo facultatum. *Præsente approbante Concilio statuimus, quod de cetero nullus in stituatur, vel recipiatur in fratrem, & Canonicum alicujus Cathedralis Ecclesiæ, vel Collegiatæ, vel Monachum alicujus Monasterii, vel Canonicum regularem, sine licentia speciali Ordinarii loci, ac Metropolitani. Hoc statutum durare volumus usque ad triennium, seu sequens Concilium, infra quod æstimationes bonorum, & redituum fient, ita quod eorum facultatibus competens numerus ministrantium poterit taxari & sta*

(1) C. 6. 7. 10. (2) Can. 10. (3) Can. 8. (4) C. Ex parte De concess. præbendæ. (5) C. Cum super. Ib. (6) C. Litteras. Ib.

& statui, prout jura requirunt.

Quo in Canone illud observari fas est. 1. De admissione agi Canonicorum, perinde ut de Monachorum. 2. Penes utrosque in communi adhuc possessas fuisse res omnes. 3. Tam apud Monachos, quam apud Canonicos eum præfigi numerum, qui modo facultatum respondeat. 4. Ideo & proximo Canone mox sancitur, si Canonicorum Regularium, seu Collegialium Ecclesiarum fixus sit numerus, multo æquius esse, ut in Cathedralibus figatur, figatur porro & ibi (1) *juxta facultatem Ecclesiarum: ita ut augeri deinceps non possit, nisi justa de causa, & de licentia Ordinariorum suorum:* nec imminui, nisi ejusdem providentia, qui eo jure utetur solus, ubi id juris habet, ut solus eo fungatur munere: *Ubi ad eos solos spectat*. Ubi moris erat ab Episcopis institui Canonicos, ibi Ecclesiæ plerumque Canonicorum redundantia gravabantur. Itaque hoc Canone irritantur eæ institutiones, ubi ultra præfixum semel numerum fiunt, jubenturque Episcopi suis expensis sustentare eos, quos præter hanc legem intruserint.

Id ipsum sancitum est in Concilio Palentino (2) anni 1322. *In Ecclesiis tot secundum Canones instituendi sunt Clerici, quot possunt de earum reditibus commode sustentari, &c.* Nicosiense in Insula Cypro Concilium (3) anno 1340. Canonicos supernumerarios suffragio tantum & almutiæ usu privavit, donec Præbenda aliqua donarentur.

XV. Statuta ergo illa & inconcussa fuit lex, ut reditibus Ecclesiæ accommodaretur numerus Canonicorum, augesceret iis excrescentibus, iis decrescentibus, decresceret. Ideo & Innocentius III. in confirmando statuto Capituli Ferrariensis, quo præfinitus fuerat numerus Canonicorum, pronuntiavit eo statuto præceptum esse, aut præcipi debuisse, ut & in ejus confirmatione tamdiu valeret & statutum, & statuti confirmatio, donec Ecclesiæ proventibus tanta fieret accessio, quanta pluribus alendis sufficeret (4). *Cum in constitutione prædicta & confirmatione Sedis Apostolicæ, vel fuerit, vel esse debuerit, sicut consuevit, expressum, nisi in tantum excrescerent Ecclesiæ facultates, quod pluribus possent sufficere competenter.*

Usque adeo ergo ratum, fixumque est, augescentibus Ecclesiæ rebus augendum quoque Canonicorum esse numerum, ut irrita & caduca habeantur tum statuta, tum eorum confirmationis Apostolica etiam decreta, nisi ea generalis & pernecessaria inserta sit clausula: quæ & semper inferenda insertaque supponitur, ita jubente Ecclesiæ lege & consuetudine. Ejus autem disciplinæ hæc in promptu est ratio; quod cum res Ecclesiæ patrimonia sint pauperum, dispensari eas necesse est prout cuique opus est, & levandæ inopiæ, non alendo luxui, & saginandæ superbiæ. Itaque duæ illæ Canonum species, quas attigimus, ut numerus Canonicorum definiatur, utque ne una Præbenda in duos scindatur, in id unum collimant, ut succurratur indigentiæ Canonicorum, utque ne mendicitati ejusmodi fiant obnoxii, qua eorum ordo & dignitas deturparetur. Qui Canones hos accurate perlegerint, hanc ibi rationem includi facile intelligent.

Ideo & in plures unam secari Præbendam vetabatur, quod is fuisset Præbendæ constituendæ modus, ut esset, quo aleretur, non quo luxuriaret Canonicus. Ab exordio Præbendæ fuerant panis & vini, adeoque meræ distributiones & quotidianæ, ut vesci possent Canonici, non ditescere. Nec enim ejusmodi species poterant ultra necessitatis modum fere crescere (5). Ubi postea agri cœpere, fundique assignari Canonicis, & his quoque adhæsit Præbendæ nomen, quod ii Præbendæ locum implerent, nec modum excederent. Convenit quidem Canonistis non creandas necessario esse Præbendas novas, nisi iis ex proventibus, qui in commune adhuc a Capitulo possidentur, non ex singularum augmentis Præbendarum, quæ fructus videri possunt, non magis agrorum, quam Canonicorum industriæ. Sed hæc superfluitas rei, quæ origine, & natura sua ipsa

(1) Can. 8. (2) Can. 9. (3) Can. 6. (4) C. Cum. M. Ferrariensis. De Constit. (5) Fagn. in l. 1. part. 1. pag. 155.

ipsa patrimonium est pauperum, non facile mihi videtur ei doctrinæ conciliari posse. Nisi dicatur, non eum unum superesse modum canonice, sanctissimeque dispensandi superfluam abundantiam patrimonii pauperum, si novi inde creentur Canonicatus: sed abunde & canonicis satisfieri regulis, & rerum Ecclesiasticarum naturæ, si superflua omnia in pauperes quomodocunque spargantur. Certum est etiam ad hunc sensum revocari debere Concilii Tridentini Decretum, ne plures, quam quanti ali possunt, in Monasteria admittantur: nisi videlicet vel redituum, vel eleemosynarum tanta facta sit accessio, quæ augendo numero sufficiat.

Cum a sacra Congregatione pronuntiatum sit (1), posse ab Episcopo creari Canonicos ultra numerum præfinitum: cumque eo jure Capitulum etiam uti semper potuerit: quæ primo vacatura est Præbenda, supernumerario desponsa haud dubio, & addicta est. Non quo promitti ei potuerit, simoniacum enim, irritumque id fuisset: non quo eam exigere quasi suo ipse jure & arrogare possit, nec enim jus ei ullum, vel actio ad id suppetit: sed quia Canones addixerunt primo vacaturas Præbendas, vel communium redituum superflua supernumerariis Canonicis. Ceterum id jus Episcopi quasi residuum vestigium & frustulum est vetustissimæ ejus potestatis admittendi quoscunque sibi collibitum esset, in suum collegium, & cœtum Clericalem.

Nec ambigi etiam potest, quin necessarius sit assensus Capituli, ut augeri possit ab Episcopo Canonicorum numerus, sive præfinitus fuisset ille, sive non fuisset. Si numerus autem a Sede Apostolica confirmatus fuisset, non posset illum Episcopus amplificare, nisi magnopere excrevissent Ecclesiæ reditus juxta Innocentii III. jam memoratam Decretalem (2). Denique novorum hæc creatio Canonicorum certa ratione niti debet: informandi illi sunt, & subjiciendi ministeriis Ecclesiæ; nec ultra priscum numerum longius, quam par est, evagari licet.

Quoad jus autem supernumerariorum Canonicorum sedendi in superioribus sedibus, ferendi suffragii in Capitulo, & fruendarum in commune distributionum, nihil jus canonicum præfinit, ideoque suis quæque moribus Ecclesia quælibet delectari potest, vel eorum voluntati obsequi, qui auctores sunt novæ creationis hujus (3).

Cum Concilium Tridentinum potestatem fecerit Episcopis varias tentandi artes, ut augeatur reditus Canonicatuum tam in Cathedralibus, quam in Collegialibus Ecclesiis, ubi ii etiam adjunctis distributionibus impares, & tenuiores sunt: idque fieri decreverit cum consensu Capituli: denique cum patiatur, ut numerum etiam imminuant, quo reditus augeantur: manifeste patet eam fuisse Concilii mentem, ut hæc omnia consensu, & conspiratione Capituli, Episcopique profligarentur (4). Blesensi apud Francos Edicto (5) confirmata ea est Episcoporum potestas ad amplificandos Canonicatuum proventus vel minuto eorum numero, vel unione Beneficiorum simplicium non Regularium, dum is semper supersit Canonicorum numerus, qui celebrandis sufficiat divinis Officiis.

Concilio Mediolanensi V. (6) prohibitum est creari novos & supra numerum Canonicos, nisi gravi necessitate, & raro. *Si quos aliquando, ut jure permissum est, Canonicos supranumerarios creari contigerit, id justis solum causis ac pene necessariis, iisdemque comprobatis, & perraro quidem fieri statuimus.* Cum Beneficiarii ejusdem Ecclesiæ in supernumerarios Canonicos provehuntur, ne tum quidem cessare possunt ab Officiis, & ministeriis, quibus ante obligabantur. Si vero ejusmodi sint ea ministeria, quæ Canonicorum dignitati minus consentiant, non debuerant illi in eum ordinem protrudi.

XVI. Capellani, Vicarii, Portionarii, Semicanonici, Supernumerarii Canonicorum veluti Substituti sunt, & Coadjutores. In Concilio Beneventano (7) anno 1091. expuncti sunt Capellani, qui excreverant præter statutam Capituli, & Episcopi voluntatem. *Capellanos, qui contra statutum nu-*

(1) Fagn. ibid. pag. 158. & in l. 1. P. 1. p. 128. 477. (2) Ibid. (3) Ib. in l. 3. P. 1. pag. 127. 128. (4) Se. 24. c. 15. (5) Art. 23. (6) Act. Eccl. Med. pag. 269. 270. (7) Can. 2.

numerum in Ecclesiis sine consensu sui Episcopi militaverint, interdicimus, &c.

Inter Constitutiones Ecclesiæ Lugdunensis anno 1251. hæc inter Canonicos discrimina observantur (1): *Sicut in eadem Ecclesia majores Canonici, & alii minores Prabendarii, & iterum duodecim Capellani, quorum nullus in sua institutione percipit beneficium temporale, præterquam quotidianam Refectorii distributionem.* Concilium II. Coloniense (2) anni 1536. Vicarios contestatur, cum Canonicorum Vicarii sint, ut choro intersint, cum illis non licet vel per ægritudines, vel per urgentissimas occupationes: tam necessario officio deesse eos non debere, vel privatum iri non distributionibus tantum, sed etiam proventibus ipsis suis: *Incipiant intelligere, cur Vicarii dicantur, superpelliceis quoque utantur. Cujus enim vices gerent, nisi Canonicis adjutores accedant, horum nimirum, qui ad versa valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati interesse non possunt, &c. Suspensionis pœna etiam a fructibus, nedum quotidianis illis, qui distribuuntur: sed a grossis quoque pro culpæ modo animadvertendum in non parentes.* Anno 1565. Concilium Cameracense (3) edixit, ut Vicarii decantandis divinis Officiis addicti, *Vicarii, qui Canonicas horas in Chorum canunt*, vel Presbyteri essent, vel in Ordine sacro quopiam, aut saltem Lectores, & si fieri posset, fibula continentiæ constricti. Singularis forsan mos ille fuit Ecclesiæ Parisiensis, ut Clericos haberet nocturnis, matutinisque Officiis decantandis dicatos, quos vocabant *Clericos Matutinales*. Extat Charta Capituli anno 1260. qua eorum stipendia aucta sunt. Ecclesiæ Carnotensi, & aliis nonnullis *Clerici Matricularii* erant, præter Canonicos, & *Clericos de Choro* (4).

Portionarii & Semiportionarii Ecclesiarum Hispaniæ idem persæpe sibi juris arrogare voluerunt, atque Canonicis in Capitulis Cathedralibus, ubi patet illis aditus in Capitula, ad disceptandas causas ejusmodi, in quibus res eorum agitur (5). At constantissime responsum est a sacra Congregatione Concilii, in nullam partem eos venire posse vel honorum, vel privilegiorum Canonicis communium: nec sumere quidquam sibi eos posse, nisi quod privata illis indulserit cujusque Capituli consuetudo.

XVII. De Canonicis Laicis opportuniori alibi loco disputatio instituetur. Sed paucis hic obiter attingendum est aliquid de Præbendis, quæ ab Episcopo, & Capitulo conferebantur Religiosis Cœtibus, ut eos sibi quodammodo coagmentarent, & vinculo tam honesto astringerent arctius sanctimoniæ vitæ Regularis. Tria ea sunt cum primis memoranda. 1. Reliquis Congregationibus Religiosis assignatas fuisse Præbendas in Ecclesiis Cathedralibus, quarum Collegio his beneficiis conglutinabantur. 2. Eo quasi nexu magis magisque eas illigatas fuisse observantiæ religionis, cum contemplatione prioris regularitatis collatæ illis essent hæ Præbendæ. 3. Tunc Regularem disciplinam observari solitam fuisse in Capitulis ipsis Cathedralibus, quo indebatur illis ea religiosa proclivitas ad amplexandos, implicandosque suo gremio Regulares cœtus omnes. Hæc elucescunt omnia ex litteris Gregorii VII. ad Canonicos datis Ecclesiæ Collegialis Lucensis sancti Martini: ubi eos hortatur, ut referant se ad vitæ communis societatem, & regularem observantiam, vel Episcopo Præbendam restituant, qua donati ab eo sunt (6). *Moneo, ut communem vitam vivatis, & ut omnia bona vestra in communem utilitatem redigantur, & communiter expendantur: aut si id facere recusatis, Ecclesiæ Præbendam in manu Episcopi ad Ecclesiæ utilitatem reddatis.* Alexander III. ad Decanum, & Capitulum Parisiensis Ecclesiæ scribens, præcepit, ut juxta eorum postulata Præbendæ Conventibus Religiosis addictæ, privatis deinceps conferri nequeant (7). *Cum quædam Monasteria & Ecclesiæ Præbendas habeant in Ecclesia vestra, &c.* Prolixius nos alibi ea de re.

CA-

(1) Conc. Gen. Tom 11. pag. 2534. (2) Can. 11. (3) Can. 15. (4) Gall. Chr. To. 1. pag. 44. 107. Ann. Mabil. To. 2. pag 377. (5) Fagnan. l. 1. part. 2. pag. 5. 6. (6) L. 4. E. 11. (7) Conc. To. 10 pag. 1853.

CAPUT XI. *P.4.l.1.c.48.*

De Collegialibus Ecclesiis, earumque Capitulis. De Canonicis Regularibus, & de vitæ Communis societate in Cathedralibus, & Collegialibus Capitulis post annum Christi millesimum.

I. Quo tempore reviviscere cœperit vita communis in cœtibus Ecclesiasticis. Id munimenti instar fuit adversus incontinentiam in Clero grassantem. Decreta in eam rem Conciliorum, & Pontificum Nicolai II. & Alexandri II.

II. In hæc Decreta animadversiones quædam. Non omnino astringebantur rerum omnium abdicationi.

III. Hinc emerserunt duæ species Clericalium Congregationum: aliis privatim renuntiantibus duntaxat Ecclesiasticis possessionibus, aliis etiam patrimonio.

IV. Manavit & ad laicos hæc Cleri repurgatio morum.

V. Ejus rei rudimenta aliqua pretentaverat sanctus Romualdus.

VI. Abdicatio Beneficiorum tanto facilior tunc erat, quod recentissima adhuc esset eorum institutio, vel aliorum ab aliis divisio: quodque plures ea vel redemissent, vel usurpassent.

VII. Lentissimus fuit ejus reformationis progressus. In eo promovendo non parum operæ, & industriæ posuit Ivo Carnotensis Episcopus, instituta Clericorum Regularium Congregatione.

VIII. Quando his Canonicis nomen, & Regulam adsciderint beati Augustini.

IX. Quæ demum fuerit ea Regula.

X. Minime diuturna fuit ea communis, & regularis vitæ innovatio in Cathedralibus Capitulis, etsi diutius eorum aliqua illam retinuerunt.

XI. Et illa maxime, quæ Monachis constabant.

XII. Eam redintegrare tentarunt aliqui Præsules sanctitate eximii.

XIII. Horum Clericalium Collegiorum fundatores auctoresque fere fuere Episcopi. Sola eorum auctoritate excitari poterant Ecclesiæ Collegiales.

XIV. Erat & eum seipsas ipsæ propagarent.

XV. Canonicorum Regularium, & Monachorum discors concordia.

I. DElapsi pedetentim sumus ad Ecclesias Collegiales, & ad communis vitæ observantiam, quæ per plura sæcula in iis viguit. Ordiemur ergo a vita communi, quæ plerisque in Capitulis Cathedralibus, Collegialibusque non ita pridem retinebatur adhuc.

Refert Adamus (1) nobilis Historiæ scriptor, Unuanum Archiepiscopum Hamburgensem in Borealibus primum Ecclesiis instituisse meram Clericorum Congregationem, cum hactenus cœtus Religiosi omnes indiscriminatim fere Monachos simul, Clericosque complecterentur. *Unuanus primus omnium Congregationes ad Canonicam regulam traxit, quæ ante quidem mixta ex Monachis, & Canonicis conservatione degebant.* Sed ingenue confitendum est sub Nicolao demum II., aut Alexandro II. restitutas fuisse, multiplicatasque Regulares Clericorum Congregationes sive in Cathedralibus, sive in Collegiatis Capitulis. Tanta enim in Clerum pene omnem Occidentalem exundaverat incontinentiæ colluvies, ut cohiberi eam disperatum sit, nisi Clerici superiores omnes a sæcularium contubernio abjuncti, in Claustra compingerentur, ubi sanctitatem Sacerdotii Religiosæ vitæ exercitiis conjugarent. Evidentissime id patet ex Canone duorum Romæ Conciliorum sub his duobus Pontificibus anno 1059. & 1063. Ibi enim post verba facta de Presbyteris, & Diaconis, quibus solis in hac nova Disciplinæ Ecclesiasticæ restauratione impacta est inexorabilis lex continentiæ: invitantur mox iidem, & tantum non jubentur, ut in communis vitæ societatem omnes conveniant, cujusmodi fuit Clericorum vita

(1) Adam. l. 1. c. 33. 34. 35. Baron. an. 1063. num. 7.

aureo Apostolicorum temporum sæculo (1). *Et præcipientes statuimus, ut hi prædictorum Ordinum, qui prædecessoribus nostris obedientes, castitatem servaverint, juxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos Clericos, simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesia competit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad Apostolicam communem vitam summopere pervenire studeant, quatenus perfectionem consecuti cum his, qui centesimo fructu ditantur, in cœlesti patria mereantur adscribi.*

II. Tunc ergo restitui cœpta est in omnibus Capitulis vita communis, quæ præsidio esset adversus incontinentiam, quæ jamdiu Ecclesias & Clerum omnem populabatur. Id his innuitur verbis: *Ut hi, qui obedientes prædecessoribus nostris castitatem servaverint, &c.* 2. Nec ea statuta consilii vim habuerunt, sed præcepti: *Præcipientes statuimus.* 3. Ea lex Occidentem universum complectebatur. Intererant enim his Romanis Conciliis centum amplius Episcopi, & annixi sunt ejus ævi Pontifices omnes, ut universalibus his Conciliis mederentur ei pesti, quæ totam Europam depascebatur. 4. Hoc canone vita communis indicitur rursum Clericis, una ut sit omnibus domus, una posthac mensa. Quoad abjectionem vero rerum temporalium, ea ad proventus Beneficiorum restringitur, Canonicisque permittitur patrimonio uti, fruique privatim: *Et quidquid eis ab Ecclesia competit, communiter habeatur.* Ostensum est supra eidem temperamento acquievisse Regulam eam Canonicorum, quæ sub Ludovico Pio concinnata est, patrimonii possessione Canonicis permissa. 5. Videntur tamen hoc Canone urgeri Canonici ad regularitatem perfectam, cujus summa est omnium prorsus rerum abdicatio; cum exemplum objicitur Apostolorum, & Apostolici Cleri, etsi tamen differre non aliud se testificetur, quam rogare & monere: *Rogantes monemus, &c.*

III. Hinc, ex his nempe Conciliis manavit longe pulchrior disciplinæ forma in omnia fere Capitula, aliis unum id amplectentibus, quod imperatum fuerat, & inter vitæ communis otia atque delicias sanctissimas, possidentibus opes fundosque Cathedralium & Collegialium Ecclesiarum: aliis ad perfectionem Consiliorum Evangelicorum grassantibus, & nuntium remittentibus patrimonio terreno, ac peculio cuicunque, ut cœlitum beatorum vitam jam hinc initiarent in Congregationibus Canonicorum Regularium. Duo videlicet tum illuxerunt orbi genera Congregationum Clericalium.

IV. Ex hoc caritatis incendio evolarunt & scintillæ in laicos aliquæ. Auctor est enim Bertholdus, passim per universam Germaniam laicos magno sane numero confluxisse in Monasteria Monachorum, & Clericorum, ut his ducibus ad arcem properarent pietatis & perfectionis, se suaque omnia Deo dicantes (2): *His temporibus in Regno Teutonicorum communis vita multis in locis floruit, non solum in Clericis, & Monachis religiosissime commorantibus, verum etiam in laicis, se suaque ad eandem communem vitam devotissime offerentibus. Qui etsi habitu nec Clerici, nec Monachi viderentur; nequaquam tamen eis meritis dispares fuisse creduntur, &c. Nempe ipsi abrenuntiantes sæculo, se & sua ad Congregationes tam Clericorum, quam Monachorum regulariter viventium devotissime contulerunt: ut sub eorum obedientia communiter vivere, & eis servire mererentur.* Patrocinio suo tuitus est Urbanus II. ferventissimos hos imitatores primigeniæ Ecclesiæ adversus invidorum & obtrectatorum calumnias. *Eandem conversationem dignissimam, quod in primitivæ Ecclesiæ forma impressa est, judicantes, approbamus, confirmamus, &c.* In ipsos vicos & villulas manavit hic fervor, ubi innumera hominum utriusque sexus, & puellarum etiam examina, sæculari pompæ, atque vanissimis opibus renuntiarunt, vitam deinceps religiosam sub Presbyterorum regimine ducturi.

V. Sed ad Congregationes reflectenda oratio denuo est, quæ in arctiorem disciplinam innovari jam cœperant ævo, studioque beati Romualdi, teste Petro Damiani in ejus vita (3): *Constituit itaque vir sanctus plures Canonicos & Clericos, qui lai-*

co-

(1) Can. 4. (2) Baron. ann. 1091. n. 4. 5. 6. (3) Cap. 25.

eorum more sæculariter habitabant, præpositis obedire, & communiter in Congregatione vivere docuit.

VI. Tanto pronius tunc erat Canonicos & Beneficiarios adducere, ut assentirentur longe pulchriori, tutiori, & expeditiori rationi possidendi reditus, & fundos Ecclesiasticos in communi, quanto eorum sectio tunc erat recentissima, poterantque aliqui suspicari, aut subvereri, ne ea esset innovatio periculi plena, aut si forte usurpatio. Id planum fiet ex Epistola Gregorii Papæ VII. ad Canonicos Lugdunenses, quos adhortatur ad imitandum Decanum Ecclesiæ suæ, qui exuerat se Beneficiis omnibus sine eorum assensu impetratis (1). *Prudenti ac salubre consilio ductus, obedientias Ecclesiæ, ceteraque beneficia, quæ sine communi consensu fratrum acquisiverat, in manus nostras sponte renunciavit, & se ulterius non intromissurum promisit.* Est id prorsus exemplum primæ divisionis, ne dicam dissipationis fundorum Ecclesiæ inter Canonicos, vi nonnunquam adhibita, & citra Capituli assensum: aliquando assensu pecuniis expugnato, ut ibidem insinuatur: *Tam his, qui furto subduxerunt, quam his, qui obedientiae, vel Ecclesiæ dispensationes pretii pactione adepti sunt.* Addit denique Pontifex ad usurpationes hujusmodi prævertendas, fulmina aliquando crepuisse excommunicationum, sed plerumque ad eos terrores obsurduisse homines avaritiæ fascino excantatos.

Nec Simoniæ minor, quam incontinentiæ infamia Clerum omnem dehonestaverat. Ut mala bene vertit Deus, eo dedecore perterriti complures, Beneficiis cesserunt, quæ imprudentibus ipsis emerant, ingesserantque parentes, aut propinqui alii carnales. Ita exonerati tutam se in stationem conferebant Regularium Congregationum. In his fuit ille famæ notissimus Matthæus, qui Cardinalis tandem Albanensis creatus est. Is tum saluberrimo concussus terrore, Beneficia omnia resignavit in manus Episcopi sui, Ordinique se devovit Cluniacensi, necdum sibi satis consultum fore putans inter greges Canonicorum, ubi necdum experiebatur regnare tam necessarium Clericis terrenarum rerum fastidium, ut quorum portio & hæreditas Deus ipse sit (2). *Videbat institutis illic Clericorum nihil prope Religionis inesse, multa ibi simulari, pauca in veritate geri, ambitione, cupiditate, æmulatione cuncta interturbari, & sub tonsura vel habitu Clericali, rectius mercenarios, quam Canonicos posse vocari.* Ea sunt verba Petri Venerabilis, Abbatis Cluniacensis.

VII. Nihil exaggerate dicebatur in his tam acerbis exprobationibus. Idque in caussa fuit, ut mentem appulerint tandem Canonicorum Collegia ad elimatam vitæ communis & perfectionis formam. Ea tamen rerum conversio non poterat non magnæ molis esse, & diuturni laboris. Ideo & suam, & Christianæ Reipublicæ vicem dolebat Ivo Carnotensis Episcopus, quod vita communis, ad quam tot rationibus stimulantur Clerici, tam infrequens esset adhuc, ut toto orbe exulare videretur (3). *Hæ sententiæ Apostolicæ nullum Clericum a vita communi excipiunt, nec civilis, nec suburbanæ Ecclesiæ Presbyterum. Quod vero communis vita in omnibus Ecclesiis pene defecit tam civilibus, quam Diœcesanis, nec auctoritati, sed desuetudini & defectui adscribendum est, refrigescente caritate, quæ omnia vult habere communia; & regnante cupiditate, quæ non quærit ea, quæ Dei sunt, & proximi, sed tantum quæ sunt propria.*

Nec tam fœdis vulneribus lacrymas infudisse contentus Ivo, remedia etiam paravit; & omni virium contentione ad redintegrandam Clero vitam communem, & a terrenis curis expeditam connixus est. Monasterii sancti Quintini apud Bellovacos Præfecturam ipse gerebat, Præpositi nomine. Hic primum Reformationis novæ specimen auspicato edidit. Hoc illi Seminarium veluti fuit, ubi Canonicos Regulares ita excoluit, ita virtutum Clericalium opibus cumulavit, ut eorum complures ad alios aliosque ablegarit deinceps Episcopos, qui in eorum Ecclesiis consimiles instituerent vitæ Regularis Colonias. Hinc illi ea parta gloria est, ut auctor, vel restaurator habeatur

(1) L. 6. Ep. 36. (2) Bibl. Clun. p. 1303. (3) Ep. 215.

tur Canonicorum Regularium sancti Augustini. Vincentius Bellovacensis, sanctus Antoninus, & Onuphrius eo illum exornant encomio ad annum 1078. *Sub ipso cœpit reflorere Canonicus ordo primum ab Apostolis, postea ab Augustino regulariter institutus.*

VIII. Facile his Scriptoribus obrepserit error aliquis, ut sibi persuaserint Canonicos Regulares Ivonis sibi blanditos esse nomine & titulo beati Augustini, aut aliquam venditasse, sibique vindicasse quasi Regulam Augustini. Ne vestigium quidem ejus rei, aut vel umbra deprehendi potest in omnibus Ivonis Epistolis. Epistola ducentesima octogesima sexta, quæ in postremis occurrit editionibus, nusquam occurrit in antiquioribus. Unde proclivis suspicio imposturæ. Anno 1090. Gerardus Cadurcensis Episcopus Cathedralem Ecclesiam Canonicis Regularibus instruxit, quibus & dotem sufficientissimam assignavit: verum de Regula sancti Augustini altum tunc silentium. Fatetur ipsemet raram & pene inauditam iis locis rem eam tum fuisse (1): *Cujus rei eum nulla, vel rara in partibus nostris invenirem vestigia, &c.* Unde & Sigebertus simpliciter scripsit Ordinem Canonicorum Regularium ab Apostolis primo institutum, & ad vitam communem redactum a beato Augustino refloruisse sub Ivone Carnotensi. *Canonicus ordo primum ab Apostolis, postea a beato Augustino regulariter institutus sub Ivone cœpit reflorere.* Quin & id de Gallia sola intelligi debet. Jam enim vidimus a beato Romualdo, tum a Concilio Romano sub Alexandro II. innovatum fuisse fervorem priscum vitæ Regularis. Sed nusquam ibi mentio Augustini. Sed invictissimum ejus rei ducitur argumentum ab institutione Canonicorum Regularium Ivonis in Ecclesia sancti Georgii apud Trecas. Philippus Tricassinus Episcopus novi Monasterii fundamenta jecit anno 1085. suffragante Capitulo, & accersito cum aliquot ex Canonicis suis Ivone ipso, Præpositum tum adhuc agente sancti Quintini Bellovacensis: accepitque ab eo Regulam non sancti Augustini, sed Ecclesiæ sancti Quintini Bellovacensis (2). *Domno itaque Ivone Abbate Trecis in Capitulo beati Petri residente, hæc ratio approbata est ex utraque parte, ut fratres sancti Georgii a sancto Petro sua teneant, a beato autem Quintino Regulam.* Quod eo redit, ut illud Canonicorum Regularium novum Collegium, quoad temporalia obnoxium esset Ecclesiæ Cathedrali Tricassinæ, & quoad spiritale regimen Collegio sancti Quintini Bellovacensis, ejusque Præposito (3). Si vero anno 1228. in Confœderatione Abbatum sancti Joannis de Valle apud Carnutas, & sancti Quintini apud Bellovacum, Ivoni Carnotensi id laudis ascribitur, quod Ecclesiam sancti Quintini Regulæ sancti Augustini subjecerit: id inde manavit, quod ea opinio tunc, ea & loquendi ratio pervagata esset, & quidem tanto potiori jure, quando constabat Ivonem suis in Cœnobiis eadem illa æmulatum esse instituta, quæ Regulæ Augustini ascribuntur. Lutoldus Decanus Tullensis referente Bertholdo Presbytero instituit anno 1095. juxta Tullum Leucorum Abbatiam Canonicorum Regularium sub Regula sancti Augustini, quod & ab Urbano II. confirmatum est. *Clericos secundum Regulam beati Augustini vivere professos congregavit, &c. Dominus Urbanus Papa firmissime decrevit, ut Clerici illius loci Regulam sancti Augustini in perpetuum custodiant.* Pauco post etiam tempore coævus auctor vitæ sancti Gebehardi Saltzburgensis Archiepiscopi affirmat Conradum ejusdem urbis Archiepiscopum Cathedrales Canonicos ad communem, & regularem vitam sancti Augustini adduxisse (4): *Majoris Ecclesiæ Clericorum vitam in melius informavit, & communem vitam Canonicorum sancti Augustini illi initiavit.* Aliquanto ante Urbanus II. Papa ad Rogerium scribens Suessionensem sive Abbatem, sive Episcopum, supponit fuisse Canonicos Regulæ addictos beati Augustini (5): *Propositi vestri ordinem secundum Regulam beati Augustini, &c.* Innocentius quoque II. ad Abbatem sancti Memmii Catalaunensis urbis scri-

(1) Spicil. to. 8. pag. 161. (2) Spicil. to. 11. pag. 302. (3) Ibidem. pag. 307. (4) Baron. an. 1111. n. 25. (5) Epist. 18. Append.

scribens, ita habet (1): *Nullus ibi nisi Regularis Canonicus, & secundum beati Augustini regulam subrogetur*. Concilium autem Remense (2) anni 1131. cui præsuit idem Innocentius II. Regulares omnes in duas digessit classes Monachorum, qui beati Benedicti; & Canonicorum, qui beati Augustini Regulam sectarentur; utrosque peræque arcens a studiis legum, & medicinæ: *Spreta beatorum Magistrorum Benedicti, & Augustini Regula*. Eadem verba usurpata sunt in Concilio II. Lateranensi (3) sub eodem Pontifice. Anastasius IV. Papa (4) iisdem quoque utitur verbis, de Canonicis agens Regularibus sancti Joannis Lateranensis Romæ: *Ordo Canonicorum ibi secundum beati Augustini Regulam noscitur institutus*.

Privilegia, & Diplomata promuntur Urbani II. & Paschalis II. concessa Abbatiæ, & Abbatibus Canonicorum Regularium sancti Ruffi in Diœcesi Avenionensi, unde illis nomen, quanquam ipsa sancti Rufi Abbatia, quæ caput est totius Congregationis, sita sit apud Valentiam in Delphinatu. Anselmus porro Havelbergensis Episcopus in Dialogis suis, cum de his Canonicis agit, beati Augustini Regulæ illos subjicit (5): *Augustinus Hipponensis Episcopus collectis non falsis fratribus vita Apostolica praelegit vivere, quibus etiam Regulam vivendi in communi præscripsit. Cujus vestigia sequens quidam religiosissimus N. de sancto Ruffo in Burgundia tempore Urbani Papæ surrexit, qui collectis in eadem canonica professione fratribus totam illam Provinciam primo illuminavit*. Agit & mox de Congregatione B. Norberti: *Surrexit in eadem professione Norbertus tempore Gelasii Papæ*. Alibi autem idem Anselmus Monachos omnes Benedicti, Canonicos Augustini Regulæ mancipat: *Nec Monachos, qui sub Regula beati Augustini Apostolicam vitam gerunt, imitantur, &c.* Hos ille Dialogos Eugenio III. dicavit, nec tunc amplius dubitabatur, quin Regulares Canonici Regulæ, & vexillo sanct. Augustini sese omnes inscripsissent. Jacobus de Vitriaco agens de Abbatia sancti Victoris apud Parisios fundata, ut volunt, anno 1113. a Rege Ludovico Crasso, eam quoque Regulæ subjicit sancti Augustini (6). *Supra firmum, & stabile fundamentum Regulæ sancti Augustini*. Secernit Bernardus in Epistolis suis Canonicos sancti Augustini a Monachis sub beato Benedicto militantibus: & initio libelli de præceptis, & Dispensationibus commemorat Regulas sancti Basilii, Augustini, & Benedicti. Stupere se ait Stephanus Tornacensis, qui Canonicos se jactent Grammontenses, cum Augustini Regulam non sectentur.

Nullus ergo jam ambigendi locus, quin circa annum Christi centesimum supra millesimum cœperint Canonici Regulares vestiri nomine, & gloria Augustini: quod sæculo IX. factum non fuerat. Plana & expedita ratio est, consultoque id factum videri potest, ut duodecimi sæculi Regulares Canonici sejungerentur ab iis, quibus sub Ludovico Pio sæculo nono Concilium Aquisgranense Regulam temperaverat. Hi quippe, qui undecimum illustraverunt sæculum Canonici Regulares, Clerum Augustini omnino æmulabantur, pari terrenarum rerum omnium abdicatione; quum patrimonio non renuntiarent, qui sub Ludovico Pio floruerant.

IX. Id enimvero est, quod videtur tunc significatum fuisse per Regulam, ut dicebatur, Augustini. Nec enim illam Augustinus Regulam specialem suo Clero lucubravit, contentus exemplo, & regula Apostolorum, quos certissimum est & communem vitam professos esse, & terrenorum omnium abdicationem. Sed juvabat Regulam hanc ab Augustino non scriptis mandatam, sed usu & moribus firmatam, objicere Regulæ Concilii Aquisgranensis, quæ quanquam longe humanior, scripta tamen magis fuerat, quam moribus invecta.

Quibus ita constitutis, facile intelligitur potuisse affingi Augustini nomen posterioribus Constitutionibus sive Ivonis, sive cujuscunque demum Regularis Canonicorum vitæ propagatoris. Verbi gratia, cum Conci-

(1) Epist. 12. (2) Can. 6. (3) Can. 9. (4) Epist. 21. (5) L. 1. c. 10. Spicil. tom. 13. pag. 93. 121. (6) Hist. Occid. c. 24. Epist. 1. 3.

cilium Mons-Pessulanum (1) anni 1214. Canonicis Regularibus prohibet, ne superpellicea unquam exuant sua, nisi dum ægri decumbunt, vel aliis occasionibus in Regula expressis, & ne dum equitant, foderatis vestibus utantur juxta Regulam beati Augustini: *Superpelliceis semper utantur, nisi erit de permissione Regulæ, &c. juxta Regulam beati Augustini, &c.* perspicuum est, has longe posteriores fuisse Constitutiones, quas Augustini nomine, & auctoritate illustrare gaudebant, quod eis se accommodassent Augustini laudatissimi imitatores.

Istæ quippe Constitutiones ne attinguntur quidem Epistola centesima nona Augustini, qua continetur Regula, quam ille præscripsit Monialibus sub sorore ejus Præposita degentibus. Ab Hugone Menardo observatum est a Benedicto illo Abbate celeberrimo, qui concordiam Regularum sub Imperio Ludovici Pii concinnavit, immutatas fuisse voces quasdam hujus Augustini Epistolæ ad Moniales datæ, atque ita aptatam eam fuisse, ut videri posset Regula Canonicis Regularibus scripta. Sicut & ab eodem Benedicto Regulæ a sanctissimis Episcopis Cæsario, & Aureliano Monialibus præscriptæ, ita aptatæ sunt, ut monachis usui esse possint. At nullo certo argumento constat, vel Ludovici Pii ævo, vel Ivonis Carnotensis, illam Augustini vel ad Moniales Epistolam, vel Monialium Regulam, Canonicis ullis Regularibus pro Regula propositam fuisse. Auctori quippe Concordiæ Regularum illud longe probabilius est propositum fuisse, ut Monachis varias Regulas confarcinaret. Si tot sint autem manuscripti Codices, ut ferunt, ubi non eo loco sit hæc Epistola centesima nona, quo in vulgatis Augustini Editionibus, non alienum a fide est posteriores esse eos manuscriptos Codices ævo Benedicti Concordiæ Regularum Compilatoris. Publicavit Benedictus XII. Papa anno 1339. in Pontificia quadam Bulla Constitutiones omnes Canonicorum Regularium, per innumeras orbis Cathedrales, & Collegiales Ecclesias disseminatorum, nec ulla usquam mentio Epistolæ hujus Augustini (2).

X. Si certo constet, Gervasium Archiepiscopum Remensem, restaurata Ecclesia sancti Dionysii apud Remos, Canonicos Regulares Augustini Regulæ obsequentes instituisse anno 1067. ut ex Chartis ejus Abbatiæ probari contendunt (3): *Canonicos ibi constitui, beati Augustini Ordinem, Regulamque profitentes:* antiquissima hæc fuerit illius Regulæ memoria. Simillimum vero est, non aliud a Gervasio, quam communicatas fuisse Abbatiæ sancti Dionysii constitutiones Ecclesiæ Cathedralis suæ, ubi communis & Regularis vitæ lex accuratissime servabatur tunc, & a qua descitum non est, nisi anno 1195. Tunc enim Stephanus Tornacensis inflammatissimas ad Decanum Remensem dedit litteras, ut dehortaretur, & deterreret eum a consilio jam inito abjiciendæ communis vitæ, & partiendi inter Canonicos patrimonii Ecclesiæ. In compluribus Galliarum Cathedralibus ad eam jam ventum erat temporalium Ecclesiæ bonorum divisionem; tantoque pluris intererat, ut Remensis Ecclesia ea abstineret, idque sibi præcipuum decus adsereret, supra alias disciplinæ incuriosiores: (4): *Singulari quodam privilegio Ecclesia Remensis inter alias Galliarum Ecclesias eminebat, perseverans cum Apostolis in communione panis, & oratione, &c. Scio mansuetudinem domini Remensis Archiepiscopi tantam esse, ut facile cedat, maxime cum generalis Ecclesiæ Gallicanæ consuetudo singulares portiones Canonicis suis distribuendas concedat, & approbet, & summi Pontificis auctoritas non reclamet.* Anno 1136. Hugo Altisiodorensis Episcopus Canonicos suos donavit multis Parochiis, earumque decimis, ea lege, ut per Quadragesimam communem agitarent vitam, unique accumberent mensæ (5). *Ea conditione, ut per singulos annos tota Quadragesima in refectorio communiter comedant.* Vestigia ea erant communis vitæ Canonicorum Cathedralium, quam pro virili parte sua Episcopi retinebant.

Si ante annum 1200. obsoleverat in Ecclesiis Gallicanis vita communis Canonicorum, & temporalium partitio jam ubique fa-

(1) Can. 26. 27. (2) Conc. tom. 11. Part. 2. pag. 1799. (3) Desnos in Canonico Regulari. L. 3. c. 32. (4) Epist. 160. (5) Spic. to. 13. pag. 314.

facta fuerat in alias aliasque Præbendas; hinc confitendum erit, huius non amplius sæculi rem fuisse, tam præclaram Apostolicæ Cleri vitæ innovationem. Sed multo certius est, vitam communem observatam fuisse in non paucis Galliæ, & alibi Cathedralibus, ante tempora etiam Alexandri II. qui eam innovavit iis in locis, ubi extincta fuerat. Ejusmodi erat, ut modo patuit, Remensis Ecclesia. Ejusmodi erat & Vesontionensis, auctore Petro Damiani, qui ait ædes ibi fuisse ex uno latere Ecclesiæ tam semotas a contubernio hominum, ut secessus & solitudo magis, quam domus videri posset: ex alia autem parte Ecclesiæ fuisse Claustrum Canonicorum, quæ schola erat virtutum eximia, atque sacrarum officina litterarum (1). *Claustrum est post absidem Ecclesiæ tuo duntaxat habitaculo dedicatum, ubi tam private, tam remote studio potes orationis, ac lectionis insistere, ut eremitica videaris solitudine non egere. Alterum quoque claustrum, ubi candidus Clericorum tuorum cœtus. Illic velut in cœlestis Athenæ Gymnasio, sacrarum Scripturarum erudiuntur eloquiis, &c.* Alibi (2) vero idem Petrus Damiani elegantissimam exhibet imaginem Canonicorum suorum in Ecclesia Velitrensi, non communis tantum vitæ, sed & pœnitentiæ durissimæ instituta sectantium. Anno 1142. Episcopus, & major pars Ecclesiæ Bellicensis ab Innocentio II. diploma impetrarunt, ut vita communis, & bonorum temporalium in communi societate possessio restitueretur in Ecclesia Belliceusi juxta Regulam sancti Augustini. Anno 1137. idem Innocentius II. confirmavit institutionem ab Episcopo factam Canonicorum Regularium in Nicææ civitatis Ecclesia, edixitque, ut ne Episcopus quidem eligi posset ullus, nisi ex Canonicis Regularibus: *Nemo ibi præter Regulares Episcopus ordinetur* (3). Joannes Sagiensis Episcopus auctoritate fubnixus Honorii III. Papæ, Archiepiscopi Remensis, & Angliæ Regis Henrici anno 1131. in Ecclesia Cathedrali sua Canonicos Regulares instituit, accitos ab Abbatia sancti Victoris apud Parisios. Arnulphus Episcopus (4) Lexoviensis Joannis frater scripsit postea litteras ad Alexandrum III. ubi affirmat ante hanc disciplinæ restaurationem vix tredecim ibi Canonicis idonea suppeditari potuisse alimenta; tunc vero triginta sex Regulares Canonicos nulla re deficri. Qui Joanni suffectus est in Episcopatum Sagiensem, regularem illam ab eo institutam in Capitulo vitam labefactare aggressus est, Regulares causatus minime idoneos esse gerendis Archidiaconorum muneribus, & explicandæ jurisdictioni. Arnulphus (5) ex adverso apud Pontificem decertavit, ut conatus retunderet Episcopi, & pietatem firmaret Capituli Sagiensis. Sanctus Laurentius Dubliniensis Archiepiscopus Canonicos Regulares in Ecclesia sua instituit (6). Thomas Cantuariensis Archiepiscopus Ecclesiam suam contemplatus tam multis retro sæculis a Monachis administratam, amplexus est ipse habitum, & Regulam Canonicorum Regularium. Bibliothecæ Præmonstratensis (7) Compilator Ecclesias omnes olim Patriarchales, Metropolitanas, & Episcopales, præsertim in Gallia, a Canonicis Regularibus administratas fuisse auguratur. Quam penitus abludat a vero hæc propositio tam vaga & arbitraria, ex antedictis utcunque intelligi potest. Referente Nangio, anno 1179. sanctus Norbertus Archiepiscopus Magdeburgensis Canonicos Regulares sui Ordinis præfecit Capitulo Ecclesiæ suæ, ejectis sæcularibus. Tradit Guillelmus Tyrius (8) Gottofredum Bullionium, cum primum in deditionem accepit Hierosolymam, fundasse ibi & dotasse Capitulum in morem Occidentalis Ecclesiæ. Jacobus a Vitriaco (9) docet Ecclesiam Patriarchalem Hierosolymitanæ civitatis, quæ Sancti Sepulcri dicitur, administratam fuisse a Canonicis Regularibus sancti Augustini, quibus Prior erat pro Abbate, & penes quos jus erat eligendi Patriarchæ.

XI. Nec pauciores forsan fuere numero Ecclesiæ Cathedrales, ubi pro Canonicis Monachi erant. Augustinus & Laurentius Apo-

(1) L. 3. Ep. 2. (2) L. 3. Ep. 10. (3) Gall. Chr. T. 2. p. 362. tom. 3. p. 787. 967. &c. (4) Arnulph. Ep. 25. 26. (5) Spicil. t. 2. pag. 161. (6) Surius die 24. Nov. c. 12. (7) Ib. Præm. pag. 96. (8) Guil. Tyr. L. 9. c. 6. (9) Jacobus a Vitriaco Hist. Hier. c. 38.

Apostoli Anglorum ex grege Monachorum egregii ipsi erant, & omnibus Angliæ Episcopalibus Ecclesiis pro Canonicis Monachos esse voluere (1): *In Episcopiis suis vice Canonicorum, quod vix in aliis terris invenitur, Monachos pie constituerunt*. Ducentis post annis irrupere Dani in Angliam, Ecclesiasque prostravere omnes. Ea vallatio farciri cœpit Dunstani tempore & opera. Is enim demum Ebbonem Abbatem Floriacensem ex Gallia in Angliam accersivit cum Monachis suis, ut Monasticam disciplinam in Anglia restitueret (2). Nec tamen vere redintegrata Ecclesia Anglicana, nisi tempore & industria Willelmi Angliæ debellatoris, & Archiepiscopi Lanfranci. Tunc enimvero scripsit Alexander II. Papa ad hunc Archiepiscopum, ut illum excitaret adversus eorum nefarios & procaces conatus, qui Monachos omnes Cathedralibus Ecclesiis depellere, Clericos subrogare moliebantur (3): *Moliuntur de Ecclesia sancti Salvatoris in Dorobernia, quæ est Metropolis totius Britanniæ, Monachos expellere, & Clericos ibi constituere; ut in omni sede Episcopali ordo Monachorum exstirpetur, quasi in eis non vigeat auctoritas Religionis*. Depromit autem idem Pontifex prædecessorum suorum Decreta, qui Monachos instituerant, vel confirmaverant in omnibus Angliæ Cathedralibus. Vereor, ne exaggeratius aliquid exciderit Joanni Salisberiensi, ubi de contentionibus agit gravissimis inter Cantuarienses hinc Archiepiscopos, inde Monachos Cathedrales. Refert Robertus de Monte ad annum 1151. ex septemdecim Ecclesiis Episcopalibus Angliæ octo fuisse, quarum Capitula implerent Monachi, unam, quæ a Canonicis Regularibus occuparetur, quod non alibi facile occurreret (4): *In octo eorum sunt Monachi in Episcopalibus sedibus; hoc in aliis Provinciis, aut nusquam, aut raro invenies*.

Fateor equidem has Monachorum Colonias frequentiores fuisse in Ecclesiis Anglicanis, quam alibi gentium. Sed etsi aberant Monachi, Monastici certe instituti imitatores alibi erant seduli Cathedralium Capitulorum Canonici Regulares. Concilium Coloniense anni 1536. disciplinam Canonicorum Regularium repetit a Monachorum fontibus, velut a primæva origine (5): *Sint reipsa, ut sunt nomine Canonici, id est, Regulares. Neque enim clam est, primam eorum originem Monasticæ fuisse disciplinæ*. Huius porro Canonis non ea mens est, ut omnibus in Ecclesiis Monachis successerint Regulares Canonici: sed quod prima Canonicorum Regula a Crodogango digesta, ipsissima propemodum erat B. Benedicti Regula, Canonicis Regularibus attemperata. Fatetur Baronius Ecclesiam sancti Joannis Lateranensis Romæ occupatam primo fuisse a Monachis Cassinensibus, sub Innocentio dein II. Canonicis Regularibus eam fuisse adsignatam. Porro ea est Ecclesia Cathedralis Pontificis Romani. Concilii Lugdunensis Præsules anno 1116. præceperunt Canonicis Regularibus sancti Stephani Divionensis, ut a secessu & solitudine, quo ante annos quatuor aufugerant, suæ se rursum redderent Ecclesiæ. In Concilio Biterrensi (6) anno 1233. Canonicis Regularibus, perinde ut Monachis, proposita est inexorabilis necessitas colendæ continentiæ, paupertatis, & obedientiæ: *Abdicatio proprietatis, continentia carnis, obedientia Regularis*. Concilium Salisburgense (7) anni 1274. post enarratas Monachis Regulæ præcipuas praxes & virtutes, easdem mox ad Canonicos Regulares transfert: *Hæc eadem in Canonicis Regularibus*.

XII. Ex occasione vitæ communis inter Canonicos, in complusculа alia divertimus, quæ non erant tamen ab instituto sermone aliena. Non pauci postremæ hujus ætatis Episcopi, antiquæ disciplinæ ardore correpti, nullum non moverunt lapidem, ut Capitula sua adducerent ad ejusdem vitæ communis secum societatem amplectendam. Franciscus Ximenius Cardinalis, ubi primum in Archiepiscopum Toletanum inauguratus est, Capituli Toletani Canonicos ad hunc Apostolicum vivendi tenorem allicere tentavit: *Ut Canonici, & eorum socii, qui*

(1) Ordericus Lib. 4. (2) Ordericus anno 1070. pag. 516. (3) Epist. 8. (4) Epist. 129. (5) Part. 3. c. 4. (6) Can. 14. (7) Can. 3.

qui Portionarii dicebantur, *ad vitæ communitatem redirent*. Spe frustratus flagitavit, ut ministri Altaris ea saltem hebdomada, qua vices suas obeunt, in secessum aliquem convenirent, unaque degerent. Subveriti sunt Canonici, ne Ximenius (1) *restituendæ veteris disciplinæ cupidissimus*, & qui tum strenuam operam navabat, ut Monasteria omnia Hispaniæ repurgaret, & antiquo nitori restitueret, ejusmodi etiam aliquid in ipsos meditaretur. At Ximenius humanius cum illis agens, expetiit tantum, ut ad Canonicorum Regularium instituta, quæ nuper abjecerant, sese referrent: nec vim adferre voluit, vel in ea re, vel in Ministrorum hebdomadario secessu.

Vehementi flagravit S. Carolus Borromæus desiderio, in communem vitam cum suo Mediolanensi Capitulo, unam in mensam coalescendi, conflatis adunatisque Episcopatus, & Capituli reditibus, ut singulis necessaria inde suppeditarentur. Sed & ipse frustra fuit, tam præclaros ejus conatus frustrante Capitulo. Constat ex Epistolis Eugenii III. sub Archiepiscopo Oberto in Capitulo Mediolanensi regularem disciplinam floruisse. Bartholomæus de martyribus Braccharensis Archiepiscopus eandem rem periclitari voluit, nec ipsi cessit felicius (2).

XIII. Ex his porro, quæ hic conglobata sunt hactenus, facile colligi potuit, eam Episcoporum fuisse potissimum curam & gloriam, in Capitula ut sua Congregationes Regulares accerserent, sicut & in Collegiales Diœcesis suæ Ecclesias. Archiepiscopum Vesuntoniensem laudibus effert Petrus Damiani, quod non solum Cathedralis Ecclesiæ suæ Canonicos Regularis observantiæ vinculo constrictos teneret; sed & duas præterea Collegiales extrueret Ecclesias: (3) *Præter istas, duas alias noviter Canonicas uno simul eodemque tempore construis*. Petrus ipse Ecclesiam suam Valetrensem Canonicis Regularibus ornaverat. Confirmavit Alexander II. Papa fundationem ab Episcopo Pataviensi in Germania factam Ecclesiæ & Cœnobii Canonicorum Regularium (4). Callistus II. fundationibus ejusdem generis compluribus ab Episcopo Bambergensi factis robur confirmatione sua adjecit (5): *Abbatias vero & Regulares Canonicas per industriam tuam in Religionis Ordine stabilitas, nulli hominum fas sit in posterum immutare*.

In his vero satis præsidii est, ut dicamus Abbatias istas, & Collegiales Ecclesias propria auctoritate ab Episcopis fuisse fundatas: nec Papæ interponendam auctoritatem visam esse, nisi ut ne successores Episcopi, aut nefarii usurpatores pessundarent, aut enervarent disciplinam tam præclare constitutam (6). Stephanus Tornacensis (7) Alexandri III. Papæ auctoritatem interpellavit, ut potestate sua infringeret Canonicorum sæcularium procacitatem, qui Regularibus Blesensis Ecclesiæ Canonicis minas intentabant, & vim adferre parabant: *Oritur juxta eos, & utinam non contra, quædam plantatio singularium, seu sæcularium Canonicorum, quos utrum Pater Cælestis plantaverit, necdum scimus. Placeat oculis benevolentiæ vestræ, Pater, ut jura Regularium non minuant sæculares, ut filiorum panes non comedant alieni*. Concilium Coloniense (8) anni 1260. communem & regularem vitam restituit inter Canonicos Provinciæ suæ. Utebantur Præsules hujus Concilii non alia, quam sui Ordinis potestate, & quæ ipso Decretalium jure eis vindicatur, nimirum ut Canonicos Ecclesiarum suarum cogere possent, stipendia omnia Ecclesiastica in commune conferre, una domo vitam communem & socialem agere, numerumque suum reditibus & Officiis attemperare. En ipsa Decretalis verba (9): *Statuimus, ut facultatibus Ecclesiarum vestrarum, proventibus & expensis diligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere numerum Clericorum, & statuere, ut bona eorum veniant in commune, in una domo vescantur; atque sub uno tecto dormiant & quiescant. Si qui vero Contradictores extiterint, licitum vobis sit per suspensionem Officii & Beneficii, aut gravio-*

 ri

(1) Gomecius de vita Ximen. l. 1. (2) Surius die 4. Nov. l. 5. cap. 2. (3) L. 3. Ep. 10. (4) Epist. 45. (5) Baron. 1124. n. 2. Epist. 8. (6) Syn. paris. Hist. Univ. Paris t. 6. pag. 374. (7) Steph. Tor. Epist. 85. (8) Can. 7. (9) Cod. Quoniam. De vita, & hon. Cler.

ri etiam pœna, si opus fuerit, ad hanc eos observantiam compellere, appellatione non obstante. Propius abest a vero, hoc Gregorii VII. esse Decretum, quam aliorum cognominum Pontificum; desiitque vigor ille & Decretorum, & Episcoporum post obitum hujus Pontificis, qui Alexandri II. & Nicolai II. successor, & non instrenuus zeli imitator fuerat. Anno 1235. Varinus Episcopus Ambianensis Collegium Canonicorum Regularium fundavit in Ecclesia civitatis Ambianensis, quæ in Capituli ditione erat, illudque cum Præposito suo *subjecit Decano majoris Ecclesiæ*, ita ut Præpositus opem invocaret Decani, si quando opus sibi esse sentiret: *Culpas corrigat, & in quibus necesse fuerit, Coadjutorem sibi Decanum adhibeat*. Anno 1145. Episcopus Ambianensis Prioratum istum in Abbatiam erexit, cujus Abbas Capitulo obnoxius esset semper (1).

Præcurrebant quandoque Canonici, & Episcopum suapte sponte sollicitabant, ut Regularis vita sibi induceretur; ut constat ex Capitulo Romanensi in Delphinatu, & S. Saturnini Tolosæ. Consule, si vacat, litteras Gregorii VII. Papæ, qui tam pia consilia corroboravit. Nec aliter se res habet in emendatione Capituli S. Memmii apud Catalaunum, ut constat ex litteris Innocentii II. Papæ (2).

Versant eam quæstionem Canonistæ, an ad creationem novæ Collegialis Ecclesiæ necessario adhibenda sit Papæ auctoritas. Necessariam multi censent, qui ipsi tamen confitentur plurimos secus sentire, quorum sententiæ accessit & Rota anno 1625. Joannes du Bellay Cardinalis Episcopus Parisiensis in Capitulum, & in Ecclesiam Collegialem erexit Parisiis Collegium sancti Nicolai ad Luparam, quod non ante fuerat, nisi vere Collegium, seu Schola, ubi litteris juvenes imbuebantur. Suffragabatur manifestissime Episcopo Caput, *Quoniam, De honestate Clericorum*, ubi Pontifex subscribit ei Episcoporum potestati (3).

Sub Eduardo I. Angliæ Rege Episcopus sancti Davidis in Principatu Valliæ, Collegialem Ecclesiam erexit cum assensu Regis. Anno 1286. Episcopus Dunelmensis opulentam Parochiam Collegio Canonicorum illustravit, quod & ab Eduardo Rege confirmatum est (4).

Censent aliquid declaratum esse a Congregatione Concilii, eam potestatem Pontifici reservari. Rebuffus non aliud, quam more receptum ait, ut interpelletur Papæ auctoritas: *Hoc solet fieri Papa auctoritate, licet quidam dicant fieri posse Episcopi auctoritate*. Capitula ipsa Cathedralium olim fundata dotataque sunt ab Episcopis & a Principibus temporalibus, ut sæpius hactenus observatum est (5), novisque infra firmabitur exemplis. Auctor est Helmodus, postquam Geroldus Aldeburgensis Episcopus assensum expressit Saxoniæ Ducis, ut sedem suam Episcopalem Lubecam transferret, statim ejus auctoritate institutum ibi Capitulum ab eo fuisse duodecim Canonicorum, & Præpositi, quibus & Præbendæ sunt assignatæ temporibus Hadriani IV. (6)

XIV. Congregationes ipsæ Canonicorum Regularium Colonias subinde sui cœtus novas in longinquas regiones, Regum, & Episcoporum votis ac postulatis ut satisfacerent, dimittebant (7). Absalomus Roskildensis in Dania Episcopus ejusmodi Coloniam obtinuit ab Abbatia sanctæ Genovefæ apud Parisios, ut refertur in vita Wilelmi Abbatis Roskildensis, qui e grege fuerat eorum, qui ablegati eo erant (8). Innocentius III. Apostolica tuitione munivit Canonicos Vaterfordienses in Hibernia, qui reformationis suæ originem debebant Abbatiæ Parisiensi sancti Victoris (9). Historiæ sancti Martini Tornacensis scriptor affirmat a S. Norberto triginta annorum spatio centum ejus Ordinis conditas esse Abbatias. Non immerito mirum accidet, a Capitulis Canonicorum extructa Monachorum cœnobia. Constat prorsus ex Urbano II. Cormeriacense Monasterium a Canoni-

cis

(1) Spic. t. 12. p. 159. 162. (2) L. 2. Ep. 59. L. 6. Ep. 29. Epist. 12. (3) Barbosa De Canon. & dignit. cap. 2. n. 8. Synod. Par. Hist. Univ. Paris. t. 6. p. 374. (4) Constitut. Antiquæ Reg. Angl. p. 325. 460. 462. (5) Barbosa de Offic. Episc. part. 3. Act. 68. Praxi Rebuffi De erect. in Colleg. L. 1. c. 89. (6) Baron. ann. 1160. n. 18. (7) Regest. 12. Epist. 89. (8) Spic. t. 12. pag. 449. (9) Conc. Gen. t. 10. p. 602.

cis S. Martini fundatum fuisse; unde & Cormeriacensis Abbas Virgam Pastoralem a tumulo S. Martini repetere cogebatur: *Canonicorum studio fuisse adificatum* (1). Cum abbatia S. Vedasti apud Attrebatum haberet ex adverso Capitulum Canonicorum in sua potestate, & eadem secum immunitate: impetrarant Abbates ab Apostolica sede unionem minoris hujus mensæ cum sua, missis Monachis, qui ejus Ecclesiæ munia officiaque fungerentur. At Innocentius III. (2) magis probavit alterius Abbatis consilium, ut sæcularibus Canonicis ea Ecclesia commendaretur, quibus & sufficientes assignarentur reditus: *Ad ampliandum cultum divini nominis, Canonicos sæculares, prout ibidem quondam fuerant, in ea ordinare desideras*.

XV. His Canonicis sedis & honoris prærogativa in suæ fundationis Monasterio denegari non poterat; sed & universim Ordo Canonicorum antehabitus est instituti Monastici Congregationibus, ut qui portio quædam sit Cleri. Excussit hanc controversiam Abaelardus in Epistola quadam sua (3), Monachosque Canonicis Regularibus antetulit. Quæ tamen ille in eam rem differit, ea non pertinent, nisi ad præstantiam quandam virtutum Monasticarum, & austeritatum exaggerandam. Unde & Pius IV. eam litem diremit secundum Canonicos, cum pronuntiavit, Canonicos S. Joannis Lateranensis in Processionibus, confessibusque omnibus publicis primas honoris partes obtinere debere, ut Clericos: at singulos eorum Ordinis Abbates, itemque S. Benedicti Abbates in Conciliis sessuros, & alibi pro ævo & tempore suæ promotionis.

Inde est, quod Concilium Augustodunense anni 1077. vetuit, ne Monachi suos in cœtus admitterent eos, qui jam illigati erant Conventibus Canonicorum Regularium. Jam diximus anno 1116. a Concilii Lingonensis Patribus jussos esse Canonicos Regulares S. Stephani Divionensis, ut a desertis locis, in quæ secesserant, suam in Ecclesiam redirent (4). Cautum est a Callisto II. & ab Anastasio IV. ne Canonici Regulares suis ex Congregationibus dilaberentur, etiam ad austeriora cœnobia, nisi ex licentia Superiorum (5). Urbano II. non perperam id ascribitur temperamentum. Abrupte enim vetuerat Augustodunense Concilium sub Gregorio VII. ne ullos Monachi suum in Collegium admitterent Canonicos Regulares: hanc blandiorem clausulam addidit Urbanus II. *Sine Abbatis, totiusque Congregationis permissione*. Certe eodem loco refertur a Gratiano aliud Decretum Urbani II. quo prohibentur Canonici Regulares Monasticam profiteri vitam, nisi expiandi facinoris cujuspiam, vel flagitii causa. *Ne quis Canonicus Regularis professus, nisi, quod absit, publice lapsus fuerit, Monachus efficiatur*. Sed tempero pluribus, uberrima enim hæc seges est, & non magnopere pertinet ad rem, quæ hic tractatur.

Dicam tantum Innocentium III. nihil deterritum Decreto Urbani II. concessisse, ut Monachus spectatæ virtutis & pietatis fieret Abbas Monasterii Canonicorum Regularium in Oriente, ea conditione addita, ne Ordinibus unquam initiaretur, utpote ne ea dignitate inflatus tumeret, & in subditos superciliosius insurgeret (6). Adde, quod & sinebant Canones, ut Clerici Minorum Ordinum in Abbates eligerentur (7): *Ita videlicet quod ad sacros Ordines non ascendat: cum instante necessitatis articulo possit in Abbatem assumi etiam in minoribus Ordinibus constitutus*. Decretali proxima concedit idem Pontifex Canonico Regulari, qui Monasticum institutum amplexus, consilio Metropolitani in priorem Conventum suum regressus erat, regimen ejus adgredi, nomine & auctoritate Abbatis: quanquam illas migrationes ab Ordine uno ad alium & vetuisset Urbanus II., & certis pœnis ultus esset.

De

(1) Innoc. III. l. 1. Ep. 166. (2) Epist. 9. (3) Spondan. ann. 1564. n. 18. (4) 19. q. 3. C. Nullus Abbas. (5) Conc. t. 10. p. 850, 1238. 19. q. 3. (6) Extra. De ætate Ord. cap. 8. (7) Ascol. Ib.

De Abbatiis & Monasteriis. De Conjunctionibus Cleri & Monastici instituti.

CAPUT XII. P.1.l.1.c.46.

De Origine Monasteriorum & Abbatiarum.

I. In Oriente Paulus, Antonius, & Hilarion vitæ, ac professioni Monasticæ originem dedere.

II. Probatur ex Hieronymo.

III. Ex Athanasio, a quo Monachorum propositum Italia accepit.

IV. V. Confirmatur ex Hieronymo.

VI. Martinus in Gallia Monasterium primus instituit.

VII. In Africa Augustinus.

VIII. Basilius in Ponto.

IX. Quo sensu referantur aliquando vitæ Monasticæ primordia in Apostolos, in Joannem Baptistam, & ipsum Eliam.

X. Qui omnes virtute præluxere Monachis, non statu aut professione.

XI. XII. Probatur.

XIII. Qua ratione fierent Monachi.

XIV. De Gregorio Nazianzeno, & Basilio.

XV. De Chrysostomo.

XVI. De Augustino. Hi Monachorum asperiorem vitam, non propositum erant amplexi.

XVII. Genus illud vitæ institutum ab Antonio est, etiamsi illius ante alii aliqua jecerint fundamenta.

I. CUM Monasteria, Prioratus, & Abbatiæ locum obtineant inter Beneficia perillustrem, non possumus non in eorum originem inquirere, conjunctionemque cum Clero, & potestatem amplissimam, quanquam Episcopali obnoxiam imperio. Quod ad originem spectat Monasteriorum, jam præsumptum illud animo est, & omnino exploratum, non potuisse ea ante Ecclesiæ pacem Imperio Constantini partam efflorescere. Detonuisset persecutionum crebra tempestas in hæc Christianæ pietatis sacraria; utque eorum originem siluisset Historia, non tacuisset certe ruinam. Cogimur ergo confiteri cum Hieronymo, & antiquis Patribus Ecclesiæ incunabula Monastici instituti in ipsis Constantini Imperii primordiis collocanda esse. Paulus, Antonius, Hilarion sanctissimæ institutionis hujus parentes, satoresque fuere in Ægypto, & Palæstina; hinc ille velut gratiarum, & cœlestium virtutum torrens in Orbem universum dimanavit. Versat eam quæstionem Hieronymus de antiquitate vitæ Monasticæ, initio vitæ beati Pauli, illamque definit secundum eundem beatissimum Paulum, & Antonium; quorum ille prima tam præclari propositi fundamenta jecit, hic & incrementa & ornamenta adjecit plurima. *Inter multos sæpe dubitatum est, a quo potissimum Monachorum Eremus habitari cœpta sit. Quidam enim altius repetentes, a beato Elia & Joanne sumpsere principium. Quorum & Elias plus nobis videtur fuisse, quam Monachus; & Joannes ante prophetare cœpisse, quam natus est. Alii autem, in qua opinione vulgus omne consentit, asserunt Antonium hujus propositi caput fuisse. Quod ex parte verum est. Non enim tam ipse ante omnes fuit, quam ab eo omnium incitata sunt studia. Amathas vero & Macarius discipuli Antonii, quorum superior Magistri corpus sepelivit, etiam nunc affirmant, Paulum quendam Thebæum principem istius rei fuisse; quod non tam nomine, quam opinione nos quoque comprobamus.* Verissime ergo Monachorum, seu Solitariorum primus fuit Paulus; sed cum propositi sui alumnos & imitatores finxisset nullos, ad Antonium rediit gloria tam sanctæ professionis, & anticipatæ in terris Cœlitum vitæ non institutæ tantum, sed & latissime propagatæ.

II. Ut fundamenta jecit Antonius Monastici instituti in Ægypto, ita eandem Hilarion in Palestina, & Syria laudem sibi vindicavit, Hieronymo ipso teste in ejus vita: *Necdum tunc Monasteria erant in Palæstina, nec quisquam Monachum ante sanctum Hilarionem in Syria noverat. Ille fundator & eruditor hujus conversationis, & studii in hac Provincia fuit. Habebat Dominus Jesus in Ægypto senem Antonium, ha-*

habebat in Palestina Hilarionem juniorem.

III. Scripsit Athanasius B. Antonii vitam, cumque eam Romam secum detulisset, quando ipse eo profectus est, instar divini cujusdam seminis illa fuit, ex quo Italia cœlestium illarum fœcundari cœpit ubertate plantarum, quibus solus Oriens hactenus inclaruerat. Id narrat Hieronymus idem in Epitaphio Marcellæ, quæ prima eam professionem amplexa est: *Nulla eo tempore nobilium fœminarum noverat Romæ propositum Monachorum, nec audebat propter rei novitatem, ignominiosum, ut tunc putabatur, & vile in populis nomen assumere. Hæc ab Alexandrinis Sacerdotibus, Papaque Athanasio, & postea Petro, qui persecutionem hæreseos Arianæ declinantes, quasi ad tutissimum communionis suæ portum Romam confugerant, vitam beati Antonii adhuc viventis, Monasteriorumque in Thebaide Pachomii, & virginum ac viduarum didicit disciplinam. Nec erubuit profiteri, quod Christum placere cognoverat.*

Paucis post annis Hieronymus ipse Romam venit, & non multo post tempore Hierosolymam, ipsam Romam secum invexisse visus est; usque adeo frequentes jam passim erant ædes istiusmodi, pœnitentiæ laboribus dicatæ. Sic enim ipse ad Principiam: *Suburbanus vobis ager pro Monasterio fuit, & rus electum pro solitudine, multoque ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri, conversatione multarum, gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo, ut pro frequentia servientium Deo, quod prius ignominia fuerat, esset postea gloria.*

IV. Aperte profitetur Hieronymus Monasticum tunc illud institutum novitatis infamia Romæ laborasse, adeoque & invidiæ & maledicentiæ hominum patuisse. Id alibi quoque testatum facit, in Epistola scilicet ad Paulam de obitu filiæ Blesillæ: *Quousque genus detestabile Monachorum non urbe pellitur?* Illustrem quoque sibi laudem paravit Pammachius, qui inter primores hanc optatissimam crucis ignominiam vanissimæ præposuit sæculi pompæ, cumque nobilitatis gloria circumfulgeret, ea conculcata splendidius aliquid secutus est, Monasticæ vitæ latebras sapientiæ & pietatis luce radiantes. Audi quæ ad eum perscripserit Hieronymus, cum in luctu esset defunctæ suo fato conjugis Paulinæ: *Nobis post dormitionem somnumque Paulinæ, Pammachium Monachum Ecclesia peperit posthumum, & patris, & conjugis nobilitate patritium. Nostris temporibus Roma possidet, quod mundus ante nescivit. Tunc rari sapientes, potentes, nobiles Christiani. Nunc multi Monachi, sapientes, potentes, nobiles, quibus cunctis Pammachius meus sapientior, potentior, nobilior ἀρχιστράτηγος Quis hoc crederet, ut Consulum pronepos inter purpuras Senatorum, furva tunica pullatus incederet?* Diximus alibi de Xenodochio, quod Pammachius constraxit, & de consilio, quod illi instillavit Hieronymus, ut in Abrahami vestigia insisteret, hospitesque & mendicos suis manibus pasceret. Diximus & supra de Mediolanensis suburbii Monasterio sub Ambrosio, & de Vercellensi sub Eusebio sanctissimis Episcopis.

V. Ex Italia in circumjacentes Insulas facilis & brevis trajectus, itaque sanctimoniæ Monasticæ hæc deinceps fœcundissima fuere seminaria. Testem rursus excitabo Hieronymum in Epitaphio Fabiolæ: *Quod Monasterium non illius opibus sustentatum est? Angusta misericordiæ ejus fuit Roma. Peragebat ergo Insulas, & totum Ethruscum mare, Volscorumque Provinciam, & reconditos curvorum littorum sinus, quibus Monachorum consistunt chori, vel proprio corpore, vel transmissa per sanctos & fideles viros munificentia circuibat.* At ante Hieronymum Ambrosius: *Mare est ergo secretum temperantiæ, exercitium continentiæ, &c.*

VI. Ipse quoque Martinus prius suum Monasterium Mediolani struxit, unde Arianorum infestatione erectus in Gallinariam Insulam confugit: unde regressus in Gallias alterum Monachorum non procul Augustorio Pictonum struxit, cum eo perrexisset, ut ad Hilarium Pictaviensem Episcopum se totum conferret (1). Postremo Turonensis Episcopatus sede sublimatus, famosum excitavit Monasterium secundo ab urbe lapide, quod

(1) Sev. Sulp. in vita B. Martini c. 4. 5.

quod Maius Monasterium vocant. Hoc primum in Gallis conspectum fuisse Monasterium non injuria creditur, nisi eam laudem arrogare malis Monasterio & Insulæ Lerinensi, unde Sidonius Appollinaris complures sanctitate clarissimos Episcopos, Monachorum sanctissimorum ingens examen in Gallias se infudisse testatur. At cum Honoratus, qui Arelatensem postea rexit Ecclesiam, Monasterii ante Lerinesis fundator institutorque fuisset, fatendum est Monasteria sancti Martini hoc Lerinensi antiquiora fuisse annis admodum quinquaginta (1).

VII. Diximus supra de Monasteriis Augustini Hipponensis Episcopi in Africa. Confirmat Possidius (2) complura eum utriusque sexus Ecclesiæ dimisisse, unde & non immerito hanc illi adserueris gloriam, ut primus sacratissimi hujus instituti in Africa propagator fuerit: *Clerum sufficientissimum & Monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis præpositis plena Ecclesiæ dimisit*. Fucatis idem Augustinus, personatisque Manichæorum virtutibus objectans sinceram, & defæcatissimam Ecclesiæ Catholicæ Monachorum sanctimoniam, non alios commemorat, quam eos, qui Ægyptum & Orientem incolebant. Si cum hos ille lucubrabat libros, Monasteriis & ipsa Africa frequentata fuisset, non tam longe petisset sanctus Pater ea pietatis & veritatis Catholicæ munimenta: (3) *Quis nescit summæ continentiæ hominum Christianorum multitudinem per totum orbem in dies magis magisque diffundi, & in Oriente maxime, atque Ægypto, quod vos nullo modo potest latere?*

VIII. Regrediendum nobis est ad Orientem, ubi auctor ipsemet est Basilius, illud sibi crimen longe pulcherrimum illitum fuisse, quod Monasticæ professioni aditum patefecisset, viamque munisset in Cappadocia: *Accusamur vero & hujus, quod homines habeamus pietatis studiosos ἀσκητὰς, qui mundo renuntiarint. Ego vero vitam impenderem, ut possent mihi hæc delicta impingi, haberemque apud me viros, qui me doctore hoc pietatis studium amplexi hactenus fuissent. Nunc autem & in Ægypto, & in Palæstina, & in Mesopotamia audio talem esse virorum quorundam vitutem, &c.*

IX. Cum indigitata ad eum modum fuerint prima Monasticæ professionis incunabula per varias orbis Christiani Provincias, jam operosum non erit divinare, quæ vel eorum mens fuerit, qui lenserunt Christiani nominis primævos sectatores, & Apostolos ipsos conditores satoresque primos fuisse Monachorum: vel eorum etiam, qui in Joannem Baptistam, vel in Eliam ipsum eam laudem conferunt. Ita apertissime Cassianus (4): *Cœnobitarum disciplina a tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium. Nam talis extitit in Hierosolymis omnis illa credentium multitudo, &c.* Addit porro ille ibidem, cum longe plures ex fidelibus aliquantum remisissent ex primævo illo caritatis æstu, & Christi fidem conjugio, ternisque facultatibus sociare voluissent, non paucos eorum primævi fervoris retinentiores, in solitudines secessisse, & sanctissimi instituti hæreditatem ibi tradusisse ad tempora usque Pauli & Antonii: *Istud ergo solum fuit antiquissimorum Monachorum genus, quod non modo tempore, sed etiam gratia primum est, quodque per annos plurimos solum inviolabile, usque ab Abbatis Pauli, vel Antonii duravit ætatem.*

X. Non satis video, unde suppetere possent Cassiano solida argumenta, quibus conficeret, primos Ecclesiæ Hierosolymitanæ fideles tam conjugia, quam patrimonia repudiasse. Longe illud probabilius est, quod ait ille, fuisse semper aliquos, qui privatim otio Cristiano, secessui, silentioque se dederent, & eas virtutes in antris actitarent, quibus postea Monachi orbem illustrarunt. Itaque ut supra Antonium ad Paulum ulterius eluctati sumus, ita possent forsan anteriores Paulo aliqui vel approbari vel conjici, ex quibus perpetua illa religionis successio prioribus tribus sæculis connecteretur; sed ea connexio & perpetuitas successionis, vereor ut possit, nisi suspicionibus & conjecturis astrui. Adde quod Asce-

(1) Carmin. 19. & L. 8. Epist. 4. & L. 9. Ep. 3. (2) Possid. in August. c. ult. (3) De moribus Eccl. Catholic. c. 31. (4) Collat. 18. c. 5.

Ascetæ isti priorum trium sæculorum nec discipulos instituerunt, nec fundarunt scholas, nec Regulam condiderunt ullam, nec cœtus Religiosos adgregare ullos studuerunt, quæ de Antonio, ejusque imitatoribus dici non possunt.

XI. Hinc igitur illud existit, institutos ab Antonio verissimos Monachos, habuisse in primis fidelibus, in Apostolis, in Christo ipso, in Joanne Baptista, in Elia, Elisæo, Prophetisque aliis exemplar luculentissimum earum virtutum, quibus se totos impenderunt. At virtutum quidquid est, id obvium & commune est Monachis, Clero, fidelibus laicis, ipsis Testamenti veteris discipulis. Ut Monachos consequaris, opus est præterea Regula, Congregatione, speciali veste, statu ab aliis discrepante & notabili, exercitiis officiisque ad certas horas alligatis, & sui semper simillimis, Scholis, Coloniis; nec id usquam, nisi post Antonium. Ita interpretandus est Cyrillus Episcopus (1) Hierosolymitanus, ita & Patres alii, si qui Eliam, & Joannem Baptistam Monasticæ vitæ initiatores fuisse voluerint.

XII. Constantissime astipulatur Hieronymus huic interpretandorum Patrum rationi. Cum enim Ægypti Monachorum vitam & exercitia subjecisset oculis, statim addit, Paulum, & Antonium ejus instituti auctores principesque fuisse, talesque olim fuisse Joannem Baptistam, Eliam, Jeremiam, tales Essenos, quorum vivendi stupendam rationem Philo, & Josephus scriptis consignarunt. Auctor Paulus, illustrator Antonius non fuisset ejus professionis, quæ cœpta, quæ ad summum perfectionis culmen provecta fuisset a tot aliis incomparabilis gloriæ & sanctitatis viris, pluribus ante sæculis. Unum ergo vult Hieronymus, in has easdem virtutes præisse & præluxisse Joannem Baptistam, Eliamque & alios, & quasi lineamenta quædam rudia duxisse operis tam splendidi (2); *Tales Philo Platonici sermonis imitator, tales Josephus, Græcus Livius, in secunda Judaicæ captivitatis historia, Essenos refert. Hujus vitæ auctor Paulus, illustrator Antonius, &, ut ad superiora conscendam, princeps Joannes Baptista fuit. Talem virum Jeremias describit, &c.* Non ego is sum, qui spinosissimæ illi me implicem controversiæ, an Esseni, de quibus Philo, & Josephus, Christo nomen dedissent. Satis mihi superque est, ut evicerim, nihil imminutum iri de gloria Pauli, & Antonii, etsi Esseni Christo sub Imperatore meruerint. Addamus in eam rem & hoc Hieronymi testimonium ex Epistola ad Paulinum; *De institutione Monachi*. Sic enim ibi: *Episcopi & Presbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros. Nos autem habeamus propositi nostri principes, Paulos & Antonios, Julianos, Hilariones, Macarios, & ut ad Scripturarum auctoritatem redeam, noster Princeps Elias, noster Elisæus, nostri Duces filii Prophetarum, &c. De his sunt & illi filii Rechab, &c.* Et in Epistola ad Rusticum: *Filii Prophetarum, quos Monachos in veteri Testamento legimus.*

XIII. Non pœnitebit vero paulum immorari ejusdem Hieronymi Epistolæ ad Virginem Principiam beatæ Marcellæ filiam, quæ una cum parente sua Monasticam amplexata est vitam, rus tantummodo secedens, fuscamque & modestam induta vestem, sicut & Pammachius: *Suburbanus vobis ager pro Monasterio fuit, & rus electum pro solitudine, &c. Quis crederet ut Consulum pronepos furva tunica pullatus incederet.* Hæc illa tota est summatim Monastica professio Magnatum hujusmodi Romanorum, quorum nobilitas & opulentia vastissimæ respondebat Romanæ civitatis, Romanique Imperii gloriæ. Athanasio auctore eadem fuere Antonio in Ægypto primordia ac rudimenta professionis Monasticæ, suburbanum in agrum facta secessione. Ea forsan & ratione nonnulli sanctorum Patrum initio conversionis Monachi videri poterunt.

XIV. Gregorius Nazianzenus (3), eodem locupletissimo teste Hieronymo, cum Episcopatu abiisset, rus secessit, ubi & Mo-

(1) Cyr. Hier. Cathec. 3. Greg. Nyss. in Cantic. Hom. 7. 15. (2) Ad Eustoc. De custod. Virgin. (3) De Script. Eccles.

Monachorum vitam exercuit: *Vivo se Episcopum in loco suo ordinans, ruri Monachi vitam exercuit*. Sed Naziazenus ipse in Encomio Basilii elegantissime descripsit, quorum in solitudine laborum, & religiosæ vitæ studiorum socium illum habuisset (1). *Hinc illi Tunica una & Pallium unum, & stratus humi lectus, vigilia, & suavissima cœna panis, & sal, quod commune utriusque nostrum studium fuit*. Narrat deinde, ut Basilius (2) ibidem construxit diversa duo Monasteriorum genera; hinc nempe *Asceteria* & *Monasteria*, iis nimirum dicata, qui se totos immergebant contemplationi rerum cœlestium: inde vero alia Cœnobitis & communem vitam agentibus, dicata: τῶν κοινωνῶν, καὶ μιγάδων. Idem discriminis in Monasteriis Ægypti observatum fuisse alibi declarat. Alibi rursus Basilio aperit, quo desiderio, quo mœrore conficeretur, cum veniret in mentem earum deliciarum, quas una degustassent in obstrusis Ponti locis, ex vigiliis, ex Psalmorum cantu, ex oratione jugi, ex indefessa Scripturarum meditatione, ex opere manuum, ex arborumque cultu, ex compluribus aliis pari sanctitate & voluptate scatentibus studiis (3): *Quis psalmodias illas & vigilias dabit, & quis diurnas operum vices & labores, quis lignorum comportationes, & lapidicinas, quis arborum consitiones & irrigationes, quis platanum illam auream, & Xerxis platano præstantiorem, in qua non Rex, sed Monachus, μονάσας, luxu diffluens sedebat, quam ego plantavi, Apollo rigavit, hoc est, excellentia tua, Deus autem in honorem nostri auxit?* Auctor vita Gregorii insinuare videtur, hæc ad eam spectare in Pontum utriusque secessionem, cum uterque quantumvis reluctabundus Presbyter ordinatus fuisset. Eadem tunc Ponti deserta incolebat Amphilochius. Rursus fugit in solitudinem Gregorius, postquam Sasimorum Episcopales abjecit infulas. Denique postquam Episcopatu Constantinopolitano abdicavit se, in villam se recepit, ubi reliquum exegit sanctissimæ vitæ curriculum patrimonio, quod sibi reliquum esse voluerat, se suosque sustentans. Hinc in eum probra aliqui, dicteriaque jactabant, utique immerentem, quod ipsemet narrat (4): *Dicens me divitem & copiosum esse, ut qui hortum, & otium & mediocrem fontem habeam &c. Nos si fontem, vel hortulum, vel umbrosum nemusculum possideamus, id delicias interpretamini*. Denique dubitationis locum residuum nullum esse passus est in Carmine de vita sua, ubi se diu fluctuatum testatur, eo quod vitæ genus teneret inter Monachorum latibula, & urbium tumultuationes: medium tandem secutum esse tramitem, ut aliis ita prodesset, ut ne suæ ipse officeret saluti: *Media inter illos, hosque procedo via, meditans ut isti, commodans illorum æmulans*. Ergo cum vitæ ejus scriptor ait, maluisse eum Monachum esse, quam sæcularis vitæ sequacem, pauperem, quam opulentum: non de Monastica proprie professione capiendus nobis est, sed vita sæcularibus curis expedita, & de frequenti ab urbibus secessu.

XV. Sex annos Chrysostomus egit inter asperrimæ solitudinis dumeta: cumque exhausta valetudine, & penitus vigiliis, jejuniis, macerationibus, necnon & sacrarum litterarum infatigatis studiis profligata, coactus fuisset se reddere usitatæ vivendi rationi, & Antiochiam redire, statim Diaconus ordinatus est, & quinto post anno a Flaviano, licet invitus, creatus est Presbyter (5): *In juventutis flore vicinos occupat montes, ibique congressus seni cuidam Syro, sese illi socium dedit, imitatus vitæ continentiam duritiamque propositi. Mansit autem apud illum annos quatuor &c. Postea solus remotiorem eremum petiit, ibique spelunca inclusus, biennium fere peregit. Quo in tempore jugiter ferme sine somno persistens, Scripturas sanctas penitus edidicit, &c. Ecclesiasticum rursus occupat portum. Id autem divina providentia factum scimus, quæ hunc ad Ecclesiæ utilitatem, ab exercitatione immodica, infirmitatis occasionibus repellit, ut impeditus ægritudi-*

tu-

(1) Orat. 20. (2) Orat. 21. (3) Epist. 13. (4) Greg. Hat. in Monach. Hypocritas. (5) Pallad. in vita Chr. c.

tudine, speluncis renuntiare cogeretur. Hinc jam a Meletio Diaconus, &c. Hæc Palladius, ex quibus colligere est, ut fuerit, ut nunquam fuerit Monachis annumerandus Chrysostomus. Fuisse dici potest, ut qui aliquantis annis durissimæ sanctissimæque illius vitæ asperrima quæque exercitia secutus sit: non fuisse autem, quatenus id vitæ genus nunquam professus: illud dimisit, ubi tam adversa valetudine illud se tenere non posse expertus est; Antiochiam, unde egressus erat, regressus est; habitum non mutavit; non renuntiavit patrimonio: quæ omnia nunquam sibi licere voluisset Monachus pietatis & propositi tenax. Ita mihi quidem videntur Basilius, Gregorius Nazianzenus, Amphilochius, Augustinus virtutes Monachorum sectati, non propositum, non professionem. Id innuebat his de Nazianzeno verbis supra Hieronymus: *Ruri Monachi vitam exercuit*. Possunt Laici Clericique impendere plures vitæ annos imitandis Monachorum institutis, etsi Monachi nec sint, nec esse velint. Nec enim vere est Monachus, qui sanctissimo proposito non se totum, & omne vitæ tempus dicat, & patrimonium totum abdicat.

XVI. Anceps animi pendeo, an eodem numero haberi debeat Severus Sulpitius. Magnam enim patrimonii partem sibi servavit & Xenodochium extruxit ubi egenis ipse ministrabat. Sed indubium est nobis, id genus fuisse secessum Augustini in Africam, & in propriam domum ruri, propriosque agros statim post Baptismum. Nec enim unquam statum amplexatus est Monasticum, etsi studia, & exercitamenta ejus omnia secutus sit cum amicis (1): *Placuit ei percepta baptismi gratia cum aliis civibus & amicis suis Deo pariter servientibus ad Africam & propriam domum agrosque remeare. Ad quos veniens, & in quibus constitutus ferme triennio, & a se jam alienatis curis sæcularibus, cum iis, qui eidem adhærebant, Deo vivebat, jejuniis, orationibus, bonisque operibus, in lege Domini meditans die ac nocte.*

XVII. Simillima fuerant Antonii ante Monachatum rudimenta, teste Athanasio (2): *Incipiens etiam ipse in locis paulum a villa remotioribus manebat.* Eam illi viam demonstrarant triverantque plures alii: *Nondum tam crebra erant in Ægypto Monasteria, neque omnino quisquam aviam solitudinem noverat; sed quicunque in Christi servitute sibimetipsi prodesse cupiebat, non longe a sua villula separatus instituebatur. Erat in agello vicino senex quidam vitam solitariam a prima sectatus ætate. Hunc Antonius cum vidisset, æmulatus est ad bonum.* Non hæsit Antonius in his veluti prolusionibus: ita palmam tulit Monasticæ professionis supra Patres omnes de quibus modo diximus; professus est, immo & ad summum fastigium perduxit vitam Monasticam, ejus Scholas aperuit, ejus imitatores innumerabiles pertraxit; non contentus rem tentasse, & ad alia postea conversus, ut plerique fecerant ante eum. Eo pertinet, quod *illustratorem* eum vocat Athanasius ejus professionis, quod in præludiis hæsissent alii, ipse in perfectionis Monasticæ arcem evasit.

CAPUT XIII. *P.1.l.1.c.47.*

Conjunctio & societas Ordinis Monastici cum Ordinibus sacris, & cum Ecclesiasticis functionibus, per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. *Monasteria & Abbatiæ Beneficiis annumerantur propter intimam suam cum Clericatu conjunctionem.*

II. *Argumenta hujus conjunctionis & cognationis ex Pontificibus & Conciliis.*

III. *Ad superiores fere Ordines Monachi promovebantur.*

IV. *Pachomius & Monachi ejus Lectorum officio fungebantur, etsi eo Ordine initiati non fuissent.*

V. *Quantum voluerit Pachomius alienos esse Monachos ab Ordinum cupidine.*

VI. *Quanto tum complures Monachi æstu ad Ordines anhelarent.*

(1) Possid. in ejus vita c. 3. (2) Cap. 2. in ejus vita.

VII. In desertis suæ erant Monachis Ecclesiæ, & ex suo cœtu Presbyteri.

VIII. Quam provide & prudenter Augustinus, ad Ordines vocari voluerit, sed optimos tantum Monachorum.

IX. Si quis ad Ordines irregularis esset, eam labem non eluebat Monastica professio.

X. Non poterat Episcopus unus alterius Monachum ordinare.

XI. Damnatur aque ab Augustino & vanitas Monachorum in ambiendis, & contumacia in recusandis Ordinibus.

XII. Ruffinus magnificentissimam suam ad Quercum Ecclesiam Monachis instruit, sacra ibi munia obituris.

XIII. XIV. Ut Monachi a desertis remotisque locis ad Civitatum suburbia migraverint.

XV. Quam mira eorum eluxerit auctoritas in maximis quandoque Ecclesiæ negotiis.

XVI. Satisfit objectioni.

XVII. Rationes duæ vocandorum ad Clericatus honorem Monachorum.

XVIII. Etsi Clericatu donarentur Monachi, tamen non mutabant statum, nec Monasticis observantiis exonerabantur.

I. INter Beneficia locari haud satis congrue possent Monasteria, nisi Monachi ad Ecclesiæ dignitates & Ordines provehi possent. Sed ingenue profitendum est, ex quo orbi illuxit piissima illa institutio, amantissimos quosque purioris Ecclesiasticæ disciplinæ Episcopos, non aliud antiquius habuisse, quam ut instituta Monastica sacris Ordinibus, Monachos Clericis consociarent.

II. Eo se flagrare desiderio testabatur Siricius Papa his verbis (1): *Monachos quoque, quos tamen morum gravitas, & vitæ ac fidei institutio sancta commendat, Clericorum officiis adgregari & optamus, & volumus.* Nulla certe interstitiorum venia fiebat Monachis ab hoc Pontifice. Sed clementiores in eos fuere ceteri Pontifices, ut ex Gelasii Epistola alibi (2) probatum est. Apud Græcos autem, quanto in honore fuerint Monachi apud Clerum, satis intelligitur ex Dalmatio Presbytero & Archimandrita Constantinopolitano, qui cum annos duodequinquaginta in Monasterii sui latebris egisset, nec inde vel semel esset egressus, exsiliit tandem periclitantis fidei discrimine excitatus, & Cleri Constantinopolitani ducem se Præsidemque agens, scripsit ad Concilium Ephesinum Oecumenicum (3), Cyrillo adversus Nestorium & Joannem Antiochenum suffragaturus. In Concilio Constantinopolitano, ubi Abundius Comensis Episcopus, aliique Legati Leonis Papæ confessionem fidei receperunt porrectam ab Episcopis Monachisque, Archimandritæ nominati fuere post Presbyteros ante Diaconos, utpote quod & ipsi magna saltem ex parte Presbyteri essent: *Reverendorum Episcoporum, Presbyterorum, Archimandritarum, Diaconorum, ac totius Cleri professiones cognovimus* (4). Scripsit Theodosius Imperator junior ad Archimandritam Barsumam, ut præciperet eum adesse Concilio Ephesino, nomine omnium Orientis Archimandritarum. *Locum tenentem omnium Orientis Archimandritarum* (5). Concilii Constantinopolitani sub Flaviano Actioni IV. interfuit Abrahamius Presbyter & Archimandrita, cum tribus aliis Diaconis Monachisque Eutychetis, qui & ipse Presbyter & Archimandrita erat. Actione V. minæ intentantur Eutycheti, velut exauctorando tum Presbyteratu, tum regimine Monasterii, qua & mox damnationis sententia perculsus fuit; cui subscripsere post Episcopos octodecim Presbyteri & Archimandritæ, Diaconus Archimandrita, Monachus Archimandrita. Cum de ea re ad Concilium Ephesinum II. relatum fuisset, Eutychetis Monachi ad Patres Concilii scripsere, ut eum purgarent: subscripsere Epistolæ Presbyter unus, decem Diaconi, tres Subdiaconi, Monachi alii complures. Sessione IV. Concilii Chalcedonensis repræsentati fuere etiam duodeviginti Presbyteri & Archimandritæ. Perlecta est ibidem Epistola ad Marcianum Imperatorem scripta a compluribus Archimandritis primum, tum deinde ab ingenti turba Clericorum. *A minimis Archimandritis, & ab omni-*

(1) Ep. 1. c. 3. (2) Gelas. Ep. 9. (3) Conc. Eph. Ep. Cath. (4) Conc. c. 3. P. 450. (5) Concil. Chalced Act. 1.

omnibus Comitibus suis in Christo, & reliquis Clericis, & Monachis, & Laicis. Epiphanius (1) Monachos locat post Episcopos ante Presbyteros, ubi de Meletii schismate verba facit.

III. His documentis perspicuum fit cœtum Monachorum a Clero & Laicis secretum fuisse, antehabitum semper Laicis, Clero persæpe permixtum: Archimandritas, seu Abbates Presbyteros fere fuisse. Uno in Monasterio Presbyteros, Diaconos, Subdiaconosque nonnunquam magno numero fuisse: non ullam hic fieri mentionem minorum Ordinum inter Monachos, ea forsan de causa, quod Monasticarum exercitationum decursus non minus idoneus esset ad animum sacris Ordinibus præparandum, eo certe tempore, quo non semper uni & eidem minores Ordines omnes, vel ulli conferebantur.

IV. Argumento erit, quod de Pachomio memoratur, insigni illo tot Monachorum parente. Is vicum sacris præsidils omnibus destitutum nactus, ubi agricolis non erat qui vel Scripturas legeret, vel divina Misteria celebraret, Episcopum convenit, exoravitque, ut Ecclesiam ibi construeret; & dum possent ibi ordinari Clerici, eo ipse cum Monachis suis Sabbato & Dominica die ventitabat, prælegebatque divinas Scripturas. Scriptor vitæ ejus pervetustus audiendus hic est (2): *necdum essent ordinati Clerici, qui sollemnia plebi peragerent, ipse ad horam conventus Ecclesiæ cum Monachis occurrebat, salutiferas plebi paginas relegens, quia nondum ibidem Lectores fuerant constituti, nec alii Clerici, qui misteria sacra celebrerent. Quamdiu ergo Presbyter & reliquus ordo Clericorum aberat, Pachomius veniebat, & sic alacriter ac inverecunde Lectoris implebat officium*. Implebat ergo Pachomius munus Lectoris, etsi eo ordine initiatus nunquam fuisset: pio ejus zelo ita aspiravit omnipotentis Dei gratia, ut non pauci Gentilium Christo accesserint: *Unde plures institutione ejus ab errore conversi, facti sunt Christiani*.

V. Ceterum non patiebatur omnino vir sanctissimus, ut Monachi ad sacros Ordines suspirarent; ideoque proximis e vicis Presbyteros accersebat, qui diebus festis sollemnioribus sibi sacra facerent, & Monachos sacra communione impertirent: si qui eorum tamen religiosorum Presbyteratu initiati fuissent, hos adhibebat ad sacerdotii munia obeunda; sed ea ejus animo altissime insederat sententia, non posse Monachum sine gravi piaculo sacros Ordines expetere, vel ambire (3): *Cogitatio ferialis ambitus si in mentes irrepserit Monachorum, ut vel primi cupiant esse, vel Clerici*. Dedit se tamen occasio, ubi spiritalis animarum curæ callentissimus vir specimen ederet incomparabilis cujusdam sapientiæ (4). Plurimum Monachorum Abbas idemque Presbyter, vehementissime urgente uno eorum, ut ad Clericatum proveheretur, consilii inops Pachomium adiit, & quid sibi facto opus esset, percontatus est. Pachomio visum est dispensatione utendum, & annuendum irreligioso Monachi voto, ut ea indulgentia delinitus resipisceret, qui abrupta repulsa exasperari & retro labi in præceps potuisset. Ut animo ille præsumpserat, ita res cecidit. Monachus ambitiosulus, voti compos factus, se tandem sibi reddidit, & culpæ suæ pertæsus ad Pachomium venit, egitque gratias humanitati non salutiferæ tantum, sed tum necessariæ, qua propulsata cedendo esset tentatio, victrix alioqui futura.

VI. Persequitur alicubi Cassianus (5) varias artes, & sinuosos flexus, quibus insidiosus tentator illudebat Monachis, ut ad dignitates & functiones Ecclesiasticas concupiscendas illos accenderet: *Nonnunquam vero Clericatus gradum, & desiderium Presbyterii vel Diaconatus immittit*. Vix poterat Monachus nisi Diaconatum & Presbyteratum ambire. Jam constitit enim minorum Ordinum functiones a Monachis citra Ordines ullos administratas fuisse. Unde & mox idem Cassianus de Monacho differit, qui in cellula sua deprehensus est, dum Presbyteri & Diaconi functiones sacras ad Altare meditaretur, & quasi præluderet. Ex his patet, quam non assentiren-tur

(1) Hæref. 68. (2) Apud Rosveidum, in Vitis Patr. c. 26. (3) Ibid. 24. (4) Ibid. c. 35.
(5) Cassian. De Cœn. Inst. L. 11. c. 14. 15.

tur tunc omnes Monasticum institutum Sacerdotio sociari non posse, quanquam sui ipsius contemptu & fastidio religioso abhorrere deberet Monachus a sacra & summa ea dignitate.

VII. Alibi vero Cassianus (1) idem laudibus in cœlum extollit Paphnutium Abbatem, qui in solitudine egerat ab infantia ad annum usque ætatis suæ nonagesimum, Presbyteratum exercens, & Monachum alium Danielem nomine, tam virtutibus, quam annis commendatiorem, Diaconatu ornari curaverat. Illum quoque in Presbyteratus Officio successorem sibi adjungere voluit, & se superstite ordinari fecit. Aliter tamen Deo visum est. Paphnutio præmortuus est Daniel, ne delibatis quidem Presbyteratus muniis, quod ceteras ejus virtutes premeret obscuraretque humilitas, ut quamvis Presbyter ordinatus esset, maluerit Paphnutio Diaconum se & ministrum exhibere (2): *Optans sibimet successorem dignissimum providere, superstes eum Presbyterii honore provexit. Qui tamen prioris humilitatis consuetudinem non omittens, nihil unquam sibi illo præsente de sublimioris Ordinis adjectione donavit, sed semper Abbate Paphnutio spirituales hostias efferente, his velut Diaconus in prioris ministerii permansit officio.*

Hinc clarum est in aviis illis solitudinibus Ecclesias tamen fuisse, quo Monachi convenirent, Presbyterosque, & Diaconos suo ex gremio haberent. Quod rursus hinc confirmatur, quod cum Theophilus Archiepiscopus Alexandrinus Paschales Epistolas ad eos misisset, quibus pro more admoneret de die Paschæ proximo anno celebrandi, & ubi data occasione invehebatur in errores Antromoporphitarum: Monachi zelo, quam scientia instructiores, usque adeo exulcerati sunt, ut decreverint communione sua Theophilum expungere; si qui vero inter eos essent modestiæ & officii tenaciores, ii se ejus tantum litteris legendis abstinerent. Ex Ecclesiis quatuor & Presbyteris omnibus solitudinis Scythiæ, unus fuit Paphnutius uni earum præpositus, qui doctrinæ Archiepiscopi Alexandrini subscriberet. Hæc refert Cassianus (3) ut qui fuerit omnium oculatus testis: *Denique & ab his, qui erant in Eremo Scythi commorantes, quique perfectione ac scientia, omnibus, qui erant in Ægypti Monasteriis, præeminebant, ita est hæc Epistola refutata, ut præter Abbatem Paphnutium, nostræ Congregationis Presbyterum, nullus eam cæterorum Presbyterorum, qui in eadem Eremo aliis tribus Ecclesiis præsidebant nec legi quidem aut recitari in suis conventibus prorsus admitteret.*

VIII. Augustinus ægerrime tulit ille quidem, quod ab Aurelio Carthaginensi Archiepiscopo ad Ordines admissi essent Monasteriorum desertores; sed litteris ad eum scriptis dilertissime significavit, quantum doloris, & mœstitiæ caperet ex iis, qui Clero aggregati essent, quanquam ne gregi quidem Monachorum, cui adscripti primum fuerant, constanter adhærescere potuissent: tantum se exhilaratum iri, si quos diuturna Monasticarum virtutum purgasset approbassetque perseverantia, ii in Clerum adoptarentur (4): *Non est ista via danda servis Dei, ut se facilius putent eligi ad aliquid melius, si facti fuerint deteriores. Et ipsis enim facilis lapsus, & Ordini Clericorum fit indignissima injuria, si desertores Monasteriorum ad militiam Clericatus eligantur; cum ex iis, qui in Monasterio permanent, non tamen nisi probatiores atque meliores in Clerum assumere soleamus.* Subjicit vero adeo non ex degenere Monacho Clericum fieri posse probum, ut ex adverso ne ex religiosioribus quidem Monachis boni & utiles adsciscì possint Clerici, nisi virtuti respondeat doctrina, & nisi ut præsens, ita & anteacta vita immaculata fuerit, & criminis pura: *Nimis dolendum, si ad tam ruinosam superbiam Monachos surrigemus, & tam gravi contumelia Clericos dignos putemus, in quorum numero sumus: cum aliquando etiam bonus Monachus vix bonum Clericum faciat, si adsit ei sufficiens continentia, & tamen desit instructio necessaria, aut personæ regularis integritas.*

IX. Quibus in Augustini verbis duo sunt obiter adnotanda. Alterum est, quod semet Clericis ipse annumeret, non Monachis,

(1) Coll. 3. c. 21. (2) Coll. 4. c. 1. (3) Collat. 19. c. 2. (4) Epist. 70.

chis, quod supra jam animadversum a nobis est. Alterum est, quantacunque sit Monachi praesens vitae sanctitas, non ea tamen praeteritas abstergi posse irregularitates, ita ut is sacris Ordinibus aptetur. Id Augustinus innuit his verbis: *Si desit persona regularis integritas*. Ita agnoscit Augustinus posse sanctissimum Monachum Ordinibus suscipiendis minus idoneum esse, si scientiae necessariis praesidiis destituatur: *Si desit instructio necessaria*, & si quo scelere graviori post baptismum commaculatus sit.

Adnotari & illud potest tertio loco, desertores Monasticae professionis jam tum a Doctoribus Ecclesiae damnatos fuisse, tanquam qui spem salutis & aeternae vitae abjecerint. Non enim aomiserat Monachos illos ad Clericatum Aurelius, nisi ea persuasione, quod assensus esset eorum consilio Augustinus: qui contra contestabatur injussu suo Claustro egressos, non posse nisi in infandam referri Apostatarum classem: *Desertores Monasteriorum, &c. sed de istis credo arbitrata sit Beatitudo tua, quod nostra voluntate, ut suis potius conregionalibus utiles essent, de Monasterio recessissent. Sed falsum est, sponte abierunt, sponte deseruerunt, nobis quantum potuimus, pro eorum salute renitentibus.*

X. In eadem Epistola testatum facit Augustinus, suo aevo Africana Concilia ita definisse: *Antequam de hac re aliquid in Concilio statueremus*. Id equidem valde suspicor a Concilio Carthaginensi V. (1) definitum fuisse: *Si quis de alterius Monasterio, repertum vel ad clericatum promovere voluerit, in suo Monasterio Majorem Monasterii constituere; Episcopus qui hoc fecerit, a caeterorum communione sejunctus, sua tantum plebis communione contentus sit.* In hoc Canone nemo non intelligit, quam cuperent Episcopi Africani, ut ex Monasteriis occurrerent aliqui, iis exculti virtutibus & disciplinis, quibus tuto Sacerdotium committeretur; & quam impatienter ferrent, si quos ipsi aluissent & perpolissent Monachos, alii Episcopi in Ecclesias suas transferrent. Hoc enim decreto liquet, non minus Monachos quam Clericos Episcopo quemque devinctum suo, & mancipatum fuisse; ex quo fiebat, ut eorum neminem possent caeteri Episcopi traducere in suas Ecclesias.

XI. Sed nusquam apertius patet quid de hac re tota senserit Augustinus, quam ex Epistola ejus ad Eudoxium Presbyterum & Abbatem Insulae Caprariae. Illum enim edocet unius corporis membra esse Clericos Monachosque, quibus ejusmodi sunt laboris & quietis vices, ut quidquid ex alterutris utilitatis & ornamenti proficiscitur, id in utrosque redundet. Caeterum quam procul esse debent Monachi ab ambitiosa sacrorum Ordinum cupiditate, tam ab ignavia & supinitate abhorrere par est, quae labores fugitat, tum cum vocat Ecclesia, quae jubere: cum rogat, quae cogere potest (2): *Unum corpus sub uno capite sumus, ut vos in nobis negotiosi, & nos in vobis otiosi simus. Exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis, & usque in finem perseveretis. Ac si qua operam vestram Ecclesia mater desideraverit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desidia respuatis.*

Narrat Hieronymus in Epitaphio Paulae, cum solitudines circumlustraret Paula aridas sterilesque, sed coelestibus plantis compluribus consitas: innumerabiles Monachorum catervas illi obvias prodiisse, quos inter non Ordinum magis, quam virtutum splendore eximii plerique fulgebant: *Occurente sibi sancto & venerabili Episcopo Isidoro Confessore, & turbis innumerabilibus Monachorum, ex quibus multos Sacerdotalis & Leviticus sublimabat gradus.* Alio a nobis loco refertur, ut Presbyter ordinatus fuerit Hieronymus, utque quae animi moderatio & sui despicientia eum sacro admovebat ministerio, illum ea absterruerit, ne eo unquam fungeretur, quod in causa fuit, ut Paulianus frater ejus ab Epiphanio in ejus Monasterio Presbyteratu auctus sit. Refertur & quae scripserit Ambrosius de connexione facta ab Eusebio Vercellensi Clericalis & Monasticae professionis quarum altera gloriae, sanctitatis altera arcem tenet. Refertur & quae ad Dracontium Monachum per litteras mandarit Athanasius, ut ne otium & quietem sibi suavem anteponeret labo-

(1) Can. 13. (2) Epist. 81.

labori & utilitati Ecclesiæ, a Claustro ad Episcopatum sevocantis: utque insisteret eorum vestigiis splendidissimis, qui magno utique numero Monasticarum virtutum lumina, quibus perdiu navassent operam, Episcopali ministerio, caritate & sollicitudine cumulassent. Refertur & tum Basilii in Oriente, tum in Occidente Martini, & Honorati Monasteria officinas fuisse, e quibus longe plurimi sanctissimique Episcopi ad regendas Ecclesias prodiissent. In vita Chrysostomi Palladius (1) de Presbytero, & Abbate Isaaco loquitur, cui suberant Monachi centum quinquaginta, e quibus ad Episcopatum septem vel octo Theophilus accersivit. Erant & ducenti sub alterius Abbatis ditione, quorum multi etiam Episcopali sarcina decorati sunt. Si tam multi ad Episcopatum asciscebantur Monachi, quanto plures ad Presbyteratum, plures ad Diaconatum?

XII. Recolinus & illud supra de magnificentissimo Templo, quod Ruffinus in Suburbio Chalcedonensi construxerat, sub nomine Apostolorum Petri & Pauli, astructo juxta Monasterio, cujus Monachi Cleri vicem & munia implerent (2): *Monachos etiam in vicino collocavit, qui Clerum Ecclesiæ supplerent, οἳ τῆς ἐκκλησίας τὸν κλῆρον ἐπλήρουν.*

XIII. Ita Monachi varia caritatis ingenia secuti, a desertis in urbes ad spargendæ pietatis officium se retulerunt, qui ante colligendæ pietatis ergo in deserta se contulerant. Æquum enim erat, ut quas spiritales opes in imperviis solitudinibus effoderant, in civitates disseminarent. Scripserat ad Paulinum Hieronymus, si Clericali vitæ studeret, sedem sibi figeret in urbibus, ubi aliorum saluti invigilando suam promoveret: at si Monasticam meditaretur professionem, eo ipso Monachi nomine solitudinis, & amorem aspirari, & legem præscribi. Sic ille Monasticæ vitæ regulas delineabat (3): *Si officium vis exercere Presbyteri, si Episcopatus te vel opus vel honos forte delectat, vive in urbibus, & castellis, & aliorum salutem fac lucrum animæ tuæ. Sin autem cupis esse quod diceris, Monachus, id est, solus, quid facis in urbibus, quæ utique non sunt solorum habitacula, sed multorum?* Idem ille scribit ad Rusticum Monachum de vivendi forma. Et ad Heliodorum, *Clerici in suis urbibus commorantur.* Et ad Marcellam: *Tantam frequentiam hominum saltem invitum videre, a proposito Monachorum & quieti aliena sunt.* Et in Epitaphio Fabiolæ: *Peragrabat Insulas & reconditos curvorum litorum sinus, in quibus Monachorum consistunt chori.* Ea haud dubbio est primigenia & generalis Monachorum Regula. Sed caritatis lex, ipsissima certe lex legum & regula, regina & moderatix est; & ea certe Episcopos compulit, ut compellerent Monachos e desertis remigrare in urbes, functionibus Clericalis Ordinis & Sacerdotio acquiescere, urbes deuique & plebes locupletare iis sanctitatis opibus, quibus in solitudine ditati essent.

XIV. Prodidit Chrysostomus (4), quo insolenti eventu suis e montibus in urbem Antiochiam exciti perductique sint sanctissimi Monachi, ut consternatam levarent plebem, & tantum non exanimatam terrore Judicum, & fragore novorum Tribunalium, quæ in turbas noxiorum mox sævitura erant. Ita illi excepti sunt, ac si e cœlis Angeli advolassent. *Undique confluxerunt, velut Angeli quidam de cælo profecti; erat cernere tunc civitatem similem redditam cælo.* Judices illi universos convenerunt tam intrepidi, tam blandi, ut illos tandem exarmaverint. Alibi (5) autem existimaverat Chrysostomus, non usque adeo debere Monasteria ab urbibus summoveri, earum contemplatione rerum, sine quibus transigi vita non potest: *Ut ii loci neque ita multum ab hominum conspectu remoti, solitudinis tamen otium quietemque habeant.*

Augustinus (6) primum suum Monasterium intra urbis mœnia, vel, ut ipse ait, in Episcopi hortis locavit, auctore Possidio. Monasterium Ambrosii *extra urbis mœnia* situm fuisse ipsemet ait. Affirmat & *Apud Carthaginem Monasteria esse sæpisse.*

XV. Gregorii Nazianzeni vitæ Scriptor nar-

(1) Cap. 15. (2) Sozom. l. 8. c. 17. (3) De instit. Monac. ad Paulinum. (4) Homil. 17. ad Popul. Antioch. (5) De Sacerd. L. 6. c. 6. (6) Confess. l. 8. c. 6. L. 2. Retr. c. 21

narrat Theologi hujus Gregorii patrem cognominem, Episcopum Nazianzenum, hæreticorum astutia & fraude circumventum, eorum se communione, & errorum subscriptione inquinasse. Ab ejus tum protinus communione alienasse se se totius regionis Monachos, quibus & magna plebis pars accessit. Tunc advolasse Gregorium Theologum, patrem expedisse his laqueis, quibus sua illum simplicitas implicaverat; ad erroris detestationem adduxisse, expressa ab eo Catholicæ fidei confessione, Monachis denique illum & plebi conciliasse. Eo exemplo, ut & illo Dalmatii supra allato, nulli non patet, quanti sua interesse sentirent Monachi, ubi Ecclesiæ fides & salus periclitabatur; quanti ad eam tuendam esset momenti eorum consensio; & quanta eorum apud plebem esset vis & auctoritas. Consignata litteris sunt a Theodoreto (1) certamina Aphraatis illius celeberrimi, & aliorum Monachorum complurium, qui furentibus Arianis, & Valentis Imperatoris potestate fretis constantia invictissima restiterunt. Addit vero ille, suo eis exemplo præiuxisse olim Antonium tempore Constantii Imperatoris, cum Alexandriam ipse concessit, ut fidem, ut fidei causæ conjunctissimum Athanasium tueretur: *Relicta solitudine totam illam circuibat urbem, quo omnes doceret, tum Athanasium præconem veritatis, tum Arianos veritatis hostes esse.*

Eodem æstu caritatis Daniel Stylita columna (2) exscendit sua, ut Basilisci Tyranni reprimeret impetus reformidandos, fidemque Orthodoxam, & Concilium Chalcedonense propugnaret, cujus ille exitium meditabatur. Monachi ipsi turbæ permixti exterruerunt impium Anastasium, cum toto pondere imperatoriæ potestatis in Ecclesiam irrueret, fureretque. Profert Evagrius Epistolas pro confirmatione fidei, Conciliique Chalcedonensis perscriptas a Leone Imperatore ad Metropolitanos omnes, & ad principes Monastici tum instituti viros, Simeonem Stylitam, Baradatum, Jacobum. Paullo ante idem Evagrius (3) differuerat, ut Simeon Stylita zeli sui invicta constantia & fortitudine extorsisset ab Imperatore revocationem Edicti, quo jussi fuerant Christiani Judæorum Synagogas restituere.

XVI. Graviora hæc fuerunt rerum discrimina, ubi transilienda fuere regularum generalium septa, ad ferendas Ecclesiæ laboranti suppetias. Ceteroqui universim verissimum est, quod ait Hieronymus, Monachorum esse lugere, non docere (4): *Monachum se esse non loquendo & discurtando, sed tacendo & sedendo noverit. Monachus non Doctoris, sed plangentis habet officium; qui vel se, vel mundum luget.* Quod tum utique locum habet, cum eo non evocat Ecclesiæ aut periculum, aut præceptum.

XVII. Nec abs re fuerit hic observare, provehi solitos ad Clericatum Monachos duplici de causa; vel ita postulante Monasterio ad sui ipsius utilitatem; vel sic Episcopo volente, ut vel Episcopali sedi, vel Parochiæ vacanti consuleret, & Pastorem provideret. Harum rationum prima non absolvebat Monachos e familiaribus aliorum Monachorum vinculis & functionibus; altera vero functionibus Cleri illos penitus vindicabat, eximebatque prioribus nexibus, quantum illi Clericali ministerio adversabantur. De prima verba facit Hieronymus ad Heliodorum scribens: *Quod si te quoque ad Ordinem Clericorum pia fratrum blandimenta sollicitant, gaudebo de ascensu, sed timebo de lapsu.* De secunda ad Rusticum Monachum: *Cum ad perfectam ætatem veneris, & te vel populus, vel Pontifex Civitatis in Clerum elegerit, agito, quæ Cleri sunt, & inter ipsos sectare meliores. Quia in omni conditione & gradu, optimis mixta sunt pessima.* Operosum non est distinctionis hujus regulam admovere exemplis aliis hoc capite acervatis, & illud exuere præjudicium vulgatissimum juxta & mendacissimum, Monachos ordinatione Clericali quasi emancipatos fuisse professionis Monasticæ vinculis.

XVIII. Utque novis eam doctrinam muniamus adhuc præsidiis, exemplum pro-

(1) L. 4. c. 24. 25. (2) Theodorus Lector. 1. l. 2. (3) Evagr. l. 2. cap. 9. l. 1. cap. 13.
(4) Apolog. ad Domnio. adver. Vigil.

ponam trium præstantissimorum Monachorum Barsis, Eulogii, & Lazari, qui Episcopali ordinatione exornati sunt, non ut Diœceses & Ecclesias adgubernarent; sed ut præcellentissimis eorum virtutibus accedente Episcopali omnium splendidissima dignitate, accederet & summus gloriæ cumulus (1): *Creabantur Episcopi non urbis alicujus, sed honoris causa, qui veluti vitæ pie anteactæ compensatio in propriis Monasteriis illis deferebatur*. Ita Sozomenus. Hi certe Episcopi sic ordinati, Monasticis virtutibus, laboribus, vigiliis adeo non solvebantur, ut arctius etiam astringerentur. Si cui autem lubrica videatur Sozomeni fides, is Innocentio saltem Papæ I. assentietur, qui observantiæ regulari, maxime autem continentiæ, subjectos perstare declarat Monachos, quicunque Clero adgregantur (2): *De Monachis, qui diu morantes in Monasteriis, si postea ad Clericatus ordinem pervenirent, non debere eos a priori proposito deviare, &c. Quod diu servavit, in meliori gradu positus, amittere non debet*. Quod ad exemplum autem pertinet a Sozomeno relatum, addi possent & ea, quæ ex Theodoreto alibi attigimus de iis Monachis sanctissimis, quibus Episcopi Presbyteratum contulere, nulla sane spe, ut ex unquam functiones ab illis exercerentur. Agit Theodoretus (3) de Barse Episcopo Edesseno. Binas ad eum litteras dedit Basilius. Sed nulla certa probatione evinci potest illum ipsum esse Barsen, de quo Sozomenus.

. CAPUT XIV. *P.2.l.1.c.34.*

De conjunctione & confœderatione Clericalis & Monasticæ Professionis secunda Ecclesiæ ætate, hoc est, a Clodovæo ad Carolum Magnum. In Italia primum & Anglia.

I. II. Quo casu permitteret Gregorius Papa Clericis ut a Claustris, quibus se devoverant, priores in Ecclesias suas regrederentur. Institutioni Clericorum miro & præcellenti modo inesse vota, & sanctitatis documenta Monachorum.

III. Non omnibus Monachis pervius erat aditus in Clericatum, nisi pœnitentiæ comes esset innocentia, hoc est capitalium scelerum immunitas.

IV. Ejusdem rei argumenta alia. Vita Monastica diu attrita, pro Subdiaconatu & minoribus Ordinibus erat, aut certe pro interstitiis alioqui servandis.

V. Vita Monastica sanctitas ad sacerdotium pulcherrima præparatio.

VI. Suo tandem ex collegio ac cœtu Presbyteros habuere Monachi.

VII. Admiranda Monachatus & Clericatus contextio, consertioque in Palatio Pontificali Gregorii Magni. Inde erupere Episcopi bene multi.

VIII. Sanctissimi viri Equitius, & Benedictus asperitatem Monasticæ professionis Evangelicæ prædicationi copulavere.

IX. X. XI. Clericatus Professioni Monasticæ illigatus. Clerus Angliæ universus Augustini principis sui exemplo perdiu ex Monachis fere conflatus fuit. In Synodo Romana declaratum a Bonifacio IV. ad omnes Cleri functiones idoneos esse Monachos.

XII. In Hibernia Episcopis omnibus collibitum fuerat, ut Abbati Presbytero, sancti Columbani successori, obnoxios se profiterentur.

I. II. Non patiebatur Gregorius, Clericos sponte sua in Monasteriis professos, ad Ecclesias resilire suas, nisi si forte singulari eorum pietate & dexteritate excitatus Episcopus, eos ad Presbyteratum, & ad Ecclesiæ alicujus regimen revocaret (4): *Si quos a Clericatu in Monachicam conversionem venire contigerit, non liceat eis ad eandem vel aliam Ecclesiam denuo remeare: nisi talis vitæ Monachus fuerit, ut Episcopus, cui ante militaverat, Sacerdotio dignum præviderit, ut ab eo debeat eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari*. Minus sollicitus videtur fuisse Gregorius de observantiæ regularis & votorum priorum necessitate, quæ novo Parocho ni-

(1) L. 6. c. 14. (2) Ep. c. 10. (3) L. 4. c. 5. Epist. 326. 327. (4) L. 2. Ep.40.

nihilominus incumberet. Clerici quippe tunc, quibus ab Ecclesia alimenta duntaxat & vestimenta suppeditabantur, & qui Clericalis continentiæ vinculo superioribus Ordinibus innexo tenebantur, non multum discrepabant a Monachis quoad castitatem & paupertatem Evangelicam. Quod ad obedientiam vero pertinet, eam Episcopo suo religiosissime exhibebant. Stabilitas, qua uni affigebantur Ecclesiæ, Monachorum stabilitate in Monasteriis suis non multo laxior erat. Religio denique & morum conversio, quam tunc profitebantur Monachi, & quæ tribus votis nunc quidem usitatius exprimitur, Clericis omnibus præscribitur, adscribiturque persæpe a sanctis Patribus Conciliisque, ut innumeris toto hoc opere exemplis adprobabitur. Canonum certe stricta observantia, perinde ut Monastica regula, ad has virtutes conciliandas accommodatissima erat.

III. Cum Urbevetanus Episcopus Presbyteris destitueretur, permisit Gregorius, quod ab eo flagitatum fuerat, ut ex Monachis suis aliquos Presbyteratu oneraret, cum assensu Abbatis, & diu excussos, an nullo irretiti essent crimine, quorum qui sunt affines, secundum Canones Ordinibus summoventur (1): *Ne, quod absit, hic honor & illis pœna, & vobis incipiat esse peccatum.* Panormitano quoque præcepit Episcopo, ut in Monasterio sancti Hermæ ex Monachis unum, quem fratres eligerent, Presbyteratu initiaret, dum tantæ dignitati vita anterior dehonestamento non esset (2): *Cujus vita, mores, & actio tanto possit ministerio convenire.* His duobus exemplis manifestum fit, etsi majestate Sacerdotii crescere splendor Monasticæ sanctitatis, & vicissim sanctimonia claustrorum dignitatem Cleri illustraret: fuisse tamen eam sanctitatis & puritatis in sacris Ordinibus præcellentiam, quæ non posset quibusque Monachis committi. Qui enim claustra inibant, pœnitentiæ lacrymis eas abstersuri criminum sordes, quæ sacros ipsis Ordines præclusissent, ii ab eisdem semper tum arcebantur, quamvis diuturnis pœnitentiæ laboribus sese confecissent. Quod suo infra loco prolixe demonstrabitur. Præter sanctimoniam pœnitentiæ & claustri sudoribus partam, innocentia quædam & eximia puritas desiderabatur, quæ nullius unquam criminis macula respersa fuisset, ejusmodi inquam criminis, quod pœnitentia publica expiari deberet quondam, sive publicum id, sive occultum esset; & quod cœpit post sextum denique seculum, cum occultum erat, occulta quoque elui pœnitentia, quanquam vel tunc sacrorum Ordinum aditum intercluderet.

IV. Apertius id quoque alibi facit Gregorius, ubi vetat eligi Opportunum, nisi ante quæsitum fuerit (3): *Si nulla ei crimina; quæ per legis sacræ Regulam morte mulctanda sunt, obviant:* & si quidem innoxius comperiatur, moneatur, vel Monachum profiteri, vel Subdiaconatu sacrisque ejus Ordinis functionibus aliquandiu perfungi & purgari, antequam ad sacros Ordines, & ad Episcopatum denique progrediatur: *Tunc hortandus est, ut vel Monachus, vel a vobis Subdiaconus fiat. Et post aliquantum temporis, si Deo placuerit, ipse ad Pastoralem curam debeat promoveri.* Multæ animadversionis est locus iste, ubi ut vir pius ad Episcopatum præparetur, suadetur, ut aut Monachus fiat, aut Subdiaconus. Itaque Monastica professio eodem loco habetur, ac Minores Ordines; immo ac Subdiaconatus, qui supra Minores jam incipiebat assurgere. Eo autem id fiebat, quod duplex hoc esset tyrocinii genus luculentissimi, ut majoribus quis Ordinibus, ipsique adeo Episcopatui aptaretur. Itaque his verbis insinuat Gregorius, si Monasticum institutum amplecteretur Opportunus, pro Subdiaconatu id illi imputatum iri, & mox Diaconatum ei, Ordinesque sacros alios conferendos esse. Idem genus exempla alibi delibata, & delibanda nobis sunt, quibus constat pro minoribus Ordinibus habitum esse Monachatum: aut si cui minus arrideat ea sententia, constabit saltem Monasticæ vitæ labores pro interstitiis Ordinum habitos esse. Postremo ita definit Gregorius, si quo se piaculari ejusmodi crimine Opportunus aliquando conspurcarit, jam non

M 2

(1) L. 5. Ep. 27. (2) Epist. 41. (3) L. 9. Ep. 13.

non aliud ei superesse confugium, quam ut seculo renuntiet, & reliquum spatium pœnitentiæ addicat: *Si quæ vero gravia obviant, multo magis admonendus est, ut seculum relinquat, & hæc perfectius defleat*. Erant ergo in Monasteriis duæ classes, altera eorum, qui eo intulerant vitæ innocentiam, & hos Monastici instituti exercitia magis magisque purgabant, & Sacerdotio præparabant: altera autem eorum, qui eo accesserant ea expiaturi scelera, quæ illos a sacris Ordinibus arcerent: & hos non magis illa claustri privata, quam publica Ecclesiæ pœnitentia Sacerdotio admoveri sinebat.

V. Nec tantum ut aptetur quis Sacerdotio, opportunissima est Monastica institutio: sed etiam ut Sacerdotii sanctissima ministeria, ea qua par est sanctimonia impleantur. Inde est quod idem Gregorius Gallicanum Episcopum hortabatur, ne claustro abstraheret Monachum, cui quondam contulerat Clericatum, & quem postea ejusdem Monasterii ordinaverat Diaconum. Quippe claustro eximere, & in Ecclesiam suam illum transferre non poterat, quin velut e portu in medias negotiorum causarumque Ecclesiæ procellas illum ejiceret (1): *Ut qui a turbulento secularium curarum tumultu se segregans, quietis desiderio portum Monasterii appetiit, rursum in Ecclesiasticorum curam non debeat perturbationibus implicari; sed in Dei laudibus permittantur secure ab his omnibus remanere, ut postulat*. Inde erant illæ metæ, quæ objectæ fuerant Episcopali potestati, in evocandis a claustro Monachis ad sacros Ordines.

VI. Multa superius obvia fuere Monasteria, quibus nulli proprii essent Presbyteri, sed ab Episcopo mittebantur, qui rem divinam Monachis facerent, cum postularet Abbas. Sed rursus obvia fuere alia, ubi fratrum suffragiis electus Presbyteratu initiabatur, & sacra Mysteria celebrabat, non diebus singulis, sed *quoties necesse fuisset* (2). Non otii tantum, & secessus studio adducti sunt Monachi, suo ut ex grege proprium habere vellent Presbyterum, sed ut se contra Clericorum avaritiam munirent, qui spiritalis regiminis velo rapacitatem suam obumbrabant, & Monasterii res deprædabantur. Inde illæ Gregorii querelæ ad Episcopum Ravennatem (3). *Pervenerat ad nos Monasteria in Ravennæ partibus constituta omnino Clericorum vestrorum dominio prægravari, ita ut occasione quasi regiminis, ea, quod dici grave est, velut in proprietate possideant*. Hinc universim vetabat Pontifex, ne Clerici Monasteria ingrederentur, nisi ad fundendas preces, vel celebranda sacra, cum peterent Monachi: *Nullam deinceps in eis Clericis, vel hi, qui sacro sunt Ordine constituti, ob aliud habeant, nisi orandi tantummodo causa, licentiam accedendi, aut si forte ad peragenda Missarum fuerint invitati mysteria*. Denique prohibentur a Gregorio Clerici omnes, qui e Monasteriis prodierint, eorum se negotiis & rebus deinceps intricare.

VII. Sed quæ vel optari fingive potest major copula, vel arctior confœderatio Clericatus & Claustrorum, quam quæ in Palatio ipso Pontificio Gregorii mirandam se latius, quam imitandam orbi terrarum venturisque seculis ostentavit? Ibi enim simul Monachorum, simul Clericorum flos delibatus, par virtutum fervor, par litterarum sacrarum studium. Inde velut ex Episcopali & Apostolico seminario Clericorum Monachorumque pullularunt Episcopi complures; Apostoli quoque nonnulli, ad debellandum diaboli regnum, ad propagandum ultra ipsa maria Christi Imperium hinc prodiere. Orientales ipsos certiores fieri voluit Gregorius ejus Anglicanæ Evangelicorum præconum missionis, & signorum, quæ a novis his Apostolis edebantur (4): *Ut Monasterii mei Monachum ad prædicationem Evangelii transmittere debuissem, &c. Ut Apostolorum virtutes in signis, quæ exhibent, imitari videantur, &c.* Joannes Diaconus nonnullorum nomina ad nos transmisit eorum, qui ex Pontificio hoc Monasterio ad Episcopatum venerunt (5): *At vero ex Monachis Monasterii sui Marinianum Ravennæ, Maximianum Syracusis, & Sabinum Callipoli Præsules ordinavit*.

Sed

(1) L. 10. Ep. 39. (2) L. 10. Ep. 34. (3) L. 6. Ep. 40. (4) L. 7. Ep. 30. (5) L. 3c. 7.

Sed & Augustinum penes Anglos a Galliarum Episcopis ordinari praecipit, per quem ad Episcopatum in eadem gente, Monachi ejusdem Patris tempore diverso provecti sunt, Mellitus, Justus, Laurentius, & Paulinus.

VIII. Non facile mihi persuaserim Monachorum Gregorii ea prima fuisse rudimenta in Anglia, quasi alterius orbis conversione tentanda profligandaque. Probabilius utique est, specimen aliquod sui eos ante edidisse, & quasi praelusisse sibi, in agris villisque & vicis prope Romam verbi divini semente conspergendis. Equitius ille fama sanctitatis notissimus, cujus vel alumnus vel aemulator fuisse existimatur Gregorius, in suorum fundatione Monasteriorum & disciplina, concionandi munus Monasticis institutis & laboribus conjunxerat. Locupletissimus ejus rei testis est ipse Gregorius, qui caritati ejus alas addidit, ut in Ecclesias, villas, vicos, castraque evolaret, ignemque sacrum ubique spargeret, quo urebatur ipse, & quo ejus jam Monasteria conflagrabant (1): *Tantus illum fervor ad colligendas Deo animas accenderat, ut sic Monasteriis praeesset, quatenus per Ecclesias, per castra, per vicos, per singulorum quoque fidelium domos circumquaque discurreret, & corda audientium ad amorem patriae caelestis excitaret.* Ecquì dubium, quin hac Equitii flamma afflati ejus Monachi exardescerent & ipsi? & quin Gregorius ipse, qui in Dialogis suis commendavit caelitus confirmatam Equitii missionem & miracula, quibus fidem & auctoritatem conciliatam voluit Deus inusitatis quibusdam ejus gestis, quin Gregorius, inquam, extimulatus sit his exemplis, ut Monachos quoque suos ad has armaret Apostolicas functiones, quos & ad Apostolicas tam feliciter animabat virtutes?

IX. Consignavit ibidem Gregorius victorias, quas B. Benedictus concionibus suis, de quibusdam Paganorum reliquiis reportavit: *Commemorantem circumquaque multitudinem praedicatione continua ad fidem vocabat.* Et alibi: *Vicus erat, in quo non minima multitudo hominum ab idolorum cultu, Benedicti fuerat exhortatione conversa.* Multos quoque Gentilium B. Columbanus Christiana fide imbuit, referente eo, qui vitam ejus scripsit.

X. Bonifacius IV. qui quartus post Gregorium Apostolica sedit in Cathedra, coactae Romae Synodo declaravit, non doctrinae & veritatis vi, sed nefanda aemulatione adductos fuisse, qui dixerant, non posse Monachis sacerdotalia munia demandari: *Neque poenitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absolvere posse per sacerdotali officio injunctam potestatem.* Eam allucinationem ab invidentia magis, quam ab imperitia profectam, convellit Bonifacius exemplis Gregorii Papae, Augustini Angliae, Martini Pannoniae Apostoli, qui eas Ecclesias sacro quodam conjugio sponsas sibi non copulassent, si Monastica professio id vetuisset (2): *Qui nequaquam annulo Pontificali subarrharentur, si qui Monachi fuerunt, praedictis uti prohiberentur.* Denique id ex iis conficit Pontifex, si *Sacerdotes Monachi, atque Canonici* Angeli sunt Domini: Monachos ut ad editius contemplationis fastigium evectos, superiori etiam Angelorum, puta Cherubinorum ordini adscribendos: quorum alae sex a Scripturis illis appictae, ipsius Monastici habitus figuram adumbrare videantur. Ea certe vestium Monasticarum cum Cherubinorum alis comparatio illius aevi Scriptores, maxime Graecos, plurimum delectabat.

XI. Non hic repetemus, quae supra jam disceptata sunt de quadam Clericatus & Monachatus indiscreta conjunctione, ut Clericatu Monachus, Monachatu quis Clericus fieri diceretur. Ita Zacharias Papa, ut uno rem absolvam exemplo, ne Lectori fastidium creem, Clericatum atque una vestem Monasticam Rachi Regi Longobardorum poenitenti contulit: *Clericusque effectus, Monachico indutus est habitu.*

XII. Affatim hactenus de Anglia, ubi videtur ab Augustino vita Monastica Ecclesiis omnibus Episcopalibus fuisse invecta, necnon & Capitulis. Sed praeteriri sine piaculo non potest, quod refert Beda de Mona-

(1) Gregor. Dialog. l. 1. c. 4. Et l. 2. c. 8.19. (2) Collectio Romana Holstenii.

nasterio sancti Columbani Apostoli Hibernorum, ubi Abbas Presbyter erat, & in potestate habebat non Monasteria tantum omnia, sed & Provinciam Insulamque omnem, adeoque & Episcopos ipsos, quod magis mireris: sic enim visum illis fuerat, inusitato & inaudito eo persungi honore in suæ gentis Apostolum (1): *Habere solet ipsa Insula semper Abbatem Presbyterum, cujus juri & omnis Provincia, & ipsi etiam Episcopi ordine inusitato debeant esse subjecti; juxta exemplum primi Doctoris illius, qui non Episcopus, sed Presbyter exstitit & Monachus.*

CAPUT XV. *P.2.l.1.c.35.*

Clericalis & Monastici status conjunctio seculo eodem VI. VII. & VIII. in Gallia, Hispania, Africa, & Oriente.

I. Concilia Gallicanum Monachos ad sacerdotalia munia vocant.

II. Novi adhuc e Monasterio Lirinensi Episcopi prodibant.

III. E Luxoviensi Monasterio prodibant examina Monachorum ad Apostolicas missiones. Exemplo suo praiverant Columbanus & Eustasius.

IV. Lobiensis Abbatiæ Monachus unus Episcopali inaugurabatur dignitate, ut Evangelium circumpositis gentibus prædicaret.

V. E Gallia in Hispanias trajicitur, ubi Concilia Abbates supra Diaconos, quandoque & supra Presbyteros evexere.

VI. Fulgentius in Africa illam, de qua hic agimus, confœderationem astruit.

VII. VIII. Ex Monasticis in eam eandem regulis comparatur disciplinæ veteri nova in hac parte; utrique quantumvis dissimile proprium & singulare inest decus; vetustissimis etiam quandoque temporibus optabilior visa est nova.

IX. Non poterant Clerici sine licentia Episcopi profiteri in Claustris, sed repulsam pati non poterant.

X. Regula beati Benedicti haud ægre Clericos inferiores admittebat; non æque Presbyteros. Cur?

XI. Admittebat tamen & Presbyteros. Quomodo?

XII. Supra eos sedebat Abbas, tametsi laicus.

I. IN ceteris quoque Ecclesiis eadem Cleri & Claustrorum conjunctio latissime propagata & confirmata est. In Gallia Agathense Concilium vagos & errones Monachos ordinari vetat in vicis Parochiisque, nisi Abbatis sui testimonio juventur. Si Clericorum penuria laboret Episcopus, & ex Monachis allegere cupiat, id poterit cum assensu Abbatis (2): *Si necesse fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum consensu & voluntate Abbatis præsumat Episcopus.*

Concilia Aurelianensia IV. & V. ab Abbatibus subscripta fuere, vice Episcoporum. Statuit Concilium Turonense, ut qui non possent Episcopi interesse ipsimet Concilio, eo Abbates vel Presbyteros suo nomine ablegarent. Ubi Presbyteris præponuntur Abbates. Antisiodorensi Synodo plures subscripsere Abbates ante Presbyteros Parochosque.

II. Uti ab origine fuerat, ita & deinceps fuit Monasterium Lirinense Seminarium Episcoporum, teste Cæsario Arelatensi Episcopo (3): *Beata & felix Insula Lirinensis, quæ cum parvula & plana esse videatur, innumerabiles tamen montes ad cælum misisse cognoscitur. Hæc est, quæ eximios nutrit Monachos, & præstantissimos per omnes Provincias erogat Sacerdotes. Ac si quos accipit filios, reddit patres; & quos nutrit parvulos, reddit magnos; quos velut tyrones accipit, Reges facit.* Erat Cæsarius ipse unus ex montibus illis, qui e Lirinensi Cœnobio in cælum caput extulerat: nec ullas in summo Episcopatus magisterio explicuit virtutes, nisi quas in tyrocinio hauserat Lirinensi.

III. Si Lirinensi ex Insula pullulabant Episcopi, seque in orbem ostendebant, non minor Concionatorum Apostolicorum multi-

(1) Beda l. 3. cap. 4. Baron. ann. 565. n. 32.

(2) Can. 27. (3) Hom. 25.

titudo e Lexoviensi Cœnobio ad excolendas regiones proximas dispergebatur. Eustasius enim alumnus & successor in eo beatissimi Columbani, exemplis & præceptis tanti imbutus Magistri, proximas gentes vel hæretica, vel etiam idololatrica superstitione demersas, Evangelico prædicationis lumine collustravit. Auspicatis animatus his initiis, longius latiusque excurrere ausus est, in Bavariam usque progressus, ubi cum mira fecisset incrementa, duces militesque strenuissimos instituit, qui regionem illam penitus Christo subjugarent (1): *Reversus Eustasius ad Luxovium, Magistri sui præceptum implere parat, ut gentes, quæ vicinæ erant, fidei pabulo nutrirentur. Progressus ergo Warasacos prædicando convertit populos, &c. ad Boias tendit, &c.*

Nec fama, nec zelo minor fuit Gallus inter discipulos Columbani. nec minus strenue ad evertendas Idololatriæ reliquias decertavit. Id illi singulariter a Columbano commendatum fuerat: propterea quod præter Latinam linguam quoque callebat Barbarorum, qui ex idololatriæ tenebris nondum emerserant (2): *Columbanus beato Gallo id injunxit officii, ut populum ab errore idololatriæ ad cultum Dei exhortatione salutari revocaret; quia ipse hanc a Domino gratiam meruit, ut non solum Latinæ, sed etiam Barbaricæ locutionis cognitionem non parvam haberet.* Sive cælesti gratiæ beneficio, sive arte & studio consecutus eam ille esset peregrinæ linguæ peritiam, nihil erat quod Apostolico Præconi magis concineret. In confesso est non mediocrem Monasteriorum partem, quæ postea in Galliis excitata sunt, amplexata esse Regulam B. Columbani, & ejus auspiciis sese venditasse. Inde id exprimitur, tanti ducis exemplo, non suæ tantum eos, sed & populorum salutis curam gessisse. Extra controversiam est concinnandi provinciam inter Sacerdotales & Apostolicas functiones principatum quodammodo tenere; & admissos ad eam Monachos, non posse non & toto videri sacerdotio impartiendos. Ne quis ergo posthac stupeat, si a vetusto Scriptore dictum sit Ludoviense Cœnobium non Abbatum tantum fingendorum, sed & Episcoporum celeberrimam fuisse scholam (3): *Quis locus vel civitas non gaudeat ex beati viri disciplina rectorem habere Pontificem vel Abbatem?*

IV. Lobienses Abbates, quod Cœnobium est antiquissimum & opulentissimum, non procul Tuino oppido in agro Leodiensi, Episcopi diu fuere, nec tamen ullo alio ministerio Episcopali defungentes, quam ut Barbaris & Gentilibus circumjacentibus facem inferrent Evangelicæ prædicationis: ex quo tempore ibi Ursmarus sub Pipino seniore Abbas & Episcopus fuit. Accipe verba ipsa ejus, qui hujus Belgarum Apostoli vitam litteris mandavit (4): *Dicendum paucis, cur dictus sit Episcopus, cum Lobia non sit sedes Episcopalis. Quia enim intentus erat semper lucrandis animabus, & quia multi Barbaricæ gentis ut supradicti Flandrenses, adhuc detinebantur vanis idololatriæ superstitionibus, prædicandi tantum gratia, sicut competebat rudimentis novellæ fidei, est ordinatus Episcopus. Quod factum quoque de sancto Amando legimus. A quo etiam locus Lobiensis tantam dignitatem est adeptus, partim quia locus regius regia munificentia est constructus, ut nulli committeretur, nisi primum esset ordinatus Episcopus. Quæ dignitas perduravit etiam in multos successores, qui leguntur fuisse Episcopi & Abbates.* Prolatis proferendisque id genus exemplis aliis, id consecuti nobis videmur, ut pene nefas sit in dubium hæc revocare. Sed non eadem fides facile astruenda iis, quæ mox subjicit idem Scriptor, hinc profecta esse ornamenta illa Episcopalia, Episcopalis jurisdictionis privilegia, quibus Lobienses postea etiam meri Abbates usi sunt. Nisi si ea fuit Auctoris hujus mens, Romanos Pontifices, qui his privilegiis Lobienses donavere Abbates, rationem etiam habere potuisse illius antiquissimæ præcellentiæ ejus Ecclesiæ Abbatum, cui Episcopi ordinabantur.

V. In Hispania Oscense Concilium (5) edixit, ut quotannis Episcopi Diœcesanam con-

(1) Vita ejus apud Sur. c. 4. die 29. Martii. (2) Vita ejus apud Sur. c. 4. die 16. Octobr. (3) Le Cointe ad ann. 612. n. 23. (4) Du-Chesn. Tom. 2. p. 638. (5) Anno 598.

congregarent Synodum cum Abbatibus, Presbyteris, & Diaconis suis, ut novo eos robore communirent ad diligentissimam legum Ecclesiasticarum observationem: *Annuis vicibus unusquisque nostrum omnes Abbates Monasteriorum, vel Presbyteros, & Diaconos suæ Diœcesis congregare præcipiat, & omnibus regulam demonstret, &c.* Sedent hic Abbates ante Presbyteros, uti & in Synodo Antissiodorensi (1) in Galliis, & in aliis quibusdam supra laudatis Conciliis. Emeritense Concilium Presbyteros ante Abbates recenset, dum & illis præcipit, ut summo honore colant Episcopum Ecclesias visitantem. Concilio III. Braccharensi (2) locantur Abbates inter Presbyteros & Diaconos, ubi pœnis corporalibus omnes subducuntur: *Qui gradus jam Ecclesiasticos meruerunt, id est, Presbyteri, Abbates, seu Levitæ, exceptis gravioribus & mortalibus culpis, nullis debeant verberibus subjacere.* Ubi ne pigeat observasse, inter gradus Ecclesiasticos, inter Presbyteros, & Diaconos constitui Abbates. Concilium Toletanum XIII. (3) eandem tenuit rationem. Concilio XV. Toletano ante Presbyteros subscripsere Abbates & quidem suo nomine, cum non subscriberent Presbyteri, nisi nomine Episcoporum, a quibus delegati fuerant. Idem cernere est in Toletano XVI.(4) In Concilio Toletano XII. vitio datum est, tum Regi Vambæ, quod vim adhibuisset; tum Emeritensi Episcopo, qui Regi cessisset, ut erigeret novum Episcopatum in Monasterio sanctissimi Confessoris Pimenii, qui simul Abbas olim & Episcopus fuerat Monasterii Dumiensis. Rescissus est prorsus insolens hic Episcopatus, cujusmodi tamen paucos aliquot perquam similes indicavimus.

V. Quod diximus de Fulgentio satis idoneum specimen est disciplinæ Africanæ, ubi non parum ornamenti & splendoris accedebat Clero ex sua cum Monasticis cœtibus consociatione. Gradus ergo faciendus est ad Græcos, ubi statim occursant nobis magno numero Archimandritæ & Monachi secundæ Syriæ, qui libellum mi-ferunt supplicem ad Hormisdam Pontificem (5), ut ejus tuitione munirentur adversus hæreticos, qui Orientem depopulabantur. Ii vero aut Presbyteri omnes erant, aut Diaconi. Archimandritæ illi quoque, qui Concilio affuere Constantinopolitano sub Mena, in Ordinibus sacris omnes erant. Confiteri ergo cogimur, quamvis Monachos, immo & Abbates & plurium Monasteriorum Patres sua plerumque ab Ordinibus sacris subduceret humilitas & honorum fuga: illos tamen etiam renitentes ab Episcopis persæpe Cleri dignitatibus exornatos ita fuisse, ut vicissim ipsi has ornarent dignitates. Id liquet ex mirabili illo Saba, cujus tam numerosa fuit & sanctissimorum Monachorum soboles, & Monasteriorum propagatio; qui nunquam tamen assentiri potuit, ut vel ipse vel suorum quisquam sacris Ordinibus decoraretur, cohærere non posse ratus tantum columen cum Monastica humilitate & necessaria sui dejectione (6): *Ut qui nec ipse auderet suscipere dignitatem sacerdotii, nec alicui alii ex iis, quibus præerat, rem permittebat. Ita enim statuebat, sacerdotium esse semper Monachis causam ambitionis.* Cessit ipse tamen auctoritati Episcopi Hierosolymitani, qui eo dignitatis gradu addito auctoritatem ejus in Monachos amplificavit, quos antea expertus semper erat minus obsequentes.

VII. Apparet ergo certasse Episcopos Monachosque; illos, ut conferrent; hos ut declinarent sacras Cleri dignitates, alternis vicisse ipsos, sed vicisse semper Christi gloriam; Ecclesiæ sanctimoniam & pacem, cui inimicissima erant illa certamina (7). Regula Aureliani (8) non concedit Abbati, nisi unius Presbyteri, unius ex Monachis suis Diaconi, unius denique Subdiaconi copiam, si ita necessariam duxerit. Regula Magistri præcipiebat, ut admitterentur in Monasteriis Presbyteri, velut hospites; ita ut præessent divinis Officiis, & Collectas recitarent, ut ordinationi eorum honos haberetur; porro ne ullam in partem adsciscerentur administrationis temporalis, nequando fastidirentur ab eis Abbates ipsi, & ut Lai-

(1) Cap. 11. (2) Can. 7. (3) Tolet. XIII c. 11. (4) Can. 4. (5) Post Ep. 22. Hormisd. (6) Sur. die 5. Decembr. c. 22. (7) Cap. 46. (8) Cap. 83.

Laici ejicerentur: *Ne & ipsi obtentu honoris de ratiocinis, vel dominatione Monasterii, utpote laicos, Abbates excludant.* Necdum Episcopi, & Clerici illud ejuraverant præjudicium, quo ab exordio imbuti fuerant, res Ecclesiæ omnes temporalis sui juris esse, suæ perditu possessionis fuisse. Itaque pluribus seculis multa & industria & circumspectio ab Abbatibus adhibenda fuit, ut reditus suos & oblationes fidelium sibi adtererent & firmarent. Denique ibidem Regula Magistri Abbati præcipit, ut hortari satagat Presbyteros, quo suis & ipsi manibus operentur, sicut & ceteri Monachi: si dicto minus audientes sint, blande eos hortetur, suas ut in Ecclesias se recipiant.

VIII. Hæ certe circumstantiæ omnes Presbyterorum: non recipi in Monasteriis, nisi *peregrinorum loco*: nunquam admitti ad ullam temporalis regiminis partem: Abbati utpote laico non posse non esse, non dicam subinvios, sed suspectos & formidolosos: denique illi semper obnoxios esse discrimini, suas ut in Ecclesias abigerentur: hæ omnes, inquam, circumstantiæ pene persuadent nunquam satis coaluisse in unum cum ceteris Monachis corpus, qui ad Monasteria jam Presbyteri se conferebant, nunquam professionem emisisse. Et sane difficillimum erat extraneo Presbytero bene convenire cum collegio Laicorum. Docuit nos supra Gregorius, si quis ex Monasterio accerseretur ad Clerum, non potuisse posthac eum inserere se rebus Monasterii. Sed eo res erant loco in Occidente tantum, quandiu ne Abbates quidem ipsi Clericatu initiabantur, nec ullus Monachorum ad Clerum vocabatur. In Oriente enim, ubi Abbates pene omnes, & Monachorum complures vidimus in Ordinibus sacris constitutos, suspiciones istiusmodi omnes facile præfocabantur. Quin & in Occidente ipso apparet senescente sæculo septimo Abbates omnes Presbyteratu ornatos fuisse; cum eos observaremus in Synodis Diœcesanis Conciliisque Provincialibus, sedere ut plurimum supra Presbyteros & Parochos, sedisse semper supra Diaconos. Quin & disciplina ejus ætatis, quam illustravit Gregorius Magnus, non poterat non valde impedita videri. Nec enim poterant non habere Presbyteros Monasteria, & tamen illæ semper suspiciones intercurrebant, & scrupulosæ anxiæque cautiones. Ita eo denique ventum est, ut suo ex gremio Presbyteros Cœnobia haberent; idque sub ipso jam Gregorio factitari cœperat. Sed extremam denique manum adjecisse visus est Gregorius ipse cumulatissimæ conjunctioni Clericatus cum Monastico instituto; quando Monachos in Angliam, non ad sacerdotalia tantum, sed ad Apostolica delegavit exsolvenda munia, Clerumque omnem & Episcopatum Angliæ Monachis commendari expetivit, & longe maxima ex parte consecutus est. Ex quibus id manifeste efficitur, nec suis laudibus fraudandam esse priorem Monasteriorum disciplinam, quæ nullos habebat Presbyteros: & multo pluribus ac justioribus cumulandam esse posteriorem, quæ Presbyteros illis concessit; cum & Monasteriorum necessitas, & Ecclesiæ caritas sanctissimos tandem Episcopos Pontificesque compulerit, ut novum hunc usum inducerent, ut Apostolicas ii exercerent functiones, qui & virtutes ardentius æmulabantur. Nec aliter sentiendum de Monachis olim in invia remotissimaque loca summotis, & iisdem postea in suburbia, immo & in civitatum meditullia receptis. Conducibilis erat illa fuga & secessio: conducibilior postea fuit hæc appropinquatio & vicinia: cum Augustino, & Chrysostomo optatissimum visum sit, ut illa sanctitatis lumina urbes propius jam collustrarent, Clerumque suo igni propius admoto accenderent. Ne amplius ergo ubique antiquitatis admiratio nobis imponat, & obtrectare suadeat novitati. Est ubi antiquitatem ipsam sui pœnituit, conscientia & experimento molestiarum, quæ nos tanto post tempore fugiunt. Est ubi antiquitas ipsa semet immutavit, nec nisi in melius, Chrysostomo & Augustino, aliisque ejusmodi ducibus & auctoribus, immutavit. Vulgatissima quidem, sed & iniquissima non raro illa persuasio est, meliora semper esse, quæ antiquiora. Si ita res se haberet, non ipsi Patres Ecclesiæ perantiqui & longe præstantissimi, veteres usus novis persæpe mutassent, diu experti nimirum, quantum ex his, vel illis & dispendii emergeret, & compendii.

IX. Post cumulatissimam Cleri cum Monachis conjunctionem, in Concilio Toletano IV. commoniti sunt Episcopi, ut ne suis adversarentur Clericis, siqui eorum in Monasteriorum silentio & otio reliquum vitæ cursum dicare cuperent cœlestium contemplationi (1): *Clerici, qui Monachorum propositum appetunt, quia meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eis ab Episcopo in Monasteriis largiri oportet ingressus, nec interdici propositum eorum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur*. Eo Canone illud innuitur fixum fuisse ratumque, Clericos tam arcte connexos esse & Episcopo, a quo ordinati fuerant, & Ecclesiæ, cui ipsa ordinatione sua mancipati fuerant, ut duplici eo se vinculo expedire ipsi non possent, nisi & fidei, quam Ecclesiæ, & obedientiæ, quam Episcopo despondérant, desertores essent. Ita non poterant nisi, consentiente Episcopo, Monasteriis sese nova professione illigare. Sed vetat Concilium, ne dissentiat unquam Episcopus petitioni tam justæ, qua subditorum numerus non minuitur, sed virtus augetur: & quæ illos tanto Ecclesiæ utiliores, quanto sanctiores facit. Nam si modo fucum nobis non faciant carnis oculi, qui sanctiores, iidem & utiliores Ecclesiæ sunt, etiam tum cum otiari & quiescere videntur: cum ex adverso negotiosa & strenua non paucos exerceat inertia, non tanquam nihil, sed tanquam aliud agentes, vel sancta minus sancte munera obeuntes. Plus strepitus, quam fructus habet diligentia & sedulitas, cui par non respondet sanctitas.

X. Præcipit beati Benedicti Regula, ne facile admittatur Presbyter, *Non quidem ei citius assentiatur*: pandatur tamen Monasterii janua, si constanter pulsare perseveret ad ostium, sed indicetur ei observantia Regulæ diligentissima. Denique sedere eum jubet post Abbatem. At Clericis non easdem obiicit moras, nec eos nisi inter Monachos alios locat, ab eisque professionem observandæ Regulæ & stabilitatis exigit, quod non videbatur tam expresse a Presbytero exegisse (2): *Clericorum autem si quis eodem desiderio Monasterio sociari voluerit, loco mediocri collocetur. Et ipse tamen se promittat de observatione Regulæ, vel propria stabilitate*. Dictum est a nobis, cur morosiores essent Monachi in aggregandis sibi Presbyteris, quam Clericis aliis. Major erat Presbyterorum dignitas, major & cum suis Ecclesiis conjunctio: ita fiebat, ut nec admitti facile possent, nec rejici: ad professionem cogi vix possent, multo minus ea absolvi. Sed quoad minores Clericos, cum eos non sedere juberent, nisi promiscue inter Monachos, eo satis prodebant, non tanto sibi videri Monachos Clericosque inferiores distare intervallo. Quocirca & quod in Monasticis laboribus impensum erat temporis, id perinde habebatur ad interstitia Ordinum, ac si in minoribus Ordinibus actitatum esset.

XI. Enimvero ad eos veniens beatus Benedictus, quos seligit Abbas Ordinibus initiandos, de Presbyteratu tantum meminit, & Diaconatu: persuasus nimirum minorum Ordinum exercitia, & hinc comparatam animi sanctitatem Monasticis exercitationibus etiam cum fœnore compensari (3): *Si quis Abbas sibi Presbyterum vel Diaconum ordinare petierit, de suis eligat, qui dignus sit Sacerdotio fungi*. Monacho autem ad Presbyteratum sublimato, statim inculcat sanctissimus Pater, ne nova hac dignitate intumescat: Presbyteratu ipso suo ad impensiorem Regulæ observantiam incitari eum debere; Abbatis imperio quanquam laici, hoc est Ordinum sacrorum expertis, ipsum subesse: denique evenire posse, ut insolescens a fratribus, non ut Presbyter, sed ut rebellis haberetur (4): *Ordinatus caveat elationem, nec quidquam præsumat, nisi quod ei ab Abbate præcipitur; sciens se multo magis disciplinæ regulari subditum, &c. Quod si aliter præsumpserit, non ut Sacerdos, sed ut rebellis judicetur*.

XII. Mirum illud prorsus, quod cum beati Benedicti summa esset in Presbyteros observantia, illos tamen & Abbati laico postponit, & claustrali subjicit jurisdictioni (5): *Concedatur ei post Abbatem sta-*

(1) Can. 49. (2) Cap. 62. (3) Cap. 64. (4) Cap. 62. (5) Cap. 60. Ad ann. 518.

ftare, & benedicere, aut Missas canere, si tamen jusserit ei Abbas. Sin alias, nullatenus aliqua præsumat. Profertur a Cointio nostro exemplum, ubi Monachi laicum quendam nec Dominico die ad sacra Mysteria, nec ad communionem admisere. Sibi enim sacra faciebant Monachi, etiam ante Monachatum Presbyteri, non laicis, non populis, quos ad proprias ablegabant Parochorum Ecclesias.

CAPUT XVI. *P.2.l.1 c.36.*

Quantum curæ & studii posuerint Episcopi in propagandis & multiplicandis Monasteriis. Singularia quædam Monasticæ professionis capita a Clodovæi temporibus ad Carolum Magnum.

I. Non potuere fundari Monasteria nisi concessione Episcoporum.

II. III. Pleraque eorum in Gallia, & Hispania non auctoritate tantum, sed & largitate Episcoporum fundata fuere, & dotata.

IV. V. VI. Idem statuendum de Italia, Anglia, Africa.

VII. VIII. Idem de Oriente.

IX. X. XI. Variæ Justiniani Leges de Monasteriis, de non admittendis servis, de eligendis Abbatibus, de litibus, de Monialibus, de Ecclesiis Monachorum, de eorum Exarchis, seu Generalibus.

XII. Varia de rebus iisdem Gregorii Decreta.

XIII. De Generalibus Ordinum, & Monasteriorum Præpositis.

XIV. De Anachoretis.

I. Propagatio Monasteriorum, Ordinumque Regularium, cui tantopere studuerunt Episcopi, ut nec operæ, nec sumptibus parcerent, luculento ea est argumento, quam indivulsa caritate sibi cohærecerent Clerici Monachique. Ad beati Cæsarii Arelatensis Episcopi varias consultationes rescribens Symmachus Papa (1), edixit, ut ne alienari usquam possent fundi, quibus donatæ dotatæque essent Ecclesiæ, quanquam iis donari possent vel ad vitæ tempus Clerici de Ecclesia bene meriti, vel Monasteria singulari pietate commendata: *Nisi forsitan aut Clericis, honorum meritis, aut Monasteriis, religionis intuitu.* Cautum Agathensi (2), & Epaonensi (3) Conciliis, ne qua nisi approbante & permittente Episcopo exstruerentur nova Monasteria, aut Monasteriorum rudimenta: *Nisi Episcopo permittente, aut probante, &c. Cellas nostras, aut Congregatiunculas Monachorum absque notitia Episcopi prohibemus institui* (4).

II. Potestatem quoque fecit Episcopis Concilium Toletanum II. (5), ut agris quibusdam Ecclesiæ Monasteria donaent, dum ne ea largitate paupertas afferretur Ecclesiæ: *Si quid vero, quod utilitatem non gravet Ecclesiæ, pro suffragio Monachorum, vel Ecclesiis ad suam Parochiam pertinentibus dederunt, firmum maneat.* Hoc eodem rursum Concilio copia fit Episcopis, ut Monasterium aliquod exstruant in Ecclesia una quadam Parochiali, eique non Parochiæ tantum ejus proventu addicant sed fundum etiam aliquem Ecclesiæ Cathedralis, dum ne locupletando Monachos, sponsam suam exhauriant: *Si Episcopus unam de Parochianis Ecclesiis suis Monasterium dicare voluerit, ut in se ea Monachorum regulariter congregatio vivat, hoc de consensu Consilii sui habeat licentiam faciendi. Sit stabile, si de rebus Ecclesiæ suæ eidem loco aliquod donaverit, quod detrimentum Ecclesiæ non exhibeat.* Sed cum dubitationis non parum esset in dijudicando, quantum ex Episcoporum liberalitate detrimentum afferri posset Ecclesiæ: Concilio Toletano IX. definitum est dari ab Episcopo posse ei Monasterio, quod in Diœcesi sua exstrueret, quinquagesimam partem bonorum Ecclesiæ suæ: ea enim temperata largitate, nec Ecclesiam extenuari, & Monasterium abunde ditari posse. Si pro Monasterio autem malit Episcopus aliam quamvis Ecclesiam suis ornare beneficiis, utpote quod ibi terræ mandari constituerit: præfiniit

(1) Epist. 5. (2) Can. 1. (3) Can. 27. (4) Can. 10. (5) Can. 3. 4.

finiit idem Concilium, ut centesimam tantum partem conferre possit bonorum matricis Ecclesiæ; cautione illa præstituta, ut unus idemque Episcopus non possit nisi alterutra largitate uti, nequaquam vero utraque: *Monasterio non amplius, quam quinquagesimam partem dare debebit ex rebus Ecclesiæ, cui præsidet: Ecclesiæ vero, quæ Monasticis non informabitur regulis, aut quam pro suis magnificare voluerit sepulturis, non amplius quam centesimam partem conferre licebit, &c.* Satis ex his superque clarescit, quam proni essent Episcopi ad nova in dies exstruenda Monasteria, ut a Conciliis modus ponendus esset eorum exundanti liberalitati: & quam ne ipsa quidem Concilia a pio hoc in Monachos studio aliena essent.

III. Monasteriorum Hispaniæ, sicut & Monachorum Regulæ auctor parensque fuit B. Isidorus Episcopus Hispalensis. Ita vero censet ille post exempla Eliæ, Elisæi, Prophetarum, & Joannis Baptistæ, Paulum & Antonium, Hilarionem & Macarium, *conversationis hujus nobilissimos fuisse Principes* (1). Sex esse Monachorum classes diversas, quarum tres nunquam satis commendari, tres aliæ vero nunquam satis vituperari possint. Non posse Anachoretas illi sese committere solitudini, quæ non pascitur nisi cœlestium contemplationis deliciis, nisi triginta saltem annis in obedientiæ, & claustralium exercitationum rudimentis versati & obdurati fuerint. Ex his utcunque intelligitur, cujusmodi fuerint Cœnobia ab Isidoro structa & instituta. Fructuosus Braccharensis Episcopus Regulam & ipse condidit Monachorum, & tria ipse Monasteria exstruxit ex Scriptoribus ejus vitæ. Etsi enim vetaret Concilium Toletanum, ne ex Cathedralis Ecclesiæ fundis ac reditibus decerpere possit quilibet Episcopus amplius quidquam, quam quod ad unius Monasterii structuram & dotationem requireretur: non eo tamen prohibebatur, quin longe plura construerent Episcopi, vel patrimonii sui sumptibus & agris, vel opulentissimo caritatis ingenio, cujus inexhausti sunt semper thesauri.

IV. Aurelianus & Cæsarius sanctitate clarissimi Arelatensis civitatis Episcopi, Regulas & ipsi condiderunt, unde facile auguramur condita ab eis quoque fuisse Monasteria. Ante obitum suum Cæsarius in Monasterio suo Arelatensi sub Abbatissa sorore sua ducentas amplius habuit virgines Monachas (2). Audoneus Rothomagensis Episcopus religiosis his Coloniis usque adeo frequentavit suam Diœcesin, ut Ægyptum & Thebaidem non imitari, sed superare velle videatur. Quin & per Gallias varia sparsit Monasteria, gnarus nullos debere, nullos posse caritati limites poni (3): *Ardebat summo studio Monasteria & loca sacra per omnes Franciæ Provincias construendi, maxime vero in propria Diœcesi; ubi sane multa Cœnobia, eaque ampla & nobilia a fundamentis condidit; non pauca vero priorum Antistitum & Abbatum desidia neglecta instauravit, & tantus ibi erat numerus Cœnobiorum diversi sexus, puta Monachorum & Monacharum, quæ ad ejus institutionem tanquam divinæ sationis messes quædam subito enitucre, ut multitudine & religione Ægypti Monasteria, ab Antonio quondam instituta, æquare videretur.* Eligius Noviodunensis Episcopus pari flagravit desiderio struendorum Monasteriorum: ipse quidem Monalium Cœnobium Novioduni exædificavit; at discipuli ejus complurimi tanto Præceptori obsequentes, longe plurima toto regno condiderunt, in varias Episcopales sedes assumpti. *Sed & alia multa Monasteria, quæque ejus opere, quæque vero institutione a discipulis ejus constructa, hodie intra Gallias noscuntur: nam multi ex discipulis ejus Ecclesias condiderunt, multi Monasteria salubriter texerunt, multi etiam in regimen Episcopale sublimati Ecclesiis præfuerunt* (4): S. Dumnolus Cenomanensis Episcopus ex Ecclesiæ suæ Cathedralis facultatibus plures & ipse Abbatias exstruxit (5).

V. Confirmata est a Gregorio Magno Papa constructio Monasterii & Xenodochii Augustodonensis, a Siagrio ejus urbis Episco-

(1) De Offic. Eccles. l. 1. cap. 15. (2) Cyprianus in vita Cæsarii. (3) Surius die 24. Aug. (4) S. Audoen in vita S. Eligii l. 2. c. 5. (5) Surius die 16. Maii.

scopo facta, & a Regina Brunelchide (1): *Quod in civitate Augustodunensi a Siagrio Episcopo, & excellentissima filia nostra Regina constructum est, &c.* Verum Gallicanos Episcopos, ut dignitate, ita construendorum novorum in dies Cœnobiorum pia sedulitate superabat ipse Gregorius. Diximus bene multos ex Gallicanis Episcopis e Cœnobiis Monachorum, ubi diutina posuerant tyrocinia, ad Episcopales Cathedras venisse: ut non potuerint non eo fervere studio propagandi Monastici instituti, cui tantum ipsi debebant, cui ipsas Episcopales infulas quodammodo acceptas ferebant. Nec cessit illis in ea re Gregorius, Monasticam vitam & ipse diu professus; documento sunt sex Monasteria in Sicilia structa statim a conversione sua, præter illud, quod Romæ fundavit. Quantumvis egena Cœnobia, simul ac Gregorius rescierat, paupertate eximebantur. Cum Imperator Mauritius lege lata militibus profiteri volentibus Monasteriorum fores clausisset, eas pandi jussit Gregorius, eo adhibito summæ sapientiæ temperamento, ut ne admitterentur, qui ratiociniis publicis obligati erant, atque ne ulli profiterentur, nisi triennio toto ante probati. Missis in Angliam idem Gregorius (2) Monachis suis, non fidem tantum disseminavit in regionibus iis, quas Angli, qui ex Germania eo irruperant, ejectis Brittonibus indigenis subegerant: sed & in ipsis Brittonum Monasteriis fidei Catholicæ, & disciplinæ morum puritatem restituit. Erant autem ea Brittonum Monasteria tam populosa, ut teste Beda, in Cœnobio Bancoriensi septem essent turmæ, singulæ trecentos saltem Monachos complexæ, alternis vicibus divinam in Ecclesia Psalmodiam celebrantes, & opere manuum sustentantes vitam (3): *In Monasterio Bancor tantus fuisse fertur numerus Monachorum, ut cum in septem portiones esset cum præpositis sibi Rectoribus Monasterium divisum, nulla harum portio minus trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarum vivere solebant.*

VI. Nec nescire poterant Africani Episcopi, ab Augustino Episcopo exorta esse initia Monasticæ institutionis in vastissimis illis Africæ regionibus. Episcopus ille, ad quem se primum contulit Fulgentius de seculi fuga cogitans, Monasterium ipse in exilii sui loco construxerat. Episcopus Syracusanus, quem invisit, dum Romam proficisceretur, Monasterium ipse quoque sibi exædificarat, ubi post Episcopalium tumultus curarum, pauxillum otii nancisceretur, & cælesti recrearetur contemplationis pabulo: *Monachorum professionem super omnia diligebat, habens etiam ipse Monasterium proprium, cui semper adhærebat, quoties ab Ecclesiasticis vacabat* (4). Episcopus alius extorris ab Africa, in vicina Insula Monachum agebat. Fulgentio ad Episcopatum provecto, non aliud prius, non aliud antiquius suaviusque fuit, quam primas ut curas struendo impenderet Monasterio. Denique dum in Sardinia postea exularet, Monasterium & ibi exstruxit juxta Calaritanam civitatem suis impendiis, & ibidem cum quadraginta Monachis egit, donec detumesceret persecutio, & in Africam redire fas esset.

VII. Joannes Patriarcha Alexandrinus, ille ab eleemosynarum largitate Sole ipso splendidius nomen assecutus, Monasteria duo nova Alexandriæ condidit, & reditibus Episcopatus dotavit, non immerito persuasus patrimonio pauperum non alios æquius, non alios liberalius sustentari debere, quam qui se sponte Evangelicæ paupertati devoverunt. Non aliud autem ab eis sibi flagitavit, nisi sollemnia vespertinorum & nocturnorum Canticorum officia: expertus pluris esse ad Ecclesiæ utilitatem & gloriam horum otia, quam complurium aliorum negotia tumultuosa. Horum enim æmulatione Monachorum incensi Alexandrini cives, cœpere insomnes in decantandis divinis laudibus noctes ducere, & amplissima civitas unum videri potuit vastissimum Cœnobium (5): *Et ad similitudinem Monasterii ex his civitas pene vivit, in diversis locis pervigiles hymnodias Deo referens.*

VIII.

(1) L. 11. Epist. 10. (2) L. 1. Epist. 13. 42. 54. L. 7. Epist. 11. (3) Beda Hist. l. 2. c. 2.
(4) Ferrand. in vita Fulg. c. 4. 12. 13. 19. 20. 27. (5) Vita ejus c. 44.

VIII. Multa sanxit Justinianus Imperator ad Monastici ordinis disciplinam. Initium vero facit a consensione Episcopi ante impetranda, quam novum struatur Cœnobium, a precibus ab ipso fundendis, denique a defigenda cruce, tum cum fundamenta jaciuntur (1): *Si quis Monasterium ædificare voluerit, Episcopum advocet: ille manus extendat ad cælum, & per orationem locum consecret Deo, figens in eo crucem, sicque inchoet ædificium*. Quibus abunde probatur longe plurimorum, & quodam non absurdo sensu omnium prorsus Orbis Monasteriorum auctores parentesque fuisse Episcopos.

IX. Utque aliqua perstringamus capita antiquissimæ hujus Monasteriorum disciplinæ: illud primo monemus, ibidem præcipi, ut in seculari veste & capillitio triennio probentur Laici, antequam veste & tonsura donentur Monastica, hoc est, antequam profiteantur. Idem præcipiebat Pachomius. At ante Pachomium Antonius statim ad vestem, & ad professionem Monasticam admittebat. Jubet Justinianus, ut & servi recipiantur, utque Christi servitus quam profitentur, absolvat eos a priori hominum servitute, & integra donet libertate (2): *Sive servi sint, non inquietari, migrantes ad communem omnium cælestem Dominum, & arripiantur in libertatem. Nam si multis casibus etiam ex lege hoc fit, & talis quadam libertas datur, quomodo non prævalebit divina gratia, talibus eos absolvere vinculis*. Ne illud quidem patitur, ut hos proprii domini servos vindicare & reposcere possint toto probationis triennio, si solo servitutis jure agant. Præcipit, ut Monachi una omnes mensa aulaque vescantur, una dormiant cubentque aula, suo quisque lectulo, sed nullo ab aliis alii septo exclusi: exceptis Anachoretis solis, qui & *Quiescentes*, ἡσυχάσαι, dicuntur (3). Si post professionem discedant, quæ intulerant Monasterio, repetere jam non possunt, ut quæ in Monasterii jus cesserint. Denique eligi debet Abbas, non a Monachis, sed ab Episcopo, cui pluris erit virtus & industria, quam antiquitas, ætasque (4).

X. Verum electio Abbatis postea ab eodem Imperatore reddita est suffragiis Monachorum, ubi juramento adacti fuerint in ipsa Evangelii verba, digniori se suffragaturos: qui confestim ab Episcopo ordinabitur, & in sedem mittetur. Fuit & aliud, quo prioribus Constitutionibus suis per posteriores derogaret Justinianus (5). Servos dominis reddi jussit, si eos ante elapsum probationis triennium reposcerent; deinceps non reddi, nisi si quando exsilirent Monasterii claustris, & a sanctitatis proposito deficerent. Passus & iis privatas permitti cellulas, quos ætas ingravescens & crebræ senii ægritudines communis vitæ legibus viderentur eximere. Vetuit (6) ne ulla in posterum essent utriusque sexus Cœnobia, & ubique abjunxit Monachos a Monialibus. Statuit, ut examini Episcoporum subessent Presbyter, vel Diaconus, quem Moniales elegissent, ad Eucharistiam ad eas deferendam, & ad earum causas in se recipiendas. Si vero nullo adhuc Ordine sacro decoratus esset, quem illæ elegissent, & ei muneri idoneum Episcopus censuisset, illum protinus ordinaret Episcopus, oneraretque cura Monasterii, in quo tamen manere haud unquam possit: *Fœminis autem quemcunque ipsæ elegerint, sive Presbyterum, sive Diaconum, ad faciendum responsum, aut sanctam eis Communionem portandam, sanctissimus Episcopus, sub quo sunt, deputet, quem recta fidei & bona vitæ esse cognoverit. Sin vero, &c.* Non ergo amplius Moniales Monachorum magisterio & curæ subjacuerunt, post illam duplicium Monasteriorum separationem. Spiritalis earum directio penes Presbyterum erat, vel penes Diaconum, qui communionem Eucharisticam ad eas deferebat, ab ipsis electus, & ab Episcopo confirmatus (7). Jam vero si quis Monachus a Monasterio recedens, seculari se vitæ immergat, præterquam quod pristinis omnibus exuitur dignitatibus, ab Episcopo & Magistratu in suum retrudetur Mo-

(1) Novell. 5. c. 1. (2) Novell. 5. cap. 2. (3) Cap. 3. (4) Cap. 4. 5. 6. 9. (5) Novell. 123. c. 34. 35. (6) Cap. 36. (7) Cap. 41.

Monasterium : & si rursum resiliat, Præfectus Provinciæ corripi illum curabit, & infimis justitiæ Officialibus inscribi.

XI. Denique præfatus alibi (1) Imperator, non aliud sibi propositum esse, quam ut diligenter serventur Canones : ad juniorum Monachorum abrumpendam societatem & familiaritatem omnem cum secularibus, constituit, ut si publicam habeant Monachi in Monasterio suo Ecclesiam, ne eo ingrediantur, nisi ut sacris intersint Mysteriis ; ceteroqui ne ibi conspiciantur nisi quatuor, aut quinque seniores, qui vitam in Monasterio omnem transegerint, meritoque virtutis spectatæ Presbyteratum, Diaconatum, vel Ordinem alium quemvis consequuti fuerint, ut spiritalis eorum cum secularibus congressus, & sermo sapientiæ sale conditus, ac mores Christi bonum odorem spirantes, Monasterii totius pietatem fidelibus omnibus approbent, & si fieri possit etiam affricent. Exarchi seu Generales Monasteriorum complurium suæ Provinciæ creditorum, sicubi erunt aliqui, ut Constantinopoli, ii excubabunt pro disciplinæ observantia, & per Apocrisiarios suos Monasteria obambulabunt, visitabuntque : sicut & Archiepiscopi, Episcopi & Metropolitani per Defensores Ecclesiarum suarum. Denique Imperator ipse censorem sese aget Episcoporum & Abbatum, zelique & indignationis suæ tela torquebit, nisi strenue ulciscantur horum Constitutionum transgressores: *Monasteriorum Exarchus, si quis per loca fuerit, sicut in hac felicissima civitate, hac sollicite curet, & mittat Apocrisiarios per Monasteria, &c. Sed etiam uniuscujusque civitatis Episcopus, &c. Sive Patriarcha, sive Metropolita, &c. Neque enim Imperium despiciet hac negligi, neque retinebit indignationem adversus Abbatem, neque contra loci Episcopum, & sub eo positos defensores, si hac non observaverint, &c.*

XII. Exarsit & non raro Gregorius Papa (2) ad Monachos in claustra sua revocandos, ad errones eorum ab aliis ad alia Monasteria compescendos, ad arcendas a vicinia Monasteriorum fœminas, ad eos a litibus foroque summovendos, laico aliquo pio eorum causis onerato, non sine congrua mercede : *Et Monasterii ipsius generaliter debeas constituto solatio commendare negotia. Expedit enim parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei quietos existere, ut & utilitates cella per negligentiam non pereant, & servorum Dei mentes ad opus Dominicum liberiores exsistant*. Et in alia Epistola (3) ad Abbatem: *in causis istis procuratorem institue, & tu ad lectionem atque orationem vaca*. Et rursus (4) ut Monachis stimulos adderet ad hospitalitatem sectandam, ad sublevandos egenos, maxime autem ad æs alienum solvendum: *De hospitalitate esto sollicitus : quantum potes, largire pauperibus ; ita tamen ut serves quod Floriano restitui debet:* Ut ad lectionem eos accenderet : *In ipsis fratribus Monasterii tui, quos video, non invenio eos ad lectionem vacare*. Ut Episcopos impelleret ad ordinandos Abbates, quos Monachi elegissent. Ut reniteretur Mauritio Imperatori, pervinceretque, ut paterent Monasterii fores & iis, qui ratiociniis publicis implicati essent, Monasterio eorum nomina exsolvente : & militibus, cum *plerique sint, qui nisi omnia reliquerint, salvari apud Deum nullo modo possunt*. Ad prohibendos Monachos, ne sibi *commatres facerent*, & specie paternitatis spiritalis rursus se seculo immergerent (5). Ut servis patrocinaretur, qui in Monasteria non confugerant, ni ut humanam divina servitute commutarent, quæ verissima libertas est, idque expleto probationis triennio (6): *Ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino obsequio districtiorem appetit servitutem*. Ut Monasteriis ea minora vindicaret Monasteria, quæ illis a Fundatoribus unita subjectaque fuerant. Ut ne in Clerum admitterentur servi, quos servitute non absolverant domini, nisi ea lege, ut Monasteriis se devoverent, & in proposito perseverarent (7). Ut inviti in Monasteria retru-

(1) Nov. 133. c. 2. 4. 5. (2) L. 2. Epist. Ep. 34. 40. 48. L. 7. Ep. 67. (3) L. 2. Epist. 3. 9. (4) L. 2. Ep. 23. (5) L. 2. Ep. 62. L. 3. Ep. 40. (6) L. 4. Ep. 44. (7) L. 8. Ep. 39. L. 7. Ep. 31. 36.

truderentur desertores sacri propositi (1). Ex eo autem intelligimus experientia jam compertum fuisse nec ejiciendos esse Claustro Monachos incorrigibiles, nec sibi permittendos, ut in præceps irent, quo suus illos error furorque transversos ageret; quamquam B. Benedictus (2), præcepisset eos ejici, qui nec excommunicatione, nec pœnis corporeis resipiscerent; nec rursus admitterentur, si aufugissent, aut si tertio expulsi essent. Concilium Aurelianense I. (3), præceperat, ut adnitante Episcopo fugitivi *sub custodia revocarentur*. Concilium Turonense II. (4) fugaces Monachos, qui uxores duxerant, excommunicaverat, donec in sua se Claustra reciperent. Concilium Pictaviense, quod pacandis Monialibus sanctæ Radegundis habitum est, extremo & irrevocabili anathemati subjecit fugitivas Moniales. Concilium V. Parisiense (5), eodem confixit anathemate apostatas omnes, donec suis se redderent Monasteriis.

XIII. Manifestissime patuit in his suis Gregorium Epistolis corroborasse pleraque statuta illa, quæ suis Novellis innovaverat magis, quam condiderat Justinianus Imperator. Non facile tamen est illos Exarchos, seu Monasticorum Ordinum Generales deprehendere in Occidente, quorum tam clara erat in Oriente fama. Generales Monasteriorum aptius dixissem, quam Ordinum Monasticorum. Unus enim Monasticus erat Ordo, quem non dividerent nisi variæ regiones, in quas Cœnobia disseminata erant. Ita legimus frequentissime Monachos Ægypti, Palæstinæ, Orientis, Thebaidis, Mesopotamiæ. Unus Hieronymus eorum omnium exempla suppeditat; raro autem Monachos leges Antonii, Hilarionis, Macarii. Ne Basilii quidem, sed Ponti. Ita Exarchi, seu Generales in ditione sua habebant omnia unius regionis Monasteria, nulla ratione habita regularum, quod omnes omnibus regulæ essent propositæ, etsi non omnes ab omnibus æque observarentur. Hi ergo Exarchi seu Generales, quam frequentes in Oriente, tam erant in Occidente infrequentes. Fateor in vita sancti Columbani commemorari Archimandritas, qui mille Abbatibus imperitarent (6). *Ita ut mille Abbates sub uno Archimandrita esse referantur*. Sed de Orientalibus eo loco agitur. Quod rursus patet ex ipsa voce Archimandritæ, quæ utique, aliqua saltem sui parte, Græca est; & ex prodigiosa hac Abbatum multitudine, cujusmodi nunquam ad id ævi in Occidente conspecta fuerat. Si unum Monasterium alteri obnoxium supra ostensum est a Gregorio; si Fulgentius Monasteria duo constrinxit societati, vinculo, non implent ea Generalis vel Exarchi nomen & exspectationem. At Auctor vitæ Eutychii, qui Patriarcha deinde creatus est Constantinopolitanus, disertis verbis docet, cum ante Monachus & Abbas esset, factum illum fuisse *Catholicum*, seu Generalium Monasteriorum unius Metropoleos (7): *Totius Monachorum cœtus in ea Provincia gubernandi Provinciam cœpit, ex quo Catholicus, seu Generalis appellatus est*. Marianus Abbas sancti Dalmatii Constantinopoli, *& Exarchus omnium Monasteriorum urbis Regiæ*, memoratur Actione I. Concilii Constantinopolitani (8) sub Mena. Nominatur ibidem & Sergius Presbyter & *Visitator*, *Periodeutes*: Leontius Abbas & *Vicarius totius Deserti*. Paulus Delegatus Monasterii sancti Maronis, qui *primus* erat Syriæ secundæ (9). Alexander *Exarchus* Monasteriorum urbis Constantinopolitanæ. Quibus ex omnibus liquidum fit, & Exarchos & alios Præfectos fuisse Generales complurium Monasteriorum: & non habitam esse tamen rationem vel Ordinum, vel Regularum inter Monachos, sed regionum diversarum, in quas vel sparsi, vel collecti essent. Atque ita unum fuisse Monachorum Ordinem, sicut & unus erat Clericorum ordo ubique terrarum, in varias tantum Metropoles & regiones sectus.

XIV. Quoad Anachoretas vero, qui soli degunt, ita de illis verba fecit Trullana Synodus, ut supra Justinianus in Novellis supra laudatis: eos damnans, qui illo otio & secessu non aliud, quam prætexunt obumbrantque inertiam, imperitiam, & probro-

(1) L. 12. Ep. 90. (2) Regulæ cap. 28. 29. (3) Can. 19. (4) Can. 15. (5) Can. 12. (6) Cap. 9. (7) Cap. 15. (8) Act. 1. (9) Act 5.

brosam quandoque licentiam, remunerans ex adverso laudibus immensis eos, qui in Monasteriis diu exercitati, abdiderunt se tandem in contemplationis beatissimæ secessum. Eadem fuit sententia Concilii VII. Toletani (1). Eodem excitata spiritu Agathensis Synodus (2) sancivit, ut quæ his solitudinis amatoribus permittebantur separatæ cellulæ, ambitu Monasterii cingerentur, & sub potestate essent Abbatis: *Intra eadem Monasterii septa, sub Abbatis potestate separatas cellas habeant.*

CAPUT XVII. *P.1.l.1.c.32.*

Confœderatio Monachorum, & Clericorum sub Imperio Caroli Magni.

I. Utrique Ordini Officia incumbunt sua.

II. Monachi ad Cleri dignitates adoptati prioris propositi eas virtutes & consuetudines retinent, quæ cum Clericatu suo novo non confligantur.

III. Monachi Clero inclusi. An Presbyteratu gauderent Abbates? An Clericatum conferrent?

IV. Monachi divina ut Officia peragerent, ad primarias Romæ Ecclesias adscribebantur.

V. Parochiæ Monachis regendæ commendantur.

VI. Abbas eo jure utens, ut Archiepiscopatum vacantem regeret.

VII. Ingens Monachorum potestas in pænitentiæ foro.

VIII. Non omnes Monachi Confessionibus audiendis præfecti, ab arcta Canonum disciplina discedebant.

IX. Parochi multi Abbatibus obnoxii. De abdicantibus Parochiales Ecclesias, ut in Monasteriis profiterentur.

X. De Episcopis, qui Episcopatu abibant, ut Monasticum institutum sectarentur.

XI. Qui voto se obligarat, ut Religionem profiteretur, interim electus Episcopus, & consecratus, in Monasterio profitetur, & tum rursus redit ad gubernacula Ecclesiæ suæ.

XII. Presbyter sanctissimus, Monachorum, Monasticorumque institutorum admiratione & amore exæstuans.

XIII. In Oriente Monachi ad Episcopalem sarcinam vocati, & habitum retinent, & pietatis officia.

XIV. A vero alienissimum est, Clericatu absolvi Monachos a vinculis & legibus Monasticis, Clericatui, vel Ordinis functioni non repugnantibus.

XV. Recentiorum Græcorum disciplina relaxatio.

XVI. Multitudo incredibilis Monachorum in Conciliis Generalibus.

XVII. Plurimum omnium Monachi insudarunt infidelium conversioni.

I. Clericos pariter & Monachos, ut affines sibi, & iisdem legibus fere officiisque obnoxios submonebat Carolus Magnus, ut propositi votique sui meminissent (3): *Ut Clerici & Monachi in suo proposito, & voto, quod Deo promiserunt, permaneant.* Intuebatur Carolus ad Concilii Chalcedonensis Canonem (4), quo utrisque æque interdicitur militia, & qualiscunque demum dignitas secularis: *Constituimus neque ad militiam, neque ad dignitatem secularem venire.*

II. Innocentii quoque I. decretum innovavit Carolus, quo præcipiuntur Monachi, ubi ad Clericatum adrogabuntur, nihil remittere de pristinæ conversationis suæ austeritate & sanctimonia (5): *Item in Decretis Innocentii Papæ de eadem re, ut Monachus si ad Clericatum provehatur, propositum Monachicæ professionis non amittat.*

III. In Concilio Francofordiensi (6) permiscentur Monachi Clericis, ubi submonetur Episcopus Metropolitani & denique Regis auctoritatem interpellare, si minus morigeros experiatur tum Clericos, tum Monachos suæ ditionis: *Si non obedierit aliqua persona Episcopo suo de Abbatibus, Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus, Monachis, & ceteris Clericis.* Ubi vides interseri Clericis Monachos, quod rursus in alio infra Canone (7), ubi tam illis, quam his

---

(1) Can. 7. (2) Can. 38. (3) Conc. Aquisg. anni 789. c. 26. (4) Concil. Chalc. c. 7.
(5) Ibid. c. 27. (6) Cap. 6. (7) Cap. 19.

tabernæ interdicuntur: *Ut Presbyteri, Diaconi, Monachi, & Clerici, tabernas ad bibendum non ingrediantur.*

Cœperunt frequentius deligi Abbates ex Presbyteris. Regula beati Benedicti multa nobis superius suppeditavit argumenta, quibus constaret Abbates complures adhuc fuisse laicos, hoc est nullo ordine sacro donatos. Verum ex Concilio Aquisgranensi (1) anni 817. Abbates adhuc non pauci ad Presbyteratum minime promovebantur. Sancitur enim, ut *Abbates, Præpositus, vel Decanus, quamvis Presbyteri non sint, Lectoribus benedictionem tribuant*. Concilium Romanum (2) sub Eugenio II. anno 827. edixit, ut Abbates Presbyteratu initiarentur, ut hinc accessio illis fieret aliqua auctoritatis, ad subditorum correptionem profuturæ: *Sacerdotalem quoque honorem sint adepti, ut peccantium sibi subjectorum fratrum valeant omnimodis refrænare & amputare commissa*. Ita quidem ibi. Verum tam densa exemplorum in contrarium copia argumento est, Canonem illum usu receptum non fuisse.

Synodus Oecumenica VII. Abbatibus concessit, ut Tonsuram Clericalem & Lectorum Ordinem Monachis sibi obnoxiis conferrent, si modo ipsi Presbyteratu aucti essent, & Episcopali benedictione ordinati. Liquidum ergo hinc fit, Abbatum tum multos fuisse, multos etiam non fuisse Presbyteros. Ratherius Episcopus Veronensis in Institutione Synodica sua ad Parochos, vetuit, ne quis eorum sine licentia sua Clericos ordinaret: *Clericum nemo vestrum sine licentia faciat nostra*. Diximus alibi per Concilia Carthaginensia Presbyteris seu Parochis licuisse, ut Cantores instituerent, porro Cantores Clericis adscriptos fuisse ex iisdem Conciliis. Inter Presbyteros animarum curam agentes Agobardus Abbates etiam collocat: unde æquum est, ut & ipsi Presbyteri habeantur (3): *In nomine Pastorum & Rectorum intelliguntur Abbates & Præpositi atque, Presbyteri*. Hi nimirum Pastores erant sub summo Pastore Episcopo; Pastores, inquam, erant Abbates Monachorum, Præpositi Canonicorum, Parochi fidelium.

IV. Structa sunt Romæ Monasteria a Gregorio III. juxta Ecclesias sancti Chrysogoni & sancti Joannis Lateranensis, ut ab eis divina interdiu noctuque persolverentur in his Ecclesiis Officia eodem ritu, quo in Ecclesia sancti Petri, ita ut Rectori vel Parocho nihil juris esset in hos Monachos (4): *Constituens ibidem Abbatem & Monachorum congregationem ad persolvendas Deo laudes in eodem titulo, diurnis atque nocturnis temporibus, instar officiorum Ecclesiæ beati Petri Apostoli, segregatum videlicet a jure potestatis Presbyteri prædicti tituli*. In ipsa beati Petri Ecclesia a simillima Monachorum Congregatione decantabantur divinæ Psalmodiæ Officia, cum Missæ a Presbyteris & reliquo Clero celebrarentur: *Ut in Oratorio nomini eorum dicato intra Ecclesiam beati Petri Apostoli, sub arcu Principali a Monachis vigiliæ celebrentur, & a Presbyteris hebdomadariis Missarum sollemnia*. Stephanus IV. antequam ad Petri Cathedram extolleretur, admissus fuerat in Ecclesiam sancti Chrysogoni, & in ejus Congregationem Monachis Clericisque conjugatam. *Illicque Clericus, atque Monachus est effectus*. Hadrianus I. priscam, quæ pene obsoleverat, consuetudinem revocavit, ut binæ Monachorum Congregationes ad Ecclesiam S. Joannis Lateranensis ventitarent, divina Officia celebraturæ: *Officia celebrarent, hoc est, Matutinum Horam, Primam, Tertiam, Sextam, sed & Vespertinam*. Hæc Anastasius Bibliothecarius in eorum Pontificum vita (5).

V. Quin & Monachis credita est Parochialium Ecclesiarum administratio, ut patet ex Concilio Moguntino anni 847. sub Archiepiscopo Rabano: *Nullus Monachorum aliquid proprietatis habeat, & res seculares, quibus renuntiavit, nullatenus sibi usurpet; nec Parochias Ecclesiarum accipere præsumat sine consensu Episcopi. De ipsis vero titulis, in quibus constituti fuerint, rationem Episcopo, vel ejus Vicario reddant, & convocati ad Synodum veniant*. Quæ hic adhibentur cautiones, ut Synodo intersint Episcopali, ut rationes omnium ad Episcopum referant, vel ad Episcopi Vicarios, utque

(1) Can. 60. (2) Can. 62. (3) Can. 27. (4) De modo Regim. Eccl. (5) Anastas. Biblioth.

utque ne nisi vocentur, Parochiarum regimini interveniant: cautiones, inquam, hæ omnes abunde suadent, jam non mediocrem fuisse numerum Monachorum, qui Parochias regerent.

VI. Nec id stupebit, qui ad ea adverterit animum, quæ Ledradus Archiepiscopus Lugdunensis (1) ad Carolum Imperatorem perscribebat, restauratam a se esse Abbatiam sanctæ Barbaræ ad Ararim, præstitutumque nonaginta Monachis ibi degentibus eum Abbatem, qui nec pietate, nec experientia & doctrina impar sit tot aliis jam præstantissimis Abbatibus, penes quos hactenus fuit ejus Monasterii administratio; concessam illi a se esse eandem potestatem ligandi & absolvendi, quam prædecessores ejus a prædecessoribus suis consecuti essent; confirmatamque prærogativam, qua prisci Abbates usi fuerant, ut Lugdunensem Diœcesim regerent, dum abesset Archiepiscopus, aut dum viduata lugeret Ecclesia: *Abbati tradidimus potestatem ligandi & solvendi, uti habuerunt prædecessores sui, clarissimi viri, qui ipsum locum rexerunt. Quos Eucherius, Lupus, atque Genesius, cæterique Episcopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant cognitores, utrum Catholica fides recte crederetur, nec fraus hæretica pullularet. Quibus in tantum erat commissa cura, ut si Ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio Patrono, ipsi in cunctis adessent rectores & consolatores, quousque Ecclesia a Domino dignissimo illustraretur Pastore.* De hoc Insulæ Barbaricæ privilegio aliquanto prolixius infra (2) dicemus.

VII. Quod ad facultatem autem pertinet excipiendi confessiones & peccata remittendi, Concilium VI. Parisiense (3) improbata primum præpostera Laicorum cupiditate, qui non tam Episcopis, Parochis, aliisque Presbyteris secularibus, quam Monachis confiteri gestiebant; non tacet tamen Moniales & Clericos ipsos incredibili quodam æstu exarsisse, ut non aliis, quam Monachis conscientiæ suæ arcana panderent. Jure expostulat hoc Concilium, quod nonnisi de Monachis agat, quorum solvendi potestas intra Monasterii septa coarctata fuerat: & de Laicis, qui ad eos non alliciebantur Monachos plerumque, nisi ut rigori Canonum se subducerent, quorum observantiæ longe tenaciores ea tempestate erant Episcopi, Parochique: *Nullo modo quippe nobis convenire videtur, ut Monachus relicto Monasterio suo, idcirco Monasteria Sanctimonialium adeat, ut confitentibus peccata sua modum pœnitentiæ imponat. Nec etiam illud videtur nobis congruum, ut Clerici & Laici Episcoporum & Presbyterorum Canonicorum judicia declinantes, Monasteria Monachorum expetant, ut ibi Monachis Sacerdotibus confessionem peccatorum suorum faciant. Præsertim cum eisdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non sit, exceptis his duntaxat, qui sub Monastico Ordine secum in Monasteriis degunt. Illis namque peccatorum confessio est facienda, a quibus subinde & modus pœnitentiæ, & consilium salutis capiatur, & a quibus post tempora pœnitentiæ peracta secundum canonicam institutionem, si Episcopus jusserit, reconciliatio mereatur.*

VIII. Dilucidum est æquissimas hujus Concilii querelas non pertinere, nisi ad geminum hunc errorem, cui nulla prætexi potest justa causatio. 1. Quod Monachi accepta ab Episcopis potestate ad Commonachos suos peccatorum vinculis exsolvendos, ea abuterentur in Laicorum, Clericorum, & Monialium confessionibus excipiendis. 2. Quod ad eos Laici plerique convolarent, ad effugiendam austeritatem Canonum, qui ab Episcopis & Presbyteris secularibus accuratius & tenebantur, & distringebantur. Sed cum privatorum hæc essent vitia, universum videri potest Monachos jam tum Episcopis, Presbyterisque affuisse, & eorum partem aliquam sarcinæ in se recepisse, in his quæ ad pœnitentias injungendas pertinerent. Adde, quod non omnes ita Monachi defecissent vel a peritia, vel ab observatione indeflexa Canonum pœnitentialium. Nobile promo Nili Abbatis exemplum, quo molliores & indulgentiores fuere Episcopi in causa Pincipissæ Capuanæ, quæ Nilum accersierat, ut confiteretur illigatos a se filios esse,

O 2

(1) Inter Agobard. opera. (2) Infra c. 32. n. 11. (3) Ann. 829. c. 42.

esse, ut Comitem quempiam cognatione sibi conjunctum, sed potestate suspectum invisumque interficerent. Illico Nilus admonuit, ut Episcopos conveniret, quibus potestas clavium a Christo mandata est: *Ego peccator sum, nec habeo potestatem ligandi, atque solvendi: vade ad Episcopos, qui hæc judicare possunt: & quodcunque tibi dixerint illi, facito*. Cumque illa respondisset, jussam se ab Episcopis hebdomada quaque ter Psalterium recitare, & largiores effundere eleemosynas (1): *Præceperunt, ut Psalterium legerem ter in hebdomada, & eleemosynas facerem indigentibus*: ad hæc reposuit vir sanctissimus, nequaquam ea piamenta sufficere, nisi propinquis ejus, qui contrucidatus fuerat, unum permitteret ex liberis suis, & interfectoribus Comitis. Non acquievit illa, eique intrepide Nilus ominatus est ingentem calamitatum procellam, quæ mox in ejus caput irritura esset. Ita longe alienior fuit ab indulgentia sanctissimus Abbas, quam Episcopi. Quod attinet autem ad homicidæ deditionem, non facile mihi persuaderi sinam, ut voluerit Abbas Principissæ filium objici vindictæ furentium inimicorum. Certu erat vel eorum generositatis, vel suæ penes eos auctoritatis & gratiæ; non nesciebat pœnitentiæ sacramentum, & quæ inde penderent omnia, non minori fuisse veneratione, quam incontaminata Templorum asyla. Denique eo forsan loco & tempore luebantur adhuc homicidia pœnis pecuniariis. Si cui minus hæc satisfaciant, at æstimet saltem ille sanctissimis viris ea quandoque cœlitus affulgescere lumina, ad quæ alii hebescant, & suspici a nobis debere non raro illa eorum consilia, quæ imitari nefas esset.

Subjungo & aliud inexorabilis austeritatis exemplum in beato Romualdo Camaldulensium institutore. Vitæ ille Monasticæ vinculis addixit Thamnum, qui gratiæ & potestatis apud Othonem Imperatorem principatum tenebat, ad expiandum perjurium, quo Crescentem Senatorum Romanum circumvenerat, ut potestati se permitteret Othonis, cujus jussu confestim interemptus est præter fidem: *quia Thamnus & fraudis conscius, & perjurio tenebatur obnoxius, idcirco a beato Romualdo jussus est relinquere seculum*. Nec Imperatori ipsi ea tantum luenda fuit pœna, ut in Thamno sibi conjunctissimo plecteretur: sed cum & ipse scelus Romualdo confessus esset, jussus ab eo est pedes ire Roma ad Ecclesiam sancti Michaelis in Monte Gargano, in Monasterium Classense juxta Ravennam secedere toto Quadragesimæ tempore, Psalmodiæ ibi se jejuniisque dedere, cilicio indui, in storea cubare: denique spopondit Otho Romualdo abiturum se Imperio, & Monasticam amplexurum professionem: (2): *Promisit beato Romualdo, quod imperium relinquens, Monachicum susciperet habitum; cui innumeri mortales erant obnoxii, jam ipse pauperculo fratri cœpit esse subjectus*. Si quorumdam laxior & remissior doctrina Monachorum illis conciliabat eos, qui amabili & pestifera sui insania quærebant, qui vulneribus blandirentur suis, non qui mederentur: apparet Nili & Romualdi alumnos & imitatores complurimos fuisse, qui hominibus persuaderent, præ salutis æternæ cura & studio, vilia esse debere omnia: & omnium optima illa esse suavissimaque videri debere consilia, quæ carni hic non parcerent, ut in æternum & animæ & carni propitiaretur & parceret Deus; ea porro iis maxime exspectari debere consilia, qui austerissimum vitæ genus professi, sibi ipsis minime parcerent.

IX. In confesso est ab Episcopis, & fundatoribus Monasteriorum, complures illis & Parochias & Ecclesias assignatas fuisse in dotem, & in alimenta Monachorum; adeoque Presbyteros, Parochosque eorum Abbatum potestati permissos fuisse. Ejusmodi erat Presbyter, de quo Lupus Ferrariensis Abbas (3) ad Senonensem Archiepiscopum. *Hic Presbyter ex Ecclesia sancti Petri & nostra*. Uberius alibi (4) haecce de re. Ejusmodi forsan erant & alii duo illi Presbyteri, sive Parochi, qui tunc Ecclesiis suis renuntiare, & Monasticam vitam profiteri statuerunt. Non acquievit Ganelo Senonensis Archiepiscopus eorum cessioni, nisi ante

(1) Surius die 26. Sept. c. 25. (2) Surius die 19. Junii c. 25. 26. (3) Ep. 82. (4) Ep. 29

ante Lupus idem approbasset sibi per Canones id licere. Lupus illud Epistolæ suæ exordium fecit, ne dubitatum quidem ea de re unquam fuisse: *Vestra prudentia relinquendi suos eis Titulos copiam negavit facturam, & ut liberius & districtius institutionem beati Benedicti sequantur, nisi forte nostra parvitas auctoritatem vobis depromat, absque vitio posse fieri. Id tametsi nunquam in controversiam vocatum vel audierim, vel magistra lectione compererim, &c.* Luculenter mox exaggeravit, cum Christus laicos ipsos invitaverit ad Evangelicorum consiliorum perfectionem, consentaneum jam non esse, ut ab Episcopis Presbyteri ab ea revocentur: *Ab ea igitur perfectione, quam Deus etiam laicis proposuit, absit, ut summoveat sacerdotes.* Deum ipsum auctorem esse ejus divortii spiritalis, cum Pastor Ecclesiæ suæ renuntiat, ut ad asperiorem se conferat sanctioremque vitæ rationem: vix ullum usquam esse Cœnobium, in quod non Parochus aliquis seculi curarum & procellarum pertæsus secesserit velut in portum: *Jam vero de Presbyteris quid dicam, nullum fere Monachorum reperiatur Monasterium, quo non aliqui eorum, seculi tumultus declinantes concesserint.* Aldricum Senonensem Archiepiscopum apud se constituisse olim in priorem sanctissimi otii stationem remeare, nempe in Monasterium Ferrariense, ex quo ad Episcopatum pertractus fuerat: at morte occupatum non potuisse. Denique regulam beati Benedicti, quam tot laudibus cumulavit Gregorius Magnus, annuere, ut in Monasteria admittantur Presbyteri; unde invictissime efficitur, nihil ibi esse quod Canonibus adversetur: *Cum beatus Gregorius Regulam Patris Benedicti approbat, eadem autem Regula Sacerdotes cum officio suscipiendos censet, &c.*

X. Denique quod cursim perstrinximus de iis, qui e claustro ad Episcopale solium assurgunt; Nicolaus I. Papa ad Egilonem rescribens Senonensem Archiepiscopum, testatum facit, pristinum omnem constare vigorem decreto Innocentii I. supra non semel relato; hortaturque illum, ut ministerio Episcopali omnium summo illas omnes adjungat virtutes, quibus ante in Monasterio strenuissime perfunctus fuerat (1): *Tuum præterea, frater carissime, propositum observa, & qui diu in Monasterio moratus es, a pristino voto divertere noli. Quod enim diu in humili habitu custodisti, profecto indecens est, in potiori positus dimiseris ordine, hoc ipsum sancta quoque Scriptura, venerandisque decretis pleniter edocentibus.* Innovatum jam diximus a Carolo Magno (2) hoc Innocentii Decretum.

XI. Accipe quod non possit non aliquem animo injicere stuporem. Cum diu & multum reluctatus Rembertus, abreptusque nihilominus tandem fuisset ad Archiepiscopatum Bremensem, ipsomet die obitus sancti Anscharii prædecessoris sui: non existimavit etiam post consecrationem suam absolutum se esse eo voto, quo se obligaverat profitendæ Religionis statim ab obitu sancti Anscharii, cujus disciplina imbutus fuerat. Episcopi ipsi, qui ei manus imposuerant, assensi sunt, auctoresque fuere, ut votum exsolveret; incunctanter ille in Abbatiam Corbejensem Germaniæ profectus, pollicitus est vovitque Deo obedientiam, conversionem morum, & stabilitatem juxta Regulam beati Benedicti, quantum labores Monastici Episcopalibus muniis non obstreperent (3) *Tenebatur jam olim Rembertus voto ejusmodi obstrictus, ut post sancti Anscharii obitum, mox & propositum & habitum Monasticum amplecteretur. Quamobrem communicato cum Pontificibus, qui ipsum consecrarent, consilio, statim ut ordinatus fuit, ad novæ Corbejæ Monasterium properans, illius professionis habitum ex toto suscepit. Conversationis autem illius professionem ita fecit, ut obedientiam, & conversionem morum, & stabilitatem secundum Regulam sancti Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes suscepti Episcopatus permitterent.* Et sane in Episcopali Palatio collegam unum ex Monachis habere voluit, a quo edoceretur totum Monastici tyrocinii decursum. Id vero hic magnopere observandum venit, quantum ille discriminis esse intellexerit habitum inter & fun-

(1) Conc. Gall. T. 3. p. 375. (2) Capit. l. 1. c. 17. (3) Surius die 4. Febr. c. 10.

& functiones varias laboresque vitæ Monasticæ. Habitum enim omnino induit, numquam posthac exuendum: *Illius professionis habitum ex toto suscepit*. Exercitia vero Monastici instituti professus non est se obiturum, nisi quantum fas esset per Episcopatus functiones. Refertur infra Epistola Innocentii III. ubi similiter præcipit, ut Episcopus, etiam consecratus, votum anterius impleat Religionis.

Bernardus Hildesheimensis Episcopus morum sanctimonia spectatissimus, paullo ante obitum Monastico habitu indui voluit in Capella, in quam deferri se jussit, ut ibi efflaret animam, ubi & mundo renuntiasset (1): *Tactus infirmitate ultima, cum adesse exitus sui horam sensisset, in eandem Capellam se ferri præcipit, justum esse asserens, ibidem vitæ terminum sortiri, ubi seculi abrenuntiationis habitu se contigisset insigniri*. Refertur a Willelmo Malmesburiensi (2), ut Odo Viltoniensis in Anglia Episcopus, renisus diu multumque sit, ne Cantuariensis crearetur Episcopus, propterea quod nullus ea sede hactenus sedit, qui non ante Monachum se professus esset: *Nullum enim ad id tempus, nisi Monachali schemate indutum, Archiepiscopum sedisset*. Denique cum eam ejus constantiam fregissent auctoritate sua & conspiratione tum Rex, tum Episcopi, ne puncto quidem temporis cessavit, quin mare trajiceret, Floriacum improvisus veniret, ibique professus Monasticum institutum, in Angliam rursum ad Ecclesiæ suæ capessenda gubernacula properaret: *Transito mari apud Floriacum Monachilia accepit, frugi homo & prudens, ut nec favorem civium videret, nec priscam consuetudinem decoloraret*.

XII. His exemplis dilucidum fit, persuassimos tunc fuisse Episcopos, Episcopatum, in quo summum columen est perfectionis, nihil habere, quod sociari, & cohærescere non possit cum ea consiliorum Evangelicorum perfectione, quam Monachi profitentur. Eulogio Cordubensi in Hispania Presbytero Martyri mirum in modum placebat hæc Clericalis cum Monastica vita conjugatio; cum tametsi Monasticam professionem nunquam emisisset, ejus tamen virtutes & labores omnes strenuissime perfungeretur, contextis in unum functionibus Sacerdotii omnibus, & Monasticæ pietatis institutionibus (3): *Ita Clericatum agens proprium, ut regularem ordinem non dimitteret alienum: ita Monachis adhærens, ut Clericus probaretur; ita in Clero degens, ut Monachus videretur; utrobique aptus adcurrens, & utrumque professiones unus sufficientissime complens: currebat sæpius ad cœnobiorum sacratissimos greges. Sed ne proprium ordinem contemnere putaretur, ad Clerum iterum remeabat, in quo dum aliquod tempus persisteret, ne virtus animi curis secularibus enervaretur, iterum Monasteria repetebat*.

XII. In Oriente vero, quod mirere, multo etiam strictior sanctissimæ utriusque professionis conjunctio & societas fuit. Ut plurimum Patriarchæ, & Episcopi ex Monasteriis adscribebantur. & eorum ingens numerus in eadem se, abdicata dignitate, retulit Cœnobia; quibus & optatius, & splendidius erat in claustro, quam in solio tum mori. Paulus Patriarcha Constantinopolitanus, cui successor datus Tarasius (4), in Monasterium se receperat, & religiosam induerat vestem: *In numerum Monachorum se retulit, mutato habitu*. Ignatius Patriarcha ejus civitatis Regiæ Monachus erat. At vitæ ejus Scriptor Nicetas affirmat, Photium, qui illum solio exturbavit, in Patriarchalem sedem seipsum intrusisse, susceptis intra sex dies Ordinibus omnibus. Etenim prima die factus est Monachus, secunda Lector, tertia Subdiaconus, quarta Diaconus, quinta Presbyter, sexta Episcopus, & Patriarcha: *Prima die Monachus ex Laico, secunda Lector, &c.* Viderit Lector an hoc exemplo id efficere velit, ut Episcopi ante ordinationem Monasticam induerent vestem & professionem, atque ita illigarent se perpetuæ continentiæ, a qua liberi & soluti erant omnes inferiorum Ordinum Clerici, ipsique adeo Presbyteri. Mihi certe Episcopatus consecratio ipsa vide-

(1) Surius die 20. Nov. c. 43. (2) Will. Malmesb. l. 2. de Gestis pontif. Angl. (3) Surius die 11. Martii c. 3. (4) Vita Tarasii, Surius mens. Feb. die 25. c. 5.

detur inexplicabilis fuisse nodus, quo inviolabili cælibatus legi innecterentur.

Erat enim non parum discriminis inter Episcopos, qui e seculo Episcopi creabantur. Illos apertissime ab his discriminat Synodus VII. Œcumenica: quando hos jubet non uti pallio, nisi locis & temporibus ad id definitis: illis autem præcipit, ne in Episcopatu Monasticam abjiciant vestem, quin & vesti Monasticæ, sanctimoniæ reliquum addant apparatum (1): *Illos autem, qui reverenter Monachicam vitam sectati sunt, & Episcopalem meruerunt honorem, conservare schema & amictum Monachicorum indumentorum, & ipsam beatam vitam decernimus, & nullus omnino habeat potestatem deponere jam dictum schema, propter typhum & arrogantem voluntatem, ne per hoc inveniatur propriorum transgressor pactorum.* Hujus Concilii Patribus visum est, non posse sine duplici piaculo Monachum Episcopatu auctum Monasticam repudiare deinceps vestem, vel Monasticæ pietatis exercitia; hinc quippe humilitatis insignibus pompam præferri: inde proposito & votis ante Deo nuncupatis derogari.

Hinc autem liquido patet, non omnes Episcopos ordinari cœpisse inducenda veste Monastica. Astute Photius arte voluit excusare præcipitem illam festinationem, qua omnes simul Ordines suscipiebat. A Monachis non eadem Ordinum interstitia, quæ a Laicis exigebantur. Sed in causa erat illa persuasio, quod plures quis jam annos in Monasticæ conversationis stadio peregisset: idque abunde esse, ut interstitia Ordinum compensarentur. Itaque non aliud tunc Photius, quam genio indulgebat ubique versipellis, ubique veterator.

XIV. Hinc autem rursum liquescit, quam non a vero tantum, sed & a veri specie procul sint, qui sibi fingunt ubi vocarentur Monahi ad Clericatum, continuo absolutos fuisse eos a vinculis quibuscunque Monastici instituti. Ex adverso enim hic ne Episcopatus quidem ea solvit vincula vel votorum, vel exercitiorum, quæcunque cum Episcopalibus functionibus sociari possunt. Adde & illam Justiniani Nomocanoni (2) suo Photius intexuit, qua nempe uxores ducere prohibentur Clerici minores, si ante Religionem sunt professi: *Si Monachus Clericus factus fuerit, ne audeat ad matrimonium accedere, etiamsi eum gradum sit assecutus, in quo licet Clericis uxores ducere, scilicet. Cantoris, & Lectoris.* Itaque ordinatio ejus, qui Monachus jam esset, non pristinorum pietatis officiorum vel remissio erat, vel imminutio, sed novorum accumulatio.

XV. Jam vero quoad Presbyteros, qui Religioni Monasticæ nomen dabant; illos Patriarcha Michaël Constitutione sua in propria compegit Monasteria, quamvis ea prius consuetudo viguisset, ut nec a Collegio, nec a functionibus ceterorum Clericorum excluderentur (3): *Cum enim mos esset, ut qui ex laicis functionibus Monachi facti fuerant, & Sacerdotum ministerio prius adscripti erant, etiam post vitam Monasticam in Ministrorum corpore & catalogo permanerent, & una cum laicis Sacerdotibus versarentur: sanctissimus Dominus noster Michaël longam hanc consuetudinem habuit pro nihilo, & statuit, ut ex laicis solum Sacerdotibus ministeria constaret, Monachi autem in suis Monasteriis assiderent.* An casto & infucato zelo id constituerit Patriarcha, judicium sit penes alios. Sed illud nos in rem nostram arripimus, moris id fuisse ante hominum memoriam vetustissimi, ut Beneficiarii, Parochi, Clerici denique omnes, integrum servarent Ordinem, locumque pristinum, & munus in Capitulis & in Clero, postquam Clericali amplitudini Monasticæ sanctimoniæ lumen addiderant. Diuturnior aliquando fuit in Occidente Clericorum illa Monachorumque adgregatio in eundem Clerum, in eademque Cathedralium Ecclesiarum Capitula.

XVI. In Concilio VII. Generali (4) fere omnes Legati Papæ, ceterorumque Patriarcharum absentium ex Monachis delegati fuerant. In hujus Concilii Actione IV. post Episcopos subscripsere Abbates & & Monachi pene innumeri, qui sacrarum ima-

(1) Serm. 27. (2) Nomocan. Tit. 9. c. 29. (3) Juris Orient. T. 1. p. 230. Balsam. in Nomocan. Lib. 1. 3. (4) Can. 14.

imaginum vindices fuerant acerrimi, & invictissimi fidei defensores. Quocirca velut in tam strenuæ virtutis præmium, & ad persimilis fortitudinis invitamentum, illud Abbatibus concessum, vel confirmatum est privilegium, ut minores Ordines sui Cœnobii Monachis conferre possent. In VIII. quoque Synodo (1) Monachi complures Patriarcharum absentium sedes implevere, maxime vero Josephus Archidiaconus & Vicarius Patriarchæ Alexandrini.

XVII. Sed minime prætereundus nobis est Apostolatus tot Monachorum, qui tot adiere pericula, tot exhausere labores, ad septentrionales gentes Christo subiugandas, & qui primi earum Episcopi & parentes fuere. Adamus Canonicus Cremensis in Ecclesiastica historia multa in hanc rem commemorat (2). Cum enim Ludovicus Pius Corbejensem in Germania Ecclesiam extruxisset, eoque deduxisset Coloniam Corbejensium in Gallia Monachorum, ex eorum grege Ansgarium delegit, quem in Daniam mitteret, aliasque Boreales gentes Christianæ fidei Præconem. Ita res processit, ut Ansgarius Hamburgensis Archiepiscopus crearetur, & universam illam Ecclesiam posthac Apostolica auctoritate & delegatione adgubernaret. Suum sibi ille alumnum Rimbertum adjuxit collegam & commilitonem, & eo ipso tempore, quo Normanni, Danique Galliam & Germaniam immunitate incredibili populabantur, ipsi eam injuriam sanctissime ulciscebantur, Dania vicissim & Succia Christi Imperio non alio, quam divini verbi gladio subacta. Potentissimi & numerosissimi exercitus vel conspectu ipso Normannorum examinati fugabantur, cum duo intrepidi Christi milites maria tranarent, ut Normannos & confœderatas eis barbarie & furore gentes in proprio ipsarum profligarent solo: *Et quia vastatio Normannorum vel Danorum excedit omnem crudelitatem, eo plus mirum, quod sancti Confessores Dei Ansgarius & Rimbertus per tanta pericula maris & terra illas gentes intrepidi adibant & prædicabant, ante quarum impetum nec armati Reges, aut potentes Francorum populi subsistere poterant.*

Nunquam sejunxit Rimbertus (3) Episcopatus labores a Monastici instituti asperitatibus, evicitque ab Imperatoribus, ut Adalgarius Corbejensis Monachus cooperator & collega sibi accederet, dum ingravescente senecta spiritum utcunque duceret, post obitum successor futurus. Exhausto Adalgarius longo & perillustri prædicationum missionumque Apostolicarum curriculo, a Nicolao I. Papa non ægre impetravit, ut commilito interim sibi, post & successor daretur Hogerus Monachus & ipse Corbejensis. Ab his Archiepiscopis præformati sunt tandem Daniæ, Succiæ, & Novergiæ Episcopi & Pastores. Egimus supra de missione sancti Bonifacii ceterorumque B. Romualdi alumnorum in Russiam. Posset & aliorum acervus exemplorum huc congeri. Sed vel hinc satis patet, quam non pœnitere debuerit Pontifices, quod ad Sacerdotales & Apostolicas functiones acciverint Monachos, quorum industriæ & infatigatæ constantiæ accepta feratur tot barbararum conversio gentium. Cum Bonifacius & Lullus Archiepiscopi Moguntini, & ante ipsos Suvibertus & Luidgerus Germaniæ Apostoli fuerint, eam illi gentem infuefecerunt regimini eorum Episcoporum, qui quo Evangelicorum consiliorum religiosiores erant ex Monasticis institutis observatores, eo efficacius invictiusque Evangelicam fidem promulgabatur. Arnolphus Monachus sancti Emmerammi Ratisponensis libro secundo vitæ ejusdem beatissimi viri, testatum facit, Episcopatum Ratisponensem alternatim mandari solitum Canonico & Monacho, qui sedem habebat, & Abbatis munus implebat in Monasterio sancti Emmerammi. Luculentissima ea erat ratio conglutinandi cum Clero Monastici instituti & eam Bonifacius ipse Germaniæ Apostolus instituerat: *Ex eo tempore, quo primum a Bonifacio Apostolicæ Sedis Vicario juxta Decreta Canonum in Bojoria ordinabantur Episcopi, vicissim sibi succedebant in hujus Episcopatu Monachi atque Canonici, ita ut si antecessor esset Canonicus, fieret successor Monachus, & iterum huic antecessori succederet Canonicus. Hæc consuetudo usque* ad

(1) Act. 9. (2) Cap. 6. 12, 14. 27. 26. 36. (3) Ibid. c. 38. 41. 42.

ad nostra permansit tempora.

CAPUT XVIII. *P.4.l.1.c.50.*

De conjunctione Clericalis, & Monastici Instituti post annum Christi millesimum.

I. Capitula quædam, & ipsa Episcoporum solia quandoque Monachis addicta & reservata. Abbates jam necessario Presbyteri.

II. Ab Urbano II. statuitur, propositum Monasticum quo sanctius, eo gerendo sacerdotio, & administrandis Sacramentis accommodatius esse.

III. Clericorum & Monachorum conjunctionis varia argumenta.

IV. Alia rursum ejusdem rei argumenta ex Concilio Constantiensi, & Tridentino.

V. Caritas & sollicitudo pastoralis Episcopos, & Parochos evehere potest ad amplius aliquod sanctimoniæ culmen, quam dura & aspera Monastica vitæ studia.

VI. Conspiratione Monasticarum Congregationum cum Episcopis, teterrima aliquando schismata oppressa sunt.

VII. Eminentissimas Ecclesiæ Sedes impleverunt, ornaruntque Monachi. Summi Principes, & maximi quandoque Præsules a Professione Monastica dignitatem sibi quandoque, & sanctitatem quæsiere.

VIII. Retunditur insania Monachi ultra modum venditantis status sui perfectionem.

IX. Consensus Ecclesiæ Græcæ.

X. Bernardi in hanc rem pulcherrima quædam dicta.

I. CUm Beneficia partim Clericorum sint, quæ sæcularia: partim Monachorum, quæ Regularia dicuntur: non potuimus non hic agere de Clericorum, Monachorumque conjunctione & necessaria copula. Eos quippe ut distingui necesse est, ita nimis sejungere res plena periculi foret.

Bituricensi Concilio (1) anni 1031. innovatæ sunt leges utrique statui communes: ut ne a priori sua Ecclesia in aliam, vel a priori Monasterio, cui affixi fuerant ordinatione sua, vel professione, *ubi prius titulati sunt*, in aliud transilire possint, nisi permittente Episcopo, vel Abbate; utque ne resiliant a statu suo, sed cogantur Monachi Monasticam vestem, quam exuerunt, rursus induere; si ab Abbatibus autem rejiciantur, tum liceat eis ad Clericorum se collegia adgregare: *Maneant cum Clericis in Monasteriis, vel apud Ecclesias*.

Rescripsit Alexander II. (2) ad Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem, ut ne depelli fineret e Capitulo Cantuariensi Monachos, quos inde & ex aliis compluribus Angliæ Cathedralibus Ecclesiis nefarii quidam homines ejicere machinabantur. Narrat Eadmerus (3) ut in eam Monachorum dejectionem conspirassent Episcopi, qui ex ordine Clericali cum essent, a Guillelmo Angliæ Rege Episcopalibus sedibus donati fuerant: utque Guillelmum Laufrancus ab ea sententia & voluntate abduxerit, impetraveritque tandem Ecclesiæ suæ Cantuariensi istud ab Alexandrio II. privilegium. Anno 1062. habitum est in Hispania Arragoniæ Concilium, quo firmatus est antiquus usus, ut Episcopi Jaccæ, vel Huescæ, qui Arragonii Episcopi dicebantur, deligerentur semper ex Monachis Cœnobii sancti Joannis de Pena, hoc est de Rupe (4). Notitiæ suæ Episcopatuum Pompelonensium Sandovallius Privilegium inseruit Sancii Regis anno 1023. quo jubentur Pompelonenses Episcopi semper eligi ex Monasterio sancti Salvatoris de Leira. Id animadversum est ab eruditissimo viro Cossartio in hoc Concilium Arragonense.

Concilio Pictaviensi anno 1078. præceptum est, ut Abbates Presbyteratu initiarentur, aut exspoliarentur Abbatiis suis: *Ut Abbates, & Decani, qui Presbyteri non sunt, Presbyteri fiant, aut Prælationes amittant*. Nihil amplius ab Archidiacono, quam ut Diaconus esset, desiderabatur: & tamen in Concilio Londinensi anno 1075. supra viginti & unum Abbates sedit Archidiaconus; cum non possent non eorum plures Presbyteratu gaudere. Ita.

(1) Can. 23. 24. 25. (2) Epist. 39. (3) Eadmer. Hist. Nov. l. 1. (4) Mariana l. 8. cap. 24.

Itaque & hac etiam extrema Ecclesiæ ætate & Capitula constabant quandoque solis Monachis, & ex Monachis deligebantur Episcopi, & Abbates incipiebant ea arctari beata necessitate, ut Presbyteri essent.

Erant & aliquando bipartita ex Clericis Monachisque Capitula. In Ecclesia sancti Ambrosii Mediolani duo erant Collegia, alterum Canonicorum, alterum Monachorum, quæ in eadem Ecclesia canonicas persolvebant divini Officii Horas, non simul, sed alio & alio tempore. Unde & de horis jurgatum aliquando est, & res ad Innocentium III. relata, qui anno 1201. pronuntiavit vetustissima esse duo hæc Collegia in ea Ecclesia, *a longissimis retro temporibus*; nihil esse causæ, quamobrem alterum alteri subjiceretur, & unamquamque Canonici Officii partem tunc ordiendam esse Monachis, cum ab ea Canonici destitissent. Nardensis in Italia Ecclesia Græcorum olim fuerat Monachorum, postea Benedictinorum, quibus permixti erant Canonici (1). Unde conjectura emergit, Cathedralem olim eam fuisse Ecclesiam. Anno 1267. a Cardinali Legato Episcopo Albanensi reformari cœpta est ea Ecclesia, constitutis ibi decem Canonicis, aliisque similiter Monachis decem; ut hi ex una, illi ex altera Chori parte simul Canonicum pensum persolverent, haberentque suas singuli sejunctim Canonici Præbendas; reliquæ Ecclesiæ res penes Abbatem & Monachos essent. Anno 1413. Joannes XXII. Papa eam Ecclesiam in Cathedralium dignitatem evexit. Auctor est Longinus anno 1050. obiisse Baronem, qui ex Cluniacensi Monacho creatus fuerat Abbas Thiniecensis in Polonia, & exinde Archiepiscopus Cracoviensis. Ante obitum autem suum Thiniecenses hoc donaverat privilegio Abbates, ut Canonici forent in Ecclesia Cracoviensi, interessentque divinis Officiis, in superpelliceo & almutia. *In Ecclesia Cracoviensi fit Canonicus natus*, &c.

II. Ex hac porro sacerdotalium ornamentorum in Monachos derivatione accensa est forsan vel invidia, vel æmulatio eorum, qui eo ævo evulgare suam hanc coepere insaniam, rata & valida non esse Sacramenta, quæ a Monachis administrarentur. In Concilio Nemausensi (2) anni 1096. Urbanus II. Monachorum tuitionem & patrocinium suscepit; insulsosque obtrectatores his argumentis convulsit, Gregorium Magnum Romæ, Augustinum Angliæ, Martinum Turonensem in Gallia Monachos fuisse, nec minus digne strenueque claves Ecclesiæ administrasse. Ita edixisse in Regula Beatum Benedictum, ut Monachi sæculo, non ut Clero, renuntiarent. Non minus teneri Clericos, quam Monachos sæculari fastu & illecebris abstinere: *Quod quidem Apostolicis documentis, & Sanctorum institutis, non solum Monachis, verum Canonicis summopere imperatur, ut mortui mundo sint.* Addit porro illos esse dignissimos Sacramentorum administros, qui proxime accedant ad Apostolicæ vitæ morumque innocentiam, & sæcularium rerum omnium abdicationem: *Itaque videtur nobis, ut his, qui sua reliquunt pro Deo, dignius liceat baptizare, Communionem dare, pœnitentiam imponere, necnon peccata solvere, &c. Censemus vos, qui Apostolorum figuram tenent, prædicare, baptizare, Communionem dare, suscipere pœnitentes, peccata solvere.*

Ad hæc Urbani II. decreta attemperavit se disciplina posteriorum sæculorum. Quamprimum subacta fuit victricibus Latinorum armis Palæstina, Congregationes omnes Occidentis Monasticæ eo convolarunt, & toto pectore incubuerunt in Tartarorum, ceterorumque infidelium, & in Schismaticorum Græcorum conversionem. Cumque Tartarorum Rex, obtruncato Presbytero Joanne, qui tota fere potiebatur Asia, & Christiano nomine se venditabat, filiam ejus uxorem duxisset, invasissetque ditionem, & omnium paratissimus videretur ad hauriendam Christianæ fidei institutionem; Ludovicus IX. sanctissimus Galliæ Rex Dominicanos ad eum & Franciscanos ablegavit. Mandatæ sunt litteris a Vincentio Bellovacensi, aliisque Scriptoribus delegationes Apostolicæ huic utrique religiosissimo cœ-

(1) Italia sacra Tom. 4. P. 1091. Ibid. Tom. 1. pag. 1212. (2) C. 2. 3. 4.

cœtui exinde concreditæ. Nemo nescit longe maximam partem & laborum & laudum penes Regulares hos fuisse, in spargendo Dei verbo inter barbaras & infideles Orientis istiusmodi Nationes. Cogit necessitas etiamnunc ut & Parochiæ fere omnes ei regendæ mandentur in Americanis Regionibus, quæ eorum maxime opera & barbariem exuere pristinam, & ad Christum se contulerunt. Non potest plane non admirationi esse omnipotentis Ecclesiæ sponsi Christi providentia, qui novum quendam orbem universum sibi sponsæque suæ his postremis sæculis adgregare volens, tam numerosas excitavit Congregationes, Regulasque dictavit, quibus astringuntur & Fidelium saluti, & Infidelium conversioni se totos impendere (1).

III. In Concilio Vindsorio anno 1114. electus est ad Archiepiscopatum Cantuariensem Radulphus Roffensis, jam Episcopus: contestantibus nonnullis, ab Augustini temporibus Episcopos omnes Cantuarienses ex Monachis assumptos fuisse, uno excepto, qui a Pontifice exauctoratus fuerat, tum ea de causa, tum quod gravioribus quibusdam sceleribus irretitus esset. Tradit Matthæus Paris anno 1228. Romæ definitum fuisse, ut Monachi Coventrenses & Canonici Lichfieldenses alternatim Episcopum eligerent Coventrensem, quamvis eum hactenus soli Monachi elegissent. Diximus supra de Odone, vel Vildone, qui in Cantuariensem electus sedem, diuque renisus, quod soli Monachi eam Ecclesiam rexissent, tandem coactus, in Floriacensi ante Cœnobio Monachum se professus est. Idem habet Harsfeldius de Episcopis Dunelmensibus in Scotia, undecimo sæculo. Anno 1238. in Concilio Lundinensi statutum est, ut religiose servaretur Decretum Innocentii I. Papæ, ut ne Monachi a priori instituto deviarent, quando Clero & Ordinibus allegerentur (2): *Non debet aliquatenus a priore proposito deviare, &c. Quod diu servaverunt, id in altiori gradu positi amittere non debent*. Est enim Clericatus eminentior sane gradus, sed cui plurimum accumulatur splendoris & dignitatis ex Monasticæ vitæ sanctimonia. Postquam definisset Alexander Papa III. non posse uxoratos profiteri institutum Monasticum, nisi eorum conjuges idem profiterentur; addit tanto eandem legem impensius observandam in Ordinibus sacris, quanto hi præcellunt statui religioso: *Cum igitur Senatus sacrorum Clericorum longe præemineat cœtui Monachorum, ita ut aliquando bonus Monachus vix bonum Clericum faciat; nullus conjugatorum est ad sacros Ordines promovendus, nisi &c.* (3).

IV. At vero anno 1415. damnata est in Concilio Constantiensi (4) propositio illa pestiferæ Viclephi doctrinæ, qua oppugnabatur Monastica institutio, tamquam ea velut obex quidam adversaretur divinæ voluntati, eamque arctaret, ne ad alia aliaque pietatis officia hominem vocare posset: *Si quis ingreditur religionem privatam, redditur ineptior & inabilior ad observantiam mandatorum Dei*. Anno 1433. in Concilio Basileensi Doctor Ordinis Dominicani Kaltheisnus prolixo & meditato sermone demonstravit propositum Monasticum Apostolicis insistere vestigiis, & Apostolicarum virtutum effigiem sempiternam Ecclesiæ repræsentare: non quidem in regimine Ecclesiæ universalis: in id enim Apostolis successisse Cardinales: nec in privatæ cujusque Ecclesiæ administratione, in hanc enim iisdem substitutos Episcopos, sed in religiosæ vitæ & pœnitentiis ac macerationibus deditissimæ professione. Quin & Tridentina Synodus (5) in Regularibus agnovit imaginem & participationem quandam Episcopalis potestatis in Abbatibus, quibus jus confirmavit conferendi Monachis suis Tonsuram, & minores Ordines.

V. Universim tamen certissimum est, functiones Ordinum Hierarchicas ea resplendescere gloria & sanctitate, ad quam non semper aditum sibi tentandum Monachi duxerunt. Si vero qui eas exercent, non una illam retinent vel animi castimoniam, vel cœlestium rerum contemplationem, cui affixi sunt ex Monachis sanctissimi quique:

(1) Cantiprat. L. 2. cap. 54. num. 14. Vincent. Bello Spec. Hist. l. 31. (2) Can. 14. (3) Appen. Conc. Lat. Par. 6. (4) Sess. 5. c. 8. (5) Sess. 23. c. 10.

ipsa illa caritas, qua adducuntur, ut propriæ salutis & sanctitatis incrementa post habeant proximorum saluti, incrementum videri potest multo maximum sanctimoniæ, quo sanctissimis Monachis quibusque vel exæquentur, vel etiam quandoque anteponantur. Saltem permagni interest, ut ita persuasum habeant Monachi. Ita certe persuasissimum erat Bernardo, cum hæc ille vociferaretur, & pertonaret in Monachos quosdam Ordinis sui immoderata admiratione insanientes, & insurgentes in Episcopos & Parochos, qui non tantam, quantam illi carnis mortificationem, præ se ferrent (1): *Memineris scriptum, Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens. Nam tu quidem in custodia vigilans, bene facis: sed qui juvat multos, & melius facit & virilius. Quod si implere non sufficit, absque aliqua iniquitate, id est absque quadam inæqualitate vitæ & conversationis suæ, memento, quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta sint contra geminam tentationem, qua sæpe viri Religiosi Episcoporum vel ambire gloriam, vel excelsas temere judicare diabolicis instigationibus incitantur.*

VI. Quæ autem hoc Bernardi spiritu animatæ erant Monasticæ Congregationes, eæ sua cum Episcopis indivulsa conjunctione sub Episcopis subjectione, Cleri utilitatum, non minori, quam suarum, studio & sapientiam commendabant suam, & gloriæ cumulum sibi comparabant. Consule, si vacat, Epistolas Hugonis Abbatis Pontiniacensis, Bernardi Abbatis Claravallensis, Stephani Abbatis Cisterciensis, & omnium ejus Congregationis Abbatum ad Honorium II. Papam, & ad Ludovicum VII. Franciæ Regem, ut in Regis hujus gratiam caritatemque pristinam redintegraretur Episcopus Parisiensis, in quem eruperat ejus indignatio (2). Non multo post tempore eodem perfuncti sunt officio in Archiepiscopum Senonensem. Cum pestifero Anacleti schismate proscinderetur Ecclesia, magni ad revehendam confirmandamque unitatem & pacem momenti fuit, earundem Congregationum conspiratio pro tuenda Innocentii III. causa (3). Testis locuples Bernardus (4): *Itaque Camaldunenses, Vallosombrani, Carthusienses, Cluniacenses, & qui de majori Monasterio sunt, mei quoque Cisterienses, Castemblenses, Cadumenses, Tyronenses, Saviniacenses, universitas denique & unanimitas fratrum, tam Clericorum, quam Monachorum Regularis vitæ probatæque conversationis, sequentes Episcopos tanquam greges Pastores suos, Innocentio firmiter adhærent.* Auctor coævus (5) vitæ sancti Anthelmi Bellicensis Episcopi occasione alia id ipsum confirmat: *Interim præeuntibus Carthusianis ac Cisterciensibus Alexander Pontifex a Gallis, Hispanis, Brittannis brevi receptus est.*

VII. Ex his minuetur, ut spero, stupor, quem alioquin injicere potuisset Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis, ubi scribit, Cathedras omnes Episcopales, Patriarchales, & ipsam Romæ Pontificalem sedem sæpius fuisse infessas a Monasticæ vitæ professoribus, qui in ea fastigia electione & merito singulati venissent (6): *Quid indecens, si Religiosæ Ecclesiæ religiosus, sapiens, litteratus Monachus inde in Pontificem electus est, unde Episcopales, Archiepiscopales, Patriarchales, & ipsa omnium vertex Ecclesiarum, Apostolica & Romana Sedes, partes sibi assumere consueverunt.* Guillelmus Angliæ Rex ab Hugone Cluniacensi Abbate poposcit ex alumnis suis Monachos sex, ut a se consuli possent & consiliis præesse suis, tanquam oracula quædam cœlestia, in Episcopatuum distributione, & in tota Ecclesiarum administratione (7): *Supplicando, ut sex ei personas dirigeret ex fratribus nostris, quorum consilio agere posset, quidquid illi de Ecclesiis ordinandis foret agendum, eisque Rectoribus constitutis securus esset de ovibus custodiendis atque regendis.* Longe admirabilius est repulsam passum esse Regem ab Abbate, quam hæc eum ab illo poposcisse. Luculentum erat ejusmodi Consiliarios & Ministros a Rege optari; luculentissimum Monachos sanctissimos his non permitti pro-

(1) In Cant. Serm. 12. (2) Bar. anno 1127. (3) Bar. anno 1130. (4) Bern. Ep. 126. (5) Surius die 26. Jun. (6) L. 1. Ep. 29. (7) Clun. Bibl. pag. 458.

procellis. Ludovicus Crassus antequam exhalaret animam, habitu indui voluit B. Benedicti, Regulamque professus est. Testis aderat Sugerius sancti Dionysii Abbas, idemque auctor est Episcopos ipsos hoc exemplum secutos esse, vel præisse: *Videant qui Mona,ticæ paup-rtati derogant, quomodo non solum Archiepiscopi, sed & ipsi Reges, transitoriæ vitam æternam præferentes, ad singularem Monastici ordinis tutelam securissime confugiunt* (1). Henricus frater Ludovici VII. Regis instituto Cisterciensi sese illigavit, nec multo post ad Bellovacensem Ecclesiam electus est (2). Bernardus Bonævallensis Abbas in vita sancti Bernardi Claræuallensis Abbatis nomina recenset unius Pontificis, duorum Cardinalium, & complurium Episcoporum, qui sub Bernardi disciplina ad Claramvallem Monachi fuerant. Ubi rescivit sanctus Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, ab Episcopo Parisiensi vi extractum fuisse Cantorem Ecclesiæ a Monasterio sancti Martini de Campis, quo ille confugerat, ut Monasticum propositum profiteretur, litteras ad eum dedit, auctoritate & doctrina refertissimas: admonens quam his adversa essent, quæ præceperat Gregorius Magnus, necnon & Concilium Toletanum IV. ut integrum semper esset liberumque Clericis, sortem eligere a curis & tumultibus sæculi remotiorem: *Qui meliorem vitam sequi cupiunt, liberos eff: debere ab Episcopis*. Scripsit ad Episcopum Gebennensem Innocentius III. (3), si professionem amplecti Monasticam proposuisset, spopondissetque Deo ante Episcopatum, abdicari debere Episcopatum, persolvi votum, & si tum rursus eligeretur, fas tunc demum esse electioni assentiri: *Consulimus, quatenus si tuam omnino sanare conscientiam d-fideras, regimen resignes Ecclesiæ memoratæ, ac reddes Altissimo vota tua: in hoc tibi gratiam facientes, quod si Capitulum ejusdem Gebennensis Ecclesiæ te postmodum canonice duxerit eligendum, concedimus, ut electionem recipies taliter de te factam*.

VIII. Virtuti ipsi expedit, habere quæ sibi obstrepant & adversentur, ne altius longiusque eluctando elidatur. Eo forsan consilio, altius consulente providentia, permissi sunt quidam Monachi de ipsa status sui sanctitate intumescere, & in eam prorumpere insaniam, ex cujus curatione sapientiæ & modestiæ accessio non parva ceteris fieret omnibus. Concilii Constantiensis tempore evulgavit Matthæus Grabon Dominicanus Vismariensis in Saxonia, consilia Evangelica usque adeo Monastici status esse propria & peculiaria, ut extra Cœnobia ea coli, & observari nefas esset: ideoque & crimine gravi sauciari eos, qui terrena omnia fastidirent, erogarentque in pauperes, nisi eodem ipso tempore sese Cœnobio cuipiam devoverent includerentque, in Religione approbata reliquam peracturi vitam. Recantare hos illum errores adegit Concilium Constantiense, & in eum calamum distrinxit Gersonius, edito Tractatu, ubi commonstrare nititur Christianam Religionem verissimam Religionem esse, ejus præceptis & consiliis omnibus accuratissime obsecutum esse Christum ipse sine votis, posse & a quocunque observari ejus non solum præcepta, sed & consilia sine votis: Monasticas Religiones non tam professiones esse partæ jam virtutis & perfectionis, quam studii & ardoris, & officiorum complurium, ac velut adjumentorum ad eam comparandam: *Melius nominarentur viæ quædam vel instrumenta seu dispositiones ad perfectionem acquirendam, quam status perfectionis*. Denique Pontificem summum Cardinales, & Episcopos in potestate habere, immo & officii eorum esse, ut Religionis Christianæ partes & numeros omnes impleant cumulatius etiam, quam Monachi, cum ea sint in statione locati, quæ vitæ perfectionem desideret: *Quia sunt in statu perfectionis exercendæ* (4).

IX. Paucis convenienda nunc nobis est Ecclesia Græca, in qua Nicephorus Gregoras electionem referens Patriarchæ Constantinopolitani Niphonis, cujus se jactat discipulum, refert incunctanter uxorem ejus Religioni nomen dedisse, nec ipsum an-

(1) Bar. anno 1136. num. 21. (2) Ann. 1149. num. 21. (3) L. 3. Ep. 12. 13. Regest. 16. Ep. 03
(4) Tom. 1. p. c. 28. &c.

auforum id fuisse, ut nisi habitu indutus Monastico, in Patriarchalem sedem conscenderet (1): *Et ipsa verecundia Sedis habitum Monasticum induisset*: nisi ab Imperatore prohibitus fuisset, propterea quod ita statuissent Medici, carnium usu citra vitæ discrimen interdici eum non posse. Ceteri tum Græciæ Episcopi e Claustris ipsi quoque prodibant, & is hodiernus etiamnunc usus est. Cum continentiæ fræna abiecerint Presbyteri Diaconique Græcorum, in eam se quoque ipsi conjecere necessitatem, ut non alios sibi præpositos habeant Episcopos, quam ex Monachorum grege electos. Verum non continentiam tantum, sed seriem & contentionem omnem Monasticarum virtutum, & observantiarum Episcopi Græci in thronos Ecclesiæ secum adferunt, ut hic liquet de abstinentia carnium. Extant non pauca apud Pachymerem (2) in Andronico documenta jurgiorum & querelarum Cleri Græcorum, ex eo quod eluctari ad altius aliquod Presbyteratus fastigium ipsi quidem non possent, Episcopatuum vero omnium apex ad Monachos solos deferretur.

X. Insignia hæc summæ cujusdam Cleri cum Monastico statu conjunctionis, complecti paucis potuissemus Bernardi verbis, quo Monachorum columen & decus semper fuit, nunquam vero assentator. Ordinem Monasticum cum Ecclesia cœpisse ait, immo ab eo cœpisse Ecclesiam (3): *Ordinem nostrorum, qui primus fuit in Ecclesia, immo a quo cœpit Ecclesia; cujus Apostoli institutores, cujus hi, quos Paulus tam sæpe sanctos appellat, inchoatores extiterunt*. Apertius alibi ab eodem proditum est, Apostolos non Clericalis tantum Ordinis initiatores, & parentes fuisse, divinis Sacerdotii functionibus, sed etiam instituti Monastici, observantia religiosissima Consiliorum Evangelicorum. Itaque cum in ipsa sui origine conjunctissimi fuerint hi duo status, fieri non potest, quin & in longo sæculorum decursu mutuæ necessitudinis vincula servent indissolubilia, ad utriusque incolumitatem & gloriam sempiternam. Ottho Frisingensis Episcopus in ea fuit sententia: hac Congregationum religiosarum sanctissimarumque multitudine suspendi, ac retundi tela ultricis iræ Dei, in terras tot facinoribus flagitiisque demersas alioquin sævituræ (4): *Ex peccatorum nostrorum multitudine haud diu stare posse mundum putaremus, nisi Sanctorum meritis veræ civitatis Dei civium, quorum in toto orbe copiosa varie & pulchre distincta florent Collegia sustentaretur. Diversos Religiosorum Ordines, quorum ut dixi, sanctitate a misericordissimo judice malignitas mundi supportatur, silentio præterire incongruum arbitramur; ut tantorum malorum turbulentia, clarorum virorum gesta insignia metam & articulum ponamus.*

CAPUT XIX. P.3.l.1.c.30.

Reciproca alternatio Canonicorum Monachis, Monachorum Canonicis succedentium sub Imperio Caroli Magni.

I. Exempla Monachorum Canonicis desperatæ pravitatis substitutorum.

II. III. IV. V. Alia exempla in Francia, Angliaque.

VI. In Anglia Cathedralibus Capitulis Monachi Canonicis successere, qui ipsi aliis Monachis successerant, aliorum successoribus Canonicorum.

VII. Quibus auctoritatis gradibus fierent hæ mutationes.

VIII. In Germania & Italia Canonici Monachis subrogati.

IX. De Canonicis sancti Augustini.

X. Maluere non pauci Regulæ subjici Monachorum, quam Canonicorum.

I. Successio reciproca & alternans Monachorum Canonicorumque perstricta hactenus non semel, uberius hic expendi postulat. Adalbero Metensis Episcopus diutina fatigatus expectatione & patientia, dum resipiscerent toties monitis, toties minis vellicati suis Canonici sancti Arnulphi apud Metas; cum eorum desperandam curationem cerneret: *Ut qui illorum mores, & vitam incorrigibilem noverant*

(1) L. 7. (2) L. 2. 2. 34. l. 2. cap. 28. (3) Apolog. ad Guill. Abb. (4) Chron. l. 7. c. 34.

ram: illos tandem ejecit, eorumque loco Monachos substituit, consilio inito cum Clero suo, cum Abbatibus & Laicis ipsis (1): *Denique consultu nostrorum Clericorum scilicet Abbatum utriusque ordinis, atque fidelium laicorum, præfecimus ibi Abbatem, cujus institutionis in reliquum adventantes inibi, ordine Monastico erudirentur.* Rex Odo ipse assensus est, cum tota Metensi Ecclesia: *Cum consensu Ducis nostri Odonis, totiusque nostræ Ecclesiæ.*

Adalbero autem ille junior, qui prioris cognatus & discipulus fuit, Archiepiscopalem Remensem administrans Ecclesiam, ab Episcoporum concilio confirmari curavit ejusdem generis mutationem in Abbatia Mosomensi a se factam, ubi piissimos Monachos nequissimis suffecerat Canonicis: ut & Canonici ipsi in locum successerant Monialium, ibi primum institutarum (2): *Ille Mosomi Cœnobialis locus, ab exordio Sanctimonialium vitæ aptatus, postmodum vero Canonicorum ordine ab Herivæo prædecessore nostro melius informatus, sed nefandis usibus utrobique negligenter incultus, &c. Quo comperto, adhibito fidelium nostrorum diligenti consilio, liquido perpendens eumdem locum in Canonicali ordine stare non posse, ibidem Monasticæ Religionis vitam ordinato Abbate constitui.* Archiepiscopus Remensis Tilpinus Monachos & ipse restituerat in locum Canonicorum sancti Remigii Remensis (3): *In Cœnobio denique sancti Remigii Monachos ordinasse, ac Monastica vita eos traditur instituisse: cum Canonicos prius idem Cœnobium a tempore Gibehardi Abbatis, qui eandem congregationem ob amorem Dei, & sancti Remigii reperitur adgregasse, ad hoc usque tempus habuisse feratur.* Incertis hæc rumoribus astruit Flodoardus, ideoque non prorsus constat Ecclesiam sancti Remigii Remensis Canonicis primum concreditam fuisse, quibus indubium est Monachos a Tilpino subrogatos fuisse.

II. Non temere quis suspicatur jam prius idem contigisse Abbatiæ Remensi, quod & postea accidit Abbatiæ sancti Theodorici, qui inter beati Remigii alumnos primas tulerat. Testatur enim Flodoardus (4) suo ævo Clericos Monachis suffectos fuisse in Abbatia sancti Theodorici: *Horum denique beatorum Monasterium Patrum, pro Monachis modo Clericos habet.* At vetus Chronicon ait ab Archiepiscopo Adalberone Remensi eliminatos fuisse Canonicos, & in eorum vacuas sedes Monachos successisse: *Canonicos a loco ejiciens, Monachos restituit* (5). Refertur & ab eodem Flodoardo, Archiepiscopum Remensem Artoldum e Monasterio sancti Basoli ejecisse Clericos, Monachosque invexisse: *Monachos mittit, expulsis Clericis, qui serviebant ibi* (6). Necdum Regiam Francorum sedem insederat Hugo Capetus, Francorum se Ducem agens: magnifice cum transferri jussit in Ecclesiam sancti Bartholomæi, ubi tunc ministrabant Canonici, beatissimorum Pontificum Sampsonis, Maglorii, Macuti & Senatoris corpora, quod ea esset tunc Capella Regia: *Ut in Regali Capella, &c. in qua Canonicorum Ordo divinum Officium celebrabat.* At ampliavit postea idem ipse Francorum Dux eam Ecclesiam, eamque dedicari jubens sub nominibus sanctorum Bartholomæi & Maglorii, administrandam illam commisit Monachis cum potestate eligendorum suo semper e gremio Abbatum: *In qua etiam Monachos ad divinum Officium peragendum instituit, quibus semper Abbatem ex propria congregatione præesse, tam Regali, quam Sacerdotali auctoritate stabilivit.* Robertus Rex Hugonis filius & successor (7), Aureliæ detineri eos jussit, qui devehenda in Armoricam aggressi erant magna ex parte ossa membraque sancti Samsonis, deponique jussit sacra ea pignora in Ecclesia sancti Symphoriani. Denique ab eodem Rege donata & subdita fuit Abbatiæ sancti Maglorii apud Parisios Ecclesia ejusdem Pontificis nomine inscripta dedicataque in Episcopatu Leonensi apud Armoricos. In alio adnotatur Chronico, Senatorem Ale-

che-

(1) Gall. Christ. t. 3. par. 582. (2) Ann. 803. Ib. p. 598. (3) Flodoard. l. 2. c. 17. (4) L. 2. cap. 25. (5) Du-Chesne. 3. p. 438. (6) Ann. 952. Du-Chesne. 2. par. 618. Idem tom. 3. p. 342. (7) Ibidem. P. 345 349.

rbensem Episcopum, hoc est, San-Maclomiensem in Armorica, non comportasse Parisios, nisi mediam partem corporis beati Samsonis, cum integro Maglorii corpore. Ita minus operosum erit conciliare Aurelianenses cives cum Prioribus sancti Salvii apud Monasteriolum in Pontivio, qui beati Samsonis corpus habere se venditant, perinde ut & Abbatia sancti Maglorii apud Parisios: apud quam diuturna commoratio mea digressioni huic veniam, ut spero, exorabit.

III. Monachos quoque Ludovicus Pius (1) substituerat Canonicis Cellæ, hoc est Abbatiæ Andagii: *Cella vocata Andagium, quæ olim inhabitoribus ordinis Canonici floruit, &c. Monachos incolas loci illius esse voluit.* In Chronico Fontanellensi (2) fertur Normanniæ Dux transtulisse Abbatem Maynardum ex Abbatia sancti Vandregisilli ad Monasterium sancti Michaelis de Monte, eliminatis hinc Canonicis. In Senonensi Chronico Dux Lotharingiæ memoratur Monachos pepulisse, ut *Canonicos sæculares* induceret; sed ab uno ex successoribus ejus religiosiori restitutos in pristinas sedes fuisse Monachos septuaginta.

IV. Tardius in Anglia, sed tanto strenuius celeriusque in omnes Ecclesias Cathedrales & Collegiales extrusis Canonicis invecti sunt Monachi. Canonicorum, Parochorumque incontinentia insanabili offensus Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis, expressit a Joanne XIII. Papa & a Rege mandatum, quo jubebatur universim depulsis incontinentibus Canonicis Monachos subrogare (3): *Ordo Clericalis ea tempestate plurimum erat corruptus, & Canonici cum Presbyteris plebium voluptatibus carnis plus æquo inserviebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens, auctoritate Joannis Apostolicæ Sedis Antistitis, apud Regem obtinuit, quatenus Canonici, qui caste vivere nollent, Ecclesiis, quas tenebant, depellerentur, & Monachi loco eorum intermitterentur.* Hæc Osbertus in vita beati Dunstani.

Præluserat jam in hanc necessariam Cleri Anglicani emendationem sanctus Osualdus Episcopus Vorcestrensis, & quod vi & potestate non facile extorsisset, pia arte & caritatis miro quodam ingenio expugnaverat. Cum enim Canonici expelli auctoritate vix possent, ut qui Regni Optimatibus cognatione conjuncti essent, per cuniculos rem egit. Juxta Ecclesiam Cathedralem aliam construxit, quam & Beatæ Mariæ nomine cum Deo dicasset, cœpit ipse ibi divina celebrare Officia, cum idoneo Monachorum numero. Pietate Præsulis & horum eximia conspicuaque sanctimonia Monachorum id perfectum est brevi, ut & plebi, & sibimetipsis Canonici vilescerent. Nonnulli ex Canonicis eadem Monachorum veste & professione se devinxerunt: ceterum usque adeo paullatim imminutus est Capituli numerus, ut non multo post nova hæc Ecclesia in Cathedralem evaserit (4): *Quia Clericos nec a pravitate convertere, nec inde, eo quod nobiles apud sæculum atque potentes erant, quivit eliminare, construxit Ecclesiæ contiguam Ecclesiam, in qua ipse cum Monachis, quos se propofuerat adunaturum, Christo serviret. Religio itaque Monachorum contemptum Clericis peperit, & vulgi conventum ab eis alienatum, sibi assiduum fecit. Quid plura? Numerus Clericorum passim minuitur, Monachorum conventus in dies augetur. Quidam insuper ex ipsis Clericis conversi, numero illorum additi sunt. Hoc modo Sedes Pontificalis mutata est in Ecclesiam B. Mariæ semper Virginis.*

V. At postquam Dunstanus fulmen illud irrevocabile in incontinentes contorsit Canonicos, Athelvoldi Vintoniensis Episcopi ante alios zelus emicuit ad ejus in Ecclesia sua Decreti executionem. Vestes Monasticas ingenti numero adornari jussit, & in Chorum post Mysteriorum celebrationem induci; tumque inexorabilem hanc indixit Canonicis suis legem, ut aut Beneficia exuerent, aut hæc induerent Monastica vestimenta (5): *Paratis complurimis Monachorum cucullis, &c. Aut disciplinam in præsenti apprehendetis, aut loci istius be-*

(1) Ibidem 394. (2) Spicil. tom. 3. p. 256. 356. (3) Ann. 966. Osbertus in vita Dunst. die 19. Maji cap. 38. (4) Ibid. cap. 37. (5) Ann. 975.

beneficiis hinc eliminati cederent. Alii ad Monasticam professionem lubentes prosilierunt, alii ad Regem se conferre, ut sub ejus delitescerent tuitione. Ille Vintoniense coegit Concilium cum Archiepiscopo Dunstano. Dunstanus quidem infractam retinebat constantiam, at cum non facile posset obluctari precibus & intercessioni Regis, qui Canonicorum querelis lacrymisque emollitus fuerat: vox e coelo quaedam exaudita litem diremit, intonuitque non posse nisi temere solvi, quod tam sancte & tam necessario fuerat constitutum (1): *Tunc subito Crucifixi Dei imago, signo crucis in aditu domus affixa, audientibus cunctis dixit: Non fiet, non fiet. Judicastis bene, mutaretis non bene*.

Eam postea instaurarunt contentionem filii Canonicorum in Synodo Calnensi, sed os illis obturavit Dunstanus, & tandem ruina pavimenti ejus loci, ubi congregati fuerant, oppressae sunt penitus lites istiusmodi & pugnae. Quadraginta octo Monasteriorum fundamenta in Anglia jacta sunt brevissimo tempore, eaque magna ex parte ruinis Capitulorum Cleri saecularis superstructa fuere (2): *Et alii plures Clerici horum similes de suis Ecclesiis ejecti sunt, & Monachi in eorum locum substituti. Aucta est igitur Religio per Angliam in tantum, ut quadraginta Monasteria Monachis vel Sanctimonialibus instituerentur, cooperantibus Dunstano, Osvalde, & Athelvoldo*.

VI. Cum ibi non magno sint Episcopatus numero, vix ambigi potest, quin ingens ille numerus Monasteriorum quadraginta octo bene multas complecteretur Ecclesias Cathedrales. Ne de eo quidem potest ambigi, quin eorum Capitulorum Cathedralium pars longe maxima pro Canonicis Monachos habuerit, ex quo Augustinus eius Insulae Apostolus Ecclesiam illam omnem restauravit. Cum enim & Monachus esset & Monachis cinctus, multo probabilius est, communem ab eo, & religiosam vitam in omnibus Angliae Capitulis institutam fuisse. Itaque vicissitudines haec fuere juges, & veluti alternationes Clericorum, & Monachorum in Angliae Capitulis omnibus. Prima enim ejus Ecclesiae fundatio a Clericis facta est. Ejusdem quasi regeneratio quaedam sub Augustino a Monachis est profecta. Longa temporum & morum improbitas hos Monachos vitiaverat, & saecularibus vitiis, forsan & vestibus infecerat. Unde rursus hos Canonicos amandari, Monachosque sufficí necessum fuit. Rursus infra apparebit, ut & Canonici rursum Monachis successerint.

Ex Auctore vitae sancti Suviberti constat, Suvibertum ipsum a B. Egberto Archiepiscopo Eboracensi Canonicis ejus Ecclesiae inscriptum fuisse, ubi Monasticis institutis servire coepit (3): *Illum Canonicum ordinant, &c. In quo conventu tam stricte Monasticis se disciplinis mancipavit, &c.* Ita Canonici quandoque Monasticae pietatis formam retinebant, & mediam quandam implebant stationem, ex qua facile ad hos vel illos declinarent.

VII. At vero sancti Osualdi vitae Scriptor accuratius paulo persecutus est, quibus se gradibus explicuerit Episcopalis auctoritas ad has Capitulis formas quandoque novas & castiores inducendas. Rex, summus Pontifex, Archiepiscopus, Concilium Nationale consensione & conspiratione unanimi rem definiebant, Episcopi executioni mandabant (4): *Auctoritate Joannis Papae Dunstanus Archiepiscopus, coacto generali Concilio, statuit, ut Canonici omnes, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, aut caste viverent, aut Ecclesias, quas tenebant, dimitterent. Habebat autem Regem Edgarum hac in re fidelem adjutorem & egregium defensorem, porro hujus decreti executio demandata est Osvaldo Vigorinensi, & Ethelvoldo Vintoniensi Episcopis*.

VIII. Aliud ejusdem rei suggeritur exemplum ab Auctore vitae sancti Meinverci Paterbornensis Episcopi, Ecclesiae videlicet Bremensis, ubi indiscriminatim Canonici Monachique ita permixti erant, ut non facile alii ab aliis secernerentur. At Archiepiscopus Lubentius minus probans tam

(1) Ib. c. 39. (2) Ann. 974. Ib. c. 40. (3) Surius die 1. Martii c. 4. (4) Apud Sur. Octob. die 15.

tam diversa proposita, in unum confundi, quidquid Monasticæ conversationis supererat, obduxit, exponitque (1): *Primus omnium Congregationem, quæ antea quidem mixta ex Monachis, & Canonicis conversatione degebat, ad Canonicam regulam traxit.* Ita Canonicorum in Cathedralibus origo non alia fuit, quam depravatio Monachorum. Proclivius erat, Monachos degentes permittere, ut in sæculares omnino desciscerent, quam adducere, ut in regularem sese reflecterent disciplinam. Ita diserte Ratherius Veronensis Episcopus, cum Clericos subrogavit Monachis perditissimis suæ ditionis: *Cum perarduum sit Monachorum propositum, & talibus inconvenientissimum: sicut enim Monacho nihil sanctius, ita nihil est hypocrita sceleratius: relicto impossibili, ad possibilia me conferre operam dedi.* Pro Monachis ergo in eo Monasterio instituti sunt a Ratherio tres Presbyteri, Diaconus unus, Subdiaconus unus, Clerici aliquot minores, ut nocturna diurnaque Officia, & sacra Mysteria quotidie ibi celebrarent (2): *Ut inibi nullo die Missa deesset: Hymnos in memoriam consuetudinis, in Laudibus matutinis, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vespera, & Completorio, quæ omnia ad horam debitam exhiberi decrevi, cantarent.* Quod cursim a me adnotatum est, ut manifestum fiat, Canonicos quanquam haud magno numero essent, Canonicorum Officiorum quotidianæ celebrationi obnoxios fuisse.

IX. Meminit Chronicum Senonense Monasterii Monialium in Episcopatu Tullensi, quibus ejectis suffecti sunt Monachi, & his rursus Canonici, quorum illi B. Benedicti Regulam, hi B. Augustini sectabantur (3): *Ibidem Monachos instituit Episcopus sub norma sancti Benedicti; quibus postea inde expulsis Ordinis sancti Augustini Canonici, sicut usque nunc ibidem permanent, sunt inthronizati.* Antiquissima hæc est memoria Canonicorum sancti Augustini, magnique ea res ponderis esse censeretur, si ejus Chronici vel auctoritatis vel antiquitatis fides minus notaret. Ibidem non multo post subditur a Friderico Lotharingiæ Duce (4) substitutos fuisse Monachos Canonicis in Abbatia suæ ditionis quadam; & paulo post tamen revocatos eodem fuisse abactis Monachis Canonicos (5): *Quia facta Monachorum satis expertus erat, Canonicos saculares ibidem, sicut usque adhuc permanent, instituit.*

X. Quamvis alternasse videantur hæ vicissitudines, indubitatissimum tamen est, Synodos, Pontifices, Episcopos, Principesque longe propensiores semper fuisse, ut Regulares sæcularibus, quam ut Regularibus sæculares subrogarent. Nam etiam cum Ludovico Pio urgente Canonicorum Regulam & Amalarius Diaconus compilavit, & Concilium Aquisgranense (6) Nationale illam non confirmavit tantum, sed consecravit: Abbatiarum pars oppido magna, in quas jam Canonicorum vita invecta fuerat, maluit suæ se origini reddere, hoc est, Monasticæ institutioni, quam recentem illam amplexari Canonicorum Regulam. Audi quid ea de re differat Ademarus Monachus: *Anno 816. Ludovicus jussit fieri Regulam Canonicis, excerptam de diversis Patrum scripturis, decrevitque eam observandam a Canonicis. Ut sicut Monachi respiciunt ad librum Regulæ S. Benedicti, sic perlegant Canonici inter se librum vitæ Clericorum. Quem librum Amalarius Diaconus ab Imperatore jussus collegit ex diversis Doctorum sententiis. Dedit ei Imperator copiam librorum de Palatio suo, &c.*

Nihil sibi, nihil cuiquam reliquum fecit hic Imperator, ut eam Regulam mitti curaret *per omnes Civitates & Monasteria Canonici Ordinis*; & nihilo tamen minus celeberrima illa Ferrariensis Abbatia, abjecta Canonicorum vita & veste, monasticam complecti maluit. Lupus ipse Ferrariensis Abbas maxime idoneus testis est (7): *Certe Ferrariensis Monasterii quondam nobilis Abbas & Presbyter Sigulfus, qui usque ad senium Canonico habitu laudabiliter vixerat, sponte se potestate exuit, & nostram, hoc est, Monachorum Religionem assumpsit, atque donec diem obiret suo possus est*

(1) Surius die 2. Jun c. 22. (2) Spicil. t. 2. p. 216. (3) Spicil. t. 3. p. 280. 314. (4) Ann. 9. 24. (5) Pag 31. (6) Ann. 816. (7) Ep. 29.

est subjici discipulo, quem ipsius voluntate, ac fratrum consensu, Imperator Ludovicus memorato loco Abbatem præfecerat.

Octo non amplius annis post mortem Ludovici Pii, Canonici sancti Martialis Lemovicensis a Carolo Calvo impetrata licentia Monasticam professionem & observantiam sibi induxere (1): *Omnes Canonici prostraverunt se ad pedes ejus, postulantes dari sibi licentiam se fieri Monachos in eodem loco. Rex vero Deo gratias agens, &c.* In San-Dionysiana Abbatia Canonicus fuerat Hincmarus quondam junior: & postquam Monachi illuc invecti sunt, Monasticum & ipse ibi amplexus est institutum.

CAPUT XX. *P. 3. l. 1. c. 31.*

Non omnes has Canonicorum Congregationes spontaneæ se paupertati devovisse sub Imperio Caroli Magni.

I. *Ejus rei probationes ex Regula Crodogangi.*

II. Probationes aliæ ex eadem Regula, per quam licebat patrimonium possidere & distributiones.

III. Probationes novæ ex Concilio Aquisgranensi, ubi rerum abdicatione secernuntur Monachi a Canonicis.

IV. Elucidatur Canon hujus Concilii, quo Canonicis proprietariis permitti videtur, ut & distributiones percipiant.

V. VI. Aliæ ex eodem Concilio probationes, & ex Capitularibus.

VII. Nec stabilitatis lege vinciebantur Canonici.

VIII. Novis argumentis ostenditur Canonicis omnibus his integrum fuisse, ut peculio gauderent & patrimonio.

IX. Inde est, quod nunquam vocati sint Canonici sancti Augustini.

X. Necdum etiam forsan Canonici Regulares vocabantur.

I. AD illam nunc accingimur controversiam, magni certe ponderis. An Congregationes illæ Ecclesiasticæ & Clericales, de quibus sermonem fecimus, tum in Cathedralibus Ecclesiis, tum in privatis Abbatiis & Monasteriis, præter vitam communem, spontaneæ etiam se devoverent paupertati.

Multo mihi quidem similius veri videtur, voluntariam paupertatem, & qualiscumque peculii abdicationem, nunquam vovisse, nunquam professos, nunquam amplexos esse hos omnes Canonicos. Hauriemus primum ejus rei ex Regula Crodogangi probationes prorsus invictissimas. Statuitur quippe ibi, ut si cui Presbytero, vel Clerico pecuniæ aliquid detur, vel eleemosynæ pro Missa, vel Confessione, vel Psalmodia, possit ille eam sibi habere, suosque & in quos volet usus impendere. At si erogatio illa fiat non privato cuiquam, sed Congregationi, nemo ut possit eam sibi peculiariter vindicare (2): *Si aliquis uni Sacerdoti pro Missa sua, vel pro Confessione, aut Clerico pro Psalmis & Hymnis, seu pro seipso, vel pro quolibet caro suo, aut vivente, aut mortuo, aliquid in eleemosynam dare voluerit; hoc Sacerdos, vel Clericus a tribuente accipiat, & exinde, quod voluerit, faciat. Si autem a tribuente ad omnes Sacerdotes aliquid in eleemosynam communem habeant, & Psalmodiam, vel Missas pro illo misericorditer faciant.*

Vix quidquam optari poterat libertati peculii & proprii magis consentaneum. Adde & aliud non minoris momenti. Exponit Regula iis, qui patrimonio gaudent suo, vel fundis Ecclesiastici Beneficii, priscam sanctorum Patrum sententiam, & legem, nequid earum percipiant distributionum, quæ in singulos privatim dispensantur. Non ergo prohibebantur Canonici, vel fundos Ecclesiæ in Beneficium & in usumfructum possidere, vel domestica etiam patrimonia in proprietatem (3): *Sanctorum Patrum sententia docent, Clericos non divitiarum sectatores esse, nec res Ecclesiarum inofficiose accipere debere. Inde dicit Prosper: Qui Ecclesiæ serviunt, & ea, quibus opus non*

 ha-

(1) Ademarus Hinc. Ep. 16. ad Nicol. Pap. (2) Cap. 42. (3) Ibid. c. 4.

habent, aut libenter accipiunt, aut exigunt, nimis carnaliter sapiunt. Diximus alibi ex beati Prosperi, & Juliani potius Pomerii sententia hac in libellis de vita Contemplativa, Clericos proprietarios exæquare se quodammodo posse iis, qui proprium omne abdicarunt, & modo patrimonii sui fructibus sese sustentantes, Ecclesiæ gratis inserviant, Ecclesiæque, & pauperibus ea cedant, quæ ad ipsos ex Ecclesiasticis distributionibus redire poterant.

II. Nec minus explicate rursus eadem Crodogangi Regula: *Hi vero, qui nec suis rebus abundant, nec Ecclesiæ habent possessiones, & magnam utilitatem Ecclesiæ conferunt, accipient in Canonica congregatione victum, & vestimentum, & eleemosynarum partes, quia de talibus in libro Prosperi dicitur, &c.* Ergo debentur proprie seu vestium seu alimentorum distributiones Ecclesiasticæ Canonicis pro quoquumque destitutis: non iis, quibus vel a patrimonio, vel a Beneficio suppetit, unde necessarias faciant impensas.

Longe uberior justiorque cum iis erat expostulandi materia, qui cum pinguissimis abundarent alioquin proventibus, nec Ecclesiæ ullo vel officio, vel obsequio suo prodessent, copiosiores tamen distributiones percipiebant ab Ecclesia, quam ii, qui & inopia laborabant, & de Ecclesia labore & industria sua benemereri satagebant. Ea autem valde frequens erat rerum perversitas (1): *Solet in plerisque Canonicorum Congregationibus irrationabiliter atque indiscrete fieri, ut nonnulli Clerici, qui & divitiis affluunt, & aut parum, aut nihil utilitatis Ecclesiæ conferunt, majorem ceteris divinum strenue peragentibus officium, annonam accipiant. Cum hoc ita fieri debere nunquam nec in auctoritate Scripturarum, nec in Traditionibus Patrum possit inveniri.*

III. At cum constet Crodogangi Regulam non in omnibus Canonicorum Collegiis Capitulisque usu receptam fuisse; defluere nos necesse est ad eam Regulam, quam adornari temperarique jussit Ludovicus Pius (2), ut in omnibus prorsus Canonicorum Ecclesiis, Capitulis, Collegiisque & Congregationibus observaretur. Atqui huic Regulæ Concilii Aquisgranensis illigata sunt ea ipsa Capitula, quæ modo attigimus Regulæ Crodogangi. Ergo ex utraque Regula eædem suppeditantur probationes.

Sed supersunt & posteriori hac Concilii Regula novæ quædam machinæ expediendæ. Discrimen illud statuitur in hoc Concilio Canonicos inter & Monachos, quod Canonicis liceat fundos certosque reditus possidere, ideoque & lautius commodiusque vestiri & vesci, lineis vestibus & carnibus uti, quod nefas est Monachis (3). *Quamquam enim Canonicis, quia in sacris Canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare & accipere, proprias res, & Ecclesiæ cum humilitate & justitia habere, quod Monachis, qui secundum regularem institutionem, arctiorem ducunt vitam, penitus inhibitum est.* Subjicitur ibidem mox, cum renuntiaverint Monachi rebus omnibus, largius illis copiosiusque subministrari debere omnia ad vitæ usus necessaria, quam Canonicis, qui & patrimoniis simul fruuntur & proventibus Ecclesiasticis: *Et quia nihil sibi proprium reliquerunt Monachi, manifestum est illos copiosioribus Ecclesiæ sumptibus, quam Canonicos, qui suis, & Ecclesiæ utuntur rebus, indigere. Unusquisque enim, ut ait Apostolus, proprium donum habet a Deo.*

IV. Est quidem hujus Concilii, sive Regulæ locus, quo venia fieri videtur Canonicis, ut quamquam patrimonii abundent, vel Beneficii reditibus, percipiant nihilominus a Capitulo alimenta & eleemosynarum partes (4): *Proinde qui & suas, & Ecclesiæ habent facultates, & utilitatem Ecclesiæ aut interius aut exterius conferunt, accipiant in congregatione cibum & potum, & partes eleemosynarum, & his contenti sint, ne plus accipientes, pauperes gravare videantur.* Sed nec paucæ, nec infirmæ sunt rationes, quibus adducor, ut his verbis irrepsisse aliquid vitii conjectem. 1. Adversatur prorsus ea Regula & sententia sententiæ & Regulæ Crodogangi, unde tamen excerpta est. 2. Nec

(1) Ibid. c. 7. (2) Anno 816. (3) Conc. Aquis. c. 115. (4) Ib. c. 120.

2. Nec minus aperte refragatur auctoritati & verbis Prosperi, vel Pomerii, quae mox subjiciuntur, velut antedictorum fundamenta: *Perpendentes Prosperi sententiam, qua dicitur: Qui possident, & dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccata sua, unde pauper victurus erat, non accipiunt*, 3. Nonne illud naturae ipsi communi & sensui obstrepit, ut qui patrimonio suo, qui Ecclesiae Beneficio aliquo opulenti & pingues jam sunt, enixe orentur contenti esse alimentis & distributionibus, quae illis praeterea offeruntur ex re & pecunia mensae communis Canonicorum: atque nihil praeterea expetant? 4. Subjungitur & illud mox, qui sudoribus laboribusque suis Ecclesiam illustrant adjuvantque, nec aliunde quidquam rei possident, eos ab Ecclesia percipere debere & vestimenta, & alimenta, & portiones eleemosynarum. Ita ergo aequarentur, qui omnino inopes sunt & locupletes, & utriusque par jus tribueretur ad distributiones. Quod ab aequitate, & a Concilii, Regulaeque scopo alienissimum est 5. Sane quidem accipiunt ab Ecclesia qui sunt inopes, non cibum tantum, sed & vestem, quod de ditionibus non exprimitur. Sed non facile mihi persuaserim, ea una in re decrevisse Concilium, ut lauti & locupletes Canonici parcerent mensae communi, quae pauperum necessitatibus dicata est.

V. Redeo ad horum Canonicorum statum pervestigandum, & novo hoc argumento revinco, nulla eos necessitate constrictos fuisse, ut patrimonium ejurarent. Praecipitur Canonicis, qui haereditariis patrimonii bonis, ac praeterea fundis gaudent Ecclesiae jure usufructuario, ut tempore famis & sterilitatis effundant in pauperes ex hac sua opulentia aliquantum, nec eam sibi superbiendi ansam aucupentur, & insurgendi in eos, quos ut vere pauperes pascit Ecclesia (1): *Qui vero & suis, & Ecclesiae abundant rebus, instante sterilitatis tempore, eis, quos pauperes pascit Ecclesia, suis facultatibus cum caritate & humilitate suffragari procurent. Non tamen ob id se superbiendo extollant, quia sicut in libro Prosperi legitur, non se debent hujusmodi inani jactantia praeferre his, quos nihil habentes pascit, ac vestit Ecclesia.*

VI. Missas facio probationes ceteras ex Regula Crodogangi jam delibatas, cujus ipsissima verba inserta sunt Concilio huic Aquisgranensi a capite CXV. ad CXXV. Concilium Vernum sub Pipino Rege anno 755. ubi de Clericis agit, qui *modo res eorum vel pecunias habent*: hoc est, qui patrimonio quisque suo fruuntur, sancit illud quidem, ut in Monasteria, vel in Episcopales domos concedant, ut vitam communem agitare incipiant cum professionis suae consortibus; at nequaquam edicit, ut ejurent patrimonia, vel facultates omnes proprias, antequam Collegio vel aedi Episcopali adgregentur.

Quin ex adverso ex Capitularibus ad manum est locus eximius juxta & perspicuus, ex quo liqueat inter Canonicos fuisse, qui Beneficiis & fundis Ecclesiae fruerentur, ex quibus sese sustentare deberent, atque ita allevare Congregationem, cujus reditus egenorum necessitatibus dedicati sunt (2): *Volumus atque praecipimus, ut sicut Synodali atque Canonica auctoritate a Pastoribus sanctae Ecclesiae saepissime admoniti sumus, ut Canonici Clerici, qui in Civitatibus, vel in Monasteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & vestimentum habere possunt; ut hic juxta Apostolum contenti sint, & stipendia fratrum, unde pauperiores, & hi, qui assidue in praedictis locis Domino famulantes excubant, atque ibi assiduum divinum explent officium, vitam sustinent, nequaquam assumant, aut in suis usibus convertant. Scimus enim, quia absque periculo atque dispendia animarum suarum hoc nullatenus facere possunt. Si quis haec statuta contempserit, utriusque careat, id est & Beneficio, & Praebenda, atque si gradibus fruitur Ecclesiasticis, ipsis privetur.* Videtur hic alludi ad Concilium Aquisgranense, quando dicitur, *Synodali auctoritate admoniti sumus*. Atque inde elicitur, nequaquam passos esse Patres Concilii Aquisgranensis, ut Canonici, quibus aliunde suppetunt idoneae facultates, in partem veniant distributionum &. elee-

(1) Cap. 117. (2) Addit. l. 3. c. 76.

eleemosynarum communium.

Fateor non agi hoc capite nisi de iis, qui Ecclesiastica obtinent Beneficia: sed duo proxime sequentia capita legi eidem subesse volunt eos omnes, qui patrimonium non abdicarant, mendicatis ipsis Prosperi, seu Pomerii verbis (1): *Quod habet Ecclesia, cum omnibus nihil habentibus habet commune, nec aliquid inde eis, qui sibi de suo sufficiunt convenit erogare. Quando nihil aliud sit habentibus dare, quam perdere. Nec illi, qui sua possidentes, dari sibi aliquid volunt, sine grandi peccato suo, unde pauper victurus erat, accipiunt.* Fas ergo erat Canonicis omnibus, ut & Beneficia, & patrimonia obtinerent.

VII. Si a paupertate autem ad stabilitatem flectatur oratio, ne ea quidem obligatos magis fuisse Canonicos comperimus. Eadem Synodus Aquisgranensis vitio vertit Episcopis quibusdam, quod ambitiosius, quam prudentius plures, quam alere possent Canonicos, suis allegerent Ecclesiis. Inde quippe id emergebat detrimenti, quod hi Canonici rebus ad vitam necessariis destituti, a Congregatione resilirent, & intemperantiæ ac libidini servirent (2): *Hi taliter adgregati, dum a Prælatis stipendia necessaria non accipiunt, claustra societatemque ceterorum relinquentes, efficiuntur vagi & lascivi, gulæ, & ebrietati, & ceteris suis voluptatibus dediti, quidquid sibi libitum est, faciunt.* Apostatæ hic non audiunt, qui ab his Collegiis desciscunt, quod libera essent illa & soluta.

Ablegabant nonnunquam & Episcopi eos, quos admiserant; sed sordidæ avaritiæ stimulo agi tum non debebant: *Nec eos, quos rationabiliter gubernare possunt, causa avaritiæ abjiciant.* Ideo & in eos Præsules invehitur hæc Synodus, qui in Ecclesiæ suæ Capitula non admittebant, nisi servos Ecclesiæ suæ; in quos videlicet potestate & imperio abuterentur suo; frustrarentque eos stipendiis usitatis; utpote quod querelas omnes de ejusmodi contumeliis & damnis opprimeret ac præfocaret metus ille gravissimus, ne in prioris servitutis vincula retruderentur: *Timentes, ne aut severissimis verberibus afficiantur, aut humanæ servituti denuo crudeliter addicantur.* Si hi Canonici professi essent Regularem quamvis professionem, nihil ismodi reformidare potuissent.

Agemus infra de Canonicis Regularibus, quibus idem Ludovicus Pius Regulam concinnari jussit in eadem Aquisgranensi Synodo; idque ex ipsis earum Constitutionibus exculpemus, nullam eis indictam fuisse necessitatem patrimonii ejurandi. Ex quo id quoque inferetur ab ea necessitate longius abfuisse Canonicos.

VIII. Potest & illud non immerito perpendi: quod ei Synodo præfantur Episcopi, interpellatos se esse ab Imperatore, ut Collectionem aliquam ederent Statutorum & Regularum ad Canonicos spectantium, quæ Operibus sanctorum Patrum & Conciliorum decretis intertexuntur: *Adjunxit monendo, ut quia Canonicorum vita sparsim in sacris Canonibus, & in sanctorum Patrum dictis erat indita, aliquam ex iisdem sacris Canonibus, & sanctorum Patrum dictis Institutionis formam excerperet, &c.* Atqui nullæ Canonicorum Regulæ Conciliis, Patrumque operibus insertæ jubent, ut vel proprio renuntient, vel communis vitæ societate copulentur.

Nullus suppetit dubitandi locus, si perpendas, quam vehementer & enixe tunc Imperator Episcopos adegerit, ut hanc *Formulam Canonicæ institutionis*, ubique observari facerent (3): vitamque communem Capitulis suis in omnibus instituerent, uno non amplius anno concesso, ut hæc omnia exsecutioni mandarentur. Tum denique Missos suos Dominicos immisit, ut explorarent, qua quisque Episcopus diligentia, quo fervore, quo tepore, qua desidia in hanc sibi demandatam Provinciam incumberet; *Ut cum nos hujus rei gratia inquirendæ Missos nostros per Imperium nostrum destinaverimus, &c.* Denique accersiturum se significavit eos Episcopos, qui in ea re curanda supiniores fuissent: *Quicumque ille est, ante præsentiam nostram venire festinet, quatenus a nobis juxta quantitatem culpæ digne corrigatur.* Atqui & temere, & inique tot Canonici tam

(1) Ib. c. 77. 78. (2) Ibid. & c. 119. (3) Conc. Gall. t. 3. p. 438.

eam abrupte cogerentur vel inviti, immo & omnes Clerici, ut paupertatem prorsus involuntariam profiterentur, & stabilitatem.

IX. Hinc manifeste patebit, cur in Conciliis, Capitularibus, Regulisque, ubi de his Canonicis hic agitur, nunquam memoria occurrat Canonicorum beati Augustini. 1. Congregatio enim Clericorum in ædibus Episcopalibus Augustini coacta, abdicationem omnium temporalium facultatum præ se ferebat, ac profitebatur. Porro alienum id erat a Canonicis, de quibus hic agitur. 2. Regulam Crodogangi vidimus consarcinatam ex Canonibus, ex scriptis Patrum universim, maxime autem ex Regula beati Benedicti, quæ illi veluti forma proposita erat. At nullæ ibi vel minimæ Augustini partes. 3. Regula Concilii Aquisgranensis, quam Amalarius Diaconus contexuisse creditur, ab hoc Concilio approbandam, eadem est propemodum, atque Regula Crodogangi. Itaque nihil admodum, aut perparum certe derivatum in eam est ab Augustino. Quin beato Benedicto potius imputandum id esset. 4. Tum Imperator, tum Concilium præ se ferunt ex Conciliis & Patribus in genere Regulam eam compilandam. Enimvero multo frequentiores in ea occursant Hieronymus, Prosper, Isidorus, Gregorius Magnus, quam Augustinus. 5. Illi quidem Augustini sermones duo, quibus ejus continetur Seminarii institutio, ac præ ceteris omnium proprii peculiique abdicatio, hic intexuntur. Sed ea opera est narratio eorum, quæ sub Augustino contigere, non Concilii autem præceptio ulla, ut ad eam formam & ceteri adigantur Clerici (1). 6. Quin ex his ipsis sermonibus id elucescit, ne ipsum quidem, dum hoc ipso vel maxime zelo effervesceret, omnibus illud Clericis Canonicisque jugum imposuisse, ut paupertati se spontaneæ ligarent. Sed omnes, qui jam in Clericatu essent, suo permisisse arbitrio: certus ipse in posterum nulli Ordines sacros conferre, nisi qui secum illico & vitam communem & omnium abdicationem profiteretur: *Ego sum, qui statueram nullum ordinare Clericum, nisi qui mecum vellet manere. Ut si vellet discedere a proposito, recte illi tollerem Clericatum, quia desereret sanctæ societatis promissum.* 7. Sed lapsu temporis sanctissimo Patri consultius visum est, Clericatui permittere, qui patrimonio gaudere vellent: *Ecce muto consilium: Qui volunt habere aliquid proprium, quibus non sufficit Deus & Ecclesia ejus, maneant, ubi volunt, aut ubi possunt, non eis aufero Clericatum.* Denique in his sermonibus Augustini manifestissima & exsertissima est illa paupertatis & stabilitatis professio, quam Augustinus clericis omnibus proponebat, qui secum vellent vivere, & necessitas religiosissime servandi, quod Deo semel spopondissent; at nihil istiusmodi proponitur, nedum imponitur Canonicis in Regula vel Crodogangi, vel Concilii Aquisgranensis; nusquam paupertas præcipitur, nusquam abdicatio temporalium.

Certissimum est ergo, Congregationes Canonicorum illas, quæ tantum splendoris, laudis, & admirationis conciliaverunt sæculo & Imperio Caroli Magni, sive in Capitulis Cathedralium, sive in Monasteriis Abbatum, nullo unquam vinculo astrictas peculiari fuisse vel Regulæ, vel Nomini Augustini: ne id observasse quidem unquam, quod maxime proprium & peculiare erat Congregationi & Regulæ Augustini, hoc est, proprii & peculii cujuscunque abdicationem. Tunc omnes fere Monachi Regulam se beati Benedicti sectari confitebantur: quin ergo & alicubi saltem Canonici Regula se jactassent Augustini?

X. Ne ipsum quidem Regularium Canonicorum nomen magnopere usitatum tunc erat. Quinimmo *seculares Clerici* vocati videntur in Conventu Abbatum & Monachorum, quem anno proximo indixit idem Ludovicus Pius (2): *Ut nullus plebejus, seu Clericus secularis in Monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri Monachus.* Certum est verbis *Clericus secularis* contineri Canonicos, quos nefas est in Monachorum claustris commorari.

CA-

(1) Conc. 4. Aquisg. c. 112. (2) Ann. 817. Can. 42.

CAPUT XXI. *P.4.l.1.c.49.*

De Canonicis, & Regularibus proprietariis post annum Christi millesimum.

I. II. pœna in Monachos proprietarios.
III. Easdem in Canonicos proprietarios extendere pro virili nititur Petrus Damiani.
IV. Objicitur ei Regula Concilii Aquisgranensis sub Ludovico Pio; in quam ille vehementer invehitur, ignarus ejus auctorum.
VI. Petrus Damiani præcepti vim addebat Decreto, quod Pontifices non proposuerant, nisi ut consilium.
VI. Initia Regulæ, & Canonicorum sancti Augustini.
VII. Ut Monachi evaserint proprietarii, & quæ huic malo quæsita remedia.
VIII. Prohibetur, ne Obedientiæ vel parvi Prioratus ad vitam dentur, ne peculium Abbatis permissione excusetur, ne pecunia dividatur in Monachos, ad vestimenta sibi comparanda.
IX. Occluduntur inania quædam effugia. Gersonii doctrina.
X. Decreta Concilii Tridentini super ea re, & posteriorum Conciliorum.
XI. Responsa Congregationis Concilii super pensionibus ad vitam, Mobilibus propriis, &c.
XII. Diluuntur objectiones duæ, ex Decretalibus, & Senatusconsultis petita.

I. II. IN Londinensi Concilio anno 1075. sub Archiepiscopo Lanfranco, communione etiam post mortem, & sepulturæ jure spoliati sunt Monachi proprietarii, & impœnitentes. De Monachis tantum ibi agitur. At concilia duo Romana sub Nicolao II. & Alexandro II. annis 1056. & 1063. quorum Canon supra relatus, ut vitæ communis posthac degendæ fundamentum: hæc, inquam, duo Concilia majoribus omnibus Clericis indixere, ut & vitæ communis societatem amplecterentur, & temporalium abdicationem: *Simul manducent & quidquid eis ad Ecclesia competit, communiter habeant.* Hoc statutum tunc editum est, *Præcipientes statuimus*, ut in commune possiderentur omnes Ecclesiastici reditus, *quidquid eis ab Ecclesia competit.* At huic præcepto adjectum est hoc eodem in Canone consilium, ut Apostolicæ vitæ simulacrum aliquod innovaretur, temporalium prorsus omnino, & ipsius patrimonii abdicatione: *Rogantes monemus, ut ad Apostolicam communem vitam summopere pervenire studeant.*

III. Scripsit ad Alexandrum II. Papam Petrus Damiani litteras vehementissimo illo zelo inflammatas, quo flagrabat ipse, ut a Clero proprietarios omnes eliminaret, nullo discrimine inter Canonicos Regulares & seculares Clericos interposito (1): *Fratres Canonici Ordinis.* Satis erat Petro, Canonicos Clericosque in Congregationes allectos communem vitam agere, ut eos rerum omnium cujuscunque generis proprietate spoliaret. Cum enim vir doctissimus promisisset, quæ sui Seminarii Clericis præscripserat Augustinus, quo uno ejus Clerus constabant: hinc argumentatur, ut sibi quidem videtur, validissime, quicunque Canonici una utuntur mensa domoque, proprii nihil eos possidere posse: *In quibus sancti viri verbis evidenter ostenditur, quia Clericus, qui pecuniam possidet, ipse Christi possessio vel hæreditas esse, vel Deum hæreditate possidere non potest. Quod tamen non de Clericis omnibus dicimus, sed his specialiter, qui Canonico censentur nomine, & vivunt in Congregatione.* Testimoniis Augustini desumptis ex duobus Sermonibus *de moribus Clericorum*, addit idem Petrus suffragia Hieronymi, & Prosperi, non minus in eam rem vehementia.

IV. Verum his Patrum testimoniis, & Damiani ceteris machinis objiciebant Canonicæ Congregationes non paucæ Regulam Concilii Aquisgranensis, jussu Ludovici Pii compilatam, & qua jubentur Canonicis distribui *partes eleemosynarum*, præter vestem cibumque. Unum id præ se tunc ferebant hi Canonici, eam præscriptam sibi esse Regu-

(1) L. 2. Ep. 6.

gulam; auctoritatem vero illi non venabantur vel ab Imperatore Ludovico Pio, vel ab Episcopis, & Concilio Aquisgranensi; quod & ipsos fortasse fugiebat, cum ea in rerum, temporumque ignoratione tunc etiam non indocti homines versarentur. Hinc illæ Petri Damiani in eam Regulam, nullo vero, incertoque auctore tunc jactatam expostulationes, hinc ejus refellendæ ardor. Hinc ejus illæ contestationes; honori sibi esse, & reverentiæ Patres illos, qui ibi allegarentur: sed non posse se non exhorrescere illam in singulos quosque Canonicos superfluam panis, vini, carnium que redundantiam, distributionesque pecuniæ inter Canonicos: *Cum hæc Canonicis objicimus: ipsi Regulæ suæ librum nobis protinus objiciunt, ad Regulæ suæ auctoritatem redeunt, eaque sibi proprietatis peculium concedente, pati se præjudicium patiuntur. Quam nimirum Regulam nos nec funditus improbamus, nec auctoritatem illi omnino tribuimus. Probamus, in quantum sanctis Ecclesiæ Doctoribus consonat, abijcimus, atque conspuimus, in quantum authenticis eorum institutis non concordat*. Ab aculeatis Petri in eam Regulam verbis hic referendis supersedebo. Si exploratum ei fuisset, qui essent ejus auctores, eorum nomini, famæ, dignitati pepercisset, & necessaria illa indulgentiæ tum temperamenta fuisse existimasset. Si ipsa autem, quæ profert, Patrum testimonia, penitus introspexisset, liquidum ei fuisset, ne in mentem quidem venisse Augustino, ut omnes orbis Christiani Clericos vellet, tentaretve eidem, ac suos, paupertatis professioni mancipare: Hieronymum vidisset verba non facere de Clericis in Congregationem adunatis, cum ejus instituti primus artifex parensque fuerit Augustinus; denique a Prospero, vel potius a Juliano Pomerio, non spoliari Clericos patrimonio suo, vel vitæ communis societati necessario astringi: sed in unum cogi, ut si patrimonio gaudeant, ne quid de reditibus, & distributionibus Ecclesiasticis attingant; ut his illi demum sustententur, qui humanis præsidiis omnibus destituuntur. Nihil moror cælestem nescio quam visionem, obiter relatam in Epistola (1) a Monachis sancti Bernardi scripta, & ab Hostio intexta in Introductionem in Opera Bernardi. Ea nimirum perhibetur Ludovico Pio insonuisse, incertum unde, vocem istiusmodi, *Venenum Ecclesiæ addidisti*. Ne Scriptores quidem ejus Epistolæ Monachi eam increpationem alio detorsere, quam ad nimias opes, quibus Ludovicus Ecclesias cumularat: *Qui præcipue ditavit Ecclesias*. Nihil id ad Clericos, qui patrimonium retinere permittuntur. Denique nonnisi trecentis demum post annis, quam vivis excesserat Ludovicus, obtrudi cœpit ea qualiscunque visio.

V. Unus ergo Augustinus Clero suo Hipponensi invexit eam, quam Petrus Damiani & Pontifices ejus ævi enitebantur in omnem Occidentalis Ecclesiæ Clerum propagare continentiam, vitam communem, tum patrimonii, tum Beneficiorum Ecclesiasticorum ejurationem. Pontifices Romani nihil ulterius, quam consilium insusurrabant, monebant, rogabant; at Petrus Damiani ad abdicationem patrimonii necessitate præcepti constringebat: *Si quid tibi de propriis reservasti, audi Apostolum terribiliter objurgantem, Cur, inquit, tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, ut fraudares de pretio agri, &c.*

VI. Tunc temporis enimvero cœpit Augustini Regula ex duobus ejus Sermonibus contexta, quos Petrus Damiani, *De moribus Clericorum*, inscribit, objectari, opponique Regulæ Canonicorum, ab Episcopis Concilii Aquisgranensis comprobatæ. Cum ex re esse videretur Regulam Regula retundere, ex duobus his Sermonibus Augustini conflatum est, quod ejus Regula diceretur. Epistolam enim Augustini centesimam nonam ne memorat quidem, aut ullo attingit verbo Petrus Damiani, nedum ex ea Regulam fabricet, qua proprietarios Canonicos concerperet. Hoc ipso quoque tempore Canonicorum ordo in duas se scidit Congregationes, aut Congregationum species, sectantibus aliis Aquisgranensis Concilii Regulam, aliis Augustini. Quantumcunque enim apud Pontifices immineret urgeretque Petrus Damiani: *Ut hæc apud ino-*

(1) Cap. 6.

inobedientiam Clericorum, immo nummicolarum rebellionem efficaciter valeant, sanctus Apostolatus vestri vigor impellat: nec Pontifex Alexander II. nec successores ejus vim, & pondus præcepti addi debere censuerunt rei, quæ in perfectionis consiliis ab exortu Ecclesiæ habita fuerat.

Tum vero Canonici Regulares dici cœpere, qui proprio renuntiarunt, ut Augustini Regulæ sectatores, hoc est, ut imitatores communis vitæ, & abdicationis, quam Augustinus olim inter Clericos Ecclesiæ suæ initiaverat. Ex Petro Damiani constat eam vocem jam eo sensu usurpari cœptam, nempe ex ejus libello *de Communi vita Canonicorum*. Accipe ejus verba, hortantis Canonicos ad Regularem vitam, cum Canon Græce, Regula Latine ejusdem sint significationis: *Plane quo pacto quis valeat dici Canonicus, nisi sit Regularis? Quomodo Monachus, nisi juxta vim sui nominis sit etiam singularis? Volunt siquidem Canonicum, hoc est, regulare nomen habere, sed non regulariter vivere*. Regula Canonicorum olim non alia, quam Canones Conciliorum. Deinde ea dicta est, quam Synodus Aquisgranensis concinnavit, pene eadem, ac Crodogangi. Hinc Canonici dicebantur. Qui se demum Augustini Regulæ devoverunt, ii Regulares cœpere dici Canonici. Sicut & B. Benedicti Regula aliquandiu cum multis aliis Regulis pervulgata, eo tandem evasit, sola ut Regula diceretur. Ex utraque denique hac Regula Regulares dicti, qui alterutram nunc profitentur Monachi, Canonicique.

VII. Nec in potestate sane fuisset horum Pontificum, ut Clericos omnes adigerent, ad nuntium tam patrimonio, quam Beneficiis Ecclesiasticis remittendum. Monachi quin etiam ipsi Normannorum irruptione, & Ecclesiarum, Monasteriorumque per eos devastatione, & huc, illucque dissipati omnes fuerant & evaserant proprietarii. Et ubi post illud excidium totius Regularitatis in sua cœperunt se recolligere Monasteria, una Cluniacensis Congregatio primævam instauravit, retinuitque Ordinis Monastici perfectionem, Monachis aliis pene omnibus palliatæ acquiescentibus avaritiæ, eique permissionem Abbatum prætexentibus: nempe jactabant, B. Benedicti Regula id permitti, ut jure possiderent, si modo copiam fecisset Abbas (1): *Regula, inquiunt, jubet, ut nihil habeat Monachus, quod abbas non dederit, aut permiserit. Abbates vero nostri tales sunt, ut nostra non curent, & ob id permittunt nos habere, quæ indigemus*. Expilatorum Monasteriorum egestas fucatum adumbratumque præstabat patrocinium privatis, illicitisque opibus Monachorum.

Nec in Galliæ tantum, sed & in Italiæ Monasteria ea se effunderat lues nefariæ proprietatis. Extirpare eam aggressus est Innocentius III. ex Monasterio Sublacensi non procul Roma (2), innovatis pœnis, cautionibusque Gregorii Magni, ac sollemniter contestatus adeo non posse Abbates veniam proprii facere Monachis, ut ne Pontifices quidem ipsi possent. Non poterat efficacius exsufflari fallax illa permissionis Abbatum obumbratio, qua suæ sordes avaritiæ Monachi tegebant (3): *Nec æstimet Abbas quod super habenda proprietate possit cum aliquo Monacho dispensare, quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis adeo est annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam indulgere*.

VIII. Simile veri est, ubi eodem mox decreto vetantur ad vitam dari Monachis Obedientiæ, id ex eo pendere, ne Monachi præter Regulam proprietarii essent (4): *Nec alicui committatur obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur*. Perpetui erant Abbates, perpetuos esse Obedientiarios nefas erat, videlicet cum Abbates omnia communiter cum Monachis possiderent, nil poterant habere proprii. At Obedientiarii, cum vel soli essent in Cellis, vel cum uno & altero Monacho, facile proprietatis contagio afflabantur. Ita planum fit ex alio Innocentii ejusdem III. Decreto (5): *De obedientiis, & redditibus, quo-*

(1) Bib. Clun. p. 42. 43. 51. 115. (2) Rain. ann. 1202. c. 7. (3) C. Cum ad De statu Monach. (4) Ibid. (5) C. Quanto De Offic. ordin.

quorum curam gesserunt, pecunia congregata. Indidem constat ea contage laborasse Monachos, Canonicosque: *Monachi, Canonici, & alii Regulares, &c.*

Præter mentem, & expectationem suam huius proprietatis vitio ansam dederat Alexander III. quando in Concilio Lateranensi III. permiserat Abbatibus, ut aliquid ipsi possidendum permitterent Monachis, qui Administrationes gerebant, quæ non facile aliter geri, atque expediri possent: *Qui vero peculium habuerit, nisi ab Abbate fuerit ei pro injuncta administratione permissum, a communione removeatur altaris*. Clemens III. in Decreto quodam suo (1) laudavit Canonem Concilii Lateranensis, & Regulam sancti Augustini adversus Canonicos Regulares proprietarios. At multo apertius in Concilio Parisiensi anno 1212. approbata est indulgentia, ex qua lapsu temporum non poterant non ea nasci, quæ exitio essent. Cum videlicet Prioribus concessit ea possidere, quæ ad eorum administrationem gerendam necessaria forent: Monachis autem, vel Canonicis privatim ea, quæ vel permitterent Prælati, vel condonarent: *Id præcipue cupimus statuendum, quod in Regula B. Augustini, & B. Benedicti constat esse statutum. Priores tamen & administrationem habentes ad communem usum habere possunt ea, quæ pertinent ad suam administrationem*. In eo nihil admodum esset periculi, si Conventuales tantum ii essent Priores, qui nihil nisi *ad communem usum* possiderent; cum ex adverso Obedientiarii, vel Priores simplices sibi possideant, si quid possident, ut quibus nulla Congregatio conjuncta sit. Sed res plena discriminis proximo continetur Articulo: *Claustralis quoque aliquid modicum potest ad usum suum habere; ita tamen si Prælatus suus specialiter dederit, vel concesserit*. Mollire interpretando videbatur hæc Synodus supra allatum Innocentii III. statutum, cum Prælatos Regularium admoneret, ne supra sedem Apostolicam assurgerent, concedendis dispensationibus, quæ ne ipsa quidem a se dari posse arbitratur. Censent Canonistæ posse quidem a Pontifice Monachum transferri in statum Clericorum, & ita mox illi permitti, ut quidvis possideat: at non posse efficere, ut Monasticus status cum proprietate, & possessione rerum privata sociari queat (2). Concilio huic Parisiensi visum est simplici *usu* rerum paucarum, sub imperio, & nutu Abbatis, non effici Regulares proprietarios. Utcunque dissimulari res posset, si posset relaxatio ibi stare, ubi incipit. Et sane hoc ipso in Parisiensi Concilio proscripta est quarundam Monialium licentiosa consuetudo, ubi singulis erogabatur pecuniæ aliquid, quo vestem sibi, cibumque compararent; & tam parce erogabatur, ut residuum aliunde mendicare, aut venari cogerentur. Quæ summa erat Monasticæ regularitatis, & paupertatis pernicies. Idcirco ibidem statim sancitur, ut in commune vestiantur, & nutriantur omnes, nec pluries deinceps ad professionem admittantur, quam quantæ sustentari possunt.

In Concilio Montis Pessulani (3) anno 1214. idem vetitum est, ne quid pecuniæ detur, ad comparandas cuique vestes, quod ea quasi rima sit, & occasio, qua proprietas illabatur: *Quia ex hoc datur materia proprium possidendi*. Statutumque ibidem est, ut inter claustralia officia esset, cui ex officio incumberet, ut Monachis, Canonicisque singulis vestes suppeditaret: *In omni Monasterio, vel Canonica Regula, certi reditus deputentur, de quibus per manus unius, qui eos colligat, fratribus provideatur de vestimentis*. Sed quasi subodorati essent hujus Concilii Patres, quantum malorum serpere posset ex ea indulgentia, quam Parisiense Concilium invexerat; aperte declararunt non posse Regulares Prælatos vel Canonicis, vel Monachis copiam facere, ut quidquam proprie possiderent: *Nullus Monachus, vel Canonicus Regularis proprium habeat, nec etiam de sui Abbatis, vel Prioris licentia, cum ipsis hujusmodi dare licentiam non possint*. Quoad obedientias & Prioratus simplices fatetur hoc Concilium posse eos citra periculum proprieta-

R 2 tis

(1) C. Monac. De statu Monachico. C. Super quodam. Ibid. Par. 2. c. 2. (2) Part. 3. c. 6.
(3) Can. 18.

tis obtineri, dummodo ex mandato Superiorum, & ad tempus tantum: *Quod si aliquam Obedientiam de sui Majoris præcepto teneant, donec illa secundum loci consuetudinem expendatur, talis Regularis non dicitur propter hoc proprium retinere.* Quo insinuari videtur Obedientiarum proventus in Abbatiæ sustentationem impendi debere ex imperio Abbatum. Et sane vetat hæc eadem Synodus (1), ne Regularis quisquam Ecclesiam habeat, hoc est, Beneficium, ad suam privatim Præbendam, qua alatur: *Nullus Monachus, vel Canonicus Regularis a sua, vel alia Ecclesia, vel persona Ecclesiastica, Ecclesiam vel aliquid aliud recipiat, vel teneat pro Præbenda.*

Oxfordiensis Synodus (2) anni 1222. pecuniam ad vestes dari prohibuit, *Camerarium* ea de causa institui jubens. Vetuit etiam (3) ne Monachi, Canonicique testarentur, cum nihil haberent proprium: item ne conducerent, vel ad Firmam tenerent terras, Ecclesias, Monasteria; denique ne Prioratus ad vitam, vel ad tempus diuturnius retinerent. Ita sonant hæc verba: *Ne alicui Monacho, vel Canonico Regulari, qui non sit obedientialis, custodia Monasterii committatur; ita quod ex longa ipsius mora, vel conversatione scandalum oriatur.* Usque adeo enim inveterata erat ea consuetudo, & quasi natura ipsa Obedientiarum, ut ad tempus, & quidem breve darentur: ut vox ipsa *Obedientialis* Priorem designaret revocabilem, vel stato tempore, vel ad nutum Abbatis. Statuta Abbatum Ordinis sancti Benedicti Provinciæ Narbonensis anno 1216. quæ a Gregorio IX. confirmata fuere, præcipiebant Obedientiariis omnibus, & Prioribus, ut quotannis Capitulo Generali rationes omnium exhiberent, renuntiarent suo muneri, & tum rursus, si probe administrassent, restituerentur (4): *Renuntient absolute administrationibus suis etiam non requisiti in manus Abbatis. Abbates restituant eos, quos &c.*

Anno 1233. in Concilio Biterrensi (5) novum robur additum est Innocentii III. statuto, & claustralibus Prælatis inculcatum, abdicationem proprii sic intimam, sic indivulsam hærere statui Regularium, ut de ea dispensare nec Abbates, nec Pontifices ipsi possint. In Concilio Campiniacensi (6) anni 1238. innovata est Constitutio Concilii Montis Pessulani anni 1214. addita prohibitione, ne quid veniæ, & dispensationis Abbates darent. Concilium ad Castrum Guntherii (7) anno 1231. & Salmuriense (8) anni 1253. irritas cassasque declararunt dispensationes istiusmodi omnes ab Abbatibus datas, quo demum cunque prætextu: *Ne Monachi, nisi sint in administratione constituti, habeant aliquo colore possessionem, vel aliquam proprietatem, etiam de licentia Abbatum, cum licentia Abbatis eis in hoc non valeat suffragari.* Concilium ad Castrum Guntherii (9) anni 1268. cessisse videtur cupiditati opum, qua transversi agebantur Monachi, quibus prohibuit duntaxat, ne pecuniam, & alias opes haberent extra Monasterium depositas.

Concilium Turonense (10) anni 1239. damnavit consuetudinem quorundam Monasteriorum, ubi pecunia dabatur Regularibus ad victum, & vestitum. Londinense (11) anni 1268. vetuit præterea, ne Firmas administrarent. Constitutiones Benedicti XII. Papæ anno 1339. ad repurgandam disciplinam Congregationum omnium Canonicorum Regularium sancti Augustini in Ecclesiis etiam Cathedralibus, eadem prohibitiones innovavere; cum sinerent tamen pensiones annuas imponi Prioratibus, aliisque Beneficiis in eorum ditione positis, si ordinarii reditus Camerariorum, aliorum Officialium, & Administratorum minus sufficerent ad vestes, ad alimenta, & ad necessaria denique omnia Canonicis suppeditanda. Quoad Canonicos autem, Conversosque omnes proprietarios, peculia auferuntur eis omnia etiam superstitibus, & communi mensæ transcribuntur. Sed Obedientiæ, Prioratus, Administrationes, & alia Beneficia, non jam ad certum tempus dari præcipiuntur, adeo non ad nutum Superioris revocari posse declarantur. Quæ corruptela tanto fœdior erat, quando nec Pon-

(1) Can. 28. (2) Can. 41. (3) Can. 47. (4) Spic. t. 6. pag. 12. (5) Can. 24. (6) Can. 10. 24. (7) Can. 26. (8) Can. 1. (9) Can. 5. (10) Can. 42. 44. (11) Cap. 26. 36.

Pontifex medicari se illi posse sperabat; cedebatque, ne magis magisque ægresceret.

IX. Sed & aliquanto turpior fuit illa pravitas, cum Capitulum Provinciale Monachorum Benedictinorum apud Westmonasterium in Anglia anno 1422. (1) censorio inustis cauterio Abbatibus, Monachisque proprietariis, qui agros, fundosque alios habebant, quam Monasterii: proscripta etiam exitiali illa consuetudine largiendæ pecuniæ pro veste, & cibo: indulsit mox Monachis, ut pecuniam accipere, & servare possent ad privatas necessitates, dum licentia id fieret Superioris, cui ratio redderetur toties, quoties illi adlubesceret, saltem semel anno quolibet; ita ut quidquid anno elapso residuum esset, Superioris arbitrio permitteretur. Non poterat nescire hoc Capitulum, quanta hic Regulæ contumelia imprimeretur; sed conducibilius & sapientiæ regulis accomodatius ducebat, immedicabile tolerare malum, quam illud inani medendi spe exasperare: *Illud juris consilium esse perlegimus propter vitandum malum majus, minus tolerare.*

Inter Joannis Gersonii Opera occurrit Tractatus contra Canonicos Regulares proprietarios, ubi hæc Episcoporum, & Capitulorum inter Regulares Generalium vel Provincialium indulgentiora decreta proponuntur, ut infida, & minime tuta. Ita enim profitetur magna & eruditionis fama, & sanctitatis laude vir Gersonius (2), Prælatorum incuria, segnitieque, qui hæc mala toleraverunt, fieri non potuisse, quin mala essent tanto detestabiliora, quod immedicabilia evasissent. Nec posse vel Abbatum permissionem, vel Capitulorum connivventiam, indulgentiamque Canonicæ dispensationis locum, & pondus obtinere · quandiu Decretum Innocentii III. fulgurabit, intonabitque in aures Monachorum, ne per ipsum quidem summum Pontificem dispensari posse, ut non teneantur Regulares stricta paupertatis observantia, quam Deo voverunt.

X. Jam vero Concilium Tridentinum, cum vetuisset, ne Regulares bona ulla possiderent sive mobilia, sive immobilia, etiam nomine Conventus: pronuntiat denique non posse illis a Superioribus permitti nec usum, nec administrationem, nec commendam ullius boni stabilis; Administratores bonorum Monasterii omnium ad beneplacitum revocabiles semper esse debere: usum denique, quem permittent Superiores bonorum mobilium, respondere semper debere paupertati, & modestiæ, quam Monachi profitentur (3): *Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, vel commendam. Administratio autem bonorum Monasteriorum, seu Conventuum ad solos Officiales eorundem, ad nutum Superiorum amovibiles pertineat. Mobilium vero usum ita Superiores permittant, ut eorum supellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, nihilque superflui in ea sit, nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur.*

Concilium Cameracense anni 1565. cum cavisset, ne Monachis daretur quidquam pecuniæ ad vestem, cibumque: mandavit Superioribus, ut Officialibus auferrent jura, & emolumenta omnia, quæ usurpassent: privatis Monachis adimerent quascunque pecunias, aut ab amicis, aut a cognatis acceptas, aut propria industria quæsitas haberent, ut in communes usus expenderentur (4): *Rescindant insuper Superiores, & aboleant prorsus universa illa emolumenta & jura, quæ antiquo more quibusdam Monasteriorum Officialibus concedi solebant, Breviter omnis illa pecunia vel res, quam Monachus vel Monialis acquirere sive labore, sive industria, sive amicorum liberalitate, seu denique qualibet alia occasione possit, Superiori mox tradatur, ita ut ad nutum ejus, tanquam res communis expendatur.* Vix quisquam dubitet, quin huic Concilio illud persuasissimum fuerit, statuta hæc sua concinere in primis decreto, & ingenio Concilii Tridentini.

Anno eodem ipso 1565. Concilium Mediolanense I. (5) nihilo clementius fuit in proscribenda a Monasteriis puellarum proprie-

(1) Conc. Gen. t. 12. p. 350. (2) T. 1. Gerson. pag. 659. 660. (3) Sess. 25. c. 2. (4) Par. 18. c. 10. (5) Can. 8.

prietate, maxime quoad dona muneraque, quæ recipi ab illis non possunt, nisi per Abbatissam liceat, per quam licere nulli earum unquam debet, ut pecuniam ipsa servet. Id firmatum rursus est Concilio Mediolanensi IV. (1) anno 1575.

In Concilio Mechliniensi anno 1570. damnatæ sunt pensiones, vel reditus annui quicunque, tam frequentes apud Sanctimoniales: sicut & ingentes pecuniarum summæ, quas Officiales quovis obtentu aliquando accumulant (2): *Pensiones autem vitales, aut reditus perpetuos nulli permittantur recipere. Neque liceat eis ratione officiorum, vel ministeriorum pecuniam corradere, aut conservare, etiamsi in pios usus, convertere velint: omnia in communes usus convertantur.*

Concilium Rothomagense anni 1581. id sibi liceret voluit, ut aliquid indulgentius decerneret, quam Tridentinum. Concessit enim Superioribus, ut fundum aliquem Monacho ad vitam condonare possent excolendum, & melioris faciendum conditionis, ita ut emolumentum id omne ad Cœnobium rediret (3): *Attamen potest Superior alicui tanquam Officiario, ad tempus aut ad vitam rem committere, cujus conditionem faciat meliorem, & acquirat non sibi, sed Monasterio.* Sed non multo post manifestissime proditur relaxatum id a Concilio non fuisse, nisi ex necessaria consulendi, & dispensandi caritate, ne ex intempestiva curatione morbus exulceraretur. *In his exequendis, & reformandis prudentia, & mansuetudine opus est, ne frangamus potius, quam corrigamus, quæ in pravum longa consuetudine induruerunt.* Sed idem mox jubet Concilium, ut Priores, Beneficiarii, & Officiarii Claustrales omnes ad nutum fiut revocabiles: *Hos amovibiles decet esse, sicut omnes Officiarios Claustrales.*

Concilium Burdigalense anni 1583. non probavit ad vitæ tempus Regulari commendari fundum quemcumque. Quin & pensiones etiam perpetuas forsan damnavit, cum jussit ut bona mobilia, etiam a cognatis data, Superiori deferrentur & in Monasterii converterentur communes usus: *Bona mobilia parentum, & amicorum liberalitate donata, teneantur Superiori tradere, ut in commune conferantur, & conventui addicantur.* Ipsissima pene Tridentinæ Synodi verba in Conventu Mediolanensi confirmata fuere anno 1579. *Immobilia, vel mobilia bona statim Superiori tradantur, Conventuique incorporentur.*

XI. Visum est Navarro, Caput *Monachi, De statu Monachorum*, concedere peculium Regularibus cum licentia Superiorum. Visum est etiam illi, nihil ei Capiti derogatum esse a Concilio Tridentino, vel juri communi. Sed re serio pensitata Capite *Monachi* non conceditur peculium nisi iis, qui Administrationes gerunt, ubi ad expensas & utilitates communes Monasterii ita necessum est; tunc vero peculium jam non illud est, seu bonum proprium, & peculiare. Congregatio quoque ipsa Concilii hoc reiecit peculium, & Navarri sententiam exsibilavit post Concilium Tridentinum. Habuit tamen illa postea sequaces, & approbatores peculii Monachorum, cum Superiorum licentia. Prolixe Fagnanus (4) eam pertractavit quæstionem, & adversus molles ignavosque hos Canonistas demonstravit, nihil esse in jure communi, & Decretalibus quod eis suffragetur; refragari autem vehementissime Concilium Tridentinum.

Vetat enim Concilium, ne Regulares mobile quidquam vel immobile possideant, etiam concedente Abbate, & Conventus nomine (5): *Possidere etiam nomine Conventus mobilia, vel immobilia:* jubet, ut ea continuo omnia *Conventui incorporentur:* utque postea possit Superior permittere usum mobilium, citra superfluitatem, & penuriam. Congregatio Concilii perspicue declaravit, non posse a Superioribus permitti simplicem usum bonorum mobilium superfluorum: & tum falli ipsos, tum fallere, cum se jactarent in his dispensare posse. Declaratum & illud ab eodem est: Si qua Monialis pensionem ad vitam sibi reservasset in usus privatos, eam

(1) Can. 11. (2) Titul. de Regul. & Monial. (3) Titul. de Monast. c. 11. 12. (4) Fagn. l. 3. Decret. par. 1. p. 356. & par. 2. p. 164. 165. (5) Ib. p. 170. 171. 173.

eam pensionem Monasterio quæsitam, partamque esse, & actutum deponendam in manus Abbatissæ, a qua expendi debeat primo in necessarios Monialis, inde & in Monasterii usus: *Censuit Congregatio hanc pecuniam annuam, non obstante reservatione, jam quæsitam esse Monasterio, ideoque deferendam esse recta ad manus Abbatissæ, quæ primum prospiciat necessitatibus Monialis oratricis; & quod reliquum fuerit, in usus totius Monasterii convertat*. Colores, prætextusque alii atiique his Monialium pensionibus appicti sunt, & eas tamen semper confixit sacra Congregatio, ut infestas Concilio Tridentino, & pœnis Canonicis proprietariorum obnoxias. Congregatio autem Cardinalium illa, quæ negotiis Episcoporum & Regularium præposita est, nihilo segnior in hanc purioris disciplinæ partem tuendam, una cum Congregatione Concilii in compluribus Sanctimonialium Cœnobiis prohibuit Novitias recipi, donec in iis & vitæ communis societas omnino redintegraretur, & cujuscunque privati peculii abdicatio.

Denique Clemens VIII. anno 1600. Decretum promulgavit (1), quo Concilium Tridentinum interpretari, vel aliquo etiam augere adgressus, artes omnes, strophasque Regularium proprietariorum proscripsit, jussitque ut immitteretur Monasterii bonis reditibusque, quidquid singuli, singulæve sibi privatim acquisissent, vel reservassent, mobilium, vel immobilium, pecuniæ, vel redituum, eleemosynarum, munusculorum, salariorum tum ex concionibus, tum ex prælectionibus Scholarum; ita ut nulla usquam sit in his dispensandi facultas penes Superiores: *Bona immobilia, aut mobilia, pecunia, proventus, census, &c. statim Superiori tradantur, Conventuique incorporentur, atque cum ceteris illius bonis, reditibus, pecuniis, ac proventibus confundantur, quo communis inde victus, ac vestitus omnibus suppeditari possit, &c. Nulla quorumcunque Superiorum dispensatio, nulla licentia, quantum ad bona immobilia, vel mobilia, fratres excusare possit, quominus culpæ, & pœnæ ab ejusdem Christi decretis impositæ & ipso facto incurrendæ obnoxii sint, etiam si Superiores asseverent hujusmodi dispensationes aut licentias concedere posse; quibus in ea re fidem minime adhiberi volumus*.

XII. Ex his sive Clementis VIII. sive Congregationis Concilii, sive Concilii ipsius Tridentini decretis, responsisque, sive denique ex tot ante relatis Pontificum Decretalibus, Canonibusque Conciliorum facile intelligitur, si Innocentius III. validam existimavit eam professionem ejus, quæ illam hac conditione circumscripserat, *ut in domo propria cum omni substantia sua remaneret*: id eo consilio factum esse, quod ea conditio sponte sua laberet, & irrita caderet, ut substantiæ ipsius professionis adversa. Ita sacra Congregatio Concilii eam commentata est Decretalem, præter sententiam complurium Canonistarum, rescissis tam sæpe pensionibus, quas sibi Moniales in profitendo servatas voluerant (2). Et sane qui potuisset, Innocentio III. in mentem venire, ut ne summus quidem Pontifex dispensare posset cum Monachis & Monialibus, ut propriæ aliquid rei vel pecuniæ retinerent: & posset tamen ipsis eo permitti licentia, ut quidquid sibi collibitum esset, profitendo sibi reservarent! Denique etsi quid caliginis superesset in Decretalibus, at Concilium Tridentinum eam prorsus abstersit, tam diserte prohibens Superioribus, ne quod bonum stabile dent Monachis, sive ususfructu, sive commenda, sive usu simplici possidendum.

Si Senatusconsultis autem compluribus Regni hujus Gallicani (3) confirmatæ sæpissime sunt pensiones hujusmodi Monachis, & Monialibus, ut videre est apud Gallicanos Scriptores (4), qui hacce de re agunt: responderi primo potest, minime mirum esse, si seculares Judices in ea fuerint sententia, in quam tot turmatim ierant Canonistæ, præsertim ante Concilium Tridentinum. Si vel maxime perpendas animo, quam multa in his blandimenta, ut cle-

(1) Ib. p. 173. 174. (2) C. Infinit. ante Quid Clerici, vel voventes. Fagn. in l. 4. Dec. pag. 51. (3) Cleri Gall. Acta t. 2. par. 2. p. 165. (4) Le Pestre Cent. 1. c. 64. Fevret. de Abusu l. 2. c. 6. n. 3. & Louet. t. 2, p. 20. 23.

clementius loquar, a Conciliis etiam quibusdam, vel probata, vel tolerata fuerint. Sed satius forsan erit, illud Magistratuum, Judicumque consilium spectare, quo parentes, cognatosque ipsos urgebant ad pensiones ejusmodi solvendas, ut quæ mere alimentariæ essent, naturali jure fultæ: nihil imminuta Claustralium Superiorum potestate, ad eas in usus Cœnobii communes convertendas. Eo sensu his Ecclesiæ Decretis nihil adversantur illa Senatusconsulta.

Non paulo remissiores fuere Canonistæ in gratiam Canonicorum Regularium, qui complurimas in Hispania Cathedrales occupant Ecclesias, maxime in Catalaunia, & qui singulas sibi singuli Præbendas habent. Concedunt quippe illis administrationem, & usum duntaxat eorum bonorum, dominium quippe, & proprietatem vindicare sibi non possunt: at monent eos interim, nisi se piaculo gravi velint obstringere adversus paupertatis legem, quam professi sunt, ut parati semper, & præsto sint omnia resignare in manus, & ad nutum Superioris (1): *Canonicus, qui portionem possidet, ita ut non sit animo, etiam ad Superioris nutum relinquere, peccat manifeste contra votum sollemne paupertatis, & tenetur dictam portionem restituere.*

CAPUT XXII. *P.4.l.1.c.51.*

De Parochiis, quæ Canonicis Regularibus, & Monachis commendatæ sunt.

I. Conciliorum, Pontificumque statuta varia de Parochiis, quæ Monachis nunc permissæ, nunc prohibitæ sunt.

II. Duæ rationes, ut eis illæ committerentur, Clericorum vulgatissima aliquandiu incontinentia, & Ecclesiarum a laicis usurpatio. Duæ rationes, ut adimerentur, silentium Claustrorum, & alienus a subeundo Episcopali imperio nonnunquam animus.

III. Varia Pontificum Decretales ad Concilii usque Tridentini tempora.

IV. Varia Conciliorum Decreta circa Monachos, Parochiarum regimen assecutos.

V. Nil vetat, quin Canonici Regulares Parochias gerant.

VI. Cum super ea re controversia illis fieret, illud eis jus ab Ivone Carnotensi strenue vindicatur, & a Conciliis. Utilia cum primis Ivonis monita.

VII. Canonici Regulares, qui Parochias administrabant, sui secum Collegii socium habebant, & corripi, destituique poterant ab Abbate suo.

VIII. De eodem rursus, & an Parochi Regulares ab Abbatibus revocari possint.

IX. Decreta Concilii Tridentini, & Pontificum eo posteriorum circa Beneficia, quæ a Regularibus geri, regique possint.

X. Solvuntur objectiones.

I. IN hujus quæstionis tractationem compulit nos supra Urbanus II. cum tuitione Pontificia affuit Monachis, quos nonnulli, ut minime idoneos, arcebant a Sacramentorum administratione, & ab Hierarchicis functionibus. Contra enim nitebatur Pontifex, & paupertatis, & vitæ totius Apostolicæ qui religiosiores essent imitatores, iis vel maxime Apostolicas Functiones mandari posse. Concilium Rothomagense (2) anni 1702. Monachos, Clericosque & Laicos eodem confodiebat telo, quicunque Parochias emerent. Ergo tum Monachi Parochias administrabant: *Emuntur, & venduntur Curæ Pastorales, scilicet Ecclesiæ Parochianæ, tam a Laicis, quam a Clericis, insuper etiam a Monachis; quod ne amplius fiat, interdictum est.* Ita tamen posset quis hunc Canonem interpretari, ut Laici, Monachique venderent, non emerent Parochias. Concilium vero Rothomagense (3) anni 1074. vetuit, ne Parochiæ Monachis donarentur: *Ut nulli Monacho Parochia regenda committatur.* Concilium Vintoniense in Anglia anno 1076. idem prohibuit rursum: *Si quis Monachus etiam canonice susceptus fuerit, non permittatur Ecclesiis publice deservire.* Concilium Pictaviense (4) anno 1078. concessit, ut sacramentum Pœnitentiæ Abbates, Monachique administrare possent, dum per Epi-

(1) Barb. De Dign. 6. & Can. c. 2. (2) Can. 13. (3) Can. 8. (4) Can. 5. 6.

Episcopos licet: *Ut nullus Abbas, Monachus, vel quilibet alius pœnitentias injungat, nisi quibus proprius Episcopus hanc curam dederit*. Verum id ad propria ipsorum restringi debet Monasteria. Nam quod ad Ecclesias Parochiales pertinet, quæ redditæ eis, vel dimissæ fuere, non eis conceditur, nisi ut temporalibus gaudeant proventibus; Presbyterum autem ibi constituant, qui animarum curam gerat, & Episcopo rationes exhibeat (1): *Reditus, beneficiaque obtineant, Presbyter tamen de Cura animarum Episcopo respondeat*. Juliobonense Concilium anni 1080. idem statutum innovavit, & Parocho potestatem fecit, ut cum Monachis degat alaturque, ut curet, ut Ecclesia necessariis ornamentis non destituatur: vel si nolit cum Monachis diversari, ab Abbate sufficientem accipiat pensionem; & ad eam solvendam Abbas ab Episcopo cogatur: *Quod si Presbyter cum Monachis vivere noluerit*. Præcipitur denique, ut eidem statuto se accommodent Ecclesiæ Canonicorum. Concilio Pictaviensi anno 1100. prohibitæ sunt Monachis functiones omnes Parochiales. *Ut nullus Monachorum Parochiale ministerium Presbyterorum, id est, baptizare, prædicare, pœnitentiam dare præsumat*.

II. His exemplis patet, non illum viguisse in Ecclesiis usum, ut Monachi Parochias regerent, quamvis duo essent eo ævo, quæ ad eos eis illigandos magni essent omnino momenti. 1. Cum Parochi in abruptam quandam incontinentiæ voraginem tunc præcipites iissent: consentaneum omnino videbatur, ut in eorum vicem subrogarentur Monachi. 2. Cum Laici, qui Ecclesias invaserant, & earum bona omnia, in illo fragore concidentis Imperii Carolinæ familiæ, inciperent jam ea Monachis restituere velle, vociferari res ipsa videbatur, Monachis maxime ipsis Parochias istas committi debere regendas. Quos modo laudavi Canones, ii inter has rerum, temporumque commissuras conditi fuere. Et tamen constantissime Episcopi antiquam Ecclesiæ disciplinam retinuere, ut ne Monachos Parochiarum gubernaculis admoverent.

Non recedit igitur a vero, Episcopos duo quædam alia alienasse a Parochiarum cura Monachis committenda. 1. Dissonantiam nescio quam inter primarias Parochorum, Monachorumque curas, & functiones. Potest enim Monasticæ Regularitati conciliari status, & vita Canonicorum: at silentium, & secessus Monachorum non facile unquam consentiet & cohærebit cum strepitu quodam negotiosæ Parochorum caritatis. 2. Libertatem eam Episcopalis jurisdictionis impatientem, qua tunc temporis delectabantur Monachi, & quam curabant Apostolicis muniri privilegiis. Certe ea semper lex ab Episcopis præscripta fuit, cum passi sunt Monachis Parochias a Laicis dari: ut Abbas Episcopo secularem Presbyterum præsentaret, qui regeret Ecclesiam, Episcopoque obnoxius prorsus esset.

III. In Concilio Lateranensi I. ann. 1122. Callistus II. Monachis interdixit Parochialibus muniis omnibus: *Interdicimus Abbatibus, & Monachis publicas pœnitentias dare, & infirmos visitare, & unctiones facere, & Missas publicas cantare*. Alexander Papa III. duplicis generis Ecclesias distinguit, alias, quæ pleno jure ad Monachos pertineant, alias vero, quæ eorum sint etiam, sed non adeo stricto jure. Et in his tantum postremis jussit illos in Concilio Lateranensi III. (2) anni 1179. Episcopo præsentare Presbyteros, qui ei de animarum cura responderent: *In Ecclesiis suis, quæ ad eos pleno jure non pertinent, instituendos Presbyteros, Episcopis præsentent, ut eis de plebis cura respondeant*. Et in proximo Canone: *Monachi non singuli per villas, & oppida, seu ad quascumque Parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant*. Innocentius III. (3) citato hoc Canone Lateranensis Concilii, per antiquos Canones pronuntiat licentiam factam esse Monachis, ut Parochias administrarent, propter Verbi prædicationem, cui merito privilegia qualibet annuuntur, & qua ipsi ceteris præcellebant: *Et per antiquos Canones, etiam Monachi possunt ad*

(1) Can. 12. (2) Can. 9. 10. (3) C. Monach. De statu Monach. C. Quod Dei timorem ibid.

ad Ecclesiarum Parochialium regimen in Presbyteros ordinari, ex quo debent prædicationis officium quod privilegium est, exercere. Supra non Parochos tantum, sed & Episcopos vidimus ex Monachis ordinatos, unius contemplatione Verbi divini, quod illi gnaviter circumjacentibus Ethnicis annunciabant.

Ex his Alexandri III. & Innocentii III. Decretalibus, secessio facta est Canonistarum in duas pugnantes sententias. Alii enim contendunt, non posse Monachos Parochiali Ecclesia onerari sine dispensatione Papæ, cujus solius est veniam facere Concilii Lateranensis, quo id prohibetur. Alii autem ex eodem ipso Canone Concilii Lateranensis argumentantur, dummodo gregalis, & socius aliquis adhæreat Monacho, posse eum ab Episcopo & Abbate suo præfici Ecclesiæ Parochiali. Quæ postrema sententia multo sane magis consonat horum Pontificum Decretis. Verum id intelligitur de Parochiis a Monasterio sejunctis. Nam si Parochia sit in ipsa Ecclesia Monasterii, clarissime ab Urbano III. definitum est, Presbyterum secularem ab Abbate Episcopo præsentari debere, nec ab eo institutum, ab illo pendeat, neque ab alio corripi destituique possit (1): *In Ecclesiis ubi Monachi habitant, populus per Monachum regatur, sed Cappellanus, qui populum regat ab Episcopo per consilium Monachorum instituatur, ita ut ex solius Episcopi arbitrio, tam ordinatio ejus, quam dispositio & totius vitæ pendeat conversatio*. Anno 1264. Abbas sancti Audoeni Rothomagensis ab Urbano IV. privilegium impetravit, ut a Monacho regi, & administrari posset Parochia, quæ sui ipsius in Monasterii Ecclesia erat.

IV. Ea fuit Disciplina, id jus usque ad Concilium Tridentinum. Expostulat Stephanus Tornacensis Episcopus cum Monachis sancti Bertini, qui unam ex Parochiis suis regebant, vel per Vicarios annuos & conductitios, vel per seipsos, quod a se prohibitum esset, juxta Canones (2): *Per se ipsos, quod sacris Canonibus prohibitum est, Parochialia ministrant*. Concilium Campaniense (3) anni 1238. anathema interminatur Monachis, si in Parochiarum administrationem se interponant, nisi si qua urgeat necessitas, permittat autem Episcopus, Abbasque: *Nisi in necessitate, cum Abbatis & ipsius Diœcesani licentia*. Idem sancit Concilium Turonense (4) anni 1239. *Ne Monachi in Ecclesiis Parochialibus deserviant, nisi ab Episcopo in casibus permissis curam receperint*. Synodus Neumasensis (5) anno 1248. eadem omnia confirmavit Decreta. Concilium Coloniense (6) anni 1423. anathemate perculit Parochos, & Vicarios, qui Ecclesiarum suarum regimen mandarent Monachis Mendicantibus, vel non Mendicantibus, si ad manum sint alii, quibus illud committant; *Modo alter idoneus commode haberi poterit, dolo & fraude seclusus*. Constitutiones Campegii Cardinalis ad Germanicarum Ecclesiarum Disciplinæ emendationem, Monachos & ipsos etiam exemptos abegere ab administratione Parochiarum, nisi urgeat necessitas. Concessere tamen a Monachis regi Ecclesias Monasteriis unitas, & tam propinquas, ut qui eis præest Monachus, in Monasterio degere, & Regularem disciplinam observare possit (7): *Ecclesiæ tamen suis Monasteriis unitæ, usque adeo propinquæ, quod Religiosi earundem curam habituri, in Monasterio sub debita obedientia stare possint, modo sint habiles, & idonei, per hujusmodi Religiosos provideri possint*. Ulterius denique aliquid indultum est Monasteriis, quæ necessariis vitæ subsidiis destituta sunt; dummodo Monachus Parochiæ Præfectus Episcopo subesse omnino assentiatur: *Id quoque permittimus de Monasterio, quod tam tenue est, ut debitam sustentationem habere nequeat, volentes Religiosos qualitercunque exemptos, Curata Beneficia habentes, Ordinario loci esse subjectos*.

Concilium Coloniense (8) anni 1536. voluit, ut Parochiæ Monasteriis unitæ a Presbyteris secularibus regerentur: nec tacuit tamen non ferendæ inclementiæ fore, si Parochiæ Parochus Monachus negaretur, cu-

(1) C. In Ecclesiis De Capellis Monachorum. (2) Ep. 200. (3) Can. 19. (4) Can. 2. (5) Can. 7. (6) Can. 12. (7) Cap. 132. (8) Part. 4. c. 18.

cujus eximia esset doctrina, & pietas singularis: *Non tamen tam duri hic erimus, quominus interdum viros Monasticos, quos Regulari vitæ exemplo, & doctrinæ salutaris disseminatione insignes comperiemus, apud Ecclesias Parochiales relicturi, & confirmaturi simus*. Trevirense Concilium (1) anno 1549. permisit eas Monachis Parochias, quæ & unitæ sunt Monasterio, & tam vicinæ, ut & inter Monachos quoque suos versari, & communem vitam agere possint.

V. Ad canonicos Regulares venio. Ac primum Abbati Suessionensi ab Urbano II. concessum est, ut Parochias Abbatiæ suæ obnoxias Canonicis suis conferret, dum ne quid de jure Episcopi detereretur (2): *Præsentium litterarum auctoritate concedimus, ut in Parochianis Ecclesiis, quæ ad vestrum Monasterium pertinent, Regulares vobis liceat claustri vestri Clericos ordinare, qui Ecclesiis ipsis serviant, & populi adjacentis Parochiam, salvo Episcopi jure debito, sollicite procurare non negligant*. Nova tunc fuisse videtur ea concessio. Si enim vetustus is fuisset usus, aut arbitrarius, non adiisset Pontificem Abbas, ut ea potestate donaretur; aut non rogasset saltem, nisi ut suum sibi cofirmaretur jus. In promptu est autem causa novitatis. Nempe novitas tum ipsa Canonicorum Regularium instituti.

Verum non multo post quæ singularis fuerat gratia, ad omnes propagata est Canonicos Regulares. Etenim anno 1110. Concilium Pictaviense, cui præerant Legati Paschalis II. qui Urbano II. successerat, Canonicis omnibus Regularibus copiam fecit, ut Sacramenta Baptismi, & Pœnitentiæ administrarent, Verbum Dei prædicarent, mortuos mandarent sepulturæ, quæ munia sunt Parochorum (3). *Ut Clericis Regularibus jussu Episcopi sui, baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, mortuos sepelire liceat*. Canone proxime sequenti earum functionum fores Monachis occluduntur, *Parochiale ministerium Presbyterorum*. Quo latum Canonicis, Monachisque discrimen interponitur.

VI. Vexata eo tempore fuerat ea quæstio, & magna hinc inde animorum contentione excussa. An administratio Parochiarum Canonicis Regularibus permittenda esset? Ivonem Carnotensem Episcopum percuntati sunt Canonici quidam Aurelianenses: quibus responsum ab eo est, ut ex ejus clarescit Epistola ad Episcopum Aurelianensem: Exordio Ecclesiæ non creditam fuisse Ecclesiarum, & animarum curam nisi Clericis communis vitæ societate devinctis (4): *In primitiva Ecclesia nullus constitutus est Rector animarum, nisi de communi vita assumptus*. Quod constat de eo nimirum tempore, quo Apostoli & fideles omnes referente Luca communi mensa, ciboque utebantur. Addit Ivo & Decretales alias antiquas, ex quibus infert Clericos debere communem vitam amplecti: *Hæ sententiæ Apostolicæ nullum Clericum a communi vita excipiunt, nec civilis, nec suburbanæ Ecclesiæ Presbyterum*. Ex quibus tandem id ille efficit, non posse sanctius, tutiusque committi animarum curam, quam iis, qui seculi ludibria opesque vanas fugitantes, unam sibi æternitatis, & caritatis curam posthac cordi fore sollemniter professi sunt. Sed tanti momenti sarcinam credi non debere, nisi iis, quorum sanctitas & doctrina emineutior sit, nec nisi ab Episcopo credi, ac committi debere: *Nemo rectius custos præponitur vitæ alienæ, quam qui prius est factus vitæ suæ, &c. Non tamen ad hoc officium alii assumendi sunt, nisi quos vita, & doctrina commendat, & Episcopalis auctoritas ad hoc agendum idoneos probat*.

Eadem de re & in eandem sententiam scripsit Ivo (5) ad Congregationem Canonicorum Regularium in Lemovicibus: admonens non posse ab eis regimen Parochiarum demandari, nisi illis sui cœtus Canonicis, qui singularia diu sapientiæ, pietatisque documenta edidissent, invictæque constantiæ adversus seculi blanditias, & terrores, quibus illos rursum objicit administratio Parochiæ: *Si qui ergo sunt in Collegio vestro viri prudentes, & maturi, & igne tentationum examinati, quibus hoc onus imponi videtis, eos ante præsentiam Episcopi, ut ab eo curas animarum suscipiant, &c.*.

S 2 Quod

(1) Can. 12. (2) Ep. 18. (3) Can. 10. (4) Ep. 215. (5) Ep. 93.

Quod hic secundo loco submonet Ivo, ut Episcopo sistant ex Collegio suo eos, quos Parochiis destinant, conjectandi nobis dare locum videtur, non alia magis de causa Episcopum Lemovicensem Constitutione Synodali Canonicis Regularibus regimine Parochiarum interdixisse, quam ob excussum ab eis obedientiæ Episcopalis jugum. Scitissime autem Ivo in eadem Epistola censet Episcopum illum multo præclarius de Ecclesia bene meriturum fuisse, si seculares omnes Clericos ad Regularem pellexisset vitam, quam excludendis a Cleri functionibus Canonicis Regularibus: *Qui rectius fecisset, si omnes Sacerdotes ad regularem vitam invitasset, quam regulariter viventes a Dominicarum ovium custodia penitus removisset.*

Sed eo tandem revolvitur Ivonis oratio, ut certissimum esse debeat Canonicis Regularibus specie tenus ex ea repulsa aliquid aspergi sibi ignominiæ, at reapse saluberrimam & conducibilem eam ipsis esse, atque adeo congratulandam. Quid enim vel optatius esse potest, vel compendiosius, quam aliorum salutis cura non gravari, suæ totos incumbere? *Vos enim eo per viam Dei expeditius itis, si alienorum criminum exprimentes fasciculos cum quotidianis vestrorum excessum lapsibus non portetis.*

Istiusmodi ergo contentionibus sedandis adlaboratum est in Concilio Pictaviensi, de quo paullo ante. Ergo constitutum ibi est, ut nonnisi Episcopi auctoritate Canonici Regulares in Parochiis collocarentur. Id vero Canonicorum Regularium jus ad regendas Parochias quam inconcussum staret, & quam constanter illos a Monachis discerneret, luculente prorsus aperit Petrus Blesensis his verbis (1): *Cœnobitæ, quos Monachos appellamus, ne alter alterius onere premeretur, singularem quisque sui custodiam elegerunt. Inde est, quod nec baptizare, nec aliis prædicare, nec pœnitentias injugere eis licet. Vos autem imitatores Apostolorum multitudinis, quorum cor est unum, & anima una, vobis, & aliis providere potestis, & debetis.*

VII. Stephanus Abbas sanctæ Genovefæ, & postea Episcopus Tornacensis, ab Episcopo Carnotensi exonerari flagitavit exactionibus quibusdam novis unam ex Parochiis suis, quam Canonici Regulares duo administrabant (2): *In qua duo Canonici Regulares curam Parochiæ gerentes, Deo serviunt.* Hinc colligitur moris fuisse, ut duo saltem Parochiam regerent Canonici, ne unius fervor tepesceret, & ne qua alia, ut solet, ex solitudine macula infamiaque posset inuri.

Sed aliud est ponderis multo majoris, quod idem nobis Abbas suggerit. Nempe in Epistola (3) ad summum Pontificem, quem enixissime rogat, ut ne veterem sinat abolescere consuetudinem, ut Canonici Regulares possint ab Abbate & corripi, & revocari in Monasterium, quum ita expedire Abbas existimarit: *Verum perhibemus testimonium, quod ab exordio nostri Ordinis, Parochiales Canonicos nostros, in Episcopatibus, in quibus sunt, libere, & absque contradictione, pro necessitate vel utilitate Ecclesiarum nostrarum, vel pro suarum correptione culparum consuevimus amovere, & in Claustrum reducere, & quoties res urgebat, excommunicare.* His querelis ansam præbuerat quorumdam contumacia Regularium Parochorum, qui per cuniculos irrepserant in animum Episcopi Suessionensis, ejusque patrocinio muniti, & conjunctionem eam venditantes indivulsam, qua Parochi Episcopo suo conglutinari debent, jam nec pœnas errorum luere, nec per Abbates suos poterant Parochiis abdicari. Id vero in perniciem cedere videbatur Canonicorum Regularium Ordinis, cujus jam tot erant capita, quot Parochi Abbati nihil jam obnoxii: *Si pestis ista convaluerit, perit ordo Canonicus, pereunt & sanctorum Patrum regularia instituta, solvuntur fines, & funes obedientiæ, & erunt Collegiis nostris tot Abbates, quot Presbyteri Parochiales.*

VIII. Innocentius III. in Decretali (4) certe illa, quæ supra jam allegata est, Parochiales Ecclesias a Canonicis Regularibus docet ille quidem gubernari posse, dummodo fuimet Ordinis socium habeant, qui & solatio sit & testimonio, subsidioque ad Regu-

(1) Ser. 36. (2) Epist. 136. (3) Epist. 179. (4) C. Quod Dei timorem, De statu Monach.

gulæ obſervantiam: *Ut exercens Plebani officium, ſi commode fieri poterit, unum Canonicum Regularem tecum habeas ad cautelam; cujus in bis, quæ Dei ſunt & regularis obſervantiæ, tam conſortio, quam ſolatio perfruaris*. Sed non definit, an Abbatis illa ſemper futura ſit poteſtas, ut eos revocare poſſit, vel ad ipſorum emendationem, vel ad maiora Abbatiæ emolumenta.

Nodum illum extricavit Urbanus III. in Eccleſiis ipſis Monachorum, ubi jubet Preſbyterum ſecularem offerri Epiſcopo, cujus unius erit illum & inſtituere, & deſtituere (1): *Ita ut ex ſolius Epiſcopi arbitrio, tam ordinatio ejus, quam diſpoſitio, & totius vitæ pendeat converſatio*.

Sed illud non ſpectat, niſi ad ſeculares Parochos in Eccleſiis Monaſteriorum. Quod plurimum diſtat a Parochis Regularibus in Eccleſiis, quæ Abbatiæ obnoxiæ, vel ne obnoxiæ quidem ſunt. De hac enim altera ſpecie agebat Innocentius III. in Decretali, illa ſua *Quod Dei timorem* Anno 1279. Provinciæ Rothomagenſis Epiſcopi ad Concilium Pont Audemarenſe congregati, medium tenuere quaſi tramitem, quo temperari, & concordare videbantur Epiſcopi & Abbatis jura in iſtiuſmodi jurgiis. Nimirum ut ne Regulares ab Abbate præſentatos inſtitueret Epiſcopus, niſi accurate examinatos, & pollicente, atque in ſe recipiente Abbate, non revocatum unquam iri, niſi conſentiente Epiſcopo: denique ſi ultra dies quadraginta vacuam ſineret Parochiam Abbas, ea ab Epiſcopo ſecularis Presbyter inveſtiretur (2): *Quoſque eorum Prælati, poſtquam ipſi ab Epiſcopo recepti fuerint ad curam animarum, eos ſine conſcientia Epiſcoporum ſuorum ab eis non valeant amovere, &c*. Ita vere conſtabat Abbatis nutu, & voluntate revocabiles eſſe hos Parochos; at pacifici Epiſcopum cum Abbate, ut ne unquam diſſentiente ſe eo jure uteretur.

IX. Jure autem noviſſimo poſt Concilium Tridentinum eadem Canonici Regulares gaudent licentia obtinendi Parochias, cum eo illos non exuerit Tridentina Synodus, niſi cum ab uno Ordine in alium tranſiiſſerunt. Ex ea enim inconſtantia, & levitate jure reformidatur, ne libertatis potius libidine agantur, quam ſuæ, alienæve ſalutis caritate. Itaque juſtæ hinc emerſere cauſæ ſecularibus illos arcendi Beneficiis, nam Regularia Regularibus a Concilio ſemper permittuntur (3): *Taliter translatus, etiamſi Canonicorum Regularium fuerit, ad Beneficia ſecularia etiam curata, omnino incapax exſiſtat*. Hoc ergo Concilii teſtimonio liquidum fit, excepto hoc inſtabilitatis caſu, Canonicos Regulares poſſe ſemper Parochiis ſecularibus donari, non Regularibus tantum, hoc eſt, Ordini unitis.

Si Concilium autem alibi (4) poteſtatem facit Epiſcopis inſtituendi Vicarios perpetuos in Parochiis, quæ Eccleſiis Collegialibus unitæ ſunt; huic decreto derogavit Pius V. ea Bulla, quæ Canonicis Regularibus, & Mendicantibus permittit, ut ſuo ex Collegio ad has Parochias deligant Vicarios amovibiles, quos ab Epiſcopo approbari faciant (5). Fatemur quidem eam poſtea Bullam revocatam fuiſſe ad normam Concilii Tridentini. Sed cum anno 1595. Cardinalis Borromæus Vicarium ſecularem perpetuum in id genus Eccleſia conſtituiſſet pro Regulari: interpellatus eſt nomine & verbis Pontificis, ut Vicarium Regularem reſtitueret, & amovibilem, ſi idoneus quis poſſet occurrere.

Anno vero 1581. Gregorius XIII. Conſtitutionem publicavit, qua Regularibus prohibet, ne interponant ſe in ſecularium Parochiarum regimen, etiam ad tempus, etiam cum Generalis ſui licentia, niſi ex diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ (6). Flagitavere Canonici Regulares abſolvi ſe ab hujus Conſtitutionis obſervantia, & repulſam paſſi ſunt. Hinc declaratum eſt a Congregatione Concilii, non poſſe ab Epiſcopis præfici Regulares Parochiis ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, quæ concedi non deberet, niſi vehementer inſtante, & urgente Epiſcopo ob Eccleſiæ ſuæ neceſſitates: *Quæ diſpenſatio non videtur concedenda, niſi inſtante Epiſcopo, pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ*.

Mul-

(1) C. In Eccleſiis de Capellis Monach. (2) Can. 24. (3) Seſſ. 14. c. 10. 11. (4) Seſſ. 7. c. 7. (5) Fagnan. in l. 3. Decr. par. 2. pag. 187. (6) Ibidem.

Multo minus idonei sunt Regulares ad fecularia Beneficia non Curata, utpote ad Canonicatus, & ad Beneficia simplicia. Jam prælibata ratio est, nempe quod eis lubentius concessæ sint Parochiæ, ob verbi divini prædicationem, ad quam semper instructiores, expeditioresque sunt. Ceterum antiquo etiam jure fecularibus Beneficiis arcebantur Regulares. Admovendæ hic aures Alexandro III. pronuntianti disertissime, retineri ea ab illis non posse, ne voto injuriam faciant, & proprietarii evadant (1): *Nec amplius in Ecclesiis secularibus debent assumi, ne contra votum, quod Domino fecerunt, venire probentur.*

Ideo & facra Congregatio semel assensa, ut urgente necessitate, & dispensante Papa, Monachus Parochiæ præponeretur: confestim statuit, ut subductis Parochi alimentis, quidquid redituum superesset, necessitatibus Ecclesiæ, & pauperibus erogaretur. Consulente ipsa Congregatione Concilii, Gregorius XIII. respondit anno 1578. etiam Canonicum Regularem interdici Beneficiis simplicibus: quod etsi ea de re siluisset Concilium, non sileret jus antiquum, quo id vetatur (2). Quæ hic porro disputata sunt, ea nihil pertinent ad Ecclesias, & Parochias novi Orbis, ubi Pius V. flagitante anno 1567. Hispaniarum Rege, concessit, ut Monachi Curas administrarent, eum penuria fecularium Presbyterorum is ibi usus jam & necessarius esset, & perantiquus (3).

X. Decretalis *In Ecclesiis*, *De Capellis Monachorum*, non patiebatur ut Monachi Parochi essent in Ecclesia ipsa Monasterii; sed fecularis Presbyter Parochiæ præficiendus erat. Jam Canonistæ observaverant hoc statutum in desuetudinem abiisse (4). Ideo & Concilium Tridentinum pro certo habens ex more jam recepto Regularem ejusmodi Parochia investitum esse, absolute eum Episcopali jurisdictioni subjicit in cura animarum gerenda, & in administratione Sacramentorum.

Non expedita ratio est, eccur Decretalium jure permitterentur Regularibus Parochiæ feculares extra Monasteria administrandæ, ipsa vero Monasterii Parochia non permitteretur? Et non immerito tamen videri potest, ita statutum fuisse, non posse Regularem tam sæpe Monasterio egredi ad Parochianos suos invisendos, juvandosque, quin regularitati, silentio, & solitudini obstrepat Monasterii. Sed ubi justa & canonica de causa extra Monasterium diversatur, jam offendiculo nemini esse potest, si Parochiam frequens perlustret.

Denique Concilium Turonense (5) anni 1583. Mendicantes Monachos monuit, quantumvis ex dispensatione Papæ præficiantur alicui Parochiæ ob penuriam Clericorum fecularium: nihilominus eos votis suis obligari, & nec priorem aut vestem, aut Tonsuram posse abjicere.

De Monasteriorum disciplina, & Regulis.

CAPUT XXIII. *P.1.l.1.c.29.*

Disciplina Monasteriorum de Lauris, de Cellis, de Superioribus generalibus per quinque priora fecula.

I. Optat Hieronymus, ut Monastica disciplina Ecclesiasticam imitetur.

II. Erant in Monasteriis Superiores, Superioribus subalterni Decani.

III. Ex Hieronymo tria genera Monachorum.

IV. Ex Cassiano quatuor genera Monachorum. Ad fastigia perfectionis Anachoretarum non venitur, nisi per gradus vitæ Cœnobiticæ.

V. Lauræ Cellulæ erant sejunctæ, Monasterio circumpositæ. Quantum præsidii esset ad communem fidelium salutem in his Solitariis.

VI. Erant & Lauræ sine Monasterio.

VII. De Cellulis separatis, quæ postrema hac etiam ætate damnatæ sunt.

VIII.

---

(1) C. Super eo De Regular. (2) Fagn. Ibi Conc. Trid. Sess. 25. c. 2. (3) Bullarii Tom. 2. (4) Fagn. Ibi. pag. 221. (5) Can. 26.

VIII. Concilium Venetum eas damnat.
IX. Cur Abbas unus plura habere Monasteria prohibetur?
X. De Generalibus Monachorum.
XI Cur Episcopis suspecti non essent.
XII. Alia probationes, fuisse Monasticas Congregationes sub Abbate uno.

I. EA alte insederat Hieronymo sententia Monasticam Disciplinam Ecclesiasticæ ab exordio accommodatam fuisse, ut origini, & formæ suæ primævæ: nec enim potuisse filios Ecclesiæ sapientissimos & virtute præstantissimos non ad optimæ parentis voluntatem, & mores sese conformare. Hinc eidem Hieronymo statum illud, fixumque fuit, Cœnobitarum Regulam, qui communem agitant vitam sub unius imperio, & obedientia Superioris, longe tutissimam, & absolutissimam esse, ut quæ propius absit ab Ecclesiæ disciplina, quam sempiterna Christus sapientia & incorruptibilis sanctitas finxit ipse & elimavit (1). *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur. Huc tendit oratio, ut doceam, te non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in Monasterio sub unius disciplina Patris, consortioque multorum. Præpositum Monasterii timeas ut Dominum, diligas ut Patrem.*

II. His ergo Monachis communis vitæ contubernio devinctis suus erat Præpositus, a quo regerentur. Sed cum numero quandoque essent permagno & pene incredibili, erant præposito adjuncti Decani, Centuriones, aliique Subsidiarii, qui eos utcunque sub onere satiscentes levarent. Unde Hieronymus (2). *Prima apud eos confœderatio est obedire Majoribus, & quidquid jusserint facere. Divisi sunt per Decurias, atque Centurias; ita ut novem hominibus decimus præsit, & rursus decem Præpositos sub se centesimus habeat. Manent separati, sed junctis cellulis.* Quæ Superiorum aliorum aliis imperitantium & obsequentium Ecclesiasticæ Politiæ luculenta adumbratio est.

III. Verum eodem loco subjicit Hieronymus, præter Cœnobitas istos, duas fuisse alias Monachorum Classes. Alii arida & impervia soli incolebant loca, & Anachoretæ vocabantur. Hoc enimvero præ se fert locis compluribus sanctus Pater, eam fuisse perfectionis summam; sed eo eluctandum esse per vitæ cœnobiticæ quasi gradus quosdam, & per illas, quæ in communis vitæ Palæstra & acquiruntur, & corroborantur virtutes. Postremi denique ii erant, qui apud Ægyptios *Remoboth* appellitabantur, omnium tepidissimi, qui bini scilicet, ternique, vel paulo plures sedebant, nulli regulæ nulli Præposito subjecti, portionem tantum lucri ex opere manuum emergentis in commune ærarium deponentes, ut una mensa vesci possent. Porro ex illa Præpositorum, quibus morigerarentur penuria, nulla non paulatim vitia scatebant: *Hi bini, vel terni, nec multo plures simul habitant, suo arbitratu, ac ditione viventes: Et de eo, quod laboraverint, in medio partes conferunt, ut habeant alimenta communia. Habitant autem quamplurimi in urbibus, & castellis; & quasi ars sit sanctanon vita, quidquid vendiderint, majoris est pretii. Inter hos sæpe sunt jurgia, &c.* Postremæ hujus Classis vitia & labem observasse juvat, quod nostra etiam hac ætate ejus quasdam quasi reliquias conterere necesse fuerit.

IV. Tria hæc Monachorum genera delineavit & Cassianus: utque duo priora summis justissimisque exornavit laudibus, in postremum vehementissime, nec inique destomachatus est. Ait in Ægypto eos *Sarabaitas* appellari, quod nulli subesse se velle palam profiterentur, suisque propriis in ædibus singulos versari; vel binos, ternosque in Cellulis conglutinari, quibus ipsi quidem Monasteriorum nomen affingebant (3): *Districtionem cœnobii declinantes, bini vel terni in Cellulis commorantur, non contenti Abbatis cura, atque imperio gubernari, sed hoc præcipue procurantes, ut absolute a seniorum jugo, exercendi voluntates suas, vel quo placuerit evagandi, agendive quod libitum fuerit, habeant libertatem, &c.*

---

(1) Ad Rust. Monac. De vivendi forma c. 7. (2) Ad Eustoch. De virgin. servanda, (3) Collat. 18.

&c. Et ibidem (1): *Aut in suis domiciliis sub privilegio hujus nominis iisdem obstricti occupationibus perseverant, aut construentes sibi cellulas, easque Monasteria nuncupantes, suo in eis jure ac libertate consistunt, &c.* Addit & quartum genus Cassianus, quod ipsum idem erat, ac secundum, sed adulteratum. Anachoretæ erant, qui inde ordiebantur, ubi desinendum fuerat: & in abstrusas ante abdebant se solitudines, quam in Monasteriorum disciplina Regulari tyrocinium posuissent, & indomitas perdomuissent cupiditates; ex quo illud nascebatur, ut solitudine tegerentur magis vitia, ac priores libidines, quam sanarentur: *Porro virtutes non occultatione vitiorum, sed expugnatione pariuntur.* Consultius utique Paulus Abbas, ille sanctissimus, cum triginta primum annos in Cœnobio strenuam navasset operam in debellandis cupiditatibus, atque inde successisset in solitudinem, annosque ibi viginti commoratus esset, in societatem rursus vitæ communis se retulit; necdum satis edomitas ratus pravas animæ suæ concupiscentias, nec eas elidi prorsus posse nisi in religiosorum hominum contubernio, & congressu; denique tutissimum esse persuasus, humiliori potius acquiescere gradui, quam non sine periculo in culmen sublimius eniti (2): *Minus est de præsumptæ sublimioris professionis difficultate periculum. Melius enim est devotum in minoribus, quam indevotum in majoribus professionibus inveniri.* Ea denique Cassiani doctrinæ summa est, omnibus perfectionis æmulatoribus certandum esse ut duplicis hujus generis virtutes ac dotes omni studio sibi comparent, Cœnobitarum, & Anachoretarum. In eam semitam ingressi sunt Macarius, Paphnutius, Moyses, & tot alii, qui contemplationem actione, actionem contemplatione pulcherrime interpunxerunt: nunc immersi in delicias solitudinis, & jugis cum Deo colloquii, nunc inde emergentes ut se totos caritati, & provehendæ proximorum saluti impenderent (3): *Is vero non ex parte profectus est, qui & in Eremo squallorem solitudinis, & in Cœnobio infirmitatem fratrum æquali magnanimitate sustentat.*

V. Eo utique consilio Lauras, & Monasteria eodem loco excitavere: ut perfectioribus quibusque cederent Lauræ, quæ cellulæ erant, aliæ ab aliis sejunctæ; juniores autem in Monasteriis instituerentur, ut in omnium gymnasiis virtutum, immoderatas animi frangere, & elidere cupiditates: denique ut Anachoretæ ipsi alternatim in Monasteria reduces, possent illum assequi perfectionis apicem, qui ex utriusque instituti copula exurgit. Id genus fuit Monasterium incomparabilis viri Gerasimi Abbatis, cui coniuncta erat Laura septuaginta cellarum, cujus delineatio hæc transmissa nobis est ab antiquissimo Scriptore vitæ beati Euthymii Abbatis (4): *Hic ergo magnus Cerasimus, qui Jordanis solitudinis civis fuit simul, & Patronus, cum maximam illic Lauram, quæ non pauciores, quam septuaginta Anachoretas habebat, construxisset; & præterea Cœnobium in medio ejus optime collocasset; curabat, ut qui introducebantur quidem Monachi, manerent in Cœnobio, & vitam Monasticam exercerent. Qui autem crebris, & longis se laboribus exercuerant, & ad perfectionis mensuras jam pervenerant, eos in iis, quæ vocantur cellis, collocans, sub hac jubebat vivere regula, ut quinque dies hebdomadæ unusquisque in sua cella sileret, nihil gustans quod esset, esculentum, nisi panem & aquam, & dactylos. Sabbato autem & Dominica venientes in Ecclesiam, cum participarint sanctificata, coctio uterentur in Cœnobio, & sumerent parum vini.*

Horum Augustinus (5) Apologiam texuit sanctissimorum Anachoretarum, adversus inconsideratos quosdam obtrectatores, qui nihil ex eis præsidii, nihil utilitatis Ecclesiæ accedere existimabant, nec perpendebant, eorum precibus & exemplis tanquam inexpugnabili munimento vallari Ecclesiam, & victoriæ suæ de profanis omnibus sectis trophæa hæc habere splendidissima. Unde & eos ostentat sanctus Pater retundendæ Manichæorum jactantiæ, qui non

(1) Ib. c. 8. (2) Collat. 19. c. 2. 3. (3) Ib. c. 9. (4) Surius die 30. Janu. Cap. 57. (5) August. de morib. Eccl. cath. l. 1. c. 31.

non poterant nisi inanibus inflari virtutum umbris: *Videntur nonnullis res humanas plusquam oportet deseruisse, non intelligentibus quantum nobis eorum animus in orationibus prosit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non sinimur*. Quæ responsio aliquanto etiam validior est adversus eos, qui inutilitatis insimulant. Monachos Monachorumque Congregationes eas, qui consulere proximorum saluti & adlaborare non videntur: cum eorum tamen precibus, & exemplis, & eleemosynis, mirum quantum adjuventur fideles, &. excitentur, & inflammescant ad æternitatis amorem. Unde illud quoque Ruffini (1) dictum: *Ut dubitari non debeat ipsorum meritis adhuc stare mundum*.

VI. Eæ erant artes piissimæ, ea ingenia Anachoretarum, ut virtutes eas inter se diversissimas copularent, quæ copulari non posse fere videbantur. Non semper Lauris adhærescebat Monasterium, sed inconvulsa illa stabat pietatis regula, ante in Monasteriis ponenda fuisse rudimenta omnium virtutum, & longo usu confirmanda ibidem, quam Cellulis quisquam, Laurisque se obtruderet. Euthymius ipse Lauram extruxerat cùm Cellulis quinquaginta, totidem Monachis quæ usui essent, ubi & cælestis atque immortalis Agnus quotidie incruente immolabatur (2): *Cœpit prospera & fœlix esse Laura, & ejus amplificari multitudo, & deductus est Fratrum numerus ad quinquaginta, & unicuique eorum fuit ædificata cella, & quotidie sacra peragebantur Mysteria*. Euthymium adiit Sabas in ipso adolescentiæ flore; & quanquam fortiter & fœliciter Sabas aliquando ad Monasticæ perfectionis culmen grassaturus esset, illum tamen pro more ad Monasterium misit. Lapsu temporis plurium & Monasteriorum, & Laurarum conditor & parens fuit Sabas, nec tamen patere cuiquam voluit Lauras, nisi in Monasteriis diutissime exercitato (3): *Nulli imberbi licebat omnino Lauram ingredi. Cum autem vidisset hic divinus Pater eum, qui renuntiaverat, & regulam Monasticæ institutionis didicisse, & recte mentem suam posse custodire, & a mente sua expulisse omnem rerum mundanarum memoriam, ei præbebat Cellam in Laura, si corpus haberet infirmum. Si vero esset fortis & robustus, ei jubebat Cellam ædificare*. Quæ Monasteriorum consuetudines essent & asperitates, ab Hieronymo animadversum est Libro 1. adversus Jovinianum: *Sordidam tunicam, nudos pedes, cibarium panem, aquæ potum*. Et Libro 2. *Tunc pexa tunica & nigra subucula vestiebaris, fordidatus & pallidus, & callosam opere gestitans manum. Nudo eras pede*. Augustinus universim de Monachis pronuntiat, *Non solum a carnibus & vino abstinent, &c.*

VII. Minime arduum est dijudicare, ad quam harum Classium propius accedant Monasteria, Abbatiæ, Prioratus, aliique horum nostrorum temporum Regularia Beneficia. Cellulæ separatæ, & nullius imperio obnoxiæ, oblitteratæ sunt: idemque tentatum in Monasteriis minime numerosis, quod non procul abessent a Sarabaitis, quorum Hieronymus & Cassianus fœdissimam effigiem delineaverant. Supersunt, novique in dies emergunt Anachoretæ, qui unum Præpositum, unam Regulam consectantur, propriam voluntatem. Sed ex antedictis facile quivis intelligit, in iis extinguendis eodem zelo æstuare nostri temporis Episcopos, ac antiquos Patres. Superest ergo sola Cœnobitarum professio semper commendatissima. Superest & societas utriusque professionis Anachoretarum & Cœnobitarum, in nonnullis Congregationibus valde etiamnunc perspicua.

VIII. Permagnam horum partem paucis complexa est Synodus Veneta (4): *Servandum quoque de Monachis, ne eis ad Solitarias Cellulas liceat a Congregatione discedere, nisi forte probatis post emeritos labores*. Infirmis condonari posse Cellulas subjicitur separatas, ubi remittitur eis aliquid de austeritate Regulæ, dum Cellulæ omnes Monasterii ambitu cinguntur: *Aut propter infirmitatis necessitatem asperior ab Abbatibus regula remittatur.*

(1) Ruffin. Prolog. in l. 2. de vitis Patr. (2) Ib. c. 32. (3) Surius die 5. Decembr. in vita S. Sabæ c. 9. 30. 91. (4) Can. 7.

tur. Quod ita demum fiet, ut intra eadem Monasterii septa manentes, tamen sub Abbatis potestate separatas habere Cellulas permittantur.

IX. Proximo ejusdem Concilii Canone aspergetur aliquid lucis, unde difficultas alia illuminetur. Prohibetur enim eo, ne unus Abbas plura habeat Monasteria, aut Cellas (1): *Abbatibus quoque singulis diversas Cellulas, aut plura Monasteria habere non liceat, nisi tantum propter incursum hostilitatis, intra muros receptacula collocare.* Hæc in urbibus secessus loca in Monasteria tandem abiere. Sed improbari ab hujus Concilii Patribus videtur id, quod perquam familiare erat sanctissimis illis olim, de quibus supra, Monachis, Abbatibusque. Quot enim quantaque extruxit Monasteria Antonius in Ægypto, Pachomius in Thebaide, Hilarion in Palæstina: Theodosius, Euthymius, Sabas? Nonne innumera fere illi exædificarunt Cœnobia, Lauras, Cellasque, quarum & Præpositi Generales fuere, quandiu spiritum duxerunt?

X. Docet nos vita Posthumii, quinque Monachorum millia illi paruisse; at Antonium quinquaginta millia rel quisse sub regimine & administratione Macarii (2): *Idem Macarius ab illustri viro Antonio Monachorum fere quinquaginta millia susceperat gubernanda.* Severus Sulpitius auctor est, bina ternaque eorum millia fuisse in quibusdam Ægypti vicis. Ammon referente Ruffino (3) tria regebat millia Tabennesiotarum, quorum illustre fuit & celeberrimum nomen, & austeritas disciplinæ pene ultra fidem. In urbe Oxyrincho, eodem referente, plura fere Monasteria erant, quam domus: omnibus diei noctisque horis laudum divinarum ibi personabant Cantica, & ab Episcopo ipso affirmabatur, Monachorum ibi decem millia, sacrarum Virginum immortali Agno desponsarum viginti esse millia. Audet idem ipse etiam & affirmat, non pauciores esse Solitudinum Ægypti incolas Monachos, quam urbium cives: *Quanti populi habentur in urbibus, tanta pene habentur in desertis multitudines Monachorum.* Affirmat denique conspectum a se fuisse Serapionem, qui plurium Monasteriorum parens esset, Monachos vero regeret ad decem millia (4): *Sed & in regione Arsenoite Serapionem quendam Presbyterum vidimus, multorum Monasteriorum Patrem, sub cujus cura plura & diversa Monasteria, quasi decem millium habebantur Monachorum.* Suas ad Leonem Papam litteras (5) Theodoretus perferendas curavit a duobus Presbyteris, & ab Exarcho, id est, Præposito Generali Monasteriorum suæ Diœceseos: *Alipium Monachorum, qui apud nos sunt, Exarchum.*

XI. Nihil ergo jam residuum esse potest dubitationis, quin persæpe tum unus Abbas, unusque Præpositus Generalis pluribus præesset Monasteriis, quæ in unum veluti corpus, & unam Congregationem copulata essent. Necdum ulla vel scintilla æmulationis Episcopos afflaverat adversus tam populosas Congregationes, earumve duces & Præfectos generales. Sive quod ipsarum sapientia & pietas miris persæpe clarebat operibus, quibus ipsa non paullo admirabilior erat: sive quod summa earum esset humilitas & dejectio, promptissimaque ad Episcoporum imperium obedientia: sive quod inaccessas pene tantum incolerent solitudines: sive quod cum Monachi tum in labore manuum haberent omnia, quantumcunque paterent illa Præpositorum & Abbatum Generalium imperia, admirationi, quam invidiæ, vel æmulationi propiora erant. Ceterum unumquodque Monasterium harum Congregationum suo suberat Abbati peculiari. Itaque nihil hæc Concilio Veneto obstrepebat disciplina, cum eo non aliud prohibeatur, quam ut ne unus Abbas immediata jurisdictione & ditione sua duo complectatur Monasteria.

XII. Regula Pachomii, de qua verba facit Hieronymus, itemque Palladius in historia Lausiaca: Regula Orsesii ejus discipuli, quam in Bibliotheca Patrum legere est; Regula utriusque Macarii, duo enim fuere: Regula Basilii, quæ omnium & prolixissima, & perpolitissima est, immo & cer-

(1) Can. 8. (2) Rosveid. vitæ Patrum. (3) De vitis Patrum. L. 2. c. 3. (4) Ib. c. 18.
(5) Epist. 115. 116.

& certissima, Constitutionibus ejus Monasticis implicata, Regulisque prolixius & brevius disputatis: Regulæ, inquam, hæ omnes totidem argumenta sunt fuisse Congregationes Monasteriorum complurium sub unius maxime Regulæ moderamine, forsan & sub unius Abbatis, dum Regulæ conditor, aut plurium fundator Monasteriorum superstes esset.

CAPUT XXIV. *P. 2. l. 1. c. 37.*

De Regulis Monasticis, quæ in Galiis invaluerunt sub Imperio Clodovæi, ejusque stirpis Regiæ.

I. Variæ Regulæ variorum Auctorum.

II. Cæsarii Regula, velut in suplementum Augustinianæ.

III. De Regula Cassiani. Gente Gallus erat Cassianus, duplex ejus Massiliæ Monasterium.

IV. Cur primæ fuerint Regulæ Monialium.

V. De Columbani Regula. Quam late ea per Gallias fusa fuerit.

VI. VII. Successit ea Regulis Cassiani, & Basilii, contulitque non modicum ad Monasteria regularitati rest tuenda.

VIII. Regula beati Benedicti. Ejus præcellentia. Jungitur Regulæ Columbani Regula Donati.

IX. Necdum Monachi Congregationes, vel potius Ordines diversos constituebant. Unum omnium Monachorum corpus, unus Ordo erat; sicut & omnium Clericorum corpus, unus Ordo erat.

X. XI. Monachi nostri omnes evasere tandem in Galliis, maxime Benedictini, quod beati Benedicti Regulam omnes complexi sint, ut omnium absolutissimam.

XII. XIII. Multo maior illius in Italia splendor & auctoritas fuit; sed ei nunquam Gregorius Magnus addixit vel Monasteria sua, vel discipulos suos, exclusis Regulis aliis.

XIV. Eo commendatissima fuit beati Benedicti Regula, quod prudentiæ & caritatis blandimentis refertissima.

XV. Gregorius Magnus Monachus fuerat pluriumque fundator Monasteriorum, sed nulli specialius Regulæ addictus, ceteris exclusis. Regula S. Benedicti Angliæ in honore. An ei Beda illigatus fuerit. An Maurus in Gallias, Augustinus in Angliam eam Regulam detulerint.

XVI. De Hispania.

I. STrictim non semel supra attigimus Regulas sanctissimorum virorum Cæsarii, Aureliani, Columbani, & Benedicti: & necdum tamen satis nobis constare potuit, cui plus honoris & reverentiæ impensum sit in Occidente, maxime vero in Gallia. Lingonensis Diœcesis Monasterium Reomaum Clodovæus privilegio munivit, quo liquet illud sub beati Macarii Regula militasse (1).

II. Scripsit ad Episcopos Galliæ beata Radegundis Regina, ut eorum tuitioni committeret Monasterium Sanctimonialium, quod ipsa Augustoriti Pictonum extruxerat, subjeceratque Regulæ, quam sanctus Cæsarius Arelatensis Episcopus ex statutis sanctorum Patrum concinnaverat Cæsariæ sorori suæ, ejus Monasterii Abbatissæ, quod ipse struxerat apud Arelate (2): *Congregationi per me collectæ regulam, sub qua santa Cæsaria deguit, quam sollicitudo beati Cæsarii Arelatensis Episcopi ex institutione sanctorum Patrum convenienter collegit, adscivi.* Episcopi Concilii Turonensis confirmarunt, quod ab eis Radegundis flagitabat, ut *secundum beati Cæsarii Arelatensis Episcopi constituta*, illud Monasterium regeretur. Cæsarius porro antequam sorori suæ alias committeret erudiendas virgines, ipsam prius miserat Massiliam Monasticis institutis informandam, in Monasterio videlicet Cassiani, de quo Gregorius Magnus meminit in Epistola ad ejus Abbatissam scripta (3): *Evocata a Massiliensi Cœnobio venerabile sorore sua Cæsaria, quam idcirco eo miserat, ut disceret, & prius esset discipula, quam Magistra.*

 III.

(1) Le Cointe ad an. 496. n. 114. (2) Greg. Turon. L. 9. c. 42. 39. (3) Vita S. Cæsarii n. 15. Surius die 27. August.

III. Non refert autem Gregorius illud Monasterium, vel a Cassiano conditum, vel ejus Regulæ addictum fuisse: sed tantum in honorem beati Cassiani dicatum fuisse. Simile tamen veri est Cassianum auctorem fuisse Regulæ & Monasterii conditorem Monialium, immo & alterius etiam Monachorum. Ideo enim a patrio recesserat solo, perlustraveratque Monasteria Orientis, & Ægypti omnia; ut ad eam rediret inferretque spolia opulentissimarum solitudinum & feracissimorum desertorum divitias spiritales. Cassianum enim patriæ suæ, hoc est Galliæ, restituit Holstenius, evicitque ex ipsis Cassiani verbis natale solum ei fuisse Provinciam Provinciæ. Ita enim Cassianus (1): *Ad repetendam Provinciam nostram, atque ad revisendos parentes, quotidianis animi æstibus urgebamur.* Hæc ille Collatione ultima sua, exhausto jam piæ peregrinationis curriculo, & de reditu cogitans. Hæc Provincia ipsamet Provincia est, ubi multos spes erat se Deo lucrari posse: *Credentes nos maximum fructum percepturos de conversione multorum*; & revisurum amœnissimos agros, lætissimasque solitudines, quæ expungi animo non potuissent: *Tum præterea ipsorum locorum situs, in quibus erat majoribus nostris avita possessio, ipsarumque regionum amœnitas jucunda ante oculos pingebatur, quam grata & congrua solitudinis spatiis tenderetur, ita ut non solum delectare Monachum possint secreta sylvarum, sed etiam magna victus præbere compendia.* Hæc tabella regionis pulcherrimæ, desertis amœnis interstitæ, Provinciæ Narbonensi II. magis congruit, quam Scythiæ, unde Geonadius (2) origionem derivat Cassiani, quod inde forsan Majores ejus emersissent. Vel una enim elegantia styli tersissimi argumento est, inde potius oriundum esse Cassianum, unde Eucherius, Salvianus, Vincentius Lirinensis, Faustus, Hilarius, & alii eo ævo Scriptores Gallicani, quam ex Scythia. Fateor Scytham fuisse Dionysium Exiguum. Sed longo etiam ille a nitore & elegantia Cassiani distat intervallo. Sed ne diutius distineat nos Patria Cassiani, simillimum veri est conditorem illum fuisse duplicis apud Massiliam Monasterii, alterius Monachorum, alterius Monialium, atque adeo & Scriptorem Regulæ, quæ ibi in honore erat.

Ita suo sibi Gallia e sinu protulit antiquissimos conditores & Legislatores Monasteriorum suorum, Martinum apud Turonas & Pictones; Honoratum, illum postea Arelatensem Archiepiscopum apud Leronem insulam; Cassianum apud Massiliam, Cæsarium apud Arelate. Omnibus fere Occidentis Monachis Cassiani opuscula instar Regulæ fuere. Cæsarius ipse Monialium Regulam scripsit, quam ut ab eo acciperet, beata Radegundis Arelate ipsa profecta est, una cum ea, quam Præpositam Monasterii sui Pictaviensis futuram delegerat. Audi Gregorium Turonensem (3): *Radegundis cum Abbatissa sua, quam instituerat, Arelatensem urbem expetunt, de qua regula sancti Cæsarii atque Cesaria beatæ suscepta, Regis se tuitione munierunt.* Alia Monialium Regula Aureliano tribuitur Arelatensi Episcopo. At quid causæ fuit, quamobrem non sufficeret illi Regula Cæsarii? Quin potius Monachis inscripsit attemperavitque Regulam, eum ejus tempore eorum Monasterium Childebertus Rex apud Arelate condiderit? An Regulam suam Aurelianus scripsit ad usum alterius Monasterii, quam Arelatensis? Idemque sibi licere voluit in Cæsarii Regulam, quod sibi Cæsarius ipse sumpserat in Regulam Augustini, novam condens, ut temporibus locisque his opportuniorem? Certe non aliud merito videri potest Regula Cæsarii, quam supplementum Regulæ Augustini: eademque ratio est Aureliani Regulæ ad Cæsarii Regulam comparatæ (4). Non recedit a vero Augustodense Monialium Monasterium, cujus memoria apud Gregorium Magnum, eidem Regulæ dicatum fuisse; forsan & Altivillariense ad Matronam, de quo Concilium Nannetense anni 658.

IV. Verum necdum ullam observavimus Regulam Monachorum in Galliæ Monasteriis. Opuscula enim Cassiani, etsi infor-man-

(1) Collat. 24. c. 1. (2) Gennad. In catal. viror. illustr. (3) Gregor. Turon. l. 9. c. 40. Hist. Fran. (4) L. 11. Ep. 11. Flodoard. L. 2. c. 7.

mandis Monachis aptissima sint, Regulæ tamen ne speciem quidem præferunt. Monasteriorum autem sive sancti Martini apud Turones, sive Lerinensis sive Augustodunensis, sive Arelatensis, Regulam adhuc nullam deprehendimus. Parisiense Monasterium, seu Sandionysianum, Privilegium ab Episcopo accepit, non Regulam. Unum illud præcepit Rex (1), ut jugis ibi noctes diesque celebraretur psalmodia, Monachis in plures & alternantes turmas divisis, sicut in Monasterio sancti Mauritii in Sabaudia, & Sancti Martini apud Turones (2). Venire etiam in mentem posset, nec injuria, Augustinum quoque Monialibus instruxisse Regulam, non Monachis, quibus Evangelium ipsum locupletissima Regula est, & usu receptæ consuetudines Monasterii abunde sufficiunt. At Monialibus subsidio aliquo peculiari opus est, & lumine, quo regantur illustrenturque inter vepreta claustralis disciplinæ.

V. Prima Monachorum Regula in Galliis Columbani videtur fuisse, cui discipuli ejus patrocinati strenuissime sunt, quin & ipsi Gallicani Episcopi in Concilio Matisconensi anni 627. Eustasius Luxoviensis Abbas, qui tam fortiter congressus est in ea Synodo adversus Regulæ obtrectatores, alumnus & successor erat Columbani, qui ante annum 600. Luxoviensis Cœnobii fundator institutorque fuerat. Inde cedere coactus ann. 612. in Italia Bobiensis Monasterii fundamenta jecit. Certatim mox Episcopi Galliarum alia aliaque condidere sub ea Regula Columbani Monasteria. Accipe quæ in eam rem scribit Jonas in vita sancti Eustasii Abbatis Luxoviensis (3): *Appelinus quoque, & ceteri Galliarum Episcopi ad roboranda sancti Columbani instituta adspirant, quorum multi in amore sancti Patris nostri ferventes, secundum ejus Regulam Monasteria construunt, &c. Inter quos vir illustris Eligius nomine, qui modo Veromandunensis Ecclesiæ Pontifex præest, juxta Lemovicensem urbem Monasterium nobile, Solemniacum nomine, construxit, & alia multa in eisdem locis Cœnobia. Sed & in civitate Parisiensi puellarum Monasterium, quod de regio munere susceperat, ædificat, in quo Christi virginem Auream præfecit. Biterrensi vero urbe Puellarum Monasterium ex beati Columbani Regula Bertrada nobilis fœmina construxit. In suburbano etiam Bitericensis urbis Monasteria construxit Babolenus ex Regula Columbani.* Complura ille quoque alia memorat Cœnobia Columbani auspiciis structa, & Regulæ dicata. Affirmat idem ipse sanctam Burgundoforam statutis Columbani Abbatiam accommodasse. Ordericus Vitalis (4) eidem Columbani Regulæ subjicit & alia Cœnobia plura, Gemmeticense sancti Faronis Meldensis, & Resbacense: ab eoque primum ait Regulam Galliæ Monasteriis præscriptam: *Monachalem Regulam edidit, primusque Gallis tradidit.* Bernardus (5) in vita sancti Malachiæ refert ex eadem, atque illum, Hibernia profectum olim in Gallias fuisse Columbanum, ut Luxoviense Cœnobium excitaret, *Factus ibi in gentem magnam.* Tam numerosa autem fuit & Luxovii Congregatio, ut & ibi per alternas turmas interdiu & noctu divinæ laudes Psalmique concinerentur, ut refert ibidem Bernardus.

VI. Hæc omnia luculenter confirmantur a beato Audoeno, non sine novæ lucis accessione, in ea, quam ille scripsit, vita beati Eligii Noviodunensis Episcopi. Tradit enim degeneres jam mores, laxatamque fuisse disciplinam Monasteriorum Galliæ, quorum ne numerus quidem magnus erat, quamvis varias sectarentur Regulas Cassiani, & Basilii, ut supra ex Gregorio hausimus Turonensi, cujus hæc sunt verba (6): *Cœnobium fundavit Aredius; in quo non modo Cassiani, verum etiam Basilii & reliquorum Abbatum, qui Monasterialem vitam instituerunt, Regulæ celebrantur, &c.* Ex hac Regularum diversitate perturbationis forsan aliquid invehebatur; non diuturna certe interim vigere potuerat inter Gallicana Cœnobia regularitas; immo nec eorum magnopere numerus augescere. At Columbani Regula consonantiam quandam Monasteriis omnibus induxit: saltem per eam

(1) Ann. 658. (2) Conc. Gall. Tom. 1. p. 499. (3) Cap. 6. (4) L. 8. Hist. Norman. pag. 716. (5) Cap. 5. (6) Hist. l. 10. c. 29.

eam constat plurimum novi fervoris accessisse, unde & eorum deinceps numerus longe auctior fuit. De his in hunc modum disserit sanctus Audoenus, ubi ex Luxoviensi primum, inde ex Solemniacensi, quod Eligius ipse fundaverat Monasterium, ad exemplar Luxoviensis, derivat, tum plurimorum restaurationem in sanctioris disciplinæ formam, tum novorum etiam fundationem Monasteriorum (1): *Ipse quoque Eligius properabat ad Cœnobia, maximeque Luxovium, quod erat eo tempore ceteris eminentius, atque districtius. Neque enim tam crebra erant adhuc in Galliis Monasteria, & sicubi essent, non sub Regulari disciplina. Sed erant prorsus in malitia fermenti veteris secularia. Præter Luxovium ergo, quod solum, ut dictum est, districtionem Regulæ solerter tenebat, Solemniacense Monasterium in partibus occiduis hujus religionis extitit caput, ex quo demum multi sumpsetum & initium & exemplum. Adeo ut nunc quoque propitia divinitate, innumera per omnem Franciam & Galliam habeantur sub regulari disciplina alma utriusque sexus Cœnobia.* His apertissime declaratur laus illa & insigne decus Columbani, quod Regula, Monasterioque suo Luxoviensi, antiquiora Galliæ Cœnobia ad castioris disciplinæ æmulationem accenderit, ansamque præbuerit complura alia utriusque sexus exædificandi.

VII. Audoenus ipse antequam Aula abiret, Resbacense fundaverat, dotaveratque Cœnobium, eique unum ex Columbani discipulis præfecerat (2): *Sanctorum Monachorum multitudinem illic congregans, Abbatem unum ex almi Patris Columbani discipulis, virum in disciplinis regularibus adprime eruditum eis præficit.*

VIII. Interea vero Italiam universam beati Benedicti Regula suavissimo perfuderat odore sanctitatis; unde non poterat non eo & Gallia ipsa celeriter afflari. Nivardus Archiepiscopus Remensis Altivillare ad Matronam Berchario Abbati concessit, ut ibi cum Monachis suis degeret sub Regula beatorum Benedicti & Columbani (3): *Berchario Abbate, qui ab eo petierat locum sibi dari, ubi cum fratribus suis Monachis sub Regula Patrum sancti Benedicti, & sancti Columbani vivere posset, quod & idem Præsul facere studuit.* Nec obstrepit Historia Monasterii Derensis a Camusatio evulgata (4), etsi dicat sub Rege demum Rodulpho post annum demum 900. Regulam sancti Benedicti Gallis esse communicatam. Illud enim ad eam referri debet redintegrationem disciplinæ Monasticæ, quæ Congregationi Cluniacensi tunc exortæ accepta fertur, post illas labes & ruinas Ecclesiæ, Imperioque importatas occasu & excidio Carolinæ regnatricis familiæ. Bertosiendus Catalaunensis Episcopus Immunitatis privilegio donavit Derense Monasterium Monachorum, & Puellare Monasterium, seu Monialium, utrumque Regulis beati Benedicti, & beati Columbani subjectum (5): *Secundum Regulam sancti Benedicti, vel Domni Columbani ab Abbate vel Abbatissa corrigantur.* Lucas Dacherius in nunquam satis laudato Spicilegio suo (6) plura hujusmodi protulit exempla Privilegiorum & Fundationum, ubi duæ illæ Regulæ cohærebant, etiam Luxovii. Sanctus Donatus, quem cœlitus impetraverat Columbanus parentibus ante sterilibus, & qui ex Monacho Luxoviensi Visontionensis Episcopus creatus fuerat, Regulam Monialibus compilavit ex regulis Cæsarii, Benedicti, & Columbani, ut ipsæmet postularant. Audi ut in Præfatione ipsas alloquatur: *Sæpius mihi injungitis, ut explorata sancti Cæsarii Arelatensis Episcopi Regula, quæ specialius Christi virginibus dedicata est, una cum beati Benedicti, & Columbani Abbatum collectis in unum flosculis ad instar Enchiridion excerpere vobis deberem.*

Illa utique sui conjunctione cum Regula beati Columbani in Gallias effudit se invaluitque Regula beati Benedicti, ut in unam cum ea conjugata. Adde quod nec priscus adhuc mos exoleverat, ut Regulæ unius

(1) Spicil. to. 5. pag. 176. (2) Vita ejus apud Surium, die 24. August. (3) Flodoard. l. 2. c. 7. (4) Prompt. Antiq. Tricas. pag. 72. (5) Ann. 692. (6) Spicil. To. 10. p. 629. Notæ in Lanfr. p. 364.

unius professione aliæ Regulæ non excluderentur. Docuit enim nos paullo supra Gregorius Turonensis, Aredium suis Monasteriis commendasse Regulas Cassiani, Basilii, & aliorum Patrum. Diximus Cæsariam informatam primum fuisse Cassiani Regula apud Massiliam; tum Arelate reducem novam a fratre suo beato Cæsario Regulam accepisse, cui accessit & nova postea Regula Aureliani. Quin & Benedictus ipse ita suam Casinensi Monasterio Regulam consignavit, ut una complecteretur Collationes Cassiani, scripta Patrum, & Basilii Regulam (1). *Quislibet Catholicorum sanctorum Patrum hoc non resonat, &c. Necnon & Collationes Patrum, & instituta & vita eorum, sed & Regula sancti Patris nostri Basilii, &c.*

IX. Si longa postea temporum longinquitate non alia etiam a Conciliis Episcoporum celebrata fuit, quam beati Benedicti Regula, id eo factum est, quod ea numeris suis omnibus absolutissima esset, & aliis sepositis sola sufficeret. Ne ergo sibi quisquam fingat Regula beati Benedicti statim oblitteratas fuisse ceteras, nec Congregatione ejus ceteras illico omnes absorptas quodammodo fuisse. Nullæ tunc adhuc in Occidente proprie Monachorum Congregationes erant, quarum aliæ alias deglutire possent. Sui tunc erant juris omnia Monasteria, tametsi eandem sectarentur Regulam, nec alia aliis erant obnoxia; si paucissima demas, quæ unum aut alterum in potestate haberent ut suæ fundationis. Denique uno ab Episcopo loci singula pendebant. Itaque Monachorum omnium unus erat Ordo, a Clero & Populo discretus: nequaquam vero in plures ipse Monasticos Ordines scindebatur. Sicut & Clericorum unus ubique gentium indiscretus erat Ordo, a Monachis & populo sejunctus ipse, non alia, quam Diœceseon & Provinciarum seu Metropoleon divisione disjunctus. Nec aliter supra a nobis commonstratum est, Orientales Monachos discretos fuisse ab aliis alios sola regionum & provinciarum discrepantia: & Exarchos, seu Generales Præpositos fuisse, non qui unius Regulæ sectatoribus, sed qui unius urbis aut Provinciæ Monasteriis præficerentur, qualiscunque demum ibi observaretur Regula, Antonii, Pachomii, Basiliique.

X. Sic ergo statuendum est, sæculo VII. Monasteria omnia Galliæ, adeoque & Occidentis in unum Ordinem Monachorum compaginata fuisse, ab Ordine Clericorum sejunctum, & indiscriminatim addictum Regulis Basilii, Cassiani, Cæsarii, Aureliani, Columbani, denique Benedicti. Verum cum hæc posterior Regula longo experimento comperta esset aliis omnibus & sapientiæ luce, & igne caritatis præcellere; vehementius in ejus amorem omnes exarsisse, adeoque ei uni summum additum esse cumulum auctoritatis. Inde illud quoque emersit, ut paulatim Occidentales Monachi omnes haberentur alumni beati Benedicti, ejusque Regulæ sectatores: quanquam reapse, & ab origine primigenia alumni essent, & sectatores, successoresque eorum, qui instituti fuerant a Martino, Cæsario, Cassiano, & Columbano. Nominis mutatio imposuit, quasi res alia esset; cum eadem ipsa esset mutato nomine. Si quid re ipsa mutatum est, non in successione utique Monachorum, quæ eadem semper mansit, sed in Regulæ professione mutatum est: cum enim prius omnes indiscriminatim Regulas, & maxime illam Columbani sibi præstitutas haberent, postea totos se ad unam Benedicti Regulam contulere.

XI. Inde est, quod Leodegarius Augustodunensis Episcopus in Synodo (2) sua edixit, ut Monachi Canones & Regulam beati Benedicti observarent (3). *De Abbatibus vel Monachis observare convenit, ut quidquid Canonicus ordo, vel Regula sancti Benedicti edocet, custodire debeant.* Concilium Liptinense (4) anni 743. *Monachi & Ancillæ Dei Monasteriales juxta Regulam sancti Benedicti Cænobia vel Xenodochia sua ordinare studeant.* Et in proxima Liptinensi Synodo (5), postquam Clerici sollemni sponsione professi sunt Canones a se gnaviter observatum iri, Monachi etiam Regu-

(1) Reg. san. Bened. c. ult. pag. 506. (2) An. 670. (3) Can. 7. (4) Conc. Gall. To. 1. (5) Ann. 74.

gulæ Benedicti sese devoverunt (1): *Abbates vero & Monachi receperunt Regulam sancti Benedicti ad restaurandam normam Regularis vitæ*. Exinde fere in ore, sola in admiratione hominum fuit Regula Benedicti, cum inter exordia familiæ Caroli Magni,quæ tunc rerum potiebatur, Monasteria omnia ad ejus Regulæ normam renovata quodammodò & restaurata fuissent. Legatus Pontificis Bonifacius, tam vere Restaurator Ecclesiæ Gallicanæ, quam Germaniæ Apostolus & sator celebrandus, non mediocriter etiam studuit roborandæ propagandæque tunc Regulæ, quæ in summam jam invaserat in Italia auctoritatis arcem. Præfuit enim Liptinensi Concilio (2) Bonifacius, & Benedicti Regulam Monachis omnibus Occidentalibus præstituit: is ipse, qui Abbatiam Fuldensem in Germania condidit *sub Regula sancti Benedicti*, quam confirmari obtinuit a Zacharia Papa.

XII. Quod ad Italiam vero spectat, manifestissime liquet ex Bonifacio IV. Papa (3), jam tum ejus ævo habitum esse eo loco Benedictum & honore, quo Parentem & Legislatorem omnium Monachorum: quando nimirum id agens, ut probaret Monachos sacerdotalibus muniis funditus arceri non debere, inde argumentatur, quod iis eos non interdixerit beatus Benedictus (4). *Neque enim Benedictus Monachorum præceptor almificus hujusmodi rei aliquo modo fuit interdictor*. Joannes Diaconus Gregorii Magni vitæ scriptor omni virium animique contentione connititur, ut Gregorium illiget Ordini & Regulæ beati Benedicti, probetque Benedicti & ejus Regulæ sectatores Monachos in Angliam ab eo ferendæ fidei causa ablegatos esse (5). *Et sui Monasterii Monachos Benedicti utique Regulis mancipatos in Saxoniam destinarit*. Ejus rei hæc ab eo depromitur ratio, quod eo ævo Monachi Angliæ omnes beati Benedicti Regulam habitumque profiterentur, ac præ se ferrent. *Vix potest in illis partibus Monachus aliquis inveniri, a quo non observetur tam in proposito, quam in habitu Regula Benedicti*. At tam inanis est hæc probatio, quam vana Joannis Diaconi opinatio, & a vero aliena. Cum enim fusissime Gregorius in Dialogis (6) vitam scripserit beati Benedicti, ne litteram ullam facit, qua significet, seipsum uni ejus Regulæ adhæsisse, aut eam Monasteriis suis unam proposuisse sectandam. Non tacet nomina quatuor beati Benedicti discipulorum, a quibus hausisset, quæ de eo mandasset litteris: sed non aliquem eorum in sua Monasteria accivisse se memorat. Regulam Benedicti hoc longe pulcherrimo justissimoque exornat encomio (7) *Scripsit Monachorum Regulam, discretione præcipuam, sermone luculentam*: at non scribit eam vel a se, vel jussu suo in Monasteriis suis specialius, quam alias servatam fuisse. Quin ex adverso testificatur, & seipsum se & Monasteria sua commisisse Abbati Valentioni, alumno beati Equitii; non autem beati Benedicti discipulo cuiquam (8) *Vitæ namque venerabilis Valentio, qui post in hac Romana urbe, mihi, sicut nosti, meoque Monasterio præfuit, prius in Valeriæ Provincia suum Monasterium rexit*. Quod autem Provinciæ Valeriæ Monasteria Equitii institutis formata fuissent, idem infra declarat Gregorius (9): *Qui nimirum Equitius pro suæ magnitudine sanctitatis, multorum in eadem Provincia Valeriæ Monasteriorum Pater exstitit*. Confirmatio autem Regulæ beati Benedicti in Synodo Romana a Gregorio facta, nihilo firmioribus nititur fundamentis. Needum enim in more positum erat, ut Regulæ Monasticæ a Papa confirmarentur. Adde, quod incolumis & intacta cum ea Synodus in nostras transmissa sit manus, altum de illa Regula silentium est.

XIII. Fateri ergo necesse est, nonnisi post obitum B. Gregorii, & post ejus evulgatos in Italiam omnem Dialogos, vitam, & Regulam B. Benedicti tam late percrebuisse, & radiasse tam splendide, ut Monasteria omnia ei se Regulæ præ ceteris, & tandem ei uni, omissis ceteris, adglutinarint (10). Ex

(1) Can. 7. (2) Can. 1. (3) Ep. 4. 13. (4) Collec. Rom. Hol. pag. 241. (5) L. 6. c. 80. 81. (6) Dial. l. 2. Præfat. (7) L. 2. c. 36. (8) L. 4. c. 21. (9) L. 1. c. 4. (10) Surius die 2. Januarii c. 26.

Ex quo & illud contigit, ut præter mentem suam, dum nihil aliud moliuntur, quam ut omnium elimatissimam sanctissimamque Regulam deligant, ad unam se beati Benedicti Regulam, ad ejus se nomen ordinemque adgregarint: non quo ulla esset jam tum vere Congregatio, aut quod Monasterii unius Abbas plurimis aliis præesset; sed sola eorum inter se cognatione ex unius observatione Regulæ. Ex fuere vices in Italia a sexcentesimo Christi anno ad septingentesimum, in Gallia a septingentesimo ad octigentesimum.

XIV. Diximus jam primas tulisse Benedicti Regulam, ob indulgentiam maxime sapientiæ sale conditam. Id quippe in ea mirabatur magnopere Gregorius *Discretione præcipuam*. Auctor vitæ sancti Eugendi tradit, in Gallia in honore fuisse potissimum Regulas Basilii, Pachomii, Leronis, Cassiani, sed cum temperamentis cœlo Gallicano accommodatis: *Efficacius hæc faciliusque natura vel infirmitas exsequitur Gallicana*.

XV. Indubium prorsus est Monasticæ professionis vincula induisse Gregorium, & Abbatis nomine & dignitate ante claruisse, quam Apostolico insiitaret throno. Testatur ipsemet inter prima conversionis suæ rudimenta optatissimum sibi fuisse, ut & virtutem coleret, nec seculi tamen contubernio aut velle abstineret: *Postquam cælesti sum desiderio afflatus, seculari habitu contegi melius putavi, &c. Inolita me consuetudo devinxerat, ne exteriorem cultum mutarem*. Sed hos tandem ille abscidit nexus. & in portum Monasterii se conjecit. Audiendus ipsemet Gregorius: *Portum Monasterii petii, & relictis, quæ mundi sunt, ex hujus mundi naufragio nudus evasi*. Sic ille testificatus est ad Leandrum Hispalensem Episcopum scribens, in præfatione Moralium Job. Disertius exprimi non potuit professio Monastica. Constitutio Gregorii in gratiam Monachorum edita, quam Baronius contulit in annum 1601. testatum facit perfunctum ipsummet esse Abbatis officio in Monasterio sancti Andreæ Romæ (1), *Anteactum nos officium, quod in regimine Cœnobii exhibuimus, informat*. Auctor est Gregorius Turonensis, Gregorium Magnum exædificatis & amplissime dotatis septem Monasteriis, reliquas res suas vendidisse & erogasse in pauperes: *Reliqua vendidis cum omni præsidio domus, & pauperibus erogavit*. Quæ omnium abdicatio fere non fit, nisi in amplexanda Monastica professione. Dilucidius etiam Beda: *Mutato repente seculari habitu Monasterium petiit*: Idem habet Paulus Diaconus in vita hujus Pontificis (2): *Mutato repente seculari habitu Monasterium petiit, & ex hujus mundi naufragio nudus evasit*. Joannes Diaconus affirmat Gregorium Monasticam vitam induisse sibi in Monasterio sancti Andreæ, quod Romæ struxerat (3): *Monasterium fabricavit, in quo, relictis sericis, auro gemmisque radiantibus togis, simulque supellectilibus reliquis in usum pauperum erogatis, ex hujus mundi naufragio nudus evasit, diuque desideratum Monachicum cupiens indumentum, &c.* Ubi patet duos vitæ Gregorii Scriptores istos ipsismet Gregorii verbis usos, narrasse, ut secularibus impedimentis omnibus semet spoliarit, ut nudus e naufragio seculi enataret in portum religiosæ vitæ, cujus & induisset habitum. Id ipsum manifestius adhuc patefecit Bonifacius IV. in Synodo Romana anni 610. sexto tantum post Gregorii obitum anno; ubi eorum labefactans inania molimina, qui Monachis sacerdotalium functionum sepiebant aditum, arguit, Pontificatu ergo summo Gregorium ipsum interdicendum fuisse, cum certissimum sit Monasticas illum gestasse vestes: *Si veteres æmuli vera prædicarent, Apostolicæ Sedis compar beatus Gregorius Monachico habitu pollens, ad summum apicem nullatenus conscenderet*.

Nec minus indubium est Gregorio agnitam fuisse Regulam B. Benedicti, quam supra tam luculento diximus ab eo exornatam fuisse testimonio in Dialogis (4): *Regulam Monachorum* vocat, tanquam omnium præstantissima. In Epistola etiam quadam sua (5) eandem laudat: *Si Regulam Monachorum nosse voluisset*; laudat porro

(1) L. 10. Hist. (2) L. 11. c. 1. (3) L. 1. c. 6. (4) L. 1. c. 36. (5) L. 9. Ep. 41. C. 42.

porro caput Regulæ, quod in Benedicti Regula legere est. Cum tanto vero studio Benedicti vitam scripserit Gregorius in Dialogis, facile hinc conjicitur suis illum in Monasteriis ei vitæ & Regulæ plurimum curæ & reverentiæ impendi voluisse. Unde & a Bonifacio IV. in Concilio Romano anni 610. dicitur *Benedictus Monachorum Præceptor*. Probat Joannes Diaconus Gregorium sectatum esse instituta & Regulam Benedicti, ex ejus tabellis, quæ visebantur Romæ cum stricto cingulo, ex laudibus, quibus eam Regulam commendavit, denique ex ejus Regulæ observantia generali in omnibus Angliæ Monasteriis, quæ ejus discipuli condiderant (1): *Porro in exilitate baltei, quæ unius pollicis mensuram nunquam excedit, speciem propositi Regularis olim a sancto Benedicto statuti, cujus ipse vitam describens in Dialogo, Regulam quoque laudaverat, eum servasse luce clarius manifestat. Præsertim cum idem venerabilis Doctor Gregorius sui Monasterii Monachos Benedicti utique Regulis mancipatos in Saxoniam destinarit.* Saxoniam vocat Angliam, quod Germaniæ gentes duæ, Angli & Saxones, Magnam Brittaniam junctis viribus perdomuissent: *Quod vero Monachi a Gregorio in Saxoniam missi, sancti Benedicti fuerint Regulæ mancipati: inter alia illud etiam ostendit, quod ex illius discipulis vix potest in illis partibus Monachus aliquis inveniri, in quo non observetur tam in proposito, quam in habitu Regula Benedicti.*

Senescente nono seculo scribebat Joannes Diaconus, & sui certe ævi sermone utebatur, cum ajebat Gregorium & discipulos ejus vesti, instituto, & Regulæ B. Benedicti sese mancipasse. Seculo septimo uno adhuc corpore & ordine censebantur omnes indiscriminatim Monachi, necdum vestis, aut Regulæ unius præ aliis venditatione alii ab aliis discreti. Pontifices, Episcopi, Synodique, in quorum potestate tunc prorsus erant Monachi, Regulam Benedicti ceteris antepositam voluere, utque in eam omnia se conferrent Monasteria. Id desinente seculo VII. & decurrente VIII. factum est. Hinc nusquam se Gregorius, vel Equitii, vel Benedicti profitetur sectatorem, sed tantum vestem & professionem Monasticam induisse. Hinc & proprietarium Monachum notavit, ut prævaricatorem Regulæ sui Monasterii: *Quippe quia ejusdem semper Monasterii mei Regula fuerat, ut &c.* quanquam non nescius esset hoc etiam caput esse Regulæ beati Benedicti. Denique inde est, quod Benedicti Regulam appellavit, non solam Regulam Monasteriorum, sed *Regulam Monachorum*, gnarus Regulas tunc omnes omnibus Monasteriis communicari hactenus solitas, sicut & Clericis Canones omnes. Hinc & sæpius jam laudata Romana Synodus Bonifacii IV. Benedictum commendat ut præcipuum magistrum Monachorum, non horum, aut illorum, non aliquorum proprie suorum, sed simpliciter Monachorum; quod omnia adhuc Monachis tunc communia essent. Hinc & eodem Concilio nominantur Gregorius Romæ, Benedictus Italiæ, Martinus Galliæ, Augustinus Angliæ, ut splendidissima lumina Monastici Ordinis sine ullo inter ipsos discrimine. Hinc denique ipse Bonifacius IV. in Epistola ad Ethelbertum Regem Angliæ magnopere approbat ejus consilium instituendæ Congregationis Monachorum in Cantuariensi Monasterio, quod olim construxerat Augustinus: (2) *Monachorum regulariter viventium habitationem, Monachorum gregem.* Nec in mentem venit illi exprimere, cujus Ordinis & cujus Regulæ professores futuri essent illi Monachi.

Hinc est, quod Beda Monasterii quidem Cantuariensis ab Augustino Gregorii discipulo constructi mentionem facit: sed nec eo loco, nec ullo quovis alio vel Regulam, vel instituta B. Benedicti commemorat, cum sexcentis locis de Monachis agat. Non quod nesciret Benedicti Regulam Beda, cum simillimum veri sit, eam ab Augustino perlatam in Angliam fuisse, & Cantuariensi Monasterio communicatam. Sed nondum is erat usus, ut Monachi se alii ab aliis discernerent unius ostentatione peculiaris Regulæ. Sub finem certe historiæ suæ monet nos Beda, paucis se exarasse historiam

(1) L. 4. c. 80. (2) L. 2. c. 13.

riam Monasterii sui Viremuthensis, in quo stadium vitæ confecerat. In ea autem Viremuthensis Monasterii historia traditur primum ejus conditorem Benedictum Biscopum, paullo ante mortem vehementer adhortatum esse Monachos suos, ut Benedicti Regulam religiosissime observarent, maxime vero in electione Abbatis (1)? *Ut juxta quod Regula magni quondam Abbatis Benedicti, juxta quod privilegii vestri continent decreta, in Conventu vestro congregati perquiratis, qui aptior ad tale ministerium probetur.* Inde non incongrue concluditur eandem B. Benedicti Regulam in Monasterio quoque Cantuariensi summo in honore fuisse, cum ejus ante Abbas idem Biscopus fuisset; denique illuc etiam ab Augustino advectam fuisse. Sed non inde unquam effici poterat, ut Monasteria Angliæ alia ab aliis, vel a quibuscunque aliis per Occidentem discerni voluerint, observatione Regulæ sancti Benedicti, quæ sibi propria esset, aut quæ ullis Monasteriis ita esset, propria, ut non cum ea cæteræ quoque Regulæ colerentur.

Missam facio vitam sancti Vilfridi Eboracensis Archiepiscopi, scriptam ab ejus alumno Monacho Cantuariensi, qui testificatur ab eo Cantuaria Eboracum perlatam esse Regulam Benedicti, adulto jam seculo VII. *Revertens cum Regula Benedicti, instituta Ecclesiarum bene melioravit.* Mitto quæ apud Willelmum Malmesburiensem eloquitur ipse Vilfridus, *se primum, qui sancti Benedicti Regulam a Monachis observari jusserit.* Mitto carmina sancti Adelmi Abbatis, deinde Episcopi Shireburnensis in Poemate de Virginitate:

> *Primus, qui nostra statuit certamina vitæ,*
> *Qualiter optatam teneant Cœnobia normam.*

Consule, si vacuum est, luculentissimam Mabillonii disertationem, Tomo II. ejus Analectorum, cui ipse debere me multum profiteor in hoc nodo expediendo.

Quoad Gallias, si ineluctabilis esset auctoritas Synodi Augustonensis anno 665. vel 670. sub sancto Leodegario Episcopo, videri posset jam tum Benedicti Regula in eis multum propagata fuisse. Jubet enim ea Synodus districtissime Canones a Canonicis, a Monachis Regulam B. Benedicti observari: *De Abbatibus vero vel Monachis ita observare convenit, ut quidquid Canonicus ordo vel Regula sancti Benedicti edocet & implere, & custodire in omnibus debeant.* Sapere mihi quidem videtur hoc statutum mores & ingenium seculi ejus, quod Pipinus & Carolus Magnus illustrarunt. Si vere autem Leodegarii ea est Synodus, fatendum erit ab eo prælusum esse Pipino & Carolo idque prætentatum, ut Regulæ B. Benedicti reliquæ omnes subjicerentur, vel decederent.

Ita verosimilius fieret B. Maurum, cum in Gallias profectus est, tot nova conditurus Monasteria, eo Regulam quoque Benedicti importasse. Nec enim consentaneum est, ut tantus alumnus tanti magistri, monumentum longe præstantissimum secum advehere neglexerit; & qui Monasteria conditurus venerat, Regulam præterierit. Ideo & Carolus Magnus retro flectitur usque ad B. Martinum, ejusque discipulos, ut Monachos inveniat, quibus B. Benedicti Regula proposita non fuerit, & de quibus jure ambigi possit, quam Regulam sectarentur: *Inquirendum qua Regula Monachi vixissent in Gallia, priusquam Regula sancti Benedicti in ea tradita fuisset; cum legamus sanctum Martinum Monachum fuisse, & sub se Monachos habuisse, qui multo ante sanctum Benedictum fuit.* Dicitur quidem a Petro Diacono, Simplicius discipulus & successor Benedicti Regulam ejus omnibus Monachis proposuisse: *Regulam, quam suus Magister ediderat, publice legendam omnibus Monachis tradidit.* Verum id de Italia intelligi potest. In ea vero beati Mauri vita, quæ a Fausto scripta est, & ab eodem Petro Diacono laudata, B. Benedictus Mauro in Gallias profecturo Regulam dicitur tradidisse, sua ipsius manu exaratam. Nec me præterit hoc Fausti opusculum minus probari asperioribus quibusdam censoribus. Sed quod attinet ad Regulæ depositum illis commendatum, qui novas excitaturi erant Mo-

V 2

(1) L. 1.

Monachorum Colonias, nulla admodum subest justa suspicionum causa.

Tradit Paulus Diaconus Longobardos expilasse, & funditus evertisse Cassinense Monasterium, tumque Monachos Romam profugos eo secum attulisse Regulam (1): *Sacrum codicem sanctæ Regulæ, quam præfatus Pater composuerat, & quædam alia scripta, necnon libram panis, & mensuram vini, & quidquid ex supellectili recipere poterant, deferentes*. Cum Constantinus, Simplicius, Vitalis, & Bonitus successissent alii aliis, & omnes Benedicto, sub hoc postremo contigit excidium Montis Cassini (2). Galli Cenomanenses & Aurelianenses cum Cassinum perrexissent, B. Benedicti & B. Scholasticæ sororis ejus corpora reverituri, ea noctu asportarunt, advexeruntque in Gallias, ubi magnificentissima illis constructa sunt templa. Hæc Francorum pietas argumento est, nomen & Regulam B. Benedicti jam tum increbuisse per Gallias. Ceteroquin totam illam narrationem aut peritioribus, aut majoris otii censoribus excutiendam lubens permitto. Centum & decem annis post excisum Cassinense Monasterium, Petronax, jubente Gregorio II., illuc profectus est, ut novum Monasterium exædificaret. Missum est ad eum a Zacharia Papa autographum ipsum Regulæ B. Benedicti (3): *Insuper & Regulam, quam B. Pater Benedictus suis sanctis manibus conscripsit, paterna pietate concessit*.

XVI. Tempestivum jam est ad Hispanias delabi, ubi Mariana fidem facit, non ante annum 515. mentionem habitam esse Monachorum, quo coaluit Concilium Tarraconense (4): *In eo primum Concilio mentio Monachorum extat inter Hispaniæ monumenta*. Alibi autem tradit, id contigisse ætate Gregorii Turonensis, Donatum nempe Monachum ex Africa cum septuaginta Monachis trajecisse in Hispaniam, ibique exstruxisse Monasteria & certa instruxisse Regula, cum prius per Hispanias visi non essent, nisi Anachoretæ, nullis devincti votis: *Gregorio æqualis Donatus Monachus adjunctis septuaginta sociis ex Africa venit in Hispaniam, & Monasterio exstructo, Monasticam vivendi rationem certis nimirum legibus institutisque temperatam invexit primus in Hispaniam, ut Hildephonsus scribit. Monachi enim, quorum in Actis Conciliorum Hispaniæ ante hæc tempora mentio extat, aut nulla votorum religione constricti erant, aut per sylvas dissipati vitam exigebant solitariam*. Isidorus Hispalensis Episcopus aliquanto post Hispaniæ Monasteriis Regulam concinnavit suam, quam pene constat ibi diutius magno in pretio fuisse, donec Mauri Afri Hispanicas Ecclesias propemodum omnes devastarunt, ineunte octavo seculo.

CAPUT XXV. *P. 3. l. 1. c. 33.*

De Regulis Monasticis sub Imperio Caroli Magni

I. II. Omnia Monasteria Imperii Caroli Magni Regulæ beati Benedicti mancipata. Probationes.

III. Reliquæ Regulæ expunctæ & abolitæ non fuere, sed contextæ quodammodo, vel attextæ instar supplementi ad Regulam beati Benedicti.

IV. Anianæ Abbas Benedictus hoc supplementum, sive hanc edidit Concordiam ceterarum omnium Regularum.

V. Immo & in Capitulare eas contulit, quod Capitularibus Regum Franciæ innexum est.

VI. Ruente Imperio Caroli Magni Berno Abbas Cluniacum condidit, & Pater Rectorque fuit Generalis Congregationis longe plurimorum Monasteriorum strictioris observantiæ, quanquam principatus honoris semper esset penes Abbatem Cassinensem, quem Abbatem Abbatum Pontifices Romani declaraverant.

VII. Eremitas instituit beatus Romualdus, qui Religiosum statum ad summum apicem perfectionis extulerunt.

VIII. Quæ fuerit potestas Generalis Benedicti Anianæ Abbatis in subjecta sibi Monasteria.

IX-

(1) L. 4. c. 6. (2) L. 6. c. 2. (3) L. 6. c. 13. (4) L. 1. Hist. Hispa. c. 7. L. 5. c. 11.

IX. De Abbatibus, quibus praeterea fuerant cellæ.

X. Cluniacensis Congregatio prima omnium fuit sub uno Abbate Generali.

XI. In Oriente erant & Præpositi Generales Monasteriorum.

XII. Nulla erat Regularum diversitas. Regebantur Monasteria omnia Legibus &, Canonibus.

XIII. Nova ejusdem rei probationes.

XIV. De Eremitis & Inclusis.

I. NE dubitandi quidem locus residuus est ullus, quin sub Imperio Caroli Magni, & Imperatoriæ ejus familiæ, Regula beati Benedicti reliquas omnes obscuraverit, & pro Monachorum omnium Regula habita sit; sicut Constitutiones Pontificum, Conciliorum, & Patrum, instar habebant Regulæ generalis Clericorum. Concilium Francofordiense in hunc modum præcipit (1): *Ut Abbas cum suis dormiat Monachis secundum Regulam sancti Benedicti, &c. Tales electi sint Cellarii, quales Regula sancti Benedicti docet.* Diximus jam aliquoties a Crodogango Episcopo Regulam beati Benedicti inflexam emollitamque fuisse, atque contemperatam, ut ea etiam jam esset Regula Canonicorum. Sub Pipino Rege id contigit. Hæc initia fuere propagationis effusissimæ hujus Regulæ. Quanquam enim annis jam amplius centum Regula Benedicti & amori fuisset, & admirationi in Italia, in Gallia, Angliaque: nondum tamen is illi cumulus accreverat auctoritatis, ut una esset Regula Monachorum, cujus aliæ supplementum duntaxat essent.

Quin & fluitabant adhuc nonnihil hæc exordia. Carolus quippe Magnus cum plurimas quæstiones alias Episcopis, doctissimisque sui Imperii hominibus enodandas, tum hanc quoque proposuit, An possent Monachi esse alterius, quam B. Benedicti Regulæ sectatores: & ecquam sectarentur Regulam Monachi Galliarum, antequam allata huc esset Regula Benedicti (2): *Utrum aliqui Monachi esse possint, præter eos, qui Regulam sancti Benedicti observant, &c. Qua Regula Monachi vixissent in Gallia, priusquam Regula sancti Benedicti in ea tradita fuisset, cum legamus sanctum Martinum & Monachum fuisse, & sub se Monachos habuisse, qui multo ante sanctum Benedictum fuit.*

Dominabatur tunc ergo sola beati Benedicti Regula, ita ut memoria pene excidissent Columbani, Cæsarii, & Aureliani Regulæ, aliæque omnes. Nec tamen ambigebat quisquam, qui fuissent in Gallia Monachi ante Benedicti tempora, & Regulæ cuipiam antiquiori addicti. In Concilio Moguntino anni 813. hinc coaluerunt Episcopi, ut semetipsos excuterent, excussa, & perpensa Regula sua, nempe Evangeliis, Epistolis Pauli, Actis Apostolicis, Canonibus, Scriptis Patrum, maxime autem Pastorali Gregorii Magni. Ex alia parte ibidem coierunt Abbates & celeberrimi quique ex Monachis, ut conferrent de Regula beati Benedicti, consultarentque de Monastico statu ad summum perfectionis suæ fastigium provehendo (3): *In alia turma consederunt Abbates, & probati Monachi, Regulam sancti Benedicti legentes atque tractantes diligenter, qualiter Monachorum vitam in meliorem statum perducere potuissent.* Denique præcepit Concilium, ut Abbates religiosissime Benedicti Regulam servarent (4): *Secundum doctrinam sacræ Regulæ Benedicti, quantum humana permittit fragilitas.* Ne Monialibus quidem alia tunc, quam Benedicti Regula erat proposita: *Quæ vero professionem sanctæ Regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant; sin autem, canonice vivant, &c.* Infra demonstrabitur, Sanctimoniales admodum omnes, quæ beati Benedicti Regulam non amplectebantur, Canonicas fuisse, sine voto, sine professione.

II. Eodem anno celebratum est etiam Concilium Remense II. ubi & Pastoralis liber Gregorii Episcopis perlectus est, Canones Canonicis, Regula beati Benedicti Monachis (5): *Lecti sunt Canones, ut quisque Canonicus legeret, vitamque suam minime ignoraret.* Et loci & temporis sum-

(1) Ann. 794. Ca. 3. 141. (2) Ann. 811. Con. Gall. p. 261. 253. (3) Can. 21. (4) Can 13. (5) Can. 8. 9.

summa illa fuisset opportunitas legendæ Augustini Regulæ, si hujus ævi Canonici ei fuissent obnoxii; sicut Monachis inculcata ibi est Benedicti Regula: *Lecta est Regula sancti Benedicti, ut ad memoriam reduceretur Abbatibus, qualiter se & suos secundum eandem Regulam gubernare valerent*. In Concilio III. Turonensi ejusdem anni restituta est primo honori, primævæque observantiæ eadem Regula in omnibus Monasteriis, ubi olim floruerat; cum præjudicatum id tunc esset Canonicorum potius, quam Monachorum Cœnobia fuisse illa, ubi ea non dominata aliquando fuisset (1): *Monasteria Monachorum, in quibus olim Regula beati Benedicti conservabatur*. Manifestius id quoque fit ex Concilio Cabilonensi II. ejusdem anni, ubi dicitur: omnes pene ejus Provinciæ Monachos Regulæ beati Benedicti devinctos fuisse (2), *Quia pene omnia Monasteria Regularia, in his regionibus constituta, secundum Regulam sancti Benedicti se vivere fatentur*.

Cum omnes Regni sui Episcopos Carolus Magnus in hæc quatuor aggregasset Concilia, jam nemo in dubium vocare potest, quin tam late pateret Regulæ Benedicti auctoritas quædam summa, quam imperium Caroli Magni. Similiter etiam Conventus Aquisgranensis (3) Abbatum anno 817. non aliud fere, quam varia ejus Regulæ Capita innovavit illustravitque, non sine novis quibusdam necessariæ tum prudentiæ & caritatis delinimentis. Verbi gratia, ut carnes esitare liceat quatriduo tum in festo Natalis Domini, tum in Pascha. Denique Concilium II. Aquisgranense (4) sub eodem Ludovico Pio habitum anno 836. generalem edidit Constitutionem, ut Canonici omnes subjicerentur Regulæ Canonicorum, quæ in primo Aquisgranensi Concilio compilata fuerat, & Monachi similiter omnes Regulæ beati Benedicti: *Monachi vero secundum traditam unanimiter a beato Benedicto Regulam, regularem vitam sectentur*.

III. Erat, quod stuperemus, celebratissimas olim tot Regulas alias usque adeo intercidisse, ut ne earum quidem memoria propemodum superesset ulla. Nisi succurreret animo, in illa Ecclesiarum Regnique ruina generali, dum Clodovæi domus concideret, cum Clero & Ordine Monastico absorptas quoque fuisse Regulas illas pene omnes, cum vitiorum infanda colluvies per universas Galliarum Provincias restagnaret. Cum vero Carolinæ familiæ Principes Regnum Ecclesiamque cœperunt in pristinam revocare formam & pulchritudinem, ut Clero proposita est Regula Chrodogangi, seu Concilii Aquisgranensis, ita & Monachis Regula beati Benedicti, illa ipsa, quæ ante labem illam jam celebrabatur; illa, quam Crodogangus ipse Canonicis aptare tentaverat: illa denique, quam inspirasse credebatur & dictasse Spiritus sanctus, Canonicarum omnium Legum auctor & parens, ut loquitur Concilium II. Duziacense (5): *Spiritus sanctus per beatum Benedictum, eodem spiritu, quo & sacri Canones conditi sunt, Regulam Monachorum edidit*.

In Italia vero Benedicti Regulæ subditos fuisse omnes Monachos, ne in controversiam quidem duci poterat. Concilium Ticinense anni 850. sub Ludovico Imperatore duas non amplius Regulas approbabat, Canones pro Canonicis, Regulam Benedicti pro Monachis & Monialibus: *De Monasteriis autem virorum, seu fœminarum, quæ secundum Regulam sancti Benedicti, vel secundum Canonicam auctoritatem debent esse disposita*.

IV. Constat nihilo tamen minus maxime insignem Benedicti Regulæ propagatorem fuisse Benedictum Anianæ Abbatem in Narbonensi Gallia ortum, seu Linguæ Occitanæ regione. Accivit eum in Franciam Ludovicus Pius, & ea illi amplissima Latifundia, ea summæ auctoritatis præsidia contulit, quibus opus esset, ut duodecim construeret Monasteria, veluti quædam Regulæ hujus propugnacula; ad perfectionem Monasticam muniendam (6); *Hic est Benedictus, per quem Dominus Christus in omni Regno Francorum Regulam*

(1) Can. 23. (2) Can. 22. (3) Can. 78. (4) Can. 15. (5) Ann. 874. (6) Du Chesne Hist. Franc. T. 3. pag. 368.

lam sancti Benedicti restauravit. Invisa fuerant & perlustrata prius a Benedicto hæc Monasteria omnia, perpensæque Regulæ & leges, quibus regerentur; tum ex iis omnibus una consarcinata fuerat, quæ omnes complecteretur, & quam ipse omnibus a se fundatis Monasteriis præstitueret: *Dedit cor suum ad investigandam beati Benedicti Regulam, eamque, ut intelligere posset, satagens, circuivit Monasteria, peritos quosque interrogans, quæ ignorabat, & omnium Sanctorum, quascunque invenire potuit, Regulas congregavit, normamque utilem & Monasteriorum consuetudines didicit, suisque eas tradidit Monachis observandas*.

Hæc altera vero responsio est ad eam quæstionem, quo denique evasissent tot aliæ Regulæ, quarum non mediocris ante fuerat fama, non obscura gloria. Alter hic Benedictus omnibus Galliarum Monasteriis generaliter præpositus, Regulas illas omnes undique conquisitas compilavit, conflavit in unam, ut id Benedicti Regulæ supplementum esset, consuetudinibus cujusque Monasterii præclarioribus eo congestis: cui rei ipsius Ludovicii Pii Imperatoris accessit confirmatio. In eum modum additæ & consociatæ fuere cum beati Benedicti Regula Regulæ omnes vetustiores, ita ut non minus deinceps ponderis hæc Benedicti Anianæ Abbatis *Regularum concordantia* habuerit, quam ipsa princeps Regula beati Benedicti (1): *Præfecit eum Imperator cunctis in regno suo Cœnobiis, ut sicut Aquitaniam Gothiamque norma salutis instruxerat, ita etiam Franchos salutifero imbueret exemplo; &c. Ut sicut una omnium erat professio, fieret etiam omnium Monasteriorum salubris una consuetudo, jubente Imperatore eggregatis Cœnobiorum Patribus, una cum compluribus Monachis, per plures resedit dies. Omnibus ergo simul positis Regulam ab integro discutiens, cuncta obscura dilucidans, utiles consuetudines, affectusque confirmavit, &c. Quas minus Regula pendit consuetudines, assentientibus cunctis protulit. De quibus etiam Capitulare institutum Imperatori confirmandum prabuit, ut omnibus in Regno suo positis Monasteriis observare præciperet. Cui protinus Imperator assensum prabuit, inspectoresque per singula posuit Monasteria, qui utrum ea, quæ visa fuerant, observarentur, inspicerent*.

V. Hoc certe Capitulare est, quod legere est in libro I. Additionum ad Capitularia Caroli Magni, capitibus sexaginta duobus contextum, quod auctor est Leo Ostiensis, observatum fuisse non minus sancte & religiose, quam ipsam B. Benedicti Regulam: *Sexaginta duo generalia Capitula constituit, quæ omnia apud nos perinde fere, ac si Regula sancti Benedicti, observantur* (2). Ex quo elucet, non aliter obscuratas a Benedicti Regula Regulas ceteras, quam quod ei insertæ & implicatæ quodammodo fuerint. Possent dici ea quoque ratione immortaliter vivere, quod ex iis optima quæque in suam transtulisset sanctus Benedictus. Ita præfatus est Anianæ Abbas Benedictus in Concordantiam suam Regularum: *Cæpi Regulas legere Patrum, quas dum sagaci intentione percurrerem, & eadem pene, quæ a sancto Benedicto prolata sunt verba in quibusdam locis, in quibusdam vero sensum eundem cognoscerem, &c. Beatus Benedictus suam a ceteris assumpsit Regulam, & veluti ex manipulis unum strenue contraxit manipulum*. Ergo Regulæ omnes beato Benedicto anteriores, ejus Regulæ ab eo innexæ sunt, posteriores vero omnes Capitulari Benedicti Anianæ Abbatis intextæ.

VI. Labefactata rursum Caroli Magni prosapia, una concidit Regni & Ecclesiæ, Cleri & Monastici status disciplina. Tum vero circa annum scilicet 912. Berno Abbas benevolentia fretus Willelmi Aquitaniæ Ducis, Cluniacensem Abbatiam in Burgundia excitavit, ubi reviviscentis Monasticæ disciplinæ fundamenta rursus ponerentur. Ea est Odilonis Cluniacensis Abbatis V. sententia, in vita sancti Majoli prædecessoris sui. Gigniacensis Abbas fuerat Berno, & ex Comite Monachus factus, amplissimum Comitissæ parentis suæ patrimonium in fundationem & dotem contulit Monasterii Cluniacensis.

Ex

(1) Ib. p. 192. (2) Hist. Cass. L. 1. c. 18.

Exinde fuit Cluniacensis Abbatia novum caput instaurati Ordinis sancti Benedicti in Gallia, quo ibi natales & veluti cunabula fuissent novæ Congregationis, innumerabilia pene Monasteria non multo post complexæ, sub uno Capite & Generali Abbate. Præluserat & quasi prætentaverat rem Benedictus Anianæ Abbas, ut omnia Monasteria in unum consociaret, at ejus præfestino obitu in nihilum abierant ejus conatus præclarissimi. Nec dissimulandum tamen hunc amplissimum Cluniacensis Monasterii principatum, Galliæ finibus circumscriptum fuisse. Sic innuit Ordericus Vitalis (1) his verbis: *A Cluniacis, quorum auctoritas inter nostrates Monachos maxime præcellit*. Cassinensi enim in Italia Abbatiæ suus semper incolumis illibatusque in omnia Occidentis Monasteria vindicabantur principatus honoris & gloriæ. Et quidem cum ad Cassinense Monasterium profectus esset sanctus Odilo Cluniacensis Abbas, rogatusque Missarum sollemnia celebrare cum pastorali sacroque Abbatum baculo, eo potestatis insigni uti constantissime recusavit præsente Abbatum Abbate, hoc est, Abbate Cassinensi (2). *Longe refugit dicens, Nequaquam dignum esse, contra fas esse, quempiam Abbatum manu pastoralem præferre virgam, ubi Benedicti Vicarium, Abbatem scilicet omnium Abbatum esse contingeret*. Eam honoris prærogativam contulit Romanus Pontifex Abbatibus Cassinensibus, ut supra Abbates omnes alios sederent in Conventibus omnibus, tam Principum, quam Episcoporum. *In omni Episcoporum, Principumque Conventu superiorem omnibus Abbatibus sedem, & in Consiliis eorum priorem sententiam firmavit*. Pontius Cluniacensis Abbas cum Romæ Concilio adesset, una cum Abbate Cluniacensi, & illam quoque nominis gloriam sibi arrogaret, ut Abbas diceretur Abbatum fractus tandem est pondere & evidentia rationum, pro Cassinensi Abbate militantium, cui Pontifices quoque eum titulum integrum uni servaverunt, quod e Cassino Regula in omnem se orbem effuderit. (3);

VII. Sed non intra Benedicti Regulæ cancellos cohiberi potuit fervor perficiendæ & ad summum apicem impellendæ Monasticæ perfectionis. Romualdus (4) longe plurimorum in Italia cœtuum auspex parensque fuit, qui invias asperrimasque solitudines Anachoretarum gregibus frequentarunt. Scripsit Romualdi vitam Petrus Damiani, scripsit & Apologiam. Confestim enim his Anachoretis summæ ad perfectionis culmen eluctantibus obtrectari cœptum est, quod semitam tenerent, quam non præmonstrasset, non tenuisset B. Benedictus, quodque suo cœtui adgregarent Monasteriorum B. Benedicti desertores. His ora obturabat Petrus Damiani hoc responso, caveri a B. Benedicto, ne Abbates alii aliorum Monachos admitterent, dum cogniti sibi mutuo essent (5). *Caveat Abbas, ne aliquando de noto Monasterio Monachum ad habitandum suscipiat sine consensu Abbatis sui*. Sed Priores Anachoretarum ea prohibitione non implicari: inconcussam illam enim semper viguisse in Ecclesia doctrinam; post diuturna cœnobiticæ vitæ tyrocinia fas esse ad solitudinis perfectionem eniti: denique ipsummet Benedictum id contestatum esse, nonnisi rudibus se & incipientibus Regulam scribere, quibus opus est quibusdam vitæ communis rudimentis initiari, ut possint aliquando numeris omnibus in Desertorum otio absolvi & præpoliri. Audi ipsa beati Benedicti verba, ut a Petro Damiani allegantur. *Regulam autem hanc descripsimus, ut hanc observantes in Monasteriis, aliquatenus vel honestatem morum, aut initium conversationis nos demostremus habere. Ceterum qui ad perfectionem conversationis festinant, sunt doctrinæ sanctorum Patrum sectatores, quarum observatio perducit hominem ad celsitudinem perfectionis otii*. Unde idem Petrus hoc edicit, eam fuisse Benedicti mentem, hoc consilium, ut lacte quodam vitæ communis alliceret incipientes; ut eo infantiæ cibo paullatim roborari, assuescerent cibo solidiori contemplationis, inter Solitarios in antrorum secessibus degustandæ. *Vides igitur quia Doctor in-*

(1) Scrip. Norman. p. 895. (2) Leo Ostien. Chron. Cass. L. 8. c. 54. & 97. (3) L. 4. c. 62.
(4) Ann. 974. (5) L. 6. Ep. 12.

insignis in Monasterio quidem constituit bonæ conversationis initium, sed post ad sublimioris vitæ in sancta Religione provocat institutum. Ut illic honeste vivere, moresque componere, velut in convalle primæ conversationis incipiat: deinde jam spiritualibus exercitiis roboratus, tanquam a lacte ad solidum cibum transiens: verticem perfectionis ascendat. Denique Benedictus ipse inter Anachoretas meruerat primum, non sine singulari fervoris fama, at modi impatiens caritas illum postea impulit, ut temperatius aliquid scriberet, instillaretque incipientibus, ut & ipsi eo blandimento ad culmen perfectionis gradatim conniterentur. *Benedictus Eremi cultor extitit, &c. Dispensative constituit prius Monasterialis vitæ planitiem, ut illic disciplinæ flagellis attriti, & exercitiis roborati jam facilius conscendamus ad eremi arcem.*

VIII. Enucleatius hic aliquid dicendum est de potestate ea generali, qua Ludovicus Pius instruxit Anianensem Abbatem Benedictum, *Præfecit eum Imperator cunctis in Regno suo Cœnobiis.* Intra Galliæ ergo limites septa fuit ea auctoritas. Sed quæ jura, quæ privilegia fuerint Abbatis hujus, seu Præpositi Generalis non satis video, unde expiscari possimus. Non enim simile veri est, omnia Galliæ Monasteria in unam Congregationem adunata fuisse, cui præesset hic Abbas, præfuturique essent ejus successores in perpetuum. Nusquam existunt vestigia hujus confœderationis perpetuæ piurium Abbatiarum sub uno generali Abbate; ne umbra quidem ulla successorum Benedicti hujus in universalem illam Præfecturam. Vidimus Capitula quædam Generalia Abbatum, seu Conventus Abbatum & Monachorum generales Regni Gallicani: sed in his nullus eminebat, nullus suopte quasi jure præerat aliis omnibus. A principe convocabantur, & universim Episcopis suberant. Ideo & quæ ibi statuebantur, Imperatorum Capitularibus implicabantur, & statutis Conciliorum. Proxime ergo ad verum accedit, hanc generalem Præposituram Anianensi tunc Abbati commendatam, personæ ejus illigatam fuisse, & extraordinario muneri, quo tum ille fungebatur, in unam &, sanctiorem formam redigendi omnia Galliarum Regularia Monasteria.

IX. Erant compluribus Abbatibus, præter princeps Monasterium suum, Cellæ, vel Cellulæ, & Obedientiæ quandoque plures. Ea erat ejusmodi potestas & ditio, quæ ad successores manaret & in omnem æque porrigeretur spiritalem temporalemque administrationem. Verum hæ Cellæ ne Monasteria quidem erant, nedum Abbatiæ. Modici erant & jejuni Conventus quinque sexve Monachorum: immo ab origine Firmæ quædam fuerant, seu villæ agrestes. Id genus erant Cellæ, quas Hugo Caroli Magni filius obambulabat, ut Abbatiæ suæ quasdam appendices & villas (1): *Cum quadam die Hugo secundum morem Abbatiæ suæ Cellas causa providentiæ & ammonitionis circuiret, devenit in Franciæ terras, ubi multæ Cellæ erant sub ditione Novaliciensis Cœnobii erectæ.* Infra copiosius de his Cellis, quæ in Beneficia tandem aliquando evaserunt.

X. Ergo prima omnium Congregatio fuit Cluniacensis, quæ plura Monasteria, pluresque Abbatias sub unius Abbatis imperio adgregarit (2). Berno, qui primus eam instituit, paullo ante obitum suum, duos sibi successores ex discipulis suis delegit, eorum utrique plurima demandans regenda Cœnobia. Alter eorum fuit B. Odo, Cluniacensis Abbas II. & Generalis Præpositus Monasteriorum Galliæ, Aquitaniæ, Hispaniæ, nonnullorumque Romæ circumjacentium, ut initio ejus vitæ perhibetur (3). *Abbas ordinatus Franciarum, Aquitaniarum, Hispaniarumque partium, atque Romanæ urbis circumstantium Cœnobiorum, effectus est dux & pater dulcissimus.* Hic ille est Odo, cui successorum unus Petrus Venerabilis adgratulatus est, quod Monastici Ordinis penitus collapsi restaurator fuerit, & proximam post Benedictum & Maurum palmam merito consequutus sit (4). *Veniat post magnum Benedictum, & ejus discipulum Maurum, summus Ordinis Monasti-*

(1) Abbatia Novaliciensis Du.Chesne To. 2. pag. 229. (2) Bibl. Clun. pag. 9. 10. (3) Ib. p. 15. (4) Ib. p. 58. Petr. Vener. L. 6. Ep. 15.

ei in Galliis reparator, præcipuus Regulæ reformator Odo. Odo inquam, primus Cluniacensis Ordinis Pater, qui emortuum jam & pene ubique sepultum Monastici propositi fervorem resuscitare suo conamine aggressus est. Itaque eo Præpositi Generales fuere Ordinis Monastici Cluniacentes Abbates, quia primævæ & purioris disciplinæ restauratores. Vix ambigi potest, quin sanctissimi viri Benedictus & Maurus, dum adviverent, Præfecturam generalem gesserint Monasteriorum omnium, quæ ipsi exstruxerant. Sed ea potestas ad successores non est propagata, quod ea omnia Monasteria in unum veluti corpus glutino perpetuo non essent coagmentata, uti ea, quæ Abbati postea Cluniacensi paruerunt.

XI. In Ecclesia porro Græca tradit quidem Balsamon tam non licere Monacho per Canones duas obtinere Abbatias, quam nec Clerico duas Ecclesias, vel duo Beneficia: sed excipiendos esse Ordinum Monasticorum Generales, quorum Monasteria in unum coeunt corpus, & in unum quodammodo Monasterium conflantur: cui non potest nisi unum esse caput (1). *Si non permittitur alicui, ut sit Clericus in duabus Ecclesiis, nec Præfectus seu Abbas duobus Monasteriis præerit. Quod autem Pantocratorenus Præfectus (2) præsit multis Monasteriis, Canoni non adversatur, multa enim Monasteria ut unum reputantur: quod per accessionem ad Pantocratorenum redeant.*

Habemus hic ergo Generales Ordinum inter Monachos Græcos, quod fieri vix aut nee vix poterat sine umbra saltem quadam privilegii & exemptionis. Horum enim Generalium potestas, rivulus quidam necessario erat potestatis Episcopalis. Sed nec Monasticus status consistere poterat sine his exemptionum rudimentis, nec paterna caritas Episcoporum ejusmodi gratias poterat denegare. Expostulat idem Balsamon, quod sola Abbatum licentia migrarent Monachi a Monasteriis aliis in alia: etsi per Canones assensione potius opus sit Episcopi, quam Abbatis, quod impensius obnoxii sint Monachi voluntati Episcopi, quam Abbatis: *Episcopis enim magis subjecti Monachi, quam Monasteriorum Præfectis.*

Narrat Anastasius Bibliothecarius Theodorum Studitam, illum doctrinæ & sanctitatis laude celeberrimum, duorum Regiorum Monasteriorum factum esse Abbatem (3). *Duorum Imperialium, insigniumque Cœnobiorum, Studii videlicet & Saccudiorum constituitur est Abbas.* Quasi dicat factum esse Generalem duorum illorum Monasteriorum, & Cellarum, si quæ illis suberant.

XII. Diversitas autem Ordinum vel Regularum nulla aut rara apud Balsamonem. Ut Clerus idem ubique, & unus, & sui simillimus erat, cui Regula in Canonibus, Præsides in Episcopis erant: ita & Monasticus Ordo unus ubique, & sibi arctissime cohærens, Episcopisque, quam Abbatibus subjectior devinctiorque, nulla Regularum diversitate discretus, Canones ipsi tam apud Monachos, quam apud Clericos Regulæ vim & pondus habebant. Si vacat legere titulum XI. Nomocanonis Photii, & eum, quem commentatur Balsamon, perspicue liquebit Regulas omnes Monachorum regiminis a Canonibus Conciliorum & Legibus Imperatorum repetitas fuisse. Extant & apud eundem Balsamonem Interrogationes & Responsiones factæ sub Patriarcha Nicolao circa regimen Monasteriorum, & in his vel maxime elucet, non aliam ubique in ore, & in auctoritate esse Regulam, quam Canones.

Cum prohibuisset Concilium Trullanum, ne ad Altare accederent, qui Clerici non essent, declaratum est Monachos id posse, dum ne quam Ordinum ibi functionem explerent: at Novitios Monachorum id non posse, per triennium illud sui primum tyrocinii, quod necdum Monachi, sed laici adhuc sint. *Sin autem propter probationem, convenienter Canonibus, vestes Monasticas induit, quas etiam intra triennium deponere ei permissum est, non ingredietur ad sanctum altare pro ulla causa, ut qui nondum in Ordinem Monachorum est relatus, sed adhuc est laicus.* Hic nimirum communis est usus Græcorum Latinorumque, quanquam contrarius vetustissimæ consuetudini, qua jubebatur, ut tempus probationis in seculari veste ageretur, atque induenda veste Mona-

(1) Balsam. in Nomocan. To. 1. c. 20. (2) παντοκρατόρειοι. ἡγούμενοι. (3) To. 3. pag. 21. Spicil.

nastica tacite professus quis censeretur. Quo plus ceteris Balsamon in antiquioris disciplinæ usibus versatus erat, tanto alienior erat ab his novitatibus, quæ paulatim irrepserant. *Mihi autem videtur non posse quispiam, qui sanctas vestes ullo modo unquam indutus est, eas abjicere & habere ludibrio. Non enim debet cum vestibus Monasticis probari, sed cum habitu laico. Et ideo omnibus, qui sacra veste induti sunt, erit absque præjudicio aditus ad sanctum altare, ut qui ne in laici quidem locum venire possint.*

Multas etiam ad Monasticum statum spectantes Constitutiones edidit Concilium Constantinopolitanum, quod a Græcis appellitatum est primum & secundum. Cautum ibi (1) est, ne quis Monastica indueretur veste, nisi triennio probatus; nisi fieri mors proxime immineret, vel si quis in veste secolari nullum non virtutis specimen edidisset: his enim sex mensium probationem posse sufficere. Observat tamen Balsamon complures in Monasteria ingredi solitos, tum nigris uti vestibus, [illegible], in Ecclesiam admitti, dum Trisagium decantatur, nominaque mutare; & quoniam tamen mos erat, ut nonnisi post triennium tonsura insignirentur Monastica, contendisse eos hoc toto temporis spatio sibi fas esse resilire in seculum: contra tendentibus aliis probationem non fieri nisi in habitu seculari, ideoque non Novitios, sed vere Monachos fuisse illo triennio, quo in seculari veste non erant, etsi necdum essent Monasticam consecuti Tonsuram.

XIII. Possem & innumera alia id genus coarcervare testimonia, quibus constaret Monasteriorum disciplinam apud Græces Conciliorum Canonibus regi solitam, ut sanctissima eorum Regula. Hinc efficitur nullas apud Græcos fuisse ejusmodi Congregationes, quales apud recentiores Latinos post Cluniacum. Nec satis mihi liquet an Generales illi, quos attigi, eadem armati essent potestate, ac Latini, in suæ ditionis Monasteria. Hinc fortasse illa morum labes in Monasteriis Græcorum tempore Balsamonis. Fatetur enim ipsemet nulla amplius vitæ communis vestigia superesse apud Græcorum Monachos, quæ adhuc magnopere vigebant apud Latinos (2). *Et hæc quidem Leges & Canones. Hodie autem parum quid eorum, vel propemodum nihil fit. Nam neque Monachi Monasteriorum virorum simul habitant, neque asceteriæ. In solis autem mulierum cœnobiis servatur hæc communis simul vivendi ratio & habitatio. Apud Latinos autem huc usque servatur ea vitæ ratio. Omnes enim Monachi simul comedunt & dormiunt.*

Non Regularum Basilii & Antonii despectui & conculcationi hic imputatur corruptela Monasticæ Disciplinæ, sed Canonum & Legum: ut ex quibus vere consurgat Regula Monastica. Ideo nec unquam hæ Regulæ Basilii, Antonii, Pachomii, & aliæ id genus inculcantur vel in Conciliis Græcorum, vel in Canonum interpretibus; ut Benedicti Regulam tam frequenter & tam enixe commendant Concilia Ecclesiæ Latinæ.

Et sane nullam beato Antonio ascribit Regulam Hieronymus (3), sed septem tantum Epistolas ad diversa Monasteria scriptas. *Misit Ægyptiace ad diversa Monasteria Apostolici sensus sermonisque Epistolas septem.* Immo & Athanasius (4) narrat in beati Antonii vita, poposcisse ab illo aliquando alumnos suos *Institutoria præcepta;* nec quidquam ab eo esse responsum, quam sufficere debere Evangelium. Ex omnibus priscis Eremi Patribus soli Pachomio Gennadius (5) aliique Scriptores antiqui Regulam adscripsere; & Basilio, cui ipsi Tractatus & Constitutiones potius, quam regulam antiqui vindicant Regulæ tamen nomen illis tribuitur a beato Benedicto ipso, & Gregorio Turonensi (6). Ex verbis tamen beati Benedicti colligitur, solam Basilii Regulam ei cognitam fuisse. *Collationes Patrum & instituta & vita eorum, sed & Regula sancti Patris nostri Basilii, &c.* Una ergo Basilii Regula poterat vim & nomen Regulæ in Oriente sortiri. Sed cum ea conscripta fuisset a summo summique nominis Archiepiscopo, spe-

X 2 cta-

(1) Can. 5. (2) In Synod. Carthag. c. 47. (3) De Illustr. Scrip. c. 48. (4) Cap. 15.
(5) Gennad. de Script. c. 7. (6) Reg. B. Bene. c. 73. Greg. Turo. L. 10. c. 29. Reg. B. Bene. c. 73.

ſtabantur ſemper in Oriente Conſtitutiones Epiſcoporum & Conciliorum, ut certiſſimæ Monachorum Regulæ.

XIV. Superſunt pauca de Incluſis, & Eremitis. Trullana Synodus (1) non alios patitur Incluſos, quam qui in Monaſteriis id vivendi genus triennio obſervaverint, & rurſus anno uno extra Monaſterium ſoli egerint, & ab omni hominum conturbernio alieni. Tum demum enim includi permittuntur. Scite Balſamon obſervat quadriennii probatione opus eſſe ad hoc inſtituti genus. Eremitæ vero, qui urbes oppidaque adibant, nigra veſte, & promiſſis capillis, jubentur ab hac eadem Synodo (2) ingredi in Monaſteria, ubi eadem tam tonſura, quam veſte utantur ac reliqui Monachi; vel procul aufugere in remotas ſolitudines, ut ne unquam cum ſecularibus congrediantur. Eremitas etiam omnes ablegavit Carolus Magnus in Monaſteria (3): *De Anachoretis melius eſt, ut hortentur in Congregatione permanere, quam animus eorum alicubi ambulare tentet.* Incluſos paſſa non eſt Francofordienſis Synodus (4) ullos, niſi illos diu probaſſent, ipſique incluſiſſent Epiſcopi vel Abbates: *Ut Recluſi non fiant, niſi quos aut Epiſcopus Provinciæ, atque Abbas comprobaverint, & ſecundum eorum diſpoſitionem in recluſionis loco ingrediantur.*

Quam obnoxia Epiſcopis, & ſubjecta eſſent Monaſteria.

CAPUT XXVI. *P.1.l.1 c48.*

Quam ſubeſſent Monachi, & Monaſteria Epiſcopis, Presbyteriſque per priora quinque ſecula Eccleſiæ.

I. Suberant Epiſcopis Monachi, ut qui ab illis geniti in Chriſto eſſent verbo veritatis, æque ut fideles omnes.

II. Suberant & tanquam fundatoribus plerumque Monaſteriorum.

III. Ut a quibus alebantur.

IV. Non poſſunt niſi Epiſcopali auctoritate fundari Monaſteria.

V. Multa Monaſteria a privatis fidelibus, vel a Monachis ipſis fundata fuere.

VI. Suberant & Monachi Epiſcopis, ut a quibus Regulam accepiſſent.

VII. Univerſim prima & princeps cauſa hujus ſubjectionis Monachorum, eſt divinitus inſtituta Epiſcoporum auctoritas in omnem Chriſti gregem.

VIII. Verba Hieronymi aurea de obſervantia ſumma Monachorum in Epiſcopos, & Clericos.

IX. Ut Clerici omnes quodammodo in Apoſtolorum locum ſucceſſerint.

X. Quo fundamento nitatur Presbyterorum poteſtas in Monachos. Conſenſio Corporis Chriſti naturalis & myſtici.

XI. XII. Nunquam Parochus fuit Hieronymus, etſi ſecus ſentire videatur Sulpitius Severus. Diſſenſiones Joannis Hieroſolymitani Epiſcopi, & Hieronymi Presbyteri.

XIII. Epiſcopus ſolus Eccleſiæ præeſt, ut Caput & Princeps.

XIV. Erant Monaſteriis ſui Presbyteri ex proprio gremio.

XV. Nova quædam argumenta obſervantiæ Hieronymi in Clericos.

XVI. Lis ſopita inter Epiſcopum Forojulienſem & Lerinenſem Abbatem. Quod tunc jus commune, & in quo juxta illud poteſtas Epiſcoporum in Monachos collocaretur.

XVII. Sanctiſſimi Monachi ſubjectionis, & obedientiæ mirum exemplum.

XVIII. Imperium Epiſcoporum, maxime in Monachos clementiæ & caritatis ſuavitate condiendum eſt.

XIX. Epiſcopi Abbates deligebant.

I. QUi ad Ordines & ad Miniſteria ſacra vocabantur Monachi, novis quidem hi vinculis ſtrictius illigabantur obſequio Epiſcoporum: ſed & ipſe per ſeſe ſtatus Monaſticus jam a poteſtate, & imperio Epiſcopali pendebat, etiam ut a Sacerdotio ſejunctus; pendebatque tanto conſtantius, quanto virtutes omnes quo præ-

---

(1) Can. 41. (2) Can. 42. (3) Conc. Gal. Tom. 2. 156. (4) Can. 12.

præcellentiores, eo & modestiores, sibique viles sunt, & tum a Deo, tum a potestatibus omnibus divinitus in Ecclesia maxime constitutis pendent.

Præcones fuere Episcopi, qua Apostolorum successores, non Præceptorum tantum, sed & Consiliorum Evangelicorum; ex quo fit, ut Magistri & parentes fuerint eorum omnium, qui se Christianæ perfectionis apicem sectari professi sunt. Quos ita nobilissimis natalibus ornarunt Episcopi, domibus postea secessui aptis, legibusque, & Regulis donaverunt.

II. Ad nauseam usque jam inculcata nobis sunt Monasteria Ambrosii in suburbio Mediolanensi, Eusebii in Ecclesia Vercellensi, Martini apud Turonum, Basilii in Ponto, & Cappadocia, Augustini, & Fulgentii in Africa. Hinc perspicuum fit Episcopos longe plurimorum extructores fuisse, & dotatores Monasteriorum. De his omnibus, & de plerisque aliis dici posset Episcopis, quod de Martino scripsit Severus Sulpitius, si Monachorum duo millia ejus exequiis affuerint, prolem ejus duntaxat & spiritalem stirpem affuisse: *Monachorum ad duo millia convenisse dicuntur, specialis Martini gloria, ejus exemplo in Domini servitutem stirps tanta fructificaverat.* Docuit jam nos Hieronymus in Epitaphio Marcellæ, Athanasium in Italiam primum detulisse vitam superstitis adhuc Antonii, quam litteris mandaret, eoque quasi cœlesti igne conflagrasse Romam, lapsu temporis Occidentem totum, unde tot eruperunt postea Monasteria.

Augustinus Hippone Monasteria utriusque sexus condidit, Presbyteros eis præfecit, moriensque Ecclesiæ suæ successoribusque dimisit, tanquam fundatas ab Episcopis ædes sacras. Ita manifeste Possidius ad calcem ejus vitæ: *Clerum sufficientissimum & Monasteria virorum ac fœminarum continentium cum suis Præpositis plena Ecclesia dimisit, una cum Bibliothecis libros & tractatus, vel suo, vel aliorum Sanctorum habentibus.*

Invidiam faciebant Augustino (1) Donatistæ, vel præter spem suam potius summum illi gloriæ cumulum adjiciebant ex eo, quod status Monastici fundamenta posuisset: *Arguent me, quod hoc genus vitæ a me fuerit institutum.* Eodem tempore cœperant esse Carthagine Monasteria: *Cum apud Carthaginem Monasteria esse cœpissent.* Ex his Monachis cum alii exemplo & doctrinæ Apostoli obsequentiores, opere manuum vitam sustentare se gauderent: alii socordiam inertiamque suam hoc fuco prætexerent, quod cum jugi orationi incumberent, fidelium oblationibus pascendi essent: *Alii se suis manibus transigebant, obtemperantes Apostolo; alii vero ita ex oblationibus religiosorum vivere solebant, ut nihil operantes, unde necessaria vel haberent, vel supplerent, &c.* Augustinus hanc litem, quæ ipsos etiam inter se laicos commiserat, elucubrato *Opusculo de opere Monachorum* compescuit. Paucis his jam, quæ protuli Augustini verbis, patet jam tum Monachos partim suis se transegisse manibus, partim fidelium victitasse oblationibus, quæ Episcoporum largitati non immerito adscribi poterant, ut qui eas a Clero in eos derivari & detorqueri paterentur. Quod ergo de Ambrosii Monachis & de ipso eorum altare dicit Augustinus, ad nutrimenta etiam corporalia trahi potest (2): *Erat Monasterium Mediolani extra urbis mœnia sub Ambrosio nutritore.*

III. Etsi autem Augustinus in eo libello de Opere Monachorum testatum faciat percupere se, ut tam late per Africam, quam in aliis Orbis Christiani Plagis propagentur Cœnobia (3): *Propositum vestrum tam bonum, tam sanctum, quod in Christi nomine cupimus, sicut per alias terras, sic per totam Africam pullulare.* Non dissimulat tamen, nec celat illos, quam jure tenerentur aliquam saltem sustentationis suæ partem labore & arte quapiam sua parare: cum ordinarii Sacramentorum & Verbi Ministri non essent. Si enim Ministri altaris de altari vivant, ea *non mendicitas est sed potestas* (4). At cum hi Monachi essent obscurissimæ plerumque stirpis,

(1) Contra Lit. Petil. l. 40. Retractat. l. 2. c. 23. c. 28. (2) Confession. l. 8. c. 6. (3) De Opere Mon. (4) Cap. 25.

pis, & ab aratro ad Claustra migrassent: ut sacerdotalia non poterant munia defungi, ita nec, quæ sacerdotis propria sunt, jura & vectigalia usurpare (1): *Nunc autem veniunt plerumque ad istam professionem ex conditione servili liberti, ex vita rusticana, ex opificum exercitatione, &c. Temere sibi arrogant quod ejusmodi habeant potestatem. Si enim Evangelistæ sunt, habent; si Ministri altaris, dispensatores Sacramentorum, bene sibi istam non arrogant, sed plane vindicant potestatem, &c.* Dixi cogi eos ab Augustino aliqua saltem ex parte labore manuum parare sibi quo vescantur: propterea quod Monasteria Regularis observantiæ aliquam duntaxat diei partem labori manuum dicebant, reliquam orationi & lectioni (2): *Per singulos dies certis horis, quantum in bene moderatis Monasteriis constitutum est, aliquid manibus operari, & ceteras horas habere liberas ad legendum & orandum.* Præterquam quod, ut infra commonstrabitur, multi semper Monachi justis de causis laboris immunes erant. Necesse ergo erat, ut alendis Monasteriis large succurrerent fideles, quæ rursum largitas dici poterat Episcoporum, quorum nutu & imperio dispensabantur fundi redituique Ecclesiastici omnes.

IV. Repetenda nobis est a Concilio Chalcedonensi auctoritas invictissima, qua persuadetur, auctoritate, & consensione demum Episcoporum fundandis dotandisque Monasteriis robur & stabilitatem inconcussam adjici (3). *Quæ semel ex voluntate Episcopi dedicata sunt Monasteria, perpetua manere Monasteria, & res, quæ ad ea pertinent, Monasterio reservari, nec posse ea ultra fieri secularia habitacula.* Residet penes Episcopos solos sacerdotalis plenitudo potestatis, quæ rerum ipsam potest vertere naturam, ex profanis sacra, ex secularibus Ecclesiastica facere, & hanc consecrationem declarare irretractabilem.

V. Nec tamen inficias ire quisquam potest, quin quanquam Episcopis accepta feratur plurimorum fundatio, & dotatio Monasteriorum, præsertim in urbibus & circa urbes: eorum fuerit tamen innumerabilis quædam multitudo, quæ vel Monachi ipsi, vel fidelium pietas, vel liberalitas Regum Reginarumque fundamentis excitarit. Auctor vitæ Euthymii Lauras ab eo & Monasticas ædes extructas complurimas fuisse prodit; voluisse privatos aliquos in partem venire aliquam, & impensarum & meritorum: denique Imperatricem ipsam Eudoxiam, dum inter invias solitudines bene multa excitat Monasteria, sempiternum sibi Palatium in cœlis exædificasse. Id ipsum observare est in vitis Antonii, Hilarionis, Pachomii, Theodosii, Sabæ, & tot aliorum pœnitentiæ & perfectionis Evangelicæ signiferorum, quorum opulentissimus paupertatis thesaurus exhauriri non potuit in excitandis alendisque Cœnobiis pene innumeris: cum autem Laicorum etiam auxiliares sibi largitates accedere paterentur, non tam eorum opibus ipsi ditescere, quam illos locupletari a se posse confidebant, mirando prorsus inito cum pauperibus Christi commercio divitum.

VI. Cum ergo fundationis jure omnia prorsus Monasteria subjecisse non possint sibi Episcopi: cum rursus antiquissimi illi Monachi illiterati & rudes maxima ex parte essent; ideoque a Clericatu alieni, nec eo nomine Episcopis subjiciendi: venandum nobis est fundamentum aliud generalius, quo subjectio hæc tam necessaria universim astruatur. In mentem venire non immeria posset, Regulas Monachis ab Episcopis traditas, qui illorum proinde ut Legislatores, ita & magistri ac parentes fuerunt. Jam Basilii laudem extollit Nazianzenus (4): *Monasticarum legum institutiones partim voce, partim scripto traditæ.* Sed ante Basilium frequentissima fuerant per Orientem universum Monasteria, nec degere ea sine Regulis, ac præceptionibus potuere. Cum distinguat hic Nazianzenus Regulas scriptas: fingere sibi quis posset ante Basilium Ægypti & Palæstinæ Monachis non fuisse Regulas, nisi vivæ vocis oraculo promulgatas, inscriptasque tabulis immortalibus cordium, moribusque & usibus sanctissimorum innumerabiliumque Monachorum. At quo argumento extundemus, auctores fuisse Episco-

(1) Can. 11. 12. (2) Cap. 19. (3) Can. 34. (4) Orat. 20.

ſcopos earum legum viventium? Non me prӕterit Athanaſium conſuetudine Antonii ulum fuiſſe familiariſſime, & inviſendi ſcriptitandique quadam cum eo reciprocatione delectatum eſſe, ſicut & cum aliis Deſerti luminibus. Vitam quoque ejus ſcripſit, eaque per Occidentem didita inſtar ſementis fuit, unde opulentiſſima ſeges effloruit. Sed non inde evinci poteſt quod Regulam Monachis Athanaſius dederit. Ut ſummum conjecturӕ ſunt non aſpernandӕ. Certum eſt Regulam ab Auguſtino ſcriptam fuiſſe (1), ſed Sanctimonialibus Monaſterii ejus Hipponenſis.

VI. Hinc ergo illud exiſtit, quandiu non alia Regula, quam Evangelio ipſo utebantur Monachi eos Epiſcopis ſubjectiſſimos fuiſſe divina hujus Regulӕ auctoritate, cum ſint Epiſcopi ſucceſſores Apoſtolorum, & Chriſti Vicarii in ſua quiſque Diœceſi. Sive ſcriptӕ autem poſtea, ſive non ſcriptӕ acceſſerint Regulӕ, non potuit illis Evangelicӕ Regulӕ tanto ſanctiori & vetuſtiori prӕjudicari quidquam aut derogari. Denique in Canonibus Conciliorum & Decretis Pontificum ea reſplenduit Monaſticӕ norma politiӕ & Regula, cui nullӕ obſtreperent exceptiones.

VIII. Quantum obſervarent colerentque Monachi, non Epiſcopos tantum, ſed Preſbyteros, & Clericos demum omnes, prӕclariſſime adnotavit Hieronymus, ita ut eorum ratione habita, ne a Laicis quidem ſeſe ipſi diſcernerent (2). *An de Clericis aliquid audeam dicere, qui certe in ſuis urbibus commorantur? abſit, ut de his quidquam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus. Qui claves Regni cœlorum habentes, quodammodo ante diem judicii judicant, qui ſponſam Domini ſui ſobria caſtitate conſervant. Sed alia Monachorum eſt cauſa, alia Clericorum. Clerici paſcunt oves, ego paſcor. Illi de altario vivunt, mihi quaſi arbori infructuoſӕ ſecuris ponitur ad radicem, ſi munus ad Altare non defero. Mihi ante Preſbyterum ſedere non licet; illi, ſi peccavero, licet tradere me Satanӕ in interitum carnis, ut ſalvus ſit.*

IX. Non mihi tempero, quin hic aliqua obſervem, non facile, non oſcitanter prӕtereunda. De Clericis univerſim loquitur Hieronymus, illoſque ait Ordini, gradui, & poteſtati Apoſtolorum ſucceſſiſſe. Chriſtus ſane Ordines omnes Clerumque univerſum in Apoſtolis ſuis primum partuivit, quippe univerſum in ſe prӕcontinebat ipſe cum tota Sacerdotii plenitudine. Eam plenitudinem effudit ille in Apoſtolos, Apoſtoli in Epiſcopos in poſtera ſemper ſecula propagandam. Cum igitur Clerici ordinatione ſua partem veluti decerptam ex Sacerdotio perceperint, pro ſuo quiſque gradu: in partem etiam aliquam adſciti ſunt Apoſtolicӕ ſucceſſionis & poteſtatis. Minores ipſi Ordines, qui Eccleſiaſtica ab inſtitutione dimanaſſe tam multis, nec indoctis videntur: ſunt tamen in radice veluti quadam ſua & origine inſtitutionis divinӕ, qua delibationes ſunt Diaconatus, qui jam ipſe tertius eſt Sacerdotii gradus, & portio Hierarchiӕ divinitus conſtitutӕ. Hinc ergo illa ſanctiſſima Hieronymi & priſcorum Monachorum religio & obſervantia in Clericos omnes.

X. Juvat rurſus in eodem Hieronymi teſtimonio illud advertere, nullum ab eo diſcrimen interponi Laicos inter & Monachos, quando eorum comparatio inſtituitur aliqua cum Clericis, maxime vero cum Preſbyteris Epiſcopiſque. Fatetur Monachos Clericis ſubditos, immo & vectigales, denique eorum obnoxios juriſdictioni. Ejus rei mira quidem, ſed & ſolidiſſima hӕc ratio eſt: quibus poteſtas eſt tam divina, quam ne mente quidem, necdum verbis aſſequi poſſimus, in corpus proprium & naturale Chriſti, ut illud pariant ad aras, illud diſpenſent, illud indignis ſubducant, illud dignis impartiantur: non poſſunt anguſtiorem, aut jejuniorem in ejuſdem Chriſti corporis membra myſtica exercere auctoritatem. Et qui fieri poſſet, ut non eadem poteſtas penes illos eſſet in Monachos, ӕque ac in Laicos: cum hos illoſque ex ӕquo genuerint per baptiſmum, omnes ex ӕquo paſcant beentque cœleſti veritatis & carnis Chriſti pane; denique cum omnibus indiſcriminatim cœleſtis regni fo-

(1) Epiſt. 109. (2) Ad Heliod. de vita Eremitica

fores aut occludant, aut pandant. Hæc sane omnia luculenter complexus est Hieronymus contextu suprapositо.

XI. Presbyteratu postea initiatus fuit Hieronymus ipse, posset & Parochus dici Ecclesiæ Bethlehemiticæ, si certa in eo fides Severo Sulpitio addi posset (1). *Bethlehem oppidum petii, Ecclesiam loci illius Hieronymus Presbyter regit, nam Parochia est Episcopi, qui Hierosolymam tenet.* Adjicit inexorabili eum censuræ suæ ne Clericos quidem subductos voluisse; ideoque subiratos ei illos fere fuisse: *Oderunt eum Clerici, quia vitam eorum insectatur & crimina.* Non satis mihi liquet, an de dissidiis capi id debeat inter Joannem Episcopum Hierosolymitanum ortis, & Hieronymum. Sed in Epistolis ea de re ab Hieronymo scriptis perspicuum est, & ipsum, & fratrem ejus Paulinianum, quamvis Presbyterii Ordine aucti fuissent, Parochialis Ecclesiæ clavum nunquam administrasse. Id vero in eum scopum hic refertur, ut constet etiam tum, cum æstuarent maxime dissensiones, nunquam Hieronymum detraxisse quidquam de ea reverentia, quam Monachi, etiam Presbyteri Episcopis impendere coguntur. Expostulabat Joannes de contumacia Hieronymi, & Pauliniani. Responsionis Hieronymi summa hæc est: subjici se Episcopis, a quibus ordinati sint; si flagitet autem Joannes, ut eum non aliter colant, quam si ab eo ordinati fuissent, se quidem ad humillima ejus obsequia venturos, quibus laici fideles in Episcopos funguntur, at quod ad functiones sacerdotales spectat, nullo se earum contemplatione obligari novo obsequio cum iis nec fungantur nec fungi velint, cum invitis & renitentibus sibi ingesta sit ordinatio, ac vehementer contestantibus, integram se suam servare libertatem, eam scilicet, quam solitudinum incolæ sibi vindicant, in secessu agendi, & otii hujus cælestes quasdam delicias anteponendi eminentioribus quibusque Cleri dignitatibus (2): *Si de Pauliniano tibi sermo est, vides eum Episcopo suo esse subjectum, versari Cypri, ad visitationem nostram interdum venire, non ut tuum, sed ut alienum, ejus videlicet, a quo ordinatus est. Quod si hic etiam esse voluerit, & in exilio nostro quietus in solitudine vivere, quid tibi debet, nisi honorem, quem omnibus debemus Episcopis? Fac a te ordinatum; idem ab eo audies, quod a me misello homine Episcopus Paulinus audivit. Num rogavi te, ut ordinares? Si sic Presbyterium tribuis, ut Monachum nobis non auferas, tu videris de judicio tuo. Si autem sub nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod seculum dereliqui, ego habeo quod semper habui, nullum dispendium in ordinatione passus.* Paulinianus ergo ab Epiphanio ordinatus Presbyter non aliter illi suberat, tametsi Monachus, quam ceteri Presbyteri. Si collibitum vero ei fuisset sedem sibi Hierosolymis defigere, tam integrum ei fuisset, quam Hieronymo, dum cessaret ab officio quocunque sacerdotali: quod ut attingeret, cogi neuter poterat a Joanne Episcopo, propterea quod præter & voluntatem & reluctabundus fuerat uterque ordinatus.

XII. Pergit porro ibidem Hieronymus edisserere, ut Presbyteri Monachi venerarentur Presbyteros ad Parochiarum gubernacula sedentes, & ipsos multo impensius Episcopos. Ait enim quanquam essent quinque Presbyteri in Monasterio Bethlehemitico, adduci tamen eos non potuisse, ut quadraginta eorum baptizarent, qui terrore cælestis cujusdam portenti consternati ad Ecclesiam confugerant, & enixissime flagitabant salutari confestim expiari se lavacro. Illos omnino ad eos remisere Presbyteros, quos Joannes in Monasterio constituerat Bethelemitico (3): *Ante paucos menses cum obscurato Sole circa dies Pentecostes omnis mundus jam jamque venturum judicem formidaret, quadraginta diversæ ætatis & sexus Presbyteris tuis obtulimus baptizandos. Et certe, quinque Presbyteri erant in Monasterio, qui suo jure poterant baptizare, sed noluerunt quidquam contra stomachum tuum facere.* Non dissimulat Hieronymus in potestate fuisse quinque illorum ex Monachis Presbyterorum, ut baptismum conferrent: *Suo jure poterant baptizare.* Unde facile, nec improbabiliter conjicias, nedum tunc Episcopos,

Pa-

(1) Dial. 1. c. 3. (2) Ad Pammac. adv. error. Joa. Hierof. (3) Ibidem.

Parochosque concitatos aut inflammatos fuisse adversus Monachos super administratione Sacramentorum. Id quippe præstabat horum in illos veneratio & obsequendi vehemens proclivitas, ut & illi his lubentissime copiam facerent administrandorum Sacramentorum, quoties ad eos ea de causa Laici confugerent.

XIII. Suggeritur & aliud in subsequentibus mox verbis argumentum. In Hieronymum & Paulinianum excandescebat Joannes, quasi violenter Sacerdotii munia invaderent & involarent; quippe qui ab alio, quam a seipso Diœcesano eorum Episcopo ordinari non potuissent. Ab illis ergo altare aliud, thronum alterum excitari in Ecclesia, regnumque usurpari. Eam calumniam uno verbo dissflat Hieronymus; non regnare in Ecclesia nisi Episcopos; tam alienos ergo se esse a Regno, quam ab Episcopatu ambiendo. *Si proprium defendimus principatum, ostende nos in Parochia tua habere Episcopum.* Hoc responso patet, Episcopum unum Principem esse & Caput Diœceseos; & quandocunque Presbyteri omnes Diœceseos sive Regulares, sive seculares ipsi uni assurgunt, ipsi uni conglutinantur ut Capiti, nihil paci, nihil unitati publicæ imminere periculi in administratione Sacramentorum. Certe Canones complurimi cavent, ne Episcopi alii in aliorum ditionem sacram quidquam moliantur, at non perinde laboratum est per priora hæc secula de Parochorum aliorum in alios usurpatione prævertenda.

XIV. Totus hic porro Hieronymi sermo labefactare prorsus videtur illam Severi Sulpitii narrationem de Hieronymo, quasi Parochi nomine, & auctoritate Hierosolymitanam Ecclesiam regente. Hic ipse autem Joannes Episcopus, qui tam inclemens erat in Monachos, Monachus ipsemet erat, teste Hieronymo ipsomet in Epistola ad Theophilum adversus errores Joannis Hierosolymitani. *Monachus, proh dolor! Monachis minatur, & imperat exilium: & hoc Monachus Apostolicam Cathedram habere se jactans.* Epiphanius ipse quoque easdem abstergens, quæ in ipsum redundabant, Joannis calumnias, præ humilitate, & verecundia Hieronymum, & Vincentium affirmat a celebrandis Mysteriis omnino abstinuisse: id numerosæ Monachorum Congregationi & dolori fuisse, & detrimento: ea iustissima causa adductum se fuisse, ut Paulinianum Presbyterum ordinaret non in Parochia, quæ Episcopo Hierosolymitano subesset, sed in Monasterio (1). *Cum vidissem, quia multitudo sanctorum fratrum in Monasterio consisteret, & sancti Presbyteri Hieronymus, & Vincentius propter verecundiam & humilitatem nollent debita nomini suo exercere sacrificia, & laborare in hac parte ministerii, quæ Christianorum præcipua salus est, &c. Quanquam in Monasterio ordinaverim, & non in Parochia, quæ tibi subjecta sit.* Cœperant ergo Monasteria Presbyteros non habere, nisi ex ipso grege Monachorum delectos: antea enim longe aliter se res habuerat.

XV. Alio certe loco Hieronymus testatissimam fecerat suam erga Clericos omnes summam quandam reverentiam, & quam demisse, quibus obsequiis æquum sit, ut Monachi Pastores parentesque suos in Christo colant (2). *Quasi non quidquid in Monachos dicitur, redundet in Clericos, qui Patres sunt Monachorum. Detrimentum pecoris, pastoris ignominia est. Sicut e regione illius Monachi vita laudanda est, qui venerationi habet Sacerdotes Christi, & non detrahit gradui, per quem factus est Christianus.* Eadem ipsa pene verba fuere sanctissimorum olim Monachorum in Concilio Constantinopolitano sub Flaviano Actione quinta adversus Eutychetem habito: ubi contestati sunt se Ecclesiæ filios esse, nec alium sibi esse posse sub Deo Patrem, quam Archiepiscopum (3): *Nos vero & Ecclesiæ filii sumus, & unum Patrem post Deum habemus Archiepiscopum.* Hanc unam Hieronymus ab Episcopis desiderabat moderationem in explicando imperio suo in Monachos: meminissent se Patres esse, non dominos, & imperium gestare caritatis, non terroris at-

(1) Ep. Epiph. ad Joannem Hierosol. (2) Ad Furiam de viduitate servanda. (3) Con. Chalc. Act. 1.

atque tyrannidis (1): *Contenti sint honore suo; Patres se sciant esse, non dominos, maxime apud eos, qui spretis ambitionibus seculi, nihil quieti & otio praferunt.*

XVI. Hic lenitatis idem & caritatis instinctus animabat omnino agebatque Episcopos Concilii Arelatensis III. ubi compositæ sunt dissensiones Theodori Episcopi Forojuliensis, & Fausti Lirinensis Abbatis. Ad hunc enim modum utriusque iura temperata conciliataque sunt. Statutum est, ut Clerici omnes Lirinentes ordinari non possent, nisi a Theodoro, vel ab iis, quos ille delegasset: ab eo Chrisma, ab eo Confirmatio susciperentur: ne ad Communionem & ad Altaris ministerium admitterentur extranei Clerici, nisi eo permittente. Laici porro Monasterii in solius Abbatis potestate essent, nec posset Episcopus quenquam eorum ordinare, nisi petente Abbate. Sic ab Episcopo Clericorum pendebat ordinatio: at quicunque expertes & vacui Ordinum essent, in ditione erant & potestate solius Abbatis, citra cuius assensum ordinari non poterant (2). *Ut Clerici, atque Altaris Ministri a nullo, nisi ab ipso Theodoro Episcopo, vel cui ipse injunxerit, ordinentur: Chrisma nonnisi ab ipso speretur; neophyti si fuerint, ab eodem confirmentur: peregrini Clerici absque ipsius præcepto in communionem, vel ad ministerium non admittantur: Monasterii vero omnis laica multitudo ad curam Abbatis pertineat, neque ex ea sibi Episcopus quidquam vindicet, aut aliquem ex illa Clericum, nisi Abbate petente, præsumat. Hoc enim & rationis & religionis plenum est, ut Clerici ad ordinationem Episcopi debita subjectione respiciant: Laica vero omnis Monasterii Congregatio ad solam & liberam Abbatis proprii, quem sibi ipsa elegerit, ordinationem, dispositionemque pertineat.*

Ejusmodi erat non privilegium celeberrimæ Abbatiæ ab Episcopis concessum, sed jus commune, quod tunc temporis in usu erat. Observant enim Episcopi huius Concilii Leontium Theodori præcessorem ad eundem se gessisse modum, & intemerata fide servari debere Regulam sanctissimi Monasterii huius fundatoris. *Hoc tantummodo vindicaturus, quod decessor Leontius Episcopus vindicaverat, &c. Regula, quæ a fundatore ipsius Monasterii dum constituta est, in omnibus custodita.* Ex hac ergo Synodali Constitutione emicat, potestatem temporalem penes unum fuisse Abbatem: & quoad spiritalem, obnoxium fuisse Episcopo Monasterium, tum quod nisi ejus nutu & arbitrio haberi non posset Ordinatio, Chrisma, Confirmatio: tum quod nec extranei admitti possent, nisi eo annuente, Clerici. Ceteroquin omnia administrabat Abbas, vel jure communi, vel consensione certissima Episcopi, quæ in jus commune evaluisset.

XVII. Seu sanctus Ephremus, sive quivis alius scriptor vitæ Anachoretæ sanctissimi, & prorsus mirandi Abrahami, is certe narrat ab hoc solitudinis & sacri otii ac silentii amatore constantissimo, perdiu restitum fuisse Episcopo, qui Presbyteratu illum, & Cura, atque Præfectura sacri Vici, quem soli incolebant Pagani, onerare meditabatur. Tandem aliquando obedientiæ cessit humilitas, cumque pulcherrima hæc verba in aures Abrahami intonuisset Episcopus (3): *Cum universa compleveris, agnosce te obedientiam, quæ cunctis virtutibus eminet, non habere:* fracta est ejus contumacia prior, cessit imperio Episcopi, creatus est Presbyter, & tanta fidei constantia, tam invicta animi fortitudine in horum conversionem Paganorum incubuit, ut omnes tandem in Ecclesiæ gremium, omnes ad sacrum baptismi lavacrum perduxerit. At postquam legi obedientiæ satis a se factum esse arbitratus est, primævo abreptus silentii, & solitudinis amore clam secessit aufugitque, & Episcopum coegit ei Parochiæ alium præficere.

XVIII. Tanto luculentior hic obedientia ab Anachoreta Abrahamo impensa est Episcopo, quanto eam is precibus, & hortamentis eblandiebatur, aliisque paternæ caritatis lenociniis, quæ propia forma est, & sum-

(1) Ep. Hieronymi ad Theop. adv. Joan. Hierosol. Rosweid. (2) Conc. Gall. T. 1. p. 140. (3) Vitæ Patr.

& summa laus Imperii sacerdotalis. Ita sentiebat Hieronymus in Epistola ad Theophilum adversus errores Joannis Hierosolymitani: *Amari parens & Episcopus debet, non timeri. Nos quaeris Monachos tibi esse subjectos, ideo magis subjectos habes. Tu offers osculum, illi colla submittunt. Exhibes militem, & ducem impetras. Quasi unus in pluribus es, ut sis unus ex pluribus. Cita indignatur libertas, si opprimitur. Nemo plus impetrat a libero, quam qui servire non cogit. Novimus Canones Ecclesiasticos, non ignoramus ordines singulorum, &c.* Episcopi ex Hieronymi sententia, patres sunt, non heri: Pastores, non dominatores subditorum: optatius illis esse debet amari, quam timeri; lubentius eis ceditur, qui minus exigunt: obtemperant propensius, qui minime coguntur: ea porro subjectio ex animo, tanto firmior est, quo liberior: diuturna non est servitus, quae extorquetur. Sed singulari decet Episcopos esse teneritudine, & caritate erga illustriores eos Ecclesiae filios, qui conculcatis seculi pompis, & voluptatibus, approbaverunt tam non esse in rebus humanis quod extimescant, quam quod ambiant: *Non novit terrori natio ista succumbere: & impendenti gladio magis cervices, quam manus subjicit. Quis enim Monachorum exul patriae, non exul est mundi, &c. Contenti sint honore suo Episcopi; Patres se sciant esse non dominos, maxime apud eos, qui spretis ambitionibus seculi, nihil quieti, & otio praeferunt.*

XIX. Studitarum Abbate apud Constantinopolin mortuo, narrat Theodorus Lector Patriarcham Timotheum eo profectum, ut Abbatem alium, vel ut alia habet editio, Episcopum ordinaret. Qui ordinandus erat, non est assensus Ordinationi, nisi postquam Timotheus Chalcedonensi se Concilio adhaerere professus est. Ordinatio hic bis exprimitur voce χειροτονίας: unde augurari quis posset Episcopum pro Abbate ordinatum fuisse, nec desunt ejus rei exempla. Utcunque se id quidem habeat, at indubium hinc fit in potestate fuisse Episcopi, ut vacantibus Monasteriis Abbates daret. Qua de re infra suo loco copiosius.

CAPUT XXVII. *P.3.l.1.c.34.*

Ut Monachi, & Monasteria ab Imperio Episcopi penderent seculo VIII. IX. & X.

I. Argumenta varia ut ab Episcopo penderent Monachi ex Conciliis.

II. Argumenta alia ejusdem obedientiae.

III. Episcopi Monasteria persaepe ipsi fundabant, & hinc novi in ea juris accessia.

IV. Vel succedebant juri fundatorum.

V. Sine praejudicio Ecclesiae Cathedralis Monasteria fundabant.

VI. In Oriente non paterant Fundatores Monasteria sua eximere potestati omnium Episcoporum.

VII. Episcopus sub ditione, non in proprietate sua habebat omnia Monasteria.

VIII. Potestas Monachorum ad Confessiones, & Ordinationes, ad Tonsuram, & Professionem Monachorum.

IX. Argumenta alia obnoxiae Episcopis Monachorum sortis.

I. NUllis circumscribitur limitibus in Concilio Verno (1) anni 755. spiritalis Episcoporum potestas in Regulares, sicut nec in Clerum, & in Laicos: *Ut unusquisque Episcoporum potestatem habeat in sua Parochia, tam de Clero, quam de Regularibus, vel secularibus, ad corrigendum, & emendandum secundum ordinem Canonicum spiritalem, ut sic vivant, qualiter Deo placere possint.* Si repugnet quis Episcopo, confugiendum est illi ad Metropolitanum: cujus potestati si quis rebellet, adeundum est Provinciae Concilium. Denique si quorum contumacia non frangatur Concilii auctoritate, eos Monasterio abigendos statuitur, quod Monachis aliis obsequentioribus commendetur, Concilii, & Regis voluntate: *Tales in eodem loco in ipsa Synodo constituantur, per verbum, & vo-*

(1) Can. 3. 5.

& voluntatem Domini Regis, vel consensu servorum Dei, qui secundum ordinem sanctum ipsum gregem regant. Concilio Francofordiensi (1) cautum est, ne eligi possit Abbas, post impetratum etiam Regis consensum, nisi approbante Episcopo, *Ut Abbas in congregatione non eligatur, ubi jussio Regis fuerit, nisi per consensum Episcopi loci illius.* Utque possent Episcopi observantiæ Monasticarum Constitutionum imminere, jubentur in hoc Concilio Regulam & Canones perdiscere, hoc est Regulam beati Benedicti (2): *Ut Episcopum Canones, & Regulam non liceat ignorare.* Cum enim eæ tum partes essent Episcoporum, ut excubarent & in Clericos ad Canonum, & in Monachos ad Regulæ observantiam religiosissimam, utraque hæc illis gemina peritia pernecessaria erat.

Ideo & in Concilio Moguntino anni 813. Episcopi Monachos, & Abbates compulerunt, ut pollicerentur, & in se reciperent, nullis se unquam causis secularibus, litibusque implicatum iri, nisi ex consensu, & cum consilio Episcopi (3): *Monachi ad secularia placita nullatenus veniant, neque ipse Abbas fine consilio Episcopi sui, &c.* Jussi sunt hoc eodem in Concilio Episcopi circumlustrare Monasteria omnia tum Monachorum, tum Canonicorum, & Monialium, una cum missis Dominicis extraordinarie in Provinciam delegatis, ut explorarent, an Regulæ beati Benedicti consentirent omnia; utque si quid obstreperet, id amolirentur, præsertim in iis, quæ ad claustrum, sive clausuram regularem pertinebant (4): *Ut Missi per quosque loca directi, simul cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis perspiciant loca Monasteriorum, Canonicorum pariter, & Monachorum, similiterque puellarum, &c. Si Claustrum firmum habeant, &c. Ubi autem aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Episcopus loci ipsius faciat emendari.* Denique adhortata est hæc Synodus, ut Monasteriis omnibus instarent, quo ab eis eligeretur, & tum denique accuratissime observaretur vel Regula Canonicorum secundum Canones, vel Professio Monachorum secundum Regulam beati Benedicti: *Episcopus sciat, quantos quisque Abbas Canonicos habeat in suo Monasterio, & hoc omnino ambo pariter provideant, ut si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant: sin autem, canonice vivant omnino.*

II. In Concilio Parisiensi VI. anni 829. sub Ludovico Pio sancitum est, ut Abbates Canonicorum si qui immorigeros se, & contumaces Episcopo præstarent, cum consensu Principis in Concilio Provinciæ exauctorarentur (5): *Abbates Canonicorum si Episcopo suo superbiendo obedire renuerint, Synodali judicio aut corrigantur, aut certe Principali auctoritate interveniente honore Prælationis priventur.* Concilium II. Aquisgranense sub eodem Ludovico Pio, ann. 836. Abbates Canonicorum, & Canonicos ipsos præcipit, tanto impensius obsequi subjicique consilio, & auctoritati Episcoporum, quanto ei uni rationes reddendas vitæ, & disciplinæ totius non nesciunt (6): *In quantum tum ipsi Abbates, Abbatumque subjecti Episcopis propriis pro se suisque omnibus rationem reddituros noverint: tanto eorum consilio atque auctoritate modis omnibus mancipentur.* Et quod ad Abbates Monachorum spectat, statuit hæc Synodus, ut novo quodam fervoris æstu Regulari disciplinæ, & pietati se dedant, nec ullis se innectant causis sive secularibus, sive Ecclesiasticis, nisi consulto & assentiente Episcopo: *Et neque secularibus, neque Ecclesiasticis negotiis, nisi in causa necessitatis, accepta tamen propriæ civitatis Episcopi licentia, intersse.*

Hinc dilucet arctius cohæsisse, & paruisse Episcopis Canonicos cum suis Abbatibus, quam Monachorum Abbates cum Monachis suis. At quanquam Monachis plerumque permitterent interiorem Monasterii disciplinam Episcopi, juridice tamen illos visitabant quandoque, & accuratissime in omne eorum regimen inquirebant. Ita manifeste declarat Concilium ad Saponarias sub Carolo Calvo, anno 859. (7) *Ut Congre-*

(1) Can. 17. (2) Can. 26. (3) Can. 11. 12. (4) Can. 20. 21. (5) Can. 37. (6) Can. 1. 2. (7) Can. 9.

gregationes Canonicorum, Monachorum, ac Sanctimonialium secundum Canonicam institutionem propriis Episcopis strenue visitentur, & eorum religio, & habitus exquiratur, si vita, & moribus sint probi &c.

Datis ad eundem Carolum Calvum Epistolis Hadrianus II. Papa submonet illum de generali illa Ecclesiæ lege, quæ omnia prorsus Monasteria jurisdictioni subjicit Episcopali, contestaturque plerisque Monasteriis extremam perniciem non aliunde acceleratam, quam ex sanctissimæ hujus legis violatione (1): *Nostis enim, quia omne Monasterium in potestate Episcopi esse debet, juxta Canonicam auctoritatem, & quia hoc est transgressum, ideo plurima Monasteria habentur destructa, sicut Monasterium Turonis, &c. Monasterium majus, &c.*

Ideo & quotannis poterat Episcopus Abbates omnes suæ ditionis in unum congregare locum, ut siquid præter Regulam tentatum usquam fuisset, id protinus emendaretur. Accipe quid in eam rem edicant Capitularia Caroli Magni (2). *Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant. Et si quid extra regulam fecerint, ab Episcopis corrigantur. Qui semel in anno in loco, ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione conveniant.* Ibidem prohibentur Monachi longinquis se committere peregrinationibus, licentia Episcopi non impetrata (3): *Monachos per unamquamque civitatem & regionem subjectos esse Episcopo suo, &c. Nec Monasteria propria deserant, nisi forte eis præcipiatur propter opus necessarium ab Episcopo civitatis.* Sine litteris Episcopi tam non poterant Monachi, quam Clerici, finibus Diœceseos excedere (4): *Clericis, vel Monachis sine commendatitiis Epistolis Episcopi sui licentia non pateat evagandi.* Ideo & duo illi Ferrariensis Abbatiæ Monachi, qui Romam ad limina Apostolorum profecti sunt, quo sua Deo vota exsolverent, litteras ante dimissorias acceperunt, tum ab Episcopo, tum ab Abbate suo. Verba Archiepiscopi Ganelonis Senonensis istiusmodi erant (5): *Romam proficisci orandi studio destinarunt, & nostra Abbatisque sui Lupi licentia accepta propositum exsequuntur.* Lupi autem Abbatis Ferrariensis istiusmodi: *Romam proficisci supplicatum statuisse, & Antistitis memorati ac nostro permissu, quod exoptaverant, adimplere.* Idem ipse Lupus cum magnopere cuperet, Monasterii Antisiodorensis Monachum sibi cum primis utilem diutius in Monasterio suo retinere, scripsit ad Episcopum Antisiodorensem, cujus necessaria erat assensio eo maxime tempore, propterea quod non multo ante Episcopus generali mandato Monachos omnes jusserat in claustrum suum remigrare (6): *Qui congregari undique fratres vos præcepisse comperiens, celsitudini vestræ has direxi apices, postulans, ut & hunc mihi aliquandiu concedatis.* Cum Monasterio a se constructo Abbatem præficere vellet Rambertus Episcopus Brixiæ, Aganonem Bergomatem Episcopum per litteras oravit, ut Maginardum sibi Monachum meritis & virtutibus clarissimum donaret: *Rogans, ut concederemus Maginardum Presbyterum & Monachum, ut eum Abbatem ordinares.*

III. Erant Monasteria non pauca ab ipsis extructa & dotata Episcopis: hinc juris novi accessio, ut Episcopis subessent. Id genus erat, quod Nivardus struxerat Remis, dotaveratque rebus ante Episcopatum partis. Subjecit illud ipse successoribus suis, & hoc insigne illi privilegium contulit, nullo uti privilegio, sed Episcopo subjici, committique ut amico, ut parenti, ut Ordinis Monastici custodi & conservatori (7): *Constituto Monasterio, quidquid possessionum ante Episcopatum fuerat visus habere, ad ipsum locum tradidit. Privilegium quoque contulit, ut scilicet ipse Præsul idem Monasterium in sui juris dominatione, dum adviveret, conservaret, & ut post suum decessum Remensis Episcopus idem Monasterium gubernet, & eosdem Monachos contra omnes adversitates defendat.*

Istiusmodi rursus erat Monasterium Avenacum, ab Hincmaro & Regina Irmentrude dotatum, fundis adsignatis ad viginti Cle-

(1) Con. Gall. T. 3. p. 401. (2) L. 6. c. 136. (3) L. 5. c. 25. (4) L. 6. c. 150. (5) Lupi Ep. 101. 102. (6) Ep. 19. Mabill. Anal. t. 2. pag. 82. (7) Flodoard. Hist. Re. L. 2. c. 7.

Clericorum, & quadraginta Monialium sustentationem (1): *Significans se disposuisse viginti Clericos, & quadraginta Nonnas ibidem consistere posse.* Sicut olim Nivardus Antivillarense Monasterium Ecclesiæ Remensis opibus fundisque dotaverat (2): *Ostendens, quod Nivardus Monasterium Antivillarense de rebus Ecclesiæ Remensis construxerit.* Concessit idem Hincmarus Episcopo Diaconum Monachum Abbatiæ Remensis: *Quem idem Episcopo id petenti ad ordinandum & regendum committit.* Abbatiam sancti Remigii Remensis Archiepiscopi ipsi fundaverant. Permirum illud est, quod a Willelmo Malmesburiensi narratur, Athelvoldum ex Abbate Abendoniensi Vintoniensem Episcopum creatum, tot exstruxisse Monasteria, ut tantis expensis vix pares esse possent Reges: *Tot & tanta Monasteria fecit, quod vix modo credibile videatur, ut talia fecerit Episcopus urbis unius, qualia vix posset Rex Angliæ totius.*

IV. Optimates & opulentissimi quique Monasteriorum fundatores, post immensas opes in eorum structuram & dotem effusas cum aliquandiu ipsi eum prolem, voluptatem, fructumque cœpissent ex eis, jus tandem suum omne non raro in Episcopos, & in Ecclesias Cathedrales transferebant. Ita in hæc Cœnobia duplici jure muniebantur Episcopi. Id genus fuit Monasterium, quod Evrardus Marchio suis in latifundiis construxit. Præfuit illi post ejus mortem Roduiphus Abbas filius ejus velut hæreditario jure. At postea ipse paullo ante mortem jus suum illud omne in Ecclesiam Cathedralem Remensem transcripsit (3): *Quod prædium post ejus obitum ad filium ipsius Rodulphum Abbatem hæreditario jure devenerit, qui res ipsas simul cum memorati Martyris gleba, vitæ suæ diebus absque ulla contradictione tenuerit; & de seculo migraturus, easdem res cum Monasterio, & corpore sacro, Remensi sanctæ Dei Genitricis Ecclesiæ delegaverit, eamdemque rerum suarum hæredem instituerit.*

V. Tanto proniores erant Episcopi & liberiores ad struenda dotandaque Monasteria ex Ecclesiæ reditibus agrisque, quod Ecclesiam ipsi suam prius hæreditatis suæ agris dominiisque largissime donatis locupletaverant. Exemplo esse potest sanctus Meinvercus Paterbonensis Episcopus, qui in sua hac civitate Canonicorum Abbatiam condidit, & in dotem illi decimas Ecclesiæ suæ assignavit, cui de patrimonii sui opibus centies tantum & amplius contulit (4): *Ne alicui successorum suorum non bonæ voluntatis viro, neque amorem Dei in corde suo retinenti, mensæ suæ stipendia Episcopus diminuisse videatur, sciat, eum has decimas & de hæreditariis, & de acquisitis bonis centies restituisse.* Sive ergo Ecclesiæ bonis de patrimonio suo compensatis, sive expenso ipso patrimonio Episcopi construerent Monasteria, poterant ubique ea legare, ac speciali nexu subjicere successoribus suis, præter illam universalem legem, qua invictissime Monasticus Ordo Episcopali Ordini subjicitur.

VI. Venio ad Ecclesiam Græcam, ubi si quam fundatores Monasteriorum conditionem fundationi ipsi inseruissent, sacris Canonibus infestam, & ei subjectioni, qua suos Monachi venerari debent Episcopos, irrita illa erat ipso jure (5): *Nota ex Novellis hic insertis, quod statuta, quæ fiunt a fundatoribus, servantur, nisi adversentur Canonibus.* Et mox: *Ex his notatis, consistere non posse, quæ in statutis & a fundatoribus scribuntur, ut locorum Antistites nullam omnino partem habeant in Monasteriis a se ædificatis. Similiter nec Acta Antistitum, quæ continent eos, qui eis succedent Episcopos, nihil juris habituros in Monasteriis; & quæ eam ob causam propter transgressionem intentantur ab eis segregationes, tanquam a ratione alienas, in ipsorum capita redituras.* Ita Balsamon, qui id exprimit alibi ex Canone Chalcedonensi, ubi tamen occurrunt limites, quibus altrui poterunt legitima privilegia interius disceptanda. Tradit enim voluntates fundatorum nullius esse ponderis, quando Monasteria, Xenodochia, vel Ecclesias subducunt Patriarcharum & Episcoporum potestati: propterea

(1) Ibidem. L. 1. c. 17. (2) L. 3. c. 41. (3) Flodoard. L. 4. c. 1. (4) Surius die 5. Junii c. 112. (5) In Nomoc. Tit. 2. c. 2.

terea quod Congregationibus sacris omnibus illud natura sua insitum sit, ut Episcopis subjiciantur (1): *Clerici ergo, vel Monachi, qui dicunt hodie, se Patriarchæ, vel regioni Episcopo non esse subjectos, tanquam sint liberi Monasterii, vel Ecclesiæ, proferentes utique etiam a fundatoribus factorum statutorum ordinationes, quid ad hæc respondebunt? Omnino nihil. Etiamsi quis fundator Monasterii, vel Ecclesiæ in statutis suis, vel ordinatione sua decreverit non subjici eorum Monachos vel Clericos regionis Episcopo, non audietur, ut divinis sacrisque Canonibus contraria statueris.* Legitima privilegia alicui semper Episcopo subjiciunt, quidquid usquam est Monasteriorum.

VII. In Concilio Constantinopolitano, quod Photii gregales primum & secundum dixere, denudatur ars turpissima & fraudulentia eorum, qui Monasteria construebant, & nulli subesse volebant Episcopo, ut eorum & dominationem & proprietatem sibi semper posterisque suis vindicarent (2): *Se eorum, quæ consecrata sunt, dominos inscribunt, & sola appellatione Deo dedicare machinantur.* Cui malo ut occurreret hoc Concilium, vetuit, ut ne posthac fas esset construi Monasterium, nisi interpellato & consentiente Episcopo, cujus in manus deponerentur fundationis Chartæ, ut ne fundator quidquam possit decerpere, vel sibi arrogare eorum, quæ Deo ipsemet devovit, aut vero Abbatis nomen sibi induere: qua de re alias.

Additur & illud a Balsamone, quanquam Chartarum fundationis custos, & Monasteriorum defensor sit Episcopus, non esse tamen eorum dominum vel proprietarium, nec pro arbitrio suo, cui volet, ea posse donare. Liberum est enim Monasterium suique juris, ut ne possit quidem alienari; nec ex eo ad Episcopum quidquam redeat, nisi Episcopalia jura, nimirum potestas examinandi & judicandi reos, invigilandi in Ministros Altaris, Præpositum constituendi, jubendi, ut nomen suum in sacris Diptychis recitetur: *Ex hoc canone non est Episcopo concessum, potestatem in id Monasterium obtinere, tanquam id ad ejus Ecclesiam dominii jure pertineat. Sed habet in eo tantum jura Episcopalia. Ea autem sunt delictorum animæ examinatio, observatio eorum, qui illa administrant, ejus nominis relatio, & Præfecti ordinatio. Conservabitur ergo Monasterium liberum & per se degens, non alienabile, nec donabile.*

VIII. Postremo denique disertis verbis pronuntiat Balsamon, Monachos Presbyteratu ornatos non posse vel Confessiones excipere, vel peccata remittere, nisi permittente Episcopo; at eos, qui Presbyteri non sunt, ne eo quidem permittente posse: quanquam non semel hi atque illi, perfrictissimæ frontis viri id auderent (3): *Quare nota, quod qui sine Episcopali permissione hominum confessiones excipiunt sacrati Monachi, male faciunt; multo autem magis non sacrati. Ii enim cum permissione Episcopi possunt tale quidquam exercere.* Ex quibus argumentatur Balsamon, in eo Monasterio, ubi Abbatem necesse erat Confessiones audire Monachorum, necesse fuisse ut Abbas Presbyter fieret.

Erant quibus videretur non posse Abbates vel vestem vel tonsuram novis Monachis conferre: idque eliciebant ex eo, quod solis integra servetur Episcopis virginum consecratio; quæ nihilo sanctior vel augustior est, quam Monachorum vestis aut tonsura. Sed multo solidior est Balsamonis ratiocinatio, cum Concilii VII. Canone Abbati Presbytero liceat conferre Tonsuram Clericalem & Lectoratum Monachis suis, multo evidentius ei licere, ut Tonsuram conferat Monachalem, citra novam Episcopi permissionem. Addit porro idem ipse, Monachos eos, qui Presbyteri sunt illi quidem, sed non Abbates, non debere quidem quenquam Monastica donare Tonsura, nisi permittente Episcopo, propter Canonem Carthaginensem, quo id prohibetur: sed contraria consuetudine præscriptum esse adversus Canones & leges: *Ex longa consuetudine, quæ Canone & Lege fuit potentior.*

IX. Præcipit VII. Synodus Oecumenica (4), ut ne sinant Episcopi nova construi Monasteria ab ambitiosis & inconsideratis Monachis, qui jugi impatientes, & obe-

(1) In Can. 8. Conc. Chalc. (2) Can. 1. 2. apud Balsamon. p. 549. (3) In Can. 6. Carthag. (4) Can. 16.

obedientiæ tandem pertæsi, nova sibi exædificare Cœnobia adgrediuntur, ubi subesse nulli, ceteris præesse possunt. Si cœpta sit tamen constructio, perfici eam patietur Episcopus, si suppetant facultates. Id in Clericis quoque & Laicis locum habet, qui nova ejusmodi quæpiam adgrediuntur. Denique in Concilio Constantinopolitano primo, secundo ut a Græcis vocatur, prohibentur Monachi e Monasterio, ubi seculo renuntiarunt, in aliud quodvis migrare, vel in secularium ædes, nisi permiserit Episcopus (1).

CAPUT XXVIII. *P. 4. l. 1. c. 52.*

Quam necessario Monachi pendeant ab Episcopis post annum Christi millesimum

I. Subjiciebantur Episcopo Monachi, nec injussu ejus Diœcesi migrare, aut digredi poterant.

II. Mira inter Episcopos Monachosque consensio.

III. Quamvis novæ efflorescerent Congregationes sub Abbate Generali, Episcopis tamen subjiciebantur.

IV. Primæ Episcoporum querelæ in Gallia & Italia adversus Privilegia Monachorum.

V. Initio Sedis Apostolicæ, quam Monasteriis nonnullis Pontifex annuebat, nequaquam eo pertinebat, ut Episcopali jurisdictioni subducerentur.

VI. Aura quædam pietatis & castioris disciplinæ effudit se e Cassinensi primum, postea & e Cluniacensi Cœnobio in innumerabilia Cœnobia: & hinc illa privilegiorum seges.

VII. Præcellentia Cassinensis Abbatis supra Cluniacensem non est profecta ex purioris disciplinæ, Regulæque strictiori observantia.

VIII. Cum Cluniacensis Abbatia non habeat sibi subditos nisi Prioratus, singuli autem olim Monachi Cluniaci profitentur, consortes etiam facti sunt omnes privilegiorum Cluniacensium.

IX. Cistercienses omnes Abbatiæ non solum de consensu Episcoporum exstructæ sunt, sed etiam post approbata ab illis statuta sua omnia. Idque a Romanis Pontificibus confirmatum est.

X. Quam Episcopis professionem ederent Abbates Cistercienses.

XI. Invehitur Bernardus in Privilegia.

XII. Illa tamen non improbat, quæ a fundatoris voluntate proficiscuntur. Doctrina Petri Cantoris Ecclesiæ Parisiensis.

XIII. De Dominicanis & Franciscanis.

XIV. Quid de privilegiis senserint sanctissimi viri Carolus Borromeus, & Franciscus Salesius.

XV. Sanctæ Theresiæ consilia & gesta in hujusmodi difficultatibus, sibi in speciem adversa, & tamen Ecclesiæ consiliis consentanea.

XVI. Conciliorum decreta alia.

I. QUos Regulares nunc dicimus, hoc est, Canonici Regulares & Monachi, Episcopali amplitudini & potestati subesse se lubentes jam olim & gratanter profitebantur, tanquam illustriores quædam eorum gregis portiones; tantumdem saltem affixi Monasteriis, quam Clerici Ecclesiis, ut tam non possent illi, quam hi a Diœcesi una in aliam migrare sine consensione Episcopi. Concilium Legionense (2) in Hispania anni 1012. suscipi ab Episcopis, vel retineri vetat Monachos & Moniales alterius jurisdictioni mancipatos; *Ut nullus contineat, seu contendat Episcopus Abbates suarum Diœceseon, sive Monachos, Abbatissas, Sanctimoniales refugantes; sed omnes permaneant sub ditione sui Episcopi.* Si Monachi suarum Diœceseon desertores & transfugæ, *suarum Diœceseon refugani*, cogebantur eo redire, non ergo erant adhuc ibi generales vel Congregationes, vel Abbates, ubi possent Monachi ex Monasteriis aliis in alia aliarum etiam Diœceseon migrare. Hortatus est sanctus Fulbertus (3) Monachos sancti Medardi reddere se jugo & ditioni sui Episcopi, cum antiqui Canones, quos ibi citat, ita sanxerint. Alibi rursus Episcopo stimulos addit, ut ab Abbate Canonicam exigat subjectionem, sed ne extorqueat sacramentum, cum ita se percupere se ferret Rex. Arnulphus Lexoviensis

(1) Juris Orien. T. 1. p. 372. 373. (2) Can. 3. (3) Fulber. ep. 72. 41.

sis Episcopus (1) meminit & ipse hujus Abbatum professionis cum sacramento. Scripsit & Ivo plures ea de re Epistolas.

II. Consideratius & circumspectius dici posset hæc non tam Monachorum subjectio & dominatio Episcoporum, quam suavissima quædam consensio & quasi concertatio Episcoporum ad amandos & devinciendos sibi caritatis vinculo Monachos: & Monachorum, ad venerandos & obsequiis suis demerendos Episcopos. Episcopi Concilii Lemovicensis anno 1031. Monachos Abbatibus suis omnino permisere: non subjugandos rati Conciliorum jussis & imperiis eos, qui perfectissimis Evangelii legibus & consiliis sponte sua subsequuntur, & impigræ obedientiæ suæ celeritate jussa Episcoporum antevenniunt: *Monasteria Monachorum Regularia, quia diligentius & nitidius omnia ad nutum Altaris procurant, in Abbatum suorum arbitrio, de his, sicut de aliis regulis permittimus. Illi enim nostris legibus constringi non debent, qui ultra nos per arctam & angustam portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui Episcoporum jussis summopere in omnibus obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet subjici Conciliorum, nisi forte reprehensioni vel contemptui patuerint.* Episcopus Lemovicensis, cujus hæc sunt verba in Synodo, cujus Acta fuere forsan perlecta in hoc Concilio, testificatur ibidem non multo post accersiri a se Abbates in suam Synodum non ad aliud, quam ut consilii aliquid & sapientiæ extundat a viris pari prudentia & pietate præditis: experientia enim ipsa comperisse se, accedere nihil posse nitori, munditiæ, & splendori librorum, ornamentorum & calicum, quibus Monachi uterentur: *Abbates Regulares non ideo ad Synodum venire cogo hujus Sedis, ut arguantur, sed ut mihi de rebus Ecclesiasticis moderandis consultum præbeant, &c.*

Si constans & inconcussa fuisset hæc inter Episcopos & Regulares amoris reciprocatio, æmulatioque mutuorum officiorum, non aggredienda mox nobis esset operosa disputatio de privilegiis, quibus pacem sibi Monachi aucupabantur, & ex quibus tamen interminabiles excitatæ sunt pugnæ. Vel ex hoc autem Canone constat, visitari solitas ab Episcopo tum Monachorum Ecclesias, sed Ecclesias tantum, idque raro, & ad laudes potius eorum pietatis & regularitatis celebrandas, quam ad acerbiorem exerendam censuram. Erat & in Episcopi potestate pœnarum irrogatio, sed inculpatissimæ innocentiæ privilegio tuebantur se Monachi. Denique vocabantur ad Synodum plus consilii & luminis imperttituri, quam accepturi.

Concilio Coyacensi (2) in Hispania anni 1050. subjiciuntur Monachi & Moniales omnes Regulæ sancti Benedicti, & mandatis Episcopi: *Secundum B. Benedicti regant statuta, &c. cum suis Congregationibus & Cœnobiis sint obedientes, & per omnia subditi suis Episcopis.* Sed hoc permittitur Abbatibus, ut ex mutuo consensu alii aliorum Monachos suscipiant (3): *Nullus eorum recipiat Monachum alienum, aut Sanctimonialem, nisi per Abbatis sui & Abbatissæ jussionem.* Si ad hanc migrationem necessarius non habebatur Episcopi consensus, illud erat jam privilegium, quo Abbates donabat hæc Synodus. Sed ante institutas Congregationes, earum instituendarum subinde necessitas emicabat, & rudimenta veluti quædam earum ponebantur, hac mutua permutatione Monachorum. Scripsit Gregorius VII. ad Monachos, ut Episcopum Lemovicensem placarent, qui de duobus Monasteriis sibi sublatis expostulabat (4). Erant ergo jam consociationes Monasteriorum complurium in unum veluti corpus compaginatorum. Urbanus II. in Concilio Turonensi anni 1069. docet (5) Monasterium Cormericense Capitulo & Canonicis sancti Martini Turonensis adunatum subjectumque fuisse, a quibus Abbas Cormericensis pedo Pastorali donandus erat, sicut & ab Archiepiscopo Turonensi erat ordinandus: *Salvo Turonensis Archiepiscopi jure, quod in Abbatis ordinatione, secundum communem Ecclesiæ consuetudinem exercendum est.* Paschalis II. Papa (6) anno 1107.

(1) Arnulph. epist. 13. 31. 42. (2) Can. 2. (3) Can. 2. (4) De Bourdieux (5) L. 7. c. 17. (6) Ep. 48.

1107. Archiepiscopo Narbonensi concessit confirmationis omnium iurium & privilegiorum suorum diploma : Monasteriaque omnia ei subjecit, juxta Ecclesiæ jus commune. *In Monasteriis vero, seu ceteris Ecclesiis, salva Sedis Apostolicæ auctoritate, Canonicum vobis jus obtinere concedimus.* Idem prorsus indulsit & Archiepiscopo Viennensi (1): *Abbatias quoque tam intra, quam extra Viennensis urbis mœnia sitas, tuæ fraternitati regendas disponendasque committimus.* Paullo prolixior ille fuit in diplomate eo, quo Papiensem Episcopum ornavit. Sed eodem tandem omnia recidunt. Gelasii II. (2) & Callisti II. (3) concessiones ulterius non progrediuntur. Est & Callisti concessio, qua Canonicorum Regularium Abbatiam tutela & protectione dignatur Sedis Apostolicæ, ita tamen ut ab obedientia proprii Episcopi eam nolit recedere (4): *In B. Petri & Romanæ Ecclesiæ tutelam protectionemque suscipimus, &c. salva Augustensis Episcopi reverentia, &c. Ad indicium perceptæ a Romana Ecclesia libertatis, albam cum cingulo & amictu persolvetis. &c.*

IV. In Concilio demum Remensi anni 1119. præsidente Callisto II. Papa, præfervide destomachati sunt Episcopus Matisconensis & Archiepiscopus Lugdunensis in privilegia Cluniacensium, qui ne in Ordinationibus quidem Diœcesano subjici volebant Episcopo, nedum in aliis (5): *Ecclesias, decimasque suas, debitasque subjectiones sibi violenter abstulit, & congruas dignitates, suorumque ordinationes Clericorum denegavit.* Cardinalis Joannes de Crema Monachorum patrocinium adgressus est, & hinc exorsus, non gravate ferre debere Episcopos, si in eorum Diœcesibus possideat Sedes Apostolica, quæ ipsi fidelium religio largitasque legaverit: eius loci, qui Cluniacum dicitur, dominum id Monasterium struxisse *in allodio suo*, hoc est, in agro libero, nullique obnoxio: simul illud donasse ac dicasse Ecclesiæ Romanæ, quæ ducentis ab hinc annis Abbates confirmaret, ordinaretque. Nec vero his assentiebantur Episcopi, immo nec dissensum suum dissimulabant, etsi Pontificis præsentis reverentia cohiberentur.

Pari indignationis æstu efferbuerunt Episcopi Italiæ in Concilio Romano anni 1122. sub eodem Pontifice: *Cœperunt Episcopi dicere, nihil superesse aliud, nisi ut sublatis virgis & annulis, Monachis deservirent: illos enim Ecclesias, villas, castra, decimationes, vivorum & mortuorum oblationes detinere.* Cassinensis privatim Cœnobii defensionem Pontifex ipse in se recepit, quod illud & restaurassent, & magnis impendiis reparassent Romani Pontifices, vicissimque tutissimum ibi non semel habuissent perfugium: professus alioqui se Monasteria reliqua omnia dimittere illi sorti & conditioni, qua fuissent ab exordio & fundatione sua: *Cassinense Cœnobium ab omni mortalium jugo quietum ac liberum manere, & sub solius sanctæ Romanæ Ecclesiæ defensione perpetuo manere decernimus. Cetera vero Monasteria in quo ordine antiquitus constructa sunt, manere jubemus.* Auctor est Leo Ostiensis (6) ab Alexandro II. generali immunitate donata fuisse, & Episcopali jurisdictioni subducta, quæcunque Cassinensi Abbatiæ subessent sive Monasteria, sive Cellæ: *Non modo in nostra, vel principali Ecclesia, verum in omnibus ubicunque cellis ullam jurisdictionem ne quis Episcopus usurpare præsumeret.*

Non abhorret a similitudine veri Cassinensem Congregationem jam tum aliquam fuisse, perinde ut Cluniacensem. Hinc ab hoc Pontifice dictum, beatum Benedictum Ordinis sui principatum ei contulisse: *Totius Ordinis Monastici Caput.* Cum Cluniacensis ergo Congregatio antiquissima fuerit toto Occidente; facile intelligitur, ab his Congregationibus Monasticis ortum duxisse Ordinis Monastici privilegia. Minus inique tulissent Episcopi, si solam sibi Papa Cassinensem Abbatiam reservasset: immo etsi Cluniacensem plenissima libertate frui solam permisisset, cum ejus fundatores ea lege & conditione immensas opes suas Ecclesiæ legassent: si privilegia illa his duobus Monaste-

(1) Ep. 78. (2) Cap. 84. Gelas. II. Ep. 4. (3) Callisti II. Ep. 7. (4) Ep. 26. (5) Ordericus Vit. l. 12. (6) Leo Ostien. L. 3. c. 23. Baron. ann. 1066. n. 3.

ſteriis coercita, non in omnia ſe effudiſſent earum Congregationum Cœnobia, quod ſpoponderat Callixtus II. Quod & rurſus ab eo confirmatum eſt in Concilio I. Lateranenſi (1) anno 1122. ubi Abbates Monachoſque omnes Epiſcopis ſubjecit, in Chriſmate, in Oleo, in Ordine quolibet ab eis accipiendo: *Chriſma & oleum, conſecrationes Altarium, Ordinationes Clericorum ab Epiſcopis accipiant, in quorum Parochiis manent*. Cumque biennio poſt privilegio inſigni muniret Abbatiam Bambergenſem, non illam tamen abſolvit poteſtate Epiſcopali (2): *In Romanæ Eccleſiæ protectione ſuſcipimus, contra pravorum hominum nequitiam defendenda, &c. Ordinationes ſane Abbatum, vel Monachorum ſuorum a Catholicis Epiſcopis Diœceſanis accipiant.*

V. Hinc illud exiſtit, protectionem illam Sedis Apoſtolicæ, quam tam ambitioſe prehenſabant Monaſteria, non fuiſſe niſi tuitionem quandam, temporalium forſan magis, quam ſpiritalium: certe quæ illa nequaquam ſubduceret ordinariæ Epiſcoporum poteſtati. Patet id rurſus ex Privilegio, quod Paſchalis II. anno 1110. Ciſtercienſi conceſſit Abbatiæ, quæ præ ſe initio tulit, nullis muniri ſe velle privilegiis, nec tamen ſibi temperavit, quin protectione Apoſtolica regi ſe vellet (3): *Abbatiam ſub Apoſtolicæ ſedis tutela ſpecialiter protegi ſancimus, quandiu vos ac ſucceſſores veſtri in ea, quam hodie obſervatis, diſciplina ac frugalitatis obſervantia permanſeritis, ſalva Cabilonenſis Eccleſiæ Canonica reverentia*. Idem inculcat Alexander III. in Capite, *Recepimus, De privilegiis*, ubi agit de Eccleſiis, quæ Romanæ Sedi cenſum annuum pendebant: *Si ad indicium perceptæ protectionis cenſus perſolvitur, non ex hoc juri Diœceſani Epiſcopi aliquid videtur eſſe detractum*. Eadem habet & Bonifacius VIII. Capite, *Si Papa de Privilegiis. In Sexto*.

VI. Illud ergo diſtabant Congregationes illæ geminæ, Cluniacenſis & Ciſtercienſis, quod Cluniacenſis privilegiis ſtatim ab initio Apoſtolicis ſuperſtructa, aut certe non multo poſt vallata fuerit: Ciſtercienſis autem inter ipſa ſui exordia privilegiis quibuſcunque nuntium remiſerit. Sed illud conveniebat celeberrimis his Congregationibus, quod & in ſuperius laudata Paſchalis II. Epiſtola obſervari potuit: quod non alio ex fonte profecta ac derivata in eas ſint tot ſingularia ſeu privilegia, ſive ornamenta, quam ex nova & inuſitata quadam pietate, ac regularitate prorſus incredibili. Cum ſanctus Odilo Cluniacenſis Abbas Caſſinum conceſſiſſet, pedo uti conſtanter recuſavit coram, ut ajebat ipſe, Vicario B. Benedicti, & Abbatum Abbate (4): *Ubi Benedicti Vicarium, Abbatem ſcilicet omnium Abbatum adeſſe contingeret*. Cluniacum ipſum, quod Caſſinenſi cœnobio concedebat, non alio tamen magis nomine, oculos omnium & admirationem ad ſe converterat, quam quod Monaſteriis omnibus, quæ ſuo cœtui ſociabantur, novam ſtatim, & emendatiorem diſciplinam, & ſtrictiorem induceret Regulæ obſervantiam. Si qua Glabro (5) fides, cum primum vacabat Abbatia quælibet, a Regibus & Principibus accerſebatur Guillelmus Congregationis Cluniacenſis Abbas, eique illa commendabatur, puriorem in diſciplinæ formam refingenda. Floriacenſi ad Ligerim Abbatiæ eandem Helgaldus arrogabat laudem, ut *Caput eſſet totius Ordinis Monaſtici*. Victor II. cum Caſſinenſem Abbatem in Cardinalium Collegium cooptaſſet, illi ſucceſſoribuſque ejus conceſſit tum primam ſedem, tum ſuffragii prærogativam ante Abbates alios omnes in omnibus Principum, & Epiſcoporum Conventibus (6): *In omni Epiſcoporum, Principumque Conventu, ſuperioribus Abbatibus omnibus ſedem, & in conſiliis eorum atque judiciis priorem ſententiam firmavit*. Moleſte ferens Innocentius II. uſque adeo labefactatam eſſe Luxovienſis Abbatiæ diſciplinam, qua nihil olim decantatius fuerat, Petro Abbati Cluniacenſi mandavit, ut Abbatem & Monachos mitteret, priſtinumque decus ei reſtitueret (7). Morem geſſit Petrus, ante tamen enixe conteſtatus, quantum ab ea re

(1) Can. 17. (2) Baron. ann. 1124. n. 2. (3) Baron. ann. 110. 41. (4) Baron. ann. 1022. n. 16. Leo Oſtien. L. 2. c. 54. (5) Glaber. L. 3. c. 5. Baron. ann. 1024. n. 6. Idem ann. 1029. n. 9. (6) Baron. ann. 1057. n. 8. Leo Oſtien. L. 2. c. 97. (7) Baron. ann. 1131. n. 13.

abhorreret, & quam vereretur, ne aliena struens, sua destrueret, suisque dispendiis alios locupletaret (1): *Valde timemus, ne frequenter, sicut sæpe fit, ad alias Ecclesias translatis fratribus nostris, quod aliis refrigerium, nobis inferat detrimentum*. Idem porro Petrus (2) gratias egit per litteras Imperatoribus Constantinopolitanis, quod Monasterium prope Constantinopolim exædificatum Cluniacensi Abbati, & Priori de Caritate commendassent: remuneratus & ipse vicissim est summos illos Principes societate & communione precum, atque adeo *Confraternitate* Ordinis, ad quam adoptati jam fuerant Reges Franciæ, Angliæ, Hispaniæ, Germaniæ, Hungariæ & Imperatores ipsi.

Adiri possunt monumenta certissima, quibus Abbatiæ Cluniacensi integrum illæsumque servatum est jus corripiendi, visitandi, reformandi in Abatiam sancti Ægidii ab Innocentio II. (3) & in Abbatias Hispaniæ ipsis postulantibus Regibus; denique in ipsas Italiæ Abbatias. Ceteri non ejusdem tantum, sed & sequentium seculorum Pontifices (4) non cessarunt a novis identidem Monasteriis Cluniaco adjiciendis, tanquam Capiti & fonti castigatioris disciplinæ. Duodeviginti Cœnobia a Gelasio II. ei subjecta fuere. Ut quibus exploratissimum id esset, quod scripserat Paschalis II. Hugoni Abbati Cluniacensi, ubique per Gallias a Cluniacensibus aut institutam fuisse Religionis Monasticæ sanctitatem, aut saltem restitutam. *Ubi nulla fuerat, instituta: ubi defecerat, per Galliarum partes est restituta Religio*. Nec vero per Gallias tantum, sed & per Occidentem universum revocatus fuerat opera & studio Cluniacensium pristinus Religionis fervor. Pontifex hic autem eandem laudem cum Cassinensi Cœnobio communicatam volebat (5).

VII. Sed in tumultuaria hac farragine exemplorum & testimoniorum, perspicue tamen intelligitur, Cassinensis Abbatiæ prærogativas partas illi esse, ex omnium magis pietate in beati Benedicti Memoriam, ex Officiis Pontifici Romano inter varias clades exhibitis, denique ex Principum favore, quam ex nova & splendidissima quadam Monasticæ reformationis propagatione. Contra autem ex unius hujus postremæ causæ contemplatione, inclaruere vel maxime Cluniacenses, suoque sinu innumerabilia tum nova, tum vetustiora excepere, sibique adgregavere Monasteria. Hinc est, quod ubi Pontius Cluniacensis Abbas dignitatis & gloriæ cupidior, quam sanctitatis, contendere cœpit cum Abbate Cassinensi de nomine & Prærogativa Abbatis Abbatum in Concilio quodam Romano, percontati sunt illum duntaxat, Cluniacum Cassino, an Cassinum Cluniaco Regulam beati Benedicti impartiisset. Cumque confessus esset, quod nulla tergiversatione celare poterat; statim pronuntiatum est justissimis ergo de causis a Pontificibus ornatos fuisse Cassinenses Abbates splendido hoc elogio, ut Abbates Abbatum dicerentur. Antiquitatis ergo & dignitatis, non sanctitatis id præcipuum erat decus. Nec erat, quod sibi plus æquo blandirentur Cluniacenses, qui ut solent exordia, vehementius tunc fervebant: sicut & Cassinenses olim dum recentes essent ab instituti sui cunabulis, majorem in modum pietate & religione effervuerant. Deferbuit postea, ut solet, is zelus, primum in Cassinensibus, postea in Cluniacensibus. Utrius cœtus ardor diuturnior fuerit, non facile dici potest ob temporum perturbationes. Audiendus hic nunc est Leo Ostiensis (6): *Dum Pontius Cluniacensis Abbas Abbatem Abbatum se jactaret, &c. Si a Cassinensi Monasterio tanquam a vivo fonte Monastica Religionis norma manabit, jure a Romanis Pontificibus Cassinensi Abbati hæc prærogativa concessa est, ut ipse solus, qui sancti Legiferi Vicarius est, Abbas Abbatum appelletur*.

Longe præclarior erat Petri Cluniacensis (7), tutiorque ratio propugnandæ gloriæ suæ Congregationis, cum tam iniquo patiebatur animo Reverendissimum se, & Patrem vocari a beato Bernardo: *Reverendissimum me esse ignoro; Patrem, quantum ad te, me esse*

(1) Pet. Clun. L. 3. Ep. 23. (2) Idem l. 2. Ep. 39. 40. (3) Innoc II. Ep. 33. 38. (4) Cœlest. II. Epist. 2. Hadr IV. Epist. 27. Gelas. II. Epist. 5. (5) Sirmund. in L. 4. Ep. Gofridi Vindocin. (6) Leo Ostien. L. 4. c. 62. (7) Petr. Clun. L. 6. Ep. 3.

esse nego: uni acquiescens nomini *fratris* & *amici*, exemplo Guigonis Prioris Carthusiæ, qui in simili causa, his ad eum scripserat verbis: *Defixis in terram genibus obsecramus, ne vilitatem nostram Patris nomine dignam ulterius æstimetis. Satis & super satis est, si frater, si amicus, si filius appelletur, qui nec servi nomine dignus habetur.* Debetur hæc quidem nominum & titulorum magnificentia tam præclaris Abbatibus; sed ejusmodi est ea nominum gloria, ut cum primum ambitur, jam non gloria, sed dedecus fit. Illud quoque narrat Matthæus Paris, Authenticis Privilegiis Abbatem in Anglia Sant-Albanensem, dictum fuisse primum & principem Abbatem Angliæ: quo nihil pulchrius, nihil optatius, si eam illi laudem, & majores sui pepererant, & ipse sibi adserebat fugiendo & latitando, non ambiendo ventosam gloriam.

VIII. Redeo ad Privilegia, quæ tanto magis increbuere, quanto latius & fama, & opibus excrevere Abbates Generales, & Abbates Abbatum. Cluniacenses omnes Monachi non profitebantur nisi Cluniaci, aut non alibi saltem professio consummabatur. Id liquet ex Opusculis Petri Venerabilis (1) maxime autem ex eius Compilatione Statutorum Cluniacensium, ubi sancitur, ut tyrones & Novitii omnes intra primum admissionis suæ triennium Cluniacum convolent, nec ante possint vel ordinari, vel celebrare Mysteria, vel obedientia, seu Officio Claustrali, aut prioratu donari. Ad eum modum cum essent omnes Cluniaci professi, ejus privilegiorum consortes quodammodo omnes efficiebantur, & quodammodo rursus universa Congregatio uno Cluniacensi Cœnobio circumscribebatur: de Monachis dico, non de domibus & Prioratibus per Gallias orbemque reliquum sparsis.

IX. Ex adverso autem Abbatiæ & Ordinis Cistercienfis fundamenta pene ipsa posita sunt in privilegiorum recusatione, & Episcoporum obedientia. Confirmata sunt a Callisto II. statuta, quæ assensu Episcoporum condideraut, & Ordo ipse (2): *Siquidem assensu & deliberatione communi Abbatum & fratrum Monasteriorum vestrorum & Episcoporum, in quorum Parochiis eadem Monasteria continentur, quædam Capitula statuistis, quæ auctoritate Sedis Apostolicæ petitis confirmari, &c.* Inter statuta ab Episcopis approbata, & ab Apostolica deinde Sede confirmata, principatum tenet famosa *Caritatis Charta*, cujus illud est maxime memorandum, ne privilegia deposcantur ulla (3): *Ne aliqua Ecclesia, vel persona Ordinis nostri, adversus communia ipsius Ordinis instituta, privilegium a quolibet postulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere.* Post Chartam Caritatis, quæ anno 1119. sub Sthephano Abbate conscripta fuit, anno circiter vigesimo post fundatum Cistercium, conscripta, inquam, in Generali Capitulo totius Ordinis, cujus non plura adhuc erant, quam undecim vel duodecim Monasteria: famosissima altera Collatio Statutorum in Capitulo Generali anno 1134. celebrata est, cujus articulo XXXVIII. prohibetur, ne quis Capitulo se Generali subducat, quovis prætextu mandatorum Episcopi, vel Archiepiscopi cujuslibet; propterea quod nullum unquam exædificatur Cisterciensis Ordinis novum Cœnobium, nisi repræsentatis Diœcesano Episcopo Statutis Ordinis, & ab eodem confirmatis: *Et ideo sicut alias scripsimus, cum quis Abbatum Abbatiam construere voluerit, primo hoc Capitulum & cetera Archiepiscopo vel Episcopo diligenter sunt ostendenda.* Cum confirmaret Eugenius III. anno 1152. Statuta Cisterciensia (4), primum locum ei assignavit, quo spondent in seque recipiunt, non ante ullum a se fundatum iri Monasterium, quam assensus sit Episcopus loci Statutorum suorum omnium observationi: *Statuistis inter vos, ne in alicujus Antistitis Diœcesi Ordinis vestri Abbatia fundetur, donec ipse Antistes Decretum, quod inter Ecclesias Ordinis vestri ad custodiam disciplinæ firmatum est, ratum se habere promittat.*

Ceterum complusculi deinceps Ordines Mo-

(1) Pet. Venerabil. De Mirac. l. 2. c. 7. Stat. Congreg. Clun. c. 38. (2) Bibl. Cist. L. 2. p. 56.
(3) Annal. Cisterc. t. 2. pag. 109. (4) Annal. Cisterc. t. 2. pag. 205. Eugen. III. Epist. 71.

Monachorum Cisterciensibus Statutis usibusque sese accommodarunt. Cum primum edita & publicata est Charta Caritatis circa annum 1119. ea fuit veluti Regula, cui se conformarunt Ecclesiasticæ & Regulares Congregationes complurimæ, quæ postea orbi Christiano illuxerunt. Ordo Præmonstratensis circa annum 1120. exortus accuratissime sese his Statutis aptavit. Tres Abbates designati sunt, qui quotannis Abbatiam & Abbatem Præmonstratensem visitarent: *Per tres primos Abbates, de Lauduno, de Floresta & de Cuissiacensi, annua ibidem visitatio fiat*. Suprema potestas penes Capitulum Generale est. Ordo Vallis Scholarium in Diœcesi Lingonensi conditus anno 1212. ad eandem se Caritatis Chartam formari fingique voluit. Tres illi Priores fuere majores, quibus curæ est visitare Generalem ipsum in Ecclesia sua Matrice, cum potestate ejus abdicandi. Eodem prope ipso tempore excitatus est in eadem Lingonensi Diœcesi Ordo Vallis Gaulium, convenitque cum primis Cisterciensi Instituto, cujus palmare id erat decus, ut communicato semper cum Episcopis consilio quidvis molirentur.

X. Hæc fuere initia Cisterciensium, uno maxime a Cluniacensibus dissidentia, quod a privilegiis quibuscunque abhorrerent. Narrat ipsemet Sigebertus anno 1098., Robertum Molismensem Abbatem fundato Cistercio, ejus regendi cura sarcinaque a Valtero Episcopo Cabilonensi investitum fuisse. Honorius III. centum amplius post annis Decreto cuidam suo intexuit Professionem, quam Cistercienses omnes Ordinis Abbates facere tenerentur. Ex quo apertissimum est Episcopis tunc obsequentissimam fuisse Congregationem illam omnem (1): *Adjicimus ut Archiepiscopi & Episcopi ea sint forma professionis contenti, quæ ab origine vestri Ordinis noscitur instituta, quæ talis est; Ego frater Abbas Cisterciensis Ordinis subjectionem, & reverentiam, & obedientiam a sanctis Patribus constitutam, secundum Regulam sancti Benedicti, tibi, Domine Episcope, tuisque successoribus canonice substituendis, & sanctæ Sedi Apostolicæ, salvo ordine meo, perpetuo me exhibiturum promitto*. Nihil erat, quo offenderentur Episcopi in hac clausula, *salvo ordine meo*, quod ea non innueretur nisi absolutissima Statutorum Ordinis custodia, quæ Episcopi ipsi assensione & auctoritate sua firmaverant. Sed cum eo Decreto Pontificis occurreretur simoniacis exactionibus, quibus ab Episcopis quibusdam Monachi fatigabantur, conatibusque exigendæ ab eis arctioris cujusdam professionis, vel obedientiæ strictioris, adversus decreta præcedentium Episcoporum a Pontificibus summis confirmata, hinc non obscure intelligitur, si postea privilegiis a summa Sede extundendis studuerunt etiam Cistercienses, non sola vel ambitione, vel Monasticæ disciplinæ relaxatione eo deventum esse.

XI. Necdum eo res eruperat tempore Bernardi, qui crimini vertit Abbati Morimondensi, quod ab Abbatia sua discessisset, inconsulto, nec assentiente Episcopo suo Lingonensi, & Abbate Cisterciensi (2): *Episcopi Lingonensis, & Abbatis Cisterciensis, nam utrique debitor erat licentiæ*. Fuere & amarissimæ Bernardi querelæ in sinum effusæ Innocentii II. ex eo, quod Abbas sancti Maximini Trevirensis impatientissime ferens Abbatiam ab Alberone Archiepiscopo emendari, & enormibus repurgari vitiis, Patronos Romæ potentissimos nactus esset, & suorum confirmationem privilegiorum (3): *Ne iterum possit surripi a Monachis: non tam, ut simulant, appetentibus libertatem, quam fugitantibus disciplinam*. Idem ipse datis litteris ad Henricum Senonensem Archiepiscopum, eloquentia & zelo incredibili invehitur in Abbates sui seculi Ordinisque, hoc est, B. Benedicti asseclas, qui privilegia impetrarent non obtemperandi Episcopis, cum ipsi immorigeros sibi quoslibet suis in Cœnobiis, omnino inultos non sinerent (4): *Miror quosdam in nostro Ordine Monasteriorum Abbates, hanc humilitatis regulam odiosa contentione infringere, & sub humili, quod pejus est, habitu & tonsura, tam superbe sapere, ut cum ne unum quidem verbulum de suis imperiis subditos prætergredi patiantur, ipsi pro-*

(1) C. Ne Dei Ecclesiam. De Simonia. (2) Epist. 3. (3) Epist. 179. 182. (4) Epist. 42.

propriis obedire contemnant Episcopis. Adulterinæ libertatis fuco ambitionem suam hi obducebant: contra autem nitebatur Bernardus, ostendebatque umbratili illa libertate verissimam turpissimamque tegi servitutem, quæ eos legitimæ ut obedientiæ eximeret, superbiæ subiiciebat; & Pastori non subduceret, nisi ut lupis sævientibus objectaret: *Non propter me*, inquit, *facio, sed quæro Ecclesiæ libertatem. O libertas omni, ut ita loquar, servitute servilior! Patienter ab hujusmodi libertate abstineam, quæ me pessima addicat superbiæ servituti. Plus timeo dentes lupi, quam virgam pastoris.* Palliatæ libertatis sectatores simulabant se non aliud, quam Episcoporum persecutiones extimescere, & secularem, quo plerumque incitantur, typhum. Occludit porro Bernardus inania hæc effugia, docetque multo conducibilius esse, propter justitiam persecutionem pati, illiusque æmulari patientiam, qui Pilato aliisque Principibus seculi comminantibus & cruciantibus se non subtraxit? *Quid igitur vos, o Monachi, Sacerdotum gravat auctoritas? Metuitis infestationem? Sed si quid patimini propter justitiam, beati. Secularitatem contemnitis? Sed secularior nemo Pilato, cui Dominus astitit judicandus.*

Cènsor idem quam sanctus, tam intrepidus ne ipse quidem pepercit summis Pontificibus, quos admonuit modestissime, sed & fidentissime, subduci Monachos Episcopis, Episcopos Metropolitanis, esse illa quidem plenissimæ potestatis eorum insignia, an essent autem & summæ justitiæ, plenissimæque, merito dubitari (1): *Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis. Sic factitando probatis Vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ forte non ita. Facitis hoc, quia potestis: sed utrum & debeatis, quæstio est.* Omnes Ordines Monasticos ei jam subiici, ut universali Ecclesiarum Pastori; nec expedire ut rursum illi peculiarius subjiciantur, quasi non possent oves simul & peculiari suo, & universali omnium Pastori subesse: *Quid tam indignum tibi, quam ut totum tenens, non sis contentus toto, nisi minutias quasdam atque exiguas portiones ipsius tibi creditæ universitatis, tanquam non sint tuæ, satagas nescio quomodo adhuc facere tuas?* Hunc esse potissimum exemptionum hujusmodi fructum, laxationem disciplinæ & morum dissolutionem: *Nolo prætendas mihi fructum emancipationis ipsius. Nullus est enim, nisi quod inde Episcopi insolentiores, Monachi etiam dissolutiores fiunt.* Portenti instar esse, membra Ecclesiæ non situ, non ordine suo collocata conspici, & immediate capiti subjici eas partes, quibus per intermedias alias adesse debet & opitulari: *Monstrum facis, si manu summovens digitum, facis pendere de capite. Tale est, si in Christi corpore membra aliter locas, quam disposuit ipse.* Denique in potestate esse Pontificis, ut dispenset, non ut dissipet, evertatque leges Ecclesiæ. Porro non prudentem eam esse dispensationem, sed dissipationem vehementissime dolendam, nisi innitatur dispensatio evidenti utilitati, vel urgenti necessitati, non privatorum, sed Ecclesiarum: *Quid, inquis, prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, laudabilis dispensatio est, utilitas dico communis, non propria. Nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.*

XII. Non poterat Bernardus luculentioribus documentis suam a privilegiis alienationem demonstrare. Nec dissimulat tamen ille esse justissimas causas dispensationis, ubi perspicua est vel necessitas, vel utilitas Ecclesiæ. Quin & mox confitetur illas esse canonicas exemptiones, & inconcussas, quando nempe fundatores ipsi voluere, ut quæ donabant ipsi de suis latifundiis, ea Ecclesiæ Romanæ immediate subessent: *Nonnulla tamen Monasteria sita in diversis Episcopatibus, quod specialius pertinuerint ab ipsa sui fundatione ad Sedem Apostolicam pro voluntate fundatorum, quis nesciat? sed aliud est quod largitur devotio, aliud quod molitur ambitio, impatiens subjectionis.* Ita Bernardus ipse subscribebat privilegio, & libertati Cluniacensi (2). Quin & Cistercienses ipsi non mel-

(1) Lib. 3. De consid. (2) Du premier esprit de Citeaux, p. 207. 209.

multo post privilegia flagitavere, quanquam usque adeo propitios experti essent Episcopos, ut centum annorum spatio Monasteria ad duo millia construxerint. Primus illos ab Episcoporum visitatione, & correctione absolvit Innocentius IV.

Petrus Cantor (1) auctoritate nixus Bernardi excandescit & ipse peræque adversus has exceptiones, & contestatur tamen non eum se esse, qui vituperare ausit Apostolicæ Sedis concessiones, cui tam certe consulit, tam manifeste præest Christi Optimi Maximi providentia.

XIII. Quæ duæ novæ Congregationes doctrinæ ubertate, & morum innocentia illustrarunt exordia seculi decimi-tertii, & duabus Sectis successere, quarum minus auspicatus fuit exitus: Dominicanos dico, & Franciscanos, qui in locum succesere (2), si Abbatem Urspergentem audias, Humiliatorum, & Pauperum de Lugduno: hæ duæ, inquam, Congregationes novæ statim ab incunabulis suis summam præ se tulerunt conjunctionem suam cum Sede Apostolica, adeoque & obedientiam, *Apostolicæ Sedi obedientes*. Mathæus Paris Monachus Angliæ Ordinis S. Benedicti de iis agens, eo livore totus tumet, ac felle, quo solent fervere Congregationes veteres, & senescentes in novas, a quibus eas necesse est tam nominis gloria, & auctoritate, quam regularitate & sanctimonia superari (3): *Unde & in multis cedebant eis Religiosi, deferentes propter scandalum, & propter potentum offendiculum. Erant enim Magnatum Consiliatores & Nuntii, etiam domini Papæ Secretarii, nimis in hoc gratiam sibi secularem comparantes*. Indubium est tamen privilegia libertatesque aversatum esse B. Franciscum: at successor ejus Elias, successor inquam dignitatis, minime vero imitator & modestiæ, prima Ordinis sui privilegia impetravit. Audi quid de his Baronius (4): *Certe quidem nunquam placuit S. Bernardo, ut Monachi ab Episcopali obedientia hujusce modi privilegiis se subtraherent. Nec gratum fuit S. Francisco, sed Fratris Heliæ, hominis non divino spiritu, sed carnis prudentia nitentis fuit opus* (5).

XIV. Sanctus Carolus Borromæus Monasteria quædam Monialium subduxit directioni, & magisterio Monachorum, ut Episcopo ea prorsus subjiceret, juxta Giossanum in ejus vita (6). Quæ sententia fuerit in his B. Francisci Salesii, Episcopi Genevensis, docebit nos ipsemet in Epistola quadam sua (7): *Video equidem conspicuos natalium & pietatis splendore viros, qui malint Monasteria subesse Ordinariorum potestati, prisco more, per omnem Italiam nunc restituto: non sub regimine Monachorum, juxta usum, qui in Galliis valuit. Ego vero adduci non possum, ut probem Monasteria Sanctimonialium regi a Monachis, maxime qui sint ejusdem Ordinis. Ea vero in re mihi quidem videor Apostolicæ Sedi obsequi, quæ quando opportuna se dat occasio, illam subjectionem solvit*.

XV. Verum nihil hic occurrit, quod plus habeat admirabilitatis, quam quod ipsamet refert sancta Theresia de fundationibus Monasteriorum, novæ suæ vel Religioni vel Reformationi accrescentium. Cælesti quodam primum oraculo admonita est, ut Monasteria sua subjiceret non Monachis Carmelitis, sed Episcopo Diœcesano, quod & Brevi Apostolico mox firmatum est. *Sub obedientia, & correctione Episcopi Abulensis, pro tempore existentis*. Sed aliquanto post tamen se suaque Monasteria omnia restituit obedientiæ Generalis Præpositi Carmelitarum. Et ne id quidem tunc, nisi ut monitis jussisque cælestibus obtemperaret. Cum summa nostra esse debeat observantia, summaque veneratio in Theresiam, utpote in cælesti Theologia versatissimam; hinc eo necessario adigimur, ut pro temporibus, locis, personis privilegia nunc conducibilia, alias noxia: tunc necessaria interpretemur, alias periculosa. Unde fit, ut & Ecclesia, quæ privilegia nunc concedit, nunc temperat, vel retractat

(1) De Verbo abbreviato, c. 44. (2) Ann. 1212. (3) Ann. 1236. (4) Baron. ann. 676. n. 7. (5) L. 1. c. 7. (6) L. 6. Ep. 8. (7) Histoire des Carmes Decaussez d'Espagne Tom. 1. L. 1. c. 6. 9. L. 3. c. 1. 4. 10. Tom. 2. L. c. 20.

ctat, nihil leviter, nihil inconstanter agere, sed divinis inhærescere existimetur moribus, & exemplis; Sponsumque immortalem in hoc mortalitatis curriculo æmulari suum, qui Testamentum Novum antiquato Veteri subrogavit, & versatili rerum mutabilium vicissitudine immutabilis sapientiæ suæ consilia suavissime fortissimeque exsequitur. Quod hic de Carmelitis Virginibus dixi, ad Hispaniam spectat. Quæ enim in Galliis posterius institutæ sunt, Episcoporum curæ, & providentiæ subsunt, & ea certe cælestium gratiarum ubertas, quæ in has quoque exundavit, argumento est, perinde has atque illas ipsissimo regi spiritu Theresiæ, quæ in Hispania ipsa diversis temporibus diversum quoque hoc utrumque regimen approbavit.

XVI. A novis cœtibus Monachorum ad veteres jam nos referamus, de quibus Concilium Salmuriense (1) anni 1253. docet, eorum quidem Constitutiones a Pontifice probatas esse: *Cum super statu Religiosorum ipsis per summum Pontificem ad plenum sit provisum*, sed Episcoporum jam curæ esse, ut illas observari faciant, pœnasque decernant iisdem Decretalibus indictas: *Pœnas in eisdem litteris comprehensas, eisdem infligere non postponant*. Editæ sunt nihilominus in hoc Concilio (2) Constitutiones Monasticæ complures; sicut & in eo, quod apud Castrum Guntherii anno 1231. coactum est. Concilium Coloniense anni 1260. post constitutam Clericorum disciplinam, mox ad Monachos accessit Ordinis S. Benedicti. Ex adverso autem Concilium Campiniacense ejusdem anni prohibuit nominatim, ne Exemptis Chrisma donetur, vel ullum rependatur Officium, cum Episcopum ipsi suum jure, & honore debito defraudent (3): *Ne Chrisma dent vel ministrent Ecclesiis Privilegiatorum, cum ipsi Diœcesanis suis reddere, & facere denegent jura sua*. Concilium Viennense in Austria anno 1267. decrevit, ut Episcopi omnes Provinciæ Salisburgensis, cum Episcopo Pragensi Nigrorum Monachorum Cœnobia omnia circumlustrarent, & repurgarent, in contubernio habentes suo duo Abbates Cistercienses: exceptis iis, qui immediate subjiciebantur Papæ, quos visitaret Cardinalis Legatus Præses Concilii. Concilium quoque Salisburgense (4) anni 1274. multa decreta edidit, ad Benedictinorum, & Clericorum Regularium Cœnobia laudabiliori disciplinæ redintegranda, maxime ut Capitula Provincialia statis temporibus adgregarentur.

Hinc dilucidum fit: 1. Antiquiores Regulares nempe Benedictinos, & Canonicos Regulares in potestate, & obedientia Episcoporum constantius diutiusque perseverasse. 2. Hæc Concilia non se interposuisse, ut de Dominicanis, vel Franciscanis aliquid decernerent, quod privilegiis suis munirentur. 3. vel de Cisterciensibus, quorum tam accurata vigebat adhuc disciplina, ut ad aliorum reformationem ipsi adhiberentur.

De Privilegiis, quæ Monasteriis concesserunt Pontifices, Patriarchæ, Episcopi, Reges.

CAPUT XXIX. P.2.l.1.c.38.

De Privilegiis, quæ Monachis contulere Episcopi, Regesque sub Imperio Clodovæi, & Regiæ ejus stirpis.

I. Privilegia ab Episcopis data nulla tergiversatione eludi possunt.

II. III. IV. Concilia Galliæ intra certos limites coarctant potestatem Episcoporum in Monasteria, sed ibi non spectant nisi ad res temporales: spirituali vero jurisdictioni nihil subtrahitur.

V. VI. VII. Expenditur Privilegium a Landerico Episcopo Parisiensi concessum Cœnobio Sandionysiano, orante Rege. Eo nihil detrahitur spirituali Episcopi jurisdictioni.

VIII. Nec aliter se res habet in Privilegio Abbatiæ Corbejensis, aliisque complutibus.

IX. Singulare quid in Privilegio san-

(1) Can. 14. (2) Can. 15. 16. &c. (3) Can. 9. (4) Can. 13.

sta Radegundis Pictaviensis.

X. Congregatio plurium Monasteriorum sub uno Abbate dissociata obitu fundatoris.

XI. De eligendo Abbate a Monachis. Formula Marculphi Episcopis suffragantur in negotio hoc Privilegiorum.

XII. Regula B. Benedicti Abbatias Episcopo subjicit.

XIII. Avaritia & exactionibus Episcoporum quorundam exulcerati Monachi, privilegia expresserunt a summis Pontificibus.

I. QUæ ab Episcopis ipsis Diœcesanis conferuntur privilegia, ea longe firmissima sunt, & naturæ ipsi rerum maxime consentanea. Quid enim æquius, quid firmius, quam ut stet, quod quis sciens volensque de suo jure decedit? Ceterum ex his ipsis, quæ mox deprompturi sumus Episcoporum privilegiis stabilietur magis magisque auctoritas, & jurisdictio antiquissima Episcoporum in Monasteria. Nec enim ea poterant Episcopi annuere, nisi ut sua se nativa potestate exuerent.

II. Vetuit Agathense Concilium (1), ne Monachi errones ordinarentur sine testimonio proprii Abbatis. Eos vero, qui stabiliter degunt in Monasteriis, cautum ibidem est, ut ne ordinentur, nisi ex Abbatum assensu: *Monachi etiam vagantes, ad Officium Clericatus, nisi eis testimonium Abbas suus dederit, nec in civitatibus, nec in Parœciis ordinentur, &c. Si necesse fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum consensu, & voluntate Abbatis præsumat Episcopus.* Vincula ipsi sibi induebant Episcopi his decretis. Etenim quantacunque illis postea ingrueret necessitas, & Clericorum penuria, non poterant injussu Abbatum vel sanctissimos Monachos ad Ordines, & ad munia quævis Ecclesiastica vocare.

III. Concilium Aurelianense I. subjicit omnino Abbates jurisdictioni, correptioni, & Synodo Episcoporum: *Abbates pro humilitate religionis in Episcoporum potestate consistant, & si quid extra regulam fecerint ab Episcopis corrigantur, qui semel in anno in loco, ubi Episcopus elegerit, accepta vocatione conveniant*. Et nihilo tamen minus mox idem Concilium (2) Monachos uni subjicit Abbati.

In Concilio Epaonensi (3) Abbati, quem exauctorarit, & dato successore exuerit Episcopus, conceditur, ut ad Metropolitanum provocet: *Abbas si in culpa reperiatur, aut fraude, & innocentem se asserens, ab Episcopo suo accipere noluerit successorem, ad Metropolitani judicium deducatur*. Ad sententias depositionum id pertinet. Aurelianensi II. Concilio Abbates, qui Episcopis non subjiciuntur, subjiciuntur anathemati. Concilium Turonense II. (4) prohibet, ne Episcopus Abbatem, vel Archipresbyterum abdicet, *sine omnium suorum Compresbyterorum & Abbatum consilio*. Concilium denique Cabilonense (5) anathemate perculit eos, qui secularis potestatis præsidio auctoritatem Episcopalem declinarent, & ludificarentur: *Ut Abbates, aut Monachi, aut agentes Monasteriorum patrocinia secularia penitus non utantur, nec ad Principis præsentiam sine Episcopi sui permissu ambulare audeant. Quod si fecerint, a suis Episcopis excommunicentur*. Ex quibus planum est, quantacunque tunc Episcopi privilegia Monachis largirentur, non tamen a jurisdictione eos sua immunes esse voluisse.

IV. Concilium Valentinum II. anni 584. *Apostolica auctoritate* confirmavit largitates & dona, quibus Guntrannus Rex, Regina ejus conjux, & filiæ duæ Moniales varias cumulaverant Ecclesias, cavitque, nequid inde Episcopi, Regesque detraherent, aut delibarent: *Neque Episcopi locorum, neque potestas Regia quocunque tempore successura, de eorum voluntate quidquam minorare, aut auferre præsumat*. Dilucidum tamen est, non eximi hic potestati Episcopali, nisi temporalia Ecclesiarum, & Monasteriorum bona, in quæ porrigebat se olim potestas Episcoporum, cui ipsimet renuntiatum voluerunt hoc privilegio.

V. Precibus suis tantum, non jussis: *Regis petitio, quasi nobis jussio est, cui difficillimum est resisti*. Landericum Parisiensem Episcopum impulit Clodovæus II. ut privilegio cohonestaret Abbatiam S. Diony-

(1) Can. 27. (2) Can. 21. (3) Can. 22. (4) Can. 7. (5) Can. 15.

nysii, ubi Dagobertus Rex, & Nantildis Regina tumulati erant, & ubi quiescebant corpora B. Dionysii, itemque commilitonum ejus Rustici, & Eleutherii Martyrum. Cessit Regiæ voluntati pietatique Landericus, contulitque *securitatis*, *& incommutabilitatis privilegium*, cum assensu Canonicorum suorum: *Ut nos*, *& Canonicorum nostrorum communis fraternitas*, *&c. Una cum consensu fratrum meorum*, *&c.* Curavit, ut & ab Episcopis aliis subscriberetur: *Ut nostris*, *& futuris temporibus valitura sit*. Atqui hoc privilegio nihil amplius conceditur, quam, 1. *Ut Monachis secundum Ordinem suum vivere liceat*. 2. Ut Presbyteri Clericique in Ecclesiis Abbatiæ obnoxiis ministrantes, immunes sint a Synodatico, & aliis id genus exactionibus: *Sint liberi*, *& absoluti ab omni debito*, *& redditione Circadarum & Synodorum*. 3. Ut gratis oleum, & Chrisma eis detur: *Sine pretio Chrisma & oleum suscipiant*. 4. Ut permittatur Abbati potestas plectendi eos, qui contumeliam facerent Presbyteris, & Clericis Ecclesiarum Abbatiæ subjacentium, & pecunias seu emendas, quibus hæc cum scelera redimebantur, ad se revocandi, alioqui ad Episcopum redituras: *Et si quis eorum Presbyterorum*, *aut Clericorum forte aut occisus*, *quod absit*, *aut vulneratus fuerit*, *aut ex hic omnibus alicujus injuria acclamatio essurrexerit*, *quidquid ex his omnibus ad nos pertinere videatur*, *hoc totum Abbati*, *qui in ipso loco præfuerit*, *cæterisque fratribus habendum*, *& dispenendum concedimus*.

VI. Si præsumpta animo præjudicia seponantur, totum hoc privilegium non ad aliud pertinet, quam ad subducendas Episcopo res Monasterii temporales: nisi observantiam Regulæ spectes, quam observari, non privilegii est, sed juris communis a fundatione ipsa Monasteriorum, indivulsi. Altera pars privilegii hujus Presbyteros Clericosque eximit non a visitatione & Synodo Episcopi, sed a Cathedratico & Synodatico, qui census erant Episcopo persolvendi. Tertia pars Monachis adjudicat pecunias, seu emendas pecuniarias, quibus tunc reos mulctari purgarique mos erat. Id prorsus sonant hæc verba. *Quidquid ex his omnibus ad nos pertinere videtur*, *hoc totum Abbati habendum*, *& dispenendum concedimus*. His verbis apertissime describitur emenda pecuniaria, quæ Abbati conceditur, alioquin ad Episcopum reditura.

VII. Ut inesset autem caliginis, & dubitationis aliquid in privilegii verbis, eam omnino discuteret ipsa ejus per Clodovæum II. Regem confirmatio. Nec enim condonarunt Episcopi, nisi quod a Rege fuerat postulatum. Atqui ita profitetur Rex, non aliud se vel petiisse, vel impetrasse vel nunc confirmare, quam temporalium Abbatiæ rerum immunitatem: *Ut si quid ad ipsum sanctum locum in Villabus*, *mancipiis*, *vel quibuscunque rebus delegatum est*, *nullus Episcoporum*, *vel qualibet persona possit auferre*, *aut aliquam potestatem sibi in ipso Monasterio usurpare*, *aut aliquid quasi per comitationie titulum minuere*, *aut calices*, *cruces*, *&c.* Ex Aimoino (1) denique constat, non postulasse Regem ab Episcopis, nisi temporalium immunitatem rerum.

VIII. Simillimo privilegio Clotarius III. Corbiensem Abbatiam munivit anno 664. eam quippe ipse fundaverat; unde & a Bertefrido Ambianensi Episcopo hanc illi temporalium exemptionem impetravit: *Quod ad Monasterium fuerit oblatum*, *nihil sibi inde Pontifex*, *aut Archidiaconus*, *aut quilibet ordinator Ecclesiæ audeat vindicare*, *&c. Altaria Episcopus benedicat*, *& Chrisma conficiat sine pretio*, *&c. Et cum Abbas fuerit de seculo isto evocatus*, *quem unanimiter congregatio Monasterii ex semetipsis bonum*, *& dignum elegerint*, *data auctoritate a Principe*, *vel ejus successoribus*, *a nobis vel successoribus nostris absque ullo commodo secundum sanctos Canones ordinetur. Similiter & reliquos gradus Clericorum majores*, *& minores*, *quos Abbas elegerit*, *sive intra*, *aut extra Monasterium*, *sine aliqua præmii acceptione constituimus consecrare*. Præterquam quod disertissima sunt hæc verba pro temporali immunitate, testificatur ipsemet Episcopus se-

A a 2

(1) L. 4. c. 41.

sectari se exempla immunitatum concessarum Monasterio sancti Mauritii Lerinensi, sancti Marcelli Luxoviensi, ubi constabat jurisdictionem spiritalem Episcopi sartam rectamque servatam esse: quin immo profitetur Episcopus insistere se vestigiis Augustini, & Concilii Africani sub Bonifacio; de quo nos infra.

Nec me fugit Regem Theodoricum in confirmanda electione Eremberti Abbatis Corbiensis, hoc eligendi Abbatis privilegium declarare ei concessum fuisse a Regibus, & Episcopis: *Secundum sanctum privilegium, quod regali munificentia, & Sacerdotum concessione indultum est, de semetipsis eligere Rectorem*. At Episcopus, a quo ordinabatur Abbas, eo uno illum suæ potestati prorsus vindicabat. Ad summum in ea re una spiritali, suo juri derogabat Episcopus, quod suo nominandi Abbatis jure Monachis cederet: si quo alio spiritali se jure in eorum gratiam exuisset, non id omnino potuisset fieri.

Idem rursus emicat ex privilegio, quod Derensi Monasterio concessit Episcopus Catalaunensis anno 694. orante Clodovæo III. Rege. Accipe eius Summam e Chartulario ejus Abbatiæ exscriptam, & a Cantuzatio Cointioque (1) publicatam: *Privilegium datum a Pertocudo Episcopo Catalaunensi, ad rogatum claræ memoriæ Clodovæi Regis, & Pipini Majoris domus Regiæ, in quo Episcopus dat nobis electionem Abbatis, & Abbatissæ tam in nostro, quam in puellari Monasterio; qui etiam prius dedit nobis in villa nostra, & aliis circumvicinis omnimodam jurisdictionem, nihil sibi retinens præterquam benedictionem Abbatis, & Abbatissæ, confectionem Chrismatis, collationem Ordinum, & Pœnitentiales*. Manifestissime integra hic servatur Episcopo jurisdictio spiritalis, translata ab eo temporali tantum in Monachos. Idem liquet ex privilegio ipso, quod postea erutum, & publicatum est in Spicilegio (2) Dacherii.

IX. Singularem prorsus privilegii speciem repræsentat nobis Gregorius Turonensis (3). Sanctissima Regina Radegundis Monialium Abbatiam Augustoriti Pictonum extruxerat, Episcopisque subesse voluerat: *Semper subjecta, & obediens cum omni congregatione sua anterioribus fuit Episcopis*. Sed cum Reliquiarum, & maxime Christi Crucis sacra pignora ad eam ex Oriente perlata fuissent: interpellatus est ab ea Pictaviensis Episcopus, ut in Ecclesia Monasterii ea collocaturus accederet ea pompa, & magnificentia, qua par erat. Aspernatus est Episcopus preces Reginæ, quæ contingiens ad Sigebertum Regem, pervicit ut id oneris Turonensi Archiepiscopo imponeretur. Nihil residuum sibi fecit Regina, ut Episcopum demulceret, irrito semper conatu: *Cum Pontificis sui gratiam sæpius quæreret, nec posset adipisci*. Denique Arelatem profecta, Regulam sancti Cæsarii accepit, reduxque subjecit se Regis tuitioni, cum sua illam scrutaret Episcopus: *Regula Cæsarii, & Cæsariæ suscepta, Regis se tuitione munierunt, scilicet quia in illo, qui Pastor esse deberet, nullam curam defensionis suæ poterant recipere*. Post obitum Radegundis, quæ ejus in locum successit Abbatissa, tutelæ se reddidit, & protectioni Episcopi, qui a Rege etiam præceptum elicuit, quo pristinæ suæ in illam Abbatiam potestati restituebatur: *Iterum petit Abbatissa, se sub Sacerdotis sui potestate degere. Quod ille cum primum respuere voluisset, consilio servorum promisit se Patrem earum, sicut dignum erat, fieri; & ubi necessitas fuisset, suam præbere defensionem. Unde factum est, ut abiens ad Childebertum Regem præceptionem eliceret, ut ei hoc Monasterium, sicut reliquas Parochias, regulariter liceat gubernare*. Duriori igitur Episcopi dominatione factum est, ut Monasterium hoc Regi uni commendaretur, & sub ejus tuitione conquiesceret, tanquam miserabilium, & Ecclesiarum universalis Defensoris, ultimo tempore vitæ B. Radegundis: post cujus obitum, ne tum quidem potuit Episcopus pristinam recuperare auctoritatem in illam Abbatiam, nisi novo Regis præcepto, & quasi abdicatione juris, quo ante utebatur.

X. Meminit alibi (4) idem Gregorius Tu-

(1) Cointius ad ann. 694. (2) Spic. t. 10. (3) Greg. Tur. L. 9. c. 40. (4) Vitæ Patr. c. 18.

Turonensis S. Ursi Abbatis, qui plura fundavit Monasteria, & suis singula subjecit *Praepositis*, quibus, eo extincto, Episcopi Abbatum nomen & auctoritatem addiderunt: *Post cujus obitum Praepositi, qui per Monasteria erant, Abbatum officium Episcopis largientibus susceperunt*. Quibus verbis id manifeste insinuatur, has praepositturas omnes Urso paruisse, dum superstes fuit: post ejus obitum eas ab Episcopis divulsas esse alias, ab aliis ut Abbatiarum nomine amplificatae uni subessent posthac Episcopo Dioecesano.

XI. Supervacaneum est plura hic accumulare id genus Privilegia a Regibus & Episcopis concessa ad temporalium immunitatem, sospite integraque spiritali Episcoporum jurisdictione universa, praeterquam in Abbatum electione, quam Monachis jam concesserant Justiniani Leges: unde & commune illud jam erat jus, & tanto certius commune, quod fideles ipsi quoque Laici Episcopos sibi suos deligerent, nec quidquam decantatius fuerit in Conciliorum & Patrum monumentis hac prioris Ecclesiae aetate, quam eligi ab omnibus debere, qui omnibus praefuturus erat. Supervacaneus, inquam, hic foret labor, cum Formulas ipsas Privilegiorum, quae ab Episcopis & Regibus eliciebantur, ad nos transmiserit Marculphus. Eadem pene sunt verba, atque eorum, quae attigimus, sententia prorsus eadem. Formula Privilegii Episcoporum aperte commonstrat: 1. Innumeris id per Gallias Monasteriis concessum fuisse: *Dum ab antiquitus juxta constitutionem Pontificum, per Regularem sanctionem Monasteria sanctorum Lirinensis, Agaunensis, Luxoviensis, vel modo innumerabilia per omne Regnum Francorum sub libertatis privilegium videntur consistere*. 2. Immunitatem non effundi nisi in res temporales. Eadem enim usurpata sunt superius verba in Privilegio Corbeiensi, sed hic multo effusiora & expressiora ad immunitatem restringendam ad temporalia. 3. Electionem Abbatis & Abbatissae liberam fuisse Monachis & Monialibus, at institutionem Episcopi fuisse necessariam. 4. Abbatem pro officio suo animadvertere debuisse in reos, si suppeteret vis & auctoritas; sin minus, ad Episcopum devolvi eam curam: quod his Privilegiis pax Monachis invehatur, non impunitas scelerum; Episcopalis vero auctoritas non decrescat in spiritualibus, etsi funditus obliteretur in temporalibus: *Monachi ab Abbate, si praevalet, corrigantur; sin autem, Pontifex de ipsa civitate coercere debet, quia nihil de canonica auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei pro quietis tranquillitate tribuitur*. 5. Poterat Episcopus solus ordinare Monachos, sed illos duntaxat, quos Abbas obtulisset. Formula Regii Privilegii novum his omnibus robur adjicit; etiam praeterea amplissimam immunitatem ab exactionibus fisci, seu aerarii Regii (1).

XII. Eadem eligendi Abbatis libertas astruitur in ipsa B. Benedicti Regula (2). Itaque eo eligendi iure nihil derogatur jurisdictioni Episcopali. Alioqui id sancire non potuisset Benedictus. Quin ex adverso ipsemet Episcopos obtestatur, ut electionem rescindant, si elegerint Monachi non censorem suae nequitiae, sed adulatorem: utque ipsimet eum perficiant, qui probe & sancte munere fungatur: *Prohibeant pravorum praevalere consensum, & Domini Dei dignum constituant dispensatorem*.

XIII. Non possumus non uno saltem verbo perstringere, quod privilegia haec omnia inculcant, execrandae quorundam Episcoporum Simoniacorum avaritiae infamia impulsos fuisse Episcopos Regesque, ut haec privilegia largirentur. In illis enim id observatum est, juberi Episcopos, ut deinceps Ordines conferant, initiitant Abbates, Chrisma consecrent, oleumque sacrum suppeditent gratis. Creberrimae fuere Gregorii Magni querelae de simonia, quae eo aevo per Gallias grassaretur. Quibus venalis erat ipse Spiritus sanctus, ii non facile pepercissent rebus Monasteriorum temporalibus.

CA-

(1) Du Chesne t. 1. p.600. &c. Spic. t.10. pag. 627. &c. Marculph. Formulae 1. 2. &c. (2) Cap. 64.

CAPUT XXX. *P. 2. l. 1. c. 39.*

De Privilegiis a Papa concessis sub Clodovæo ejusque stirpe Regia.

I. Privilegia a B. Gregorio indulta non spectant nisi ad res temporales Monasterii, & ad Claustrorum custodiam.

II. Fundatores ipsi & Reges ea flagitabant privilegia.

III. Plura observantur in privilegia, quæ a Regibus expetebantur. Non poterat Episcopus Monachum invito Abbati subducere, aut vel Ordines, vel Beneficia conferret.

IV. V. VI. His novum lumen & robur accumulatur ex Epistolis Gregorii Magni, qui de Episcopali jurisdictione nihil unquam decerpis in privilegiis Monasticis.

VII. Primus omnium Adeodatus Papa jurisdictioni Episcopi derogavit in privilegio B. Martini Turonensis: sed eo adactus conspiratione Regum & Episcoporum, ipsiusque Archiepiscopi Turonensis.

VIII. Simili privilegio donatur Fuldensis Abbatia a Zacharia Papa, Archiepiscopo & Rege flagitante.

IX. Generaliter aliqua in his observantur.

X. Stupendum in Hibernia Privilegium, ubi Episcopi se omnes Abbati subjiciebant.

XI. De Privilegiis Hispania.

XII. Et Orientis.

XIII. XIV. De Privilegiis Africa.

I. Simillima superioribus privilegiis fuere ea, quæ ipsi Pontifices Romani Monasteriis contulere, ut illæsa & intaminata Episcopi jurisdictione spirituali, Abbatibus & Abbatissis illæsa quoque & intacta adhæreretur temporalium administratio, & Disciplinæ Claustralis cura. Monasterium B. Cassiani Gregorius Papa privilegio hoc illustravit: 1. Ut Abbatissam eligerent Sanctimoniales, eamque ordinaret Episcopus, si præmisso examine dignam comperisset (1): *Quam tamen si digna huic ministerio judicata fuerit, ejusdem loci Episcopus ordinet.* 2. Ut nec Episcopus, nec ejus Clericorum quisquam ullam partem attingeret administrationis temporalium. 3. Ut ne ibi sollemnia Missarum celebret Episcopus, nisi in Dedicatione: ceteris diebus omnibus sacra peragant Presbyteri, qui ad id ab ipso delegati fuerint: *Ceteris diebus per Presbyterum, qui ab eodem Episcopo fuerit deputatus, Missarum officia peragantur.* 4. Ut Episcopus animo pervigil excubet in regimen Abbatissæ, & in mores Monialium, ut in noxias canonicis sæviat pœnis; *Ergo vitam actusque Ancillarum Dei sive Abbatissæ, Episcopo sollicitudinem statuimus adhibere, ut si aliquam exigente culpa oportuerit ultioni submitti, ipse juxta sacrorum Canonum vigorem modis omnibus debeat vindicare.*

II. Ex eadem Epistola constat, concessum fuisse hoc privilegium, rogantibus ipsis Monasterii fundatoribus. Cum Childebertus Rex Arelatense exstruxisset Monasterium, a Vigilio Papa privilegium illi quæsivit, quod a Gregorio deinde Magno confirmatum est. In eo hæc quoque tria observanda veniunt. 1. A fundatoribus ipsis & Regibus interpellatam esse Sedem Apostolicam, ut ea privilegia indulgeret. 2. Ea ratione adductos fuisse tum fundatores, tum Reges, quod summa esset omnium in illius Sedis Pontifices observantia, & in ejus decreta: *Scimus eam Apostolicæ sedi reverentiam a fidelibus exhiberi, ut quæ ejus fuisset decreto disposita, nullius deinceps illicita usurpationis molestia quaterentur.* 3. Privilegio hoc, quod summus Pontifex tanto Regi concederet, quod Gregorius Magnus confirmaret, non aliud agi, non aliud satagi, quam ut Abbatiæ libera vindicetur electio Abbatis, libera temporalium administratio, nullo Episcopi spiritalis jurisdictionis detrimento (2): *Ut eidem Monasterio tam in dispositione rerum, quam in ordinatione Abbatis, quædam privilegia largirentur.*

III. Petentibus etiam Theodorico Rege & Brunechilde Regina, idem Gregorius privilegio munivit Monasterium, & Xenodochium Augustodunense, quod Siagrius Episcopus & Regina fundaverant (3): *Privilegia locis*

(1) L. 6. Ep. 12. (2) L. 7. Epist. 115. (3) L. 11. Ep. 8. 9.

sit ipsis pro quiete & munitione illic degentium, sicut voluistis, indulsimus. 2. Nec nisi ad tuendas res temporales Monasterii pertinet hoc privilegium (1): *Statuentes nullum Regum, nullum Antistitum de his, quæ Xenodochio jam donata sunt, vel in futuro fuerint collata, minuere vel auferre posse*. 3. Edicitur, ut Abbas eligatur a Rege, consentientibus Monachis, ita ut nihil ab eo emungat Episcopus, qui ordinabit. 4. Ut ne possit suo gradu dejici Abbas, nisi crimine irretitus aliquo, cui ea pœna debeatur, canonicoque Episcopi Augustodunensis judicio, cui sex alii assideant Episcopi. Abbatem hunc Presbyterum esse debuisse diserte exprimunt Pontificis verba; qui Conciliis hic videtur Africanis sese accomodare, per quæ ne fas erat quemcumque Presbyterum munere suo abdicari, nisi sex Episcoporum una consultantium judicio. 5. Ne unquam possit hujus sive Monasterii sive Xenodochii Abbas, vel Presbyter ad Episcopatum promoveri, ne Xenodochii spoliis novam suam locupletet sponsam: *Simili quoque definitione, juxta desiderium conditorum decernimus, ut nullus eorum, qui eidem Xenodochio atque Monasterio Abbas aut Presbyter in posterum fuerit ordinatus, ad Episcopatus officium quacunque obreptione sit ausus accedere; ne res Xenodochii aut Monasterii iniqua erogatione consumens, gravissimam egestatis necessitatem pauperibus, ac peregrinis, aut ceteris exinde viventibus generet*. 6. Denique ne quem possit Episcopus vindicare sibi Monachum, non assentiente Abbate, ut eum vel Ordinibus sacris, vel Ecclesiæ alicujus sarcina constringat: ruere enim, vel dirui Monasteria, ubi hæc illis fulcra subtrahuntur: *Ne loca, quæ acquisitione hominum construenda sunt, ablatione destruantur*. Animadversum jam a nobis est, pluribus jam in Provincialibus Conciliis idem statutum fuisse. 7. Subjungit Pontifex imprecationem potius, quam judiciariam sententiam, in omnes hujus Decreti sui violatores, ne exceptis quidem iis, quorum coronatus radiat vertex, Episcopis, Regibusque: *Si quis vero Regum, Sacerdotum, Judicum, personarumque secularium, hanc constitutionis nostræ paginam agnoscens, contra eam venire tentaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reumque se divino judicio existere de iniquitate perpetrata cognoscat*. Sed nihil splendidius, nihil in Monasteriorum gratiam compendiosius decrevit unquam Gregorius, quam in Romana Synodo anni 601. Id decretum publicatum est a Baronio. Sed non alio tamen collimat, quam ut in tuto sit res temporalis Monasteriorum, ut electioni Abbatis libertas canonica constet, utque ne illi invito Monachi sui subtrahantur. Ceteroqui nec Abbates subducuntur correptioni Episcoporum, nec spiritali ejus jurisdictioni quidquam detrahitur.

IV. Passim alibi in Epistolis suis declarat Gregorius, quam toti pendere debeant Abbates Monachique ab Episcopi jurisdictione. Expostulat (2) de Episcopo Urbevetano, Monasterium divexante, & prohibente ne ibi sacra fierent, aut mortui sepeliantur. Gravissime objurgat Abbatem, qui contumelias sibi ab Episcopo inustas non religiosa illa humilitate & patientia tolerat, quæ par erat: nec satis præsto & expeditus fuerat, ut ei obvius fieret reconciliari volenti: cum illacrymandum utique vel maxime sit personatæ illi humilitati, quæ mitescit honoribus, injuriis exasperatur (3): *Adhuc cognosco, quia nobis omnino lacrymarum opus est. Non enim grande est, iis non esse humiles, a quibus honoramur, quia & hoc seculares quilibet faciunt: sed illis maxime humiles esse debemus, a quibus aliqua patimur*. Cum vacantem Episcopatum Episcopo alicui commendaret, curam in primis illi mandabat Monasteriorum (4). Scripsit (5) ad Episcopum Neapolitanum, ut Monasterium ibi Virginum dedicaret, per Presbyteros suos curaret illis celebrari Misteria, a temporalibus & oblationibus manus omnino abstineret. Scripsit (6) Episcopo Ravennati, Monachis ea ut restitueret Monasteria, quæ invaserant ejus Clerici. Cum Ariminensis Episcopus multa injuste in Monasterium aliquod egisset, eam intemperantiam cohibuit refrænavitque Grego-

(1) L. 11. Ep. 10. (2) L. 1. Ep. 12. (3) L. 1. Ep. 24. (4) L. 2. Ep. 38. (5) L. 2. Ep. 21. L. 2. Ep. 59. (6) L. 4. Ep. 2.

gorius, nec ei, ejusque successoribus quidquam reliquum fecit, nisi ordinationem, vel confirmationem Abbatis a Monachis electi (1): *Illa videlicet ei jurisdictione relicta, ut in defuncti Abbatis locum aliquem, quem dignum communis consensus Congregationis elegerit debeat ordinare, &c. Monasterium illud nulli alterius aliqua ratione generali canonicæque jurisdictioni deserviens, remotis vexationibus, divinum opus cum summa animi devotione perficiat*. Verum nec his verbis, nec toto contextu Epistolæ excluditur spiritalis jurisdictio Episcopi, quæ veluti consectaria & pedissequa quædam est Ordinationis, sive Confirmationis. Unum id molitur, in id unum enititur Pontifex sanctissimus, ut in tuto collocet temporalia Monasteriorum bona; & ne Episcopus in Monasteria ventitans Pontificalia sacra sollemniter obiturus, eo turbas pertrahat populorum, quæ silentio, secessui, & paci Monachorum officiant. Si vero Galliæ Monasteria ipsa Episcoporum jurisdictioni commisit Gregorius, quanquam tam crebræ illis & tam enixæ Regum ac Reginarum commendationes suffragarentur: quid censebimus de hoc Ariminensi Cœnobio, quod vexationi subducere, non specialius aliquid gratificari contendebat?

Cum Marinianus Joanni Episcopo Ravennati successisset, certiorem illum fecit Gregorius (2), Præcessorem ejus fundasse, aut dotasse Monasterium Ravennæ, & a se privilegium obtinuisse, ad vallandas eas donationes adversus successorum rapacitatem. Cum Urbevetanus Episcopus Presbyterorum inopia laboraret, id illi indulget Gregorius (3), ut ex Monasteriis adsciscat, non sine assensu tamen Abbatum. Scripsit (4) ad Episcopum Ariminensem, ut si Primates Cleri sui non iis dotibus præditi essent, quibus esse deberent *Præpositi* sui Monasterii, Clerico inferiori eam curam delegaret, cujus pietas & industria ætatem, Ordinemque cum aliquo forsan fœnore compensarent. In Episcopi Hierosolymitani gratiam & benevolentiam studuit revocare Abbatem Monasterii cujusdam: diffidebant enim illi tunc, *utrique abstinentes, utrique docti, utrique humiles*; cumque ante unanimi caritate fuissent conjunctissimi, tunc alienati erant. Ad Episcopum Carthaginensem scripsit (5), ipsius partes esse, ut corriperet Monachos Abbatibus suis immorigeros, utque prohiberet Episcopos, ne quorum esse deberent censores ultoresque criminum, eorum essent patroni. Conquestus est ad Episcopum Ravennatem de ejus Clericis, qui dominia & proprietatem invaserunt Monasteriorum (6): *Monasteria Clericorum vestrorum dominio prægravari, ita ut occasione quasi regiminis, ea, quod dici grave est, velut in proprietate possideant*. Denique interminatur, nisi his occurratur posthac malis, consulturum se ita Monachis, ut minus inde sibi Episcopi gratulentur (7). Et certe cum audisset, Classense Monasterium a superioribus Episcopis miserandum in modum expilatum fuisse: paullo ampliori illud instruxit privilegio: 1. Omnem Episcopi in temporalia potestatem funditus sustulit. 2. Monachis liberam Abbatis eligendi facultatem dedit, vetuitque, ne quidquam exigeret Episcopus in eo ordinando. 3. Non sine Abbatis consensione Monachos concessit ab Episcopo abduci, quantacunque vel Episcopi esset penuria, vel abundantia Abbatum. Assentitur tamen, ut sine consensu Abbatis educat Monachos, qui illi superflui, ceteris Monasteriis regendis sint necessarii. 4. Ne perstringitur quidem Episcopi jurisdictio spiritalis, quandoquidem si quo se Abbas crimine illaqueari sinat, judex sedet Episcopus, illumque juxta Canones abdicat: *Extantibus criminibus, quæ sacri Canones punire monstrantur.*

V. Cum Episcopus Scyllicitanus (8) curiosior esset arrodendæ Monasterii substantiæ, quam in melius provehendæ regularis disciplinæ: per litteras eum admonuit Gregorius, per Leges & Canones abstineri illum rebus opibusque temporalibus Monasteriorum at spiritali disciplinæ præfici: *Nam sicut ab iis, quæ incongrue usurpantur, fraternitatem vestram volumus abstinere: ita in his, quæ ad disciplinæ rectitudinem vel animarum custo-*

(1) L. [illegible] Epist. 41. 43. (2) L. 5. Ep. 28. (3) L. 5. Ep. 27. (4) L. 6. Ep. 10. (5) L. 6. Ep. 29. L. 6. Ep. 32. (6) L. 6. Ep. 40. (7) L. 7. Ep. 18. (8) L. 7. Ep. 33.

flodiam pertinent, esse sollicitam, modis omnibus admonemus. Præcipit ergo, ut Monachos puniat a Regula deviantes. Ad Episcopum Spoletanum scripsit (1), ne Monachos ab Abbate suo communione summotos, suæ ipse communioni illabi pateretur, sed judicium ferret de excommunicatione, quam vibrasset Abbas. Universim ad Neapolitanum Episcopum scripsit (2), Monasteria omnia tutelæ, & fidei Episcoporum esse commissa: *Quamvis & oratio, & loci sui qualitas fraternitatem vestram commoneat, tuitionem Monasteriis, & maxime sub se constitutis impendere*. Cum Monasterio Monasterium subjiceret aliud alterius Diœceseos, hoc posterius declaravit semper subjectum fore Episcopo suo priori (3): *Ipsum Monasterium sic tuæ nos ordinationi commisisse cognoscas, ut tamen jurisdictionem illic non Episcopus Surrentinus, in cujus civitate Monasterium tuum est, sed Nucecinus, cujus est Diœcesis, habeat. Nam sic hujus loci ordinationem disponimus, ut tamen jura sua singulis Episcopis inviolata serventur*. Mandavit (4) Episcopo Leontino in Sicilia, ut Presbyteratu initiaret Monachum, qui a suo illi præsentabatur Episcopo, post accuratum, & canonicum examen: *Nihil aliud ei privilegii concedens*, quam ut sacra faceret, cum opus esset. Cum Maximianus Episcopus Abbatem communione orbasset, non a Gregorio (5) insimulatus est, ut qui potestatis suæ metas transiluisset, sed quod præpropere, & *sine causa* illum damnasset.

VI. Ex hac strue testimoniorum, & Epistolarum Gregorii dilucidum est, nunquam ab eo relaxatos fuisse Abbates, Monachosque a jurisdictione Episcopi spirituali, quantislibet eos privilegiis, & beneficiis cumularit. Si qua autem his adversa alicunde prodeant, merito suspecta, vel adulterina haberi ea debere.

VII. Sexaginta amplius annis post receptum in cœlis Gregorium (6), primus omnium Adeodatus Papa aditum patefecit, & munivit novæ huic prius inauditæ indulgentiæ, concesso ejusmodi privilegio, quod ab Episcopi Turonensis spirituali jurisdictione eximeretur Monasterium beati Martini. Contestatus est ipsemet Pontifex, inauditam eam, & intentatam suis prædecessoribus esse novitatem: nec id a se extorquendum fuisse, nisi quadam Gallorum Episcoporum violenta contentione, & vi, ipsiusque adeo Episcopi Turonensis (7): *Parumper ambigimus, idcirco quod nos atque traditio sanctæ nostræ Ecclesiæ plus non suppetat, a regimine Episcopalis providentiæ religiosa loca secernere. Verum ubi & fratris nostri Crotberti Turonensis Præsulis Monachicam libertatem, idest, liberam dispensandi licentiam scripto concessam religiositate ejus exemplaria proferente, comperimus; in cujus volumine, & aliorum per Gallicanam videlicet Provinciam constitutorum Antistitum ad id consensum præbentium subscriptiones subter annexas inspeximus; nullatenus jam exortem rationis, ac canonicæ regulæ tantorum Episcoporum consonam sententiam fore perpendimus*. Profitetur ergo Pontifex a se confirmari tantum, quod ab Episcopis Galliæ jam concessum erat: *Propterea & nos, quod iidem fratres nostri præsentes conferre providerunt, firmari concessimus*. Porro contextus istius mox privilegii Monasterium absolvit a nexu & potestate spirituali, atque a correptione Episcopi, cui unam superesse vult potestatem conferendi Diaconatus, & Presbyteratus, & consecrandi Chrismatis: *Episcopo facienda tantum ordinationis, ad promotionis Sacerdotum, atque Levitarum, vel conficiendi Chrismatis sit tantum concessa licentia*. Alias autem spiritualis jurisdictio tota Abbati delegatur. Denique ibidem observat Pontifex, ad temporalium immunitatem Reges ipsos eidem Monasterio privilegia contulisse.

VIII. Fuldensi in Germania Abbatiæ Zacharias Papa non absimile adjecit Privilegium, a Bonifacio exoratus Archiepiscopo, & fundatore: sed eam legem addidit, ut hoc Monasterium Romanæ Sedi immediate subesset, nec integrum præterea cuiquam esset Episcopo, quamcunque ibi spiritalem explicare jurisdictionem (8): *Quia po-*

(1) L. 7. Ep. 36. (2) L. 8. Epist. 13. 41. (3) L. 9. Ep. 67. (4) L. 10. Ep. 54. (5) L. 11. Ep. 36. (6) Ann. 670. (7) Conc. Gal Tom. 1. (8) Ann. 752. Tom. 1. Conc. Gal.

postulasti a nobis, quatenus Monasterium a te constructum, privilegii Sedis Apostolicæ infulis decoretur, ut sub jurisdictione sanctæ nostræ, cui Deo deservimus, Ecclesiæ constitutum, nullius alterius Ecclesiæ ditionibus submittatur, &c. Ideo cujuslibet Ecclesiæ Sacerdotem in præfato Monasterio ditionem quamlibet habere, hac auctoritate, præter Sedem Apostolicam prohibemus. Accessit deinde ei privilegio confirmatio Regis Pipini, cum consensu Episcoporum, & Principum (1): *Ideo hanc nostram præceptionis seriem conscribi jussimus; per quam Privilegium Sedis Apostolicæ a beato Zacharia tibi collatum, cum consensu Episcoporum, cunctorumque fidelium nostrorum per omnia roboramus: præcipientes, ut nullus Sacerdotum in præfato Monasterio jurisdictionem aliquam sibi vindicet, præter Sedem Apostolicam.* Potuerat sane Archiepiscopus & fundator Monasterii sua in Romanum Pontificem transferre jura: ut autem irrevocabilem huic decreto suo conciliaret firmitatem, subscribi illud curavit a Rege, ab Episcopis, ab Optimatibus, hoc est, a Regni Comitiis.

IX. Ante Adeodatum ergo nullum prorsus ejusmodi Privilegium concessum usquam fuerat, quo absolveretur Monasterium ab Episcopi spiritali potestate. Agatho ipse, qui uno aut altero post Adeodatum anno Apostolicam Sedem obtinuit, Viremuthense in Anglia Monasterium non vallavit, quantumvis interpellante Rege, nisi id genus privilegio, quo muniretur adversus hostium irruptiones, referente Beda ipso, qui in eodem Monasterio professus erat vitam religiosam: *Epistolam privilegii, qua Monasterium ab omni prorsus extrinseca irruptione tutum perpetuo redderetur, & liberum.* 2. Ante Zachariam nulla Abbatia reservata summo Pontifici fuerat, eique immediate subdita. 3. Hæ innovationes ab ipsis primum ortæ sunt Episcopis, iisque adnitentibus a Sede Apostolica confirmatæ. 4. Aliorum Regni Episcoporum consensus ad cumulum accedebat. 5. Ante ea tempora, privilegia, & libertates Monasteriorum non pertinebant, nisi ad tuitionem temporalium bonorum, quibus ut irretractabilis firmitas adderetur, interponebatur Sedis Apostolicæ auctoritas. 6. A regibus ipsis Privilegia Monasteriis concedebantur, ut summoveretur ab eorum rebus temporalibus, Laicorum grassatio, & deprædatio; atque libertates Episcopis, & Pontificibus indultæ, hoc etiam præsidio convalescerent. 7. Episcopi ipsi Diœcesani Monasteria quædam & suæ, & successorum suorum jurisdictioni spiritali primi subduxere, & coram ipsi contestati sunt summum Pontificem, permagni & sua, & ipsorum interesse, ut ita fieret. Ex eo autem id emergit, ut non potuerit non eis & fidem adjicere, assentiri atque obsecundare Pontifex. Maxime cum suffragarentur huic veteris disciplinæ immutationi, pene dixerim vulneri, ceteri omnes Regni Antistites, & suaderent novo hoc remedio novis morbis occurrendum esse. Qui enim posset non haberi fides iis, quorum maxime intererat, ut ne prisca eorum auctoritas coarctaretur? 8. Itaque ut prioris generis Privilegia eo pertinebant, ut arcerentur Episcoporum quorundam cupiditates a rebus Monasteriorum: ita simile veri est eo spectare posteriora, ut finis, modusque aliquis poneretur spiritali jurisdictioni, qua eorum nonnulli sæpiuscule abutebantur. Eius rei exempla jam aliqua attigimus in perstringendis Gregorii Epistolis. Nihilo rariora fuisse ea in Galliis facile conjicitur ex tot, & tantis Episcopis, qui passi non essent, qui saltem non expetissent potestatem suam ita circumscribi, nisi necessitatis urgentis, vel evidentis utilitatis Ecclesiarum stimulo incitati. 9. Quanquam Adeodatus omnium primus istiusmodi diploma annuerit, ejus tamen generis non pauca prælusa erant rudimenta. Etenim a Monachis suum sibi eligi Abbatem: ab Abbate præsentari Episcopo Monachum, quem Monasterio Presbyterum ordinet: non posse Episcopum ex Monasterio accersere invito Abbate, quem Presbyterum ordinet, & jamdiu viduatæ Parochiæ præponat: prohiberi Episcopum, ne in Ecclesiam Monasterii ventitet, suamve in ea Cathedram erigat, vel Pontificali pompa

(1) Du Chesne, Histor. Franc. t. 1. p. 662. &c.

pa sacrum faciat: hæc omnia disciplinæ jam usitatissimæ capita totidem erant spiritalis Episcoporum jurisdictionis decrementa, sed usu trita, ab ipsismet approbata, & in jus commune recepta. 10. Verum nec iis se cohibuit limitibus immunitas a spiritali imperio Episcopi, quos ei delineaverat Adeodatus. Exemit enim ille quidem Abbatem, Monachosque ab Episcopi correptione, at non tamen concessit, ut Chrisma, Ordinesque ab alio, quam Diœcesano Episcopo flagitarent. Hoc quoque vinculum antiquissimæ obedientiæ abrupit Zacharias Fuldensem Abbatiam Sedi Romanæ immediate subjiciens. Longo seculorum tractu ad multo plura serpent hæ libertates, quas vel non expetiissent, vel non tam facile admisissent Episcopi, nisi persuasissimi fuissent privatæ suæ potestati anteponi debere publicam Ecclesiæ, & pietatis utilitatem. In Synodo Romana anni 601. assensus est Gregorius omnibus capitibus Monasticarum libertatum, tunc vigentium, illa adactus necessitate propulsandæ a Monasteriis quorundam Præsulum vel ambitionis, vel avaritiæ: *Quia in plurimis Monasteriis multa a Præsulibus præjudicia, atque gravamina Monachos pertulisse cognovimus*. Assensi sunt Episcopi omnes, qui Concilio intererant, immunitatibus, quas tum necessarias censebant: *Libertati Monachorum congaudemus, & quæ nunc de his statuit beatitudo vestra, firmamus*. Probabile omnino est Episcoporum Galliæ eandem fuisse mentem, cum Adeodatum precibus suis præverterunt, cum Zachariam postea securi sunt in annuendis libertatibus Monachorum, etsi cum aliquo suæ potestatis detrimento. Ceterum si prior illa Ecclesiæ ætas Episcopos repræsentat, qui suam circumscripserint ipsi, successorumque suorum auctoritatem, ut Monachis de Ecclesia benemeritis gratificarentur, repræsentabit & infra posterior ætas Regulares animi, consiliique, & virtutis præstantia nobiles, qui nisi de consensu Episcoporum sua noluerunt explicare privilegia, persuasi videlicet æquissimum esse, ut ne suis ipsis beneficiis Episcopi oppugnentur.

X. Minus erit quo moveamur tam faciles fuisse Episcopos in decurtanda sua ipsorum olim potestate, si in mentem veniat Episcoporum Hiberniæ, de quibus supra diximus, qui in unius Abbatis, qui Columbano successisset, potestate esse se perdiu voluere, auctore Beda. Meminit idem Beda Libertatis, qua donatus est ab Agathone Romano Pontifice Benedictus Episcopus Abbas in Anglia. Verum ea non aliud, quam donationes Regiæ Monasterio vindicabantur, ut ne facile paterent deprædatoribus (1): *Accepit ab Agathone in munimentum libertatis Monasterii, quod fecerat, Epistolam privilegii ex Apostolica auctoritate firmatam, juxta quod Egfridum Regem voluisse ac licentiam dedisse noverat, quo concedente & possessionem terræ largiente, ipsum Monasterium fecerat.*

XI. Adeunda nunc obiter Hispania, ubi Concilium Ilerdense anni 524. miram consonantiam suam prodit cum Agathensis Concilii Canonibus: in eo maxime, quod res & facultates Monasteriorum subducerentur potestati Episcopi, ejusque seu juribus, seu exactionibus (2): *In nullo diœcesana lege Episcopis constringantur*. Neminem potest Episcopus ordinare, nisi assentiente Abbate, propterea quod ordinatio emanciparet quodammodo Monachos a potestate Abbatis, & Episcopo addiceret Monachos. Gravissime expostulavit Toletanum IV. Concilium (3) de Episcopis, qui Monasteria immaniter divexassent, edixitque, ut posthac non aliud auderent Episcopi, nisi ut Abbates, & officia Claustri instituerent, atque invigilarent, ut observaretur Regula, & in inobsequentes pœnas darent: *Hoc tantum sibi in Monasteriis vindicent Sacerdotes, quod præcipiunt Canones, id est, Monachos ad conversationem sanctam præmonere, Abbates, aliaque officia instituere, atque extra Regulam facta corrigere*. Concilio Toletano IX. (4) repressi sunt & illi Episcopi, qui Abbatum nomine & potestate necessarios proximosque suos investiebant, ut eos spoliis, & manubiis Ecclesiarum, & Monasteriorum locupletarent.

XII. In Oriente quam obnoxia essent potestati Episcopali Monasteria, ex Constitu-

(1) L. 2. c. 4. L. 4. c. 18. (2) Can. 3. (3) Anno 631. Can. 51. (4) Can. 3.

tionibus Novellis Justiniani Imperatoris supra patuit. Est autem vero, aut verisimili finitimum, cum Episcopi Orientales propemodum omnes e Claustris ad Pontificias sedes adsciscerentur, humaniores eos quoque fuisse & propensiores ad tuitionem Cœnobiorum, in quibus ipsimet sanctissime, & suavissime innutriti fuerant; ut minus necesse fuerit ea tot propugnaculis privilegiorum muniri adversus Episcoporum infestationes. Postquam ei formulæ fidei & communionis Catholicæ, quam miserat Hormisda, subscriptum est a Patriarcha, contendere cœperunt Archimandritæ, nihil opus esse ut suo ipsi nomine subscriberent, ut qui in Archiepiscopo suo implicati fuissent: *Sufficit quia Archiepiscopus noster fecit, nos factum ejus sequimur*. Ita post Epistolam 40. Hormisdæ.

XIII. Non committemus, ut muta nobis abierit Ecclesia Africana. Quin pulcherrimæ illa locum dabit quæstioni ab ea, quam versamus, non alienæ prorsus. Statim enim ibi in oculos incurrit Archiepiscopus Carthaginensis antiquissimo jure & more fultus, ut tutela & protectione sua totius Africæ monasteria complecteretur. Expendendum ergo nobis erit, an Patriarchæ eo jure uterentur, ut privilegia quædam impartirentur aliarum Diœceseon Monasteriis, atque ita suæ illa vindicarent jurisdictioni. Verum satius est eam quæstionem in Caput proximum differre, & hic aliquid delibare de Episcoporum ipsorum potestate in Monachos Africanos.

XIV. Cum migrasset Fulgentius e Monasterio, ubi Abbatem agebat, in aliud strictioris observantiæ in Insula quadam, prioris Monasterii Monachi Episcopum adiere, ut sibi piissimus transfuga restitueretur. Episcopus anathema ostendit magis, quam intentavit Fulgentio, qui jussis ejus sequacem se præbens, in prius Monasterium se recepit, ubi mox ab Episcopo Presbyter, & Abbas ordinatus est; ut ne ab alio quopiam Episcopo ordinari, & ad aliam Diœcesin transferri posset. Non plura dicam, nec enim necesse est, ut manifestissime constet Africanorum Episcoporum in Monachos auctoritas. Audiendus hic jam Ferrandus in vita Fulgentii (1): *Episcopus protinus Episcopali auctoritate suum esse Monachum Fulgentium allegat, sibique reddi, & ubi ipse jusserit, vivere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus, ipsum vero Fulgentium nisi consentiat, inobedientibus similem pronuntiat judicandum, &c. Repente eum Sacerdos consecrat Presbyterum, ut Abbatis, & Presbyteri decoratus officio, nec Monasterium relinquere, nec in alia posset Ecclesia fortitan ordinari.*

CAPUT XXXI. *P. 2. l. 1. c. 40.*

De Privilegiis, quæ a Patriarchis collata sunt Monasteriis, per eadem mediæ ætatis secula.

I. Erant in variis Africæ Diœceses, & Provincias sparsa Monasteria, quæ universa subessent Archiepiscopo Carthaginensi.

II. III. IV. V. VI. VII. Acta Concilii Carthaginensis, ubi hæc privilegia confirmata fuere.

VIII. Alio Carthaginensi Concilio corroboratur ille usus Carthaginensis Episcopi, ut ei immediate subessent plura totius Africæ Monasteria.

IX. Observantur aliqua in his privilegiis, quæ miras in angustias conjiciebant Potestatem in Monachos Episcopalem: & quæ tamen indulta, concessaque sunt ab Episcopis, multo ante, quam Pontifices Romani ejusmodi libertates ullas concessissent.

X. His privilegiis non prorsus subducebantur Monasteria Episcopo Diœcesano.

XI. XII. Hæc Africana Concilia, & Privilegia non inexplorata Gallis olim fuere.

XIII. Nusquam verba fecit Augustinus de hac Carthaginensis Episcopi potestate.

XIV. Patriarchæ Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani in omnia prorsus Monasteria curas suas porrigebant.

XV. XVI. XVII. Erant Constantinopolitano Patriarchæ immediate subjecta Monasteria, in omnes ejus Patriarchatus provincias

(1) Cap. 14. 15.

eias disseminata.

XVIII. *Erant & idem genus Monasteria per totam provinciam uni Metropolitano subdita.*

XIX. *Possunt quibus volunt subjicere Monasteria, qui ea eaedificant & dotant.*

I. NUsquam splendidius micant privilegia a Patriarchis in omnes suae ditionis Dioeceses earumque Monasteria & Abbatias dispensata, quam in Concilio Carthaginensi anni 525. (1) sub Archiepiscopo Bonifacio, cui intererant Africae universae Episcopi, sub Hilderico Vandalorum Rege. Praesto affuit Petrus Abbas, una cum Monasterii sui Senioribus, conquestusque est de Liberato Primate Provinciae Byzacenae, qui illos anathemate innodaverat, cum primum libertates suas commiserant patrocinio, & tuitioni Archiepiscopi Carthaginensis, cui negabant se sententiae parere debuisse, cum tam justo, & praepotente patrocinio niterentur (2): *Rogamus beatissime & Apostolica dignitate praedite, Christi venerande Pontifex Bonifaci Episcope, & omnes sancti Sacerdotes, qui adesse videmini, &c. Ex quo huic venerabili sedi libertatem Monasterii nostri commisimus vindicandam, adversum nos exurrexit tempestas invidiae. Sanctus quippe Liberatus Episcopus primae sedis Provinciae Byzacenae Congregationibus Sacerdotum saepe collectis, in perniciem nostram multa & multipliciter machinatur, dum Monasterium nostrum gravi excommunicatione percutere voluisset. Absit enim, ut percussisse dicamus, scientes nos sub vestro velamine constitutos, nullis posse jaculis quorumlibet consiliorum penetrabiles deferi.* Testatum faciunt integrum sibi fuisse, ut se cui mallent Episcopo dederent: *Si discutiatur ratio licet liberis, quocunque voluerint pertinere:* sectatos se exempla complurium Africae aliorum Monasteriorum, in subeundo unius Carthaginensis Episcopi jugo: *Si quaerantur exempla, multos ante fecisse irreprehensibiliter docemus:* aequum esse, ut Episcopus confugio sit, & praesidio Monachis, perinde ut Clericis, qui ad eum undique convolant, a suis Episcopis iniquius exagitati: *Illuc ne opprimeremur, confugimus, ubi solent etiam Clerici, qui se opprimi viderint, appellare:* si suum autem aliquando Subdiaconus rexisset Monasterium, non inde quidquam juris accrescere Episcopo: cum ille non qua Subdiaconus, sed qua Monachus, sibi & fundator fuisset & Abbas: *Nec ideo nos eum, quia Subdiaconus, sed quia Monachus fuit, Abbatem habuimus.* Denique cum ubique pro excommunicatis haberentur, & extruderentur Ecclesiis, orant, ut iniqua cohibeatur persecutio, & primaeva sibi libertas restituatur: *Nos priori securitate confirmata, nostrae libertati restituatis.*

II. Non sibi temperavit Archiepiscopus Bonifacius, quin de Liberati importunitate expostularet, cui tam vilia fuerant Carthaginensis Ecclesiae privilegia: *Privilegia hujus sanctae Ecclesiae moliri subtrahere:* quique Episcoporum Conventus tam injustae implicuisset causae: *Congregationes Pontificum frequenter adducens.* Januarius Episcopus condoluescit violatis sanctae sedis Carthaginensis honoribus: *Dolemus satis, audientes, quia reverentiam sanctae huic sedi debitam consacerdos Liberatus audet in aliquo denegare.* Nec minori in Bonifacium observantia & cultu omnes esse debere contestatur, quam in ejus praedecessores fuerint: *Et hoc omnes tuae gloriae exhibeamus, quod antiquitus praedecessoribus tuis detulisse evidenter ostenditur.* Idem professi sunt omnes, qui Concilio aderant Episcopi: *Episcopi dixerunt: Haec etiam nostra postulatio.*

III. Lectus est alter quoque Libellus supplex Abbatis Petri, quo prae se ferebat, vacante tantum Carthaginensi sede, paruisse se Primati Byzaceno, sed post illum Primatem extinctum, nemini se subjici voluisse vicinorum Episcoporum, nec iis, qui vacantes Episcopales Ecclesias administrarent: *Ita tamen ut defuncto Primate, non successor plebis illius aliquam in nobis haberet licentiam, sicut est moris in subditis: sed neque plebi nos vicinae aliquando subjicimus, aut vicinis Episcopis, aut interventori Ecclesiae, quae proxima est nobis.* Sed expectatam a se creationem novi Archiepiscopi Carthaginensis, cui uni subesse vehemen-

(1) Ann. 525. (2) Spicileg. Tom. 6.

mentissime cuperent: *Poscimus, ut nostrum Monasterium facias tuæ Beatitudinis regimini subjacere:* ut Primati uni totius Ecclesiæ Africanæ obnoxii essent: *Ut tantæ Sedis, quæ Primatum totius Africæ Ecclesia tenere cognoscitur defensione muniti, &c.*

IV. Tum vero perlecta est defensio Episcopi Liberati, & Concilii ejus Provincialis, ubi multa præfatione honoris & reverentiæ præmissa, vehementer rogabatur Bonifacius, ut Canonum vigorem tueri vellet, a quibus Episcopi Diœcesani jurisdictioni omnia subjiciuntur Monasteria: *Novimus sapientiam tibi divinitus infusam, præcipue hoc studeas, ut nullus permittatur Ecclesiasticorum Canonum aliquatenus convellere firmitatem, ut terminos paternis definitionibus constitutos non negligat servare posteritas.* Universim repoluit Carthaginensis Archiepiscopus, cum iis privilegiis jamdiu accessisset consensio & confirmatio tot Episcoporum, & tot Conciliorum, frustra jam ea in controversiam trahi, inutili & fucato prætextu renovandi priscos Canones: ea quippe si percrebresceret licentia, jam nihil in Ecclesia fixum, nihil ratum statumque fore in Ecclesiæ disciplina: *Neque enim poterimus statuta mutare, quæ per tot Sacerdotes instinctu divino servata noscuntur. Si enim admiserimus ea, quæ ante constituta sunt, in retractationem vocari, nihil in divinis, humanisque actibus, nihil in sacris, publicisque rebus obtinere ullam poterit firmitatem; dum post annorum spatia, tanquam in emendationem Patrum velut instructior nostra videatur mutare posteritas.*

V. Stitit se rursum Petrus Abbas, ut profiteretur Monasterium suum nunquam juris fuisse Provinciæ Byzacenæ Episcoporum, quod ejus nimirum fundamenta posita fuissent a Monachis, qui ex variis confluxerant Provinciis Africæ, quorum & nonnulli ex ultramarinis Provinciis advecti essent; eos porro suis sumptibus, vel necessariorum facultatibus impensas omnes fecisse; ac statim a se Monasterium Ecclesiæ Carthaginensi dicatum, ac devotum fuisse, cujus & nomen & protectionem implorarent adversus impotentiam Clericorum: *Dum constet nos de diversis locis Africanis, vel transmarinis ad hunc locum congregatos fuisse; & nunquam alicui obnoxios fuisse, Monasterium sumptu parentum nostrorum, vel aliorum Religiosorum fundatum esse firmamus.* Curasse quidem se, ut Monasterium dedicaretur ab Episcopo Provinciæ Proconsularis, sed expectasse se, dum Sedes Carthaginensis proprium nancisceretur Episcopum, ut ei se subjicerent: *A jugo nos Clericorum, quod neque nobis, neque Patribus nostris quisquam superponere aliquando tentavit, eruere digneris.* His subtexunt nomina plurium Africæ Monasteriorum, quæ nequaquam juris sunt Diœcesani Episcopi, vel proximi cujusquam, sed vel Primatum, vel longinquiorum; ut multo æquius sit, subesse aliqua Ecclesiæ Carthaginensi, cui universa subest Africa. Nec siteri hic debet, quod de Adrumetino subditur Monasterio, quod non solum a potestate immune est Episcopi Diœcesani, sed Presbyteros etiam suos omnes de transmarinis accipit regionibus: *Nam de Adrumetino Monasterio nullo modo silere possumus, qui prætermisso ejusdem civitatis Episcopo, de transmarinis partibus, sibi semper Presbyteros ordinaverunt.*

VI. Tum his adnectuntur probationes pluримæ Libertatum Monasticarum, quarum excerptæ nonnullæ sunt ex libellis S. Augustini *de Moribus Clericorum*, qui sermo quinquagesimus est *de Diversis*: aliæ ex Concilio Arelatensi, ubi in gratiam rediere Theodorus Episcopus Forojuliensis & Faustus Lirinensis Abbas, ubi prima Libertatum lumina radiaverunt, ut supra diximus: aliæ denique ex perantiquo privilegio monasterii cujusdam puellarum, quod eis concesserat Bonifacius Primas Byzacenæ, cujus hæc sunt verba in primis favorabilia: *Insinuo semper servorum Dei vel Ancillarum Monasteria liberum habere arbitrium a conditione omnium Clericorum. Quorum priscorum Patrum sequens ritum, etiam vestrum Monasterium hoc habere, & in vobis manere usque ævum. Unde per hanc vos auctoritatem duximus commonendas, ut licentiam habeatis unde volueritis, spiritualem sumere cibum, liberam in omnibus facultatem habentes, &c. Ut quem velitis, vobis corrogetis Presbyterum, &c.*

VII. Exitus denique hujus causæ, Conciliique is fuit, qui & Ecclesiæ Carthaginensis amplitudini, & Monasteriorum libertati amplificandæ responderet. Hoc refer-

fertur ejus Decretum: *Erunt igitur omnia omnino Monasteria, sicut semper fuerunt, a conditione Clericorum modis omnibus libera, sibi tantum & Deo placentia.*

VIII. Aliud decimo post anno coalnit rursus Carthagine Concilium sub Archiepiscopo Reparato, ubi Ruspensis Episcopus formam regiminis postulavit Monasterio suo, quod B. Fulgentius construxerat (1). Decrevit tandem hæc Synodus prioris sub Bonifacio Concilii statuta religiosissime servanda esse, ut omnia Monasteria plenissima libertate fruerentur: illa sia Episcopi potestate juxta Canonicas Constitutiones ordinandi Clericos, & consecrandi Altaria: ita ut nihil voci oneris imponere possit, nec Abbates eligere, nec ulla Monachos exactione vexare; Monachis unius Abbatis imperio regendis, & dissensionibus ipsis, si quæ inter Abbates nascantur, per alios Abbates sopiendis: *Cetera Monasteria etiam ipsa libertate plenissima perfruantur, servatis limitibus Conciliorum in hac duntaxat, ut quandoque voluerint sibi Clericos ordinare, vel Oratoria dedicare Episcopus in cujus plebe vel civitate locus Monasterii consistit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salva libertate Monachorum, nihil sibi in eis præter hanc ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus aut angariis subdens. Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum Cathedram collocare, &c. Esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate. Et quando ipsi Abbates de corpore exierint, qui in loco eorum ordinandi sunt, judicio Congregationis eligantur; nec officium sibi hujus electionis vindicet aut præsumat Episcopus. Si qua vero contentio, quod non optamus, exorta fuerit, ut illa Abbatum aliorum consilio, sive judicio finiatur.*

IX. Mirari libet tam propitia, tam amica Concilia Monachis, Monachorumque libertatibus, & privilegiis, quibus in arctum fane redigitur spiritalis Episcoporum potestas. Cum vero hæc Concilia plerumque Episcopis Gallicanis præluxerint, nonnulla operæ pretium duxi hic in ea animadvertere. 1. Monasterium, quo de agebatur in priore Carthaginensi Concilio, extructum fuerat a Monachis peregrinis, etiam transmarino mari in Africam vectis, propriis ipsorum sumptibus. Itaque tanto potius illustriusque erat jus, quo se tuebantur, quod se suaque quasi patrimonia potuerant ei, cui collibitum esset, Episcopo Africano addicere, maxime autem Carthaginensi, qui communi omnium consensu Primas erat universæ Africæ, & quasi Primas Primatum. Nullum tutius, nullum privilegii indubitatius fundamentum est, quam fundatorum voluntas, quibus integrum utique est bona sua & se ipsos cui lubet donare. 2. Erant & alia & ejusmodi complura Cœnobia, quæ in potestate essent non Diœcesani Episcopi, sed vel Primatum, vel Episcopi alterius longe dissiti. 3. Non propria ergo & peculiaris hæc erat Sedis Carthaginensis prærogativa, cum tot alii Episcopi obnoxia sibi quædam haberent in aliis Diœcesibus Monasteria. Sed ex dictis liquet, multo plura id genus fuisse sub Archiepiscopo Carthaginensi: & a Concilio ipso eam haberi velut præcipuam dotem Ecclesiæ Carthaginensis, quod quæcunque volent Monasteria, possint sub ejus tutela conquiescere. 4. Verum hæc privilegia Monasteriorum Africæ non tam immunitates erant, quam commutationes dominationis, & subjectionis. Omnia enim hæc quantumvis libera, & exempta Monasteria, alicui subjecta semper erant Episcopo, saltem longinquo, saltem Carthaginensi. De Adrumentino solo poterat dubitari. Ex cismarinis enim nostris provinciis Presbyteros suos suscipiebat; nec facile divinari potest, an a Romano, an ab aliquo Episcopo certo, an a quocunque. Si nondum prorsus deferbuerat prisca illa æmulatio Monachorum a Presbyteris magnopere sibi caventium, ne dominari in Monasteria vellent Presbyteri, propter Ordinis sui præcellentiam: provide rebus suis consuluerant Adrumentini, ut Presbyteros non haberent nisi transmarinos, tanto a dominandi ambitu alieniores, quanto ab amicis, & præsidio omni prorsus destitutos. 5. Ceteroqui Privilegia, quæ hic Monasteriis per Africam omnibus communicantur, & jam

(1) Spicileg. Tom. 6. pag. 16.

jam Privilegia non sunt, sed libertates communi in Africa jure confirmatæ: brevissimo gyro concludunt spiritalem omnem Episcopi in Monachos jurisdictionem. Sola enim eis servari videtur ordinatio Clericorum, aut Altarium consecratio. Ne duo illa quidem capita satis firma erant, si Monasteria se Episcopo Carthaginensi subjici mallent, aut si fundatorum et voluntate, vel alii cuicunque Episcopo subjecta lu lent. 6. Quin & suspicari fas est, ideo tam faciles Africanos Episcopos ad amplificandas Monachorum libertates, ne tam crebra eos incesseret cupiditas, ad tuitionem Carthaginensis Episcopi confugiendi. Alias enim Africani Episcopi, ptilei vigoris & austerioris Canonum disciplinæ retinentissimi erant. 7. Quoquo modo se res habeat, Episcopi ipsi harum libertatum largitores, & dispensatores fuere, certi id sibi & honori futurum, & ornamento, nec obsuturum potestati, quæ nequam major, quam dum Ecclesiæ paci & publicæ saluti consulitur 8. Subjecerant se Monachi Africani & Monasteria immediatæ Carthaginensis Primatis jurisdictioni, perdiu antequam vel Gallicani, vel Occidentales reliqui Monachi Romano Pontifici immediate & ipsi subesse ambiissent, ut liquet ex tempore a nobis adnotato singularum hujusmodi innovationum. 9. Extra Italiam Romani Pontifices Privilegia Monasteriis non concesserunt fere, nisi ut ea confirmarent, quæ jam Reges & Episcopi contulissent, postulassentque confirmari. Cum ex adverso ostensus sit a nobis Carthaginensis Episcopus, & dedisse, & datas vindicasse id genus libertatum repugnantibus Episcopis Diœcesanis; qui tamen aliquando tandem ejus potestati concedere cogebantur. 10. Non dissimulavit Adeodatus, quam gravate cederet Gallicanis Episcopis, & ipsi Turonensi, a quibus cogebatur Turonense Cœnobium subtrahere Episcopi spiritali jurisdictioni. Zacharias primus omnium Fuldense Cœnobium subjecit immediate Romanæ Ecclesiæ, voluntati obsecutus Bonifacii Archiepiscopi & fundatoris. Carthaginensis Primas eadem sæpius auctoritate jam ante usus fuerat, forlitan & majori, nullo Episcoporum Africanorum, vel raro qui id moleste ferret. 11. Ne in Italia quidem ipsa Gregorius Magnus Monasteria immediate suæ Sedi subesse voluerat, tametsi diligentissime provideret, ut ne cui eorum detrimentum importaret impetiosa Episcoporum dominatio.

X. Quanquam hæc autem ita gesta sint in his Carthaginensibus duobus Conciliis, non potest tamen omnium videri spiritalis in Monasteria Episcoporum potestas funditus excisa. Non ablata enim ea est ab Episcopis, sed ab uno ad alium translata a Diœcesano ad Carthaginensem. Immo ne translata quidem tota erat. Supererat enim Episcopo facultas consecrandi Chrismatis, & ordinandi, etiam, ni fallor, Abbatis. Nam & ordinari dicebantur Abbates, cum ab Episcopo vel benedicerentur, vel confirmarentur. Nec expressis verbis eximuntur Abbates in his Africanis Conciliis ab Episcopi correptione.

XI. Adde quod & ipsi Galliarum Episcopi, ubi hæc Carthaginensia Concilia sibi proposuerunt, uti normam eorum Privilegiorum, quæ concessuri erant, non tamen omnia vincula spiritalis suæ in Monachos jurisdictionis relaxarunt. Audi enim quibus usi sint verbis in Privilegio Monasterii sancti Dionysii (1): *Quanquam sancta Carthaginensis Synodus facta a beatæ memoriæ Domno Bonifacio, ejusque Coepiscopis, non prohibeat Monachos sub privilegio proprio residere, &c.* Iisdem pene verbis conceptum fuerat Privilegium Corbejense. In utroque etiam laudatus est Augustini liber *de gradibus Ecclesiasticis*, ut fundamentum libertatis Claustrorum: *Cum Augustini libri doceant Monachos sub quiete regulariter viventes, absque inquietudine Clericorum, vel Episcoporum resi.lere.*

XII. Auctoritate etiam Concilii hujus Carthaginensis sub Bonifacio fultum, adstructumque est Privilegium sancti Mauri Fossatensis juxta Parisios, ab Andeberto Parisiensi Episcopo concessum (2): *Si vero contra Patrum statuta eum fecisse causantur, legant Canones a sancto Bonifacio Carthaginensi Episcopo & aliis Episcopis factos, & in-*

(1) Conc. Gall. To. 1. (2) Du Chesne Hist. Franc. To. 1. pag. 663.

& invenient, quod Monasteria, in quibus regulariter vivitur, libera esse debeant ab omni infestatione Episcoporum & Clericorum.

XIII. Opinati sunt quidam agnitam fuisse, probatamque ab Augustino hanc extraordinariam, & universalem Archiepiscopi Carthaginensis potestatem in omnia Africæ Monasteria. Id exculpunt ex ejus Epistolis nonnullis (1), ubi Presbyter adhuc cum esset, gratulationis dedit litteras ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, quod concessisset Alipio, ut in Hipponensi Monasterio commoraretur: & exinde creatus Episcopus non improbat ordinatos fuisse ab Aurelio Monachos transfugas. Sed his argumentis vim invictam non facile assentiar inesse, non eam quoque, quæ æquari possit Canonibus Africanis, qui tam diserte Monachos subdunt suis quoque Episcopis. Denique nihil evidentius optari potest, quam quod dictum est de primo Carthaginensi Concilio sub Bonifacio, ubi jus, & potestas Episcopi Carthaginensis hactenus porrigitur, ut sub sua tuitione recipiat Monasteria, quæ a fundatione, & origine illi se addixissent; non ut in omnia Africæ Monasteria immediatam exserat jurisdictionem. Ideo & eo Concilio allegatur auctoritas Augustini ad constabilienda Ecclesiæ Carthaginensis jura in Monasteria; sed de his duabus Epistolis ne verbum quidem fit ullum, quodque ex Augustino depromitur, nihil omnino pertinet ad immediatam illam, & universalem Carthaginensis auctoritatem in omnia Monasteria.

XIV. Nec prætereundi sunt nobis Patriarchæ Alexandrini, Antiocheni, & Hierosolymitani, quorum cura & administratio in omnia eorum Patriarchatus Monasteria propagata fuisse comperietur ex Ecclesiasticæ historiæ antiquissimis monumentis. Thebaidis Monasteria visitavit Athanasius, ad Solitarios Epistolas præscripsit. Ex historia Lausiaca Palladii, ex vitis Patrum Ruffini, ex Prato spirituali Joannis Moschi identidem emicant argumenta ejus sollicitudinis spiritualis, qui Patriarchæ incumbebant in Monasteriorum suæ ditionis disciplina purganda, tuenda, reddendaque. Sed non ita facile est, vel certa nancisci exempla, vel indubia argumenta scrutari exemptionis manifestæ, quæ Monasterium quodvis proprio auferret Episcopo, & in Patriarchæ solius jurisdictionem transferret.

XV. Verum inficias ire non possum, quin seculo jam septimo essent in Patriarchatu Constantinopolitano bene multa Cœnobia, ab Episcoporum Diœcesanorum spiritali jurisdictione prorsus absoluta, & uni immediate subjecta Patriarchæ Constantinopolitano, & Exarcho Patriarchali, quem ille ad omnium omnino Monasteriorum administrationem delegabat. Extat in hanc rem in jure Orientali (2) Constitutio Germani Constantinopolitani Patriarchæ, qui hac veluti accensa face præluxit successoribus suis omnibus; sicut & ipse in antecessorum suorum vestigia insistebat. Hoc vero primum ille profitetur, Ecclesias, Monasteria, & Oratoria omnia in omnibus Patriarchatus Provinciis ad Patriarchæ immediatam jurisdictionem non revocari, nisi ubi in prima ipsa eorum fundatione Crux Patriarchalis defixa fuit. Id Græcis dicebatur: *Patriarchale Stauropegium*. Id enim juris erat penes omnes Episcopos, ut in ipsa quorumcunque fundatione Monasteriorum Crucem suam defigerent, ut supra observavimus ex Constitutionibus Justiniani: id vero insigne erat, & quasi vexillum eorum jurisdictionis. Verum si fundatoribus magis adlubesceret Monasterium suum Patriarchæ subjici, tunc Patriarchalis Exarchus Crucem ipse suam defigebat. Perinde autem habebat de quibuscunque Ecclesiis, vel Oratoriis: *Ut Patriarchalis nominis relatio in in illis solis obtineat, & clarius exprimatur, in quibus exstructio per Patriarchalia Crucifixa facta fuerit, sive Monasteria sint, sive Ecclesiæ Catholicæ, sive Oratoria.*

XVI. Rursus autem a Germano Patriarcha id declaratur, non posse ullam jurisdictionis partem depromi ab Episcopo Diœcesano in hæc Monasteria, quæ ab exordio sui contradita sunt Patriarchis sive in celebratione Mysteriorum, sive in Abbatum ordinatione, sive in criminibus plectendis, sive in Canonicis pensionibus exigendis. *Et in*

(1) Epist. 64. 76. (2) Juris Orient. L. 3. P. 235.

in hujusmodi nihil sit commune regionis Antistiti sive ad sacrorum confectionem, sive ad Præfecti designationem, sive ad peccatorum inquisitionem, neque aliud quidquam, usque ad Canonicarum illationum exactionem. Ea omnia Exarcho servantur integra Patriarchali, sicut & causæ Matrimoniales, de quibus ibidem mox.

XVII. Tertio idem Germanus caritati, quam cupiditati obsequentior, & minuendorum, quam amplificandorum cupidior privilegiorum hujusmodi, quæ cum jure communi confli͏ctantur, declarat agros, domos Oratoria, ubi necdum defixa fuit Crux Patriarchalis, omnino in Episcopi Diœcesani potestate fore, quamvis pertineant ad Monasterium aliquod, quod jurisdictioni subsit Patriarchali (1). *Non est consentaneum, ut Episcopus a proprio expellatur populo, eo quod Patriarchalibus Monasteriis, quibus adhærent prædia, vel suburbana, subjecta sint, sed nec a suis Oratoriis nisi sub Patriarchalibus stauropegiis & ipsa fundata sint.*

XVIII. Denique in usu erat etiam familiari Orientalis Ecclesiæ (2), ut essent & Metropolitani Monasteria, eorum potestati addicta subditaque, quanquam in Suffraganeorum Diœcesibus sita essent. Idque eadem prorsus fiebat ratione, in ipsa Monasterii fundatione defixa Metropolitani cruce. Nec raro Episcopi impatientius ferebant ita impune irrumpi in fines suæ ditionis, & seu zelo disciplinæ, seu contumeliæ ferendæ impatientia, alienas has refigebant Cruces, suasque substituebant. Vide, quæ hac ipsa de re infra dicentur. *Cap. XXXIV. n.* 8.

XIX. Ex antedictis promicat, illud maxime, illud universaliter ratum fixumque fuisse, costantissimas & inconcussas illorum Monasteriorum libertates habendas esse, ut immediate subessent Patriarchis, cum a fundatione & ab ipsa Fundatorum voluntate id totum proficiscebatur. Nec enim non illis integrum esse poterat, sua bona, latifundia, patrimonia largiri & devovere quibus mallent.

CAPUT XXXII. *P. 3. l. 1. c. 35.*

De privilegiis, quæ Reges, & Episcopi Monachis contulere sub Carolo Magno, & ejus stirpe Regia.

I. Non aliud Pontifices fere tunc, quam privilegia confirmabant ab Episcopis, & Regibus concessa.

II. Ea privilegia eo pertinebant, ut libera esset Abbatis electio, & res temporales in tuto essent.

III. Illæsa servabatur in Monachos Episcopalis jurisdictio.

IV. V. Horum probationes variæ, maxime jurisdictionis Episcopalis.

VI. Eligendi Abbatis libertas canonica valebat cum primis ad procul eliminandos Commendatarios Abbates sive Clericos, sive laicos.

VII. Nova ejusdem rei documenta.

VIII Amantissimi quandoque claustralis disciplinæ Episcopi, hæc sua ipsi sponte largiebantur privilegia, ut ne vel ipsi, vel successores possent Abbatum ibidem nomen, & Officium usurpare.

IX. X. XI. Probatur his privilegiis non excisam fuisse Episcoporum in Monasteria jurisdictionem.

XII. Abbas insulæ barbaræ apud Lugdunum Vicarius Generalis Archiepiscopi Lugdunensis, & jurisdictione ejus delegata defungens.

I. NOn confirmavit Nicolaus I. privilegia, quæ præcessor suus Benedictus contulerat Corbiensi in Galiia Abbatiæ nisi ante contestatus, Episcopos Ambianenses, quorum in territorio sita erat illa Abbatia, & ceteros Galliæ Episcopos ea concessisse privilegia, jam inde ab iis temporibus, quibus extructa fuerat Abbatia a Regina Bathilde, filioque ejus Rege Clotario; & rursus ea nuper confirmasse, sub Imperio Caroli Calvi Regis (3). *Sicut*

(1) Ibidem. Juris Orient. part. 1. p. 237. (2) Ib. p. 232. (3) Conc. Gal. Tom. 3. pag. 218.

cut jam olim concessum illi Monasterio cognovimus ab Episcopo Ambianensi, & ab aliis Episcopis Galliarum, & privilegio cessionis firmatum, tam temporibus dilecti filii nostri Caroli præsenti tempore regnantis, quam antiquis temporibus, Bathilde Clotarioque Francis principantibus.

Sane non alium idem Pontifex conservatorem constituit horum privilegiorum, postquam ea confirmaverat, nisi Episcopum Ambianensem, quem ideo persona induit, & Auctoritate summi Pontificis. *Hoc vero constitutum si fuerit ab aliquo prævaricatum per Episcopum Ambianensem, quisque ille fuerit, ex nostra conveniatur auctoritate, ut eum, qui hujus sedis Constituta convulserit, conveniat, & iniquitatis suæ culpam commoneat, cuique periculo subjiciatur, notum faciat*. Sive ignavia autem, sive incuria officio non fungeretur Episcopus Ambianensis, Monachis ad Metropolitanum confugiendum erat, ut suam & Vicariam sedis Apostolicæ auctoritatem distringeret in hos mandatorum Apostolicorum violatores: *Quod si vel despexerit, vel neglexerit, vel timuerit perficere Metropolitanus Episcopus, conventus a fratribus ipsius Cœnobii, personam hujus Sanctionis violatricem adire non differat, &c. ex sua nostraque auctoritate, &c.* Postremo si nec par sit Metropolitanus frangendæ impotentiæ scelestorum hominum, adibunt Monachi ipsi summum Pontificem. *Licentiam habeant fratres Romanam, Apostolicamque sedem adire, &c.*

Ex his elucet, quæ natura, quæ indoles esset horum antiquitus privilegiorum, quæ adeo non in dedecus cedebant Episcoporum Diœcesanorum: ut eorum ipsi auctores essent, & conservatores; ut jam nil opus esset Monachos ad sedem Apostolicam confugere, nisi ubi ad tuenda ea privilegia vel minus vigilarent, vel minus valerent Episcopi, adeoque necesse jam esset Episcoporum decreta & Beneficia summorum Pontificum auctoritate communiri.

Hactenus de auctoribus horum privilegiorum, qui non alii sane erant, quam Episcopi ipsi Diœcesani, reliqui Provinciæ Episcopi & Regni, Metropolitani, Reges, & tum demum summi Pontifices. Nunc expendenda nobis sunt libertatum harum capita sive in spiritualibus, sive in temporalibus.

II. Primum erat, ut suum sibi pro arbitrio Monachi eligerent Abbatem convenienter Regulæ & Canonicis institutis. Alterum erat libera administratio, & potestas rerum temporalium, ita ut in ea nec Episcopi, nec Episcoporum ministri se ullatenus interponerent. *Ut prædicto Monasterio, & rerum suarum liberam concederet dispositionem, & in eligendo de semetipsis Abbate regularem daret, Canonicamque libertatem*. Ostensum est alibi id juris fuisse penes Episcopos, ut Monasteriis Superiores præficerent, & in potestate haberent fundos omnes, omnes reditus Ecclesiasticos suæ Diœceseos, cujuscunque demum sortis & naturæ ii essent, ut qui primi extitissent patres, satores, fundatoresque Religionis & Ecclesiarum omnium Diœceseos. Privilegio ergo quodam utrumque jus istud Episcopi in Monasteria transcribebant. Idque illi plerumque fundatoribus gratificabantur. Bathildis Regina, & Clotarius Rex Corbiensis Abbatiæ conditores, hanc illi simul utramque impetraverant libertatem, alteram in spiritalibus, in temporalibus alteram. Quod enim jus magis spiritale, quam ut suum sibi quis ducem, Pastorem, & Superiorem, ac Magistrum deligat?

Ex hoc autem duplici privilegio scaturiebant complura alia. Deinceps enim non poterat Episcopus quidquam exigere rerum Monasterii, vel redituum; vel aliquid sibi in Abbatem arrogare, vel in Monachos, vel in Monasterium, vel in Cellas ei subjacentes, vel in Clericos, servosque, qui ibi ministrarent, nisi quantum per Canones fas esset. *Episcopus vero Ambianensis nullam ex eis vel accipiat, vel exposcat portionem, neque vel in Abbate, vel in fratribus, vel in ipso Cœnobio potestatem obtineat, neque in Cellis ipsius Monasterii dominatione potiatur ulla, neque in famulis, & in omnibus, quacunque ad Monasterium illud videntur habere possessionis respectum, &c. nisi quantum canonicus ordo permittit*. Exinde autem prohibentur Episcopus, Oeconomus, Archidiaconus, Archipresbyter in Monasteria ingredi, vel in ejus Cellas, nisi ab Abbate invitati fuerint: quo visitationis jus perimi videtur. *Nec ad Monasterium seu Cellas ejusdem vel ipse per se Episcopus, vel Oeconomus ejus, vel Archipresbyter, vel Ar-*

chidiaconus illius, aut qualibet ex ejus agentibus persona, potestatem habeat accedendi, nisi forte ab Abbate Monasterii necessitatis causa, vel dilectionis gratia vocatus advenerit.

III. Verum huic visitandi juri non remittunt nuntium Episcopi per se, vel per Vicarios obeundo in Ecclesiis, quæ a Presbyteris secularibus reguntur, & quæ obnoxiæ sunt Monasterio. Vetantur tantum novare quidquam, aut novas inducere servitutes, priscis consuetudinibus, & libertatibus infestas. *Neque in Ecclesiis prædicto Monasterio subjectis, vel in Presbyteris eisdem Ecclesiis ordinatis aliquam tentet facere perturbationem, vel Abbati & fratribus novum constituendo, & antiquam consuetudinem violando.*

Quoad oleum vero sacrum, Chrisma, Dedicationes Ecclesiarum, Consecrationes Altarium, Ordinationes, horum omnium dispensator unus Episcopus, qui citra moram obnoxiæ in his sibi succurret Ecclesiæ, nec Spiritus sancti dona inæstimabilia vili pretio addicet. *Ordinationes, quæ necessariæ fuerint in Monasterio sive de Monachis, sive de Canonicis, & quas petierint Abbas & fratres, agere non differat. Altaris quoque & Basilicarum benedictiones, &c. Chrisma quoque & oleum consecratum, &c. Et pro his omnibus nullum munus accipiat.*

IV. Hæc summa, hæ partes Privilegii ea ætate celeberrimi, cujus instar & simulacrum quoddam delineatum cernere est in aliis ejusdem ætatis omnibus. Est quippe illi perquam simillimum Privilegium Abbatiæ sancti Carilephi. Ibi enim etiam confirmatum est a Nicolao Papa, quod Reges & Episcopi jam largiti fuerant (1). *Libertatem ab. Episcopis & Regibus concessam ut roboraremus.* Capita liber atum primaria, electio Abbatis, & temporalium summa ac libera potestas. *Libertatis privilegium in rerum suarum dispositione, & in Abbatis e semetipsis electione.* Non poterat subire in Claustra Episcopus, nisi ab Abbate rogatus: *Nisi vocatus ab Abbate & fratribus accedat.* Clerici, Canonici, Monachi, peræque immunes erant omnes a dominatione temporali Episcopi. *Episcopus neque per se, neque per Ministros suos, neque ex Clericis, neque ex Canonicis, neque ex Monachis, neque ex Laicis potestatis jure, aut Episcopali fastu sine voluntate Abbatis, & Fratrum præsumat aliquid ad ordinandum, vel ad disponendum, vel ad dominandum* Ordines, Dedicationes, Oleum, & Chrisma Monachi ab Episcopo, sed gratis accipiebant.

Unum in hoc Privilegio additur, quod in superiori supplendum non temere suspicamur: ut Abbas a Monachis electus ab Episcopo confirmetur, ordineturque: & si quando scelere quopiam, inquinetur, quod secundum Regulas, & canones depositione lui debeat, a Diœcesano Episcopo, & a quinque aliis Episcopis, quos Rex nominarit, judicium de eo canonicum instituatur. In quibus duobus plurimum omnino momenti est ad auctoritatem tuendam Episcopi in Abbates exemptos. *Quod si fuerit infamia calumniis denotatus Abbas, ex Regali providentia habeatur Episcoporum non minus, quam sex conventus, quorum de numero Cenomanicus constituatur Episcopus, & eorum in judicio secundum Canones illius causa discussa, non aliter deponi possit, nisi eeus manifestis certisque patuerit indiciis, &c. Sic itaque Abbas & electus a pluribus, & ordinatus sacerdotali benedictione, nullo modo sui Ordinis honore privari possit, nisi manifestis fuerit criminibus convictus.* De hoc rursus Privilegio agetur capite sequenti.

V. Anno 866. Solemniacensis Abbas Concilium Suessionense III. adivit, & Regem Carolum Calvum, ut confirmationem & innovationem peteret vetustissimi Privilegii, cujus authenticæ Chartæ exustæ fuerant a Normanis, quodque Dagobertus Rex olim concesserat, contemplatione illustrissimi & sanctissimi fundatoris B. Eligii Episcopi Veromanduorum: *Regiam clementiam & Synodalem adiens pietatem pro privilegiis ipsi Monasterio impetrandis, quibus sub tuitione Regia atque Apostolica, & Synodali defensione perpetuo muniretur.* Non complectitur hoc Privilegium a Concilio datum, vel roboratum, nisi duo illa de Abbatis electio-

(1) Conc. Gall. to. 3. pag. 324.

ctione, & de libera temporalium dispositione. Ceterum & hic & in superioribus illud animo infigendum, illud pro certo habendum est, eligendi Abbatis libertatem, & a Monachis tantopere expetitam, & ab Episcopis, Conciliis, & Regibus certatim collatam assertamque eo maxime consilio fuisse, ut Abbates Commendatarii, sive Clerici, sive Laici summoverentur. Obrepserat enim jam Regibus, ut & hos Abbatiis obtruderent: *Ut eumdem locum non aliter nisi tutela defensionis ac tuitionis Reges usurpent, nec cuiquam Clericorum Canonici habitus, aut Laicorum, quod absit, eum attribuant.*

Eadem ipsa sunt principalia ejus immunitatis capita, qua anno 878. Joannes VIII. Papa Floriacensem donavit Abbatiam, tempore eo, quo habebatur Synodus Tricassina II. contemplatione corporis B. Benedicti, quod eo devectum fuisse, ibi quiescere, ibi coli idem Pontifex testificatur. Ea Privilegia olim complurimis Monasteriis collata fuerant; sed imperante Caroli Magni prosapia, majori studio flagrarunt Monasteria, ut his inexpugnabile robur accederet a summi Pontificis confirmatione, quod nimirum cœpissent Laici procacissime invadere & grassari non modo in temporalia Monachorum bona, sed in ipsum Abbatis nomen, & decus, quod sibi arrogabant: *Quamvis Privilegia multorum meruerint Episcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, humiliter postulare, ut super Abbate regulari ex eis eligendo, etiam nostra auctoritatis Privilegia consequantur.*

VI. Itaque ad tutelam magis, & defensionem Monasteriis præstandam collimabant hæc Privilegia, quam ad debilitandam Episcoporum in Monachos auctoritatem. Sub Clodovæi ejusque stirpis imperio poterat utique Privilegium dici, si eligendi Abbatis facultatem, si temporalium dispositionem transfundebant Episcopi in Monachos. At sub imperio Caroli Magni cum Pontifices, Imperatores, Reges, Episcopi connitebantur & conspirabant ad retundendam Laicorum effrænatam in opprimendis & expilandis Ecclesiis licentiam tum certe chartæ potius ex erant tuitionis & defensionis, quam Privilegiorum ac libertatis. Ideo & anno 885. Marinus Papa vetera innovans Privilegia Solemniacensis Abbatiæ non aliud memorat, quam tuitionis & defensionis Apostolicæ præsidium ei tunc additum; *Ut præfatum Cænobium sub defensione, ac tuitione beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac nostra statueremus.* Et postquam in tuto collocavit electionem Abbatis, propulsavitque deprædatores: tum adjicit novam a novo Gistii jure immunitatem, & ab impensis Magnatum, qui ibi metabantur: *Statutum etiam, ut nullus Episcoporum, seu Comitum, Mansionaticum ibi, vel paratas, vel stationes requirere, seu exigere præsumat.* De hoc Gistii, Mansionatici, & Metatus jure prolixe nos infra suo loco.

Quanquam autem Laicorum maxime infestationi objectarentur hæc veluti propugnacula quædam Privilegiorum: erat tamen & eorum usus nonnunquam aliquis adversus Episcopos cupidiores. Concilium Tullense anni 850. Carolum Calvum Regem & Archiepiscopum Bituricensem interpellavit, ut Abbatia Floriacensis ea libertate frui sineretur, quam Episcopi donassent, quam Rex confirmasset, cui Archiepiscopus ipse subscripsisset, & qui tamen tum eam Abbatiam invasisset præter Canonicas omnes Regulas: *Ut Privilegium, quod annuente Rege firmaverant, quodque idem Rodulphus Biturigum Archiepiscopus subscripserat, quo præfatam Abbatiam irregulariter retinebat, ratum & inconvulsum servare studerent.* Eo Privilegio non eximebatur Abbatia visitationi extraordinariæ Missorum Regiorum, nec juri Episcopali in exauctorandis Abbatibus, quorum esset scelus ea pœna ulciscendum, *Quod si Abbas negligens & sacris regulis inconveniens per directos Missos inventus fuerit, ab eadem paternitate removeatur, & alius, qui dignus repertus fuerit, substituatur; & privilegii regularis auctoritas in eodem Monasterio quaecunque occasione non destituatur.*

Hæc certe *Privilegii Regularis auctoritas* non aliter interpretanda venit, quam jus eligendi Abbatis Regularis, nec tolerandi secularis, aut mere Clerici, cujusmodi erat hic Archiepiscopus Bituricensis. Quanquam enim a primæva rerum origine possent Episcopi Abbates, vel Præpositos quosdam Monasteriis assignare: certum est tamen, temporum lapsu Legibus Imperatorum, Concilio-

liorum Canonibus, & ipsa B. Benedicti Regula concessam constitutamque fuisse Monachorum eligendi Abbatis libertatem, & hanc deinceps facultatem habitam esse veluti agnatam quandam libertatem, & Juris communis legem.

VII. Id rursus fas est observare in Privilegio Abbatiæ Corniensis, quod confirmavit Concilium Parisiense anno 846. sub Carolo Calvo. Nam Episcopi & Metropolitani hujus Concilii cui præerat Hincmarus, fundatum fuisse ajunt hoc Monasterium a Regina Bathilde, & Clotario Rege: repræsentatas sibi fuisse Chartas Ludovici Pii Imperatoris, & Lotharii filii ejus, qui concedebant liberam Abbatis electionem, liberam temporalium dispensationem: *Electionis gratiam, & rerum suarum dispensationis libertatem*: & Chartas Caroli Calvi, qui defensorem se & custodem hujus Abbatiæ profitebatur, velut paternæ hæreditatis (1): *Qui idem Monasterium secundum morem prædecessorum suorum, quasi jure hæreditario in sua familiaritate, ac defensione, ab exordio regni sui suscepit*. Se Episcopos, hoc est, *Patres & Defensores Ecclesiæ*, non potuisse non confirmare hoc privilegium, ad petitionem Monachorum, qui tumultuosis his temporibus merito reformidant, ne sibi, sicut & aliis compluribus Monasteriis, hæc duo libertatum suarum capita & quasi summa fastigia elidantur: *Verentes similia pati, sacras litteras Principum expetierunt, electionem sibi & liberam rerum suarum dispositionem confirmantes*. Denique Episcopi ipsos obtestantur Principes præsentes, futurosque, ut hanc electionis libertatem Monachis perpetuent *juxta auctoritatem Canonicam, & Regulam sancti Benedicti*: hoc utique constituto & præjudicato, eam electionis libertatem non in eo sitam, ut solo numero suffragiorum pendatur, sed ut eligatur, cui merita virtutesque suffragabuntur splendidiores: *In ipsa porro electione regularis auctoritas conservetur, id est, ut ille præponatur sanctæ Congregationi, quem non multitudinis electio commendaverit, sed quem sanioris consilii, licet pauci numero fratres elegerint, & quem vitæ meritum & sapientiæ dignitas probabilem reddiderit*. Intonant postremo Præsules horrendum in eos anathema, qui eam Abbatiam involaverint, sola Regia potestate: innovatis ad hoc Canonibus Apostolicis, *Secundum Canonicam auctoritatem, quia seculari potestate Ecclesiam Dei obtinere voluit*. Si vero Reges, orbis domini, filii Ecclesiæ: *Si filii nostri, domini rerum*, has prætergrediantur sanctissimas Ecclesiæ leges, extimescendas & ipsis esse has pœnas.

Lupus Ferrariensis Abbas (2) Pardulum Laudunensem Episcopum, qui in flagrantissima erat Caroli Calvi Regis gratia, interpellavit, ut renovari restituique curaret Abbatiæ sanctæ Columbæ Senonensi illud idem priscum privilegium, quod ei toties concessum, & tam sanctæ confirmatum fuerat ab Episcopis, Regibus, & Imperatoribus, *Monachi sanctæ Columbæ privilegio & antiquorum & præsentium muniti Episcoporum, Regumque, & Imperatorum, & priscis & recentibus instructi edictis, spem recuperationis aliquam nacti, pietatis regiæ portum petunt*, &c. Congerie ex hac tota exemplorum supra relatorum constare videtur, non aliud hoc Senonensis Abbatiæ privilegio veteri & innovando, quam eandem utramque libertatem contineri potuisse: quæ nimirum toties conculcabatur, quoties hanc ipsam Abbatiam Archiepiscopi Senonenses a Regibus eblandiebantur; eblandiebantur autem per quam sæpissime.

VIII. Consules si voles Excerpta Chartarum Abbatiæ Lobiensis in Agro Leodiensi: illud autem statim comperies, ex quo Franco Lobiensis Abbas ad Episcopatum Leodiensem provectus est, illam Abbatiam Episcopali ditioni adjectam fuisse, atque exinde Episcopos Leodienses illam perdiu administrasse per Præpositos, & Decanos, usque ad Episcopum Notgerum, qui ab Imperatore Otthone II. & Papa Joanne impetravit, ut eligendi Abbatis jus Monachis redderetur, servata potestate Episcopo eius confirmandi, sicut & Advocati eidem Monasterio præficiendi, quem Monachi elegissent (3). *Immunitatem Ecclesiæ nostræ suggerente Episcopo Notgero, ab Otthone II. in-*

(1) Conc. Gall. to. pag. 58. (2) Epist 2. (3) Spicil. T. 6. p. 589.

innovari primum, postea eodem Episcopo agente a Joanne Papa auctoritate Apostolica confirmari obtinuit Abbas Fulcuinus, &c. Sic tamen, ut potestatem sibi retinerent Leodienses Episcopi regali concessione, videlicet ut Abbatem, quem congregatio sibi libere elegisset, ipsum praeficerent, Advocatum quoque secundum eligentium votum Ecclesiae constituerent. Ad remunerandam vero Lobiensem Abbatiam, ex qua tantum & honoris, & emolumenti, & praesidii ad Episcopatum Leodiensem redibat, statutum est, ut Abbas Lobiensis Vicarius Generalis natus Episcopi Leodiensis declararetur, & primas honoris haberet Lobiensis Ecclesia post Cathedralem ante ceteras omnes Ecclesias Dioeceseos. *Pro collato sibi honore ejusdem loci Abbatem in sua iidem Leodienses Ecclesia Vicarium haberent, & Lobiensem Ecclesiam inter ceteras totius Episcopatus Ecclesias post matricem primae Sedis Ecclesiam, primatum prae omnibus habere concederent.*

Hinc elucescit 1. ut Abbatiae Episcopis nunc darentur a Regibus, nunc auferrentur. 2. Ut Episcopi publicae, quam privatae rei studiosiores, darent ipsi, dandasque & confirmandas curarent Abbatiis libertates, quo proprios & Regulares haberent Abbates, a quibus & tuendis rebus temporalibus, & fovendae regulari disciplinae cura propensior adhiberetur. 3. Hoc eligendi regularis Abbatis privilegio excludi ipsos Episcopos, ne Abbatiales praeterea infulas ambirent. 4. Pontificum & Imperatorum auctoritatem interpositam fuisse persaepe ab Episcopis ipsis, adversus successorum suorum ambitum, & rapinas. 5 His non perimi, ac ne debilitari quidem potestatem Episcoporum, spiritalemque jurisdictionem in Abbatem & Abbatiam. 6. Justissimas quandoque fuisse causas honorificentioris sedis ordinisque assignandi Abbatibus & Monasteriis quibusdam supra Clericos & Ecclesias complures alias Dioeceseos.

IX. Illud vero, in quo caput, & cardo vertitur quaestionis hujus, nimirum nihil obstrepuisse haec Privilegia, quin jurisdictioni spiritali Episcopi obnoxii semper essent Abbates, Abbatiaeque, praeter exceptiones supra memoratas, quanquam multis jam argumentis exemplisque abunde commonstratum sit, juvabit tamen & hoc rursus aliquanto illustrius, exspressiusque addidisse. Bertoendus Catalaunensis Episcopus ad preces Clodovaei Regis & Pipini Majoris Palatii Monasterium Dervense Privilegio donavit, sicut & Monasterium Puellare, ad ejus formam, quo gaudebant Monasteria Lerinense sancti Mauritii, Luxoviense sancti Marcelli, & Orientalia complura; quo eligere poterant Monachi Abbatem; Moniales re cum Monachi communicata, Abbatissam; nec aliam sibi residuam vult Episcopus superesse potestatem, quam ordinandi Abbatis, consecrandi Chrismatis, & Ordines conferendi (1): *Et si eis opportunum fuerit Abbatem benedicendi, aut Chrisma consecrandi, vel sacros Ordines percipiendi, hoc tantummodo nobis propter Canonicam institutionem, & praejudicium Ecclesiae nostrae absque ullo motu reservamus.* Tum exuit se Episcopus dominio quocunque & jure omni, quod alioqui vindicasset sibi tum ipse, tum Archidiaconus in Abbatiam, & in Cellulas, Parochias, sive etiam Monasteria ei obnoxia: *Ceterum nullam potestatem, aut dominationem, neque nos, vel Archidiaconus, successoresque nostri, aut qualibet persona habere non debeat; aut quamcumque de eodem Monasterio vel Cellulis ejus & Parochiis, aut ceteris Monasteriis causam audeat praesumere vel auferre.* Denique correptio ibi culparum fiet juxta Regulam sancti Columbani, vel Benedicti, qui nonnullas in ea re quoque Episcopi partes esse voluere. Denique profitetur Bertoendus non fieri injuriam canonicis institutis, cum speciali quapiam gratia decorantur, qui specialia edunt virtutum & religionis documenta: *Ideo quoque praestitimus privilegium, quia nihil de Canonica auctoritate convellitur, quidquid domesticis fidei & maxime contemplativam vitam ducentibus pro quiete tranquillitatis conceditur.*

Refertur a Wilelmo Malmesburiensi (2) Privilegium, quo Abbatia Glastemburiensis in Anglia donata est a Rege Edgaro; in quo si penitius introspiciantur haec verba, *A quo-*

(1) Spicil. to. 19. p. 627. (2) Malmesbur. de gest. Rdg. Angl. 2.

A quocunque Præsulum canonice ordinatum, ad titulum sanctæ Mariæ ordinari facerent, facile intelligetur, non ea id valere, ut Monachis liceret a quocunque vellent Episcopo ordinari; sed ut a quocunque ordinentur Episcopo, non ordinentur nisi sub titulo sanctæ Mariæ Glastemburiensis, ut ei Monasterio exinde onus incubat eorum sustentationis. Adde quod hoc Privilegium a Rege & Episcopis conferebatur.

X. Quin & validiora supersunt, quæ proferantur exempla, quibus planum fiat, quantiscunque obvallatas Privilegiis Abbatias, obnoxias adhuc in non paucis & Diœcesano fuisse Episcopo, & Metropolitano. Abbatiam Miciacensem sancti Maximini (1) muniverat Jonas Aurelianensis Episcopus insigni Privilegio, quod corroborari curavit a Ludovico Pio, & Lothario Imperatoribus anno 826. ut Ordo Monasticus ibi illæsus semper vigeret, ut Regularis semper eligeretur Abbas, nihil successores Episcopi de facultatibus temporalibus minuerent; denique ibi non sileretur, ut Jonas hoc Privilegium impertiisset de consensu Capituli sui & Metropolitani (2): *Citra Cellam sancti Maximini, quæ est juris Episcopi sui, cum conniventia Metropolitani sui Jeremiæ, & Canonicorum, &c.* Unde & Imperatores ipsi decrevere, ut si Episcopi Aurelianenses huic Privilegio derogatum irent, possent Monachi ad Metropolitanum confugere Senonensem, qui eam sarciri curaret injuriam, communicato cum Episcopis Provinciæ consilio: si nec Archiepiscopus autem par esset tantæ difficultatis moli dissipandæ, recurreretur ad Regem vel ad Imperatorem, ut in Conventu generali Episcoporum Regni aliquid remedii tanto malo adhiberetur: *Ut res ad notitiam Senonici Metropolitæ perferatur, quatenus adhibitis suæ Diœceseos Suffraganeis Episcopis, negotium discutiat, &c. Si contingeret negotium propter aliquam sui difficultatem ab eo minime posse definiri, volumus, ut ejus relatu nobis successorumque nostrorum auribus res innotescat, ut nostra auctoritatis sanctione in generali Conventu Episcoporum hujus constitutionis convulsor corripiatur.*

XI. Aldricus Senonensis Archiepiscopus a compluribus Episcopis Archiepiscopisque confirmari pervicit Privilegium, quo Abbatiam sancti Remigii in suburbio Senonensi donaverat; nimirum ut libera semper esset Abbatum electio, & integra servaretur facultas temporalis munita hoc vallo adversus Archiepiscopos in posterum Senonenses, qui exigere non possent nisi equum, scutum, & lanceam, annua videlicet dona, & permodicam pecuniam ad extraordinarias expeditiones, ubi Regibus subsidii aliquid conferre cogebantur Senonenses Archiepiscopi cum milite, quem suis alebant stipendiis: qua de re nos alibi opportunius prolixiusque (3): *Episcopus in exigendis muneribus Abbatem non gravet, sed sufficiat ei ad annua dona equus unus, & scutum cum lancea*. Illud in hoc Privilegio maxime memorandum, quod si non possit Episcopus Abbatem constituere de gremio Monasterii, propterea quod nullus Monachorum oneri par sit, ipse de sua Diœcesi aut Provincia dignum deliget, non sine consilio & assensu Episcoporum Provinciæ & vicinorum Abbatum: *De eadem Parochia, vel Diœcesi Senonica, consentientibus Coepiscopis ejusdem Diœcesis, & circumpositis venerabilibus Abbatibus, &c.*

Edocuit jam nos Flodoardus (4) in sola Abbatis electione collatam fuisse libertatem, quam Monasterio suo contulit Nivardus Archiepiscopus Remensis. Idem rursus alibi (5) verba faciens de Privilegio, quod contulerat Hincmarus, ait illum ipsa eadem secutum esse verba Gregorii Magni in Privilegio Monasterii, quod Regina construxerat, additis iisdem *maledictionibus* adversus Privilegii transgressores. Imprecationes etiam verissimæ eæ sunt, non anathematum fulmina, quæ Pontifex vel intorqueat, vel interminetur: *Repetens maledictionem, quam dominus Gregorius jaculatus sit*. Nonnihil diversum hoc rursus exemplum promo, jam supra delibatum; sed quod hic prætermitti non potuerit.

XII. Insulæ Barbaræ apud Lugdunum Ab-ba-

(1) Spicil. To. 8. p. 235. (2) Miciacense Monasterium sancti Maximini. (3) Spicil. to. 2. p. 579. Ann. 834. (4) L. 5. c. 7. (5) L. 3. c. 27.

bati confirmavit Leidradus Archiepiscopus Privilegium, quod olim concesserant Eucherius, Lupus, & Genesius prædecessores sui ejus prædecessoribus Maximo, Ambrosio, Licinio, nempe potestatem utendi clavibus spiritalibus ad ligandum, & solvendum: visitandi Dioecesin absente Archiepiscopo, veluti inquisitores fidei, denique cavendi, ne quid vacante Sede Ecclesia Lugdunensis caperet detrimenti (1): *Cujus etiam Abbati tradidimus potestatem ligandi, atque solvendi; uti habuerunt prædecessores sui, scilicet Maximus, Ambrosius, Licinius, clarissimi viri, qui ipsum locum rexerunt, quos Eucherius, Lupus, atque Genesius, cæterique Archiepiscopi Lugdunenses, ubi ipsi deerant, aut non poterant adesse, mittebant cognituros, utrum Catholica fides recte crederetur, ne fraus hæretica pullularet. Quibus illis in tantum erat commissa cura, ut si Ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio Patrono, ipsi in cunctis essent rectores, & consolatores, quousque Ecclesia a Domino dignissimo illustraretur Pastore.*

Nævos aliquos in hac Leidradi Epistola deprehenderunt viri doctissimi Baluzius, le Laboureur (2), & Cointius (3) noster. Relatum est autem a me juxta recensionem Cointii, qui nihil vitii olfacere potuit in verbis a me decerptis. Ex iis porro illud exprimitur, Archiepiscopos Lugdunenses, & Episcopos Augustodunenses necdum tunc uti solitos eo jure, quo etiamnunc vicissim fruuntur, ut alter alterius vacantem regat Ecclesiam tam in spiritalibus, quam in temporalibus omnibus rebus. Id juris erat penes Abbatem Insulæ Barbaræ ante Leidradi tempora, a quo & illud ei confirmatum est. Sane non qua Abbas, sed qua Episcopatus Vicarius generalis, ea potestate, & jurisdictione spiritali ille utebatur. Et hi fortasse fuerint Abbates, Episcoporum vicem gerentes, qui olim *Coepiscopi* dicebantur, & Episcopi nonnullis visi, dictique sunt fuisse. Carolo ipsi Magno dictus est *Abbas, sive Episcopus* Hermengaudus Abbas Castellionis in Episcopatu Virdunensi (4).

Thomass. Tom. III.

CAPUT XXXIII. *P. 3. l. 1. c. 36.*

De Privilegiis a Romano Pontifice concessis sub Imperio Caroli Magni, ejusque stirpis.

I. Hæc Pontificia privilegia ab Episcopis, & Regibus postulabantur Monachis, non Canonicis: denique incolumis retinebatur jurisdictio Episcopalis.

II. Supposititium sancti Dionysii privilegium, quo prorsus suspenditur jurisdictio Episcopalis, & proprius datur Episcopus. Consimile privilegium sancti Martini.

III. IV. V. Complura alia privilegia, per qua sospes, & illæsa Episcoporum jurisdictio servatur.

VI. Cluniacensi privilegio non omnino perimi, & extingui videtur jurisdictio Episcopalis.

VII. Diluuntur objectiones. Cur exempta Monasteria Romanæ Ecclesiæ annuum censum penderent.

VIII. Nova argumenta residua Episcoporum jurisdictionis in Monasteria exempta.

IX. Privilegia singularia. Observantur aliqua in ea, quæ supra dicta sunt.

X. XI. XII. Nulla adhuc libertates, aut privilegia Capitulis concedebantur.

I. AD Summorum Pontificum privilegia defluet jam oratio, ut eorum & origo, & vis retegatur. Superiori enim capite, ubi delibata ea quæstio est, patuit jam: 1. Plerumque a Regibus ipsis, & Episcopis exoratos fuisse Pontifices Romanos, ut hæc privilegia annuerent. 2. His privilegiis non omni ex parte subductos fuisse Abbates, Monachosque jurisdictioni Episcopali; nedum in ullam partem ipsi vocati sint jurisdictionis sacræ Episcoporum. 3. His donari solitos libertatibus Monachos, non Canonicos, sive Cathedrales, sive quosvis alios. Sed cum de iis dixerimus tantum privilegiis, quorum auctores fuere Epi-

D d sco-

(1) Epist. Leidr. ad Car. M. (2) Laboureur Audera Barbarensia (3) Le Cointe ad ann. 807.
(4) Mabillon. Analect. To. 2. pag. 401. 403.

scopi ipsi: explorandum nunc nobis incumbit, an Pontifices Romani intra easdem angustias sua compegerint.

II. Obviam se statim dat privilegium, quod hos limites omnino transiliat, absolvatque ab omni, præterquam Romanæ Ecclesiæ jurisdictione, Abbatem sancti Dionysii, & omnia prorsus Monasteria, quæ Fulradus Archicapellanus Regis Pipini exædificaturus esset (1): *Ipsaque Monasteria a se fundata privilegiis sedis Apostolicæ in futuro munirentur, ut sub jurisdictione sanctæ, cui Deo Auctore deservimus, Ecclesiæ constituta, nullius alterius Ecclesiæ jurisdictioni submittantur*. Tum vero Stephanus II. Papa hujus largitor privilegii, integrum vult esse Abbati, ut quem malet accersat Episcopum ad Ordinationes, ad Chrisma, & ad omnes Episcopatus functiones, adjuncta velut in cumulum facultate, causas suas omnes immediate referendi ad Sedem Apostolicam.

Non ergo hic morosius tricabor de omnibus hujus privilegii vitiis, non de stylo incondito, & pene barbaro, nec male cohærentibus partibus omnibus, quibus constat, & non constat. Cointius, aliique doctissimi viri hujus libertatis adulterium & imposturam nudarunt ea diligentia, ad quam nihil possit accedere. Non ergo hic diutius morabor, sed in percurrendis privilegiis longe certioribus hujus ætatis enitar elucidare, quæ tunc causæ censerentur solidæ, justissimæque dandarum libertatum. Hinc enim æquius, procliviusque judicium ferri poterit de eorum stabili fide, vel inconstantia.

Fateor equidem privilegio Hadriani Papæ I. quod eidem Monasterio concessum circumfertur, laudari Privilegium Stephani Junioris Papæ (2): *Postulastis quatenus privilegium Stephani Junioris Papæ confirmaremus*. Verum & hoc forsan Hadriani æque nutat privilegium, ac illud Stephani. Nam 1. Hadriani privilegio permittitur eligi, & haberi semper proprius in Monasterio Episcopus; qua de re obmutuerat omnino Stephanus. 2. Quin ex adverso Stephanus immediate, & unice Pontifici Romano subjicit Monasterium sancti Dionysii: at Hadrianus proprio illud donat Episcopo. 3. Stephanus Abbati sancti Dionysii copiam facit, ut quem volet Episcopum invitet ad Ordinationes, & ad Chrisma: Hadrianus has functiones uni demandat Monasterii Episcopo. 4. Privilegio Hadriani Episcopus Monasterii proprius subjici videtur Abbati, quod omnino præposterum, & Ecclesiasticis legibus, moribusque adversarium est. Eo enim fertur Episcopum, quæ suæ sunt jurisdictionis negotia temperaturum, & dispensaturum: *Cum consensu Abbatis sui*, nec ad judicium cujusquam trahi posse hunc Episcopum, nisi de consensu Abbatis: *Nullus audeat Abbate minime annuente, sæpius nominati Monasterii Episcopum distringere, vel in qualibet judicare parte*. Alienum prorsus est, ut tantus Pontifex existimetur Episcopatum tam vilem, & despicabilem habuisse, vel haberi voluisse. 5. Nec similiores veri sunt censuræ, & excommunicationes, quibus vel ipsos suos innodat Hadrianus successores, si quid eorum imminutum eant, quæ immodico hoc privilegio donantur. Non nescius erat Hadrianus, successores sibi fore, & potestate pares, & sapientia forsan non impares: *Statuentes sub anathematis interpositionibus, ut nullus unquam nostrorum successorum Pontificum, &c.* Denique infra demonstrabitur Ludovicus Pius anno 832. huic Monasterio reformando operam navasse, & ad hoc adhibuisse Archiepiscopum Senonensem cum Suffraganeis, in quibus erat & Episcopus Parisiensis, qui & testatum faciebat, hanc esse propriam Episcoporum potestatem. Huic Episcoporum molitioni magna contentione reluctati sunt Monachi, at nunquam illis in mentem venit, nunquam vel uno verbulo contestati sunt, Apostolico se hoc privilegio septos esse contra Episcoporum machinamenta.

Privilegium rursus sancti Martini Turonensis ab eodem Hadriano I. concessum cum superiori illo San-Dionysiano collatum ab eo exscriptum esse deprehenditur. Testatur tamen Hadrianus (3) id tantum sibi esse

(1) Conc. Gall. Tom. 2. pag. 18. Ann. 757. (2) Ib. p. 213. Ann. 768. (3) Le Cointe. Ann. 767. num. 12.

esse propositum, ut privilegium confirmet olim ab Adeodato Papa concessum, in quo tamen certissimum est ne uno quidem verbo attingi Episcopum proprium, & peculiarem e Monasterii gremio habendum. Apertissima est hæc ergo conflictatio. Perspicuum etiam alias est, cum illud Adeodati privilegium ante ipsi Galliarum Episcopi, & præ ceteris Turonensis concessissent, quod ab Adeodato postea confirmatum est; non eos id concessuros suopte marte unquam fuisse, ut esset Episcopus Monachus Abbati subjectus in Monasterio. Denique etsi id flagitassent immemores & incuriosi suæ dignitatis Episcopi, non concessisset tamen Adeodatus, cum tam alienum se & difficilem exhibuerit in confirmanda charta, qua non penitus Diœcesano subtrahebatur Episcopo Monasterium. Si quid ab Hadriano concessum sit privilegii San-Dionysianis Monachis, non potuit ea nisi confirmatio quædam esse privilegii olim a Landerico Episcopo concessi. Nec enim tunc temporis latius se porrigebant Pontificum largitates: nec nisi ægre ut plurimum assentiebantur Episcopalibus privilegiis, quibus Monachos ab aliqua suæ jurisdictionis parte absolvebant. Concessiones proprii habendi Episcopi non pertinebant, nisi ad verbi divini & Sacramentorum administrationem, quæ Monachis delegabatur ob frequentiam populorum ad eos concurrentium. At in hoc negotio inanissimus is fuisset prætextus. Hoc enim jam tempore, his locis, apud Parisios, apud Turones, jam fides vetusta, jam latissime propagata erat; erant ubique Parochi, erant Episcopi, a quibus plebes, turbæque ad fidem & pietatem instruerentur. Denique multo expeditius fuisset Monachum Presbyteratu ornari, & hanc ei totam demandari provinciam, quam alterum in eadem Diœcesi non vacante creari Episcopum.

Quod refertur Leonis III. anno 798. privilegium (1), quo illud confirmatur Stephani II. anterius pro Episcopo proprio Monasterii San-Dionysiani, perinde & ipsum titubat, ruitque. Ad Fulradum destinatur Abbatem, duodecim aut quindecim etiam ante annis mortuum. Adnotat ibi Papa annos sui Pontificatus, quod nisi multis post annis fieri non cœpit a Pontificibus, post nimirum, quam Romanæ Civitatis dominio a Galliarum Regibus donati sunt. Quin ne Stephani quidem II. privilegium (2), ut editum est a Sirmundo in Conciliis, meminit omnino hujus facultatis eligendi proprii in Monasterio Episcopi. Altera Editio, quæ id potestatis Fulrado addit, perspicue adversatur privilegio Landerici, quod tamen unum confirmare se velle significat Pontifex. Episcopi *Scotti*, & qui *Ambulantes & Vagantes* in Conciliis dicuntur, & quorum damnantur vagationes, & invasiones alienæ potestatis, secesserant fortassis quandoque in hæc Monasteria, & inde quæsita occasio fingendorum hujusmodi privilegiorum.

III. Si quando in Chronico, vel Chartis aliis sancti Stephani Divionensis nunc Pontifices, nunc Coepiscopi dicuntur, qui Abbates erant: non statim Episcopi illi fuisse jactandi (3). Nec enim eo Chronico memoratur id genus privilegii, quod non facile tamen excidisset. Ne hæc quidem Abbatia immunis erat a potestate Episcopi Lingonensis, a quo ipse constituebatur hic Abbas Coepiscopus. Ibi enim perhibetur, ut Isaac Lingonensis Episcopus restaurarit a fundamentis illam Abbatiam, auxerit proventus, disciplinæ purioris formam indiderit, Bertillonem denique Abbatem adsignarit & Coepiscopum: *Isaac igitur venerabilis Episcopus congregavit in hoc loco Monachos sub Coepiscopo, & Abbate nomine Bertillone, qui regulariter viverent.* Postea vero experimento tandem edoctus Isaac Episcopus, duo illa officia Abbatis, & Coepiscopi non satis commode sociari posse, Bertillonem Coepiscopum manere jussit, ut Ecclesiasticis in functionibus totus esset: alium vero subrogavit Abbatem, cui cura Claustralis incumberet Disciplinæ: *Considerans domnus Isaac Episcopus Bertillonem Coepiscopum & Abbatem ad utrumque efficium non posse sufficere, Sarronem constituit ei socium, ad regimen & curam animarum, ut dum iste adjuncto cœtu fratrum divinis stu-*

(1) Le Cointe. Ann. 798. n. 41. 42. (2) Idem an. 757. n. 11. (3) Spicil. to. 1.

studet intendere theoriis, ille liberius Ecclesiasticis inserviret ministeriis. Hinc illud efficitur, etsi vere ordinatione Episcopali inauguratus fuisset hic Abbas Coepiscopus, obnoxium tamen perinde illum fuisse futurum potestati Episcopi Lingonensis, peræque ut & Abbatia tota sancti Benigni. Sed multo similius est veri, Vicarium hunc fuisse Generalem Episcopi Lingonensis, cui honoris gratia in suo maxime Monasterio Coepiscopi nomen appingebatur.

Pergamus & ad cetera Privilegia, ex quibus ad aliorum indaginem, & dijudicationem instruamur. Scripsit Leo IV. Papa ad Prudentium Episcopum Tricassinum, ut ei delegaret dedicationem Ecclesiæ, & Monasterii, cujus modo fundator fuerat Adremarus, *in rebus juris B. Petri Apostoli*, in Diœcesi tamen Tricassina (1). Ceterum hoc Monasterium sempiternæ sanctæ Sedis potestati & tuitioni commendatum fuerat. *Ut semper ac perpetualiter suo jure ab potestate sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ jam factum Monasterium consistat, atque permaneat*. Fundationis jure & fundatoris voluntate hoc Monasterium contradictum fuerat, & mancipatum Sedi Apostolicæ. Cujusmodi libertates extra controversiam semper fuere.

IV. Ubi rescivit Nicolaus Papa sancti Carilephi Monachos jussis repugnare Cenomanensis Episcopi, nec ei subesse velle, litteras dedit ad Archiepiscopos, & Episcopos Galliæ, & ad Regem Carolum Calvum, quo ea controversia in Episcopali Concilio definiretur. Sed rursus postea idem Pontifex commonefactus a fundatione ipsa, *a prima sua conditionis die* duplici hoc Privilegio usum fuisse hoc Monasterium & eligendi Abbatis, & dispensandæ suo arbitrio rei temporalis, hoc ei Privilegium a Regibus & Episcopis ante donatum novo auctoritatis suæ pondere roboravit. *Libertatem & ab Episcopis, & a Regibus Francorum concessam*. Quin & illud subjiciebat Pontifex, etsi olim sub ditione Cenomanensium Episcoporum fuisset illud Cœnobium, tam diuturna jam libertatis possessione adversus eam præscriptum fuisse. *Tamen secundum leges seculi post tot jam secula, & annorum spatia repeti nullatenus jure potuisset*.

Tot justis, gravibusque causis condonandi Privilegii præmissis: nihilo tamen minus non pauca superesse vult Pontifex primævæ in illud Monasterium Episcopi Cenomanensis potestatis vincula. 1. Non poterunt enim Abbates, Monachique Ordines, Chrisma, oleum, dedicationes Ecclesiarum, altarium consecrationes suscipere, nisi ab Episcopo Diœcesano, qui gratis ea omnia in illos potissimum conferet. 2. Si qua criminali causa impetatur Abbas, non poterit perfici judicium, nisi a sex Episcopis, quorum unus erit Cenomanensis, reliquos Rex deliget. Id vero totum fit consentanee Carthaginensibus Conciliis, quæ Presbyterum abdicari ab Episcopo non sinunt, nisi una sedeant judices quinque alii Episcopi. 3. Si vim pararet Cenomanensis Episcopus ad infringendas ejus Abbatiæ libertates, Monachi confugient ad Turonensem Metropolitanum, eoque cessante, vel pigritante, ad Pontificem. *Licentiam habeant Metropolitanum Episcopum Turonensem convenire, & pressuram innotescere suam. Quod si Metropolitanus eorum precibus adjutorium præstare detrectaverit, licentiam habeant Romanam Sedem adire*. Ne fundatio quidem Regia, nec Regum postulatio, nec Episcoporum consensio propriorum satis momenti visa Pontifici sunt habere, ad absolvendam prorsus Abbatiam ab Episcopi Diœcesani jurisdictione. In Corbeiensis Abbatiæ Privilegio licet amplissimo eadem lex posita, *Si criminis denotatione fuerit Abbas appetitus, non præter Canonicam, & Regularem deponatur examinationem*.

V. Diximus jam de Floriacensi Privilegio, quod Joannes VIII. Papa in Tricassino Concilio contulit, vel firmavit (2). Confirmat Pontifex corpus B. Benedicti in Floriacensi Abbatia quiescere: *sicut manifestissime constat veritate*: illam Imperatoris Caroli beneficiis & tutela decoratam fuisse; denique flagitasse a se Monachos confirmationem libertatis a complurimis jamdiu Episcopis concessæ, circa Abbatum electio-

(1) Conc. Gall. To. 3. pag. 72. (2) Conc. Gall. To. 3. p. 485.

ctionem. *Quamvis Privilegia mortuorum meruerint Episcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut super Abbate regulari ex eis eligendo, etiam nostra auctoritatis privilegia consequantur.*

VI. Spem facere poterat amplioris, & uberioris libertatis testamentum Willelmi Aquitaniæ Ducis (1), Comitis Arverniæ, & fundatoris Abbatiæ Cluniacensis, anno 910. cum vir præpotens suo proprio in agro eam exstruxerit, & incunctanter Ecclesiæ Romanæ addixerit. Et in hac tamen ipsa Charta nihil novæ libertatis usurpatur, præter usitatissimam illam liberæ Abbatum electionis, & temporalium rerum, quæ nec a Regibus, nec a Pontificibus attingi poterant: Pontifices ipsi non aliud, quam vindices, & defensores Abbatiæ, & ejus Obedientiarum; eamque tuitionem remunerabitur Abbas censu decem aureorum Ecclesiæ Romanæ pendendorum quinto quoque anno: *Per quinquennium autem Romæ ad limina Apostolorum decem solidos præfati Monachi persolvant, habeantque tuitionem ipsorum Apostolorum, atque Romanum Pontificem defensorem.* Si vero Dux ipsi Regum dominationi subduxit hoc Cœnobium: *Nec nostro nec parentum nostrum, nec fascibus Regiæ magnitudinis, nec certo cujuslibet potestatis jugo subjiciantur iidem Monachi*: id eo factum auguror, quod sperabat ipse eas in sua ditione ita fuisse regiones, ut nulli præterea subessent, vel Regum Galliæ, vel Germaniæ Imperatorum. Compertum alioqui est quidquid Provinciarum fuit minusculaarum inter Galliam, & Germaniam, in varios id scissum esse Principatus, & eam fuisse veluti lacerationem Regni Arelatensis, seu Burgundici.

Ludovicus Rex filius Caroli Simplicis hanc Cluniacensium exemptionem confirmat, & peculiarem erga Romanos Pontifices, tanquam defensores suos, subjectionem (2): *Sit locus ipse juxta quod Willelmus constituit, & Apostolicæ Sedi ad tuendum, non ad dominandum subjugavit, ab omnium seculari dominatu tam Regum, quam Principum liber, & absolutus.* Quoad Parochias, & Ecclesias, quas Abbates Cluniacenses jam sibi adjunxerant, eas possidere hoc Privilegio permittuntur, eo modo, & jure, quo Pontifices & Episcopi definierant: *Ecclesias vero suas cum omnibus suis Decimis, sicut per Privilegium Romanum, & per scripta Episcoporum acquisierunt, teneant, & possideant.*

VII. Quod subjungitur in ea Charta, non levem excitat suspicionem plenioris libertatis, qua spiritali etiam subtraherentur Episcoporum potestati (3): *Secundum sane excommunicationes Apostolicorum, quæ Privilegiis inserta sunt, & secundum contestationem, quam præfatus Willelmus imprecatus est, nos quoque in Christi nomine præcipimus, & contestamur, ut nunquam alicui mortalium, Regi videlicet, Episcopo, vel Comiti quolibet pacto subjiciatur: sed juxta traditionem, quam nostris diebus tenere videntur, eis vivere liceat. Quod si exorbitaverint, judicio Dei, sive Regulæ correctioni subjiciantur, & donatio Deo & Sanctis ejus facta nullo modo rescindatur.* Sed si accuratius excutiantur ea verba, emicabit tandem de temporalium libertate id totum capi debere. 1. De ea una verba fecerat Dux Willelmus, cujus jussa hic confirmantur. 2. Cluniacenses Monachos ea Charta declarat minime obnoxios Regibus, Episcopis, & Comitibus. Atqui a Regibus & Comitibus pendere non poterant, nisi in temporalibus. 3. Crimina Monachorum secundum Regulam B. Benedicti plectuntur. At ea Regula Episcopis subjicit plectendos.

Quod ab Agapeto Papa paucis post annis concessum est Cluniacensi Cœnobio Privilegium, libertates ejus omnes accuratissime percenset, & confirmat (4): sed eodem semper tenore, ut manifestissime semper pateat, spectari tantum ad temporalium tutelam, nullo intertexto verbo, quo spiritalis Episcoporum potestas debilitetur, vel quo Monasterium aliter summis Pontificibus subjiciatur, quam ut vindicibus, & defensoribus (5): *Cœnobium Apostolicæ Sedis ad tuendum, atque fovendum pertineat.* Cum in confesso fuerit semper Privilegia Cluniacensium esse, ac fuisse omnium largissima, atque

(1) Ib. p. 570. (2) Bib. Clun. p. 6. & 266. (3) Ann. 939. (4) Ib. p. 273. (5) Ann. 49.

quæ effusissima, facile quivis intelliget, si iis nihil spiritali Episcoporum juri detrahebatur, nec aliis sane ullis detractum quidquam fuisse omnibus retro seculis.

Hinc conjectura facilis, quæ tandem fuerit illa libertas, quam Geraldus Aureliacensis Comes Romæ impetravit Monasterio (1) quod ab ipso in hoc suo Comitatu conditum est, unaque Romanæ Ecclesiæ contraditum, & mancipatum, cum annui census obligatione, ut id sempiternum esset monumentum ejus donationis, qua omnia sua B. Petro dederat, legaveratque: *Romam proficisci velle, & prædia sua B. Petro Apostolorum principi jure testamentario delegare*. Hinc perspicis cujusmodi esset is census, quem Romana libertate donata Monasteria Pontifici persolvebant, non tanquam redempta libertatis pretium, aut tuitionis Apostolicæ, sed pietatis testimonium, quo profitebantur, quidquid agrorum, rerumque temporalium possiderent, id totum Apostolicæ Sedi & B. Petro donatum fuisse. Willelmus Comes terras etiam illas omnes, in quibus Cluniacensem Abbatiam fundaverat dotaveratque, legaverat B. Petro (2): *Res juris mei sanctis Apostolis Petro, & Paulo de propria trado donatione, Cluniacum scilicet*.

VIII. In Capitulari suo Carisiacensi confirmat Carolus Calvus Imperator, quidquid Privilegiorum congestum esset a Pontificibus, Episcopis, & Imperatoribus Monasterio Compendiensi, nec expressit tamen quo ea pertinerent. Sed cum & ab Episcopis ipsis illud corroboratum sit, hinc augurandum, nihil ibi fuisse, quod eorum spiritali auctoritati obstreperet: *Privilegium a domno Papa, & ab omnibus Episcopis confirmatum, Imperiale etiam decretum*. Sub hoc eodem Imperatore Benedictus III. Papa rata jussit esse Abbatiæ Corbiensis tot jura a Regibus Ambianensibus Episcopis, Archiepiscopis Remensibus, & a Concilio universali Episcoporum Galliæ concessa (3): *Aliud ab Archiepiscopo Remensis Ecclesiæ Hincmaro, & universali Concilio Episcoporum Galliarum*. Libertati electioni Abbatis, & temporalium dispositioni adjuncta hic est immunitas a visitatione Episcoporum, & Archidiaconorum (4): *Nec Episcopus nec Archidiaconus ejus accedant ad præfatum Monasterium, nec servorum Dei quietem perturbare præsumant*. Et summa administratio interioris disciplinæ Claustri, ut ne ei se Episcopus unquam interserat: *Quoniam cum Abbas Christi vices in Monasterio creditur agere, Pastoris officium super creditas sibi oves habere cognoscitur; atque dispensationis sua ministerium exercere prævaleat digne, nullius debet perturbari potestate subjectus; sed ab omni Episcopali liber dominatione Christum tantummodo judicem sustineat, cui redditurus est de creditis sibi ovibus rationem*. Et nihilo tamen minus obnoxia semper, & subdita Episcopo Diœcesano perstat Abbatia, in Dedicationibus Ecclesiarum, & Altarium, in Chrismatis, Olei, Ordinumque dispensatione, denique in ipsorum tuitione Privilegiorum, pro qua confugiendum est ad Episcopum Diœcesanum, ad Archiepiscopum, ad Episcopos vicinos, antequam ad Sedem Apostolicam recurratur: ut in complusculis jam Privilegiis declaratum est, ut nihil opus sit hujus quoque verba, eodem spectantia intexere.

IX. Obiter & raptim duo hic singularia perstringam privilegia. Altero donatus est a Joanne VIII. (5) vir & Beneficiis Ecclesiasticis, & Patrimonio potens; movebant Pontificem, ut id gratificaretur, Beneficia Officiaque complura, & magni prorsus ponderis, quibus ille sibi Ecclesiam obligaverat. Sua illum Pontifex tuitione obumbrabat, prohibitis Episcopis, Clericis Mediolanensibus, & quibuscunque demum aliis, nequid in eum; vel in ejus unquam patrimonium, Beneficiaque molirentur: *Liceat tibi sub Apostolicæ sedis successorumque nostrorum tutamine cum propriis Beneficiis, & cum omnibus tuis hominibus utriusque ordinis manere quietum, atque securum*. Alterum fuit Episcopatus Bambergensis, quem Henricus I. Imperator hæreditariis suis bonis fundavit dotavitque, atque Ecclesiæ Romanæ

(1) Ib. p. 88. 89. (2) Ib. pag. 2. (3) Du Chesne To. 2. p. 461. (4) Spicil. to. 6. p. 397. (5) Jo. VIII. Epist. 204.

manæ contradidit: *Rex eumdem Episcopatum, quem ex integro suo Domate fundavit terminis ejus ab adjacentibus Episcopatibus legitimo concambio commutatis, Principibus Apostolorum Petro, & Paulo, speciali jure Romanæ Ecclesiæ tradidit, ut & primæ Sedi debitum honorem divinitus impenderet, & suam plantationem tanto patrocinio firmiter muniret*. Ea sunt verba Scriptoris vitæ S. Meinverci Episcopi Paterbornensis (1), a quo nec census tacetur, quem annuum solvi præcepit Henricus Romanæ Ecclesiæ, æternum protectionis Apostolicæ monumentum: *Bambergensem fundum Rex cum omnibus pertinentiis suis beato Petro concedens, Apostolico Præsuli jugiter defendendum commendavit. Et in commemorationem hujus protectionis album Ambulatorem cum phaleris singulis annis Romano Pontifici dari constituit*.

Ex hac ergo prolixa forsan, & tædiosa exemptionum recensione, hæc omnino emergunt. 1. Censum hunc annuum persolutum fuisse, non pro libertate data, sed ut argumento & testimonio esset donationum, quibus suas Ecclesiæ Romanæ terras Ecclesiasque in illis constructas Fundatores contradiderant. 2. Protectionis eas potius fuisse Chartas, & defensionis, quam exemptionis. 3. Concessas illas quandoque fuisse privatis hominibus, quandoque & Episcopatibus, perinde ut Abbatiis. 4. Ut plurimum eas sive protectionis, sive exemptionis Chartas ipsis fundatoribus indultas fuisse omni contentione id efflagitantibus. 5. Episcopos ipsos etiam flagitasse & Principes Monasteriis quibusdam suis. 6. Libertates & exemptiones eas ipsas, quæ maxime patebant, ita temperatas fuisse tamen, ut Monasteria Episcopali jurisdictioni permitterent, in Ordinibus, oleo, Chrismate, dedicationibus Ecclesiarum, consecrationibus Altarium, criminalibus Abbatum judiciis, denique in ipsis etiam exemptionum mendarum causis. 7. Hinc non immerito suspecta visa sunt esse antiquiora illa privilegia, ubi extincta prorsus jacet, & conculcata Episcoporum jurisdictio, & ubi proprius Monasteriis permittitur Episcopus. Nihil invictius visum est nobis, quam consensio longe plurimorum unius ætatis privilegiorum, ut falsa revincantur, si quæ ab ea dissonent.

X. Denique observari & illud potuit, nulla Canonicis, nulla Capitulis Privilegia sive Cathedralibus, sive Collegialibus hactenus concessa fuisse. Ante millesimum ergo Christi annum nullum usquam commemoratum est Privilegium immunitatis Canonicorum, sive Capitulorum quorumcunque. Magni momenti ea res est, nec abs re erit aliquantulum ei illustrandæ immorari. Carolomannus Rex (2) Privilegio munivit Ecclesiam Aurelianensem, & Canonicos ejus, interpellante nimirum Episcopo ipso Aurelianensi, pro rerum temporalium defensione, & libera electione, ut a priscis Regibus concessum fuerat, quorum Chartæ exustæ fuerant a Normannis cum Ecclesia ipsa Aurelianensi. Non abnuebat idem Rex, quin ab Apostolica Sede consimile Privilegium impetraretur (3): *Liberam a parte nostra licentiam eidem concessissemus, antiquam auctoritatem more canonico a Sede Apostolica impetrandi*. Carolus Crassus Imperator Cabilonensem Ecclesiam eadem eligendi Abbatis libertate donavit: *Omni deinceps tempore canonicam obtineat electionem*. A Joanne VIII. Pictaviensis Ecclesia Privilegium obtinuit, sed quod sibi cum Episcopo commune esset, nempe una despondetur Sedis Apostolicæ protectio in res Ecclesiæ temporales, in Episcopum & Canonicos, qui in unum Episcopi Senatum, & in unum veluti corpus cum eo coalescebant (4): *Auctoritate Apostolica expresse jubemus, quod nemo vestrum tam sacerdotali ordine perfruens, quam militare officium tenens, ipsius Ecclesiæ Pictaviensis aliquam Ecclesiam, aliquodve Monasterium, vel prædia ipsi quoquo modo pertinentia invadere præsumat, ullosve colonos, servos, ancillas, contra sui Episcopi velle, tollere audeat. Sed liceat ipsius Ecclesiæ Episcopo, suisque successoribus, illa, quæ sui antecessores legitimo tramite canonica auctoritatis habuerunt, sub nostra tuitione habere, & ut possederunt, possidere, & ut*

(1) Surius die 5. Junii c. 23. 27. (2) Spicil. To. 8. pag. 148. (3) Conc. Gall. To. 3. p. 512. (4) Ib. p. 482.

& ut ordinaverunt suo arbitrio ordinare, cum consulto, consensuque suæ Ecclesiæ Canonicorum, ut prisca consuetudo dignoscitur, sine vestro, vestrorumque obstaculo, &c. Ea porro Epistola tanto pluris facienda est, tantoque certior habenda, quod in Actis Concilii Tricassini II. legitur (1); & inde dilucidum fit, ne potuisse quidem tunc Canonicos Cathedralium munire se privilegiis, & exemptionibus Apostolicis adversus Episcopos, cum communibus ipsi uterentur cum Episcopo suo honoribus, juribusque, ut qui ejus essent membra, & consiliarii.

XI. Idem quidem Pontifex Presbyteros, id est, Parochos Diœcesis Turonensis donavit immunitate alia, qua tutari se posse viderentur adversus Episcopum suum (2). Sed totum eo referebatur, ut possent Ecclesiæ singulæ mansum habere suum, ea erat certæ terræ quantitas a Capitularibus designata, liberum & absolutum ab omni censu (3); *Ut debeat unaquæque Ecclesia proprium mansum habere, &c. Sine personali, & civili munere exigendo, &c.* Erit alibi opportunior locus de mansis dicendi. Missas facio libertates alias complures, quas Episcopi, & Archiepiscopi a sede Apostolica suis Ecclesiis concedi impetraverunt: ad retinendas, vel dignitates, vel possessiones, jam dudum ab ipsis possessas. Unum dico, aliud quidvis potius eas fuisse, quam arma, & tela, quibus adversus Episcopos Monachi decertarent (4).

Verum ut muniatur, illustreturque magis ac magis, quod a nobis pronuntiatum est, ante annum Christi millesimum nullas prorsus fuisse vel expetitas a Capitulis Cathedralibus, vel impetratas sedis Apostolicæ Chartas libertatis, aut immunitatis, quibus Episcopalis jurisdictio spiritalis vel debilitaretur, vel omnino excideretur: refricanda hic ea est, quam strictim delibavimus, ratio ejus rei, in qua tantum inest ponderis, ut nulla tergiversatione declinari vis ejus possit. Sanctissime, & manifestissime confirmavit Joannes Papa VIII. eam fuisse vetustissimam Ecclesiæ disciplinam, eam etiamnunc esse, ut consilio & consensu Canonicorum suorum Episcopus tum in temporalibus, tum in spiritualibus suam omnem jurisdictionem explicaret. *Licet Episcopis ut possederunt possidere & ut ordinarunt ordinare, cum consulto, consensuque sua Ecclesia Canonicorum, ut prisca consuetudo dignoscitur.* Agebatur de Ecclesiis, Monasteriis, terrisque, & fundis in potestate positis Episcopi Parisiensis: *Ecclesiam, Monasteria, prædia.* Ea sunt, in quibus spiritalis versatur, & temporalis jurisdictio. Quæ rursus utraque duobus verbis discernitur, *possidere, ordinare.* Planum ergo fit, utriusque potestatis hujus exercendæ & consiliarios Episcopis, & collaboratores fuisse Canonicos.

Sunt ergo hæc Cathedralia Capitula antiquissimus ille Clerus, indivulse cum Episcopo conglutinatus ad Ecclesiæ totius regimen; idque innuebat Pontifex his verbis, *ut prisca consuetudo dignoscitur.* Unde fit, ut non possent hi Canonici subducere seipsos Episcopi jurisdictioni cum ea labefactarent, ea collapsa ipsimet collaberentur. Multo minus venire in mentem illis poterat, ut Privilegiis aliunde impetratis Episcopalem vellent ipsi exercere jurisdictionem, quam cum Episcopo longe splendidius semper hactenus exercuissent.

XIII. Ideo & cum Aldricus Senonensis Episcopus novo quodam Privilegio donaret Abbatiam sancti Dionysii in Suburbio Senonensi, testatum faciebat, id a se fieri (5): *Cum consilio fratrum nostrorum, Canonicorum videlicet, & Monachorum, necnon & fidelium Laicorum.* Non consuluit Laicos, nisi quia Monasterium ex uno loco in alium transferre meditabatur. At Canonici, & Regulares in Consiliariorum, & Fratrum numero erant. Et cum Jonas Aurelianensis Episcopus sancti Maximini Abbatiam Monasticæ reddidit regularitati, Canonicorum quoque consilio usus est. *Cum conniventia Metropolitani, & Canonicorum Ecclesia, cui ministrat* (6).

Constat ergo, postquam sub Imperio Caroli Magni (7) allecti sunt Canonici in vitæ communis societatem, & studio etiam tum

(1) Ib. p. 478. (2) Ib. p. 493. (3) Conc. Gall. To. 2. p. 71. (4) Spicil. to. 2. p. 580. (5) Spicil. to. 2. p. 580. (6) Spicil. to. 8. p. 138. (7) Ann. 816.

tum propensiore dediti fuere Psalmodiæ publicæ Ecclesiarum, constantissime fuisse eos antiquissimum illum Ecclesiæ Clerum, Episcopi Consilium & Senatum, qui cum Episcopo & sub Episcopo gubernacula Ecclesiæ administraret. Nec ab eo statu descitum est, quando postea Canonicis Monachi sunt subrogati. Idem quoque infra liquebit in perquirendis Privilegiis omnibus Regum, & Imperatorum, nulla unquam fuisse, quæ Canonici sejunctim ab Episcopis impetrarent, cum sejunctim ab Episcopis nihil haberent; denique nec ab ipsis Monachis impetrata ulla fuisse, quibus Episcopalis jurisdictionis compedes prorsus omnes abrumperentur, quamvis de Regularibus Abbatiis ageretur.

CAPUT XXXIV. *P.* 1. *l.* 1. *c.* 37.

Privilegia concessa a Patriarchis Orientalibus eadem ætate media.

I. Annuebantur a Patriarchis Orientalibus privilegia, quibus eximerentur a potestate Episcopali Monasteria, quorum in fundatione defixa fuerat Crux Patriarchalis.

II. Vetustissima consuetudine, & præscriptione nitebatur hoc jus Patriarcharum

III. Jura Patriarchæ, vel Exarchi Patriarchalis in ea Monasteria, quæ illis a fundatoribus subjecta fuerant.

IV. Jura peculiaria Patriarchæ Constantinopolitani in admittendis Clericis, & Monachis omnibus aliarum Diœceseon.

V. Origines hujus juris.

VI. VII. Profertur, & refellitur sententia Balsamonis de jure hoc Patriarcharum ad danda privilegia.

VIII. Idem jus sibi arrogant Metropolitani. Irrito & cassò conatu.

IX. Id jus Patriarcharum complectebatur Parochias, & Oratoria, si fundatores ibi erexissent Crucem Patriarchalem.

X. Varia hujus juris temperamenta.

XI. Quæ esset jurisdictio Exarchi Patriarchalis in Monasteria exempta.

Thomass. Tom. III.

I. EO quoque jure perfruebantur Patriarchæ Orientales, ut singularibus Privilegiis nobilitarent ea Monasteria, quorum Fundatores Patriarchalem ibi Crucem defixerant, eaque ipsimet sua sponte dediderant Patriarchis, addixerantque. Verum eo maxime nomine insignia erant hæc Privilegia, quod iis subducerentur prorsus Monasteria jurisdictioni Episcopali, & Exarcho Patriarchali, uti Vicario Patriarchæ Generali subjicerentur.

Tria hic omnino sunt, quæ munienda sint jam nobis, & illustranda ex Juris Orientalis, & Balsamonis Commentariis. 1. Patriarchas Orientales eo quoque jure usos esse, ut privilegia Monasteriis concederent. 2. Non aliis ea concessa fuisse Monasteriis, quam quorum exstructores ab exordio res & facultates suas omnes Patriarchis contradidissent, 3. His privilegiis cessasse, & feriatam deinceps fuisse Episcopi jurisdictionem.

II. Denarrat Balsamon (1), quam sæpe Episcopi, & Metropolitani Græcorum effudissent querelas amarissimas apud Imperatores, & Patriarchas ipsos de Crucibus his Patriarchalibus, & de Immunitatibus, quæ ex his pullulascebant, patrocinium sibi nimirum accersens adversus istiusmodi innovationes a Canone Apostolico, quo cavetur, ne a suo se Presbyteri adjungant Episcopo, neu altare altari adversarium excitent. *Hoc Canone & reliquis, qui eadem decernant, freti Metropolitani & Episcopi murmurant adversus eos, qui quærunt, ut Cruces Patriarchales in suis regionibus figantur, & ideo sæpe quoque nonnulli, Imperatoris, & Patriarchæ aures obtuderunt quærentes, ut Patriarchalium affingendarum crucium datio auferretur.* Sed inanes cadebant hæ querelæ, cumque Episcopi sciscitarentur, quos tandem allegarent Canones juris vel consuetudinis hujus Patroni: respondebatur vim Canonum inesse consuetudinibus tam vetustis, ut earum initia in retroactis seculis & monumentis nusquam deprehendi possent. *Sed non sunt exauditi. Et cum postularent proferri Canones, qui crucium ejusmodi figendarum concessionem permmitterent; sanctissima*

E e

(1) In Can. 31. Apost.

simæ Ecclesiæ pars eorum sententiam rejecit, per longam non scriptam Ecclesiasticam consuetudinem, quæ pro Canonibus servata est tanto tempore, quanti memoria haberi non potest, & in hodiernum usque diem.

III. Profertur alibi (1) ab eodem Balsamone Constitutio Alexii Commeni Imperatoris, qua jus visitationis, & correptionis vindicatur Patriarchæ & Visitatoribus ab eo delegatis in omnia Monasteria, tum libera, tum ipsi data, vel commendata tantum ejus regimini, & dispensationi. *Tam in liberis Monasteriis, quam in traditis, & donatis, & iis, quæ ad administrationem, vel dispensationem data sunt.* Quæ tria Monasteriorum genera, ea ipsa fortasse fuerunt, quæ rursus ibidem ita describuntur: *Sive sint Patriarchalia, sive Imperatoria, sive libera*, κἂν τι πατριαρχικὰ ὦσι, κἂν τε βασιλικά, καὶ αὐτοδέσποτα. Aut libera forsan erant eadem, ac Imperialia: & Patriarchalium duæ erant classes, alia Patriarchæ potestati & juri prorsus obnoxia, alia ejus tantum concredita tuitioni. *Jus habet adeundi, & contractandi delicta animæ, sive ipse per se, sive ejus suasione, quem ipse ex Ecclesiasticis elegerit, & ea perscrutari dignum esse statuerit.* Habes ergo ibi jus visitandi expressum, & corrigendi. Cetera jura ibidem mox subnectuntur, avaritiam compescere Claustralium superiorum: rationes reposcere donorum, & donationum in Monasterii gratiam factarum; cogere ad admittendos in Monasterium & ad professionem seculares eos, qui infucato æstuant desiderio in piis his secessibus Deo obsequendi: excerpere ex redundantibus Monasterii proventibus vel pensiones, vel alimenta, quibus sustententur seculares aliqui rerum omnium penuria laborantes, vel Episcopi Ecclesiis suis exturbati, & extorres. *Quanto viderit aliquem secularium sitientem propriam salutem, citra ullum impedimentum Patriarchæ licebit collocare eum in Monasterio, &c. Si autem accedit laicorum quispiam, qui est omnino inops, & pauper, ad sanctissimum meum Dominum, vel ex Antistitibus, qui suos thronos, & sunt inopes, & voluerit statuere, ut is victum capiat ditiori aliquo Monasterio, hoc recte faciet.*

IV. Præter hæc jura, quæ Patriarchis omnibus communia erant, sed quæ non effundebantur nisi in eorum propriæ potestatis Monasteria, quæcunque demum in Diœcesi, vel Provincia sita essent ea. Erant & alia jura Patriarchæ Constantinopolitani propria, quibus utebatur in omnia Monasteria aliis Episcopis subjecta. Confirmat enim Balsamon (2) potuisse Episcopum Constantinopolitanum admittere, & sibi adjungere Clericos, Monachosque aliarum Diœceseon, quod nec Hierosolymitano fas esset Patriarchæ, nec Antiocheno: *Patriarchæ Constantinopolitano, ut sæpe dictum est, permissum est Monachos & Clericos ex regionibus alienis nec ejus sedi omnino subjectis accipere. Sed non itidem Antiocheno throno, vel Hierosolymitano, ipsi enim, ut sæpe dictum est, ab alienis finibus sine impedimento Monachos & Clericos recipere concessum est.*

V. Non dissidet a vero, aut saltem a verisimili, hanc potestatem extraordinariam, & propriam, peculiaremque Episcopi Constantinopolitani, sicut & Carthaginensis, ex eo profectam esse, quod in utramque hanc civitatem, maxime Constantinopolin, confluerent turmatim Clerici, Monachique: quodque frequentissime Episcopi, Abbates, & Ecclesiæ complures adirent Patriarcham; ut ab eo ejusque manu perpolitos, & exploratos haberent Episcopos, Presbyteros, Monachosque. Plus satis enim probat experientia ex redundantia opum etiam spiritualium Regiæ cujusque civitatis collocupletari posse & satiari jejunitatem complurium Provinciarum.

VI. Sed venanda nunc nobis origo est ejus potestatis, quæ indiscriminatim Patriarchis omnibus communicata erat, ut suæ jurisdictioni vindicare possent Monasteria in quibusvis Patriarchatus sui Episcopatibus sita. Visum est Balsamoni, qui ipsimet Patriarcha erat Antiochenus, Provincias Ecclesiasque ab exordio nominis Christiani, non Episcopis, non Metropolitanis obnoxias fuisse, sed Patriarchis quinque, qui universum sibi partiti sint orbem Christianum. Inde esse, quod ubique terrarum in sacris Dipty-

(1) In Can. 19. Synod. VII. (2) In Can. Cart. 83.

tychis nomina eorum recitentur. Concilium Nicænum manifestissime subjecisse Patriarchis Alexandrino & Antiocheno Provincias longe plurimas. Denique cum penes Patriarchas sit potestas illa eximia, ut de causis cognoscant omnium Episcoporum: mirum accidere non debere, si ea utantur potestate, ut in earum Diœcesibus Cruces designant, eorumque sibi vindicent Clericos. Hac responsione tradit Balsamon sedari solitas Episcoporum querelas, qui molestissime ferebant eas Patriarcharum molitiones, & inultas usurpationes juris alieni (1): *Animadverti hæc jure & canonice fieri, & Episcopos frustra queri. A divinis enim Canonibus, nec Metropolitano, nec Archiepiscopo, nec Episcopo data est regio, sed quinque Patriarchis distributæ sunt regiones totius orbis terrarum; & ideo ab omnibus, qui sunt in ipsis nomina eorum referuntur, &c. Et Canones primæ, & secundæ Synodi decernunt, ut Alexandrinus habeat omnem Ægyptum, Lybiam & Pentapolim, Antiochenus Calesyriam, Mesopotamiam, & Ciliciam, & reliqui Patriarchæ alias Diœceses, ut his Canonibus comprehenditur. Cum autem ipsi eos Antistites, qui earum curam gerunt, judicent, & canonice corrigant, jure etiam dabunt jus figendi cruces in eorum Civitatibus, & Parochiis; earum quoque Clericos impune sibi proprios efficient, quoties voluerint. Cum autem hæc ita se habeant, nulli Patriarchæ licebit, in alterius Patriarchæ Provinciam mittere jura figendi crucem, nec ejus Clericum adducere, ne confundantur jura Ecclesiarum.*

VII. Quæ universim de Patriarchis pronuntiat Balsamon, ea difficillimum est aptari Episcopo Constantinopolitano, & Hierosolymitano, qui tardius ad Patriarchalem pertingere dignitatem, postquam Episcopi & Metropolitani complurimi cœperant suis Ecclesiis Provinciisque præesse, quarum jure & dominio non potuere nisi difficillime deturbari a Patriarchis tanto post exortis. Certe his duobus citra ludibrium adscribi non potest, quod de Patriarchis ait Balsamon, inter primodia Christiani nominis Ecclesias, Provinciasque Ecclesiasticas, non Episcopis, vel Metropolitis, sed Patriarchis attributas fuisse.

Quoad antiquiores tres Patriarchales Ecclesias, ab iis ortas, prognatasque omnes alias fuisse Ecclesias proxime a vero abest, & in eas hæc sibi servasse integra jura, cum illas parturiebant. Sed aliunde constat nulla fuisse tribus prioribus seculis Monasteria quando propagabantur Ecclesiæ: adeoque nec tunc potuisse Patriarchas quidquam sibi juris in ea reservare. Denique, complures Ecclesias a ceteris Apostolis satas fundatasque fuisse, qui sedibus vel Ecclesiis Patriarchalibus præfuere nunquam.

VIII. Eandem sibi auctoritatem sumpserant Metropolitani, ut in Suffraganeorum Diœcesibus suas defigerent Cruces, & ibi suæ adgregarent jurisdictioni ea Monasteria, quæ ipsi subjici adlubescerent fundatori. Eum conatum repressit, ac dissipavit Patriarcha Germanus, a quo commonstratum est, extraordinaria ea potestate non uti nisi Patriarcha intra Patriarchatus sui fines (2): *Quia stauropegiorum, seu Crucifixionum, quæ sunt per Diœcesin, soli Patriarchali amplitudini relictum est privilegium, Metropolitanorum autem nemini.*

IX. Verum complura alia eruuntur multo majoris momenti ex eadem Patriarchæ Germani Constitutione. 1. Non solis enim Monasteriis, sed & Parochialibus Ecclesiis, ac Oratoriis defixa Crux libertatem impertiebat. 2. In tribus hisce locorum exemptorum generibus, nil supererat Episcopo Diœcesano juris, nec ad Sacramentorum administrationem, nec ad nominationes Abbatum ac Presbyterorum, nec ad mulctationem criminum, nec denique ad exactiones Canonicas, quas solvi necesse erat Patriarchali Exarcho, sive Vicario. 3. Hujus Exarchi partes erant, ut Præfectos Ecclesiis exemptis daret, examinatos prius diligentissime, ut contractibus Matrimonialibus præesset, ut Patriarchalium proventuum rationes reposceret: *Patriarchalis nominis relatio in illis solis obtineat, in quibus extructio per Patriarchalia Crucifixa facta fuerat, sive Monasteria sint, sive Ecclesiæ Catholicæ, sive Oratoria. Et in hujusmodi nihil*

E e 2

(1) Suppl. pag. 1120. (2) Juris Orient. Tom. 1. p. 234.

hil sit commune regionis Antistiti, sive ad sacrorum confectionem, sive ad præfecti designationem, sive ad peccatorum inquisitionem, neque aliud quidquam, usque ad canonicarum illationum exactionem. Etenim qui in his Sacerdotes fiunt, Patriarchales erant, & nominabuntur, & Patriarchalium jurium Exarcho subjicientur, eique solita Canonica persolvent. Ipse autem Exarchus, &c.

Permittit Ordinariis Germanus loca omnia, quæ non ab ipsa sui origine cesserant ditioni Patriarchæ, etiamsi ea ipse aliquandiu tenuisset. Permittit & eos omnes, qui jam incolebant eum locum ante defixionem Crucis Patriarchalis, aut qui vetustioribus illis incolis orti fuerint: *Subjicimus autem locorum Antistitibus, & illos qui ante extructionem divinorum templorum, quæ sub Patriarchalibus Crucibus prædificata sunt, vel postea ædificabuntur, locum habitarunt, aut qui cum posterius inhabitarint, ab indigenis, vel incolis originem ducere reperiuntur, ut regionis Antistiti tales subjiciantur in omnem Episcopalem sollicitudinem.*

X. Promulgavit denique idem Germanus Synodicum Statutum, quo potestati & jurisdictioni Episcopi Diœcesani subesse patitur Ecclesias, oppida, domos, rura, quæ sub ditione erant Monasterii, cui ab initio Crux Patriarchalis & jurisdictio Patriarchæ affixa fuisset. Ratio erat in promptu, quod privilegium Crucis, & immunitas Patriarchalis in Monasteria sola defluerer, vel Ecclesias, quibus præfixa esset Crux ipsa Patriarchæ: *Non esse consentaneum, ut Episcopus a proprio expellatur populo, eo quod Patriarchalibus Monasteriis, quibus adhærent, prædia vel suburbana subjecta sint, sed nec a suis oratoriis, nisi sub Patriarchalibus stauropegiis & ipsa fundata sint, sive etiam paralauria forte sint, aut metochia.*

Suppetunt & aliæ coarctationes ejusdem Patriarchalis privilegii Monasteriorum (1). Conditores Monasterii, quod a primo statim ortu Episcopo paruerat, permoleste ferentes, quod non sineret Episcopus expilari ac dilapidari fundos, quos primum contulissent, callidum illud injecerant consilium, ut aliam construerent Ecclesiam, eamque Patriarchali Cruce insignirent, tum denique agros priori condonatos, in hoc novum transcriberent Monasterium. Detestatus est Patriarcha fraudulentissimam hanc nequitiam, statuitque ut ne posset Monasterio Episcopali auferri, quod in Patriarchale transferretur: *Quod si quis Monasterium, vel Oratorium sub Patriarchali stauropegio extruere velit, a nemine prohibebitur, prius tamen possessiones ex propriis ei assignare procuret.*

Episcopale Monasterium contraditum fuerat Abbatiæ Patriarchali, ut subsidii inde aliquid caperet, vel hospitii. Patriarchalis Monasterii Monachi eradere conabantur alterius Monasterii insignia quædam Episcopalia. Damnata est a Patriarcha fraudulenta audacia, quod Monasterii ab origine sua Episcopalis, non potuissent nisi reditus temporales auferri, & donari Patriarchali Abbatiæ (2): *Nam qui illud Monachis in metochium, seu usumfructum largitus est, pecuniarum solum dominium tribuere potuit, non autem spiritalem Episcopi relationem, & animæ delictorum examen.*

Monasterio, vel Oratorio Patriarchali erant agri, erant & Ecclesiæ in pluribus Episcopatibus. Parochi earum Ecclesiarum non recitabant nomen Diœcesani Episcopi in sacris Diptychis, quod Relatio, ἀναφορὰ dicebatur (3) Quin & ei jura Canonica exsolvere abnuebat. Adiri necesse fuit Patriarcham Georgium Xiphilinum, a quo pronuntiatum est, ab his Ecclesiis, terris, incolisque persolvi debere Episcopo Diœcesano honores & census usitatos, quos Episcopis persolvi mos est, quamvis eæ Ecclesiæ parerent Monasterio Patriarchali. Crucis enim Patriarchalis ea est prærogativa, quæ complectatur loca in ipsa fundatione Cruci subdita, & jam tum Patriarchæ addicta: non eas autem vel Ecclesias, vel terras, vel personas, quæ longo seculorum lapsu prioribus illis accrescerent.

XI. Postremo denique si cui libet vacare, in hæc Ecclesiæ Græcæ privilegia altius penetrare, perlegenda gnaviter illi est facultas, qua Exarchum Patriarchalem instrue-

(1) Ib. p. 242. (2) Ibid. (3) Ib. p. 285.

struebat Patriarcha, cum illum Exemptis & Patriarchalibus omnibus præficiebat Monasteriis (1). Commonet illum, ut sedulo curet, annitaturque, quo paternæ caritatis visceribus abundent Abbates in Monachos; ut Monachi observent Abbates, eisque religiose pareant; lites ut inter ipsos & jurgia terminet consopiatque: pœnis canonicis afficiat delinquentes: vetet Monastico habitu indui indignos quosque, & necdum Psalterium memoria complexos; Apostatas Monachos in Claustrum revocet, nec vagari ullos impune sinat; ne Monialibus patiatur spiritalia administrari subsidia, nisi a Monachis, ætate & virtute provectis. Denique Exarchis his suis delegabat Patriarcha executionem & observantiam religiosissimam Monasticæ disciplinæ; Abbatum maxime curam eligendorum, & remittendorum ad Patriarcham ipsum, a quo ordinarentur.

CAPUT XXXV. *P.3.l.1.c.38.*

De Privilegiis concessis a Principibus, & Regibus, ac Imperatoribus, temporibus Caroli Magni, ejusque familiæ.

I. Discrimen Abbatiarum Regalium, & Episcopalium. Missos delegabant Reges ad earum emendationem.

II. Eidem Abbatiarum refingendæ disciplinæ operas suas commodabant Episcopi.

III. Quam necessarium in his esset Regiam interponi auctoritatem.

IV. Ad eam rem non sedes Apostolica interpellabatur, quod nulla Episcopali jurisdictioni penitus subducta esset Abbatia.

V. Auctoritas maxime Regum in iis repurgandis Abbatiis necessaria, quarum fundatores ipsi, aut defensores essent, & custodes, vel quarum terras olim militibus suis addixerant.

VI. Delegatio generalis Missorum Dominicorum, & Episcoporum ad Monasteriorum disciplinam innovandam.

VII. Privilegiis Regum non subtrahebantur Abbatiæ jurisdictioni Episcopali. Objectio ex Abbatia Fuldensi petita. Responsio.

VIII. Probatur rursus Abbatias, quæ Reges haberent & fundatores, & protectores, sub Episcoporum fuisse jurisdictione.

IX. Eo tamen nonnumquam collimabant Regum privilegia, ut ne Episcopi Abbates fierent.

X. Nulla tunc privilegia spiritali Episcoporum potestati intercedebant.

I. Privilegia Regum, & Imperatorum tam multis indulta Abbatiis, sæpissime quidem, sed cursim tantum superius perstricta sunt: hic ergo ea pro ubertate materiæ paulo copiosius expendenda erunt nobis. Duplicis generis fuisse Abbatias, & quidem alterutrius sexus, addocet nos Concilium Vernum anno 755. Regales aliæ erant, aliæ Episcopales; hæ Episcopis: illæ Regum Ministris temporalis administrationis rationes exhibebant (2): *Ut illa Monasteria, ubi regulariter Monachi, vel Monachæ vixerunt, hoc quod eis de illis rebus dimittebatis, unde vivere potuissent, exinde si Regalis erat, ad domnum Regem faciant rationes Abbas, vel Abbatissa: & si Episcopalis, ad illum Episcopum, similiter & de illis vicis.* Perspicue ubi Abbatias fundaverant, dotaverantque Reges, temporalis administrationis rationes exigebant Ministri Regum: ubi Episcopi, Episcoporum Vicarii.

Non potuit regularis disciplina pristino suo nitori redintegrari, & sanctimoniæ, nisi eorundem Regum conspirante vigilantia, auctoritate, religione. Missos suos sæpissime Carolus Magnus ablegavit, qui perlustrarent omnes Abbatias, & imminerent executioni, & observantiæ eorum, quæ constituta sanctissime fuerant, ad purioris disciplinæ restitutionem (3): *Ut prædicti viri per singulas civitates, & Monasteria virorum, & puellarum provideant quomodo aut qualiter in domibus Ecclesiarum & ornamentis Ecclesiæ emendata, vel restaurata esse videntur; & diligenter inquirant de conversat ione singulorum, vel quomodo emenda-*

(1) Juris Orient. t. 1. 433. p. 434. &c. (2) Can. 20. (3) Conc. Gall. t. 2. p. 247.

datum habeant, quod jussimus de eorum lectione, & cantu, ceterisque disciplinis Ecclesiæ pertinentibus. Ex eo Capitulari Caroli Magni (1) facile perspicis, quam strenue ille fungeretur suo munere, nimirum Ecclesiarum omnium Episcopi exterioris.

II. Dominicis his Missis plerumque socios se adjungebant Episcopi, ut visitationi & morum repurgationi gnaviter utrinque incumberetur. Ita jussit Synodus Moguntina sub eodem Carolo anno 813. (2) *Ut Missi per loca quæque directi, simul cum Episcopis uniuscujusque Diœcesis perspiciant loca Monasteriorum, Canonicorum pariter, & Monachorum, similiterque puellarum, &c.* Expleta visitatione jam Episcopalis erat curæ officiique, ut studiose servarentur quæ statuta præclarissime fuerant: *Ubi aliter inventum fuerit, hoc omnimodis Episcopus loci ipsius faciat emendari*. Concilium Cemense ejusdem anni apertissime prodit, necessario dominari solitam fuisse Regiam potestatem in his difficillimis & perquam necessariis rerum mutationibus faciendis (3): *Ut in victu, vel vestitu, vel conservatione Abbatum, qui Monachos habere cernuntur, Dei voluntas & Domini Imperatoris impleatur*. Quæ vis enim alia potuisset opulentos Abbates ad eandem cum Monachis aliis mensæ, vestium, supellectilisque modestiam & frugalitatem revocare, nisi summorum Principum auctoritas, caritasque collaborasset?

III. Sed præter necessitatem interponendæ potestatis Regiæ, ne cassam Inderent operam Episcopi, ea destituti, erat etiam tantæ rei gloria cum summis Pontificibus communicanda, qui complurium fundatores erant Monasteriorum, omnium beneficentia sua parentes, vindicesque tuitione necessaria. Quin & eo gloriæ lenocinio Principes non absurde alliciebantur, ut novis semper incrementis pristinas largitates suas cumularent, ne quod sæpe fit, temporalium præsidiorum penuria spiritalis disciplina collaberetur. Ita clare significat Concilium idem Remense (4): *De Monasteriis puellarum considerandum est, & domni Imperatoris misericordia imploranda, ut victum & necessaria a sibi prælatis consequi possint sanctimoniales, & vita illarum & castitas secundum fragilitatem sexus diligenter provisa tueatur*.

Post concinnatam Canonicorum, & Canonicarum Regulam in Concilio Aquisgranensi anno 816. Ludovicus Pius tam præclari dux consilii, auctorque, Missos suos in omnes Imperii partes disseminavit, qui moras & impedimenta omnia amputarent (5): *Missos nostros per imperium a Deo nobis collatum direximus, remota cujuslibet difficultatis oppositione, &c.* Obex ille vel maximus amoliendus erat, penuria proventuum temporalium, quibus alerentur novæ Congregationes Canonicorum, jam communem vitam agitantium, & hic labor, hoc opus erat Episcopos adducere, ut istud oneris in se reciperent: *In habitationibus construendis, & in necessariis stipendiis iis tribuendis*.

Venio ad Monachos. Cum in San-Dionysiano Cœnobio pessumdata, & profligata jaceret Disciplina, Ludovicus idem Pius ab Hilduino indidem Abbate extimulatus, per Archiepiscopos Senonensem, & Remensem decerni, & executioni mandari curavit ejus correctionem, accedente & Episcoporum Provinciæ, & Imperatoris ipsius auctoritate. Nec enim Principem fallebat, geminæ potestatis conjuratione quadam pia opus esse (6): *Ad Præsules Ecclesiarum idem censuimus referre negotium; ut nostri principatus auctoritate, eorumque judicio, quibus tanta est collata potestas a Domino, idem Ordo in eodem loco absque retractione restitueretur. Veniens ergo Aldricus Metropolita Senonicus cum Suffraganeis suis, &c.* Ab his Pontificibus revocati sunt in Claustra sua desertores: si qui pernegarent se professos unquam fuisse, eos certissimis testimoniis convicerunt, qui remiserant tantum aliquid de primæva pietate, eos strictiori observantiæ reddidere: denique ab eis perfectum cumulatissime est, quod profligari omnino non potuerat per duos Abbates sanctissimos, quos eidem ante curæ, & pro-

(1) Capitula Carol. Mag. l. 1. c. 123. (2) Can. 26. (3) Can. 23. (4) Can. 33. (5) Conc. Gall. t. 2. p. 427. (6) Ib. p. 516. Ann. 832.

providentiæ idem Ludovicus Imperator præfecerat, ut Regula beati Benedicti in omnibus Monasteriis accuratissime teneretur: *Ad Monastica institutionis normam corrigendam, duos religiosos venerabilis vita viros, Benedictum, & Arnulphum constituimus, qui per nostrum imperium seduli huic negotio studiose insisterent.*

IV. Si his addas quod refert Leo Ostiensis de Conventu Abbatum, & Monachorum Aquisgranensi anno 817. ejusdem Ludovici Pii jussu, & de sexaginta duobus ibi consarcinatis emendationis Capitibus, quibus eandem, aut non admodum disparem venerationem Monachi deinceps adhibuere, ac Regulæ beati Benedicti: inde facile agnosces, quam jure duo illa hic a nobis adstruantur capita. Nimirum & penes Imperatores, Regesque legitimam fuisse potestatem procurandæ, urgendæque Monasteriorum repurgationis per Episcopos sui Regni, quoties a Regulari disciplina longius declinassent. Et hac ætate media ita emendationem hanc totam per Episcopos profligatam, consummatamque fuisse, ut sedes Apostolica non adiretur. Quod argumento est, ut frequenter & inculcatum est jam, & inculcandum a nobis, nullo tunc adhuc Apostolico privilegio Monasteria ulla Episcopalis jurisdictionis vinculo soluta fuisse.

Eadem fuit ratio temporum Caroli Calvi. Certatim Reges, & Episcopi contendebant ad Monasteria, quæ vel inopia, vel ignavia conciderant, pristinum in disciplinæ vigorem revocanda. Audi quid ad Carolum ipsum Patres Concilii Verni II. anno 844. (1) *Nonnullos desidia, multos necessitate victus in Monasteriis a sua professione deviare comperimus. Petimus, ut in omnibus Parochiis directi a vestra mansuetudine religiosi atque idonei viri, cum notitia Episcoporum scrutentur, & corrigant, & singulorum locorum statum vestra celsitudini, & nostra mediocritati tempore a vobis constituendo renuntient.*

V. Ex Concilio vero Meldensi anno 845. (2) occasionem nanciscemur retegendæ doctrinæ, quam diligenter animo commendari operæ pretium est. Privati ipsi Monasteria quandoque extruebant, cupiebantque magnopere, ut eorum se Reges Defensores, & Custodes profiterentur, ne fundatorum hæredibus & cognatis obreperet dira cupido involandi in ea, quæ Deo consecrata fuissent. Exinde vero flagrantibus civilibus bellis, cum susdeque miscerentur omnia, & pene conclamatæ jam res essent Ecclesiæ perinde, ut Regni, Reges ipsi ea Monasteria Palatii sui, Exercituumve ducibus, & militibus donarant, quasi hæreditario jure obtinenda. His ita se habentibus nulla prorsus spes superesse poterat recuperandæ Monasteriorum disciplinæ, nisi vel Ministri Regii, vel Missi Dominici accingerent sese, & totam explicarent Regum, vel Imperatorum potestatem, ad infringendam contumaciam, vel Militum prædiis Ecclesiæ jamdiu incubantium, vel hæredum & propinquorum fundatoris: *Providendum est regiæ majestati, ut Monasteria, quæ ab hominibus Deum timentibus in sua proprietate constructa, prædecessores illius, causa defensionis, & mundiburdii susceperunt, ut libera libertate, remota spe hæreditaria de illorum propinquitate, ibidem religio observetur; & nunc in allodium sunt data, quapropter omnis exinde religio funditus est eversa: qualiter vota fidelium inconvulsa permaneant, &c. Regia sollertia Missos dirigat, & imbrevient res Ecclesiasticas, quas per subreptionem, atque ignorantiam quorumcumque in allodium ipse, aut pater suus donavit, & consulens periculo animarum, sua videlicet, ac patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat: ne forte cum voluerit, minime possit.* Cum fundata fuisset a Clotario quondam Rege, & a Bathilde Regina Abbatia Corbiensis, testatum fecit Carolus Calvus Regiam ei a se tuitionem impendi (3): *Secundum morem prædecessorum suorum, quasi jure hæreditario, in sua familiaritate, ac defensione suscepti.* Ut nimirum jus eligendi Abbatis proprii, & dispensandæ rei temporalis sartum tectumque servaretur. Ejus rei memoriam Concilium Parisiense Regibus omnibus commendatam voluit, ut hujus privilegii defensioni studerent.

VI. Pernecessaria omnino erat Regiæ, & Epi-

(1) Can. 8. (2) Can. 41. 42. (3) Conc. Gall. t. 3. p. 59.

Episcopalis auctoritatis consensio, atque conspiratio ad disciplinæ restaurationem Monasteriorum, & Capitulorum, perinde ut ad eorum defensionem. In Concilio Suessionensi II. anno 835. statutum est, mittendos Visitatores in omnia Capitula, & in Monasteria utriusque sexus, qui consuetudinum corruptelas omnes vel emendarent, vel ad Regem, & ad Concilium perferrent (1): *Idonei Legati dirigerentur, & quæ ipsi per se non valerent corrigere, judicio proximi futuri Concilii, & potestati Regiæ revelarent*. Assensus est ei decreto Carolus Calvus, Episcopisque & Abbatibus præcepit, ut Dominicis suis Missis operam industriamque suam consociarent, ad restituendam Abbatiarum, & Capitulorum observantiam strictiorem Regulæ, Canonumque: *Ut Missi nostri per Civitates, & singula Monasteria tam Canonicorum, quam Monachorum, una cum Episcopo, & consensu ipsius, qui Monasterium retinet, &c.* Ablegatus est Lupus Ferrariensis Abbas cum Episcopo Tricassino ad hanc perlustrationem generalem, & ad certiorem faciendum Regem de Monasteriorum omnium statu in Conventu generali (2): *Ut in Conventu generali Rex de singulis locis possit certior fieri*.

Concilium Tullense ad Saponarias anni 859. eundem Regem Carolum Calvum enixissimis precibus adivit, ut Abbatiæ sancti Benedicti ad Ligerim conservatum vellet privilegium, quod ipsemet indulserat, eligendi Abbatis proprii. Eo perstringebatur Archiepiscopus Bituricensis, qui eam Abbatiam invaserat. Concilium Suessionense III. eundem Regem convenit, ut Solemniacensi Monasterio id ipsum gratificaretur, & potestatem, qua pollebat, ædificando potius, quam destruendo ostentaret (3): *Nec sibi aliter nisi tutela defensionis ac tuitionis Reges usurpent, nec cuiquam Clericorum aut Laicorum, quod absit, eum locum attribuant*.

Ludovicus & Carolomagnus Reges in Concilio apud sanctam Macram decreta hæc omnia confirmarunt, addito insuper hoc novo statuto, ut Visitationi qui præficerentur diligentissime recenserent numerum cujusque Ecclesiæ Canonicorum, Monachorum & Sanctimonialium, ac referrent ad Regem, qui Episcopis & Consiliariis Regni in consilium adhibitis, statuat de minuendo, vel augendo eo numero, habita annuorum proventuum ratione (4): *Numerum etiam Canonicorum, & Monachorum, sive Sanctimonialium uniuscujusque loci describant, & Regi referant: ut secundum qualitatem & quantitatem loci cum consilio Episcoporum, & fidelium suorum, ubi minor numerus fuerit, regia auctoritate addatur: ubi vero indiscretione Prælatorum superfuerit, ad mensuram redigatur*.

VII. Non video quid expressius, aut quid validius dici possit, ad demonstrandum horum omnium privilegiorum, quæ Reges concederent, eum fuisse scopum, ut libertas eligendi Abbatis, & administrandæ suo arbitrio rei temporalis adsereretur Monasteriis, ita quidem ut de Episcopali jurisdictione ne tantillum quidem demeteretur. Unde & hæc privilegia, quæ *Præcepta* etiam Regum dicebantur, hortantibus, aut saltem consentientibus Episcopis concedebantur, erantque Canonicis & Monachis communia, cum eo tempore ne cogitarent quidem Canonici de minuenda aut debilitanda Episcoporum jurisdictione, cujus ipsi Ministri, &. quodammodo collegæ erant.

Objici posset Epistola Pipini Regis ad Archiepiscopum Moguntinum Bonifacium, quo confirmat privilegium a Zacharia Papa ejus Monasterio concessum, cum immunitate plenissima a jurisdictione Episcopi (5): *Hanc nostram Præceptionis seriem conscribi jussimus, per quam privilegium Sedis Apostolicæ a beato Zacharia tibi collatum, cum consensu Episcoporum, cunctorumque fidelium nostrorum per omnia roboramus, præcipientes, ut nullus Sacerdotum in Regno nostro divinitus nobis concesso in præfato Monasterio jurisdictionem aliquam sibi vindicet præter Apostolicam Sedem, ita ut nisi ab Abbate fuerit invitatus, nec Missarum sollemnia ibi quisquam præsumat celebrare*. Verum multa hic æquum est serio adnotari, 1. Datum fuisse hoc pri-

(1) Can. 7. (2) Ep. 63. (3) Can. 11. (4) Ann. 881. Can. 4. (5) Du Chesne t. 2. p. 663.

privilegium *cum consensu Episcoporum*. Atqui minus simile veri est, assensos esse Episcopos suæ jurisdictionis tanto detrimento, vel potius exeidio 2. Suspenditur hic jurisdictio Episcopalis quoad claustralem Disciplinam, & temporalium facultatum regimen, eoque jus quidem Visitationis extinguitur: sed nihilo tamen minus latissimus superest jurisdictioni Episcopali campus, ad ordinandos & confirmandos Abbates, ad canonica de eorum flagitiis judicia, ad Ordines administrandos, dedicandas Ecclesias, Chrisma, & Oleum dispensandum. Nulla horum exemptio exprimitur in privilegio, ideoque interpretando minime adjicenda est, cum rigidum interpretem desideret privilegia. Sentio hæc pugnare cum iis, quæ obiter perstrinxi superius, *cap.* 30. *num.* 9. hoc idem Fuldense privilegium componens cum Adeodati privilegio. Scilicet hæc ita pugnant, ut pugnat mollior duriori interpretandi rationi; etsi utraque alias & alias locum habeat. Durius interpretanda sunt privilegia, fateor; sed obtendet aliquis non tam privilegium hoc esse, quam jus commune, ut conditor Cœnobii illud, eui volet, subjiciat, maxime si eo loco exstructum sit Cœnobium, quod nulli unquam Episcopo paruit. 3. Fuldense hoc Cœnobium a Bonifacio exstructum fuerat, in eo loco, qui recens Christo se addixisset, ubi nulla ante Episcopalis potestatis vestigia impressa fuerant, denique sub auspiciis Romanæ Ecclesiæ, & delegatione ejus, Bonifacius Barbaras eas Gentes mansuefecerat, & suavi Christi subjecerat jugo. Itaque justissimæ erant rationes ei Monasterio indulgendi specialis aliquid, & uberioris privilegii. Nihil ergo hinc præjudicari potest ei regulæ, quam nos universim præstruximus, nec Reges, nec Pontifices ulla sub Imperio Caroli Magni vel contulisse, vel confirmasse privilegia, quibus Episcopalis jurisdictio penitus elideretur.

VII. Redeo ad nova ejusdem rei documenta: sicubi præ se ferebant Reges Abbatias sui esse dominii, suæ proprietatis, ne eo quidem oppugnatam fuisse spiritalem Episcoporum jurisdictionem, sed summotas vexationes, deprædationesque prædiorum, & temporalium facultatum. Valtramnus Abbatiæ sancti Galli fundator hanc tutelam, custodiamque Regiam Abbatiæ huic suæ summo studio comparavit (1): *Valtramnus Abbatem Pipino Regi præsentavit, ipsique Regi Monasterium, quod adhuc hereditario jure in sua potestate tenebat, cum ipso Abbate contradidit, ut Abbas, ejusque successores idem Monasterium regia auctoritate retinentes, nullius deinde violentia premerentur, sed tantummmodo Regum jussionibus obedirent. Princeps statim conscriptionem fieri præcepit, ut Monachi deinceps potestatem haberent Abbatem eligere sibi, atque solis tantummodo Regibus obedirent.* Eam privilegii Chattam Carolus Magnus ei Abbatiæ, necnon, & viciaæ alteri confirmavit, concedens, ut Abbatem eligerent sibi suum, & uni Regi obtemperantes essent (2): *Potestatem haberent eligendi Abbates, & ut nulli absque Regibus deinceps essent subjecti*. Ejusdem Caroli Magni privilegium Laureshamensi concessum Abbatiæ, præter electionem Abbatis, luculente exprimit protectionem Regiam, adversus ipsos etiam Episcopos, ne vel ab ipsis res, & proventus Monasterii usurpentur: *Sub nostra mundeburde, vel defensione, in ipso Monasterio quiete vivere, ut nullus Episcoporum inquietare, &c.* Auctor hujus Chroniei (3) Abbatem illum auget nomine, & titulo *Imperialis Abbatis, & Principis*. Quæ gloriæ nomina posterior ætas usitatissima fecit.

Hoc sancti Galli Abbatiæ exemplo proditur, nonnullorum Custodes, & Defensores Monasteriorum fuisse Reges, quorum non essent tamen fundatores. Sed eo consilio privati fundatores in Reges ipsos conferebant eam gloriam, & Custodiam, ac Defensionem Monasteriorum, ut ab iis deinceps rapaces arcerentur manus vel hæredum suorum, vel ipsorum quandoque Præsulum; ne hi, vel illi sibi proprium esse vellent, quod Deo, & pauperum sustentationi dicatum fuerat. Ita rursus splendet in simillimo Caroli Calvi Capitulari (4): *Ut Missi no-*

(1) Du Chesne t. 3. p. 481. 482. (2) Ib. p. 493. 494. (3) Pag. 495. (4) Baluz. in Append. ad Lup. p. 514. 515.

si nostri investigent cum Episcopo de Monasteriis, quæ Deum timentes in suis proprietatibus ædificaverunt, & ne ab hæredibus eorum dividerentur, parentibus & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt.

IX. Quæ a Ludovico Pio, & Carolo Calvo collata sunt privilegia Abbatiæ sanctæ Columbæ Senonensis, huic uni defensioni Regiæ, & strictiori observantiæ Regulæ sancti Benedicti patrocinabantur, sospite, & intacta Episcopi potestate spirituali, præterquam in inferiori Claustri disciplina, & in adgubernatione rerum temporalium (1): *Nullus Episcopus, aut alicujus potestatis persona ordinationem, aut potestatem contra Regulam sancti Benedicti in eo exercere præsumat*. Non ibi agitur de Ordinibus sacris, cum Regula beati Benedicti non vetet, quin ii ab Episcopo proprio suscipiantur, & cum quo hic prohibentur Episcopi, prohibeantur & alii omnes. Et mox ibidem: *Neque Episcopus in sui juris dominatione, vel nostra largitionis Beneficio eum aliquando usurpare attentet*. Non alio id additur consilio, quam ut spem omnem abjiciant Episcopi invadendæ Abbatiæ, aut eblandiendæ a Regibus nominationis, qua Abbates ipsi fiant. Postremo denique cum privilegiis his Regiis nullum accederet ab Apostolicæ sedis confirmatione novum robur, non ea erant utique illa, quæ suapte vi possent ab Episcopalis jurisdictionis vinculo spirituali fideles quosvis absolvere.

X. Contra autem Ludovicus Pius profitebatur, sola Pontificum auctoritate perfici posse, & præstari hæc omnia in rebus sacris privilegia: nec Regiæ confirmationis suæ robur accedere, nisi quod Episcopi exoptassent (2): *Verum licet Ecclesiastica, atque Pontificalis constitutio, sua, immoque divina auctoritate esse prævideat, tamen non indecens atque incongruum judicavit, si nostra Imperiali auctoritate, sua constitutio firma esse perpetuo sanciretur*. Carolus Simplex Rex exemplo prædecessorum suorum confirmatione & ipsa sua munivit privilegia Abbatiæ Corbiensis ab Episcopis olim & ab Archiepiscopis concessa, & a Romanis tandem Pontificibus (3): *Supplicaverunt, ut Privilegia antiquorum Episcoporum, Archiepiscoporum, & Pontificum Romanorum Regali edicto in perpetuum intemerata caveremus.*

Cum Ludovicus Pius, & Lotharius Imperatores calculo suo firmarunt Privilegium, quo Jonas Aurelianensis Episcopus donabat Monasterium sancti Maximini, adeo non illud Episcopali subduxere potestati, ut & ipsius Privilegii defensionem ipsi maxime commendarent Archiepiscopo Senonensi, ejusque Suffraganeis, atque adeo si opus esset, Comitiis Generalibus Episcoporum Regni (4): *Res ad notitiam Synonici Metropolita perferatur, &c. ut nostra auctoritatis sanctione in generali conventu Episcoporum hujus constitutionis convulsor corripiatur &c.* Denique in confirmatione Privilegiorum Monasterii sancti Andreæ Elnensis, Carolus Calvus expressis verbis jurisdictioni Episcopali suffragatus est, citra exactiones tamen ullas: *Episcopus nullam exactionem contra regulas sacras eidem loco imponat, nec pro ordinatione Ecclesiasticorum Ministrorum, vel pro largitione consecrati olei, vel Chrismatis, quodcunque emolumentum contra Canones sacros ab Abbate vel a Monachis requirat.*

CAPUT XXXVI. *P.4.l.1.c.53.*

Privilegia a Regibus, & Episcopis concessa post annum Christi millesimum.

I. Varia exempla privilegiorum in Gallia ab Episcopis concessorum cum assensu Regis.
II. De Cluniacensibus Privilegiis.
III. Exempla alia consimilium Privilegiorum.
IV. In Italia ipsa a Pontificibus Romanis concedebantur Privilegia rogantibus, vel annuentibus Episcopis.
V. Nova exempla Privilegiorum Regiorum, quæ Episcopi, & Pontifices confirmarent.
VI. Simillima exempla in Anglia. Regium-

(1) Ib. p. 505. 509. (2) Spicil. t. 1. p. 585. (3) Spicil. t. 6. p. 412. (4) Ib. p. 351.

giuncula nullius Diœceseos.

VII. Exempla persimilia in Hungaria, ubi Rex Legatus erat Apostolicæ Sedis, & fundator tum Episcopatuum, tum Abbatiarum. Origo Ecclesiarum nullius Diœceseos.

VIII. Nova exempla Capellarum Regiarum in Anglia.

IX. Observantia Concilii Tridentini in privilegia Regum.

X. Nova in Galliis exempla. Rursum de Cluniacensibus Privilegiis.

XI. Libertates Monasteriorum Imperialium in Oriente.

XII. Privilegia Ecclesiarum Regiarum in Hungaria, & Gallia. Abbatia non Episcopo, sed Archiepiscopo obnoxia.

XIII. XIV. De Privilegiis in Hispania, & in Italia datis.

XV. Et in Oriente sub Latinis.

XVI. De Abbatum potestate ordinandi Lectores, & remittendi peccata.

I. Ultima hac etiam Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum, a Regibus, & Episcopis concessa sunt Privilegia, quæ hic expendi instituti nostri series, & ratio postulat. Collectionem novam Formularum edidit doctissimus vir Baluzius (1), ubi occurrit libertas Monasterio data a conditore ejus ipso, ab Episcopo Diœcesano, & ab Episcopis aliis, qui illud protectioni Regum Burgundiæ committebant. Conceditur, ut Chrisma & Ordines, a quo volent Episcopo, Monachi accipiant: *Cum fuerit opportunum Ecclesiam dedicare, aut sacros Ordines benedici, quemcumque de religiosis Episcopis Abbas ipse, vel Monachi sibi voluerint invocare, in eorum maneat potestate.* Robertus Rex anno 994. Privilegio munivit Abbatiam Burgoliensem, quam Comitissa Pictaviensis extruebat in agro, qui feudi Regii erat, interveniente Episcoporum, & Optimatum consilio & assensu (2): *Cum consilio & assensu tam Episcoporum, quam Optimatum nostrorum.* Mera ea fere erat protectionis temporalium Charta, & libertas eligendi Abbatis, cum consensu Comitissæ, & filiorum ejus. Goffridus Vindocinensis Comes anno 1040. Monasterium sanctæ Trinitatis in Castro Vindocino construxit, permittente Archiepiscopo Turonensi, & Episcopo Carnotensi, idque Ecclesiæ Romanæ in allodium, seu instar patrimonii proprii donavit (3): *Beato Petro, & Romanæ Ecclesiæ in patrimonium, & allodium devoverunt.* Confirmata est ab Episcopis donatio Ecclesiarum, terrarumque complurium, in eorum Episcopatibus sitarum, quibus Comes Abbatiam illam opulentissime dotabat.

II. Non explicatur eo privilegio, quæ sint eæ libertates Monasteriorum, quæ a propriis fundatoribus Apostolicæ Sedi donantur *in patrimonium, & allodium*. Eadem ratione donatum fuit Romanæ Ecclesiæ Cluniacum. Cumque Leo IX. Papa anno 1050. ejus Privilegia confirmaret, copiam ei fecit, quem liberet Episcopum deligendi, ad Ordines Monachis conferendos, ad Abbatum benedictionem, & ad Chrisma. Conditum porro fuerat Monasterium Cluniacense in ejusmodi loco, qui nec Imperatori, nec Regi, nec Episcopo ulli hactenus paruisset: unde & a fundatore suo datum Pontifici, & a Pontifice ipso Romano ea conditione acceptum fuit, ut præter Romanum Pontificem nullus ei vel in temporalibus, vel in spiritalibus præesset: *Ne ullus sive Imperator, sive Rex, vel Archiepiscopus, vel Episcopus aliquam in aliquo potestatem exercere præsumat.* Quo ita constituto, difficillime poterat quisquam locus alius Cluniaco æquari.

III. Sane cum idem Leo IX. anno 1050. confirmaret antiqua Privilegia *ab Episcopis Ambianensibus, Archiepiscopis Remensibus*, & a Pontificibus Romanis tributa Abbatiæ Corbiensi, totam immunitatem una fere concludebat temporalium exemptione, jussis Abbatibus Monachisque a proprio Episcopo recipere Benedictionem, Ordinationes, & Chrisma (4): *Qui tamen Episcopus quas Abbas petierit ordinationes differre non debebit: similiter Altarium & Basilicarum consecrationem, Chrisma quoque, & oleum consecratum singulis annis, nec ali-*

(1) Capit. t. 2. p. 579. (2) Conc. Gen. t. 9. p. 242. (3) Ib. p. 938. (4) Ib. p. 958.

aliquod propterea munus exposcere. Episcopus Ambianensis, & supra ipsum Remensis Metropolitanus privilegii executione, & defensione onerantur: si ineluctabilis incurrat obex, Monachi ad Papam provocabunt. En qualia tum darent Episcopi, qualia confirmaret Pontifex Privilegia.

Cum anno 1068. Concilium Auxiense, cui præerat Cardinalis Legatus Papæ, statuisset, ut omnes Vasconiæ Ecclesiæ quartam partem Decimarum Episcopo persolverent, approbata tamen & confirmata est immunitas Abbatiæ sancti Orientii: cujus id quoque Abbati concessum est, ut Archidiaconi munus & jurisdictionem exerceret in Ecclesias suæ ditionis, & in Clericos sibi obnoxios: quos si contumaces experiretur, de iis ad Episcopum referret, a quo cogerentur pœnas inflictas subire, nullo quidem persoluto pretio: *Laudaverunt etiam, ut Gubernator, qui locum sancti Orientii rexerit, vices Archidiaconi in honore suo super Ecclesias, & Clericos teneat: & ipse, si lapsi fuerint, justitiam faciat. Tamen si pœnitere noluerint, ipse ante præsentiam Domini Archiepiscopi repræsentet, & ipse illis pœnitentiam injungat, ut illi placuerit: excepto, quod ullam legem ab illis requirat.* Perspicis ut illæsa, & illibata jurisdictione sua, libertatum chartas donarent Episcopi.

IV. Ne in Italia quidem Pontifex Abbatias Romanæ Ecclesiæ ut proprias vindicabat, nisi ubi lubentes assentiebantur Episcopi. In Concilio Romano anni 1102. sub Sylvestro II. Papa, Pontifici ipsi controversiam fecit Episcopus Perusinus de Perusino Monasterio. Repræsentavit Pontifex libertatum instrumenta a prædecessoribus suis collatarum. Responsum est ab Episcopo, numquam assensos fuisse Majores suos Episcopos Perusinos (1): *Sine antecessoris mei consensu privilegium illud factum est: si solum viderem consensum, haberem inde æternum silentium*. Tum vero universus Clerus Romanus vociferatus est, vidisse se litteras, consensum, adeoque & preces antecessoris ejus: *Vidimus omnes epistolam antecessoris tui, in qua & consensus erat, & precibus, ut hoc fieret, postulabat.*

V. Philippus Galliæ Rex anno 1085. in Concilio Compediensi confirmavit privilegium Abbatiæ sancti Cornelii apud Compendium, a Carolo Calvo Imperatore exædificatæ, eoque ipso tempore Privilegium consequutæ Joannis Papæ, & Episcoporum septuaginta duorum, quo absolvebatur a jurisdictione Episcopi Suessionensis, & Archiepiscopi Remensis: *Nullius quoque Metropolitani Episcopi, nullius dominationi, nec ipsius Suessionensis suisse constat obnoxiam*. Cum immunitatem eam impetrasset Imperator ipse, qui & fundator erat, cujusmodi libertates ne ab asperrimis quidem censoribus, ne a Bernardo quidem improbantur, simillimum veri est, non sine assensu Episcopi, & Archiepiscopi eam fuisse concessam.

Anno 1097. Urbanus II. Canonicis sancti Martini Turonensis sua confirmans Privilegia (2), *libertati Romanæ* illos asserit: *Ut Romanæ Ecclesiæ libertate perpetua gaudeatis*: sed incolumi & integra auctoritate, qua usus esset hactenus Turonensis Archiepiscopus: *Salvo nimirum jure, seu consuetudine, quam hactenus erga vos Turonensis noscitur Archiepiscopus habuisse.* Diœcesano expresse servavit Episcopo jus ordinandi in omnibus eorum Ecclesiis: *Ordinandorum Clericorum tantum curam gerat.* Denique rata jussit esse privilegia omnia, quæ ante contulissent Romani Pontifices, vel Archiepiscopi Turonenses, vel Episcopi Galliarum in Synodo Generali apud Tussiacum congregati: *Quidquid præterea libertatis, quidquid immunitatis vel prædecessores nostri Romani Pontifices, vel Archiepiscopi Turonenses, vel Gallicanarum Ecclesiarum apud Tussiacum generalis Synodus contulerunt, nos præsentis decreti pagina confirmamus.*

Paschalis II. anno 1107. conjunctam, subjectamque voluit esse Cluniacensi Abbatiam sancti Vulmari apud Bononiam in Morinis: ut eadem strictior observantia Regulæ, eademque pariter libertas utrique communis esset. Verum ea concessio data est a Pontifice voluntati, precibusque Episcopi Tervanensis, & Comitis Bononiæ (3): *Joannes Mo-*

(1) Ib. p. 1247. (2) Ep. 12. (3) Ep. 70.

Morinorum Episcopus petente Eustachio Bononiensi Comite, sancti Vulmari Abbatiam sollicitudini tuæ corrigendam commisit. Et nos juxta ejus desiderium, &c.

Ea fuit, ut apparet, innocua & simplex propagatio Cluniacensium Privilegiorum in Monasteria omnia ejusdem Congregationis, vel voluntate fundatorum cujusque privatim Monasterii, aut consensione Episcoporum, quibus cumulus Apostolicæ confirmationis accedebat, quo res fieret certa penitus, & irrevocabilis.

VI. Leget, cui libitum erit, in Concilio Cicestrensi anno 1157. diuturnam contentionem, & pugnam Episcopi Cicestrensis, & Abbatis sancti Martini de Bello, circa libertatem, qua hanc Abbatiam donarat Willelmus Rex Angliæ I & Neustriæ Dux, cum consensu Archiepiscoporum, & Episcoporum Angliæ. Tricari voluit Episcopus de consensu prædecessoris sui, at Rex ipse constanter in defensione perstitit libertatis, & protectionis, quæ præstita esset. Sancitum est in Concilio Londoniensi anno 1200. ut Monachi Episcopo præsentarent Parochos, qui in illis Ecclesiis ab eo instituerentur, quæ non pleno jure eis essent obnoxiæ (1): *In Ecclesiis suis, quæ ad eos pleno jure non pertinent.* Ita fatebantur Episcopi ipsi esse Ecclesias, quæ ad Monachos pleno jure pertinerent, & in quibus Parochi ab Abbate non nominarentur, sed & instituerentur. Alexander III. (2) suo in Gallias Legato specialiter commendavit protectionem Abbatiæ sancti Maglorii, a Rege nimirum Ludovico expressa ea commendatione. Concilium Avenionense anni 1209. subjecit potestati Legati Pontificii Vallem, quæ dicebatur nullius esse Diœcesis: *Vallem de Tretis, quæ ut acephala, in nullius Diœcesi asseritur instituta*: ut spiritalem ibi, adeoque si necesse esset, & temporalem adversus hæreticos exerceret potestatem. Anno 1274. Concilium Salisburgense (3) omnia innovans Decreta Concilii Viennensis (4) circa Monachos Ordinis sancti Benedicti, constituit, ut Abbates abstinerent se deinceps ornamentis, & insignibus Episcopalibus, quibus uti cœperant, donec privilegiorum suorum Chartas repræsentassent.

VII. Pene memoria effluxerat maxime memorandum privilegium Monasterii Hungariæ Ordinis sancti Benedicti. Auctor privilegii sanctissimus Rex Hungariæ Stephanus, cui postea Gregorii IX. confirmatio accessit anno 1232. Fundator erat Rex ejus Abbatiæ, idemque Pontificius in Hungaria Legatus. Ergo libertas ea simillima erat aut eadem, ac Montis Cassini: *Talem concessimus libertatem, qualem detinet Monasterium sancti Benedicti in Monte Cassino.* Sed præter fundatoris jus, quo fulciebatur privilegium; affirmat Rex eo loco, nec Diœcesin unquam fuisse ullam, nec Episcopatum, nec Abbatiam; denique se conditorem, fundatoremque unum esse omnium Episcopatuum, & Abbatiarum Regni: ideoque integrum sibi fuisse, huic quascunque liberius gratias, & libertate accumulare (5): *Necdum enim Episcopatus & Abbatiæ præter ipsum locum in regno Ungariæ fuerant. Quod si licuit mihi, quo volui loco Episcopatus, & Abbatias statuere; an non licuit cuipiam loco, quod volui, ut facerem?* Potestas fit privilegio illo Monachis, ut Ordines suscipiant; Abbati, ut inauguretur a quo malet Episcopo.

Non video quid invictius dici possit pro Bernardi doctrina de privilegiis, quibus eadem, ac Monasterio ipsi adsignata sunt fundamenta: & ubi nonnunquam fieri potuit, ut Monasterium vetustius esset circumpositis omnibus Episcopatibus. Ea quoque forsitan fuere, quæ nullius Diœcesis dicta sunt Monasteria. Nec enim cordato cuiquam, ut reor, facile persuaderi poterit, jam exstructis & in aliqua fundatis Diœcesi Monasteriis, id privilegii a Summo Pontifice concessum fuisse, ut nullius essent Diœcesis.

Hujus ipsius vitæ sanctissimi Regis Scriptor, illud rursus luculente commemorat, Reges, & in Regiæ Majestatis societatem quandam adscivisse sibi Pontifices, & Pontificiæ quoque potestatis quædam munia ipsos, & jura sibi sumpsisse, puta ut potestati Episcopali Ecclesias quasdam subtraherent, cum nemo in dubium posset vertere, quin

(1) Can. 14. (2) Append. 2. Ep. 12. (3) Can. 5. (4) Can. 4. (5) Rain. ann. 1232. n. 24.

quin Episcopi essent assensuri. Vide ut de ea re differat Scriptor ejus gestorum & vitæ luculentissimus, idemque Episcopali fulgens dignitate Chartuitius (1): *Tanta elegantia Ecclesiam usque adeo Rex sibi uni vindicavit, adeoque immunem esse voluit, ut nullus Episcopus quidquam in ea juris haberet, &c. Eum Episcopum voluit in ea & absolvere pænitentes, & Chrisma conficere, quem ipse vel præsens id facere juberet, vel quem absens eo mitteret. Divina quippe Missarum sollemnia, Rege illic præsente, illum duntaxat Episcopum celebrare, cui Rex, consentiente cum fratribus Præposito, id demandaret; absente autem Rege, absque Præpositi, & fratrum bona venia, nullum Episcopum illic sibi vel Missas celebrandi, vel cujuslibet Pontificalis Ministerii exercendi licentiam usurpare*. Hactenus privilegium Regium Ecclesiæ beatæ Mariæ apud Albam Regalem. Addit idem Scriptor, Decimas omnes ab eodem Rege Capitulo tributas fuisse, non Episcopo.

VIII. Simile veri est daturum operam fuisse eum Regem, ut hæc omnia ab Apostolica Sede confirmarentur, nisi Legatus ipsemet fuisset Apostolicus. Eduardus Sanctissimus & ipse Angliæ Rex, ut libertates easdem adsereret Monasterio, quod ipse fundaverat, diploma privilegii impetravit a Nicolao II. Papa anno 1060. Rescriptum ipsum Ealredus vitæ hujus Regis a se exaratæ intextuit: ex quo pauca hæc excerpimus (2): *Concedimus, & confirmamus, ut in perpetuum Regia constitutionis locus sit, & habitatio perpetua Monachorum, qui nulli omnino personæ, nisi Regi subdantur, &c. Absolvimus locum ab omni servitio, & dominatione Episcopali*. Non eæ jam meræ protectionis, & tuitionis chartæ erant, ad temporalium maxime defensionem. Instrumenta erant certissimæ libertatis, qua solvebantur Monachi a potestate Episcoporum, qui voluntati Regum non prorsus inviti serviebant, quorum benevolentiam & cum primis sibi necessariam experiebantur, & obsequio hujusmodi aliquo emercandam.

In Synodo Cicestrensi anni 1157. perlegere fas est, ut pollicerentur Reges Angliæ, vindicaturos se privilegia Abbatiæ sancti Martini de Bello, eodem prorsus studio, eademque contentione: *Sicut Dominicam Regis Capellam* (3): Quis enim sanus dubitet, quin Capellis suis Regiis, seu Sanctis Capellis ea privilegia studuerint Reges accumulare, quæ in alias sæpe conferebant, vel conferri procurabant Ecclesias?

In lucem editæ sunt *Constitutiones Antiquæ Regum Angliæ* complures, in quibus Eduardi I. Charta declarat Capellas Regias suas immunes esse ab Ordinarii jurisdictione: *Ab omni jurisdictione ordinaria exempta penitus, & immunis*. Clericos suarum Capellarum ab Episcopo cogi non posse, quandiu Regiis immorantur obsequiis, vel in Ecclesiis ut resideant suis, vel ut sacris innectantur Ordinibus: *Cum Clerici nostri ad Ordines suscipiendos, vel ad faciendam in suis Beneficiis residentiam personalem, dum nostris immorentur obsequiis, compelli non debeant*. Ante hominum memoriam multis retro seculis Angliæ Reges eo gravisos esse jure: *Nosque, ac progenitores nostri Reges Angliæ hujusmodi libertate, seu privilegio pro Clericis nostris, a tempore, quo non extat memoria, semper hactenus usi sumus*. Quamvis id de solis Minoribus Clericis capiendum esset: *Dum tamen infra sacros existant*. Hoc ipsum liquet ex libertate ea, quæ illos vetat cogi ad sacros Ordines. Ceterum Clericos suos Rex, quandiu collibitum erat sibi, obsequiis suis devinctos retinebat: *Qui per præceptum nostrum nostris jugiter intendit obsequiis*.

Immunitatem eandem ab Episcopi jurisdictione confirmavit idem Rex Xenodochio sancti Joannis apud Oxfordiam a prædecessoribus suis extructo, addita etiam exemptione a procurationibus, & exactionibus Episcopalibus omnibus (4): *Ab omni jurisdictione ordinaria, & præstationibus, procurationibus, & aliis exactionibus quibuscunque per Ordinarios faciendis a prima fundatione sua exem-*

(1) Bar. ann. 1001 n. 12. (2) Bar. ann. 1060. n. 11. Bar. ann. 1122. n. 15. (3) Pag. 1206. 1017. 274. (4) Ib. p. 1018.

exemptum penitus, & immune. Denique ne visitari quidem poterat ab ullo hocce Xenodochium, præterquam à Rege, & ejus Cancellario (1): *Ita quod ullus præterquam nos, & Cancellarius noster prædictum hospitale visitare, quoquo modo intromittere debeat de eodem*. Iisdem libertatibus munitæ erant Capellæ omnes Regiæ, at non semper his assentiebantur Archiepiscopi Cantuarienses, in quos vehementissime, siquando eas visitassent, excandescebat Rex (2). Immunes pariter erant a Procurationibus, quæ Legatis Pontificum ab aliis Ecclesiis exsolvebantur. Innocentii IV. diploma exemptionis publicari tota Anglia fecit Eduardus I. sed eo non solvebantur hæ Capellæ, nisi a Censuris, & Interdictis Episcoporum, atque a Procurationibus, quibus non subjiciebantur Ecclesiæ exemptæ. Eas tamen illud quidem immediate subesse Romano Pontifici jubebat: *Oratoria Ecclesiæ Romanæ immediate subjecta*.

Capella Regia Boschamensis id habebat peculiare, quod cum in Episcopatu Cicestrensi sita esset, unis subesset Episcopis Exceftrensibus, tanquam Capellanis Regiis: unde & penes hos jus erat conferendarum Præbendarum. Eduardus I. Rex (3) moleste ferens, Episcopum & Archidiaconum Cicestrensem eam immunitatem ludibrio passim habere, exuravit a Pontifice, ut ea Capella, nec Diœcesano Episcopo, nec Archiepiscopo Cantuariensi obnoxia posthac esset, quod commune erat & usitatum privilegium omnium Regiarum Angliæ Capellarum. Sedulo autem animadvertendum est, 1. Nec in exemplo hocce, nec in præcedentibus mentionem haberi a Rege de Bullis anterioribus ullis Pontificum (4). 2. Unum astrui exemptionis fundamentum, possessionem, cujus initii nulla usquam extet memoria. 3. Potuisset ergo sola consuetudo, & spontanea Episcoporum consensio, concessioque his libertatibus dedisse initium, quas præscriptio postea roborasset. 4. Capella hæc subducta Diœcesani Episcopi potestati, alii suberat Episcopo Regis Capellano. Cum ergo semper essent Regibus Episcopi quidem Capellani munus obeuntes, poterat per istiusmodi Episcopos Episcopalis jurisdictio in has Capellas exerceri, & præscribi contra Diœcesanos.

Capella Regia Glocestrensis in Diœcesi Vorcestrensi Archiepiscopis Eboracensibus a Regibus mancipata fuerat, soluta prorsus ab obsequio Episcopi Diœcesani (5). Peranliqua hæc libertas, & a Pontificibus Romanis confirmata. Erat & Henrici III. Angliæ Regis diploma, quod declararet Capellas Regias suas ante omnem hominum memoriam ab Episcoporum jurisdictione immunes fuisse. Erant & Regiæ Capellæ quædam, quæ immediate Romano subessent Pontifici (6). Ita tamen, ut dissentientes non raro, & repugnantes experirentur tum Episcopos, tum Archidiaconos, quorum etiam censuris, & excommunicationibus subinde earum Cappellani fatigabantur.

Illud Edvardo I. Regi a Nicolao IV. indultum est, ut viginti Clerici ejus obsequiis addicti, per annos decem sua possent Beneficia retinere, nec teneri interim lege vel residentiæ, seu primæ, quæ strictior est, vel ordinariæ, quæ deinceps aliquanto temperatior (7): *Speciali gratia concessit, quod viginti Clerici nostris obsequiis insistentes, quos duxerimus nominandos, sua Beneficia Ecclesiastica per decennium libere percipere valeant, non obstante, quod primam, vel aliam residentiam non fecerint in eisdem: prout in litteris Apostolicis plenius continetur*. Duplex hic apponitur limes, cum ea libertas arctatur ad viginti Clericos, & ad annos decem. Hinc porro liquidum fit, nullam prorsus fuisse Chartam Privilegii Pontificii (8), quæ Palatinos omnes complecteretur Clericos, & in totum vitæ spatium exporrigeretur. Sunt tamen Rescripta Regum, ubi nulli istiusmodi limites occurrunt.

IX. Concilii Tridentini Patres tametsi ad Privilegia coarctanda propensissimi, eo tamen Reges prosecuti sunt honore præcipuo, ut ne Episcopos quidem, etiam ut Sedis Apostolicæ delegatos, permitterent vi-

(1) Ib. p. 1075. 1076. 1288. (2) Pag. 1181. pag. 124. (3) Ib. p. 1266. (4) Ib. p. 7.
(5) Ib. p. 984. (6) Ib. 62. 205. 856. 933. (7) Ib. p. 493. (8) Ib. 858. 986.

visitare ea loca, quæ sub immediata Regum protectione essent, nisi ex eorum licentia (1): *Non tamen quæ sunt sub Regum immediata protectione, sine eorum licentia.*

Erat nempe sanctissimis illis Patribus exploratum, in Regiis id genus Libertatibus justissimas plerumque causas intervenire, & quæ ne trahi quidem possent in controversiam. Plerumque enim interveniebant Pontifices, Reges ipsi fundatores erant, nulli quandoque ante Episcopo obnoxia fuerant loca, ita nihil damni cuiquam Episcopo importabatur. Id luculenter Petrus Cluniacensis ad Bernardum scribens, de Cluniaco ipso testatum fecit (2): *Hæc ipsi ita condiderunt, non ut hanc, de qua loquimur, Cluniacensem Ecclesiam alteri Episcopo prius eam possidenti auferrent, sed a fundatoribus, qui eam in proprio allodio construxerant, rogati in propriam retinuerunt, atque soli Romano Pontifici eam in æternum subjacere decernentes, pluribus hoc Privilegiis confirmaverunt.*

X. Ivo Carnotensis Episcopus (3) de immunitate agens Ecclesiæ sancti Quintini apud Bellovacum, testatum facit illam statim ab exordio collatam fuisse ab Episcopo loci, qui & fundator erat, tum deinde a Papa & a Rege confirmatam: *Ut Privilegia, quæ Ecclesia B. Quintini ab antecessoribus vestris Episcopis obtinuit, & Apostolica manus roboravit, Regia quoque Majestas pragmatica sanctione firmavit, intemerata serventis, &c. Fundator prædicta Ecclesiæ Episcopus Belluacensis, &c.* Ita concurrebant causæ omnes justæ, & indubitatæ legitimi privilegii. Ejusmodi fuit & exemptio, quam Alphonsus Rex Hispaniarum contulit anno 1173. Abbatiæ sancti Josti, cum assensu Archiepiscopi Compostellani, & Capituli (4): *Hoc Monasterium consentiente Archiepiscopo cum consensu Canonicorum tali libertate dono, ut nullius deinceps potestati tam seculari, quam Ecclesiasticæ subjaceat; nulli obediat, nisi sanctæ Romanæ Sedi, &c. Ab omni jurisdictione Episcoporum in perpetuum absolvimus, ut a nullo, quæ sua sunt, cogantur, præter Episcopalia, id est sacros Ordines, Olei consecrationem, & Abbatis benedictionem accipere.* Non satis claret, an adhuc possent hoc donari privilegio, a suo tantum ordinario Episcopo, sed illud apparet, eam quandam fuisse Cluniacensis privilegii imitationem, cum a seculari etiam dominatione locus eximitur.

Ludovicus ipse Galliæ Rex anno 939. hoc ipsum caput confirmaverat immunitatis ab auctoritate Regia, consentaneæ voluntati fundatoris Cluniacensium (5): *Sit locus ab omnium seculari dominatu tam Regum, quam ceterorum, liber & absolutus*, Ludovicus VI. Galliæ Rex anno 1119. tutela & protectione sua dignatus & ipse est Cluniacensem Abbatiam, ut nobilem in primis Regni Francici portionem, hortatu maxime Episcoporum, & Procerum Regni (6): *Ad preces Archiepiscoporum, Episcoporum, & Principum Regni nostri, Monasterium Cluniacense nobilius membrum Regni nostri, cum omnibus Prioratibus, possessionibus, &c. in nostra, & successorum nostrorum Regum defensione, garda & tutela recipimus.* Confirmatum hoc ipsum est a sancto Ludovico Galliæ Rege anno 1258. *Cum Monasterium Cluniacense ad Regalem custodiam ab antiquo pleno jure pertinere noscatur, nos divini amoris intuitu, ob remedium animæ nostræ, & antecessorum nostrorum, volumus, ut idem Monasterium semper in Regia custodia & protectione persistens, nullo unquam tempore possit ab ea recedere, nec nos aut successores nostri custodiam ejusdem Monasterii extra manum Regiam ponere valeamus.* Non temere locus prolixior intextus est hic a me, sed ut ex eo palam fiat custodiam, defensionemque Regiam expensarum & sollicitudinis plurimæ rem fuisse, ut ad eam, nisi pietatis & religionis contemplatione amplectendam non facile Reges adducerentur. Simile veri est expertos tandem fuisse Cluniacenses longe sibi condocibilius esse ooi subesse potentissimo piissimoque Regi, & ab eo regi, quam inani se jactare specie

(1) Sess. 22. cap. 8. (2) L. 1. c. 28. (3) Ep. 108. (4) Ann. Cist. t. 2. p. 58. (5) Bibl. Clun. p. 6. 265. 575. 1519. (6) Spic. t. 13. p. 300.

cie, & famosa gloria libertatis, cum interim & prædæ, & ludibrio essent circumpositis Nobilibus, militibusque compluribus, imbelles, & inermes ipsi. Ante B. Ludovicum Philippus Augustus Cluniacensi Cœnobio protectionem suam impertierat, quod & a Carolo VII. Rege postea confirmatum est (1).

Ab eodem beato Ludovico Rege narrat Willelmus Nangius confirmata pariter fuisse Privilegia Abbatiæ sancti Dionysii, quæ illi quondam contulerat Carolus Magnus, nil deterrito sermonibus Aulicorum, qui conferri ab eo non potuisse garriebant (2). Ex Epistola quadam Alexandri II. Papæ edocemur, Abbatem & Monachos sancti Dionysii apud eum expostulasse de Episcopo Parisiensi, qui ea frequenter concuteret Privilegia, quæ olim contulissent Episcopi ipsi Parisienses, Reges, Romanique Pontifices (3).

XI. Monasteria Imperialia, sive libera Imperii Constantinopolitani, absoluta prorsus erant a jurisdictione Episcopali. Innocentius III. (4) Papa eadem illos libertate gaudere jussit adversus Latinos jam eo tempore Episcopos Græcorum Episcopatuum, & Imperatrici Græcorum voluit eosdem semper, ac prius honores haberi, postquam sub ejus Pontificatu Orientis Imperium Latini ditioni suæ subegerunt: *Cum libera Monasteria, quæ Imperialia nuncupantur, Græcorum quoque dominio, nulli essent Archiepiscoporum vel Episcoporum subjecta, &c. Mandamus, quatenus in Monasteriis illis Regalibus regni Thessalonicensis, quæ Græcorum tempore Archiepiscopis, vel Episcopis subjecta non erant, non permittatis Archiepiscopos vel Episcopos juris aliquid indebite usurpare, facientes in eis Imperatrici quondam Constantinopolitanæ honorificentiam debitam exhiberi.*

Confirmata sunt ab eodem Pontifice Privilegia, quæ Episcopi, & Imperatores concesserant Monachis Montis-Sancti, qui Athos olim dicebatur, & cui nomen Sanctitatis indidere postea examina Monachorum sanctissimorum, quibus frequentatus est. Eadem erant illa, ac nostrorum Cluniacensium privilegia. Accipe pauca hæc ex Epistola Innocentii: *Ecclesiarum Prælati, & Imperatores Constantinopolitani pluresque Principes sæculares, per Privilegia sua multa, olim tantæ libertatis præeminentia vos dotarunt, ut post Deum, cui vos volebant libere famulari, nullius unquam essetis jurisdictioni subjecti.*

Non alienum prorsus erit ab instituto nostro, si hic observemus non minus forsan frequentia, numerosaque fuisse Orientis, quam Occidentis Monasteria: sed non ea ibi fuit quæ postea emersit in Ecclesia Latina Regularum varietas. Anselmus Havelbergensis (5) in Germania Episcopus vidisse se Constantinopoli testificatur uno in Monasterio septingentos Monachos B. Antonii Regulam professos, in alio quingentos Pachomii; plurimas vero Congregationes B. Basilii nomine & Regula se venditantes. Nemo nescit quam etiam nunc incredibilis sit numerus Monachorum in Monte Atho. In Epistola quadam sua Innocentius III. ait (6), vulgato rumore sparsum esse Sedi Apostolicæ immediate eos esse obnoxios: *Monasteria Montis sancti, quæ ad Sedem Apostolicam immediate pertinere dicuntur.* Alibi docet in uno eo Monte structa fuisse trecenta Monasteria: *Cum trecentis Monasteriis decoretur*: & tum ab Episcopis, tum ab Imperatoribus absolutos eos fuisse omni hominum jurisdictione, quas libertates tum confirmat Pontifex: *Libertates autem, & immunitates rationabiles, & antiquas ac etiam approbatas, prout in vestris privilegiis dicitur contineri, vobis & per vos Monasteriis vestris auctoritate Apostolica confirmamus.* Editæ sunt a Crusio (7) Epistolæ quædam Græcorum hujus ævi, ex quibus liquet esse adhuc sua Patriarchæ Monasteria, quæ, ut quondam, Stauropegia adhuc vocentur: superesse etiam Monasteria Regia, quæ libera se contendant a Patriarchæ etiam jurisdictione & censuris.

XII. Abbatiæ & Præposituræ Regiæ in Hun-

(1) Ib. p. 1512. 1644. (2) Du Chesne Hist. Franc. t. 5. p. 401. (3) T. 4. p. 204. (4) Innoc. III. Regest 13. Ep. 39. Regest. 16. Ep. 168. (5) Ansel. Dial. l. 1. c. 10. (6) Regest. 13. Ep. 40. Regest. 16. Ep. 168. (7) Turco græc. Crusii. 1. l. 4. p. 303. 305.

Hungaria Archiepiscopo Strigoniensi immediate suberant, quanquam aliis in Episcopatibus, immo & in Provincia alia sitæ essent. Ita firmatur in diplomate, quo eas firmavit Gregorius IX.

Meminit Innocentius III. sanctæ Capellæ Divionensis Ducum Burgundiæ in Decretali quadam sua (1); nemo erat Episcoporum, vel Metropolitanorum, qui ejus Canonicos suspendere, excommunicare, interdicere posset. Anno 1172. Dux Burgundiæ Hugo tum fundationem, tum immunitatem muniverat confirmatione Alexandri III. ita ut Decanus vice Summi Pontificis curam gereret animæ Ducis, & Ducissæ (2). Robertus Dux anno 1298. a Bonifacio VIII. impetravit, ut Decanus hujus sanctæ Capellæ, Romam ipse proficisci posthac ne cogeretur, ad petendam confirmationem, sed ut Abbas Cisterciensis vicaria auctoritate Papæ eum confirmaret (3).

Regiis Capellis, & Clero Palatino Regis Galliæ Joannis, & Reginæ concessit Clemens VI. adeoque & successorum Regum, ut eorum Clerici a quocunque vellent Episcopo ordinari possent, dum is Sedis Apostolicæ communione frueretur (4): *Ut Clerici, & Capellani Capellæ vestræ, omnes minores & sacros Ordines a quibuscunque Archiepiscopis, vel Episcopis Catholicis gratiam, & communionem Apostolicæ Sedis habentibus, licite recipere valeant.* Gregorius IX. & Alexander IV. id privilegii indulserant sancto Ludovico, ut ne possent ejus Capellæ interdici, nisi permittente Sede Apostolica. Testatur Nangius anno 1275. conquerente Senonensi Archiepiscopo, quod Archiepiscopus Remensis Lutetiæ Parisiorum Reginam inunxisset, responsum ei fuisse Capellam Regiam immunitate gaudere: *Cum Capella domus Regis exempta foret Parisiis, & ideo ratione loci inunctio ad ipsum non spectabat.*

XIII. In Hispania Sancius IV. Arragoniæ Rex Abbatiæ sancti Joannis vel contulit, vel confirmavit eadem, quæ Cluniaci sunt, Privilegia, ut ne ulli sive in temporalibus, nisi Romano Pontifici subesset, sive in spiritualibus (5): *Privilegia qualia habet Cluniacense Monasterium, ut sicut Cluniacenses sunt liberi ab omni jugo humanæ servitutis, ita & isti sint, tantummodo reverentiam Apostolicæ Sedi servantes.* Ex consequentibus patet consensu Episcoporum rem esse perfectam: *Confirmo etiam donationes Regum, Privilegia Episcoporum, &c.* Et paucis post annis: *Facto Privilegio secundum Privilegia Cluniacensis Monasterii, ab omni jugo vel censu Regiæ, vel Episcopalis, vel alicujus Ecclesiasticæ vel secularis potestatis, auctoritate regali favente, & annuente Mantio Arragonensi Episcopo, necnon Sanctio Pompelonensi Episcopo liberos fecit.*

XIV. In ipsa Italia Episcopi persæpe auctores fuere, largitoresque Privilegiorum, nec nisi ab illis exorati ea concessere Pontifices. Illustre suppeditat argumentum Innocentius III. in Monasterio *Cryptæ Ferratæ* Episcopatus Albanensis, cui concessum id ab Episcopo ipso fuerat, ut a quo liberet Episcopo Monachi vel suas consecrari Ecclesias, vel Clericos ordinari facerent tum in Abbatia ipsa, tum in Ecclesiis sub ejus ditione positis. Id Cœlestinus Papa confirmaverat (6): *Ut liceret Abbati, & fratribus a quocunque vellent Episcopo tam ordinationem Clericorum, quam consecrationem Altarium in Monasterio ipso, & prædictis Ecclesiis obtineri. Et Cœlestinus Papa prædecessor noster confirmavit.*

XV. Postquam Latinæ dominationi subacta victricibus armis paruit Palæstina, paruit & Ecclesiæ, non potuere non quibusdam Privilegiis acquiescere Episcopi Latini. A Jacobo de Vitriaco proditum est sub Hierosolymitano Patriarcha fuisse Abbates, & Priores, qui Episcopalibus ornati insignibus rem divinam facienti ei adessent (7): *Habet Patriarcha Abbates, & Priores sibi subjectos; insignia Pontificalia, baculos scilicet, & mitras, annulos, & sandalia ex privilegio dignitatis habentes domino Patriar-*

(1) C. Ex ore De privil. (2) Recueil. des pieces pour l' histoir. de Borg. p. 254. 272. 582. (3) Du Tillet par. 1. p. 449. 450. (4) Spicil. t. 4. p. 291. t. 6. pag. 484. (5) Hispan. ill. t. 3. p. 607. 625. (6) C. Conftit. De Relig. Domibus. (7) Hist. Hierof. 58.

triarcha in ministerio reverenter assistentes. Non injuria forsan suspicabimur, Patriarchis olim Mysteria celebrantibus ministrasse persæpe Episcopos, diebus maxime sollemnioribus; & lapsu temporis factum esse, ut Episcopis deficientibus Abbates subrogarentur, eadem, qua Episcopi, veste sacra exornati. Capitulo Ecclesiæ Patriarchalis sancti Sepulcri, quod Canonicis Regularibus tum constabat, concessa videtur fuisse jurisdictio quasi Episcopalis in urbem Joppensem cum provocatione ad Patriarcham: *Joppensis civitas non habet Episcopum, sed immediate subest Priori, & Canonicis Dominici Sepulcri.* Eodem jure suberat Neapolitana Civitas, sive Sichar, Abbati Ecclesiæ templi: *Similiter civitas Neapolis Episcopo caret, pertinet autem immediate ad Abbatem Dominici Templi.*

Inter ipsa primordia novellæ hujus Latinorum Ecclesiæ in Palæstina, Episcopalibus omnibus Ecclesiis non potuit statim assignari ea terrarum proventuumque copia, quæ par oneri & impendiis necessariis esset. Itaque vel abstentum est aliquandiu a præficiendis Episcopis, Ecclesiæ vero interim commendatæ sunt Abbatibus alioqui opulentis, qui pariter donati privilegio utendi Pontificiis indumentis, Patriarchæ ministrabant: vel plures Episcopales civitates Ecclesiæque uni Episcopo regendæ creditæ sunt: *Multæ etiam aliæ sunt civitates in terra promissionis, quæ licet ante tempora Latinorum proprios haberent Episcopos Surianorum, & Græcorum: Latini tamen propter multitudinem, & paupertatem eorum, ne dignitas Episcopalis vilipenderetur, plures Ecclesias Cathedrales, & Civitates uni Cathedrali subjecerunt.*

XVI. Finem faciet huic Capiti privilegium, a Conciliis, a Pontificibus Romanis, ab Episcopis concessum Abbatibus, suis ut in Monasteriis Lectores ordinent. Nicæni II. Concilii Patres id privilegii concessere, dum Abbates Presbyteratu ornati essent, & nonnisi Monachis Tonsuram conferrent, vel Minores Ordines. Jam non semel variis exemptis patefecimus, parum, aut nihil quandoque discriminis Monasticæ, & Clericali Tonsuræ interpositum fuisse, idque ante hujus Concilii tempora; eodem enim ipso tempore, & ab eodem Abbate Clerici fiebant, apud quem Monastica vota nuncupabant, Monachatus ipse instar se habebat Ordinum non raro Minorum; vel illis prætermissis professi Monasticum institutum attollebantur ad Diaconatum; denique antiquissimi illi seu Monachi, seu Anachoretæ, Scripturas quandoque in Ecclesiis lectitasse demonstrati supra sunt, etsi in Lectorum Ordinem allecti fuissent unquam. His perpensis posset forsan quis suspicari, hanc Abbatum potestatem ad creandos Lectores, jus commune, præscriptamque consuetudinem & possessionem potius fuisse, quam privilegium recens a Concilio VII. Oecumenico tunc collatum.

Sed cum æqua lance trutinantur & alia paulo diversa argumenta: inter Monachos professos, fuisse complures, qui Clerici non essent, propterea quod illitterati essent, vel aliis quibusvis irregularitatibus implicati: longe aliud semper habitum fuisse, Clericum ordinari, & Monachum profiteri: multos Clero allegi, qui Monachi non fierent; multos fieri Monachos, qui Clero non adgregarentur: jam Monachos suppono ab hac VII. Synodo, quibus, ea permittente, Abbas Clericatum, & Minores Ordines conferret. His ergo æqua lance hinc & inde trutinatis, vix jam ambigere quisquam poterit, quin privilegio opus esset, ut Abbatibus potestas conferendi Clericatus & Minoris cujuslibet Ordinis vindicaretur. Denique cum ea potestas intra hos limites a Synodo cohibeatur, ut Abbates & Presbyteri sint, & ab Episcopo fuerint benedicti; vel hinc rursum arguere fas est, eam Abbatum potestatem ab hoc manasse privilegio, non ab antiquissima possessione, cui non facile novi hi limites circumscriberentur.

Canonem hunc Decreto suo Gratianus (1) intexuit, tanquam qui in desuetudinem non abiisset. Innocentius III. in Decretali: *Cum contingat, De ætate præficiendorum* prælato hoc eodem Canone definit: *Per primam*

(1) D. 69. c. 2.

mam tonsuram juxta formam Ecclesiæ datam, a talibus Clericalem Ordinem conferri. Duo hic quædam cursim adnotabimus. 1. Pontificem decernere, ut ab his Abbatibus Presbyteris, & ab Episcopo benedictis, Tonsura conferatur *juxta formam Ecclesiæ*. Quo planum fit longe aliam fuisse eam Tonsuram, atque Monasticam. 2. A Pontifice dici, conferri tum ab Abbate *Ordinem Clericalem;* non exprimi vero ullum Minorum Ordinum. Sed Canon ipse Græcæ Synodi, quem confirmat Innocentius, pro usitato Græcorum more, cum Tonsura Lectorum Ordinem, adeoque & Minores alios Ordines hic non disjungit. Quibus suffragatur & Tridentina Synodus (1), dum prohibet, ne Abbates aliis, quam Monachis suis conferant *Tonsuram*, *vel Minores Ordines*, vel litteras Dimissorias. Porro Decretalis illa Innocentii excerpta est ex ejus Regestro XIII. & ex Epistola 127. ad Archiepiscopum Rothomagensem scripta, qui illum super ea re percontatus fuerat.

Matthæus Blastares, qui Nomocanonem Alphabeticum anno 1235. compilavit (2), notabili exceptione arctat hoc privilegium Abbatum. Ita enim statuit non agi in VII. Synodi Canone, nisi de Monasteriis inter longinquas, & avias solitudines exstructis, procul ab urbibus Episcopalibus: *Si in desertis, ut ego arbitror, Monasteria sint ædificata*. Scite id quidem excogitatum, non tamen usu receptum est. Nec ea potuit esse mens vel Innocentii III. vel Concilii Tridentini, ut inaccessarum tantum solitudinum Monasteriis, & Abbatibus consultum vellent.

Comitia Generalia Cleri Gallicani annorum 1625. 1635. & 1645. statuere, ut & assensus Diœcesani Episcopi necessario expectaretur (3): *Cum collatio Ordinum juris sit prorsus Episcopalis, omnibus indiscriminatim prohibetur, quo se cunque tueantur privilegio, ne Minores conferant Ordines, ac ne Tonsuram quidem, nisi permittente Episcopo Diœcesano*.

Canonistis visum fuerat (4) Decretali *Cum inter vos, De sententia & re judicata*, copiam fieri Abbatibus, ut Tonsuram & minores Ordines conferant etiam secularibus in locis, ubi illis subsunt *pleno jure*, hoc est, ubi Abbates utuntur jurisdictione quasi Episcopali. Prolixioris forsan & perinde infructuosæ foret indaginis, si scrutari aggrederemur, an ea vere sit hujus Decreti sententia. Sed jam nihil est quod hic immoremur, eam in seculares Abbatum potestatem a Tridentina Synodo esse irritatam, & ad solos revocatam Monachos.

CAPUT XXXVII. *P.4.l.1.c.54.*

De Privilegiis, quæ Summi Pontifices concesserunt, aut semper, aut pene semper consentientibus Episcopis, post annum Christi millesimum.

I. Quanti intersit alte infigi animo hunc Episcoporum assensum. Exempla.

II. Exempla nova. Non raro inculta prius ea fuerant loca, & nullius Diœceseos.

III. In privilegiis Pontificiis intega servata est Episcoporum jurisdictio nisi schismate illaqueati essent.

IV. Eædem vigent leges, & conditiones in privilegiis a Gregorio VII. concessis.

V. Similiter & sub Urbano II., & Paschali II.

VI. Nec ab eo more descitum est sub sequentibus Pontificibus.

VII. Famosissima privilegia Abbatiis concessa sunt, quas fundatores ipsi ab ortu ipso addicebant Sedi Apostolicæ. Quod nec a Bernardo improbatum est.

VIII. Pervincit sanctus Carolus apud Apostolicam Sedem, ut irritetur privilegium ab ea concessum, si assentiretur Episcopus: comperto, Episcopum non consensisse.

IX. Quid Guillelmus Archiepiscopus Tyri, & Jacobus de Vitriaco, circa privilegium Equitum Templi.

X. De privilegio Minimorum.

I. Fie-

---

(1) Sess. 23. c. 10 (2) Littera A. c. 6. (3) Memoires du Clergè T. 2. p. 944. (4) Pag. ib.

I. Fieri vix, aut nec vix poterat, ut toties & tandiu Reges, & Episcopi auctoritatem Apostolicæ Sedis interponerent ad confirmandas libertates, quibus ipsi Monasteria munerabantur: & non aliquando tandem Pontifices ipsi aliquid sua sponte in eo genere gratificarentur, & commodarent, quamvis nonnisi consentientibus Episcopis id primum, id perdin tentatum sit.

Quanquam capite superiori affatim exemplorum congestum sit, ut hic Episcoporum consensus adprobaretur: non abs re tamen erit plura hic velut ad cumulum acervari, sive ut tanto spectatior sit, certiorque moderatio ac prudentia summa Pontificum: sive ut fiat satis Episcoporum zelo, ad Episcopatus majestatem tuendam non injuria attento: sive denique ad alendam, augendamque Exemptorum pietatem & reverentiam in auctores suæ libertatis. Philippus Franciæ Rex anno 1074. confirmavit privilegia Abbatiæ Trenorchiensis, propterea quod ea a Pontifice & ab Episcopis, interpellantibus Regibus prædecessoribus suis, collata fuissent (1); *Privilegia equidem Apostolicæ Sedis, privilegium quoque Episcoporum, quia deprecatione Regum ad libertatem loci facta sunt, conlaudando firmamus. Ut autem hoc nostrum Edictum a Francorum Regibus perpetuo custoditum permaneat, auctoritate Episcoporum nostrorum firmare, & corrobare fecimus*. Pontifices alii Callistus II. an. 1122. & Eugenius III. an. 1146. ejus Abbatiæ immunitatem confirmarunt, ea posita concessione Episcoporum, cujus Rex mentionem modo fecit: *Nec Episcopo liceat cujuscunque Diœcesis eundem locum excommunicationis, vel absolutionis, vel cujuslibet dispositionis occasionibus perturbare*. Ludovicus junior Rex eodem anno 1146. eadem Episcoporum & Pontificum privilegia sua auctoritate munivit: *Privilegia denique Apostolicæ Sedis, privilegia quoque Episcoporum, quæ ad libertatem, seu defensionem loci facta sunt, collaudando firmamus*.

Andrensi Monasterio privilegium indulsit Paschalis II. ad preces Episcopi Tervanensis: *Intercedente venerabili Fratre Tervannensi Episcopo*. Unde & Canonicam Episcopo servavit obedientiam, quod eam Episcopus non remisisset; *Salva Tarvannensis Episcopi Canonica reverentia* (2). Alexander III. Papa cum privilegia Cisterciensium Abbatiæ Diœcesis Marturanensis in Italia communicasset, eam Apostolicam concessionem confirmavit Episcopus (3): *Privilegium Apostolicum Cisterciensis Ordinis libertatem vos ab Alexandro III. obtinuisse testatur. Ut Deo cooperatores & nos effici mereamur, tam laudabilem libertatem præsenti privilegio confirmamus*. Ex quo æquum est conjicere non tantum inter exordia sui Ordinis Cistercienses ab Episcopis impetrasse liberum usum suarum Constitutionum: sed etiam postea, ubi Apostolica ipsi impetravere privilegia, curæ habuisse, ut ea sibi assensu Episcoporum firmarentur.

Archiepiscopo Compostellano permisit Innocentius III. (4) uti pallio etiam extra Provinciam, quod inimicum erat Ecclesiæ legibus, si modo Diœcesanus Episcopus permitteret: *Dummodo is, ad quem Ecclesia pertinet, id permittat*. Idem ipse tuitionem Pontificiam impendit Abbatiæ Angliæ in Diœcesi Vorcestrensi, quam a jurisdictione Episcoporum absolverant prædecessores sui, a duobus Regibus interpellati. Lubens crediderim duos Reges consensum Episcopi facillime impetrasse.

II. Non poterant Episcopi dissensu suo frustrare fundatores ipsos, qui beato Petro & Ecclesiæ Romanæ fundos, agrosque suos devovebant. Sylvestri II. de Vizeliacensi Cœnobio hæc sunt verba (5): *Quod a fundatoribus beato Petro Apostolorum Principi, & liberali devotione, & testamenti pagina collatum est*. Asperrima sæpissime & inculta fuerant prius ea loca, & nullius Diœceseos, ut liquet ex Synodo Romana anni 1015. ubi Benedictus VIII. auctoritate sua roboravit privilegium Abbatiæ hujus generis:

(1) Fevret de l'Histoire de Tournus p. 324. 408. 441. 442. 447. (2) Spicil. t. 9. p. 3?8. (3) Annal. Cist. t. 2. p. 502. (4) C. Ex tuarum. De auctoritate & usu Pallii. C. Auditis de præscriptionibus. (5) Epist 3.

ris: *Romanæ Sedis sublimitas assensum facillime præbuit, quia præfatum Monasterium in deserto loco, unde nullus unquam Episcopus alicujus vel decimæ redditum noscitur habuisse, fundavit, & Apostolica, Regalia, necnon & Imperialia testamenta acquisivit, & præterea Episcopus, in cujus limite locus situs esse videtur, propria manu firmavit, pluresque firmare rogavit Episcopos testamentum, &c.* Quanquam de loco hic agatur ante inhospito, & nullius Diœcesis, vult tamen Pontifex rationem haberi consensus Episcopi vicini, antequam privilegium ratum faciat.

Acquievit Innocentius III. fundationi quam meditabatur Marchio Brandeburgensis Capituli, quod uni subesset, uni obnoxium esset Romano Pontifici, & cujus Præpositus quem mallet Episcopum invitaret ad functiones Episcopales (1): *Spiritalia, quæ officium Episcopale requirunt, Præpositus exigat, & obtineat a quocunque maluerit Episcopo, Apostolicæ Sedis gratiam obtinente.* Propterea quod facienda erat illa fundatio in regione, quam nuperrime profligatis Gentilibus subegerat Marchio, & proinde nbi nulla unquam Ecclesia, nulla fuerat Diœcesis (2): *Si terram illam constiterit esse solitariam & desertam, maxime quod non sit in memoria hominum illam fuisse per Christicolas habitatam, sed paganos habitatores inde fuisse depulsos, in memoria hominum teneatur, recipiatis fundum in jus, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ vice nostra.*

In Concilio apud Ansam juxta Lugdunum anno 1025. Matisconensi Episcopo graviter expostulante de Archiepiscopo Viennensi, qui se inconsulto ordinationes fecisset apud Cluniacum: minus probarunt Concilii Patres, quod allegavit Archiepiscopus, esse penes Odilonem Cluniacensem Abbatem privilegia Apostolica, quibus possint Monachi ejus, a quo ipse volet Episcopo ordinari. Reclamatum est ex adverso, privilegium ejusmodi, cum manifeste repugnet Concilio Chalcedonensi, obreptitium procul dubio esse, & nullius roboris: *Decreverunt chartam non esse ratam, quæ Canonicis non solum non concordaret, sed etiam contrariis sententiis.* Ut ne nos altius immergamus in hujus Concilii indaginem & censuram; liquet hinc aperte, quam necessarius omnino esset Episcoporum consensus, ut privilegiis suis gauderent Regulares. Ita Leo IX. privilegia contulit, vel confirmavit Abbatiæ Corbiensi, sed quæ non a Pontificibus tantum Romanis, sed & ab Archiepiscopis Remensibus, & ab Episcopis Ambianensibus collata eis fuerant (3): *Sicut Monasterio concessum cognovimus, & collaudatum ab Episcopis Ambianensibus, & Archiepiscopis Remensibus, ceterisque Episcopis Galliarum.*

III. Idem ipse Leo IX. (4) Abbatiam sanctæ Sophiæ apud Beneventum jurisdictioni subduxit Abbatis Montis Cassini: at quod ad Episcopum pertinet, unum id concessit, ut si is Monachos gratis & canonice ordinare recusaret, tunc demum possent illi ad quem mallent Episcopum confugere: *Porro quia ab aliquibus Episcopis solent Cœnobia gravamina sustinere: nos vero alicui præjudicium nec volumus, nec debemus facere, hoc tandem concedimus tibi hac nostra auctoritate, ut si ab Episcopo, in cujus Diœcesi consistis, nequiverit Ecclesiasticas Ordinationes gratis & canonice acquirere, licentiam habeas a quocunque tibi tuisque acquirendi eas juste.* Ita ingenue profitetur Pontifex, nec voluisse, nec debuisse se in eo derogare Episcopatui, facta prospicere copia, ut a quo vellent Monachi ordinarentur. Non id ergo licere vult, nisi cum Episcopus simoniaca nundinatione committit, ut potestate, qua abutitur, merito exuendus sit. Pervagatissima porro tunc erat inter Episcopos, Clericosque simonia. Et hinc augurari licet hinc exorta Cluniacensis Ordinis privilegia, quibus adversus hanc tunc maxime grassantem simoniæ pestem munirentur. Ubi ergo oppressæ jam sunt, extinctæque illæ pestes, tum vero æquum forsan fuerit, non statim revocari privilegia omnia, quæ adversus illas præsidio fuerant: ejusmodi enim mutationes tumultuosæ plerumque sunt, & periculi plenissimæ: sed eorum usum inflecti non ut-

(1) Regest. 13. Epist. 988. (2) Pag. 21. (3) Epist. 16. (4) Epist. 19.

nihil, & ad voluntatem Episcoporum accommodati, ut a compluribus ex Regularium, & Exemptorum sanctissimis viris approbatum factitatumque fuisse infra pluribus demonstrabitur,

Anno 106?. Alexander II. Monasterium Vindocinense sanctæ Trinitatis ab Episcopali prorsus jurisdictione exemit; verum dux auctorque facti erat ipse Dioecesanus Episcopus Carnotensis (1): *Magis huic nostræ confirmationi adnectendum, quod Carnotensis Episcopus Clementi Papæ Epistolam transmiserit, rogans eum, quatenus hic locus consilio ejus, & voluntate B. Petro oblatus, tali per eum corroboraretur auctoritate, ut neque illi, neque successoribus suis excommunicare, interdicere, seu quamlibet potestatem aut dominationem in ipso loco exercere liceret. Quod benigne Clemens Papa annuit.* Vides plane quo animo esset Pontifex, & quem in sensum interpretanda sint Privilegia alia ab eo concessa, ut videre est in ejus Epistolis. Nam quod ei, seu ejus Legato Petro Damiani satisfacere coactus est Episcopus Matisconensis in Concilio Cabilonensi anno 1063. ob violata Cluniacensium Privilegia, ejusmodi res erat. Agebatur de privilegio, quod ab ipsa Monasterii fundatione, & fundatoris voluntate profectum esset. Ideo & inde exorsa est hæc Synodus invehi in Episcopum Matisconensem.

IV. Cum justissimæ subessent fraudis, & imposturæ suspiciones in privilegiis Abbatiæ in Episcopatu Derthosensi sitæ, noluit Gregorius VII. novas illi Chartas Privilegiorum largiri, nisi ante vacua tum Episcopalis Sedes idoneum nancisceretur Pastorem, quocum de re tota deliberaret (2): *Cum Dordonensis Ecclesia, cujus Parochiæ adjacetis, canonice fuerit ordinata, tunc ex consensu ejusdem Sedis Episcopi proficua utilitatis privilegium vestræ necessitati providemus, canonica auctoritate suffultum.* Hæ omnino Canonici privilegii dotes sunt, ut utile sit, & necessarium ad disciplinam Monasterii Regularem, denique ut consentiente Episcopo detur. Episcopum quidem Tarvinatensem deterrere studuit idem Pontifex ab iniquissima infestatione Monasterii sancti Michaelis comminatus se illud ejus jurisdictioni subducturum. Sed vel hinc exculpitur prævalidum argumentum, nunquam hunc Pontificem commissurum fuisse, ut Episcopum vel minima jurisdictionis suæ parte truncaret invitum, nisi qui aliquo id genus crimine se inquinasset, quo merito exuendus esset secundum Canones potestate, qua abuteretur (3): *Nam si deinceps Monasterio infestationes aliquas inferre pertentaveris, nos ut Monasterium illud in perpetua libertate consistat, & nullius magisterio vel judicio post Deum, nisi sanctæ Ecclesiæ Romanæ subditum, servire valeat Deo, procurabimus.*

In votis fuerat eidem Pontifici, ut Monasterium Massiliæ iisdem vinculis astringeretur Romanæ Ecclesiæ, quibus Cluniacense, sed mera tum ea erant vota. Perfecta tamen postea res est, quando in Abbatem electus est Romanæ Ecclesiæ Cardinalis: & ne tum quidem eo deventum est, nisi ut arcerentur a Monasterii rebus infestationes crebræ, & violentissimæ: *Ab omnibus violentiis defendere decrevimus* (4).

Denique cum invidiam pene faciant huic Gregorio, ut suæ Sedis amplitudinis & potestatis retinentissimo; non tamen unquam ille vel Monachis, vel Abbatibus indulsit, ut ab alio quopiam, quam a Dioecesano Episcopo acciperent quidquid Episcopalium est benedictionum, & donorum, nisi Dioecesanus Episcopus vel hæresi, vel schismati, vel notoriæ simoniæ implicatus esset. Vide quid scripserit pro Abbatia Episcopatus Constantiensis (5): *Illud etiam ad Romanæ libertatis munus confirmandum adjicimus, ut si aliquo tempore Constantiensi Ecclesiæ Præsidens ab Apostolica Sede discordaverit, eique inobediens fuerit, liceat Abbati, sibi suisque a quocunque religioso Episcopo placuerit ordinationes, consecrationes, & quæ ad Episcopale officium pertinent, expetere atque suscipere, vel ad Apostolicam Sedem recurrere.* Et alibi agens de Abbatia Mammajorensi apud Arelatum, & Crassensi juxta

(1) Ep. 40. 42. 43. 47. (2) L. 1. Ep. 33. (3) L. 2. Ep. 69. L. 6. Ep. 6. (4) L. 6. Ep. 15. L. 6. Ep. 41. (5) L. 7. Ep. 24.

ta Narbonem (1): *Vestri studii sit Abbates eligere, quos ab illo Episcopo, in cujus Diœcesi fuerint, si ab hac Sede excommunicatus, vel simoniacæ hæreseos infamia notatus non erit, ordinandos decrevimus. Si vero alterum horum obstiterit, Albas a Romano Pontifice suam ordinationem expetat, aut ad quemcunque Episcopum ille præceperit, pergere pro sui ordinatione licentiam habeat.* Anno 1090. in Concilio Narbonensi Archiepiscopus Narbonensis juxta Sedis Apostolicæ hæc privilegia ab Abbatia Crassensi & omnibus ejus Obedientiis jurisdictionem omnem excussit; *Remota omni jurisdictione Diœcesana, vel Episcopali*, sub annuo duntaxat censu permodico.

V. Sed difficillimis tandem temporibus suis, & schismatum procellis, cum plerique Germaniæ Episcopi cum schismatico Imperatore a Sede Romana defecissent, compulsus est Gregorius ad hæc nova descendere privilegia. Sed ne tum quidem ejusmodi dedit, nisi sub ea conditione. Urbanus II. (2) successor ejus permisit ille quidem Cavensi Abbati & Monachis ejus in Diœcesi Salernitana, ut a quo vellent Episcopo ordinari possent. Sed multa hic ponderari par est. 1. Gregorius VII. ejus Abbatiæ veluti fundator fuerat, ante, & post Pontificatum, idque illi indulserat privilegii. 2. Cum litem movisset Salernitanus Præsul de hujus Abbatiæ immunitate, Concilium convocat Urbanus II. ubi id, quidquid erat causæ, terminaretur. At Episcopus ei subtraxit. 3. Quoad loca omnia extra Salernitanam Diœcesin sita, præcipitur eo privilegio, ut nonnisi Diœcesanus Ordines conferat Episcopus: *In aliis Diœcesibus requisito duntaxat primitus Diœcesano*. Idem præcepit Urbanus Canonicis sancti Martini Turonensis, concedens, ut pro Episcopo proprio, qui privilegiis quibusdam illis permissus videbatur, ad Papam recurrerent; sed Obedientiæ eorum omnes Episcopo Diœcesano subessent quoad Ordinationes.

Si vero idem Pontifex (3) in Concilio Neumasensi anni 1097. Monasterium sancti Ægydii absolvit a censuris omnibus Episcoporum, id eo factum est, quod existimaretur ea Abbatia Sedi Apostolicæ donata fuisse a conditore suo sancto Ægydio, & a Comite Berengario Marchione Provinciæ, qui in illa regione rerum potiebatur: *Quatenus idem Monasterium ex ipsius B. Ægydii traditione, sanctæ Romanæ Ecclesiæ juri proprio subditum, Romana semper libertatis gratia perfruatur.*

Paschalis II. qui Urbano II. successit, Cabilonensis Diœcesis quandam Abbatiam (4) *sub Apostolicæ Sedis tutela specialiter protegi assensus est:* sed ita demum, ut nihil detereretur de jurisdictione Episcopali: *Salva Cabilonensis Ecclesiæ canonica reverentia*. Nec aliter se ille egit in negotio Abbatiæ alterius Episcopatus Lugdunensis. Vizeliacensem Abbatiam a jurisdictione Episcopali etiam quoad Ordines, & Chrisma subtraxit; sed propterea quod eam Romanæ Sedi dono dedissent fundatores ipsi (5) *Quod fundatores ipsius Gerardus Comes, & uxor Bertha, pia devotione, & testamenti confirmatione B. Petro Apostolorum Principi obtulerunt*. Sed quoad Ecclesias alias Vizelico obnoxias in aliis Diœcesibus jussit, ut Ordines, & Chrisma acciperent ab Episcopo loci, si a schismate, & simonia purus esset, & integer (6): *Si gratiam Romanæ Sedis habuerint, & gratis ac sine pravitate aliqua dare voluerint. Sin alias, a quo maluerint Catholico Episcopo accipiant*. Has cautiones novas excusabant tum schismatis contumacia, & schismate diuturnior effusiorque simonia. Eadem lege coercuit hic Pontifex Ecclesias omnes Cluniaco obnoxias jubens, ut Ordines & Chrisma non ab alio, quam a proprio loci Episcopo acciperent, si simoniæ affinis non esset: *Siquidem gratis, & sine pravitate voluerint exhibere. Alioquin a Catholico Episcopo*. Ex quo patet tum non omnes Ecclesias, quæ uni subessent vertici & Ordinis principi Monasterio, eisdem libertatibus uti potuisse. Poterant enim Abbates Cluniacenses, non poterant omnes Ecclesiæ Cluniaco

(1) L. 9. Ep. 6. (2) Ep. 10. (3) Ep. 11. 12. (4) Ep. 2. (5) Ep. 61. 51. 52. 53. 54. 55. (6) Ep. 68. 71.

co subditæ pro arbitrio suo Episcopos quoslibet ad Ordinationes sibi celebrandas advocare. Idem rursus Pontifex (1) Monasterium Florentiæ & alia quædam subjecit Ordinario, dummodo communione & gratia floreret Sedis Apostolicæ, nec simoniæ labe inquinaretur. Concilium Pictaviense (2) anni 1100. cui præerant duo Cardinales Legati, vetuit Episcopalibus ornamentis uti Abbates, nisi privilegio aliquo donati essent Apostolico. Ex quo perspicitur hanc insanam cupiditatem in multos serpsisse, ut jure in eos efferbuerit sancti Bernardi zelus.

VI. Callistus II. (3) repræsentatis & expensis Ecclesiæ Romanensis privilegiis, eam Ordinario subjectam declaravit: *Visis prædecessorum nostrorum privilegiis, & Imperatorum præceptis tam in sæcularibus, quam in Regularibus Clericis ibi ordinatis, vel ordinandis, Pontifices Viennenses omnem habere decernimus potestatem*. Idem ipse (4) Canonicis Regularibus usitatissimum iis temporibus concessit privilegium, Sacramenta a quolibet Episcopo suscipiendi, si simonia Diœcesanus Episcopus suos a se ipse alienaret subditos. Sæpius jam prolata sunt multa ejusmodi exempla & verba.

Anastasius IV. anno 1154. confirmans prædecessorum suorum privilegia, Innocentii, Cœlestini, Lucii, Eugenii, Equitibus sancti Joannis Hierosolymitani concessa, illos nihilominus Episcopo subesse jubet: (5) *Consecrationes, Ordinationes, & cetera Ecclesiastica sacramenta a Diœcesano suscipiantur Episcopo, siquidem Catholicus fuerit, & communionem Sedis Apostolicæ habuerit, & ea gratis absque ulla pravitate vobis voluerit exhibere. Alioquin, &c.*

Urbanus IV. (6) Equitibus Xenodochii Bononiensis plenissimam indulsit libertatem Ordines aliaque Sacramenta a quibuslibet suscipiendi Episcopis Catholicis; quod nimirum qui fundator fuerat suum fundatoris jus transmiserat in Alexandrum III. Pontificem.

Innocentius III. Abbati & Monachis sancti Germani apud Autisiodorum concessit, ut Chrisma Ordinesque deposcerent a quocunque alio Episcopo, cum ea Episcopus loci nisi numerata pecunia dare recusaret (7): *Chrisma & Ordines a Diœcesano suscipietis Episcopo, si gratis exhibere voluerit. Alioquin, &c.* (8)

Ex hac sane congerie exemplorum concludi non injuria potest, non fuisse concessa quæ jurisdictioni Episcopali subtraherent quemquam privilegia, nisi consentientibus Episcopis: vel comminatoria ea fuisse, ad Episcopos a schismate & simonia avocandos; aut concessa fuisse Monasteriis, quæ ab ipsa sui origine nullis paruissent Episcopis, quod eorum fundatores ea illico Sedi Apostolicæ dono dedissent, ut hoc esset quasi dominium proprium, & patrimonium Sedis Apostolicæ.

VII. Omnia Monasticorum Ordinum Capita, quibus & privilegia quæque copiosissima ingesta sunt, hujus generis fuere. Fuere & alia complura. Goffridus Vindocinensis Abbas de suo Monasterio in hæc verba disserit (9): *Monasterium nostrum ita B. Petri est proprium, quod ab ipsis fundatoribus suis allodium ei datum exstitit & patrimonium, &c. Pro cujus amore & honore ei olim Episcopi & Archiepiscopi honorem & reverentiam deferebant, &c. Nulli nisi soli Papæ potestatem aliquam in eo exercere licuit. Et quidem satis juste, quia ab ipso sui principio per venerabiles & religiosos fundatores ab Apostolica Sede hanc inviolabilem dignitatem obtinuit.* Non poterant Episcopi non assentiri tam piorum, & tam illustrium fundatorum obtestationibus. Unde & inter Opuscula ejusdem Goffridi Abbatis Vindocinensis legitur & privilegium Theodorici Episcopi Carnotensis: *Gaufridus Comes & Agnes Comitissa ex nostro consilio propriis sumptibus Monasterium construxerunt, nostroque & Clericorum nostrorum assensu & concessione B. Petro & Romanæ Ecclesiæ in patrimonium & allodium obtulerunt*. Goffridus ipse Martellus Comes in Charta fundationis testatum facit, nihil a se factum, nisi Regis & Episcopi consensione, ut Monasterium suum Ec-

(1) Ep. 90. 94. (2) Can. 6. (3) Epist. 3. (4) Ep. 27. (5) Ep. 12. (6) Ep. 5. (7) Regest. 1. (8) Ep. 181. 186. (9) Goffrid. Vind. L. 1. Ep. 3. 4. 8. 15. 18.

Ecclesiæ Romanæ devoveret (1): *Assertioni domini mei Regis Francorum Henrici, & consilio Theodori Carnotensis Episcopi*.

Idem habet Bernardus de Abbatia San-Dionysiana, illud nimirum Ecclesiæ Romanæ proprium fuisse patrimonium. Ita enim ille ad Eugenium III. Papam, ut ejus defensionem amplectatur (2): *Pro Ecclesia sancti Dionysii, & pro persona Abbatis, &c. Et is & illa specialis res vestra, &c. securus sollicitudinem vestram pro vestra ipsius proprietate sollicito, &c. Gladius Petri defendat Patrimonium Petri*. Consensionem Ecclesiæ Parisiensis Episcopi supra protulimus.

VIII. Ut ad nostra hæc tempora propius accedamus; illud certissimum habuit S. Carolus Borromæus Mediolanensis Archiepiscopus, visitari a se posse Capitulum de Scala apud Mediolanum, quanquam immunitatis diploma accepisset a Clemente VII. anno 1531. Nempe usitato tunc more in Canonicis exemptionibus, ea conditione absolutum fuerat illud Capitulum a potestate Episcopi, si Episcopus assentiretur (3): *Si venerabilis fratris nostri moderni Archiepiscopi Mediolani expressus ad id accederet consensus*. Cum repræsentari non potuisset Charta consensionis Archiepiscopi, non solum Jurisconsultorum quidquid erat, quod consuli posset, sed & Pontifex Carolo rescripsit, posse ipsum ordinaria uti potestate.

IX. Pauca supersunt monumenta consensionis Episcoporum ad Privilegia Equitum S. Joannis Hierosolymitani. Inde est, quod his persæque illacrymatur Guillelmus Tyrius, quanquam pro virili Pontifices culpa levet, ut qui præsagire non potuerint, fore, ut libertatibus a se concessis tam fœde abuterentur, qui eas impetrabant. Non agit Guillelmus Tyrius nisi de jurgiis & concertationibus gravissimis, quæ exarserunt inter Equites & Patriarcham Hierosolymitanum. Sed ex occasione tantum hujusmodi contentionum, non dissimulat hanc malorum & scandalorum lernam ortam non esse, nisi ex illa effræni libertate, a jugo Episcopali soluta, quam sibi illi Apostolicis privilegiis quæsierant (4): *Hujus tanti mali primitivam originem Romana Ecclesia, licet fortasse nesciens, nec multo ponderans libramine, quid ab ea peteretur, diligenter considerantibus videretur intulisse. Nam locum prædictum a domini Patriarcha jurisdictione, cui diu, & merito subjacuerat, emancipavit indebite: ut nec ad Deum timorem, nec ad homines, nisi quos timent, habeant reverentiam*. Ab illo certe Equitum Ordine profecta sunt in Ecclesiam, & etiamnum proficiscuntur officia, obsequiaque longe maximi momenti. Sed fieri tamen vix potuit, quin crebra eorum cum Ordinariis certamina circa has libertates, invictissimorum fidei, & Ecclesiæ defensorum aliquando gloriam obnubilarent.

Parcior in his est & observantior Jacobus de Vitriaco (5) in Sedem quidem Apostolicam, sed ita tamen, ut Exemptis ipsis minime omnium parcat; quod & Episcoporum auctoritati, & Ecclesiarum accuratæ disciplinæ frequenter officere censeat Monasticas exemptiones. Esse tamen supra consentiebat Jacobus privilegia quædam, a quibus Episcopi non abhorruissent.

X. Contigit aliquando tamen, ut Episcopi ipsi occuparent privilegiis suis munire Monasteria, & ea suæ suorumque successorum jurisdictioni spirituali prorsus subducere, ut immediate Romano Pontifici parerent. Anno 1471. Archiepiscopus Consentinus beato Francisco de Paula, ejusque successoribus, non modo jurisdictionem omnem spiritalem temporalemque contulit, ad regenda Monasteria sua omnia necessariam, ad ligandos, incarcerandos, absolvendosque Monachos suos, sed libertatem omnimodam a potestate Ordinarii sui, successorumque, ut uni subessent Romano Pontifici (6): *Ab omni jurisdictione, subjectione, & superioritate matrum Ecclesiarum, & nostra, nostræque Consentinæ Ecclesiæ, ceterarumque personarum, quantum cum Deo possumus, in perpetuum eximimus, & liberamus, & sub jurisdictione & supe-*

(1) Sirm. in l. 1. Epist. Goffr. Vindoc. (2) Ep. 285. (3) Giossani l. 2. c. 30. (4) L. 17. c. 3. (5) Hist. Hier. c. 72. (6) Ital. sacra T. 9. p. 332.

perioritate Sedis Apostolica totaliter & singulariter remittimus. Hoc privilegium a Sixto IV. confirmatum est.

CAPUT XXXVIII. P.4. l.1.c.55.

Sanctissimos quosque Episcopos æquissimo tulisse animo, ut Regulares suis fruerentur privilegiis, quandiu consultius id fuit ad animarum salutem, aut certe non adversarium: nunquam iis quidem intercessisse cupidine Principatus & dominii. Plures etiam mirabili sapientia, & sanctitate Regulares privilegiis usos non esse, nisi Episcopi assentirentur.

I. Tot privilegia Regularibus concessa, vel ab Episcopis, vel ipsis consentientibus, satis produnt, quam proni hi essent ad illis gratificandum. Clerus tamen Gallicanus, & universitas Parisiensis statim exarsere in Mendicantium privilegia.

II. Proponitur exemplum beati Fransisci, qui suos vetuit suis uti privilegiis & libertatibus, ubi contradicerent Episcopi.

III. Beatus Bonaventura eodem animo, eadem fuit in sententia, privilegiis uti vetuit, ubi Parochi reluctarentur.

IV. Posteriora hæc privilegia eo tempore concessa sunt, quo rari residebant Episcopi, & Parochi fere per Vicarios Ecclesias suas regebant.

V. Nova documenta de beati Francisci modestia constantissima.

VI. Delegatione sua Apostolica uti abstinuit Franciscus Xaverius, nisi Episcopis & eorum Generalibus Vicariis consentientibus.

VII. Eadem temperantia ab Ivone Carnotensi approbata. Ivonis ipsius temperamenta in libertatibus privilegiisque Monasticis.

VIII. Confidebat Anselmus professione Monastica contineri obedientiam Episcopie exhibendam.

IX. Conciliantur dissensiones aliquæ obvia in professione, qua Abbates in Episcopos fungebantur.

X. Petri Blesensis, & Hildeberti doctrina de privilegiis.

XI. Quanti referret ad Exemptorum pacem, laudem & commoda, gratiam & benevolentiam Episcoporum emereri, & privilegiis uti, illis volentibus.

I. QUæ superioribus Capitibus dicta sunt de privilegiis Ordini Regularium concessis vel ab Episcopis, vel iis consentientibus; ex iis omnino id elucescit, nequaquam adversatos esse Episcopos privilegiis, quorum auctores erant: nec moleste tulisse libertates, quas ipsi contulissent. Intererat ad successorum sanctimoniam & famam, ut ne diruerent, quæ priores Episcopi ad animarum salutem extruxissent. Ut universim in confesso debet esse, Pontifices, Episcoposque excitatos non fuisse ad annuendas has exemptiones, nisi stimulo aut illecebra pietatis, religionis, caritatis & publicæ utilitatis fidelium: ita certum ratumque est, Episcopos quousque sapientiæ & sanctimoniæ studiosos, non tolerasse tantum, sed vehementer approbasse usum harum libertatum, quandiu is usus nihil officere visus est vel Claustrorum disciplinæ, vel fidelium omnium ædificationi. Non diutius hic moras trahemus in re superius satis superque elucidata. Fuere tamen tempora quædam aspera & calamitosa, ubi dissilire, & evanescere visa est illa concordia. Episcopi Galliæ & Universitatis Parisiensis vehementer efferbuere anno 1283. in Mendicantium privilegia, & in hoc maxime Caput, quo videbatur illis facultas annui Confessiones excipiendi injussu Episcoporum & Parochorum (1). Duo erant in his privilegiis nova, quibus magis aliqui angebantur. 1. Quod non meræ hæ jam essent Exemptiones a jurisdictione Episcopali, qui apex summus fuerat priscarum libertatum: sed facultates Dominicanis, Franciscanisque concessæ, ac deinceps aliis Regularibus, Hierarchicas functiones exercendi in omnibus Diœcesibus: quas in compedes rarius se antiqui Regulares conjecerant. 2. Hæ facultates a solo concede-

Hh 2 ban-

(1) Hist. Univ. Paris. T. 3. p. 465. & seq.

bantur Summo Pontifice, ita ut præterea minus necessaria jam esset permissio Pastorum ordinariorum. Præsules Parisiis congregati cum Universitati Parisiensi contendebant privilegia hæc omnia religari debere ad Decretum Innocentii III. *Omnis utriusque sexus*, quo præcipiuntur fideles confiteri *proprio Pastori*, anno quolibet saltem semel: ideoque non posse, nisi assensu Pastorum ea potestate uti. Ubi diuturnarum dissensionum tandem pertæsum est utrinque, ut reor, id tum demum a Pontifice expugnavere Episcopi, ut sponderet se, vel ea revocaturum privilegia, vel ita interpretaturum, ut jam nullus querelarum superesset locus. Sed cum unum id ab eo declaratum esset, quanquam omnibus potestas fieret confitendi apud Regulares, obligari nihilominus fideles omnes ad confitendum semel quotannis propriis Pastoribus, recaluere contentiones, tantum abest ut extinguerentur.

II. Nemo sobrius dubitare potest, quin sapientiæ & pietatis consilio & ad animarum lucra adducti fuerint Summi Pontifices, ad inusitatas has facultates Regularibus communicandas, etiam non expectato quandoque consensu Pastorum immediatorum. Etenim ne hi quidem ipsi lapsus & erroris expertes semper omnino sunt, ideoque obstinata asperitate possunt quandoque auxiliarium harum copiarum recusare subsidium, illis ipsis temporibus, quibus earum opera cum primis necessaria est. Sed nec illud quidem in dubium vocari potest, quin sanctius fructuosiusque Episcopis & Parochis collaborarent Exempti, cum exemptiones suas explicare abstinebant, donec consensio Episcoporum accessisset.

Non hærebo diutius in eo, quod narrat Hermannus Chronologus de Abbate Augiæ Divitis, seu Majoris anno 1032. qui cum a Pontifice impetrasset licentiam utendi Episcopalibus indumentis in celebratione Mysteriorum, comperissetque Varmannum Episcopum Constantiensem impatientius id ferre, conquestumque de eo esse ad Imperatorem: diploma ipsum Episcopo tradidit, a quo protinus igni injectum absumptumque est. Pio Abbati exploratum erat, permissum sibi fuisse indui Pontificalibus insignibus a Pontifice, non imperatum: nec ubi annuitur aliquid privilegii, vetari, quin eo se abstineat, cui uberior occurrit laudis copia ex ejus abstinentia, quam usu. Qui hujus Abbatis dignitati successere, non omnes ejus modestiam retinuere. Memorat Bertoldus anno 1095. ab Urbano II. interdictum fuisse Abbatem Augiæ Divitis usu jurisdictionis Episcopalis, quam in insulam suam usurpaverat, eamque Episcopo Constantiensi adjudicatam fuisse: *Omnem Episcopalem potestatem in Clerum & populum Augiensis insulæ interdixit*.

Idoneus cum primis auctor Nicolaus III. Papa in Decretali illa sua (1), *Exiit qui seminat*, vetuisse affirmat beatum Franciscum, ne fratres, ne gregales sui ulla in Ecclesia, vel Diœcesi concionarentur, ubi Episcopus contradiceret: *Expresse continetur in Regula, quod fratres non prædicent in Episcopatu alicujus Episcopi, cum ab eo illis fuerit contradictum*. Hoc animo, hoc spiritu agebatur sanctissimus Legislator, quo animari, quo agi Exemptos omnes optatissimum esset, non in spargendo tantum Dei verbo, sed in omni ejusmodi functione, ad quam exemptione armandi sunt. Sane quidem ab eodem Pontifice declaratum est, hoc Regulæ Caput observatum iri nisi aliter Pontifex decreverit ad animarum salutem: *Nisi per Sedem Apostolicam circa hoc pro utilitate populi Christiani sit concessum, vel ordinatum aliud, vel in posterum concedatur, seu etiam ordinetur*. Sed non facile demonstrabitur, quod Papa jusserit, *ordinetur*: quanquam permiserit, *concedatur*: ut non semper expectetur consensus Episcoporum. Atqui nulla necessitas est exercendæ potestatis, cum eam exerceri ita permittitur, ut non imperetur. Adde quod ne permissio quidem concedatur, nisi ad fidelium utilitatem. Atqui ad fidelium utilitatem nihil conducibilius indissolubili eorum concordia & unanimitate, qui curam animarum salutis profitentur. Dicam inferius eam Nicolai III. modificationem a Concilio Tridentino revocatam fuis-

(1) In Sexto L. 5. Tit. 12. c. 3.

fuiſſe, atque adeo Caput illud Regulæ beatiſſimi Franciſci ad ſummum auctoritatis, & gloriæ culmen evectum fuiſſe.

III. Bonaventura Franciſci Regulam cœleſti ea luce, & caritatis ſuavitate interpretatus, qua ſcripta fuerat, ait neceſſarium quidem eſſe Epiſcopi conſenſum, ſed præſumi Epiſcopum conſentire, quando non diſſentit, non contradicit (1): *Hoc ideo dicitur, quia fratribus iſte gradus licentiæ debet ſufficere: quia præſumitur eum conſentire, ſi non contradicat.*

Quod ad Parochos autem attinet; quo ſe cunque privilegio Papæ fulciri glorientur Regulares, ſive ad prædicationem verbi divini, ſive ad Sacramenti Pœnitentiæ diſpenſationem, vetat Bonaventura, ne ſe Regulares ad ea ſe immiſceant præter voluntatem Parochorum, niſi expreſſo Epiſcopi mandato urgeantur (2): *Quod dico de Prædicatione, intelligo etiam de Confeſſionibus audiendis. Poſſunt Fratres Apoſtolica ordinatione in Privilegiis Ordinis expreſſa, audire cujuſcunque Sacerdotis Parochianos, ipſo inconſulto, vel etiam contradicente, ſi auctoritatem habent ab Epiſcopo audiendi*. Si poteſt enim Parochos alios ſibi adſciſcere, & ſociare Presbyteros ad officii ſui miniſterium implendum, quin poſſit & Epiſcopus? *Cum ipſi ſoleant ſibi alios adjungere Sacerdotes, pro aliis audiendis, quos ipſi nolunt, vel neſciunt, vel non poſſunt audire, impium eſt dicere, ipſos hoc poſſe, & Epiſcopum non poſſe*. Denique Fratres ſuos omnes monet Bonaventura, ut ad Parochos remittant eos omnes, quos ſenſerint non juſtis moveri cauſis, ut alios ſibi Confeſſarios expetant: *Niſi eos inveniant pie motos, & rationabili cauſa ductos, remittans eos ad proprios Sacerdotes*. Et alibi (3): *Nam ſi Plebanus poteſt alteri vicem ſuam committere, multo fortius poteſt hoc Papa & Epiſcopi, qui pleniorem habent in omnes ſibi commiſſos ſine differentia poteſtatem.*

IV. Advertit porro ſanctiſſimus idem Doctor extraordinarias has facultates Regularibus a Pontifice ideo delegatas fuiſſe, eo tempore, quo Epiſcopi Parochique de paſtorali ſollicitudine plurimum remiſerant, rarius reſidentes, curis ſe & negotiis intricantes ſecularibus, denique Parochiarum regimen totum in Vicarios transferentes. Ita rem ſe habuiſſe fidem faciunt ejus ævi Concilia. In hæc enim maxime diſciplinæ vitia ſæviunt eorum Canones. Denique in peculiari Tractatu, qui ab eodem ſcriptus eſt hacce de re: *Quare Fratres Minores prædicent, & Confeſſiones audiant?* rurſus profitetur ingenue Bonaventura, non potuiſſe Regulares vel Confeſſiones excipere, vel a caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvere, niſi ipſo ſpecialiter permittente: *Cum ab Epiſcopis habeamus commiſſum Confeſſionis officium, non ſolum de communibus, ſed etiam de ſpecialibus caſibus ad ipſos ſpectantibus poſſumus abſolvere &c.* His denique addit ſpecies & circumſtantias complures, ubi neceſſe ſit extraordinarios Confeſſarios Parochianis condonari; eaque de cauſa Regulares delegari addit a Pontifice, & ab Epiſcopis.

V. Franciſcus denuo (4), cujus ſanctitas humilitaſque ſupra omnem admirationis aleam evecta eſt, quantumvis duros, & infenſos quandoque experiretur Epiſcopos: lenitate & ſui dejectione ſumma demulcere eos ſatagebat ille quidem, at utcunque res caderet, nihil unquam niſi iis vehementer aſſentientibus adgreſſus eſt in eorum Diœceſibus. Hortantibus aliquando ſuis, ut a Pontifice diploma exprimeret, quod citra permiſſionem Epiſcopi concionari ipſis liceret: luculentiſſime juxta & ſanctiſſime reſpondit: Demerendos primum eſſe Epiſcopos humilitate & patientia, tum populos prædicatione: hoc primum, & princeps eorum eſſe debere privilegium, ut nullum haberent privilegium, quo inflari poſſent, & contentionibus implicari: denique unum ſibi hoc a Summis Pontificibus eblandiendum, unum extorquendum eſſe ſubſidium, quo animarum procurandæ ſaluti incumberent, ſalva caritate, & concordia Epiſcoporum (5): *Adhuc & vos Fratres ſine intellectu eſtis, nec ſcitis Dei vo-*

(1) In cap. 9. Reg. (2) Ibid. (3) Quæſtiones circa Regul. S. Franciſci, q. 2. (4) Vadingh. Ann. 1214. n. 56. (5) Idem anno 1219. n. 26.

voluntatem. Illa enim est, ut prius per sanctam humilitatem & dignam reverentiam convertamus & lucremur Prelatos, deinde sancto verbo & opere illis subjectos. Dum enim Episcopi sanctam vestram conversationem & laudabilem vitam conspexerint, neque velle vos illorum auctoritati præjudicare, ipsi vos rogabunt, ut eis cooperemini. Hoc itaque sit nobis singulare privilegium, nullum habere privilegium, per quod elevemur in superbiam, vel in quo confisi, velimus illi præjudicare, vel lites excitare. Denique eo ultimo, eo summi momenti ante obitum monito instruxit Pater sanctissimus filios suos omnes, Episcopis ut Parochisque ex animo subessent: *Semper Prælatis & Clericis sanctæ matris Ecclesiæ fideles & subjecti existant* (1).

VI. Franciscus Xaverius in B. Francisci vestigia ingressus, cum primum Goam attigit, ad Archiepiscopi genua provolutus, professus est, ne Legati quidem nomine, aut Legationis Apostolicæ munere functurum se, nisi quantum ipse annuisset (2): *Se in Episcopi Indici potestate futurum, nihilque facturum, nisi ex ipsius sententia & voluntate. Tum Pontificiis, Regiisque litteris prolatis, Apostolica sua Legationis testibus, ad ejus pedes provolutus, ea omnia se illi tradere ait, ne secus uteretur, quam Episcopo visum foret.* Archiepiscopus tantæ modestiæ adgratulatus, oravit, ut totam explicaret Legationis suæ potestatem, & exinde summa ei necessitudine, animorumque consensione devinctus fuit. Ceterum cum toto decennio Legatus hic Apostolicus Indias peragraverit, præter Goanum Archiepiscopum nemo prorsus rescivit illum Apostolica Legatione a Pontifice decoratum esse: *Ut eum esse Legatum Apostolicum per decennii spatium, præter Goanum Episcopum sciret nemo, ipso rem solerti consilio tegente.* Collegas & fratres suos volebat Xaverius his exemplis, his præceptis imbui, his insistere, ut quocumque se contulissent, id in primis laborarent, ut humillimis obsequiis Vicarios Generales Episcoporum sibi conciliarent & haberent propitios: *Adversus Episcopi Vicarium egregiam semper adhibebitis reverentiam, obedientiamque. Ejus genibus advolutus, de more osculeberis manum, inde petes, ut tibi potestatem faciat concionandi, audiendi Confessiones, ceteraque pietatis munera obeundi. Nec unquam ab eo te quantacunque offensio abalienabit.* Scriptor ejus vitæ hæc excerpsit ex Epistola quadam sua ad unum ex sociis scripta, ubi & hanc addidit admonitiunculam minime aspernandam (3): *Sic tibi persuadeas, pluris esse exiguum fructum, sine injusquam offensione, quam permagnum cum offensione multorum.* Satius est enimvero sine strepitu, sine cujusquam offendiculo lentius progredi, quam multa & magna molientem turbas & dissensiones excitare.

VII. Hac sapientia, hac moderatione prorsus mirabili, viri sanctissimi privilegiis suis & libertatibus utendo, vel non utendo, quantasvis difficultatum moles complanarunt, & ineluctabiles superarunt obices. Invicta semper est humilitas, victrix semper modestia, & cedendi obsequendique proclivitas. Non alia tetrior pestis & calamitas Evangelicorum laborum, quam contentio. Si Vindocinensis Abbas has easdem vias trivisset, non ad eum Ivo Carnotensis Episcopus objurgatorias illas dedisset litteras, ubi testatur non posse se illi paternum præstare affectum, a quo justis filiorum obsequiis fraudaretur, ut qui usitatam obedientiæ professionem edere abnuisset: frustra autem ab eo jactari ab Apostolica Sede eam sibi libertatem esse concessam; nec enim eo pertinere Ecclesiæ Romanæ potestatem, ut improbitati & contumaciæ adversus Pastores bellaturienti patrocinium suum & auctoritatem præstet (4): *Non ergo injustum, si tibi subtraho lac matris, qui mihi debitum honorem non exhibes patris. Noveris enim vanas esse excusationes, quas obtendis, te propter obedientiam Romanæ Ecclesiæ, Carnotensis Ecclesiæ refutasse professionem, cum Ecclesia Romana a Deo nullam injustam acceperit potestatem, fidem violandi scilicet, debita sua cuique non reddendi, sed tantum quæ sunt liganda ligandi, & quæ sunt solvenda solvendi.*

Ex

(1) Ann. 1226. n. 9. (2) Maffæus Hist. Indici. l. 12. Tursel. l. 2. c. 2. L. ult. c. 9. 12. (3) L. 4. Ep. 3. (4) Ep. 95.

Ex adverso autem Majoris Monasterii Abbas casto incitatus spiritu humilitatis & concordiæ, professionem obedientiæ Archiepiscopo Turonensi ante præstitit, quam ab eo sollemniter benediceretur, quanquam animo jam suo prospiceret, quam iniquo animo id laturi essent Monachi sui, & quam amarulente sua infringi privilegia conquesturi. Adversus has suorum querimonias confirmare illum studuit Ivo Carnotensis; potuisse enim publice profiteri, quam fovere suo in animo semper debuerat infucatam suæ in Episcopum obedientiæ alacritatem (1): *Quod calumniantur non recte vos fecisse, quod ante benedictionem promisistis obedientiam Sedi Metropolitanæ, vana, vel nulla calumnia est. Quomodo enim connexa sibi ad invicem poterunt esse membra corporis Christi, nisi dispensatores Canonicarum vel Monasticarum Congregationum eam obedientiam exhibeant Prælatis suis, quam sibi exhiberi volunt a subditis suis?* Nullo privilegio præscribi potest adversus humilitatem, obedientiæ parentem: *Cum enim humilitas sola, quæ comes est obedientiæ, digna sit exaltari, sicut superbia dejici; non peccat Abbas, si profitetur ore, quod semper debet in corde habere, & cum opportunum fuerit, exhibere in opere.* Non negabant Exempti Abbates isti obedientiam se debere Episcopis, id publice profiteri tergiversabantur. Abbas Majoris Monasterii eam professionem ore ediderat, ut Archiepiscopo suo obsequeretur: porrecta dextera id confirmare detrectabat, quanquam & hoc quoque tum ab Archiepiscopo exigeretur. Scripsit ad eum Ivo, ut ne his se minutiis & morositatibus sineret fraudari fructibus longe copiosissimis sinceræ cum Archiepiscopo concordiæ & pacis (2): *Quia nullo tempore obedientiam non exhibuistis, prout debuistis; non est mirandum, si a vobis exigitur, quod debetur, videlicet ut Metropolitano vestro obedientiam debitam & ore promittatis, & data dextera confirmetis, &c. Si vobis libet, satis licet, ut quod debetis & corde tenetis, ore promittatis, & manu confirmetis; quia non major mihi videtur obligatio manus, quam oris, &c. Sed aliquando cogunt nos invenire nova genera medicamentorum nova incrementa morborum.* Si obedientiæ virtus animæ medullis infixa erat, ecquid causæ erat, ut ore eam promere Abbates cunctarentur? Si hic Abbas non detrectabat eam ore profiteri, eccur cessabat manu? Nil moror, id Archiepiscopus novaret, id jactantiæ daret: at cedere & quidvis concedere voluntati Præsulum, laudatissimum semper religiosorum hominum virtutis, & perillustre modestiæ & humilitatis specimen est: *Etsi enim, quod absit, hoc quod dictum est, exigatur ex aliqua vana occasione, cum tamen non obsit fidei & bonis moribus, acquiescendum est vobis causa reformandæ pacis ex debita humilitate.* Nec diplomata Pontificum, nec importunitas si qua unquam fuit Episcoporum, ejusmodi vires habent, ut vincula ea abrumpant, quibus tenentur Regulares humilitati, obedientiæ, & modestiæ studere, studiique hujus sui documenta edere, quæ loci temporisque ratio postulabit.

Unum hic superest, quod magis mirere. Idem ipse Ivo Carnotensis, qui urgebat Abbatem, ut inflecteret infringeretque se ad omnes Archiepiscopi sui voluntates: uno eodemque tempore rescribebat Archiepiscopo, ut rem ne premeret, ut Abbatem haberet indulgentius, & acquiesceret professioni, quam ille ore & lingua præsto erat edere. Episcopi Andegavensis & Cenomanensis in eam causam interpositi fuerant. Ex ea multum impensarum fecerat Abbas, non parum tædii & sollicitudinis demessuerat Archiepiscopus (3): *Hæc dissensio quantum fuerit illi Monasterio sumptuosa, vobis autem laboriosa, &c.* De re nihili jurgabantur, lingua sola, an etiam manu res una eademque significaretur: *Unum restat, quod Abbas, quod profitetur ore, non vult manu confirmare.* Simplicius, ne dicam puerilius, Abbas hærebat & tricabatur in re, quæ quamquam insolita esset, illicita tamen haud esset; obstinatius exigebat Archiepiscopus rem etsi licitam, minime tamen necessariam, immo minime usitatam, & quam non extundere, sed aspernari opportunius fuisset: *Ut enim se habet simplicitas hominum*

(1) Ep. 57. (2) Ep. 236. (3) Ep. 237.

num, *plus horret hoc Abbas facere*, *quia est insolitum*, *quam quia sit illicitum*. Non aliud expeditius in hujusmodi commissuris ad resarciendam concordiam, & deinceps alendam, quam Ivonis exemplo, diffidentibus suadere, ne velint ad extremum tricari, ne jura sua tanto æstu defendant; ne hinc tam enixe Episcopalis auctoritas, inde libertas Monastica exaggeretur: sed utrinque potius remittatur aliquantulum, quantum sinet æquitas, quantum suadebit caritas, quantum jubebit humilitas, quantum pacis & concordiæ amor imperabit. Prælatum auctoritatem altius extollit caritas, cum videtur deprimere: humilitas, & spontaneum obsequium Regularium libertates firmat amplificatque, cum eas videtur contrahere & infirmare.

Temperata hæc & suspensa Ivonis Carnotensis in rebus administrandis ratio, alio quoque loco emicuit, quando ad Episcopos scripsit, non posse eos administrationem Sacramenti Pœnitentiæ totius deponere, quam in manus Canonicorum Regularium: at simul tamen per litteras Canonicos ipsos Regulares admonuit, quanquam juxta Canones non possent eis ad ejus Sacramenti dispensationem ceteri ulli anteponi: gratulari tamen illos & adgaudere sibi debere, si tanto oneri subducerentur, nec alienis peccatis gravarentur ipsorum conscientiæ (1): *Hæc tamen prohibitio*, *licet aliquo forsitan livore Canonici Ordinis facta esse videatur*, *quanto salubrior*, *tanto fraternitati vestræ esse debet acceptior*. *Vos enim eo per viam Dei expeditius inceditis*, *si alienorum criminum deprimentes fasciculos cum quotidianis vestrorum excessuum lapsibus non portetis*. Si hæc in Exemptorum animos altius descenderent consilia tam provida, privilegiis suis fruerentur, aspirante Episcoporum gratia & pace, atque ita etiam copiosius. Si quando autem iis uti prohiberentur, id quidem rarissimum esset, sed vel tunc libertatum intermissio, & ipsis longe plus splendoris conferret, & fidelium ædificationi mirum quantum prodesset.

VIII. Cum Beccensem Abbatem adhuc ageret beatus Anselmus, ita censebat, voto obedientiæ, quo se astringunt, quicunque Religionem profitentur, obligari & subjici eos non Abbatibus solum suis, sed & Episcopis & Superioribus omnibus Ecclesiasticis. Alius illum Abbas percunctatus fuerat, an ab Episcopo Benedictionem accipere deberet, a quo vicissim exigenda foret obedientiæ professio. Rescripsit autem Anselmus, Monachos promptos semper & accinctos esse debere, ut obedientiam profiteantur ore & operibus; quam promittunt obedientiam, dum Religionem profitentur, ea non teneri tantum Abbatibus ipsos suis, sed & Superioribus universim omnibus; atque adeo si primam hanc obedientiæ professionem intemeratam servassent Abbates, qui benedicendi sunt, nihil opus esse aliam ab eis professionem exigi (2): *Scimus quia semper profiteri ore*, *& opere exhibere debemus majoribus nostris regularem obedientiam*, *&c. Cum professi sumus conversionem morum nostrorum*, *utique promisimus obedientiam*, *non solum Abbatibus*, *nec solum quandiu essemus sub Abbate*, *sed omnibus majoribus nostris*, *& quandiu viveremus*. *Qui ergo Monachicam semel scripsit & legit professionem*, *si nunquam eam abnegavit*, *frustra aliquis ab eo aliam exigit*.

Ea ergo ratione abstineri posse ab exigenda nova obedientiæ professione ab Abbatibus, qui benedicuntur, existimabat Anselmus, quod professio ipsa Monastica, & obedientiæ, & obedientiæ Episcopis dependendæ professio sit. Ex quo arguere licet, si qui essent Abbates, a quibus dum benedicerentur, nova hæc professio non exigeretur; id ex eo profectum esse, quod contenti essent Episcopi priori professione, quæ a Monastica non divellebatur. Si novam vero desiderabant alii Episcopi professionem, id demum contigit post priorem obedientiæ professionem sæpius convulsam & violatam. Jure merito vero Anselmus optabat, ut ne unquam nova hæc obligationum vincula injicerentur; sicut & optatissimum fuisset, ut nulla unquam incubuisset necessitas ea exigendi juramenta, quæ fraudulentæ & grassanti per tot cuniculos hominum nequitiæ objiciuntur.

Por-

(1) Ep. 93. 115. (2) L. 2. Ep. 52.

Porro non femel Anfelmo contigit, ut ita vel fentiret, vel fcriberet. Ubi enim electus fuit Archiepifcopus Cantuarienfis, & ejus cunctationes vicit Epifcoporum auctoritas, ut novæ affentiretur dignitati: cum Beccenfes Monachi fubmonerent, obligatum fibi illum effe, nec poffe iis invitis abfcedere: incunctanter refpondit, in ipfa fua Monaftica profeffione obedientiam fe fpopondiffe, fed ante alios omnes Epifcopis (1): *Cum profeffus fum Monachum, abnegavi meipfum mihi, ut deinceps non viverem fecundum propriam voluntatem, fed fecundum obedientiam. Vera autem obedientia aut eft Deo, aut Ecclefiæ Dei, & poft Deum maxime Prælatis.*

IX. Sub idem tempus Angliæ Rex Lexovienfi Epifcopo prohibuit, ne ab Abbatibus benedicendis ullas exigeret profeffiones, cum ea re prædeceffores ejus abftinuiffent (2): *Pertinaci Epifcopo imperavit, ut mores, quos anteceffores ejus in Normania fub patre fuo tenuerunt, obfervaret, & Abbatem fine alicujus novitatis exactione confecraret.* Ex adverfo Abbati fancti Vandregifilli præcepit Innocentius Papa, ut profeffionem præftaret Archiepifcopo Rothomagenfi, dum ab eo inauguraretur (3). In Chronico Beccenfi refertur, paulo poft B. Anfelmum electum effe Abbatem Bofonem, & ab Archiepifcopo Rothomagenfi confecratum. Cum autem eo ventum effet, ubi Pontificalis liber jubet interrogari Abbatem: *Vis obediens effe huic Ecclefiæ & mihi, & fuccefforibus meis?* Illum incunctanter refpondiffe, *Volo*. Urgebant Clerici, & inftabant crebrius, ut diceret, *Profiteor*. Ille perftitit, & ter iteravit, *Volo, & ex corde volo*. Aderat Legatus Pontificius, & abunde id fufficere exiftimavit; ita acquievit & Archiepifcopus. Contra autem Urbanus II. irritam declaravit profeffionem, quam Ivo Carnotenfis expreffÆrat a Goffrido Vindocinenfi Abbate, vetuitque, ne pofthac Abbates Vindocinenfes quidquam ejufmodi præftarent (4): *Profeffionem ipfam ita annullamus, ut nullas vires penitus obtineat. Infuper ne Abbas Monafterii veftri deinceps Epifcopo profeffionem faciat, prohibemus.*

Facile componentur lites iftiufmodi omnes, fi perpendamus non de ipfa obedientia tunc controverfatum fuiffe, fed de obedientiæ fponfionibus faciendis. Obedientia inferta erat profeffioni Monafticæ, id palam fecit Anfelmus, nec diffentiebant Abbates, in Pontificali libro teftis habebatur locupletiffimus, ut modo dictum eft. Sed qui id gloriæ etiam fibi fore ducebant Abbates, fi Epifcopis obfequentes effent, refugiebant tamen nonnunquam ab ea profeffione ore facienda: qui ore & lingua faciebant, ægre ferebant exigi, ut manu quoque facerent: quod ea novitas effet; porro fufpecta femper, & invidiofa fit novitas. Alii Abbates eo fcrupulo non movebantur, & finceræ obedientiæ fuæ quafcunque fponfiones edere non recufabant. Nec Abbates tantum alii aliter in hac re afficiebantur; fed etiam Pontifices, Reges, Epifcopi, Alios movebat, & alienabat novitas; alii facile affentiebantur novis firmari his vinculis fluctuantem in Præfules obedientiam Abbatum. Ita in cortice tantum nonnihil erat pugnæ, & diffenfionis: in medulla omnibus de eo conveniebat, quod continebatur profeffione ea, quam exordio Ordinis fui Abbates Ciftercienfis Congregationis Epifcopis edebant (5): *Subjectionem, & reverentiam & obedientiam a fanctis Patribus conftitutam, fecundum Regulam fancti Benedicti, tibi, Domine Epifcope, falvo Ordine meo, me exhibiturum promitto.* Perfpicue liquet nulla non privilegia huic profeffioni obedientiæ confentire poffe.

Perfuafiffimum erat utique Charthufianis, hanc in Epifcopos obedientiam profeffioni includi Monafticæ, quando Abbatem fibi elegerunt Epifcopum Gratianopolitanum, & tota Congregatione fua nonnifi Priores, & dici & effe voluere, qui ei fubeffent (6): *Sub Priore agunt, vices autem Abbatis, ac Proviforis Gratianopolitanus Epifcopus, vir plurimum religiofus exfequitur.* Hæc Guiberti Abbatis verba funt.

Teftatur Bernardus ipfe (7), nec fe, nec ce-

(1) L. 3. Ep. 7. (2) Orderic Vital. l. 10. ann. 1090. (3) Neuftria pia. p. 173. (4) L. 11. Ep. 20. (5) Extrav. C. Ne Dei Ecclefiam De Simonia (6) Guibert. Abbas de vita fua L. 1. c. 10. (7) Epift. 61.

ceteros Ordinis sui Abbates, id sibi sumpsisse unquam, ut a gravioribus criminibus quenquam absolverent: sed ad judicium Episcopi remitterent. Datis beatus Fulbertus (1) litteris ad Monachos sancti Medardi Suessionensis priscos Canones illis inculcat, & maxime Chalcedonenses, ut addoceat non posse eos non Episcopo suo obtemperantes esse.

X. Vicarias calami sui operas Archiepiscopo Cantuariensi commodavit Petrus Blesensis (2), ut ad Alexandrum III. Papam de libertatibus conquereretur, quibus Abbates donabantur, & quibus fœcunda seges effundebatur dissensionum inter Episcopos, & Monasteria, & fontes quidam corruptelarum disciplinæ in claustris ipsis. Sed idem ipse Petrus fratri suo, qui & ipse Abbas erat, luculentum cum primis consilium instillavit, quo efficacissimam his malis faceret medicinam. Nimirum ut aut privilegia, aut Abbatiam abdicaret. Illud eo redibat, ut nisi de consilio, & assensu Episcopi, privilegiis ne uteretur (3): *Quid enim positio sedis in Aquilone, & usurpatio similitudinis Altissimi, quam emancipatio, & insignum Episcopalium acquisitio in Abbate? Adjuro vos unice, & deprecor, ut in signium humilitatis, Pontificalia resignetis insignia, aut si hoc sine scandalo fieri nequit, renuntietis in manu Domini Papæ Monasterii administrationem*. Magni animi erat & consilii Abbas iste, itaque consilio obsequutus Abbatiæ renuntiavit; quod ei congratulatus est Petrus Blesensis (4): *Magnanimitati vestræ congratulor*. Ceterum tanto tunc tempestivius erat hoc Petri consilium, quod ea tempestate non aucupabantur Monachi Pontificias istas libertatum Chartas, nisi ut securius, impuniusque suis se pravitatibus immergerent.

Quod autem attigit Blesensis de indumentis sacris Episcoporum, non debet hic præteriri, quod Thomas Cantipratensis Episcopus Suffraganeus Cameracensis de his habet: Horum usum olim paucissimis Abbatibus indultum fuisse, ut San Dionysiano, & Cluniacensi Abbatibus, quod tributum fuerat singulari eorum sanctimoniæ, & regulari disciplinæ (5): *Certus sum autem, quod illud nisi in paucissimis, & specialissimis quibusdam Galliæ Monasteriis, ut in Monasterio sancti Dionysii, & Cluniacensi antiquis temporibus non fiebat: quibus tamen hoc tunc propter vitæ eminentiam specialibus privilegiis est concessum*. Sed exinde longe plurimos Abbates eadem obtinuisse, aut potius extorsisse privilegia, & cognitum sibi esse Abbatem, qui sumptibus in eam rem faciendis Abbatiam suam exhausisset. Capitulum Generale Cisterciense constituit, ne ullus Ordinis Abbas uteretur unquam Mitra, vel Chirothecis Episcoporum: & hoc statutum ab Innocentio III. confirmari curavit, ut inconcussum deinceps hoc esset munimentum humilitatis: atque ut ceteri Abbates, qui Ordini posthac adgregarentur, ne iis possent amplius uti gloriæ Episcopalis insignibus, etsi antea iis fuissent usi. Accipe pauca hæc ex Epistola Innocentii Decretum confirmantis (6): *Communi Abbatum vestri Ordinis consilio statuistis, quod nullus Abbatum vestri Ordinis Mitra, vel chirothecis utatur, ne forsan ex ipsis elationis supercilium assumat, &c.*

Retorquenda nunc ad ea est disputatio, quæ paullo ante perstrinximus, de vitiis eo latius, quo impunius serpentibus, ex occasione abjectæ Episcoporum obedientiæ. Constat id quidem ex Epistolis Petri Blesensis, sed aliquanto præclarius ex Arnulphi Lexoviensis Episcopi (7) litteris, qui certum quidem habet, ratumque illud, subesse Abbates Episcoporum jurisdictioni, & id profiteri in consecratione sua; sed parum observantes eos esse sponsionis suæ, & omni ope contendere, ut eo jugo absolvantur, quo impune peccent. Subreptum est haud dubio aliquando Pontificibus, & præter eorum mentem, & intentionem ad alios longe usus & abusus eorum privilegia detorquebantur. Id quoque non parva habet momenta, ut adducantur Monachi suas libertates, & privilegia, usu quidem, & exercitio ad Episcoporum voluntatem religa-

(1) Ep. 71. 73. (2) Ep. 68. (3) Ep. 90. (4) Ep. 138. (5) L. 2. cap. 61. n. [illegible]
(6) Regest. 13. Ep. 197. 198. (7) Arnulph. Lexov. Ep. 23. 38. 83. 48.

gare: tum vel maxime, cum constat non incitari Episcopos, nisi purioris disciplinæ, & regularitatis amore.

Hildebertus patrocinari aggressus est privilegiis sancti Martini Turonensis. Scripsit ad Alexandrum Papam Petrus Cellensis (1) pro tuitione Abbatiæ Fontis Euraldi, cujus Abbatissam Episcopus Pictaviensis compellebat ad præstandam sibi professionem obedientiæ, quam suæ Sedi Pontifex Romanus reservasset in eorum privilegiis: *Contra privilegium consuetum, Abbatissam cogit professionem sibi, & obedientiam promittere, quam sibi Sedes Petri retinuit.* Nec Episcopo, nec Abbati huic ea erat mens, ut scelerum impunitatem soverent, obtentu Monasticorum privilegiorum. Quin necessaria quandoque fuisse in privilegiis perfugia, compererant adversus impotentiam quorundam Prælulum, quorum secularis vita, seculares cupiditates omni ope Regularibus adversabantur. In hujusmodi rerum teterrimo concursu perutilia, & quandoque necessaria fuisse privilegia indubium est. Id ne ipse quidem Petrus Blesensis dissimulat, Archiepiscopi Cantuariensis nomine scriptis ad Alexandrum III. Epistolis (2): *Scimus, quod ob quietem Monasteriorum, & Episcoporum tyrannidem, has exemptiones plerumque Romani Pontifices indulserunt.* Sanctus Anselmus Beccensis adhuc Abbas, quanquam persuasissimus de Archiepiscopi Rothomagensis indulgentia, & humanitate, muniit se tamen adversus successorum ejus inæqualitatem & sævitiam privilegiis ab Urbano II. impetratis (3): *Quia plures Episcopi non tantum gaudent Monasteria paterna pietate nutrire, & Episcopali cura erudire, quam austera quadam dominatione, & propria voluntate gravare.* Confirmat & Gregorius ipse IX. in Decretalibus (4), sævitia, & inhumanitate quorundam Episcoporum, aliorumque Prælatorum factum esse, ut privilegia Mendicantibus concederentur. Cum vero non plura quam viginti septem gravamina accumulasset hic Pontifex Episcoporum adversus Regulares: Clemens V. triginta evulgavit in Concilio Viennensi, quibus opportuna suis Decretis remedia temperavit.

XI. Sed si in aliquorum vexatione Præsulum justissimæ fuere causæ dandorum privilegiorum: quin ergo & justæ sint causæ iis abstinendi, quando ex adverso propissimi sunt Episcopi ad Regulares donis, & beneficiis suis cumulandos: saltem cum notissimum, & pervulgatissimum est, non urgeri Episcopos, nisi vere Apostolico zelo disciplinæ? Hac Episcoporum in Regulares gratiarum largitate, & sincera caritate, hac Regularium in Episcopos infucata veneratione, & voluntaria privilegiorum abstinentia, nihil pulchrius, nihil optatius fingi potest, nihil ad Ecclesiæ ædificationem conducibilius. Quorsum enim tuebuntur, & tegent se iisdem armis, & præsidiis adversus amicos, parentes, & benefactores nunc suos, atque ante contra insidiatores & adversarios? Debent Episcopis Monachi Monasteriorum fundationes pleraque. Debent omnes, si ratio habeatur contentus eorum, sine quo eæ perfici non possunt. Debent illis & ipsa sua, quæ iis contententibus omnia, aut pleraque data sunt privilegia. An tot Beneficiorum memoria facilius elabetur, quam paucarum injuriarum?

Pia hæc, & religiosa officiositas Regularium in Episcopos, dissensiones Episcoporum & Monachorum complurimas antevertisset, & præfocasset, aliquando exitiales, semper tædii & molestiarum plenissimas. Commissus aliquando fuit sanctus Carolus cum Regularibus. Non potuere non esse hæc jurgia illi permolesta, his turpia. Vicit Carolus causa, & si minus vicisset tum posteritatis judicio vicisset incorrupto. Franciscus Ximenius Cardinalis ille omni laude major auctoritatem Regiam interpellavit, Rescripta elicuit specialia, & his veluti privilegiis Pontificiis pugnavit adversus privilegia Monachorum, ut ne irrita caderet reformatio Monasteriorum, quam adgressus erat (5).

Detestatus est Cardinalis Papiensis (6), nec injuria, aliud genus immunitatis, quod sui male compotes Monachi, & Regulæ suæ fastidio nauseantes, a Cardinalibus am-

 bie-

(1) Epist. 18. L. 1. Epist. 3. (2) Epist. 68. (3) L. 2. Ep. 33. (4) C. Nimis iniqua. Et C. Nimis prava. De excessibus Prælatorum. In Clem. Ibid. cap. unico. (5) Gomesius Lib. 2. (6) Ep. 244.

bebant, ut in eorum quasi familiam, & in domesticos adoptarentur, quo vel sic a Claustro, & claustralium Superiorum obedientia solverentur. Monuerat jam Pius V. Cardinales, ne ejusmodi libertates annuerent, certissimo impetrantibus exitio futuras.

Si stupendum sit autem captatam a Regularibus libertatem, qua non ab Episcopis jam, sed a Regularibus etiam Præpositis absolverentur, & velut emanciparentur: multo mirabilius erit ab illis olim impetratum esse diploma Leonis X. quod in Conventu Minervæ Romæ etiamnunc servatur, & quo concedit Papa, ut Superiores Conventuum conveniant ad Minervam sub Præposito Generali Dominicanorum, quoties necesse ipsi existimarint, ut collatis suffragiis deliberent, *de gravaminibus etiam a Summo Pontifice illatis, vel inferendis*. Id narrat Bzovius Dominicanus ipse in Annalibus sacris (1). Hinc magis, magisque clarescit, quam optabile sit, ut privilegiorum suorum usum sustineant, inhibeantque Regulares, cum Episcopos, Parochosque non agit, non extimulat, nisi laudabilis Disciplinæ sanctioris, arctiorisque cupido. Paullo diutius in hoc argumento versatus sum, quod vel ipsos assentiri mihi Regulares existimem. Sed ut & Episcopos existiment, non alio, quam pietatis & religionis instinctu agi, hoc opus, hic labor est. Jam ita rem se habere, ut persuadeantur, & factis documentisque certissimis persuadeantur, Episcoporum & Parochorum est operam dare, & omni animi, virium contentione in id eniti, omnique humanitatis, & beneficientiæ copia complecti eos, qui ipsorum & Christi gregis semper portio egregia, sanctiorque erunt.

CAPUT XXXIX. *P. 4. l. 1. c. 56.*

De Privilegiis Monachorum aut temperandis, aut prorsus revocandis toties deliberatum non esset, si inflectere se illi potuissent, ut nonnisi de consensu Episcoporum iis uterentur.

I. Quid actum sit in Concilio Viennensi de Privilegiis.

II. Quid deinde in Anglia tempore Archiepiscopi Armacani.

III. Quid in Gallia tempore Joannis Gersonii.

IV. Quid in Concilio Constantiensi.

V. Quid in Concilio V. Lateranensi.

VI. Ipsimet antea Pontifices in eos, qui abuterentur privilegiis, excanduerant.

VII. Excanduerant & Concilia.

VIII. Pontifices, & Concilia de impostura, & falsificatione Privilegiorum quandoque aliquid subodorabantur.

IX. Hæc mala, hæc necessaria, & permolesta tamen remedia mutuus Episcoporum & Regularium consensus antevenire potuisset.

I. Si is fuisset utendi privilegiis modus, qui fuerat ea concedendi, hoc est summa consensio Episcoporum, & Regularium, non toties consultatum esset de iis abrogandis, denique ad tam arctos forsan limites redacta ea nunc non fuissent; ut hoc & sequenti capite patefiet. Thomas de Valsigham coiisse narrat anno 1311. Concilium Generale Viennense, & aliquanto ante tempore rumores per orbem sparsos fuisse, fore, ut in eo privilegia omnia ad jus commune revocarentur; quo consternati Cistercienses, sua sibi ante innovari Privilegia, & confirmari impetrarint (2): *At ante illud Concilium per totum orbem generaliter fuit divulgatum, quod omnes, & singuli Religiosi exempti ad jus transirent commune. Unde solus Ordo Cisterciensis Papam adiit ante dicti Concilii celebrationem, pro exemptione sua pristina pacifice obtinenda. Quod & obtinuit donis datis.*

Templariorum Equitum calamitas, scelerumque colluvio, in causa fuit, ut exardescerent certarim Episcopi in Exemptionum excidium in Concilio Viennensi. Erat enim simillimum veri in tantæ impietatis voraginem non iisse præcipites, nisi quia per Orientem disseminati, tam procul ab oculis Pontificum, & liberi ab obsequio & au-

(1) Bzovius an. 1516. n. Spondan. ann. 1516. n. 16.

(2) Valsing. ad ann. 1312.

auctoritate Episcoporum, ideo sceleſtiſſime, & flagitioſiſſime degebant, quia impune. Adde his reciprocas illas Episcoporum, & Monachorum querelas, & accuſationes, quas in Annales ſuos contulit Rainaldus. Occurret ibidem & Monachi Ciſtercienſis Tractatus pro defenſione Privilegiorum. Occurrent & reſponſiones ad objecta, petita ex Templariorum infamia, ex qua perperam quidem, conflabant tamen nonnulli invidiam Exemptis omnibus. Sed nihil accedere poteſt, nihil æquiparari Tractatui Guillelmi Durandi Epiſcopi Mimatenſis, de rebus in Concilio reformandis, & præ ceteris de revocatione Privilegiorum, quam apprime neceſſariam judicabat Durandus, ut conticeſcerent tandem tot diſſenſiones, ut tot mala ex his pullulantia effocarentur. Tractatus hic, *De modo celebrandi Concilii Generalis*, juſſu Clementis V. Papæ concinnatus, & Concilio oblatus eſt (1).

II. Modi & temperamenta, quæ privilegiis adhibita ſunt a Concilio Viennenſi, & Clemente V. adeo non ſatisfecerunt Epiſcopis ut anno 1351. Cardinales, Prælati, & Parochi rurſus conſpirarent in Curia Romana apud Avenionem, ut Clementem VI. Pontificem impellerent ad Mendicantium Ordines penitus excidendos, vel ad eorum revocanda privilegia. Mendicantium defenſorem ſe & patronum egit Pontifex, palamque explanavit Epiſcopis, quantis in Eccleſiam illi officiis, quantis laboribus ad animarum ſalutem, ad Epiſcoporum & Parochorum levamen certarent, ut quos nunc extinctos vellent, eos haud dubio mox deſideraturi eſſent præpropere oppreſſos. Vicere tunc Monachi. At quanto tutius eſſet non ita periclitari? non de ſumma ſalutis toties decertare? Copioſius hanc hiſtoriam ſcripſit Nangii Continuator. Nec diuturnus fuit fructus hujus victoriæ ab Exemptis reportatæ. Anno enim 1358. juxta eundem Valſinghamum, Archiepiſcopus Armacanus in Hibernia conjurante ſecum totius Angliæ Clero, id ipſum Romæ machinatus eſt, ut privilegia omnia funditus exciderentur. Sed cum nonnihil remiſiſſet Anglicanus Clerus, interceſſere Regulares, non favore tantum, & variis artibus, ſed & munerum vi, ſi qua Valſinghamo fides, ne definiretur quidquam: quod illis abunde fuit, ut libertates omnes ſuas priſtinas retinerent; *Clero Anglicano ſibi ſubtrahente promiſſa, exuberante in Curia fratrum ſatis magna pecunia, adhuc lite pendente, fratres ſua Privilegia, ſicut per ante ſub data nova obtinuerunt*. Erat ipſe Valſinghamus Monachus Ordinis S. Benedicti, & Monaſterii Sant-Albanenſis in Anglia: ſed Mendicantium privilegiis non minus infeſti tum erant antiquiores omnes Monachi, quam Epiſcopi ipſi. Dictum eſt a nobis ſupra quid intereſſet diſcriminis inter antiquarum, & novellarum Congregationum Monaſticarum privilegia.

III. Anno rurſus 1406. Epiſcopi Gallicani, & Univerſitas ipſa Pariſienſis vehementiſſime excanduerunt in Bullam neſcio quam Privilegiorum a Mendicantibus impetratam; conſiliumque inierunt, ut eam ab illis ejurari facerent. Joannes Gerſonius tum Cancellarii munere fungebatur in Univerſitate, quocirca & in illam Bullam acerbiſſime detonuit (2): *Ut quoniam videtur & viſum eſt compluribus ſanctæ Eccleſiæ Prælatis, præcipue domino Pariſienſi, viſum eſt filiæ Regis Univerſitati hunc hierarchicum ordinem Prælationis aliquo modo in perturbationem, aut impedimentum caſurum, voluit & vult, ut poteſt obviare & reſiſtere*. Negat niſi obreptione potuiſſe ejuſmodi Bullam ab Apoſtolica Sede manaſſe; ea quippe mirum in modum foveri diſciplinæ Regularis corruptelas veteres, novas importari: merito cenſuiſſe Ægidium Romanum Templarios exemptionibus ſuis & morum perniciem ſibi primum, poſtea & Ordinis ſui excidium acceleraſſe; denique auxiliares miniſtros, & cooperatores a Pontifice dari non debere Epiſcopis, niſi conſentientibus, & neceſſarios illos ſibi eſſe confitentibus: *Si dicat aliquis Papam eos mittere, videndum eſt, an ſit neceſſitas. Non enim dandus eſt curator, aut coadjutor Prælato, aut alteri, ipſo invito, ſine defectu ejus aut impotentia, alioquin gravatur; quod non vult, aut non debet velle facere Pa-*

(1) Rainal. in App. t. 13. Ann. 1312. Guill. Dur. part. 1. c. 3. (2) Tom. 4. pag. 432.

Papa fratibus suis Prelatis.

Monachi San-Dionysiani historia ab ipso Latine scripta, sed Laboratoris studio Gallicano sermone donata, & ita in publicam lucem edita, commemorat, quod in Comitiis Universitatis decretum fit anno 1409. (1) *Non concionaturos Parisiis Mendicantes, donec repraesentassent ipsum authenticum Bullae a se impetratae, eamque ejurassent. Paruisse Dominicanos, & Carmelitas, & Bullas repraesentasse, &c. Monachum sancti Martini de Campis publice praedicasse, eum Bullam obtentam fuisse se nescientibus, & imprudentibus, nec eam a se probari. Carmelitas idem professos esse, &c. Et quia ceteri Mendicantes obstinatius Bullam retinebant, Regis nomine, & auctoritate, interpellatione autem Universitatis significatum illis esse, vetitos esse, & Parochos & Presbyteros omnes, intentata temporalium rerum omnium jactura, ne quem eorum paterentur suis in Ecclesiis praedicare, vel Confessiones excipere.* Reliquis Mendicantibus conducibilius fuisset & ad gloriam uberius, Dominicanos, Carmelitas, & Benedictinos hic imitari, & nuntium remittere Privilegiis, quae retineri non poterant, nisi inter frequentes istiusmodi dissensionum procellas.

IV. In Concilio Constantiensi (2) revocata sunt, aut irritata privilegia omnia, quae concessa fuissent a tempore obitus Gregorii XI. hoc est, ab initio schismatis; indiscriminatim obducta sunt omnia, sive a veris, sive a vero se jactantibus Pontificibus indulta forent. Excipiebantur tamen, 1. quae in ipsa fundatione fuissent concessa: *Exceptis exemptionibus, quae concessa sunt locis, sub modo exemptionis, aut conditione fundatis, aut contemplatione novae fundationis.* 2. Quae data fuissent assensu eorum, quorum intererat: *Aut super quibus praesentibus, & auditis quorum intererat, auctoritate competente ordinatum fuerit, seu quibus Ordinarii consenserint.*

Callistus III. Bullam meditatus fuerat, scriptisque mandarat, quae Mendicantes omnes ad jus commune revocaret. Illam publicaturus erat quamprimum Paulus II. cum horum Ordinum Praepositi Generales appellationem ad Concilium commentati sunt. Qui Sixtus IV. postea fuit, & qui tunc Franciscanorum Generalis erat Praepositus, solus ad Paulum II. accessit, contestatuique est, ei Mendicantium consilio nec interfuisse se, nec assensum esse. Non possunt non gravia, & permolesta videri haec omnia, nec exitus fere hinc alius, quam de tuo tam multis hic contendimus (3).

V. In Concilio denique Lateranensi V. anno 1515. post Sessionem IX. constituerunt inter se Episcopi, ut ne alli amplius adessent Sessioni, nisi ante Pontifex illam revocasset Bullam, quae *Mare magnum* appellatur, & ad jus commune reduxisset Mendicantes omnes, quorum privilegia Episcopi experti erant scatebras esse inexhaustas abusuum, & dissensionum. Acciti sunt Praepositi Generales Ordinum, flagitaruntque, ut liceret sibi rem communicare Capitulis Generalibus, quae primo quoque tempore convocanda forent. Episcopi hanc meram tergiversationem esse interpretati sunt, nempe non expectari, nisi ut solvatur Concilium: ideoque perinde Sessionibus Concilii se subduxerunt (4). Spopondit Pontifex proxima Sessione revocatum iri Bullam *Mare magnum*, sive assensum praestarent Exempti, sive pernegarent. Habita est Sessio X. affuere Episcopi, & Pontifex publicavit Bullam, quae confirmaret potestatem Episcoporum ad plectendos Exemptos, quocunque se demum crimine constrinxissent. Petiere Episcopi, ut per Pontificem sibi liceret in unum veluti coire corpus, & in unam confoederationem pro auctoritatis suae adversus Exemptos defensione. Pene assensus erat Pontifex, at Cardinales, quae inde nasci possent mala reformidantes, eum a sententia deduxerunt; adeo ut cum rursus instarent Episcopi, responderit Pontifex, constantissime intercedere Cardinales: non omnia se suo arbitrio, suaque sponte facere: si pergerent has urgere preces, nullam ulterius sessionem coalituram, atque adeo privilegia omnia, quorum postulabant revocationem, pristinum vigorem suum reten-

(1) L. 29. c. 3. (2) Ann. 1417. Sess. 43. (3) Raynald. ann. 1471. n. 69. (4) Raynald. ann. 1515. n. 2. 2. 3. 4.

tentura (1). Habita est denique Sessio XI. ubi Pontifex recitari jussit Bullam, qua revocabantur ex aliqua tantum parte privilegia Bullæ, de qua tam acres jamdiu contentiones flagrabant. Ægre ideo adducti sunt Episcopi, ut assensu suo eam ratam haberent. Publicata est tamen aliquando tandem, etsi pauci quidam Episcopi a priori sententia, & dissensione sua dejici neutiquam potuerint. Piissimus Annalium conditor Spondanus Apamiensis Episcopus querelas hic suas cohibere non potuit, de hac postrema Sessione agens (2): *Hæc est, eritque, quandiu res ita perstiterit, perpetua, & æquissima Episcoporum expostulatio.* Sane ut vel ipsi Pontifici aut eliciendus, aut extorquendus fuit Episcoporum assensus, ut starent privilegia, quæ hic non revocarentur: ita pro certo habendum est, nec concessionem, nec executionem privilegiorum satis validam aut constantem fore, immo ne compendiosam quidem, & fructuosam, nisi Episcopis assentientibus.

VI. Inter querimonias, quæ increbuerant adversus Exemptos, & ex quibus inflammata usque adeo est Episcoporum hujus Concilii indignatio, ea non postremo loco habenda est; Æquum non esse privilegiis adversus Episcopos Monachis infensiores impetratis, iisdem pugnare adversus Episcopos longe dissimillimos. Acerbissime aliquando objurgavit Paschalis II. Abbatem & Monachos San Dionysianos, quod ab aliis Episcopis, quam a Parisiensi, Ordines & Chrisma acciperent. Id vero testatur ille fieri non posse, nisi per summam Canonum injuriam: nec enim data esse privilegia, nisi ut muniantur Monachi adversus iniquitatem, insolentiam Episcoporum schismati vel simoniæ innexorum: iisque adeo abstinendum esse erga Episcopum Parisiensem, qui tam procul sit a simonia, quam a schismate (3): *Quæ profecto sacris Canonibus valde contraria sunt. Et quidem Privilegia pro pravis, & malis collata sunt, & ad ædificationem, non ad Canonum destructionem alicui conferuntur. Cum itaque Episcopus vester Galo gratia Dei bonus & Catholicus habeatur, & prædicta Sacramenta gratis, ac sine pravitate indulgeat, & vos præter ipsius licentiam pro eisdem Sacramentis suscipiendis alios adire Antistites prohibemus, & Archiepiscopis vel Episcopis omnibus, ne ea vobis exhibeant, interdicimus.* Ex quo id emergit, ubi Rigordius ait in historia Philippi Augusti, designatos specialiter a Pontifice fuisse Episcopos Meldensem, & Sylvanectensem, ut Ordinationes, & Altarium consecrationes necessarias celebrarent in Ecclesia sancti Dionysii, id quidem interpretandum esse ex præscriptis a Paschale II. Legibus: nimirum cum assensu Episcopi Parisiensis, vel citra ejus assensum, si quo schismatis, aut simoniæ contagio afflatus esset. Si vero Archiepiscopus Senonensis, & Episcopus Parisiensis compulsi sunt Pontificalia omnia exuere indumenta, ut tunc demum ingredi possent in Ecclesiam sancti Dionysii, & exequiis interesse, quæ tunc celebrabantur, sancti Ludovici Regis Francorum, ejus nominis IX. ne qua hæc foret jurisdictionis usurpatio, si cum aliis Episcopis, eademque, ac ipsi veste interessent: id vero quo jure factum sit, non satis dispicio: nisi certe iis adjungi causis, & morositatibus id quoque debeat, quibus toties & exulcerati sunt in privilegia Exemptorum Episcopi, & destomachati (4).

In Concilio Lateranensi III. rescivit tum demum Alexander III. anno 1179. quam sæpe Templarii, Hospitalarii, aliique Exempti privilegiis abuterentur in injuriam auctoritatis Episcopalis (5): *Indulta sibi ab Apostolica Sede excedentes privilegia, contra Episcopalem auctoritatem multa præsumunt, quæ & scandalum generant in populo Dei, & grave pariunt periculum animarum.* Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. anno 1215. persimiles querelas ingeminantibus Episcopis, Abbatum audaciam compescuit, temere irrumpentium in functiones Episcopales (6): *Intelleximus graves, & grandes quorundam Abbatum excessus, qui suis finibus non contenti, manus ad ea, quæ sunt Episcopalis dignitatis, extu-*

(1) Idem anno 1516. n. 1. 2. 3. 4. 28. 38. (2) Anni 1516. n. 35. 36. (3) Du-Chesn. T. 4. p. 473. (4) Du-Chesn. T. 5. p. 20. 525. (5) Can. 9. (6) Can. 60.

extendunt. Ad calcem Concilii Senonensis anno 1269. occurrit fragmentum Rescripti Pontificii contra excessum Exemptorum, non Templariorum modo, sed prope omnium, ex occasione privilegiorum. Concilium Avenionense anni 1281. justissima indignatione exarsit adversus Exemptos, qui cortici magis, & litteræ adhærescentes privilegiorum suorum, quam spiritui, quo data sunt, & voluntati Romanorum Pontificum, sententiis & mandatis Episcoporum obsequi obstinatius detrectabant (1): *Si exempti prætextu suorum Privilegiorum quibus utuntur, inhærendo intellectui litterali duntaxat, vel cortici eorundem, sententias Prælatorum, & censuras Ecclesiasticas ausu temerario præsumpserint contemnere, &c.*

VII. Concilium Remense anni 1287. similiter efferbuit in Dominicanos, & Franciscanos, qui impetratam a Martino V. Bullam ad excipiendas Confessiones, eo explicabant sensu, qui Conciliis, Pontificibus, & ipsi Martino V. adversaretur. Hoc est, ut ea uterentur præter voluntatem Episcoporum: *Dicunt se intelligere eo modo, quo dilucide obviant juri communi, Conciliis & Constitutionibus Romanorum Pontificum, & intentioni etiam concedentis*. Tum vero constituerunt inter se hi Episcopi, ut vigesimam partem redituum suorum conferrent, quo Romam proficiscerentur, & eam Bullam revocari pervinceret. Concilium Compendiense anni 1301. excommunicatione perculit Abbates, nisi intra mensem ejurarent, revocarentque id fœdus, quo & ipsi conjuraverant, ut communibus impendiis causam suam communem adversus Episcopos tuerentur. Concilia Avenionensia annorum 1326. 1337. & 1368. (2) eaídem innovarunt querelas, easdem minas adversus usurpationes Exemptorum. Hinc magis magisque liquet, quantæ & gloriæ & saluti cessurum fuisset Monachis, si ad voluntatem se accommodassent Episcoporum, eorum saltem, qui indigni non erant, quorum assensus expectaretur. Si ad eum modum res comparatæ fuissent, non tantum querelarum adversus Exemptos in Conciliis compluribus effusum esset, & in quibusdam etiam Conciliis generalibus, cujusmodi fuerunt Lateranensia. Nec enim vel suspicari quisquam poterit, tot Conciliorum omnes prorsus Episcopos amaro, & iniquo animo fuisse in Exemptos omnes.

VIII. Nihildum dixi de adulteratione privilegiorum, nec de Episcopis, qui ea sibi coram exhiberi flagitaverunt. Contulit Baronius in Annales suos (3), quod relatum fuerat de beato Goffrido Ambianensi Episcopo, qui astantibus Remensis Concilii Patribus retexit imposturam privilegii, & exemptionis Abbatiæ sancti Valerici (4). Romam appellarunt Monachi, ubi & Episcopus causa ventilata vicit. Etsi commentitia forte hæc narratio, ut probare connititur vir doctissimus, & de toto hocce litterarum genere optime meritus Lucas Dacherius: probat autem ex contraria Alexandri III. sententia, secundum illam Abbatiam pronuntiata, postquam delegatum fuissent causæ examen Episcopo Noviodunensi, & Archiepiscopo Remensi. Dubitari tamen non potest, quin ejusdem generis fraudem nudaverit damnaritque Gregorius VII ut in Epistola ipse quadam sua prodidit (5): *Quod privilegium ratum non esse manifestissimis deprehendimus indiciis, corruptione videlicet latinitatis, & diversitate canonicæ auctoritatis*. Sensit & hic idem Pontifex prædecessori suo subreptum fuisse aliquando, unde & rescindi jussit privilegia præter jus ab eo expressa (6): *Antecessori nostro a malitia quorundam nonnunquam subreptum est, &c. Si privilegium contra justitiam factum esse deprehenderis, eo cassato, &c.* Denique revocavit hic ipse Pontifex, quæ surrepta sibi ipsi fuisse ferebantur bene multa (7): *Noverit tua prudentia, quia multa tanquam a nobis deferuntur & scripta, & dicta nobis nescientibus. Multa enim surripi possunt, minus ad singula intentis, utpote divisis ad plurima, & intentis ad maxima, quibus vehementer arctiamur, &c.*

Narrat Matthæus Paris ad annum 1238. Archiepiscopum Cantuariensem obtinuisse Romæ

(1) Can. 6. Can. 332. (2) Can. 6. Can. 191 Can. 233. (3) Ann. 1109. n. 5. 6. 7. (4) Abbas Guib. pag. 570. 572. (5) L. 2. Ep. 18. (6) L. 9 Ep. 9. (7) L. 9. Ep. 3.

Romæ privilegia, privilegiis Monachorum Capituli sui Metropolitani adversa. Ex ea conflictatione privilegiorum dissidia pullularunt innumera. Cum interponeret se Legatus Pontificius ad eos conciliandos, oblatum est pro Monachis consimile privilegium a B. Thoma Archiepiscopo, & Martyre, ut ferebatur, impetratum. Verum adulterationem ejus a Monachis factam deprehendit Legatus, obductis quæ officerent, subrogatis quibus juvarentur. Eam ille fraudem variis pœnis ultus est.

Archiepiscopi Cantuariensis nomine scripsit ad Alexandrum III. Papam Petrus Blesensis, operæ primum esse, ut & ipse muniret se adversus hanc privilegiorum adulterinorum fraudulentiam, & authentica ipsa curiose, & scrupulose rimaretur: quod frequentissimæ essent eæ fraudes in Monasteriis (1): *Falsariorum enim præstigiosa malitia ita in Episcoporum contumeliam se armavit, ut falsitas in omnium fere Monasteriorum exemptione prævaleat, nisi decisionibus & examinationibus faciendis, judex veritatis exactor districtissimus intercedat.* Quod factum est examen privilegiorum Capituli Cantuariensis anno 1181. nihilo honorificentius illi fuit. Tam evidenter privilegii cujusdam adulterationem retexit Arnulphus Lexoviensis, ut illud ad se ab Abbate ipso perferri voluerit Papa (2). Detexit Innocentius III. (3) ipsemet fraudem sigilli privilegio appensi.

IX. Ut has tendiculas declinarent, voluere non semel Episcopi ipsa sibi privilegia repræsentari. Insidiose tamen id agebat Episcopus Dunelmensis in Anglia, juxta Matthæum Paris anno 1221. malitia nescio qua fervens adversus Monachos Capituli sui. Ex adverso autem voluit Alexander III. (4) ut Capitulum Cantuariense sua Archiepiscopo privilegia exhiberet, cui integrum esset duodecim habere secum expertissimos horum examinatores. Scripsit ad Episcopum Tricassinum Petrus Cluniacensis Abbas (5), sua se ubi collibitum ei foret, exhibiturum privilegia. Audino, & Carnotensi Episcopis sæpius etiam significavit Goffridus Vindocinensis Abbas (6), præsto se esse, ut Abbatiæ suæ privilegia cum illis communicaret, bona fide pollicitus se Episcopo Carnotensi præstaturum, quæcunque sibi ille in fundatione Ecclesiæ integra servasset: *Quidquid Ecclesia vestra in fundatione Monasterii nostri sibi ipsa reservavit, non contradico, sed concedo.* Nemo non facile sibi persuadebit, omnes Episcopos, quicunque suis in Diœcesibus Monasteria construi permiserunt, id optasse, id percupiisse, ut Monachi secum, & cum successoribus suis animorum consensionem perpetuam alerent.

CAPUT XL. *P. 4. l. 1. c. 57.*

Exemptos Episcopis quibus in rebus subjecerit Concilium Tridentinum.

I. *Variæ species Exemptorum, & Exemptionum.*

II. *Quibus in rebus Concilium Tridentinum Episcopo subjecerit Ecclesias Exemptas sive Regulares, sive Seculares.*

III. *Quibus in rebus Ecclesias nullius Diœceseos.*

IV. *Quibus in rebus personas exemptas, & nullius Diœceseos.*

V. *Quibus in rebus alias personas exemptas seculares.*

VI. *Quibus in rebus personas exemptas Regulares sive resideant in Monasteriis, sive non resideant.*

VII. *Referuntur capita XLVII. in quibus secundum Fagnanum Concilium Tridentinum Exemptos Episcopos subjecit.*

VIII. *Decretum Alexandri VII. super eadem re.*

IX. *Decretum Innocenti X.*

X. *Tria diversa genera locorum nullius Diœcesis.*

XI. *Decreta Cleri Gallicani.*

XII. *Decretum Clementis X.*

(1) Ep. 68. (2) Script. Antiq. Angl. p. 1451. Ep. 85. (3) Gesta Inn. p. 29. (4) C. Accepimus. De fide instrumentorum. (5) Petr. Cluniac. L. 2. Ep. 33. (6) Goffrid. Vindoc. L. 2. Ep. 29. 31. L. 3. Ep. 11. 61.

XIII. Cur tam frequenter laudatus sit Fagnanus hac nostra lucubratione.

I. NOn aliud fere molior toto hoc Capite, quam ut Excerpta quædam hic conferam ex Fagnani variis locis, maxime vero ex C. *Grave*, *De Officio Ordinarii*. Exemptorum porro nomine complector tum Ecclesias, tum personas Regulares, Secularesque, illasque ipsas, quæ nullius sunt Diœceseos. Sunt enim omnino Exempti reliqui in Diœcesi, juxta formulas juris & Concilii Tridentini. Sed detruncantur quandoque ab Episcopi Diœcesi, & propriam Diœcesin nanciscuntur ipsi, ubi jurisdictione gaudent quasi Episcopali in plebem & Clerum. Ita Canonistæ loquuntur. Sed ostensum jam supra, loca pleramque fuisse deserta, quo se nulla unquam porrigere potuerat Episcopalis cura; ubi Abbatiæ primum constructæ fuerant, & paulatim adgregaverant sibi ex opificibus & ministris laicis turbas, quæ in dies augescerent, & in vicos & in oppida excrescerent, & in quas plenissimam exercerent jurisdictionem.

II. Ecclesias vero Exemptas Regulares, vel Seculares, Commendatas, vel minime Commendatas, cura animarum aliqua gravatas, vel nulla, potest, debetque quotannis Episcopus visitare, juxta Decreta Concilii Tridentini (1).

Nisi Monasteria Regularium intra annum coalescant in Congregationem aliquam & reformationem: convocabit illos Metropolitanus, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus, ut eos ad id hortetur. Si his monitionibus minus obtemperent, Episcopis posthac Diœcesanis subjicientur, tanquam Sedis Apostolicæ Delegatis (2).

Si Monasteria hæc in Congregationem unam consociata, animarum curam gerant, & aliorum, quam suæ familiæ secularium: poterit Episcopus visitare tam Regulares, quam Seculares, qui animarum curam administrabunt: nec Vicarii etiam amovibiles ibi constitui poterunt, citra ejus assensum, & postquam ejus examen subierint. Excipitur a Concilio Abbatia Cluniacensis aliaque Ordinum Capita, in quibus resident Abbates Generales, vel qui in Parochos & Parochianos jurisdictionem exercent Episcopalem & temporalem (3). Ea semper observata lege, ut nihil derogetur juri Episcoporum in iis locis, in quibus diutina possessione majoris ubique jurisdictionis gaudent Episcopi.

Parochiæ in perpetuum Monasteriis unitæ ab Episcopo visitabuntur (4); qui prohibebit etiam, ne deligantur ibi Vicarii temporarii, nisi hoc ipsum ille conducibilius judicet; quibus & tertiam partem fructuum assignare faciet, vel ut expedire censuerit. Congregatio Cardinalium præposita Regularium causis & negotiis, non censuit ab Episcopo visitari posse domum Parochi, ubi eam inhabitat solus Parochus Regularis ab ipso approbatus.

Si Monasteria in Congregationem redacta, nulla onerentur animarum cura, non possunt ab Episcopo visitari, quamvis commendata sint (5). Quia non conceditur ei, etiam ut Apostolicæ Sedis Delegato, jus visitationis, nisi in Monasteria Commendata, ubi Disciplina Regularis non viget.

Si Ecclesiæ Regulares nec animarum regimen sustineant, nec Commendatæ sint, non potest eas Episcopus visitare. In Ecclesiis Regularibus eas comprehendit sacra Congregatio Concilii, quæ Abbatiæ alicui vel unitæ, vel obnoxiæ, a Regularibus administrabantur (6).

III. Ecclesiæ, quæ nullius sunt Diœcesis, & quæ a Clericis, non a Monachis reguntur, ab Episcopo visitabuntur, cujus proximior est Cathedralis: si de eo autem minus liquet, ab illo Episcopo, qui ab Episcopo loci in Concilio Provinciali deligetur; & is eas visitabit tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus (7).

Ex quo constat non posse ab Episcopo visitari Ecclesias Regularium, quæ nullius sunt Diœcesis, quamvis cura animarum premantur (8). Quia Concilium non subjicit correctioni Episcoporum, nisi ea Monasteria curam animarum gerentia, quæ sunt in Epi-

(1) Sess. 7. c. 8. Sess. 21. c. 8. (2) Sess. 25. c. 8. (3) Sess. 25. 11. (4) Sess. 7. c. 7. (5) Sess. 21. c. 8. (6) Sess. 25. c. 20. (7) Sess. 24. c. 9. (8) Sess. 25. c. 11.

Episcopi cujusque Diœcesi: *In cujus Diœcesi sunt sita* (1).

Quanquam Regulares istæ Ecclesiæ nullius Diœcesis Commendatæ essent, non possent ab Episcopo visitari: propterea quod Concilium non donat Episcopos ea potestate, nisi in Monasteria Commendata Exempta, nec verbum facit ullum de iis, quæ nullius Diœcesis sunt; nec eam potestatem effundit in Ecclesias nullius Diœcesis, nisi quando seculares sunt (2).

Semel tantum Diœcesano Episcopo, vel ei, cujus Ecclesia Cathedralis proprior est, potestatem facit Concilium in Monasteria Regularia nullius Diœceseos, nempe ut cogantur stipis aliquid conferre, instituendo Seminario (3).

Ecclesiæ seculares, quæ nullius sunt Diœcesis, aut nullius Diœceseos finibus continentur (4), & tunc visitari possunt ab Episcopo, cujus proprior est Cathedralis: aut alicujus Diœceseos ambitu cinguntur, tumque Diœcesani Episcopi est eas visitare. Utrobique visitabit Episcopus, ut Delegatus Apostolicæ Sedis, & perinde Ordines litterasque Dimissorias conferet (5).

IV. Hactenus de Ecclesiis. Nunc de personis. Et primum de iis, qui nullius sunt Diœceseos.

Si Clerici sint nullius Diœcesis, visitabit illos Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus. Est enim a sacra Concilii Congregatione declaratum: cum Ecclesias visitare possit, posse & Clerum, populumque: Clericos istos Episcopali Synodo adesse debere: denique ab eodem & Ordines & Dimissorias accipere. Hæc est tota in eos Episcoporum potestas (6).

Si Regulares vero sint nullius Diœcesis, ab Episcopo visitari non possunt, cum Concilium hanc eorum potestatem coarctet ad Ecclesias seculares (7).

Etsi autem ab his Regularibus regerentur Parochiæ in Ecclesiis nullius Diœceseos, ne tunc quidem possent ab Episcopo visitari, quia non ei conceditur eo casu illa potestas, nisi in Ecclesias Exemptas, quæ sunt in Diœcesi. Constitutio Gregorii XV. iisdem ipsis Concilii utitur verbis, & eodem sensu donanda est, ut a Congregatione Concilii declaratum fuit (8).

Sicut non potest Episcopus hos Regulares visitare nullius Diœceseos, ita nec ullam in eos explicare jurisdictionem, nec illos cogere, ut Processionibus in publicis supplicationibus intersint, cum per Concil um non liceat, nisi Exemptos ad eas vocari. Ita declaratum est a Congregatione Concilii: a qua sedulo illud perpensum est, qui nullius sunt Diœcesis, Exemptos vocari non posse, ut qui nunquam fuerint subjecti (9).

Ab eadem rursus Congregatione Concilii declaratum est, ubi Superiores horum Regularium nullius Diœceseos Dimissorias illis ad Ordines concedunt, non posse eos ordinandos dimittere, nisi ad Episcopum propinquiorem, vel ad eum, cujus Diœcesi circumscripti sunt: ut ex Tridentino jam observatum est (10).

V. Hactenus de personis seu secularibus, seu Regularibus nullius Diœcesis. Venio ad Exemptos. Si Presbyteri seculares sint, quibus incumbat cura animarum, ii Episcopi visitationi, correptioni & jurisdictioni subjiciuntur in omnibus, quæ ad animarum salutem & Sacramentorum administrationem pertinent, juxta Concilium, & Constitutionem Gregorii XV. circa privilegia Exemptorum (11).

Si nullam animarum curam gerant, possunt ab Episcopo visitari, ut Apostolicæ Sedis Delegato (12). Possunt etiam causæ eorum criminales examinari, & pœnæ in eos decerni ab Episcopis, in cujus D œcesi resident, etiam extra tempus visitationis (13). Quod intelligitur de secularibus privilegio personali exemptis. Si exemptio enim communis esset loco & personæ, non posset Episcopus suam exerere jurisdictionem, nisi tribus casibus, de quibus infra.

Canonici, & Capitula Cathedralium Ecclesiarum & Metropolitanarum, visitationi & correptioni Episcopi subjiciuntur, etiam ut Delegati Sedis Apostolicæ, nulla Exemptio-

 num

(1) Sess. 21 c. 8. (2) Sess. 24. c. 9. (3) Sess. 23. c. 18. (4) Sess. 24. c. 9. (5) Sess. 23. c. 10. (6) Sess. 24. c. 9. (7) Sess. 24. c. 9. (8) Sess. 25. c. 2. (9) Sess. 23. c. 13. (10) Sess. 25. c. 10. (11) Sess. 25. c. 11. (12) Sess. 6. c. 3. (13) Sess. 14. c. 4.

num ratione habita (1). Præscripta est enim ratio & via, qua Episcopus jurisdictionem suam in Capitula Exempta exercere debeat sive tempore visitationis, sive alio quolibet (2).

VI. Sed si personæ sint Regulares Exemptæ, aut sedes illis est in Monasterio, aut extra. Si habitant extra Monasterium, visitari, & corripi possunt ab Episcopo, ut Apostolicæ Sedis Delegato, nimirum tempore visitationis, juxta Decreta Concilii (3). Pius IV. idem jus prorogavit etiam extra visitationem, si Episcopi in Diœcesi sua residerent. Apostatæ, qui ejecti sunt ex Regularium grege, & domo, ii jurisdictioni quoque Episcopi subesse declarati sunt a Congregatione Concilii. Denique Regulares exempti, & extra Monasteria commorantes, coram Ordinario conveniri possunt, tanquam Delegato Sedis Apostolicæ a personis miserabilibus, ut debita exsolvere cogantur (4).

Si exempti autem Regulares in Claustris manent, nulla ratione subjiciuntur nec visitationi, nec jurisdictioni Episcopali (5).

Et quanquam Decretali *Volentes in Sexto*, subjiciantur Exempti Episcopo, si vel crimen admissum, vel contractus invitus, vel res, de qua controvertitur, sita sit extra locum exemptum: quanquam denique ea Decretalis a Concilio Tridentino sit innovata: declaravit tamen sacra Concilii Congregatio, nullo horum casuum Regulares subjici Ordinario, quod sint specialiter privilegiati (6).

Æstimantur autem in Monasterio residere, quando commorantur in Parochiis illi unitis. Itaque si ibi aliquid criminis committant, quod nec ad animarum curam spectet, nec ad Sacramentorum dispensationem, Episcopus cognoscere de iis non potest, ut in Congregatione Concilii decretum fuit. Perinde habet juxta eandem Congregationem, si resideant in domo aliqua erigendo Monasterio destinata, sub unius Superioris regimine, & Regulæ observantia.

Eadem hæc exemptio porrigitur ad personas seculares, quæ resident & ministrant intra ambitum Monasterii, & sub obedientia Superioris degunt juxta Concilium Tridentinum, & Bullam Gregorii XIII. *Circumspecta* (7).

VII. Quæ cum ita se habeant circa Exemptos Regulares in Monasteriis suis commorantes, multæ supersunt species, in quibus subjiciuntur Episcopo, vel ex Decretis Concilii Tridentini, vel ex Bullis posteriorum Pontificum. Namque:

1. Si insiliant ipsi in administrationem alicujus Sacramenti sine Pastoris licentia, aut etiam accepta Pastoris licentia, si quid gravius peccent in ipsa administratione, Bulla Gregorii XV. de Exemptionibus, subjiciuntur jurisdictioni, visitationi, & correptioni Episcopi, ut Apostolicæ Sedis Delegati.

2. Bulla eadem Gregorii XV. correptioni Episcopi illos subjicit, ut Delegati Sedis Apostolicæ, quoties criminis aliquid committunt adversus eos, qui resident in Monasteriis Puellarum, aut contra earum clausuram, aut in administratione earum rei, & substantiæ temporalis.

3. Per eam quoque licet Episcopo per se, vel per Vicarium adesse, vel præesse electioni Abbatissarum, cum Superioribus Regularibus.

4. Per eam non licet Regularibus, ut Monialium sibi subjectarum Confessiones audiant, sine Episcopi approbatione.

5. Jubet eadem ipsa Gregorii XV. Constitutio, ut Regulares, qui bona administrant Monialium quotannis ad ratiocinia vocentur ab Episcopo coram Regularibus Superioribus. Potest etiam, cum justæ suberunt causæ, postulare Episcopus, ut Superiores Regulares his sive Confessoribus, sive Administratoribus alios subjiciant: & sin minus sibi pareatur, potest illos amovere.

6. Concilium Tridentinum Decretum innovans Concilii Lateranensis sub Leone X. adversus eos, qui libros typis edi curant sive nomine, & sine approbatione, jubet, ut Regulares approbationem petant Episcopi, vel ejus, qui ab eo ad id muneris fue-

(1) Sess. 6. c. 4. (2) Sess. 25. c. 4. (3) Sess. 6. c. 3. Sess. 14. c. 4. (4) Sess. 7. c. 14. (5) Sess. 24. 12. Sess. 25. c. 20. (6) Sess. 7. c. 20. (7) Sess. 24. c. 12.

fuerit delegatus (1).

7. Si negligant Abbates lectionem Scripturæ instituere, ubi commode fieri poterit, Episcopus ut Delegatus Papæ eos ad id compellet, remediis juris utetur: nec finet huic lectioni præfici quemquam, antequam ejus vitam, & doctrinam ipse examinarit. Quod tamen non debet ad eos trahi, qui ita prælegunt in Claustris Monasteriorum (2).

8. Ne in propriis quidem Ecclesiis possunt Regulares concionari, nisi accepta Episcopi benedictione: nec in alia quavis Ecclesia fine ejus licentia: nec denique in ulla prorsus Ecclesia *Episcopo contradicente* (3). Decreverat ante Congregatio Concilii, Regulares, qui in his contra Episcopum peccarent, plecti non posse nisi a Superioribus Claustralibus; ac Bulla Gregorii XV. eos hic correptioni subjecit Episcopi: accessit postea Congregatio Concilii sub Urbano VIII. qui speciali quodam Brevi declaravit quantum interesset inter denegatam ab Episcopo benedictionem, vel permissionem, qua repulsa non prohibetur Regularis prædicare in Ecclesia sui Ordinis; & expressam prohibitionem, tum enim omnio non potest, ne in sui quidem Ordinis Ecclesia.

9. Prædicationem interdicere debet Episcopus Regularibus, qui errores spargunt in propriis etiam Ecclesiis. A congregatione Concilii declaratum est, posse eum confessionem fidei ab illis ante exigere, quam prædicare permittat (4).

10. Regulares, qui Conservatores eligent, vel iis utentur, non ad eum modum, qui præscriptus est a Concilio Tridentino (5), & a Constitutione Gregorii XV. privantur voce activa, & passiva; eorumque Conventus Conservatorum opera, & tuitione per unius anni spatium uti non possunt, eoque tempore omnes eorum causæ judicio Episcoporum finientur. Si post annum cessent eligere Conservatores, & electionis chartam deferre ad Episcopi tabularium, jurisdictioni Episcopi subjiciuntur, donec id præstiterint. Denique novos Conservatores non subrogabunt, nisi quinquennio quoque, nisi legitimæ urgeant causæ, quas vel Pontifici, vel Episcopo, ut visum eis fuerit, approbabunt.

11. Juxta Concilium (6), & Concilii Congregationem, nec publicare Indulgentias possunt, quantumvis, vetustas, sine licentia Ordinarii: nec Collectas facere extra loca, ubi situm est eorum Monasterium nisi exhibita Episcopo licentia Superiorum: nec in alia Diœcesi, sine Diœcesani permissione; nec denique alios his publicis Collectis præficere, quam Ordinis sui Fratres.

12. Dominicanis. & Franciscanis concesserat Honorius III. (7) ut in Altaribus portatilibus celebrare possent, etiam sine licentia Episcopi. Hoc privilegium revocatum est a Concilio (8), & a Congregatione Concilii, moxque a Pio V. in Extravaganti anni 1566. qua Regulares omnes subjiciuntur Episcopis, eorumque mandatis super celebratione Missarum, atque adeo pœnis, si quid in ea re peccent.

13. Si Regulares Administratores sint Confraternitatum, vel Hospitalium, Episcopo rationes omnium reddent, suberuntque pœnis ab eo decernendis, si quid peccarint (9). Non ita autem res se habet in Fabricis Ecclesiarum suarum, ut a Congregatione declaratum est.

14. Si sint Confraternitates Laicorum in Ecclesiis Regularium, penes Episcopum erit jus eas visitandi, & rationes expendendi (10).

15. Declaratum est & illud a Congregatione, subesse Regulares Decretis Concilii (11) circa Ordinum interstitia. Itaque nec ad superiores possunt Ordines progredi, nisi inferioris muniis perfuncti sint; nec primo initiari Ordine sacro, nisi post annum quam Minores susceperint: nec creari Presbyteri, nisi integro interlapso anno post Diaconatum, nisi urget vehementior necessitas, quam edisseret Superior Claustralis in Litteris dimissoriis: sed in unius Episcopi ar-

(1) Trid. Sess. 4. Later. Sess 10. (2) Sess. 5. c. 2. (3) Sess 5. c. 2. Sess. 24. c. 4. (4) Sess. 5. c. 2. (5) Sess. 14. c. 5. (6) Sess. 22. c. 9. (7) C. Inhis de Privil. (8) Sess. 22. c. unico, de celebrat. Miss. (9) Sess. 22. c. 8. 9. (10) Ibidem. (11) Sess. 23. c. 11. 12. 13.

arbitrio, & potestate erit dijudicare, an dispensationi locus sit.

16. Non possunt Regulares Confessiones excipere Laicorum, ac ne Presbyterorum quidem secularium, nisi approbati fuerint ab Episcopo, cui pœnas dabunt, ut Delegato Sedis Apostolicæ, juxta Constitutionem Gregorii XV. si id tentaverint sine ejus permissione, aut ea temporis lapsu extincta, vel revocata (1).

Quippe Congregatio Episcoporum & Regularium, adeoque & Tridentina statuerunt. 1. Posse ab Episcopo approbari Regulares ad certum tempus, quo elapso elabitur & eorum potestas. 2. Posse approbari ad beneplacitum, donec revocetur indulta facultas. 3. Denique posse approbari, nullo certo limitato tempore: tumque si quid de novo peccetur in ipso Confessionum negotio, posse ab Episcopo revocari approbationem, nec teneri tamen illum Superioribus Claustralibus causas exponere revocationis. Sed quanquam nihil novæ culpæ incurrat, si a Vicario Generali tantum approbatus sit Regularis: potest illum Episcopus ad novum vocare examen; & si minus idoneum judicet, prorsus abjicere. Quod nequaquam potest, si examinaverat ipse, & in perpetuum approbaverat. Potest tamen is vel tum a successore revocari.

17. Jubentur a Concilio Tridentino (2) interesse Episcopali Synodo Exempti omnes, qui nulli subsunt Capitulo Generali, & qui interesse tenerentur, si nulla Exemptione gauderent. Qui Rectores sunt Parochiarum, vel aliarum Ecclesiarum secularium, tenentur & ipsi adesse, quamvis unitæ sint Ecclesiæ. Congregatio Concilii non censuit teneri Abbates, quibus nec Conventus sunt ulli, nec animarum cura. Si Regulares administrent Parochiam per Vicarium secularem ab Episcopo approbatum, sufficit, ut Synodo adsit Vicarius. Parochi, qui nullius sunt Diœcesis, adesse debent Synodo Episcopi propioris, a quo & visitari possunt.

18. Debet Episcopus collaborare cum Superiore Claustrali, ad definiendum numerum Monialium Regularibus subjectarum, juxta Congregationem Concilii, & Constitutionem Gregorii XIII. *Deo sacris virginibus* (3).

19. Nova non possunt erigi Monasteria Monachorum, vel Monialium, nisi de licentia Episcopi (4). Prohibuit Decreto quodam suo Clemens VIII. ne paterentur Episcopi nova construi Monasteria, nisi convocatis, auditisque Superioribus antiquorum ejusdem loci Monasteriorum, ut rescicant an iis alendis locus sufficiat. Aliud Decretum promulgavit Gregorius XV. quo vetuit novos exædificari Conventus, nisi vel redituum, vel eleemosynarum tanta foret copia, qua sustentarentur duodecim saltem Monachi, ut ne minoris ullos numeri esse permitteretur. Voluit denique Urbanus VIII. ut quæ posthac extruerentur Monasteria, in quibus pauciores essent, quam duodecim Monachi, ea jurisdictioni Episcopi & correptioni subessent.

Cum Pius V. in sua de clausura Monialium Constitutione, sanctæ Sedi reservaverit potestatem transferendæ Abbatissæ ab uno Monasterio in aliud, quod recens construitur: inde Fagnanus ait inolevisse morem, ut nova Monasteria ipsius Papæ auspiciis, & auctoritate erigantur, quanquam a Concilio Episcopis ea concessa sit potestas.

20. Possunt Regulares ab Episcopo plecti, ut Ordinis sui desertores, quando deprehenduntur extra Monasteria sine Obedientiæ charta, quo se cunque tegant fuco, & prætextu, quasi pergant ad Superiores, cum ne id quidem possint sine eorum licentia scriptis mandata (5).

21. Qui ad studia Universitatum generalia ablegantur Regulares, ii Episcopi jurisdictioni, & censuræ subsunt, nisi commorentur in Monasterio (6).

22. Episcopus ut Papæ delegatus, nullo non jure, nulla non potestate fretus est, ut clausuram Monialium strictissime servari cogat, earum etiam, quæ Regularibus parent (7). Censuit Congregatio Concilii, ad id eum posse visitare Monasteria, separatim interrogare Moniales, & clausuræ infra-

(1) Sess. 23. c. 15. (2) Sess. 24. c. 2. (3) Sess. 24. c. 2. (4) Sess. 25. c. 3. (5) Ibidem. (6) Sess. 25. c. 4. (7) Ibidem.

fractores canonicis pœnis comprimere.

23. Moniales Professæ non possunt egredi Monasterio, ad tempus quantulumcunque, nisi permittente Episcopo, juxta Concilium (1). Porro ex Bulla Pii V. non debet permittere Episcopus, nisi tribus his casibus, pestilentiæ, lepræ, incendii. Ex Concilio eodem Tridentino, ingredi in Monasterium nemo potest, nisi Episcopo vel Superiore permittente, prout Episcopo vel Regularibus subjicitur Monasterium, ut a Congregatione Concilii declaratum est. Sed sicubi consuetudine præscriptum esset, ut solus Episcopus eas licentias daret, etiam ad Monasteria Regularibus subdita, consuetudini standum esset, juxta Congregationis scita. Eodem se res habet modo de alloquendis ad cratem Monialibus. Si præscripta est consuetudo, ut id solus annuat Episcopus, ab ea discedendum non est. Alioqui eas licentias dabant Superiores Regulares in Monasteriis sui juris, quanquam Congregatio Episcoporum, & Regularium decreverit tandem ipsas quoque eas licentias vel tum ab Episcopo ipso subscribi debere.

24. Si cui Monasterio nulla sit Monialis satis idonea, quæ Abbatissæ locum vacuum impleat, poterat ex Concilio Tridentino (2) Episcopus ex alio Monasterio dignam accersere. Eam Pius V. potestatem Papæ integram servari voluit. Consensu Superioris Regularis confirmantur electiones Abbatissarum in Monasteriis Regularibus. Superioris est etiam Regularis, Confessarios ut designet Extraordinarios, juxta responsa Congregationis. At nunc servanda est Constitutio Gregorii XV.

25. Monasteria Monialium immediate subjecta Sedi Apostolicæ, reddita sunt nunc potestati Episcoporum, ut Papæ Delegatorum (3).

26. Si Ecclesiæ Monasterii incumbit cura animarum, non possunt ibi Regulares Vicarium constituere, etiam amovibilem, nisi post examen, & consensum Episcopi, aut ejus Vicarii Generalis (4). Congregatio Concilii decrevit non posse ab Episcopo ibi constitui Vicarios perpetuos: nec a Regularibus ipsis ibi debere Vicarios constitui, nisi Monachos revocabiles. Agit alibi Concilium de Parochiis unitis Monasterio, & potestatem facit Episcopo perpetuas ibi Vicarias constituendi, si necessarias existimet.

27. Nisi Monasteria, quæ nec Capitula habent, nec Superiores Generales, in unam se Congregationem consocient, ut posthac possint habere, saltem ubi interpellata fuerint a Metropolitano: jam tum & Conventus, & Monachi Episcopis subjiciuntur (5).

28. Debent in Ecclesiis suis Regulares publicare, & servare Censuras, & interdicta, quæ vibrarit Episcopus (6). Censuit sacra Congregatio non posse eos ad Mysteria celebranda admittere in suis Ecclesiis Presbyteros seculares aliarum Diœceseon, sine Episcopi scripto, quo id permittatur, si ita servari sanxerit Episcopus (7).

29. Mandatis Episcopi de Festorum celebratione parere debent Regulares, ex ipso Concilio (8). Quod declaravit Congregatio Concilii non spectare nisi ad Prædicationes in Evangelia Festorum dierum, nec enim teneri ad Officia ipsa Canonica immutanda.

30. Potest Episcopus dissidia omnia Exemptorum quoad prærogativas sedendi, aut procedendi in Processionibus, & Exequiis sine appellatione terminare (9).

31. Exemptos omnes Regulares Seculareseque potest Episcopus cogere, ut Processionibus intersint (10), nec abstinere Censuris juxta Congregationem, a quibus absolvi non poterunt, nisi ab Episcopo ipso, vel a Papa. Excipiuntur a Concilio, qui claustris, septisque suis nunquam egrediuntur. Excepit & Gregorius XIII. Monasteria, quæ absunt ab urbibus plus, quam dimidio milliari (11).

32. Si Regularis in Monasterio degens, extra Monasterium tamen grave facinus perpetravit, quod offendiculo plebi fuerit, corripi debet a Superiore Regulari intra tempus ab Episcopo præscriptum; alioqui & exau-

(1) Sess. 25. cap. 5. (2) Ibidem. (3) Sess. 25. cap. 7. (4) Sess. 25. cap. 9. (5) Sess. 25. cap. 11. (6) Sess. 7. cap. 7. (7) Sess. 25. cap. 8. (8) Sess. 25. cap. 12. (9) Ibidem. (10) Sess. 25. cap. 13. (11) Ibidem.

& exauctorabitur Superior, & Monachus Episcopo pœnas dabit. Addit Clemens VIII. in speciali Constitutione anni 1596. si Superior Monachum sceleris reum in aliam ablegeet Diœcesim, cogendum esse, ut eum revocet tempore, quod præfiniet Episcopus: alioqui alterius Diœcesis Episcopus a Collega, & Coepiscopo monitus fugacem Monachum pœnis subjiciet. Declaratum est autem a Congregatione tunc peccari extra Monasterium, cum peccat Monachus in Ecclesia ipsa Monasterii, nisi fores essent occlusæ, & soli adessent Monachi. (1)

33. Novitiorum renuntiationes, & obligationes, quæ fiunt bimestri spatio ante professionem, irritæ sunt, nisi fiant cum licentia Episcopi, vel Vicarii ejus Generalis. Potest & Censuras intentare Episcopus, ut cogat Monasteria, Novitiis sua omnia restituere, si qui ante professionem resiliant (2).

34. Episcopi est per sese, aut per delegatum examinare, an Sanctimoniales plena libertate, quæ duodecim annis majores sunt, religiosum induant habitum, ac deinde suo singulæ tempore profiteantur: & an illæ, quæ habitum induerunt sacrum ante annum ætatis duodecimum, ætate deinde legitima, & libertate plenissima professionem edant. Tenetur quippe Præpositam Monasterii Episcopum monere, uno ante mense quam fiat professio: alioqui arbitrio Episcopi suspendetur (3).

35. Nullitas professionis non potest dijudicari, nisi a Superiore Regulari, & Episcopo conjunctim. Sive, ut declaravit Congregatio Concilii, Monachus absolvi se petat, sive Monasterium eo se cupiat exonerari (4).

36. Si Capitula, vel Provinciales supinius agant, nec executioni mandent decreta Concilii Tridentini (5), quæ ad Reformationem pertinent: supplebunt in eorum vicem Concilia Provincialia, & Regulares ejusdem Ordinis designabunt, qui rem perficiant.

37. In Ecclesiis ubi ante quadraginta annos quarta pars obventionum exequialium, ad Cathedralem, vel ad Parochialem Ecclesiam spectabat, eadem illis redintegrabitur, nulla habita ratione privilegiorum, quibus exinde attributæ fuerant, vel Monasteriis, vel aliis piis locis (6).

38. Si quo Monachus publico se crimine illaqueavit excommunicatione, censuit Congregatio Concilii, illum ab Episcopo denuntiari excommunicatum, ut vitari possit.

39. Censuit eadem Congregatio, idque a Gregorio XIII. confirmatum est, Religiosos sancti Joannis Hierosolymitani, qui in Episcopos graviter delinquebant, quique eorum jurisdictioni adversabantur, posse corripi, plectique ab iisdem Episcopis.

40. Declaratum ab eadem est non posse Regulares Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum palam, & cum pompa suis etiam in Ecclesiis exponere, nisi justa & publica causa, quam Episcopus approbasset: pro necessitatibus enim privatis unum id annuitur, ut sacratissimi Tabernaculi valvulas aperiant.

41. Decretum ab eadem est anno 1625. & ab Urbano VIII. confirmatum, ut posthac Monasteria, ubi ali non possent duodecim Monachi, Episcopi subsint jurisdictioni, & correptioni.

42. Urbanus VIII. Constitutione sua *In suprema* anno 1627. Ordinarii jurisdictioni subjecit Monachos omnes pecuniæ adulteratores.

43. Monasteria omnia, ubi non saltem sex Monachi sunt, quorum quatuor sint Presbyteri, Episcopi jurisdictioni subjiciuntur.

VIII. Hactenus ex Fagnano (7), qui idem ipse rursus alibi promit Censuram Alexandri VII. Papæ anno 1679. contra aliquas propositiones Mendicantium Andegavensium, qui Tridentino Concilio non posse jactabant sua coarctari privilegia in Galliis, quæ ejus necdum admisissent nisi Decreta fidei: approbationes Confessariorum ab Episcopis nec limitari posse, nec revocari: posse Exemptos sine licentia Episcoporum absolvere a peccatis, quæ illi sibi reservassent: posse Mendicantes a Magistratu civili mandata deposcere ad concionan-

(1) Sess. 25. cap. 14. (2) Sess. 25. cap. 16. (3) Sess. 25. cap. 17. (4) Sess. 25. cap. 19.
(5) Sess. 25. cap. 22. (6) Sess. De refor. cap. 13. (7) In l. 2. Decr. p. 2. pag. 104.

nandum, cum Episcopi dare detractabant. Pontifex propositiones has omnes accuratissimo præmisso examine proscripsit.

IX. Profertur alibi (1) ab eodem Fagnano Decretum Innocentii X. & Responsio Congregationis Cardinalium super dissentionibus in India exortis inter Episcopum Angelopolitanum, & Jesuitas; ubi confirmantur quæ supra attigimus circa Confessiones, & Prædicationes; & potestas, qua Gregorius XV. armavit Episcopos, ut Centurarum fulmina excutiant in Regulares, qui ab his Decreris deviabunt. Ex quo illud existit, non potuisse Conservatores, quos Jesuitæ elegerant, tela excommunicationis in Episcopum, & Vicarium ejus Generalem intorquere.

Ceterum eadem hæc ipsa Cardinalium Congregatio eodem tempore. respondens ad multas quæstiones ab eodem Episcopo Angelopolitano propositas, declaravit, nec Jesuitas, nec Regulares ullos præsidio Conservatorum suorum subducere se posse ei subjectioni, qua eos Tridentinum Concilium subjicit Episcopis: si qua autem venditarent privilegia, quæ his Decretis Tridentinis eximerent, jure exigere Episcopos, ut ea sibi repræsententur: si qua caligo verbis privilegiorum subesset, recurrendum esse ad Sedem Apostolicam; grangias, cellas, aliaque loca, ubi unus, & alter tantum esset Monachus, non gaudere Monasterii privilegiis, nec ibi posse servis, rusticisque ad Pascha Eucharistiam administrari, postremo Decretum quidem illud Congregationis Episcoporum, & Regularium anno 1615. editum, quo cavetur, ne Episcopi suspendant Confessarios simul omnes unius Monasterii, nisi consulta Congregatione ipsa: Decretum, inquam, illud, non porrigi quidem ad Episcopos Indiarum: nec tamen uti eos debere ea potestate, nisi gravissimis de causis, super quibus sacra Congregatio eorum conscientias oneraret.

Rursum alibi (2) refert idem Fagnanus Responsa Congregationis Concilii ad dubia quædam circa Bullam Gregorii XV. anno 1622. quibus constat non posse visitari ab Episcopo nec sanctissimum Sacramentum, nec Tribunalia Confessariorum, nec Altaria Ecclesiarum Regularium, quibus nulla imminet cura salutis secularium personarum, concessa Episcopis in Regulares jura non porrigi ad eos, qui nullius sunt Diœcesis, aut in eos, qui jurisdictionem obtinent Episcopalem, approbatos ab Episcopo ad excipiendas secularium Confessiones, non statim approbatos censeri posse ad Confessiones Monialium; nec approbatos ad unum Monasterium, ad alia approbari.

Advertit denique idem Scriptor Cappellas ipsas Regias, & earum Cappellanos, nullis se tueri posse privilegiis, ut non visitentur ab Episcopo, juxta Decretum Concilii (3) a sacra Congregatione declaratum. Verum extra visitationem illibata constare earum privilegia, juxta idem Concilium (4), in quo innovatur Decretalis Innocentii III. *Cum Cappella* (5).

X. Unum hoc obiter addam de locis nullius Diœcesis, cujusmodi memorandum exemplum oculis subjicit Ordericus Vitalis anno 1050. Cum enim dominus cujusdam in Normannia latifundii didicisset ab incolis loci, se nullius esse Diœcesis: *Dixerunt se nullius Episcopatus esse:* subjecit se ipse, cum aliis quibusdam Nobilibus, quorum prædia ejusdem conditionis erant, *quæ terræ simili libertate abutebantur*, Episcopo Lexoviensi, quem inter vicinos Episcopos pietate insigniorem compererat (6). Indulgeat suo quisque ingenio, ut existimet, an ea fuerit olim Episcoporum incuria, an incogitantia.

Censent Canonistæ (7) triplicis esse generis loca nullius Diœcesis, origine, privilegio, præscriptione: & quæ sunt ab origine, ea olim prætermissa fuisse in ea partitione, quæ facta fuit Episcopatuum. Verum hæc partitio prorsus commentitia est, nec fieri potuit, nisi per lentissima Evangelicæ prædicationis incrementa, adeo ut exordia Ecclesiarum singularum lateant fere, & doctissimos fallant. Incogitantiæ ergo potius tribuerim, vel forsan etiam negligentiæ, hanc

(1) In l. 1. Decr. p. 2. pag. 394. (2) In l. 5. Decret. p. 2. pag. 64. (3) Sess. 6. c. 4. (4) Sess. 26. c. 6. (5) Sess. 24. c. 11. (6) Du Chesne Hist. Norman. p. 464. (7) Fagn. in l. 3. Decret. p. 1. pag. 279.

hanc tam diutinam harum Ecclesiarum ab aliis sejunctionem.

Privilegio autem potest Ecclesia quæpiam bifariam nullius esse Diœcesis. Puta cum Episcopalis aliqua Sedes extinguitur, ut Ecclesia Montis Cassini, cui suus fuit olim Episcopus, & quæ extincto Episcopatu facta est nullius Diœcesis. Repudiata est enim a sacra Congregatione improba eorum spes, qui volebant Episcopalem adhuc Ecclesiam esse, aut propriam illi adhuc superesse Diœcesin.

Vel cum Papa bipartitur Episcopatum aliquem, aut aliquam ab eo partem abscindit, in qua Prælatum inferiorem instituit, eum jurisdictione quasi Episcopali. Si hæc portio scissa sit in extrema Diœceseos ora, tunc Ecclesia illa nullius Diœcesis, & in nulla Diœcesi erit. Cujusmodi est Abbatia Castri Durandi, ab Episcopatu Urbinate scissa. Si vero ea portio truncata a reliqua Diœcesi in meditullio ejus sit, tum ejus Ecclesia in Diœcesi, non tamen de Diœcesi erit, immo nullius Diœcesis erit. Ejus generis est Abbatia sancti Joannis in Episcopatu Theatino.

Denique præscriptione fit Ecclesia aliqua nullius Diœcesis (1), cum Prælatus inferior præscribit jurisdictionem omnem Episcopalem in Clerum, & in populum portionis alicujus Diœceseos Episcopalis, possessione annorum quadraginta, quæ fit cum titulo, vel immemoriali. Sunt Canonistæ, qui negent id fieri posse; portenti enim simile esset corpus biceps. At contra alii dicunt, negari non posse, quin jurisdictio Episcopalis possit præscribi. Tunc ergo non corpus biceps, sed ex uno duo fieri corpora, suo quæque capite instructa. Missam facio quæstionem, quam idem Fagnanus (2) ventilat: An Abbates qui nullius sunt Diœceseos, & quasi Episcopali jurisdictione gaudent in Clerum, & populum, possint cognoscere de causis matrimonialibus.

XI. Quæ prolata hic sunt a nobis Decreta, magna ex parte confirmata & innovata invenies in Comitiis Generalibus Cleri Gallicani (3), annis 1625. 1635. 1645. Superiores Regularium Parisiensium his Cleri statutis subscripsere. Consuli possint & Edicti Blesensis articuli 25. 26. 27. & 30. Articuli item 6. & 7. Edicti anni 1596. Item & 4. Edicti anni 1619.

XII. Denique Clemens X. anno 1670. Bullam *Superna* promulgavit, qua potestati subjecit Episcopi, & pœnis ab eo decretis Regulares, qui eo expresse prohibente prædicarint: si in una approbati Diœcesi, in aliam migrent, ubi non sint approbati, non posse ibi excipere Confessiones eorum, qui primæ sunt Diœcesis incolæ: approbatos ad Confessiones secularium, rursus approbandos esse ad Monialium; Regulares, qui Confessiones excipiunt aliorum sui Monasterii Regularium, posse excipere & secularium domesticorum, & commensalium, non aliorum, qui ministrant quidem & ipsi Regularibus, non autem eandem domum incolunt; quibus facultas est absolvendi a casibus Papæ reservatis, non statim posse a reservatis Episcopo, nisi ipse concesserit: denique Confessarium in una approbatum Diœcesi, posse ibi absolvere Pœnitentes alterius Diœcesis a casibus Episcopo alterius hujus Diœcesis reservatis, non reservatis autem in ea Diœcesi, ubi ipse Confessiones excipit: nisi intellexerit fraudulente, & ad declinandam Episcopi sui auctoritatem, hosce Pœnitentes ab altera in alteram Diœcesin ventitare.

XIII. Ceterum si tam frequenter non in hoc tantum capite, sed & tota in hac lucubratione nostra, Fagnani nomen, & laus, & excerpta commendantur, id eo factum est, quod compertum sit, per annos amplius quinquaginta, & eo ipso tempore, quo hæc ipsa scriberentur, plerumque præfuisse illum negotiis & causis omnibus, consultationibus, deliberationibusque Ecclesiæ Romanæ. Tantæ & tam diutinæ rerum experientiæ accesserunt studia, & meditationes. Non tam illum ego ut Canonistam suspexi, quam ut historicum, restemque locupletissimum rerum in Romanis Tribunalibus definitarum. Quæ ex eo a me excerpta sunt, ea ad accuratissimas pietatis, & san-

(1) Ibidem. (2) Fagn. in l. 5. Decret. p. 2. pag. 14. &c. (3) Memoires du Clergé ultimæ edit. Tom. 1. pag. 694. & seq.

& sanctioris disciplinæ regulas accommodatissima sunt. Si quando ab iis ille discedit, quæ a Scriptorum Gallicanorum doctrina, & a Jurisprudentia nostra forensi abhorrent, ea ego ne attigi quidem, ut quæ aliena prorsus essent a meo instituto.

CAPUT XLI. *P. 4. l. 1. c. 58.*

De Exemptionibus Capitulorum Cathedralium. Exemptiones quorumdam Episcoporum. De Episcopis Monasteriorum.

I. Exempla exemptionis quorumdam Capitulorum.

II. Immunitas Capituli Lincolnensis a Rege concessa, a Legatis Pontificiis, ab Episcopo proprio.

III. Antiquissima origo harum immunitatum inde est, quod ad communis vitæ societatem perduci & constringi non potuerint Canonici, nisi interiori jurisdictio adjiceretur Capiti, vel Decano.

IV. Incredibilis multiplicatio harum Exemptionum.

V. Limites ei præscribuntur a Concilio Constantiensi.

VI. Earum aliquæ auctoritatem nactæ ex ipso Juris Civilis contextu.

VII. Capitula exempta Episcoporum visitationi, & correptioni subjecit Concilium Tridentinum.

VIII. Cur Hispania omnia, Italiæ nulla Capitula a jurisdictione Episcopi immunia sint.

IX. De potestate dandi Litteras dimissorias.

X. De Privilegiis, quæ ipsi contulerunt Episcopi.

XI. Cur Capitula Galliarum intercesserint promulgationi Concilii Tridentini.

XII. De Capitulis Cathedralibus, quæ non Episcopi, sed Archiepiscopi immediatæ jurisdictioni subjiciuntur.

XIII. Mira, & varia potestas Archiepiscopi Cantuariensis in Diœcesibus Suffraganeorum suorum.

XIV. De Archiepiscopo Strigoniensi.

XV. De Capitulis Provinciæ Remensis.

XVI. De Episcopo Veronensi.

XVII. De Episcopis a Metropolitani obedientia absolutis.

XVIII. De Metropolitanis nulli Primati obnoxiis.

XIX. De Abbatiis, quibus proprius fuit Episcopus.

XX. De Abbate Cardinali Vindocinensi.

I. Etsi raro, aliquando tamen tam asperos, & impotentes experta sunt Capitula Episcopos, ut & ipsi privilegiis se munire studuerint. Inter Epistolas Alexandri III. Papæ (1) amarulentissimæ leguntur querelæ Capituli Aurelianensis de Episcopi sui infestationibus. Hic idem Pontifex a Capitulo Cabilonensi interpellatus, quod Episcopus rejiceret eos omnes, qui ei offerebantur instituendi ad regendas Parochias Capitulo obnoxias: concessit, ut ter repulsam passi a Cabilonensi, præsentarent illos Augustodunensi, ut ab eo instituerentur in Parochiis vacantibus; denique prohibuit, ne interdici ab Episcopo Cabilonensi, suspendi, vel excommunicari possent Clerici Ecclesiæ suæ Cathedralis, nisi monito prius Capitulo, si vel maxime præsto esset Capitulum, ut in reos animadverteret. Meminit Matthæus Paris (2) Episcopi Lincolnensis, qui visitationem Capituli aggressus est præter consuetudinem, quæ id juris Decano vindicabat. Ita ille anno 1239. *Ut postposito Decano Lincolniensi: ab ipso Episcopo contra consuetudinem Ecclesiæ infra tempus, cujus non extat memoria, visitarentur.* Ea ergo immunitas consuetudini potius, quam privilegio superstructa fuerat.

II. Viderit tamen Matthæus Paris, an id satis concinat cum alia ejus narratione anni 1241. nimirum Willelmum Ruffum Angliæ Regem innovata, & quasi a fundamentis restaurata Lincolnensi Ecclesia, ipsaque Episcopi Sede, post diuturnum interregnum, duos accersivisse Cardinales Legatos, octo Archiepiscopos, Episcopos sex-

(1) Post Ep. 105. (2) Append. 3. Ep. 7.

sexdecim, qui consensione unanimi statuerunt, ut Canonici seculares Cathedralis hujus Ecclesiæ subjicerentur visitationi, & correctioni Decani: si quis eorum vero contumacior esset, uno & altero anno a Beneficio suspenderetur; si ne ea quidem pœna frangeretur ejus contumacia, tum vero res ad Episcopum devolveretur. Si vero ne Episcopo quidem cederet cervicosus, & pertinax Canonicus, tum potestatem suam interponeret Rex, & Beneficio spoliatum gravioribus pœnis coerceret. Habes hic Capituli & primariam institutionem, & primævam libertatem ab ipsa sui origine, confirmatam a Papa, a Rege, ab Archiepiscopo, ab Episcopo proprio, & ab aliis Episcopis compluribus. Ita jure devoluto duntaxat Episcopus in Capitulum suam explicabat jurisdictionem, cum Decanus cessabat, vel Canonici a Decano canonice correpti non resipiscebant.

III. Non abludit a vero complures Capitulorum Exemptiones hujus persimiles fuisse. Cum enim Capitulum Congregatio quædam esset communis vitæ vinculo sibi colligata, rerum ipsa natura, & necessitas cogebat, ut auctoritate quadam speciali muniretur Superior, veluti Caput in membra, maxime inter initia, ubi sincera fervebat pietas, & ubi jurisdictio plurimis leniebatur blandimentis, & occulte tantum exserebatur. Recentissimæ Congregationes Ecclesiasticæ exemplo esse, & argumento possunt. Etsi enim nihil omnino Exemptionum affectent, & Episcopo omnino subesse se glorientur: non possunt tamen Episcopi, quin regimen, monitiones, correptionesque permittant prorsus Superioribus ejusdem cœtus, ipsi ad insolitos tantum, & graviores casus auctoritatem suam interposituri. Interim vero arbitrariæ hæ concessiones senescunt, & vetustate roborantur, præscribunturque. Denique Episcopus Lincolniensis anno 1243. Romæ obtinuit juxta eundem Matthæum Paris, quod contentebat, eique Innocentius IV. Pontifex jus visitandi Capituli restituit, non concessa tamen illi correptione Canonicorum, nisi si quando Decanus officio fungi cessaret. Probabile cum primis est, in fundatione ipsa ita indultum esse Decano visitandi jus Capituli, ut eo non fraudaretur Episcopus, ubi & ipsi Capitulum visitare collibuisset.

Iniquo tulit animo Exemptiones B. Bernardus, earumque amatores quosdam infanos vehementer insectatus est. Nec tamen unquam Capitulorum ille lacessivit Exemptiones. Cujus rei facilis & obvia ratio est, quod eæ rariores tunc essent, vel quod a Capitulo ad Episcopum semper provocatio esset, vel rursus quod eæ libertates Capitulares collatæ essent ab Episcopis ipsis, qui earum Congregationum & Capitulorum fundamenta jecerant, instruxerantque privilegiis adversus sive levitatem, sive importunitatem successorum, ut supra ostensum est, vel quod in partitione rerum facta olim inter Episcopos, & Canonicos, ita utrisque convenerat, ut infra exemplis declarabitur.

Juvabit & alia ejusdem rei exempla hic protulisse, quo constet, Præpositorum & Decanorum antiquissimam in Canonicos jurisdictionem illam ipsam fuisse ab origine, quæ a disciplina claustrali quasi sua sponte promanabat, cum non possent Episcopi non aliqua impartiri auctoritate eos, quos Congregationi a se institutæ præficerent. Memorat Thomas Cantipratensis, qua pœna Decanus Capituli cujusdam in Germania, & Capitulum ipsum affecerint Canonicum flagitiosa libidine maculatum; nempe carcere, & virgis in Monasterio, ut culpam lueret (1): *A fenibus Concanonicis & Decano ab ingressu Ecclesiæ arctatus est, & infra septa Monasterii quasi pro agenda pœnitentia in loco ad hoc deputato reclusus; qui humiliter pœnam suscipiens, flagellabatur interim a Decano, & gravibus conviciis culpabatur.*

Promitur ab eodem alibi (2) stupendum documentum austeritatis Decani Remensis in Canonicum, & Archidiaconum ejusdem Ecclesiæ, qui Regia cognatione fulgebat, & in Catalaunensem Episcopum jam electus erat. Crimini dabatur, quod interfuisset exequiis Episcopi Leodiensis sine veste Ca-

(1) L. 1. c. 7. num. 5. (2) L. 2. c. 39. num. 2. 3.

Canonicorum propria. Inexorabilis censor Decanus nudari illum in Capitulo jussit, virgisque sua ipse manu cecidit. Archidiaconus adeo non ea inclementia exasperatus est, ut Decano plurimas ageret gratias, Capituloque congratulatus sit, quod tam diligens, & accurata vigeret ibi legum Canonicarum custodia. Nepos hujus Decani apud Atrebatum Canonicus cum esset, annua suspensione Beneficii mulctatus est ob carnis lapsum. Decano Atrebatum profecto cum alio maturaret, Capitulum ejus urbis arbitrio ejus causam pœnamque nepotis commisit. Ille adeo non remisit quidquam, ut decreverit altero rursus anno protrahi eam Beneficii suspensionem. Ab hac claustrali disciplina non appellabatur ad Episcopos, sicut ne nunc quidem in Claustris. Idque quodammodo in Concilio Tridentino innovatum est.

IV. Exemptiones Capitulorum veræ an supposititiæ excreverant jam in immensum fere anno 1277. quando Episcopi Provinciæ Remensis in unum quodammodo confœderati sunt corpus & in unam causæ societatem, ut munimenti sibi aliquid adversus Capitula sua compararent. Sed multo magis illæ excreverant temporibus Concilii Viennensis (1), cum deliberatum in eo sit de iis revocandis prorsus, sicut & de Regularium privilegiis. Pervolutabis, si vacat, Tractatum Jacobi de Thermis, Abbatis Caroliloci (2), Ordinis Cisterciensis, ubi profert quæ adversus privilegia Canonicorum & Capitulorum objiciebantur, eaque refellere nititur, quanquam ea velit multo minus plausibilia esse, quam Monachorum, quibus non est cum Episcopo conjunctio tam arcta, nec tam intima necessitudo. Anno rursus 1395. omnia Capitula Provinciæ Remensis novo se fœdere constrinxerunt, & Conventum generalem & annuum suis Deputatis indixerunt apud Augustam Veromanduorum (3).

V. Sed eo maxime schismatis tempore, quo fœdissime dilaniata est Ecclesia post obitum Gregorii XI. eo, inquam, maxime tempore libertates istæ Capitulorum latissime propagatæ sunt (4). Ideo & Concilium Constantiense (5) omnes illas rescidit, revocavitque, quæ exinde concessæ fuerant sine consensu Episcoporum, & ore Martini V. spopondit, nullas amplius indultum iri, nisi vocatis quorum interest, & causa diligentissime excussa: *Insuper non intendimus exemptiones de cetero facere, nisi cognita causa, & vocatis quorum interest.*

VI. Sed bona tamen fide fateri cogimur, fuisse Capitula vere & legitima exempta, & quorum libertatibus textus ipse Juris Canonici suffragaretur. Caput enim *Irrefragabili*, quod ab Innocentio III. & Concilio Lateranensi IV. promulgatum est, disertis verbis confirmat, esse Capitula, quibus consuetudo jus peperit Canonicos corripiendi: *Excessus Canonicorum Cathedralis Ecclesiæ, qui consueverunt per Capitulum corrigi.* Additque si intra legitimum tempus a Capitulo pœnæ in reos non decernantur, eam potestatem ad Episcopum tunc devolvi: denique non posse a Capitulo Ecclesiam interdicto subjici, nisi gravissimis & manifestis de causis. Ostiensi Cardinali placet non potuisse ab his Capitulis pœnas infligi, nisi leviores, & quidem de plano, sine figura judicii. Jam sæpiuscule monuimus ejusmodi fuisse prima quasi rudimenta ejus jurisdictionis. At exinde consuetudo, præscriptio, & privilegium Capitulis quibusdam addiderunt jurisdictionem Episcopali proximam, & quasi Episcopalem, ut Canonistæ alii consentiunt, utque a Tridentino ipso insinuari videtur.

VII. Arctiores quidem limites ab hoc Concilio Exemptionibus Capitulorum circumscripti sunt. Subjiciuntur enim Episcopi visitationi, quoties illi libitum fuerit; subjiciuntur & ejus correctioni, etiam extra tempus visitationis; etsi non teneatur monere Episcopus, & tempus præfigere, aut expectare dum in culpa sit Capitulum cessatione sua (6): *Capitula Cathedralium, & aliorum majorum Ecclesiarum, illorumque personæ nullis exemptionibus tueri se possint, quominus a suis Episcopis per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur* ad-

(1) Conc. tom. 11. Part. 1. pag. 1032. (2) De Chaalis. (3) Bibl. Cister. Tom. 4. p. 300.
(4) Spicil. tom. 12. pag. 76. (5) Sess. 43. (6) Sess. 6. c. 4. Sess. 25.

adjunctis, juxta Canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica possint, & valeant. Unum id intereit, quod extra tempus visitationis Episcopus duos ex Canonicis Adjunctos sibi habere debeat, a Capitulo ipso deligendos initio cujusque anni, & delegandos, ut cum Episcopo de causis Canonicorum cognoscant. Nisi quando agitur de gravioribus sceleribus; tum enim ne eorum conscii aufugiant, potest Episcopus solus litis summam instituere, quo manus illis injiciantur. Si duo Adjuncti negligerent, aut detrectarent cum Episcopo conniti ad judicium illud, censuit sacra Congregatio ad Metropolitanum, aut si ea Ecclesia Metropolitana sit, ad Papam confugiendum esse, ut cogantur Adjuncti impigre officio fungi.

VIII. Ita Fagnanus (1), qui ibidem testatur Capitula Italiæ omnia secundum jus commune Episcopi subesse, contra autem Hispaniæ omnia soluta esse ab Episcopi jugo. Non facile est divinare, quæ sit hujus tantæ discrepantiæ origo. Cum vel maxime Italia tanto propius absit ab ipso exemptionum, & libertatum fonte. Sed mox idem Fagnanus refert transactionem initam inter Episcopum & Capitulum Abulensis civitatis in Hispania; qua potest Decanus pœnas sumere a noxiis, eoque cessante jus illud ad Episcopum devolvitur. Auctores vitæ sanctissimi Archiepiscopi Braccharensis, Bartholomæi de Martyribus, animadvertunt, olim quidem jurisdictionem omnem Archiepiscopo communem fuisse, & Capitulo Braccharensi; sed tandem transactione temporalem jurisdictionem omnem Archiepiscopo attributam fuisse, spiritalem partim Archiepiscopo cessisse, nempe in Parochias Diœceseos, partim Capitulo, videlicet in Parochias urbis. Constat ergo in Hispania ipsa exemptionem & jurisdictionem Capitulorum superstrui persæpe voluntati Episcoporum, & conventionibus eorum cum Capitulis.

Cum paullo post annum Christi septingentesimum Mauri Africani in Hispaniam se effudissent, eamque omnem subegissent, Episcopi ipsi cum copiis militaribus Regi, Regnique exercituum Præfectis adgregaverunt se per plura secula, ut urbes, ut civitates, ut Ecclesias, seque ipsos exturbatis Saracenis recuperarent. Interim vero opportunum, immo pene necesse fuit, ut Capitula jurisdictionem in sese, in Canonicos, in Ecclesias urbanas capesserent, præriperentque; quod in Italia locum habere non potuit.

IX. In Concilio Tridentino (2) ea rursum potestate spoliata sunt Capitula, ut ne Dimissorias ad Ordines litteras dare possint, aut Ordinationes celebrari facere, nisi elapso primo anno post obitum Episcopi: illis tantum exceptis, qui Beneficio suo arctantur, ut intra annum ordinentur. Pœnas constituit Concilium in immorigeros, sive Canonicos, sive alios quoscunque, qui Sede vacante succedunt in administrationem potestatis Episcopalis. Denique aufert Concilium (3) tum Abbatibus exemptis, & nullius Diœceseos, tum Capitulis privilegio idoneo munitis, potestatem conferendi Tonsuram, & minores Ordines aliis quibuscunque, quam Regularibus sibi subjectis, & dandi litteras Dimissorias Clericis secularibus, refuso hoc omni jure in Episcopos, in quorum Diœcesi sunt.

Nec desunt tamen interpretes Canonum, quibus videantur Abbates jurisdictione quasi Episcopali utentes, posse etiamnunc post Concilium Tridentinum condonare Dimissorias ad Ordines aliis, quam sibi subditis Regularibus. Sed non satis illi perpendunt, quod cum Concilium eo jure exuat Abbates nullius Diœceseos, exuit & eodem eos omnes, qui quoquo modo jurisdictionem assecuti sunt Episcopalem.

Si hoc autem loco Concilium non agit, nisi de Abbatibus nullius Diœcesis, qui ambitu alicujus Episcopatus continentur: id eo factum est consilio, quod tunc potestas dandi Dimissorias servetur Episcopo Diœcesano. Si enim Abbatia & nullius est Diœcesis, & in nulla, a sacra Congregatione tunc ea potestas assignata est Episcopo, cujus propius abest Ecclesia Cathedralis. Declaratum ergo ab eadem est, nec Ab-

(1) Fagn. in l. 1. Decret. Part. 2. p. 419. (2) Sess. 7. c. 10. (3) Sess. 23. c. 10.

Abbati Montis Cassini, nec Sublacensi, nec Castri Durandi, quibuscumque privilegiis confidant, quidquam superesse facultatis dandi Dimissorias secularibus personis, aut aliis, quam Regularibus sibi subditis: quamvis hæc Abbatiæ commendatæ essent Cardinalibus (1).

X. Cum revocata sint a Concilio Tridentino (2) privilegia omnia ab Apostolica Sede concessa, immo & omnia alia, quæ suis Episcopis extorquere potuissent Capitula, ut ne ab Ordinario visitari possent, vel corripi: atque *nullis concordiis, qua tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint:* propositum fuit Romæ, an ea revocatio complecteretur concordiam, seu transactionem anni 1449. inter Episcopum & Capitulum Atrebatense, qua absolvebatur omnino Capitulum a jurisdictione Episcopi, maxime postquam Eugenius IV. eam concordiam ratam esse jusserat (3). Opinabantur complures non concordiam eam esse, sed privilegium ab Episcopo concessum, quod ibi Episcopus omnia commodaret, & nihil vicissim reciperet: cum in concordiis, & transactionibus mutua esse debeat compensatio incrementi, & detrimenti (4). Declaravit quidem sacra Congregatio, non esse revocatas a Concilio eas transactiones, quæ a Papa confirmatæ sunt: sed hoc intelligendum de iis, quæ confirmantur non in forma communi, sed causa cognita, & de scientiæ plenitudine.

Denique responsum est a Congregatione convenienter verbis ipsis Concilii (5), posse Episcopum visitare suum Capitulum sive solum, sive iis sibi adjunctis, quos maluerit, sive Canonicis, sive aliis. Ad Capitula tantum exempta, & quidem extra tempus visitationis pertinet ea lex, ut Adjunctos sibi duos assumat ex corpore Capituli (6).

XI. Non est ergo, quod miremur, si toties Capitula Cathedralia Galliarum intercesserint publicationi Concilii Tridentini in Galliis, cum in eo usque adeo accisa fuerint eorum privilegia. Quantumcunque sponderent, & in se reciperent Episcopi, nequaquam jure Concilii usuros se, ad Capitula sibi rursum subjicienda: suam posse visi sunt præstare illis fidem, non successorum. Cum hoc maxime urgebatur negotium, dabantur Episcopatus tam alienis ab eo munere hominibus, ut non abs re videretur Capitulis, Ecclesiarum suarum dignitatem ex privilegiorum suorum strenua defensione religatam pendere. Nostri hujus ævi felicitati gratulandum nunc quidem, & referendæ Deo optimo maximo gratiæ, quod non eo res jam sint loco ex parte Episcoporum. Ideoque nec spes abjicienda, quin promulgari tandem absolutissime possit Tridentinum, juxta tam sæpe iterata Cleri Gallicani vota, additis sicubi opus sit necessariis temperamentis, ad Gallicanas libertates in tuto collocandas (7).

XII. Fuit & aliud Exemptionum genus, quo Monasteria, & Capitula quarumdam Ecclesiarum Cathedralium, non Episcopo sed Metropolitano subjiciebantur. Herbertus Episcopus Norvicensis in Anglia, auctore Willelmo Neubrigensi, Romam ipse se contulit, ut retractari pervinceret privilegium Abbatiæ sancti Edmundi, quam Alexander Pontifex uni immediate subesse sanxerat Archiepiscopo Cantuariensi (8): *Libertas Monasterii ab Alexandro Papa data, ut nulli Episcopo locus ille subdatur in aliquo, Archiepiscopi tantummodo nutum in legitimis spectaturus.* Ad hunc plane Herbertum Norvicensem Episcopum & de ipsa exemptione scripsit Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, non posse infimulari se ab aliis Episcopis, quasi in eorum jura invaderet, cum Anglia universa una sit Archiepiscopi Cantuariensis Diœcesis (9). *Nec sobrius quisquam putaverit hoc esse in aliena Parochia aliquid temere præsumere, cum per misericordiam Dei, totam hanc, quam vocant Britannicam Insulam, unam unius nostræ Ecclesiæ constet esse Parochiam.* Narrat tamen Eadmerus ne Lanfranco quidem ipsi placuisse privilegium

(1) Fagn. in l. 1. Decret. part. 2. p. 328. 383. (2) Seff. 6. c. 4. (3) Fagn. in l. 1. Decret. part 2. p. 369. (4) Idem in l. 2. p. 337. (5) Seff. 6. c. 4. (6) Fagn. in l. 3. part. 2. p. 275. (7) Du Taix 36. 37. 60. 61. (8) Baron. an. 1102. n. 1. Eadmer. Nov. l. 3. (9) Epist. 23.

giam ejus Abbatiæ, ejus authenticam ipsam Chartam eum abstulisse Abbati, nec nisi paullo ante obitum reddidisse. Attigerat quoque alicubi hoc privilegium Abbatiæ sancti Edmundi Willelmus Malmesburiensis (1): *Ut nulli Episcopo locus ille subdatur in aliquo, Archiepiscopi tantummodo nutum in legitimis spectaturus.*

XIII. Cum Episcopus Londinensis Anselmo Lanfranci successori in Archiepiscopatu Cantuariensi reniteretur, & molestissime pateretur, & Altaria ab eo consecrari, & alias Parochiæ functiones exerceri ab eo in Ecclesiis Sedi quidem Cantuariensi obnoxiis, sed quæ tamen in Episcopatu Londinensi sitæ essent; statuit Anselmus percontari super ea re longe sanctissimum Angliæ tunc Episcopum Vorcestrensem, quin & ætate provectissimum, Wlstanum. Litteras ergo ad eum dedit, explanata primum Ecclesiæ suæ possessione, sub anterioribus Archiepiscopis, Lanfranco, Dunstano, & ceteris (2). *Quippe testante omni genere hominum, qui sunt in Cantuariensi Diœcesi, & in aliis Episcopatibus, qui sunt circa eandem Diœcesin, semper Archiepiscopus Cantuariæ hanc habuit potestatem, & consuetudinem, ut intra cujuscunque Episcopi Diœcesin haberet Ecclesia Cantuariæ villam, aut Ecclesiam, quæ ejusdem Archiepiscopi proprii juris essent, quidquid de eadem villa vel Ecclesia pertineret ad Episcopale officium, sive dedicatio, sive aliquid aliud. Adhuc vivunt innumerabiles homines, qui viderunt antecessorem meum Lanfrancum Archiepiscopum dedicare Ecclesias villarum suarum intra Diœceses aliorum Episcoporum sine calumnia. Quod etiam sanctus Dunstanus, & alii prædecessores mei fecisse probantur, ipsis Ecclesiis, quas dedicaverunt, adhuc stantibus.* Sanctissimus Præsul Wlstanus in sua ad Anselmum responsione multis corroboravit jus, & possessionem Archiepiscopi Cantuariensis, ut Pontificias functiones tota Anglia exerceret, ne monitis quidem Episcopis Diœcesanis; dummodo in Ecclesiis tantum vicissque ad se spectantibus id auderet: *Nullus aliquando exstitit, qui hanc Cantuariensi Archiepiscopo potestatem adimere vellet, & ne dedicationem propriarum duntaxat Ecclesiarum publice faceret, defenderet. Exstant & in nostra Diœcesi Altaria & Ecclesiæ, quas Stigandus vestræ Excellentiæ prædecessor, haud tamen jure Ecclesiasticæ hæreditatis, sed ex dono possederat secularis potestatis, ab ipso dedicata, nostris, & Antecessoris nostri temporibus, nobis inconsultis, nec antea, nec postea inde calumniantibus, &c.* Prolata in medium hac Wlstani Epistola, Eadmerus testatum facit, beatum Anselmum eo Wlstani testimonio roboratum, aliisque ejusmodi pluribus, pro antiquo more suo exercuisse jurisdictionem suam Episcopalem in omnibus Angliæ Episcopatibus, *inconsultis Episcopis*. Addit denique eam fuisse antiquissimam, & receptissimam consuetudinem: *Siquidem mos & consuetudo Archiepiscoporum Cantuariensium ab antiquo fuit, & est, ut terris suis, ubicunque per Angliam sint, nullus Episcoporum præter se jus aliquod habeat, sed humana & divina omnia, velut in propria Diœcesi, in sua dispositione consistant.*

E re fore duxi, aliquantas hic acervare probationes, quibus certo constet fuisse & Abbatias & Ecclesias seculares; quæ cum sitæ essent in aliis aliisque Diœcesibus, immediate suberant tamen soli Archiepiscopo, cujus Ecclesiæ juris & quodammodo patrimonii erant; quod ita sanxissent fundatores vel benefactores. Et hinc planum fit, eodem jure uti potuisse Pontificem Romanum in Ecclesiis tum secularibus, tum Regularibus, quæ illi addictæ, & deditæ fuere, cum prima earum fundamenta locarentur.

XIV. Erat Archiepiscopo Strigoniensi eadem potestas in Hungaria, eademque jurisdictio immediata in omnes Abbatias, & Præposituras regulares Regni Hungariæ. Id clarescit ex Charta Gregorii IX. qui ea omnia privilegia confirmavit (3): *Clemens & Cœlestinus prædecessores nostri suis litteris confirmarunt jus, quod habes in Abbatiis & Præposituris Regalibus, Ecclesiæ Strigoniensi per Hungariam ubicunque subjectis.*

XV. Quando Romæ proposita fuit libertas Ecclesiæ & Capituli Arelatensis ex concessione Episcopi proprii: demonstratum fuit

(1) L. 2. Episc. Angliæ. (2) L. 3. Ep. 19. (3) Rainal. ann. 1231. num. 38.

monstratum fuit id Capitulum paullo ante subditum fuisse immediate Archiepiscopo Remensi, & postea Cameracensi Episcopo (1). Compertum est omnia Capitula Cathedralia Provinciæ Remensis obnoxia immediate etiamnunc esse Archiepiscopo Remensi: perinde ut Andegavense Turonensi, Nivernense Senonensi. Hæ libertates paucis ante annis confirmatæ sunt, novis aut Concordiis, an Senatusconsultis. Dicitur Sylvanectense, Pictaviense, Inculismense eodem jure frui, aut juris fiducia. Concilium Lugdunense I. C. *Romana*, *De appellationibus in Sexto*, agnovit consuetudine dari potuisse id juris Prælatis inferioribus Provinciæ Remensis, ut ab ipsis appelletur, non ut præscribit jus, ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum. Id vero non aliud est, quam immediate non Episcopo subesse, sed Archiepiscopo.

Hujus porro privilegii origo manasse ex eo potuit, quod multorum decursu seculorum fuerit Ecclesia Remensis sacræ, & sanctioris disciplinæ tenacissima, reliquisque proposita Ecclesiis, quam imitarentur. Ut se ejus Ecclesiæ moribus, legibusque attemperarent totius Provinciæ Capitula, ambierunt forsan aliquando, ut in solius Archiepiscopi Remensis potestate essent, & quod fieri solet, a Capitulo ipso Remensi, pariter atque ab Archiepiscopo regerentur. Strigoniensi autem Archiepiscopo cur subjectæ fuerint Abbatiæ totius Regni, & Præposituræ Regales, non arduum est augurari. Earum enim omnium fere fundator dotatorque fuerat Rex ipse Hungariæ, apud quem auctoritate & gratia semper ceteris omnibus præpollebat Strigoniensis, unus perdiu ejus regni Metropolitanus, & Regni semper Primas, cui adeo lubentius Rex ea, quæ suæ potestatis, suique quodammodo patrimonii erant, commendavit. Idem non immerito suspicari quis posset de Cantuariensi Archiepiscopo. Ego vero lubentius mihi persuaserim, Episcopatus omnes Angliæ tot barbaricarum gentium incursationibus divexatos, conculcatosque diutissime jacuisse, eversisque Episcopalibus plerisque sedibus vacasse longo tempore Ecclesias, quas interim foverent, utcunque poterant, Cantuarienses Archiepiscopi, Clerique & populi reliquias tristissimas sustentarent, solique interim fere in his ruinis dominarentur. Diximus supra, ut excitatæ rursus fuerint paullatim Ecclesiæ, sedesque Episcoporum, ubi minus proinde mirum est, si qua prædia, si quæ Ecclesiæ, si qua oppida semper manserint sub ditione Archiepiscoporum Cantuariensium, sub quorum ditione omnia pene olim fuerant. Quandiu recens fuit apud Episcopos memoria tanti beneficii, ne venit quidem in mentem cum iis litigare. At ubi ea sensim exolevit, tum controversia illis cœpit fieri de hac portiuncula, quam retinebant ii, qui totum prius & perdiu obtinuerant. Hoc probabiliter volebant Lanfrancus, & Anselmus supra; ubi totam Angliam ajebant unam esse Cantuariensis Archiepiscopi ditionem.

XVI. Ex Anglia nunc petenda nobis Italia est. Anno 1278. (2) Bartholomæus Episcopus Veronensis privilegia, & exemptiones confirmavit Archipresbyteri, & Capituli Veronensis, quondam concessa a Patriarchis Aquilejensibus, & ab Episcopis Veronensibus, ut immediate Archipresbytero subesset Capitulum, a quo non ad Episcopum Veronensem esset provocatio, sed ad Patriarcham Aquilejensem immediate. Anno 1292. Raimundus Patriarcha Aquilejensis privilegia confirmavit *Archipresbytero, & Capitulo Ecclesiæ Veronensis, Aquilejensi Ecclesiæ immediate subjectis:* intexuitque Chartæ privilegii privilegia priscorum Aquilejæ Patriarcharum, & Episcoporum Veronensium: ducto initio a privilegio Rotaldi Episcopi Veronensis, sub Imperio Caroli Magni, & Bernardi primi Italiæ Regis. Dolens quippe Rotaldus, quod Ecclesiam Præcessor suus Aldon penitus vastasset, cum alia fuisset constructa ab Archidiacono Pacifico, hanc dedicari curavit a Patriarcha Aquilejensi Maxentio, eamque illi immediate subijci voluit, ejusque successoribus Patriarchis, ne rursus ea ab aliquo successorum suorum expilaretur: *Convocavimus D. Maxentium Patriarcham Aquilejensis Ecclesiæ, qui Ecclesiam consecravit. Eo vero ordi*-

(1) Fagnan. in l. 2. Decret. Part. 2. p. 572. (2) Italia sacra. Tom. 5. pag. 818. 823. 824. 867. 872.

nante, ut Canonici sanctæ Veronensis Ecclesiæ sint liberi in supradicta Ecclesia sub jure, & dominio Patriarchæ: præcavens, ne in futurum successores mei, qui Episcopalem Cathedram adepti fuerint, aliquam molestiam tam in Officiis, quam in Beneficiis illis inferre possint. His succedit privilegium Pilegrini Patriarchæ Aquilejensis anno 1141. (1) & alia complura. Anno 1376. inter Episcopum, & Capitulum Veronense grave conflagravit dissidium occasione ejusdem privilegii, quod irritari urgebat Episcopus. Concordatum est tandem, & ab Aquilejensi Patriarcha confirmata est transactio, qua similiter Capitulum Veronense Patriarchæ immediate subesse permittitur.

XVII. Est & alia Exemptionum species strictim saltem hic delibanda. Nempe Episcoporum a Metropolitani, vel Metropolitanorum a Primatis potestate solutorum. De ea re expostulabat Bernardus (2) cum Eugenio Papa III. *Subtrahuntur Abbates Episcopis, Archiepiscopi Patriarchis, sive Primatibus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ forte non ita.* Addit porro Bernardus nihilo sanctiores fieri his libertatibus Abbates, Episcoposque hujusmodi, quin ex adverso jugi, & disciplinæ insolentiores: *Nolo prætendas mihi fructum emancipationis ipsius. Nullus est enim nisi quod inde Episcopi insolentiores, Monachi etiam dissolutiores fiunt.*

Animo id quoque suo prævideraț Petrus Blesensis, has Abbatum, Capitulorum, & Episcoporum Exemptiones connexas sibi quodammodo & implicatas esse, & fore aliquando, ut Ecclesiæ & offendiculo essent, & detrimento (3): *Nisi huic malo maturius remedium adhibeatur, verendum est, ne sicut Abbates ab Episcopis, ab Archiepiscopis, & a Prælatis suis Decani & Archidiaconi eximantur.*

Ut erant Abbatiæ, quibus innata quodammodo libertas esset, quod ab origine ipsa sua illa essent donata: ita erant & Episcopatus, qui ab Apostolicis Missis in mediis Gentilium regionibus fundati, unquam paruerant Metropolitano. Ejusmodi fuit Episcopatus Estonensis, & Rigensis in Livonia, cujus Episcopo in hæc verba scripsit Innocentius III. (4) *Cum in memoria hominum non existat, quod Estionensis Provincia cuiquam fuerit Metropolitico jure subjecta, præsentium tibi auctoritate mandamus, ne cuiquam tanquam Metropolitano respondeas absque mandato Sedis Apostolicæ speciali.*

Ejusmodi fuerant & Episcopatus Scotiæ usque ad annum 1176. cum hoc anno Henricus II. Angliæ Rex magnopere quidem enixus ipse sit, ut pro sacramento fidei, quo sibi obligabantur, Ecclesiæ subessent Anglicanæ, cui olim paruerant: *Ut eandem facerent subjectionem Ecclesiæ Anglicanæ*: at responsum sit ab eis constantissime, se nunquam ei subjectos fuisse. A Rogerio (5) Archiepiscopo Eboracensi allegata sunt privilegia summorum Pontificum, ut evinceret Metropoli suæ subjectos fuisse Episcopos Glascoviensem, & Gallivajensem. Sed exserte contestatus est Episcopus Glascoviensis, quod *Glascuensis Ecclesia specialis filia est Romanæ Ecclesiæ, & ab omni subjectione Archiepiscoporum, atque Episcoporum exempta.* Cum Archiepiscopum Cantuariensem spes illa quoque & cupido incessisset, fore ut Ecclesiæ Cantuariensi subjicerentur Episcopatus Scotiæ, data ab eodem opera est, ut Rex a tuenda Episcopi Eboracensis causa tum quidem refrigesceret, & ab urgendis Episcopis Scotis.

Cum nuperrime Scotia tota ad fidem Christi accessisset, apparet nequedum ullam in ea Metropolim erectam fuisse, & Episcopos, qui illi ad Christum adgregandæ collaboraverant, illas rexisse recentissimas Ecclesias, ea simplicitate, qua solent rerum novarum regi exordia, nec alia vel lege, vel disciplina alia fuisse usas, quam caritate. Antequam Angli in magnam Britanniam irruerent, & ante Cantuariensem Metropolim ab Augustino excitatam, auctor est Willelmus Malmesburiensis (6), nil certi resciri posse de Metropoli antiquorum Brittonum: *Prima Sedes Archiepiscopi habetur Cantuariæ, qui est totius Angliæ Primas*

(1) Ibid. pag. 881. & seq. (2) De Consid. L. 3. (3) Epist. 68. (4) Regest. 16. Epist. 129. 282. (5) Rogen. (6) De Gestis Pont. Angl. in Prolog.

mas & Patriarcha. Ceterum ubi fuerit Archiepiscopatus tempore Brittonum, cognitio labat, quia vetustas consumpsit nostri seculi memoriam. Sui utique fuerant Episcopi insularibus olim Brittonibus, simile veri est nullos fuisse Metropolitanos. Si fuissent enim aliqui, in eorum maxime sedibus jussisset Gregorius ab Augustino suo Metropolitas constitui, Anglicanæ Ecclesiæ deinceps præfuturos. Ne Londini quidem potuit statui Metropolis, ut optaverat Gregorius; & quæ eo jubente Eboraci erecta fuerat, haud sane diu eo honore potita est. Paulinus, qui primus ibi sederat Metropolitanus, a Barbaris ejectus Rocestriam abiit, ubi & fatis concessit. Exinde plures Episcopi Eboracenses Episcopi dici maluere, quam Metropolitani (1): *Plures post eum tantæ urbis Præsules simplici Episcopatus nomine contenti, nihil altius anhelaverunt.* Eo rursus factum est forsan, ut Episcopi Cantuarienses tota Anglia immediatam exercerent jurisdictionem; nec aliam sibi Provinciam esse jactarent, quam Angliam universam. Egbertus Episcopus Eboracensis, tempore Caroli Magni, primus Pallium & nomen Metropolitani obtinuit sibi, Ecclesiæque suæ. Ex his haud dubio plurimum affunditur lucis his, quæ dicta sunt a nobis de Episcopis Scotis, & de Ecclesia Scotiæ Metropolitano prorsus destituta. Certe cum Rex Angliæ instaret vehementius, ut Scoti se Episcopi Anglicanis profiterentur obnoxios, Archiepiscopus Eboracensis, qui & proprior, & opportunior merito videbatur ei juri potiundo, in duos tamen solos Episcopatus ditionem suam porrigi posse præ se tulit, Glascoviensem, & Gallovaiensem. Denique anno 1188. Clemens III. Episcopos omnes Scotiæ Sedi Apostolicæ immediate subjectos declaravit (2): *Duximus statuendum, ut Scoticana Ecclesia Apostolicæ Sedi, cujus filia specialis existit, nullo mediante debeat subjacere; in qua hæ sedes Episcopales esse noscuntur.* Cœlestinus III. Clementis successor hoc privilegium confirmavit, quo nihil aliud, quam primigenia firmabatur libertas ejus Ecclesiæ, quæ ab Apostolicis Concionatoribus sata, & propagata fuerat, ut solet, & nullum præterea adhuc nacta fuerat proprium Metropolitam. Sixtus IV. duas Metropoles erexit, Sant-Andreanam, & Glascoviensem, hisque Episcopatus omnes Scotiæ subesse jussit.

Nec alia ratio fuit Provinciæ, seu Principatus Walliæ; ejus Episcopi eodem modo, nec dispari ratione exempti fuerant. Narrat Rogerius (3) ur anno 1199. Archiepiscopus Cantuariensis suæ illos subegerit ditioni. Episcopus Meneviensis, qui & sancti Davidis dicitur, contendebat a tempore B. Samsonis prædecessores suos omnes Metropolitico apice floruisse. Suffrageneus etiam nunc est Ecclesiæ Cantuariensis.

Ex adverso autem cum Episcopalis sedes ab Auca civitatem in Burgensem in Hispania translata fuisset, Toletanus & Tarraconensis Archiepiscopi, eam sibi certatim subjici ambiebant. At auctore Mariana (4), *Romani pontifices, quoniam controversia componi non poterat, ab utriusque imperio liberos, suique juris esse sanxerunt.* Exemptum se quoque profitetur a Metropoli Bituricensi Aniciensis. Actum de ea re est in Comitiis Melodunensibus Cleri Gallicani (5).

Imperiosior quandoque dominatio Metropolitani Episcopos compulit, ut ei se subduci ambirent. Ejus rei exempla apud Græcos frequentiora fuere, ubi Imperatoria potestate ita emancipabantur Episcopi, & exinde fiebant Archiepiscopi, non tamen Metropolitani, sed nulli subjecti Metropolitano. Ejusmodi fuit Gregorius Episcopus Amastrensis, qui invitus e claustro raptus est ad Episcopatum. Cum tyrannice sæviret Metropolita Gangrensis in suos, Rescripto Principis in libertatem vindicari Ecclesiam suam pervicit Georgius, fautore usus Tarasio Patriarcha (6): *Tum alia contulit, tum illud, ne cui ejus Ecclesia subesset Archiepiscopo impetravit, insigni apud Imperatorem libertate usus. Nam qui eo tempore Gangrensium regebat Metropolin, mirum in modum se se fastu & arrogantia efferebat, &c.*

(1) Idem l. 2. De Gest. Reg. Angl. pag. 24. (2) Roger. (3) Roger. Ann. 1199. (4) Mariana. L. 10. c. 2. (5) Du Taix. pag. 169. (6) Bollan. die 21. Febr. c. 6.

&c. Sollicitatus est Innocentius III. (1) a Patriarcha Latino Constantinopolitano, ut ejus ditioni subjiceret Metropolim Cypri, aliasque complures Ecclesias, quæ jurisdictioni Patriarcharum Græcorum exemptæ fuerant, ante expugnatam a Latinis Constantinopolin. Pontifex constanter recusavit.

XVIII. Quod vero expostulabat Bernardus, Archiepiscopos subduci potestati Primatum, non satis capio quo id pertineat. Antiquissimo enim & nativo jure Metropolitani omnes Occidentales liberi & soluti sunt, unique Papæ, ut Occidentis Patriarchæ subjecti. Vicarios sibi quandoque subrogarunt Pontifices Romani, sed quibusdam tantum in Provinciis, & quibusdam temporibus, non ubique, non semper. Vidimus supra ubi Metropolitani has Primatias permoleste ferrent, unde & eas paulatim abolescere pleraque non ægre passi sunt.

XIX. Libertatis novum genus est, nec prorsus hic silendum, ubi suus Monasterio proprius permittebatur Episcopus, ad ea omnia, quæ Episcopale ministerium desiderant. Primus omnium vir doctissimus Massonus evulgavit privilegium sancti Martini Turonensis, ut proprius ibi esset *ad prædicationem*. Epistola XXXIII. Hadriani II. Papæ ejus privilegii fidem labefactare prorsus videtur.

Minus suspecta videri poterunt, quæ nunc depromimus, & tamen præfari illud cogimur, ubi revocatur a Pontifice privilegium habendi in Monasterio Episcopi proprii, nondum in eo esse costantissimum argumentum ejus privilegii quondam vere concessi. Urbanus II. ad venerandum corpus beatissimi Martini Turonas venit, confirmavitque omnia prædecessorum suorum privilegia, eo tantum mutato, quod non jam proprium haberent Episcopum, sed uni summo subjicerentur Pontifici (2). *Denique quoniam in quibusdam suæ Ecclesiæ privilegiis, proprium eis habere Episcopum concessum est, ejus vice nos Romano eos sancimus specialiter adhærere Pontifici, & graviores eorum causas ejus pendere judicio*. Itaque cum hic idem Pontifex litem dirimit Capituli sancti Martini Turonensis, & Abbatiæ Cormericensis, jubetque, ut ordinatio Abbatis semper reservetur Archiepiscopo Turonensi, id de ordinatione Abbatis Cormericensis capiendum videtur (3). *Salvo Turonensis Archiepiscopi jure, quod in Abbatis ordinatione secundum communem Ecclesiæ consuetudinem exercendum est*. Ecclesiæ hujus privilegia innovata fuere a Martino IV. anno 1281. ab Eugenio IV. anno 1435. Eugenius (4) in Turonensem Archiepiscopum stomachatus est, quod coram Concilio Basiliensi privilegia illa B. Martini impetiisset: significavitque Pontifices ipsos esse ejus Ecclesiæ Episcopos, & Judices unos causarum ad eam spectantium. *Satis miramur, quod cum tibi constet de privilegiis, & libertatibus Ecclesiæ B. Martini Turonensis, cujus nos & Romani Pontifices pro tempore existentes, sumus Episcopi; tam contra libertates, & privilegia hujusmodi litigare cœpisti in Concilio Basileensi*. Quondam etiam Hildebertus Archiepiscopus Turonensis illa ipsa privilegia propugnare agressus fuerat, adversus Pontificem ipsum (5): quod non potest non permirum accidere. Sed cum ejus rei fidem faciat ipse in Epistola quadam sua (6), non satis prodit, qua in re quereretur Pontifex privilegiorum limites transiliri.

Urbanus ille ipse, qui Episcopos proprios abstulit Ecclesiæ, seu Monasterio B. Martini Turonensis, abstulit & jurisdictionem Episcopalem Abbatiæ in Lacu Constantiensi sitæ, quam in Clerum, populumque Insulæ usurpatam retinebant Abbates Augienses: eamque Constantiensi Episcopo reddidit, auctore Bertholdo ad annum 1045. *Omnem Episcopalem potestatem in Clerum & in populum Augiensis Insulæ interdixit*. Id supra (7) jam monueramus.

Urbanus V. Regulæ, vitæque Monasticæ sanctimoniam in Abbatia Cassinensi redintegrare meditatus, Episcopatum primo ejus Ecclesiæ exstinxit, tum Abbatem ei præfecit, ex grege Camaldulensium, quod nullum satis idoneum haberet ad manum ex Or-

(1) Gesta Innoc. III. p. 108. 109. (2) Baron. ann. 1069. n. 4. (3) Conc. Gen. tom. 10. p. 682. (4) Epist. 2. (5) Rainal. ann. 1435. n. 6. (6) Ep. 18. (7) Supra c. 38. n. 2.

Ordine nigrorum, ut vocabant, Monachorum (1). *Postquam de Episcopali dignitate ipsum ad Abbatialem reduxit.*

Dictum est supra alicubi in suburbio Civitatis Cantuariensis fuisse Ecclesiam B. Martini nomine Deo dicatam, ubi esset jam ante plura secula Episcopus proprius, donec eum Episcopatum exstinxit Lanfrancus (2), quæsito colore ab antiquis Canonibus, qui magnopere vetant, ne unius Civitatis duo sint Episcopi. Non recedit a veri specie, unum hunc fuisse ex vetustissimis Brittonum ante Anglos Episcopis, & Episcopatibus, quibus obnoxii essent Clerici, Laicique ex antiquis Brittonibus, lingua moribusque ab Anglis diversi, & quibus adeo necessarii aliquandiu fuerint Episcopi, vernaculæ suæ linguæ & gentis. Solis enim Anglis, Saxonibusque nuper ex Germania in Britanniam Insulam invectis præerat Augustinus a Gregorio Magno missus cum sociis. Perdiu superfuerunt ingentes antiquorum Brittonum reliquiæ: & quanquam eorum plerique in Valliam concesserint, hærere tamen aliquandiu aliqui potuere variis in locis, maxime autem in Suburbio Cantuariensi.

Duæ invehuntur rationes a Scriptore Chronici Abbatiæ Lobiensis in Pago Leodiensi, cur ejus loci Abbas Episcopus sit. Existimarunt nonnulli, cum necessum esset ab eo Evangelicæ veritatis lumen infundi circumpositis Gentilibus adhuc compluribus, expeditius tandem visum esse, ut & Episcopalis et ordinatio cum prædicandi munere concrederetur. Videbatur aliis Abbatiam illam esse Regalem, Castro Regio Listinensi, aut Liptinensi proximam, ideoque Episcopis commendatam fuisse. Propius forsan a vero abest, etsi Episcopi minime essent, eo tamen nomine insignitos fuisse propter prædicandi munus eis demandatum.

Suspicati sunt nonnulli, in Ecclesia quoque sanctæ Genovefæ apud Lutetiam Parisiorum proprium fuisse Episcopum; idque colligebant ex Necrologio ejus Ecclesiæ, ubi legitur ad diem 16. Novembris: *Obiit Belnerius præsentis Ecclesiæ Episcopus*, & quod prope esset antiquissimum Regum Palatium. Evanida, & fluxa sunt hæc argumenta. Potuit Bernerius Episcopatum abdicasse, & pio hoc deinceps latuisse secessu. Quod ad Palatium Regium, & a vero & a verisimili procul est, Episcopatus semper fuisse in Abbatiis Palatio cuipiam Regio proximis. Proximus erat Episcopus Parisiensis Palatio Regio, ut alio Episcopo minime opus esset. Scripsit ad Papam Stephanus Tornacensis pro tuendis hujus Abbatiæ privilegiis, quæ tunc validissime ab Episcopo Parisiensi impugnabantur. Sed nec verbum ille facit de hoc habendi proprii Episcopi privilegio.

Diximus jam supra de Chronico sancti Benigni apud Divionem, cujus Abbas *Coepiscopus* aliquando dicebatur. Sed probabilius is fuerit Vicarius Generalis Episcopi Lingonensis. Idem dicendum de Abbatibus Hohenovensibus apud Argentoratum.

XX. Castri Vindocinensis Abbatia, non illa quidem Episcopos, sed Ecclesiæ Romanæ Cardinales jam olim Abbates se habuisse venditat. Goffridus Abbas Vindocinensis cum Paschali II. Papæ significasset, quam gravibus impensis affuisset illa Abbatia Pontificibus, Italia profugis, & ubique exagitatis, obtestatur tandem, ut sibi restituat Ecclesiam S. Priscæ Romæ, qua Alexander II. & Gregorius VII. Abbates Vindocienses donaverant, & quam abstulerat Antipapa Guibertus. Ad Honorium Papam scribens (3), sanctissime affirmat se ter quaterve superasse Alpes, ter captum fuisse, multa denique pro causa Romanæ Ecclesiæ perpessum; & cum Romæ Presbyter ordinaretur, se *Investituram de Ecclesia S. Priscæ per manum domini Papæ Urbani recepisse*. Anno 1062. Abbatibus Vindocinensibus Alexander II. concessit Ecclesiam sanctæ Priscæ cum dignitate Cardinalitia, ut liquet ex ejus Epistolis ad Abbatem Odericum (4): *Concedimus omnibus hujus loci Abbatibus Ecclesiam B. Priscæ cum dignitate Cardinali*. Callistus II. & Honorius II. id privilegium confirmaverunt. In-

(1) Rainal. ann. 1370. n. 16. (2) Vita Lanfranci, c. 11. (3) L. 2. Ep. 9. 13. 14. (4) Nota Sirmundi in Goffridum Vindocin.

Innovatum est illud ab Innocentio quoque III. præfato hinc excidisse quodammodo Abbates Vindocinenses, quod sarta tecta ejus Ecclesiæ non curassent, quo factum esset, ut alii Titulares nominarentur; in posterum vero revocatum iri eos in possessionem ejus Ecclesiæ, & Tituli Cardinalitii, dum morem gererent tamen eis sanctæ Priscæ Cardinalibus, quos Papa Romæ nominasset. Ex eo tempore duo semper fuere Cardinales sanctæ Priscæ, alter Romæ verus, alter titulo tenus in Abbatia Vindocinensi. Eo titulo utebantur Abbates Vindocinenses tempore Concilii Constantiensis.

De Virginibus, & Viduis Deo sacris.

CAPUT XLII. *P. 1. l. 1. c. 50.*

De Virginibus Deo sacris, privatas suas ædes incolentibus, aliis cum sollemnitate velatis, aliis sine sollemnitate per priora quinque Ecclesiæ secula.

I. Virginum Deo sacrarum chori jam inde ab incunabulis Ecclesiæ.

II. III. Earum numerus, sanctitas, dignitas tempore Tertulliani, & Cypriani.

IV. Solæ seorsim & sejunctæ a viris manebant.

V. Stipendiis Ecclesiæ alebantur, æque ut Viduæ Deo sacræ.

VI. Earum cura, & sollicitudo ingens penes Episcopos.

VII. VIII. Quam sancta earum institutio, vita, disciplina, psalmodia, secessio, studia Scripturarum, & meditatio juxta Hieronymum.

IX. Duplicis generis erant.

X. Aliæ pullam vestem ipsæ sibi induebant.

XI. Aliæ sollemniter ab Episcopo velabantur.

XII. Ex hac innumerabili turba per orbem universum sacrarum Christo Virginum, Christianæ Religionis sanctimoniam, & veritatem Latini Græcique Patres Gentilibus approbarunt, nec hi dissentiebant.

XIII. Erat illis in Ecclesia locus sepositus, & honorificentior.

XIV. Quanto zelo æstuarent sancti Patres ad prædicandam Virginitatem, & ad omnes ejus amore inflammandos.

XV. Quam magno & incredibili numero essent Virgines.

XVI. Exhæreditationem comminabantur parentes, Ecclesia stipendiis suis eas alebat.

XVII. Absentibus Episcopis, Presbyteri eas consecrabant.

XVIII. Non acuebatur sollicitudo Ecclesiæ ad has castitatis hostias multiplicandas, alendas, sollemniter velandas, nisi incredibili earum vitæ sanctimonia.

I. A Monasteriis virorum, ad virginum cœnobia traducenda oratio est: & præfari aliquid necesse fuit de virginibus, quæ Deo catervatim dicari cœpere, jam inde a cunis Ecclesiæ Christianæ. Nec enim inficiari quisquam potest, quin virginum, & viduarum longe antiquior sit professio, quam Monachorum. De Monasteriis virginum, & viduarum infra uberius. Nunc de virginibus id primo fateri cogimur, earum institutum ipsi Ecclesiæ coævum esse. Monasteria quidem virginum posterius floruere, ubi primum Constantino imperante pax & serenitas Ecclesiæ illuxit. At professio ipsa, & consecratio virginum una cum Evangelica semente statim ab exordio nominis Christiani per orbem propagari cœpit. Testes locupletissimæ quatuor filiæ virgines Philippi Diaconi.

II. Nihil attinet hic repetere, quæ supra Hieronymus, & Epiphanius ad Cleri sempiternum decus disseruerunt, Ecclesiæ Sponsum virginem, de virgine nasci voluisse Christum, Solem ipsum gloriamque virginum fuisse, in Collegium Apostolicum non admisisse, nisi virgines, aut in æternum pudicos. Denique Ecclesiæ suæ id instilasse, ut in Sacerdotii sacrum ministerium, & in Clerum, quantum fieri posset, non admitteret, nisi virgines. Iis Christus sempiterna Dei sapientia encomiis virginitatem exornavit, iis Paulus ceterique Apostoli hortamentis ad eam amplexandam fideles omnes excitarunt, ut omnibus postea seculis effloruerint in Ecclesia Catholica innumerabilium greges candidati virginum, quæ de-

decus essent & deliciæ Ecclesiæ. Hinc Tertullianus (1): *Quot spadones voluntarii, quot virgines utriusque sexus?* Et alibi: *Quid ergo si Episcopus, si Diaconus, si Vidua, si Virgo, si Doctor, si Martyr lapsus a regula fuerit, ideo hæreses veritatem videbuntur obtinere?* Hi erant tum eminentissimi Ecclesiæ apices, qui si starent, gloria, si corruerent, infamia longe maxima illi aspergebatur. Et alibi (2): *Sanctitatem maritis anteponunt, malunt Deo nubere, Deo speciosæ, Deo sunt puellæ, cum illo vivunt, cum illo sermocinantur, illum diebus, & noctibus tractant, orationes suas velut dotes Domino adsignant, &c. Jam in terris non nubendo de familia angelica.* Istiusmodi erat hominum existimatio de angelica virginum castimonia, hos esse Ecclesiæ Angelos, Christo sponso suo illas in oculis, in deliciis esse, ejus eas colloquio, conspectuque jugiter frui.

III. Eloquentiæ suæ vere Ecclesiasticæ, & a seculi ineptiis defæcatissimæ flosculis Cyprianus (3) virgines sacras ipse quoque illustravit: *Nunc nobis ad virgines sermo est, quarum quo sublimior gloria, major & cura est. Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus, atque ornamentum gratiæ spiritalis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi. Gaudet per illas atque in illis largiter floret Ecclesiæ matris gloriosa fœcunditas. Quantoque plus copiosa virginitas numero suo addit, tanto gaudium matris augescit.* Quibus verbis declaratur, quanta essent Episcopi non teneritudine tantum, & caritate, sed veneratione etiam in has Agni immortalis sponsas; & quam certo constet etsi nondum possent dum persecutionum sevities grassaretur, Claustra seorsim aliqua seponi, ut postea factum est: jam tum tamen in unum eximium cœtum coaluisse, a vulgo fidelium segregatum, & tanquam portionem longe præclarissimam gregis Christi.

IV. Testatissimum idem alibi facit, eam intaminatam viguisse in Ecclesiis legem, ne virgines istæ Deo sacræ una unquam in domo versarentur cum viris (4): *Nec patè virgines cum masculis habitare; non dico simul dormire, sed nec simul vivere; cum & sexus infirmus & ætas adhuc lubrica per omnia frænari, & regi debeat.* Hinc & idem ipse commendavit inexorabilem Episcopi censuram, qui Diaconum abdicarat, qui cum sacra virgine sæpe manserat: *Idcirco consulte, & cum vigore fecisti, abstinendo Diaconum, qui cum virgine sæpe mansit.* Affirmat denique Cyprianus has virgines, & adulteras & incestas fieri, si fidem Christo desponsam non retineant: *Quæ hoc crimen admisit, non mariti, sed Christi adultera est.* Ideo & eas invitat, ut a publicis abstineant balneis, cum earum sint *pudori, & pudicitiæ corpora dicata.* Ex his liquidum est has tum sacras Deo virgines, etsi Professas, etsi vere Sanctimoniales, privatis tamen in ædibus suis commorari solitas fuisse. Eæ sunt, de quibus agit Eliberitanum Concilium Canone XIII.

V. Stipendiis Ecclesiæ alebantur hæ virgines, æque ut Clerici. Quo mirum sit de iis, si agamus in hac nostra de Beneficiariis Commentatione. Cornelius Papa in ea, quam retulit Eusebius (5) ejus Epistola, non centum quinquaginta tantum Clericos ab Ecclesia Romana ali testatur, sed etiam mille & quingentas seu virgines, seu viduas, ægros, pauperesque: *Viduas denique cum infirmis, & egentibus plusquam mille, & quingentas, Quibus universis gratia & benignitas Dei alimenta suppeditat.* In hoc viduarum numero simillimum veri est contineri & virgines, sicut & viduas constringi in illo virginum numero, quas Socrates (6) testatur Helenam Imperatricem voluisse suis manibus pascere, suo ministerio venerari, quotquot inscriptæ erant Ecclesiæ Catalogo: *Virgines etiam, quæ inscriptæ erant in Ecclesiarum Canone, ad epulas invitaret, ipsa illis ministraret, opsonia mensæ apponeret: τὰς παρθένους, τὰς ἀναγεγραμμένας ἐν τῷ τῶν ἐκκλησιῶν κανόνι.* Idem sentiendum & ex contextu Soxomeni (7), ubi memorat Julianum Apostatam virgines omnes

(1) De Resurrect. carn. De præscr. (2) L. 1. ad Uxor. (3) De habitu virginum. (4) L. 1. Ep. 11. (5) Euseb. l. 6. c. 43. (6) Socrat. l. 1. c. 14. (7) Sozom. l. 5. c. 5.

nes sacras, viduasque, quas sua paupertas Clero adscribi coegerat, τὰς δὲ χήρας ἐν τοῖς κλήροις τεταγμένας: compulisse ut fisco redderent, quidquid ad eas rediisset ex iis distributionibus, quas Imperator Ecclesiis singulis assignasset, ex publicis Imperii in qualibet urbe reditibus.

Basilius illas *Canonicas* vocat, & irritum sancit earum conjugium, si nubant. Hic Catalogus Ecclesiæ, qui Græcis κανὼν dicebatur, ille ipse erat, cui inscribebantur nomina Clericorum, seu Beneficiariorum, Virginum, Viduarumque omnium, quæ Ecclesiæ sumptu alebantur. Scitissime advertit Hieronymus (1), bigamos non tantum Clero interdici, sed & viduas, quæ bis nupsissent, expugni ex earum Catalogo, quæ alimentis Ecclesiæ sustentabantur. Porro ab Apostolo ipso id præmonstratum, sancitumque fuisse: *Vidua*, inquit, *eligatur, non minus annorum sexaginta, quæ fuerit unius viri uxor. Hoc omne præceptum de his est viduis, quæ Ecclesiæ pascuntur eleemosynis, & idcirco ætas præscribitur, ut illæ tantum accipiant pauperum cibos, quæ jam laborare non possunt. Simulque considera, quod quæ duos habuit viros, etiamsi anus sit, & decrepita, & egens, Ecclesiæ stipes non meretur accipere*. Non usque adeo obduruerant Ecclesiæ viscera, ut viduis bigamis, quas premeret egestas, nihil stipis conferret. Nec id sane vult Hieronymus. Sed eas quæ secundis se implicuerunt nuptiis, irregulares quodammodo evasisse; nec jam posse non abradi a matricula earum, quarum alendarum curam in se recepit Ecclesia perinde fere, ac Clericorum.

VI. Profitetur ipse Chrysostomus (2) sarcinæ Episcopalis illam esse molestissimam occupationem, viduas dijudicare, quæ in Ecclesiæ catalogos referendæ essent, ut pascerentur: *Quoties illæ deligendæ, & tanquam in catalogum referendæ sunt, & hic quoque magno admodum examine opus est*: ἐγγράφεσθαι, καταλέγειν. Perinde enim nefarium est indignas adscribere, ac expungere dignas; *Hujusmodi viduas Ecclesiastica pecunia ali, &c.* Idem alibi (3) ait, olim fuisse numerosos viduarum choros, de quibus Paulus; ut superrerant etiam tum chori virginum numerosissimi: *Nam quemadmodum chori sunt virginum, sic & olim viduarum erant chori: neque passim licebat illis in numerum viduarum referri*. Sane negat Chrysostomus has fuisse viduas, de quibus præcipit Paulus sexagenarias esse debere: qua in re minus ei convenit & cum Hieronymo jam laudato, & cum aliis Patribus infra laudandis. Sed illud nobis hic sufficit, quod testatur Chrysostomus, ingenti numero fuisse viduas Deo sacras, quas Ecclesia sustentaret: *Nam & viduæ* (4) *dicuntur, quæ cum in summam inciderint egestatem, & in matriculam relatæ fuerint, Ecclesiasticis pecuniis aluntur, sicut temporibus Apostolorum fiebat*. Denique expressus est alio loco a Chrysostomo numerus ipse earum, quæ inscriptæ erant huic Catalogo Ecclesiæ Constantinopolitanæ, locusque in eo perhonorificus designatus viduis, virginibusque (5): *Unius divitis nec valde locupletis hæc Ecclesia fructus colligens, cogita tecum quot viduis, quot virginibus quotidie succurrat. Jam enim numerus earum in Catalogo ad tria millia pervenit &c.*

VII. A parentibus infantulæ plerumque Deo dicabantur, & devovebantur virgines, & jam tum vitam ordiebantur religiosam, & eandem prorsus, quam postea in Monasteriis agere cœperunt. Jubet Hieronymus (6), ut ab anno ætatis septimo jam tum ediscant Psalterium, libros Salomonis, Novum Testamentum, in domo paterna secessum, & desertum veluti quoddam sibi pareunt, & altissima in ignoratione sint eorum, quæ in seculo geruntur. *Cum virgunculam rudem, & edentulam septimus ætatis annus exceperit, discat memoriter Psalterium, & usque ad annos pubertatis libros Salomonis, Evangelia, Apostolos, & Prophetas, sui cordis thesaurum faciat: nec liberius procedat ad publicum, nec semper Ecclesiarum quærat celebritatem, in cubiculo suo totas delicias habeat*.

Itaque etsi hæ virgines necdum Monasteriorum septis, quæ nulla erant, includeren-

(1) L. 1. adv. Jovin. (2) De Sacer. L. 3. c. 16. (3) Tom. 5. serm. 46. (4) ἀπογεγραμμέναι.
(5) In Matth. hom. 67. (6) Ad Gauden. de Pacatulæ ordinatione.

rentur: ipsæ sibi domi Monasterium struebant, ubi vitam omnem castissimis his, & cælestibus impendebant deliciis, secessui, psalmodiæ, orationi, jejuniis. Audi ut de beata Asella Hieronymus differat (1): *Post duodecimum ætatis annum unius cellulæ clausa angustiis, latitudine Paradisi fruebatur. Idem terræ solum, & orationis locus exstitit & quietis, Jejunium pro ludo habuit. Pane, & sale, & aqua frigida concitabat magis esuriem, quam restinguebat. Operabatur manibus suis, sciens scriptum esse: Qui non operatur, non manducet, &c. Intra cubiculi sui secreta, ut nunquam pedem proferret in publicum, &c. Ad Martyrum limina pene invisa properabat, &c.*

VIII. Lectio, oratio, opus manuum, hæ nimirum erant virguncularum Christi deliciæ, hæ occupationes continuæ, aut aliæ aliis potius interpunctæ: *Semper te cubiculi tui secreta custodiant, semper tecum sponsus ludat intrinsecus, oras, loqueris ad sponsum; legis, ille tibi loquitur*. Hæc idem Hieronymus (2). Earum oratio & psalmodia nunquam intermittebatur: *Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & vesperam nemo est qui nesciat. Noctibus bis, terque surgendum. Revolvenda quæ de Scripturis memoriter retinemus. Egredientes de hospitio armet oratio, regredientibus de platea oratio occurrat antequam sessio*. Hoc silentium, hic secessus, hæ macerationes, hæc orandi infatigata assiduitas, hæ sacrarum Litterarum meditationes fateri nos cogunt, antequam essent ulla Monasteria, tot fuisse Monasteria, quot erant domus, quas in mediis civitatibus incolerent hæ virgines, sibi, Deoque uni affixæ. Ita quippe Hieronymus (3) de B. Asella: *Ut in urbe turbida inveniret Eremum Monachorum*.

IX. Erant porro duæ classes virginum sacrarum. Aliæ Deo se devoventes induerant ipsæ sibi vestem fuscam, & permodestam, qua Sanctimoniales a ceteris discernebantur, & hæc erat earum irrevocabilis professio. Aliæ ab Episcopo sollemniori quodam die festo velum consecrationis acceperant inter Missarum sollemnia, spectante populo universo. Harum posteriorum numerus quanquam permagnus erat, multis tamen partibus concedebat earum innumerabili multitudini, quæ primam classem implebant. Jam inde ab anno ætatis duodecimo, quo nubiles Romano jure erant virgines, poterant Christum eligere sponsum, eique se devovere, fuscam vestem indutæ: at velo consecrationis non donabantur virgines, nisi diu probatæ in prima classe, & ætate provectiores. Hæc jam Patrum testimoniis astruenda sunt.

X. Vide ut Asella professa sit virginitatem, & religionem, fuscioribus vestibus induta (4): *Tunicam fusciorem, quam a matre impetrare non poterat, induta, pio negotiationis auspicio, se repente Domino consecravit, ut intelligeret universa cognatio, non posse aliud ei extorqueri, quæ jam seculum damnasset in vestibus*. Et alibi (5) de Pacatula: *Solent quædam cum futuram virginem spoponderunt, pulla tunica eam induere, & furvo operire pallio, auferre linteamina, &c.* Et alibi: *Pulla tunica minus cum humi jacuerit, fordidatur. Soccus vilior auratorum pretium calceorum egentibus largitur. Cingulum non auro, gemmisque distinctum, sed laneum, & tota simplicitate purissimum, & quod possit magis astringere vestimenta, quam cingere, &c. Nos quia serica veste non utimur, Monachi judicamur*. Et rursum alibi: *Vestis ipsa pulla, & vilis*. Si quando tamen vitæ sanctimonia morumque innocentia non responderet huic & vesti, & professioni, mollitiem nescio quam, & munditias minime consentaneas affectabant hæ virgines, propositi sui minus tenaces, quas ideo objurgabat Hieronymus (6): *Si vestis ipsa vilis & pulla rugam non habeat: si per terram, ut altior videaris, trahatur; si de industria dissuta sit tunica, ut aliquid intus appareat, &c.* Damnavit, & Chrysostomus (7) has in veste vili, & simplici affectatas elegantias: *Ubi enim pul-*

(1) Ad Marcellam. De laudibus Asell. (2) Ad Eustoch. de cust. Virgin. (3) Ad Marcell. de laudibus Asellæ. (4) Ibidem. (5) Ad Gauden. de Pacatulæ educat. Ad Marcel. de ægrotat. Blæsillæ. (6) De vitando suspecto contubernio. (7) In Epist. 1. ad Timoth. Hom. 8.

pulla tunica fuerit, & pectoei cingulo diligenter astricta, ad earum instae, quæ in scœna saltant, rugas circa pectus intendens pariles, quam sicca vestis illecebeam hac arte non superet? Et ibidem: *Quid calceus pullæ vesti subjectus, ad imitationem antiquæ picturæ in acumen venuste desinens?* Quid insulsius autem, quam nigri pallii affectatio, ut vultus candor, & nitor magis splenderet: *Ac demum pallium imponis, ut sub nigro coloee facies decentior videatur, & gratioe.*

XI. Et hæ quidem vel suis ipsæ, vel parentum manibus induebantur vili hac, & fusca religionis veste; at alias sollemni consecratione velabat Episcopus ipse. Ejus generis fuit Demetrias, ad quam hæc scribebat Hieronymus (1): *Scio quod ad impetrationem Pontificis flammeum vieginale sanctum operuit caput.* Ejusmodi erat & illa alia, de qua alibi: *Post Apostoli Petri Basilicam, in qua Christi flammea consecrata est.* Erat & illud velamen sacrum, sanctumque, quo se illæ priores sponte sua obumbrabant, & mundo suffurabantur, & professam virginitatem præ se ferebant. Unde & sacrilegos vocat Tertullianus (2), qui hoc velum detraxerint: *O sacrilegæ manus, quæ dicatum Deo habitum detrahere potuerunt!* Sed longe tamen sanctius, longe augustius erat hoc consecrationis velum, quod cum sacra pompa solus Episcopus imponebat. Unde de eo Ambrosius (3): *Venit Pascha dies, in toto oebe Baptismi sacramenta celebrantue, velantue saeea virgines. Uno ergo die sine dolore aliquo multos filios, & filias solet Ecclesia partueire.* Et alibi (4) acerbissime objurgans unam ex his, quæ pactam sponso virginum fidem violaverat: *Non es memoeata diei sanctæ Dominicæ Resurrectionis, in qua divino Altari te obtulisti velandam? In tanto itaque sollemni conventu Ecclesiæ Dei, inter lumina illa splendida, inter candidatas regni cœlestis quasi Regina Regi nuptura processeras. Non es memorata qualis allocutio facta est illa die ad te: Aspice filia, & intuece, & obliviscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum, &c. His tunc in illo die consececationis tuæ dictis, & multis supra castitatem tuam peæconiis saceo velamine tecta es; ubi omnis populus dotem tuam subscribens non atramento, sed spieitu, pariter clamavit, Amen.* Ejusdem generis fuit consecratio B. Genovefæ a B. Germano Episcopo Altisiodorensi facta (5): *Inteeea Sacerdos gressum divertit ad Ecclesiam, maximo populoeum agmine prosequente, ibique inter diutissimos Psalmorum concentus, ac peolixam orationis continuationem, beatus Germanus dexteram super caput virginis indefesse tenuit.* Hoc probrum objectat Optatus (6) Episcopo Donatistæ, quod incesto adulterio contaminasset unam harum puellarum, cujus pater evaserat, imposita ei Mitra, ita enim vocat velamen sacrum: *Cui Mitram ipse imposuerat, a qua pater ante vocabatur.* Velamina erant lanea, purpureo colore infecta: *De qua lana Mitrella fieret, de qua purpuea tingeretur.* Symbolum id erat cœlestis cum immortali Sponso conjugii: *Spieitale hoc nubendi genus est. Jam cœlestes celebraveeant nuptias.* Hujus veli sanctitate deterrebantur, ne auderent nefarii homines has virgines vel ambire sibi sponsas, vel rapere. *Ne qui sponsabat, perseveret petere, aut raptor audeat violaee.*

XII. Tradit Epiphanius (7) virginitati, ceu inconcusso fundamento superstructam stare Ecclesiam, quam Christus in summo ipse collocavit, defixitque columine castimoniæ, & perfectionis, atque carnis illecebrarum abdicationis: *Fundamentum igitue, ac velut ceepido quædam in Ecclesia vieginitas est, quæ a pleeisque colitur & observatur, & in illustri quadam gloeia ac peædicatione veesatur. Vieginitatem solitaria vita proxime sequitue, quam in plerisque sexus uteiusque Monachis videmus.* Auctor est Chrysostomus (8), ne ipsos quidem Gentiles potuisse non summopere admirari Christianæ Re-

(1) Ad Demet. de servanda Virgin. (2) De Vir. veland. (3) Exhortatio ad Virgin. (4) ad Virgin. lapsam, c. 5. (5) Vita S. Germani, c. 1. (6) L. 2. c. 7. (7) Expos. Cat. fid. c. 21. (8) Tractatu Quod Canonicæ cum viris cohabitare non debeant.

Religionis sanctimoniam, in tam numerosis intaminatarum virginum choris radiantem, quæ innatarum cupiditatum conculcatio, & victoria omnes proculdubio naturæ vires superabat, nec poterat nisi ab ipso naturæ conditore proficisci: *Inter Græcos sane quidam licet pauci ita philosophati fuerunt, ut opum essent contemptores, & iram vicerunt. Virginitatis autem flos nullo modo apud illos statuit, in qua semper concesserunt nobis primam dignitatem, ingenue fatentes rem supra naturam esse, & non humanam, & eapropter omnibus gentibus summæ admirationi fuimus.* Harum fides & religio, quo acuebatur Episcoporum sollicitudo, ut earum invigilarent spiritali disciplinæ, & ne quo subsidio temporali eas deseri paterentur. Ideo & Canonicas vocat hic Chrysostomus, tanquam Canoni, seu Catalogo Beneficiariorum inscriptas.

Nec Augustinus (1) in præteritis habuit hoc Christianæ fidei, & veritatis documentum, cum nisi incarnata ipsa sempiterni Dei sapientia non potuerit contemnendæ carnis & ad æternam continentiam constringendæ disciplina toto orbe propagari, stupendibus Philosophis id fieri tam crebro, & tam familiariter, quod omnino fieri posse diffidebant, quod ne tentabant quidem plerique eorum, quod in mores induci posse publicos omnino desperabant. *Si tot juvenum, & virginum millia, contemnentium nuptias, casteque viventium, jam nemo miratur, &c. Si tam innumerabiles aggrediuntur hanc viam, ut desertis divitiis, & honoribus hujus mundi, ex omni hominum genere uni Deo summo totam vitam dicare valentium, desertæ quondam insulæ, ac multarum terrarum solitudo compleatur.* Fingendo tantum, aut ne fingendo quidem poterat humana sapientia has virtutes commentari, terrenarum omnium voluptatum aspernatrices. Incorruptibilis & omnipotentis Dei sapientiæ hoc fuit operæ pretium, ut mulierculas ipsas virgunculasque ea imbueret & armaret Philosophia.

XIII. Ad majestatem ergo Ecclesiæ permagni intererat, ut hos virginum greges curaret, excoleret, & tueretur, velut incorruptibile quoddam suæ sanctimoniæ decus. Ideo his virginibus specialis, & honorificentior locus in Ecclesia dicatus erat, ubi & exarata radiabant encomia, quibus virginitatem Scripturæ prosequuntur. Ambrosius (2) ita docet in Epistola ad Virginem lapsam: *Nonne vel illum locum tabulis separatum, in quo in Ecclesia stabas recordari debuisti, &c. Nonne vel illa præcepta, quæ oculis tuis ipse scriptus paries ingerebat, recordari debuisti?*

XIV. Nec sine piaculo sileri potest vehementissimus ejusdem Ambrosii zelus ad puellas omnes fideles alliciendas, vel etiam pertrahendas ad eamdem virginitatis professionem (3): *Hoc non omnibus imperatur, sed ab omnibus flagitatur.* Alibi autem ait toto ab orbe Mediolanum convolare virgines, ut virginitatem profiteantur, quanquam frigerent Mediolanenses virgines ad suas istiusmodi exhortationes, quibus tam longe dissitæ aliæ inflammabantur (4): *Dicit aliquis, Tu nobis quotidie virginum canis laudes. Quia faciam, qui eadem quotidie cantito, & proficio nihil? Sed non mea culpa. Denique de Placentino sacrandæ virgines veniunt, de Bononiensi veniunt, de Mauritania veniunt, ut hic velentur. Magnam rem videtis, hic tracto, & alibi persuadeo. Si ita est, nihil tractemus, ut vobis persuadeamus.* Plus erat momenti, plus virium in fama Ambrosii, quam in lingua: absentibus, quam præsentibus facilius quidvis persuadebat. Nec tamen ille de spe, aut zelo, aut officio quidquam suo remittebat, ut omnes ad Evangelicæ perfectionis præcepta complectenda incitaret, virginesque urgeret, quo se cælesti immortali dicarent Sponso, ei amorem, ei metum parentum postponerent, ei dotis jactura litarent, quanquam essent paucissimi, qui illas ea de causa tantum dote fraudarent. Ostendebat denique sponsas Regis Regum, & Domini Dominorum inopia, vel media laborare nunquam posse: in ipsa virginitate incorruptibilem esse thesaurum, quo paupertas ipsa solatio sit; parentum vero repulsam, non repulsam esse, sed probationem: *Dotem negabunt parentes? Sed habes divitem sponsum*

N n 2

(1) De vera Relig. c. 3. (2) Cap. 6. (3) Lib. de Viduis. (4) Lib. 1. De Virginibus.

sum, cujus contenta thesauro, patriæ successionis emolumenta non quæras. Quanto dotalibus præstat compendiis casta paupertas? Et tamen quam audistis aliquando propter studium integritatis, legitimæ factam successionis exortem? Contradicunt parentes, sed volunt vinci: indignantur frequenter, ut discas vincere. Abdicationem minantur, ut tentent, si potes damna seculi non timere. Exerceris virgo, dum cogeris. Si vincis domum, vincis & seculum.

XV. Crimini vertebant Ambrosio male feriati homines, quod videlicet omnibus passim virginitatis custodiam inculcaret (1): *Criminis invidi hæc est, quia suadeo castitatem. Virginitatem, inquit, doces, & persuades plurimis. Utinam convincerer, utinam tanti criminis probaretur effectus. Non vererer invidiam, si efficaciam recognoscerem. Utinam potuissem revocare nupturas.* Si qui invidiam illi ex eo crearent, quod crescente virginum sacrarum numero decresceret gentis humanæ soboles: reponebat Ambrosius, nusquam esse majorem frequentiam, quam ubi esset & numerus virginum Deo dicatarum plurimus, nempe in Ægypto, in Africa, in Oriente, ubi exaggerate quidem, sed tamen dicit, plures consecrari virgines, quam homines in Italia nascerentur. Videtur autem Ambrosius ibi designare Ecclesiam Alexandrinam, Carthaginensem, & Antiochenam: quæ amplissimæ, & antiquissimæ cum essent Ecclesiæ, tanto invictius ibi Christiana Religio & Evangelicorum Consiliorum perfectio dominabatur. Et quidem cum calidissimo utantur cælo regiones illæ, tanto evidentius hinc præpotentis Christi gratiæ argumentum existebat, cui cœli, terræque natura & vis famulabatur (2): *Si quis putat consecratione virginum minui genus humanum, consideret, quia ubi paucæ virgines, ibi etiam pauciores homines, ubi virginitatis studia crebriora, ibi numerum quoque hominum esse majorem. Discite quantas Alexandrina totiusque Orientis & Africana Ecclesia quotannis sacrare consueverint. Pauciores hic homines prodeunt, quam illic virgines consecrantur.* Permirum illud vero est, quod de virginibus sollemniter consecratis agat Ambrosius. Nam ceterarum multitudo multo erat utique numerosior.

XVI. Duo hic rursus cursim observanda. Primum est nunquam, aut rarissime frustratas fuisse sacras virgines legitima hæreditatis portione, quanquam nec parentum fortasse consensum expectassent, nec cum iis jure agere solerent. Alterum est ad professionem admissas has virgines sine dote, & ære Ecclesiæ sustentatas fuisse, ut quæ Christi patrimonii dispensatrix esset. Adde & illud, quod Ambrosio suffragetur Augustinus in laudanda Africanarum virginum frequentia (3). *Sanctimonialium occursantium, atque cantantium greges.* Ita jam tum excipiebantur Episcopi in civitatem advenientes, obviam prodeuntibus gregibus sacrarum virginum, & sponsi sui laudes concinentibus.

XVII. Diximus ab Episcopo solo virginibus imponi solitum consecrationis velum. Per Africanos tamen Canones licebat & Presbyteris eo fungi munere, jubente, vel permittente Episcopo. Sic enim habet ex Concilio Charthaginensi Ferrandus (4): *Ut Presbyter inconsulto Episcopo virgines non consecret, Chrisma vero nunquam conficiat.*

XVIII. Non injuria autem sancti Patres virgines omnes extimulabant, ut huic se proposito dedicarent, cum illud semel amplexatæ angelicam deinceps vivendi formam & sanctitatem sectarentur. Uni Deo illæ inhærebant, & Scripturarum meditationi ab infantia ipsa. Ita enim Hieronymus ad Lætam de educatione filiæ. *Adhuc tenera lingua Psalmis dulcibus imbuatur, &c. Reddat tibi pensum quotidie de Scripturarum floribus carptum, &c. Assuescat ad orationes & Psalmos nocte consurgere, mane Hymnos canere, Tertia, Sexta, Nona hora stare in acie, quasi bellatricem Christi, accensaque lucerna reddere sacrificium vespertinum. Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Discat & lanam facere, tenere colum, &c.* An Monasterio concedebat ejusmodi materna domus? An regularem probationem non æquabat talis institutio? An Clerici, an Beneficiarii poterant sanctiori in-

(1) Ibid. L. 3. (2) Ibidem. (3) Epist. 203. (4) Can. 91.

inutriri disciplinæ? Nec nos interim præteribit, quod religiosæ parenti ab Hieronymo inculcatur, ut virgunculam Christi a teneris insuefaceret labori manuum, sed qui nil vanitatum, nil ineptiarum seculi redoleret, quod ejurasset: *Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.* Sancit Hieronymus, ut juvencula Sanctimonialis novi Testamenti librum nocturna verset, verset & diurna manu, memoriter discat libros Prophetarum; evolvat opuscula Cypriani, Hilarii Athanasii, ceterorumque Patrum; denique serio matrem monet, ne tanta se cura & sollicitudine educandæ ad eam normam filiæ ipsa fatiget, si minus ei se parem sentiat, sed illam Monasterio tradat instituendam.

Iisdem ille præceptis imbuit clarissimam virginem Demetriadem, ubi & illud aperit, quam non immerito hæ virgines omnibus Clericorum, & Beneficiariorum ornamentis, emolumentisque donarentur (1). *Præter Psalmorum, & orationis ordinem, quod tibi hora Tertia, Sexta, Nona, ad Vesperum, media nocte & mane semper est exercendum, statue quot horis sanctam Scripturam ediscere debeas, quanto tempore legere, &c. Cumque hæc finieris spatia: habeto lanam semper in manibus.* Denique non modo recitari, sed & decantari vult sanctissimus Pater Canonicas Horas ab his virginibus in ædibus paternis (2). *Quis ignorat psallendum esse fœminis in cubiculis suis, & absque virorum frequentia, & congregatione turbarum?*

Non video quid amplius in cujusquam animo residere possit dubii, quin virgines istæ, quæ paternas incolebant domos, vel domorum partes remotiores, & a contubernio hominum prorsus secretas, vere Monia-les, vere professæ essent, iisdemque insenescerent pietatis exercitiis, quibus illæ, quæ in Monasteriis instituebantur.

CAPUT XLIII. *P. 3. l. 1. c. 39.*

De Virginibus, & Viduis Deo sacratis in paternis ædibus, & de fœminis Canonicis sub Imperio Caroli Magni.

I. Velum sumebant Virgines, vel sua manu, vel parentum, vel Presbyteri: quoquo modo id fieret, religiosa ea erat professio.

II. Varia statuta de Viduis, quæ extinctis maritis semetipsæ velabant.

III. Paternis in domibus morabantur.

IV. Nec resilire fas erat ab ea professione.

V. Cujusmodi esset hic habitus, hoc velum.

VI. Solius hæc erat virginitatis vel continentiæ professio, sine aliis Religionis votis.

VII. Ea res in Oriente minus frequens.

VIII. De Canonicis fœminis. Continentiam profitebantur.

IX. Cur in earum Regula mentio non fiat Regulæ Augustini. Solam profitebantur continentiam & stabilitatem; quibus Regulam Augustini Evangelicam adjiciebat paupertatem.

X. Erant tamen Canonicæ, quæ temporalia abdicabant omnia, quanquam id minime profiterentur.

XI. Qui vitæ tenor Canonicarum.

XII. Eædem ipsæ erant, atque priscæ Sanctimoniales, quæ a paternis ædibus non recedebant, & quæ nunc compulsæ sunt ad communis vitæ societatem, exemplo Canonicorum, & Clericorum omnium.

XIII. Nec Canonicas, nec Moniales curabant, aut regebant Monachi.

I. PErinde ut ante, ita & sub Imperio Caroli Magni, aut sua se manu velabant, Deoque dicabant virgines, aut a parentibus, Presbyterisve velabantur. Quo demum cunque modo caput illarum sacro velo obumbratum fuisset, quo nimirum Sanctimoniales a laicis, & nupturientibus Virgi-

(1) Ad Demet. De Virgin. servand. (2) Lib. 3. adv. Pelagian.

ginibus secernebantur, jam ab eo proposito resilire non poterant, nisi siqua vis ut velarentur allata fuisset: *Ut quolibet modo fœmina velum acceperit, in hoc permaneat, nisi se invitam aut reclamantem velaverit aliquis. Tamen prædicandum est, ut cum velo suo permaneat si voluerit. Quod si Presbyter eam invitam, reclamantemque velaverit, gradum suum pro hac causa ne perdat.* Sic habet Canon Concilii Vermeriensis, anni 752. (1) quod dilucide intelligitur de Sanctimonialibus Virginibus, quæ claustris non cohibebantur, & quæ cum cognatis vitam degebant, sub speciali Episcopi custodia, & eorum, quos eis ille præficiebat regendis, nonnisi summa & prudentia & pietate viros. Id aliquanto etiam clarius micat in Caroli Magni Aquisgranensi Capitulari (2): *In Concilio Africano præcipitur, ut Virgines Deo sacratæ a gravioribus personis diligenti custodia serventur.* Concilium Parisiense anni 829. (3) earum retexit, damnavitque fraudulentiam, quæ paupertatis impatientia velabant seipsas, subdola ea spe, fore ut eo obtentu ceteris præponerentur, & Custodes & Administratrices Ecclesiæ crearentur. Edicit Concilium, ut caveant sibi Episcopi, Presbyterique ab his Sanctimonialibus, rei augendæ, quam castitati colendæ addictioribus: ne credant illis Ecclesiæ administrationem rerum, edoceantque eas, quam humili, quam casta, quam defæcata a terrenis cupiditatibus mente expetendum sit sacrum velum: *Invenimus, quod quadam fœminæ, maxime hæ, quæ valde censu tenues sunt, sine consensu Sacerdotum, idcirco sibimetipsis velum imponant, ut sub prætextu hujus velaminis, Ecclesiarum excubatrices & administratrices fieri possint. Hæc igitur incauta velatio, unusquisque Episcopus provideat, ne in sua Parochia fiat, &c. Talis velatio ne ulterius indiscrete fiat.*

II. Viduæ post conjugum statim obitum totæ propendebant ad velum induendum, & ad profitendam continentiam, ita ut a propriis non discederent ædibus, nec familiæ curam, & providentiam exuerent. Antiquissimus is erat usus, fueratque aliquandiu sanctissimus, cui nunc duplex labes adhærescebat. Nonnullæ doloris primum, & luctus impatientissimæ velum arripiebant, parique mox levitate ejus abjiciendi occasiones aucupabantur; primum præcipites, mox leves, & perfidiosæ. Aliæ sensim defluebant ad molles illas delicias, quæ non facile declinari possunt, quando rerum copia affluit, & seculi voluptates, insaniæque oculis, auribusque jugiter obversantur.

In Concilio eodem Parisiensi innovatum est Satutum Ludovici Imperatoris, consensione Episcoporum firmatum, nempe ut triginta saltem dies post mariti obitum professionem differrent viduæ: his elapsis, vel nuberent rursum, aut si quod religiosius est, eligerent continentiam, tum excitarentur ad subeunda Monasterii claustra, quo tutiores essent a scopulis, fluctibusque secularis conversationis (4): *Nobiles fœminæ, quæ amissis viris velantur & non in Monasteriis sub spiritalis matris regimine, sed potius propriis in domibus sub occasione liberorum rerumque suarum residere, deliciisque affluere delectantur, &c. Statuimus, ut hujusmodi viduæ amissis viris repente non velentur; sed cum conniventia Episcopi sub triginta diebus, ut a glorioso Principe domno Ludovico cum consilio Sacerdotum jamdudum confirmatum est, exspectent; quibus peractis, aut nubant, aut si potius Deo se sacrari expostulaverint, admoneantur & instruantur, ut non in domibus propriis, sed in Monasteriis sub spiritalis matris regimine Deo se servituras subdant.*

III. Quanquam hujus Concilii Patres contestentur, viduas adolescentiores, quæ post votum continentiæ Deo nuncupatum, secularibus ex ædibus suis non migrant, miserandis lapsibus obnoxias plerumque esse: non aliud tamen, quam illas hortantur, ut in Monasteria se aliqua abdere velint. Itaque extra controversiam est, hoc genus Viduas, & Virgines Deo sacras privatis in domibus semper aliquantas fuisse. Cujus rei fidem faciunt & Capitularia (5): *De viduis, & puellis, quæ habitum religionis in domibus propriis, tam a parentibus, quam* per

(1) Ann. 752. Can. 4. (2) Ann. 789. cap. 40. (3) Ann. 829. cap. 42. (4) Ibid. Can. 44.
(5) L. 7. c. 257.

per se & vestem mutaverint, &c. Si Moniales hæ extra Claustrorum septa habitantes nuberent, jubet Concilium eas sejungi. Usque adeo vera, & rata habebatur earum Professio.

IV. Non paullo austerior fuit his Heraldus Archiepiscopus Turonensis. Nec enim passus est, ut quibus reluctantibus injectum fuisset Religionis velum, eæ possent unquam a Religionis proposito declinare: qua lege ille eas quoque complectebatur, quæ paternarum ædium incolæ semper essent (1): *Quod non liceat mulieri velum aut sponte, aut coacte semel susceptum quacunque ratione rejicere, licet in domibus propriis vestes mutarint.*

V. Tacita ea erat Professio, quæ fiebat sumpto velo, habituque modestiori, quem publicus usus his Monialibus proprium fecerat. Id innuitur his quidem verbis: *Vestes mutare.* Concilio ex Forojuliensi anni 791. (2) sub Patriarcha Paulino, constat eam vestem in Longobardia nigram fuisse: non potuisse eam puellis, viduisque concedi inconsulto Episcopo: si ea indutæ postea nuberent, separari a marito, & pœnitentiæ addici, cui mors una finem poneret: *Placuit de puellis vel viduis, quæ virginitatis, sive continentiæ propositum spontanee pollicentes, Deo emancipatæ fuerint, & ob continentiæ signum nigram vestem, quasi religiosam, sicut antiquus mos fuit in his regionibus, indutæ fuerint, licet non sint a Sacerdote sacratæ, in hoc tamen proposito eas perpetim perseverare mandamus. Si publice nupserint, segregentur ab invicem, &c.*

VI. Præter observatiunculas jam præmissas supersunt hic, & nonnullæ aliæ non aspernandæ: 1. Ea professio uni virginitati vel continentiæ illigabat. Nec obedientiæ nec Evangelicæ quicquam astringebat paupertati. Eratque tamen vere Religiosa professio. 2. Multum discrepabat a professione sollemni, quæ tunc fiebat, cum Episcopus virginem velabat, aut ordinabat Diaconissam: *Licet non sint a Sacerdote sacratæ.* 3. Itaque succurrere posset animo simplex illud fuisse votum; cum tamen eo dirimeretur, si quod subsequeretur matrimonium: iis certe temporibus, & locis, ubi ita conducibilius esse autumabat Ecclesia. 4. Si simplex autem id habebatur votum; sollemnitas ei tamen aliqua conciliabatur ex priori Episcopi assensu: *Nulli liceat prædictis personis habitum, id est, vestem mutare absque sui Episcopi conscientia.*

Concilium Moguntinum (3) sub Arnulpho Rege anno 888. permisit arbitrio Episcopi tempus, quod viduis ad deliberandum daretur, an continentiam eligerent: *Consentiente Episcopo.* Porro si animum adjicerent ad continentiam; hortatur illas Concilium, ut aut in Monasteriis sedem sibi figant, aut ea sedibus, ædibusve suis Monasterium sibi faciant, perfugiumque a tumultuosa seculi vanitate: *Si propositum castitatis assumpserint, aut Monasterii claustris regulariter constringantur, aut domi manentes castitatem suæ professionis integerrime custodiant.* Contra virgines autem, quæ se gravi lapsu contaminassent, innovatur ab hoc Concilio Synodi Elvirensis austeritas; ex quo id nimirum efficitur, ut si quæ earum nuberent, numero eo haberentur, quo adulteræ.

VII. Affatim jam esse videtur exemplorum, & Canonum, quibus liquido constet, usque ad annum Christi millesimum fuisse in Ecclesia Latina Virgines, & Viduas Deo sacras, simplici voto alligatas continentiæ velo, & habitu sibi proprio notabiles, in paternis propriisve domibus habitantes. Quod ad Græcam autem Ecclesiam attinet, ex Balsamone colligitur fere eum jam usum exolevisse, nec vel Constantinopoli ullam fuisse tum domum, quam incolerent hæ Virgines, quæ Monasteriis non includerentur; denique Thebanum Archiepiscopum extructo illiusmodi Virginibus domicilio, æternum gloriæ decus sibi peperisse: *Hodie Constantinopoli nec sunt Virgines cum laicali habitu, nec est Virginum domicilium, quod Parthenon dicitur. Solus autem sanctus ille Thebarum Metropolitanus Calotenes fecit Thebis Parthenonem, & laicas in ipso virgines ordinavit. Et ideo æternum est hoc ejus monumentum, eique* ea

(1) Cap. 37. (2) Ann. 791. Can. 11. (3) Can. 26.

eo nomine gratia agenda est,

VIII. Ad Canonicas nunc promovendus gradus, & quæ de iis jam dicta sunt, ubi de Congregationibus, & Capitulis Canonicorum agebamus, pluribus hic astruenda sunt argumentis. Cognatæ enim cum primis sunt quæstiones hæ duæ: an Canonici, Canonicæque præter communis vitæ societatem, profiterentur etiam continentiam, paupertatem, stabilitatemque in suis quisque separatim Congregationibus. Ostendimus Canonicos hos ævo Imperii Caroli Magni, quamvis in eodem Claustro sedem haberent, nullo tamen voto, nulla professione obligatos fuisse. Eo præjudicio de Canonicis fœminis utcunque intelligitur, quid præsumi debeat. Itaque quod nemo satis mirari poterit, erant nescio quo modo eodem tempore & veræ Moniales, quæ non Monasteriis, sed privatis suis in ædibus diversarentur: erant ex adverso & inclusæ Monasteriis virgines viduæque, & regulari disciplinæ obnoxiæ, quæ Monachæ Monialesque non essent.

Concilium Vernum anni 755. (1) nihil interponit discriminis inter viros fœminasque, sese Deo devoventes; omnesque indiscriminatim cogit aut Monasticam sectari Regulam, aut Canonicam vitam sub Episcopi regimine: *De illis hominibus, qui dicunt, quod se propter Deum tonsurassent, & modo res eorum vel pecunias habent, & nec sub manu Episcopi sunt, nec in Monasterio regulariter vivunt: placuit, ut in Monasterio sint sub ordine regulari, aut sub manu Episcopi sub ordine Canonico. Et de ancillis Dei velatis eadem forma servetur*. Manifeste ergo patet, quantum Canonici hi imperio, & disciplinæ Episcopi immediate subjecti a Regularibus vel Monachis Regulæ beati Benedicti, & Abbati obnoxiis discrepabant; tantum fuisse discriminis inter Canonicas, & Moniales, quod hæ Regulam tenerent beati Benedicti, illæ specialem Regulam ex Canonibus specialiter sibi contextam.

Sed cum Canon iste non agat, nisi de velatis, & optionem illis det instituti Monialium, vel Canonicatum, hinc colligitur Canonicas continentiam saltem fuisse solitas profiteri. Ejusdem rei probationem aliam eruere fas est ex Concilio Moguntino (2): *Abbatissas cum Sanctimonialibus omnino recte, & juste vivere censemus. Quæ vero professionem sanctæ Regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant. Sin autem Canonice vivant pleniter, & sub diligenti cura custodiam habeant, & in claustris permaneant, neque foras exitum habeant. Sed & ipsæ Abbatissæ in Monasteriis sedeant, nec foras vadant, sine licentia & consilio Episcopi sui*. Vix dilucidius quidquam dici poterat ad Canonicas a Monialibus disjungendas. Erant tamen Canonicæ non omnis obligationis expertes: 1. Cum vocentur *Sanctimoniales*. Suo ergo quodam modo Moniales erant, quamvis beati Benedicti Regulæ non subessent. 2. Cum Claustro uno omnes sepirentur: *In claustris permaneant*. 3. Cum egredi his septis nunquam possent: *Neque foras exitum habeant*. Hoc non absurde dixeris stabilitatis vinculum, quod continentiæ voto accederet.

His conjecturis præsidii non parum accedet a Concilio Cabilonensi anni 813. (3) quod propter Canonicas tantum aliqua statuere decrevit, quod abunde suppeterent Monialibus ex Regula beati Benedicti, quæcunque ad vitæ Monasticæ normam conducunt: *Libuit huic sacro conventui quasdam admonitiunculas breviter eis Sanctimonialibus scribere, quæ se Canonicas vocant: quoniam hæ, quæ sub Monasticæ regulæ norma degunt, totius vitæ suæ ordinem in eadem, quam profitentur, regula scriptum habent*. Clausura, lectio, oratio, cantus divinorum Officiorum hoc in Concilio diligentissime præcipiuntur. Ubi & illud notati par est, nisi hæ Canonicæ continentiam, & stabilitatem vovissent, non tantopere laboraturos fuisse hujus Concilii Patres, ad eas in Claustra sua cohibendas, & prorsus arcendas a secularium contubernio, & congressu.

IX. Illud permirum, qui factum sit ut Regula beati Augustini, quæ ejus Epistola continetur, & quam constat regendis Sanctimonialibus fuisse ab ipso exaratam, ab his Conciliis, maxime ab Aquisgranensi sub

(1) Can. 11. (2) Ann. 813. Can. 13. (3) Ann. 813. Can. 53.

sub Ludovico Pio non sit in medium prolata, ut ad eam hæ Canonicæ constringerentur. Aquisgranense hoc Concilium anni 816. (1) Regulam propriam Ludovici Pii jussu contexuit ex sanctis Patribus, eamque illi obtulit, ut ad eam servandam Canonicæ adigerentur: *Nam & in altero libello idem sacer Conventus, eodem Augusto monente, quandam institutionis formulam ex sanctorum Patrum dictis studiose excerpsit, & Sanctimonialibus Canonice degentibus tenendam percensuit*. Initio hujus Regulæ congesti sunt antiquorum Patrum Latinorum Græcorumque contextus, quos inter Augustino datus non est locus.

Cum vero hi Tractatus Patrum ad Virgines Deo sacras attemperati fuissent, hinc nova probatio suppeditatur, ut Canonicas illas continentiæ illigatas fuisse intelligamus (2): *Ecce quibus saluberrimis documentis sanctissimi viri Deo dicatas ad castimoniale propositum servandum instituunt*. Sed quorsum attinet plura aucupari argumenta ad eam rem approbandam, quæ disertissimis ipsius Regulæ verbis perspicue exprimitur (3)? *Cum hujusmodi Religionis gratia Monasteria expetiverint, non eis facilis tribuatur ingressus, donec prius eis hæc legantur capitula; ut his perlectis, noverint quid eis in castimoniali proposito observandum, quidve vitandum sit. Quia postquam se Domino in hac militia devinxerint, nequaquam licitum erit propriis uti consiliis, nec secularibus penitus implicari posse negotiis, &c. Proinde scrutentur prius arcana cordis sui, ne inconsulte & minus caute vinculum continentiæ, & virginitatis arripientes, redeant post satan, & fiant sicut canis reversus ad vomitum*. Habes hic apertissimam professionem continentiæ viduis, virginitatis virginibus, stabilitatis utrisque diligenter observandæ.

Sed & illud ingenue fateri cogimur, nullo se vinculo Canonicas obligasse, ut patrimonio nuntium remitterent. Earum aliæ sponte sua terrenas facultates opesque omnes abdicabant, incorruptibiles flagrantius sectaturæ divitias. Aliquæ Ecclesiæ conferebant agros, fundosque suos omnes, solo usu fructu sibi deinceps servato. Aliæ denique ipsam rerum suarum proprietatem retinebant, nec aliud cogebantur, quam ut earum administrationem, & curam, & defensionem amicis cognatisve suis demandarent: ne tumultu causarum secularium quies, & silentium interturbaretur religiosi secessus. Germana ergo ea ratio est, cur altum sit de Regula beati Augustini silentium in Regula Aquisgranensi Canonicarum. Paupertatem Evangelicam expertissime præcipiebat Augustini Regula, quo vinculo non erat consilium vel Ludovici Imperatoris, vel Patrum Concilii Aquisgranensis Canonicas constringere. Accipe verba ipsa Concilii, quibus ne optare quidem possis vel expressius quidquam, vel dilucidius (4): *Providendum est his, quæ ob amorem Christi castimoniæ se dicaverint, & in collegio Sanctimonialium se admitti postulaverint, ut res suas antequam Monasterium ingrediantur, ita disponant, ut ad vitam tendentes æternam, nullam earum occasione patiantur perturbationem. Proinde si aliqua Sanctimonialium res suas proprias Ecclesiæ ita contulerit, ut nihil ex his sibi proprium vindicare, sed tantum rebus sustentari velit Ecclesiæ, huic sufficienter in Congregatione stipendia largiantur necessaria. Si autem Ecclesiæ, eas tradiderit, & usufructuario habere voluerit, quæstor Ecclesiæ eas, utpote Ecclesiæ, defendat. Quod si eas Ecclesiæ conferre noluerit Abbatissa, & ceteris Sanctimonialibus cohibentiam adhibentibus committat eas per scriptum publice roboratum, aut propinquo, aut alio cuilibet bonæ fidei amico, qui eas jure fori defendat.*

Eo Canone idonea, & sufficientia stipendia non assignantur nisi eis, quæ terrenis omnibus renuntiarunt: *Huic sufficienter in Congregatione stipendia largiantur necessaria*. Quod ad illas minime porrigitur, quæ vel proprietatem retinent suarum possessionum, vel saltem usum fructum. Ideo cum sequentes Canones (5) præcipiant, æquales esse omnium Canonicarum distributiones, ut singulis nempe diebus singulæ earum accipiant tres libras panis, tres libras vini, carnes, ad

(1) Ann. 816. Conc. Gal. t. 2. p. 330. (2) L. 6. c. 2. (3) Can. 8. (4) Ibid. c. 9.
(5) Can. 12. 13.

pisces, legumina, habita tamen ratione temporum locorumque: debent hi Canones ad eas trahi, quæ nihil sibi residuum esse voluerant nec proprietatis, nec ususfructus.

XI. Nigra veste utebantur Canonicæ (1): *Nigris indui vestibus*. Sericeas adhibere nec Abbatissæ poterant: *Qua auctoritate sibi attribuunt licentiam sericas vestes induendi, aut pompis vanis inserviendi?* Officiorum divinorum psalmodia, lectio Scripturarum, Catholicorumque Tractatorum, labor denique manuum, juges erant earum & voluptates, & occupationes (2): *Aut Psalmorum modulationibus, aut manuum operationibus insistant, aut certe divinis lectionibus accommodent*. Frustra ergo sunt, qui addubitant, an Horarum Canonicarum illæ quotidiano penso tenerentur. Uno loco omnes somnum capiebant, singulis singulæ lectis propriis, uno omnes loco reficiebantur, *Omnes in dormitorio dormiant, singulæ scilicet in singulis lectis. In refectorio quoque pariter reficiantur*. Aula spatiosissima, in qua dormiebant omnes, accensa lampas nocte perpeti collustrabat (3): *Lucerna quoque noctis tempore in eodem dormitorio jugiter ardeat*. Si qua corripi, & emendari non poterat jejuniis, corporeis pœnis, sequestratione a choro, & a mensa, claustrali carcere, ei tandem pœnitentiæ subjicebatur, quam Episcopus indixisset, quod nefas prorsus esset in seculum aut redire, aut rejici (4): *Quia nullatenus huic seculum repetere fas, advocetur, si necesse est, Episcopus; & pœnitentiam sibi ab eo salubriter injunctam gerat*.

In eo vero novum professæ Canonicarum stabilitatis argumentum suppeditatur. Suppetunt & alia ejus libertatis documenta, qua patrimonium retinere poterant. Poterant enim famulas sibi ad quotidiana asciscere ministeria: hortante duntaxat illas Concilio, ne plures, quam necesse esset haberent, utque in earum mores sedulo inquirerent (5): *Quia licitum est Deo dicatis canonice viventibus, vernulas secum famulandi gratia in Monasteriis habere, cavendum est, &c. Ut non amplius, quam necessitas exigit, sibi ad serviendum congregent, & erga congregatas curam adhibeant, &c.* Ideo & pro cellulis singulæ domunculas habebant, quæ unius muri ambitu omnes cingebantur (6): *Intra claustra Monasterii proprias solita sunt habere mansiunculas. &c.* Ideo denique & ea distributionum copia erat panis & vini, quæ ultra unius alendæ necessitatem effunderetur.

XII. Hinc illud manifeste existit, has Canonicas illas omnino fuisse primigeniæ Ecclesiæ virgines, viduasque, quæ tantum splendoris, & gloriæ contulerant primis illis Christiani nominis temporibus, incorruptæ continentiæ professione, quanquam patrias ædes incolerent, nec hæreditariis possessionibus renuntiare cogerentur. Eodem quippe ipso tempore, quo animum adverterunt Episcopi, Principesque, ut Clericos omnes ad communis vitæ societatem compellerent, & in Capitula Congregationesque adunarent: virgines quoque & viduas Deo devotas in communia claustra contrudere decreverunt. 1. Virginum, viduarumque Collegia duo fuerant longe omnium antiquissima in Ecclesia. 2. Ad communem vitam ita compulsæ sunt, ut facultates proprias retinerent, quoad collibitum esset, 3. A Monachis Monialibusque discretæ semper fuere. 4. Nec tamen nullæ fuerunt, quibus indulgeretur, ut extra ea claustra, commorarentur, propositi semper sui retinentes. 5. Non potuerat stabilitas tanta Canonicorum præscribi, quanta Canonicarum; propterea quod seu virgines seu viduæ castitatem semper professæ erant, at non omnes unquam Clerici cælibatui fuerant illigati. Itaque suis Claustris nunquam egrediebantur Canonicæ, quod de viris Canonicis ne fingi quidem potest.

Non abludit tamen omnino a similitudine veri, tempore Concilii Liptinensis nullasdum fuisse Canonicas, anno 753. cum eo Concilio sanciatur, *ut Monachi, & Ancillæ Dei Monasteriales juxta regulam sancti Benedicti vivere studeant*. Castrum Liptinense Diœcesis est Cameracensis, ubi sitæ sunt etiam Montes, & Malbodium urbes. Itaque hujus Concilii tempore nec in his urbibus

(1) Ibidem Can. 10. (2) Can. 10. (3) Can. 17. (4) Can. 18. (5) Can. 22. (6) Can. 23.

bibus Canonicæ nllæ erant, nec usquam alibi, cum universim de omnibus Ancillis Dei sanciat Liptinense Concilium, ut Regulam amplexentur beati Benedicti. Videri forsan possent in Concilio primum Fancofordiensi distingui Canonicarum, & Monacharum Abbatissæ (1): *De Abbatissis, quæ canonice, aut regulariter non vivunt*. Unde & Cabilonense Concilium de iis agit, ut de instituto novo quodam (2): *Sanctimonialibus, quæ se Canonicas vocant*. Fieri ergo facillime potuit, ut laxata disciplinæ fibula, & Monachi aliqui Canonicos, & Monachæ nonnullæ Canonicas se agere cœperint, & utrisque prope necessario indulgentia adhiberetur, dum pie nihilo secius viverent, convenienter iis temperamentis, quæ approbata fuerant vel Crodogangi Regula ad Canonicos, vel ad Canonicas Aquisgranensi. Fidem faciunt Annales Hannoniæ seculo circiter decimo medio, a Brunone Archiepiscopo Coloniensi, & Pontificio Legato, instituta fuisse duo Collegia Canonicarum apud Montes, & apud Malbodium. Verum utcunque probabiliter hoc dicatur, contra potest dici stare Concilium Vernum anni 755. Ejus enim ex Canone supra relato videtur esse potuisse tum Monachos, & Moniales, Canonicos Canonicasque vitæ sanctitate insignes. (3)

XIII. Unum superest, quod hic observemus, Monachis tunc quidem in usu non fuisse ut Confessiones exciperent, vel Canonicarum, vel Monialium. Aperte id præ se fert Concilium Aquisgranense anni 816. (4) cum sancit, ut Presbytero non confiteantur Canonicæ, nisi in Ecclesia: aut si ægrotarint, ut eas necesse fuerit in Monasterio confiteri, ipse socium sibi adjungat Diaconum, Subdiaconumque: *Si qua igitur peccata sua Sacerdoti confiteri voluerit, id in Ecclesia faciat, ut ab aliis videatur, &c.* Sed Concilium Parisiense anni 829. (5) non modo illud statutum innovavit: sed absolute vetuit, ne Monachæ vel Canonicæ Monachis unquam confiterentur: *Nullo quippe modo videtur nobis convenire, ut Monachus relicto Monasterio suo idcirco Sanctimonialium Monasteria adeat, ut confitentibus peccata sua modum pœnitentiæ imponat*. Illud denique ibidem declaratum est, non posse Presbyteris Monachis confiteri, nisi ejusdem Monasterii Monachos: *Præsertim cum eisdem Sacerdotibus Monachis id facere fas non sit, exceptis his duntaxat, qui sub Monastico Ordine secum in Monasteriis degunt*. Denique Monachos admonet Concilium, institutum Monasticum, otio sacro, silentioque dicatum esse, ideoque feriari eos debere ab administratione quacunque tum civilium rerum, tum sacrarum: *Cum Canonica auctoritas doceat Monachos quietem debere diligere, & intentos esse tantummodo jejunio, & orationi, in locis quibus renuntiaverunt seculo permanentes, ut nec Ecclesiasticis, nec secularibus negotiis communicent*.

CAPUT XLIV. *P.1.l.1.c.51.*

De Virginibus Deo sacris in Monasteriis, & puellis, quæ in iisdem Monasteriis instituebantur per priora Ecclesiæ secula.

I. Fœminarum Deo sacratum Monasteria non minus antiqua, quam Monachorum. Probationes ex Antonio, & Pachomio.

II. III. IV. Ex Gregorio Nazianzeno, Basilio, & Theodoreto.

V. VI. Ex Ambrosio, Martino, Augustino, Hieronymo.

VII. Quibus institutionibus uterentur alumnæ B. Paulæ in Monasterio suo Bethlehemitico.

VIII. De puellarum Monasteriis Romæ.

IX. Puellæ ibi ab infantia educabantur.

X. Regulam scripsit Augustinus Monialibus. Summa ejus Regulæ.

XI XII. Suberant Augustini Moniales Abbatissæ, seu Præpositæ suæ, Presbytero, qui spiritalem eorum curam gerebat, & Episcopo.

XIII. Quæ nobis Abbatissa, Orientalibus Amma dicebatur.

XIV. Suberant & Præpositis suis Sanctimoniales, quæ paternis in ædibus diversabantur.

Oo 2 XV.

(1) Can. 46. (2) Can. 53. (3) Can. 11. (4) Can. 27. (5) Ann. 829. Can. 46.

XV. Moniales in Oriente crinem tondebant, deponebantque in manus Abbatissæ.

XVI. In Occidente olim crinem non tondebant.

XVII. XVIII. XIX. In Occidente perinde, ut in Oriente Monasteriis commendabantur virguncula educanda a cunis.

I. AD fœminarum Monasteria accedendum jam nobis est, fuisque astruendum argumentis, quod pronuntiavimus, ejusdem ætatis fuisse fœminarum Monasteria, ac virorum. Non potest quisquam ambigere, quin parens primus, auctorque Monasteriorum fuerit Antonius. Atqui soror Antonii in ejus statim vestigia ingressa est, cum puellis aliis ejus exemplo abdidit se in Monasterium, cujus Præposita ipsa fuit. Vide quid de his Athanasius in vita B. Antonii (1): *Sororem quoque jam vetulam virginem videns, & aliarum puellarum Magistram, mira exultatione fustollitur Antonius.* Inter alumnos Antonii eximius cum primis Pachomius, sorori & ipse suæ Monasterium struxit, ubi Sanctimonialibus eam compluribus præfecit, & religionis fama præstantissimis (2): *Protinus imperat religiosioribus fratribus, ut ei procul a se Monasterium construant. Convenerunt ad eum aliæ plurimæ, & brevi tempore magnæ multitudinis mater effecta est.* E Monachis suis Petrum delegit Pachomius veneranda canitie, & diutinis virtutum experimentis spectatum, constituitque hujus fœminarum Monasterii Visitatorem, quo ad sanctimoniam eas instrueret, & in variis consolaretur vitæ ærumnis. Regulam Pachomius scripsit Monasteriis suis omnibus, viris fœminisque juxta accommodatam, cum fœminæ iisdem subessent macerationibus, nec quidquam distaret, nisi genus vestis. Interlabente fluvio dividebantur Monasteria, & eo sensu intelligenda sunt, quæ aliquando fuisse dicuntur Monasteria communia.

II. In laudes primo evehitur Nazianzenus virginitatis, ut quæ Angelicis cœtibus, Christoque ipsi nos consociet, a quo edocti sumus, virginitate abduci homines a corporeo hoc, & corruptibili mundo, ut Deo adglutinemur: tum deinde subjicit virginum Monasteria a Basilio fundata fuisse: *Magna res est virginitas, & cælibatus, atque in Angelorum natura singularis ordine censeri; vereor enim dicere Christi, qui cum propter nos genitos gignendus esset, ex virgine gignitur, virginitatem velut lata lege sanciens, ut hinc abducentem, ac mundum contrahentem, vel potius mundum ad mundum transmittentem præsentem ad futurum. Quis igitur magis, quam Basilius, aut virginitatem in pretio habuit, aut carni leges imposuit? Cujus sunt virginum Cœnobia? cujus præcepta illa litteris mandata? &c.*

III. Expertus est Basilius (3) quanto in periculo versarentur Moniales extra Monasteria, cum Diaconus nescio quis ejus Diœceseos, Presbytero, seu Parocho, Chorepiscopoque contempto, immo & ipsomet, qui Episcopus erat, *assumpto titulo, & habitu Patriarchali cœpit insolescere*, ducem se Sanctimonialibus præstare, & eas in desertum abducere. Quas Canonicas dicat Basilius, non semel jam diximus.

IV. Ex Theodoreto liquet aliquas fuisse quidem, sed paucissimas, quæ solæ, & solitariæ degerent, a seculo longe semotissimæ: sed in Monasteriis innumerabiles (4): *Multæ siquidem alia partim solitariam vitam sunt amplexæ, partim versari cum pluribus maluerunt.* Quibusdam in Monasteriis ducentas quinquaginta, & amplius fuisse, quæ alternis se orationi, & labori manuum dederent. *Ita ut ducentæ, & quinquaginta, aut eo plures paucioresque una degant, uno cibo vescentes, super floreis solis dormire solitæ, & manus quidem lanificio exercentes, linguam vero Hymnis consecrantes.* Denique has cælestium Angelorum Colonias sparsas fuisse per Orientem, Palæstinam, Ægyptum, Asiam, Pontum, Ciliciam, Mesopotamiam, Europam, & hos esse incorruptiles flores, quos cælesti satu edere terra cœpisset, cum primum de Virgine ortus est nobis Sol justitiæ Christus: *Ex quo Christus de Virgine nascens virginitatem honoravit, virginitatis prata natura produxit, & odoriferos istos, nec*

(1) Cap. 29. (2) Vita Pach. cap. 28. (3) Epist. 412. 300. 302. (4) Hist. Relig. c. 30.

nec unquam marcescentes flores profert Creatori.

V. Agit etiam forsan Ambrosius de Bononiensi virginum Monasterio circiter viginti (1): *Sacrarium virginitatis incolunt, sine contubernali sexu*. Psalmodia, & opere manuum noctes diesque transigebant: *Nunc Canticis spiritualibus personant, nunc victum operibus exercent*. Sed proculdubio de Monasteriis virginum verba facit in Epistola quadam sua (2): *Cucurrisse ad Monasterium*, ostenditque Sanctimoniales quasdam fuisse ibi ab Episcopo consecratas: *Ejus sanctificatam benedictione*. Unam earum virginum hoc probro onerat Ambrosius, quod in officio contineri non potuerit, ne ipsa quidem Monasterii, cui nomen dederat, sanctimonia, & disciplina (3): *Oblita domum patris tui, ad Monasterium virginale transisti. Non dico tuta esse debueras inter tot posita, si voluisses, sed etiam tutelam aliis praestare potuisses*. Meminit Severus Sulpitius (4) Monasterii puellarum, ubi B. Martinus locavit conjugem militis, qui Monasticum institutum amplexus erat. Beatum Augustinum testatur Possidius fundamenta jecisse Monasteriorum utriusque sexus (5): *Monasteria virorum, ac foeminarum continentium, cum suis Praepositis, plena Ecclesiae dimisit*. Edicit Hieronymus, ne Monasteriis suis egrediantur, Moniales, ut ad Ecclesiam procedant, nisi simul omnes, & cum Praeposita sua (6): *Quae vivunt in Monasterio, & quarum simul magnus est numerus, nunquam sola, nunquam sine matre procedant*.

VI. Illo Hieronymi testimonio palam fit nullas adhuc Ecclesias, nulla fuisse Monialibus tunc Oratoria, sed gregatim processisse ad majorem Ecclesiam, quo sacris Mysteriis interessent. Quanti periculi esset in publicum procedere sacras has virgines, testatum abunde fecere Hieronymus, Ambrosiusque, ut prorsus necesse fuerit lapsu temporis, sua illis Oratoria, suas proprias, & interiores Ecclesias concedere, ne quo secularium afflari possent contagio. Tradit Hieronymus harum virginum aliquas sibi probe cognitas, sollemnioribus Festis abstinuisse ab adeundis Ecclesiis propter populorum turbas tunc frequentiores (7): *Scio ego sanctas virgines, quae diebus Festis propter frequentiam populorum pedem domi cohibent, nec tunc egrediuntur, quando major est adhibenda custodia, & publicum penitus devitandum*. Compertum est quo sanctissimus Pater zelo efferbuerit adversus Sabinianum, qui harum virginum unam in Bethlehemitico ipso Templo incestaverat, quo suo ex Monasterio accesserat (8): *In Monasterio se victuram spoponderat*. Eo consilio sanctus Pater id non raro Monialibus insusurraverat, ut domi potius orarent, quam in Ecclesia (9): *Rarus sit processus in publicum. Martyres tibi quaerantur in cubiculo tuo*.

VII. Quamvis nullae adhuc essent sacris virginibus Ecclesiae, ubi immolaretur Agnus earum sponsus, & ubi eo vescerentur: erant tamen domestica Oratoria, quae caelestibus Canticis, & Horis Canonicis diu noctuque personarent. Postquam B. Paula virorum exstruxit Monasterium, tria alia virginibus sacris exaedificavit, ubi sejunctim in suo quaeque Monasterio vescebantur, & operabantur manibus: at conjunctim e tribus Monasteriis in unum illae convolabant Oratorium ad Officia divina, soloque Dominico die ad Ecclesiam vicinam progrediebantur, ubi Mysteriorum Agni participes fierent (10): *Post virorum Monasterium, quod viris tradiderat gubernandum, plures virgines ex diversis Provinciis congregarat tam nobiles, quam medii, & infimi generis in tres turmas, Monasteriaque divisit ita duntaxat, ut in opere, & in cibo separata, psalmodiis & orationibus jungerentur. Post Alleluja cantatum, quo signo vocabantur ad Collectam, nulli residere licitum erat. Mane, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio, per ordinem Psalterium cantabant. Nec licebat cuiquam Sororum ignorare Psalmos, & non de Scripturis sanctis quotidie ali-*

(1) Lib. 1. de Virgin. (2) Epist. 64. (3) Ad Virginem lapsam c. 7. (4) Sev. Sulp. Dial. 2. (5) In vita Augustini cap. ult. (6) Ad Dem. de virgin. serv. (7) Ibidem. (8) Epist. ad Sabin. (9) Ad Eustoc. de virgin. serv. (10) In Epitaph. Paulae.

aliquid discere. Die tantum Dominico ad Ecclesiam procedebant, ex cujus habitabant latere. Et unumquodque agmen matrem propriam sequebatur, atque inde pariter revertentes instabant operi distributo. Excepto victu, & vestitu, nullam habere quidquam patiebatur.

VIII. Ex quo Romæ fuere virorum, fuere & virginum Monasteria, atque adeo tota Italia. Idem Hieronymus cum dixisset Marcellam, Principiamque ejus filiam suam ruri domum in Monasterium sibi delegisse: tanto inde amore exarsisse affirmat urbem Romam in ejusmodi vitam cælestibus diffluentem deliciis, terrenisque sordibus, & tumultibus expeditam, ut Roma jam non Roma, sed Hierosolyma esset, propter incredibilem quandam multitudinem Monasteriorum seu virginum, seu virorum (1): *Multoque ita vixistis tempore, ut ex imitatione vestri, conversatione multarum, gauderemus Romam factam Hierosolymam. Crebra virginum Monasteria, Monachorum innumerabilis multitudo.*

IX. Postremo id monet nos Hieronymus, Monasteria hæc Sanctimonialium scholas fuisse luculentissimas, ubi puellæ nobiles, quas a teneris Deo parentes dicabant, sanctissime educarentur. Ideo cum Lætæ inculcasset sanctus Pater, quæcunque ad filiolæ institutionem castissimam pertinere videbantur; suadet tandem, & hortatur, ut hanc, quam Christo dicaverat, sponsam, enutriri curet potius in Monasterio, ubi amita, ubi avia, ubi virtutes intaminatas edisceret, vitia etiam nesciret, nullo afflaretur pestifero seculi veneno (2): *Noli ergo subire onus, quod ferre non potes, sed postquam ablactaveris, eam redde aviæ, & amitæ. Nutriatur in Monasterio, sit inter virginum choros, nesciat seculum, vivat angelice, sit in carne sine carne, omne hominum genus sui simile putet.*

X. Regulam Monialium elucubravit Augustinus longe pulcherrimam. Sororem suam Monasterii Præpositam ipse constituerat. Abdicatio temporalium, obedientia, vita communis, castitas, modestia vestium, & capillorum, denique virtutes omnes religiosæ speciali quodam nitore ea in Regula fulgurant. Erat illis Oratorium domi privatum, in quo orarent, & psallerent; ad Mysteria participanda publicas ad Ecclesias prodibant (3): *Orationibus instate, horis & temporibus constitutis. In Oratorio, nemo aliquid agat, nisi ad quod factum est; unde & nomen accepit; ut si aliquæ etiam præter horas constitutas orare voluerint, non eis sint impedimento, quæ ibi aliquid agere voluerint. Psalmis & Hymnis cum oratis Deum, hoc versetur in corde, quod profertur in voce.* Et infra: *Quando proceditis, simul ambulate; cum veneritis, quo itis, simul state &c. Quanto ergo simul estis in Ecclesia, & ubicunque ubi & viri sunt, invicem vestram pudicitiam custodite.* Velum illis, ut equidem auguror, imponebat Episcopus, non Abbatissa, vel Præposita: *Sub illa estis velatæ.* Non ait *ab illa*. Simplicitas, & modestia in veste renidebat. *Non sit notabilis habitus vester, nec affectetis vestibus placere, sed moribus.* Quibus erant facultates & bona, iis Monasterium impertiebant: *Quæ aliquid habebant in seculo quando ingressæ sunt Monasterium, illud libenter velint esse commune*, Ab aliis nihil exigebatur: *Quæ non habebant, ne se putent esse felices, quia victum, & vestitum invenerunt.* Certas habebant horas, quas lectioni impenderent: *Codices certa hora singulis diebus petantur: extra horam, quæ petierint non accipiant.*

XI. Regebantur hæc Monasteria a Præposita, & Presbytero, maxime vero sub imperio Episcopi. Ita perspicue Augustinus in hac ipsa Regula (4): *Convicta secundum Præpositæ vel Presbyteri arbitrium debet emendatoriam sustinere vindictam, &c.* Et infra: *Si deprehenditur atque convincitur, secundum arbitrium Præpositæ, vel Presbyteri, vel etiam Episcopi, gravius emendetur.* Verum ut Presbytero potestate præcellebat Episcopus, ita concedebat Præposita. Itaque potissimam Moniales Presbytero & expeditissimam impendebant obedientiam: *Præpositæ tanquam matri obediatur, honore servato, ne in illa offendatur Deus; multo magis Presbytero, qui omnium vestrum curam*

(1) In Epitaph. Marcellæ. (2) Ad Lætam. De institut. filiæ. (3) Epist. 109. (4) Ibidem.

tam gerit. Et ad Presbyterum Præposita recurrebat ipsa, sicubi ejus auctoritas rerum ponderi, & difficultati succumbebat: *Ad Præpositam præcipue pertinet, ita ut ad Presbyterum qui vobis intendit, referat quod modum vel vires ejus excedit*.

XII. Beatam Lætam Hieronymus Monasterii virginum matrem ait fuisse, hoc est, Abbatissam (1). *Ita eam ad Dominum fuisse conversam ut Monasterii princeps, mater virginum fieret*. Eodem nomine & honore afficit B Paulam in Monasteriis virginum, quæ apud Bethlehemum fundaverat (2): *Cum frequentibus choris virginum cingeretur, & veste, & voce, & habitu, & incessu minima omnium erat*. His ille subjicit mirabiles, & innocuas artes plurimas, quibus tenellos virguncularum greges sanctissima magistra ad omnes pietatis numeros fingebat.

XIII. In Oriente *Amma* dicebatur Præposita, hoc est, Mater, & Abbatissa, Syriaco idiomate. Ut enim Syris, Hebræisque *Ab* pater est, ita *Em* vel *Am* mater; reliquum in iis nominibus incrementum est, linguis omnibus usitatissimum. Narrat Palladius (3) Pitirionem Abbatem cælesti monitu contulisse se ad Monasterium, ubi puella sanctissima a ceteris comitibus *Sala*, id est, fatua vocabatur: cum non alia hæc ejus esset, quam stultitia crucis, hoc est, sapientia quædam salutis, quæ insanis insania, sanis salus videbatur esse. Huic ergo confestim Pitirion ad genua procidit, ab eaque benedici se petiit, *Benedic Amma*. Frequens est & alibi (4) id nomen apud Palladium, quas Pelagius *Matres spiritales* interpretatur.

XIV. Nec in Monasteriis tantum præerant Monialibus Præpositæ, Abbatissæ, Ammæ, sed & iis, quæ paternis in ædibus hospitabantur virginibus, & quæ alimentis Ecclesiasticis sustentabantur, sua erat, cui parerent, Præposita: *Virgines Ecclesiasticæ* dicebantur, eisque Episcopus ipse præficiebat eam, cui morem gerere debebant. Meminit Sozomenus B. Nicaretes, quæ cum virtutibus maxime floreret, tum humilitate præcellebat. Unde cum a Chrysostomo (5) vocaretur ad Diaconissarum munus, & ad Præfecturam Virginum Ecclesiasticarum, παρθένων ἐκκλησιαστικῶν ἡγεῖσθαι ipsa, qua erat humilitate, constantissime recusavit.

XV. Claustris abditæ virgines, ut suam vanitatum, & pomparum mundi fugam demonstrarent, & devotam Abbatissæ mandatis obedientiam, incisos sibi capillos in ejus manus deponebant, vel ipsa cæsariem earum cædebat Abbatissa. Eam viguisse consuetudinem in Ægypti, & Syriæ Monasteriis auctor est Hieronymus (6): *Moris est in Ægypti & Syriæ Monasteriis, ut tam virgo, quam vidua, quæ se Deo voverint, & seculo renuntiantes, omnes delicias seculi conculcaverint, crinem Monasteriorum matribus offerant desecandum, non intecto postea contra Apostoli voluntatem incessura capite, sed ligato pariter, ac velato*. Aliam ejus moris causam idem alibi (7) observat: *Ne parvis animalibus, quæ inter cutem, & crinem gigni solent, & concretis sordibus opprimantur*. Seculares enim fœminæ balneis & unguentis eas a se pestes abigebant. Eundem morem secandi virginum capilli attigit Palladius: *Virginum hujusmodi erat habitus, ut essent tonsæ, & cucullatæ*.

XVI. Non desunt argumenta, quibus opinari liceat ab hujusmodi consuetudine abhorruisse tunc Occidentem. Unde & eam videtur Hieronymus Ægypto, & Syria circumscribere. Africana virgo persecutores fugiens, & in iis propinquos ipsos suos, & sponsum sibi exosum, ex rupe præcipitem se dejecit: at invisibili cælestis sponsi dextera sublevata, & molliter humi deposita, in Ecclesiam confugit, ubi virginitatem, & capillum Christo dicavit, a quo, ut intaminati pudoris argumento, ferrum & manus deinceps abstineri placuit: *Ad ædem pudicitiæ, portumque pudoris Ecclesiam, intacta virgo confugit; ibi consecrati Deo dicatique capitis in perpetuam virginitatem sacratissimum crinem inconcusso pudore servavit*. Ita habent Acta ipsa Martyrum apud Su-

(1) Epist. ad Marcellam, de obitu Læt. (2) In Epitaph. Paulæ. (3) Palladius Hist. Laus. cap. 41. (4) Ibid. c. 37. 137. 138. Vitæ Patr. Rosv. Libel. 18. n. 19. (5) L. 8. c. 23. (6) Ad Sabin. (7) Hist. Laus. c. 41. Pelag. libel. 18. c. 19.

Surium (1) Compertissimum est Gangrensi Canone XVII. damnari eas, quæ personatæ religionis specie præpostera, capillos sibi abraderent, quo subjectionis symbolo nihil naturæ ipsi accomodatius est: *διὰ τὴν νομιζομένην ἄσκησιν ἀποκείρωνται τὰς κόμας.* Eo & Optatus (2) referri potest, virgines Catholicas ajens, ad specimen spiritalis sui cum Cristo conjugii, promissum & fluitantem gestasse crinem: *Spiritale hoc nubendi genus est, & in nuptias sponsi jam venerant voluntate & professione sua, & ut secularibus nuptiis se renuntiasse monstrarent, spiritali sponso solverant crinem, jam cælestes celebraverant nuptias.* Tum vituperat Donatistas, qui eas coegerant iterare professionem, iterata eadem cæremonia: *Quid est, quod eas iterum crines solvere coegistis, &c. Quasi secundas coegistis ad nuptias: ut crines iterum solverent, imperastis.* Augustinus vero in Regula Monialium ita præcipit (3): *Capillos ex nulla parte nudos habeatis; nec foris vel spargat negligentia, vel componat industria.* Ambrosius virginem sacram, fœdissimo piaculo incestatam, cum ablegaret ad pœnitentiam publicam, jussit, ut crines amputaret, quorum inani ventilatione delectata, & tandem in gravissimum lapsum impulsa fuerat (4): *Amputarentur crines, qui per vanam gloriam occasionem luxuriæ præstiterunt.* Constat ergo eas omnes, quibus illæsa constabat castitas, nequaquam crines abscidisse.

XVII. Diximus jam in Monasteriis Virginum apud Bethlehemum enutriri solitas ab infantia puellas, primisque imbui Christianæ pietatis rudimentis: invitatamque ab Hieronymo Lætam, ut Paulam filiolam eo mitteret, Magistrum se ejus & nutritium senem fore despondente (5): *Ipse, si Paulam miseris, & Magistrum, & nutritium spondeo. Gestabo humeris; balbutientia senex verba formabo multo gloriosior mundi Philosopho, qui non Regem Macedonum Babylonio periturum veneno, sed ancillam & sponsam Christi erudiam, regnis cælestibus offerendam.*

XVIII. Si ad gloriam, & beatitatem uberius amplinsque sibi fore duxit Hieronymus, ad Regnum sempiternum tenellulam Christi sponsam instituisse, quam si ut Aristoteli demandata sibi fuisset instituendi Alexandri Provincia, cujus Imperium tanto sanguinis impendio stetit, nec stetit, sed statim corruit; non minus fuit Basilii studium ad tam illustrem, tam necessariam operam Christo navandam. Voluit enim in Monasteriis suis utriusque sexus infantulos educari, vel orphanos, vel a parentibus Deo dicatos: & quanquam non loquatur ipse, nisi de virorum Monasteriis, probabile tamen cum primis est Monialibus ab eo commendatas esse puellas, in Dei cultu, & in Religionis instituendas tyrocinio (6): *Cum Dominus dicat: Sinite parvulos venire ad me, & Apostolus eum laudet, qui ab infantia sacras litteras didicisset, idemque alio in loco educandos esse filios præcipiat in disciplina, & timore Domini: prorsus ad eos, qui ad nos accedunt, admittendos, nullum non ætatis tempus idoneum esse judicamus, vel ipsius adeo teneræ atque ineuntis. Ut videlicet eos, qui parentibus orbati sint, nostrapte sponte ipsi assumamus, & exemplo Job parentes pupillorum simus. Qui autem sub parentibus sint, eos ab ipsis ad nos adductos multis adhibitis testibus recipiamus, &c.* Jubet autem Basilius, ut extra Monasterii septa nutriantur, ut integrum prorsus eis sit Religioni se mancipare, vel in seculo versari, cum ætatem assecuti fuerint idoneam; sejungi pueros a puellis; utrosque non poeticas fabulas, sed sacræ Scripturæ libros, & historias edoceri; denique ut artem aliquam ediscant honestam. In Ecclesia ergo id semper viguit, sed non illa semper viguit observantia, ut ad hanc religiosam juvenum institutionem non admitterentur, nisi qui Religioni se mancipaturi viderentur.

XIX. Idem moris in Ægypto fuisse declarat Severus Sulpitius in primo Dialogo, ut in Monasteriis nutrirentur infantulorum greges. Ait enim ex his duos, unum quindecim, alterum duodecim annos natum ingentem cepisse aspidem, & ad Monasterium duxisse, excantatum non alio car-

(1) Die 11. Febr. (2) Lib. 6. (3) Epist. 109. (4) Ad virginem lapsam, c. 8. (5) Ad Lætam. De instit. filiæ. (6) In Regul. fusius disput. c. 15.

carmine, quam suâ ipsorum innocentia, & castimonia vitæ. Et illos tamen egregie jussit Abbas excipi, ut his plagis retunderetur aculeus superbiæ, quo pungi facile potuissent. Narrat Ruffinus Joannem illum tanta nominis gloria inter deserti incolas clarum, Militi suasisse, ut filium Monasteriis enutriendum commendaret: *Septem annis peractis trade eum Monachis, erudiendum sanctis, & cælestibus disciplinis.*

CAPUT XLV. *P.2.l.1.c.41.*

De Monasteriis Monialium in Gallia, & Hispania seculo VI. VII. & VIII.

I. Quantum distarent ab aliis Moniales ab Episcopo sollemniter velatæ in Gallia.

II. III. IV. Erant in propriis ædibus, erant & in Monasteriis plures, & harum aliquæ claustris nunquam efferebant pedem, aliæ nullo ejusmodi vinculo constringebantur. Annos probationis omnes in seculari habitu agebant.

V. An irritum esset matrimonium post hanc professionem contractum.

VI. Earum, quæ in claustris degebant, paucas velabat Episcopus.

VII. VIII. Probationes, quibus efficitur, irritum earum fuisse conjugium.

IX. Eadem in Hispania Sanctimonialium varietas.

X. De iis, quas Episcopus velo consecrationis honestabat.

XI. De variis Officiis Monialium. De puellis, quæ illis credebantur nutriendæ, & instituendæ.

I. SOror ipsa Clodovæi Regis, quem Galliarum Constantinum non injuria dixeris, sollemni, Episcopalique consecratione Deo dicata fuit, ut docet nos B. Remigius in Epistola ad Clodovæum ipsum de obitu sororis scripta (1): *Christus implevit, ut benedictionem virginitatis acciperet, quæ sacrata, non est lugenda, quæ flagrat in conspectu Domini flore virgineo.* Longe probabilius est Regiam hanc virginem Monastico claustro nunquam septam fuisse. Superessent enim aliqua ejus rei vestigia in historicis monumentis. Itaque retinebatur hac ætate media eadem, quæ prius distinctio velatarum cum sollemni pompa, & sine pompa Sanctimonialium, sive illæ in Monasteriis, sive privatis in ædibus degerent. Jubet Agathense Concilium (2), ut longo semper intervallo distent Monasteria virorum, ac puellarum, *longius consolentur*, tum ut maledicentiæ hominum occurratur, tum ut dæmonum propulsentur tentationes, & mille nocendi artes.

II. Duplex illud virginum sacrarum genus indigitasse videtur Symmachus Papa in Epistola Decretali ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, ubi anathemate eos innodat, qui earum aliquam uxorem duxerint (3). *Illos vehementius persequendo, qui Deo sacratas virgines vel volentes, vel invitas matrimonio suo sociare tentaverint.* Et mox conjugio interdicens illis, quæ plures annos in Monasteriis egerint. *Neque viduas ad nuptias transire patimur, quæ in religioso proposito diuturna observatione permanserunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in Monasteriis ætatem peregisse contigerit.* Frequentior erat, ut arbitror, tacita, quam expressa tunc professio; implicita, quam explicita. Ergo harum vel virginum, vel viduarum tacita professio censebatur *diuturna observatione, plurimis annis*. Si minor effluxisset annorum numerus, is erat Novitiatus, id tyrocinium. Certe auctor est Gregorius Magnus toto triennio in seculari veste probatos fuisse Novitios Monasteriorum, & tunc demum Religionis habitu indui, hoc est profiteri. Vigent etiamnunc in jure Canonico varia hæc professionum genera. Sed ut ad Symmachi Papæ Epistolam me referam, certum est eas, quas in primo Decreto vocat *sacratas Deo virgines*, diversas ab iis omnino esse, de quibus in secundo agit, quarum vota, & sacra vincula non constant, nisi post plures in Monasterio perseverantiæ annos: cum ex adverso priores illæ statim, atque con-

(1) Concil. Gall. to. 1. (2) Can. 28. (3) Concil. Gall. to. 1. Can. 4. 5.

consecratæ fuerant, indissolubili vinculo, & nexu constrictæ tenerentur.

III. Ejusdem rei probationes ineluctabiles suggeret nobis Concilium Aurelianense V. Sancit enim, ut in Monasteriis, ubi fida est Claustri custodia, probentur puellæ anno uno, antequam sacro induantur habitu; & ubi non observatur Claustri lex, tribus annis in seculari ante probentur veste, quam Monastico habitu donentur. Ideo & communione abscinduntur, si postea nubant. Idem sancitur erga viduas, puellasque, quæ paternis ædibus non egressæ, continentiam Deo voverunt, mutata veste, hoc est, modestiorem indutæ habitum, quo secernerentur ab eis, quæ se eidem professioni non innexuissent. Promenda sunt ipsa Concilii verba (1): *Quæcunque puellæ seu propria voluntate Monasterium expetunt, seu a parentibus offeruntur, annum in ipsa, qua intraverint, veste permaneant. In iis vero Monasteriis, ubi non perpetuo tenentur inclusæ, triennium in ea, qua intraverint, veste permaneant, & postmodum secundum statuta Monasterii ipsius, in quo elegerint permanere, vestimenta Religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquant loca, propositum sanctum seculi ambitione transcendentes; vel illæ, quæ in domibus propriis tam puellæ, quam viduæ commutatis vestibus convertuntur cum his, quibus conjugio copulantur, Ecclesiæ communione priventur. Sane si culpam sequestratione sanaverint, ad communionis gratiam revocentur.*

Ex hoc Canone manifestum fit: 1. Monasteria fuisse jam tum, ubi non servaretur Claustri lex. 2. Fuisse adhuc viduas, puellasque Deo sacras, a paternis & propriis ædibus, quæ non recederent. 3. Unius anni fuisse probationem, ubi Claustri lex observabatur: trium vero, ubi non servabatur. 4. In laica veste peragi solitum probationis tempus, 5. Indui habitum professionis perinde fuisse, ac professionem edere. 6. Professionem virginum viduarumque extra Claustra degentium fieri solitam fuisse, sumpta tantummodo ea veste, quæ propria esset Professarum. 7. His omnibus virginum sacrarum, viduarumque classibus commune id erat, ut abjecto Religionis habitu resilire in seculum non possent, aut nuptias contrahere, sine gravissimo flagitio, quo & offenderentur fideles, & anathemata incurrerentur. 8. Irritum sua sponte hoc conjugium in Gallia habebatur, cum eo illaqueati ab excommunicationis vinculis non solverentur, quin separarentur a conjugibus adulterinis. 9. At in his omnibus nihil prorsus de iis, quas Episcopus consecrasset. Longum ergo inter has aliasque intervallum.

IV. In Concilio Parisiensi III. sejunguntur hæ virgines sacræ, & ab Episcopo sacratæ, ab iis, quæ privatim semetipsas velabant, & usitatam induebant Sanctimonialium vestem (2): *Sacrarum virginum ne quis conjugia sortiatur. Similiter earum conjunctionibus abstinendum, quæ vestium commutatione tam viduæ, quam puellæ religionem, pœnitentiam, aut virginitatem publica fuerint declaratione professæ.* Hæc mox conjugia ut irrita separantur. Professio publica harum posteriorum sola se prodiderat vestis mutatione; at priorum, consecratione Episcopali.

V. In Concilio Turonensi II. proferuntur verba ipsa Innocentii Papæ I. de distinctione virginum, quæ se Deo ipsæ devoverant, quamvis ab Episcopo nondum velatæ fuissent (3): *Quæ needum sacro velamine tectæ, tamen sponsio earum a Domino tenebatur:* vel quæ ab Episcopo sollemniter fuissent velatæ: *Quæ Christo spiritaliter nupserunt, & velari a Sacerdote meruerunt.* Tum vero anathemate percellit hoc Concilium eos, qui has virgines viduasque ducent, vel ab iis separari abnuent: *Sacratam Deo virginem, quæ in honorem Christi vestem mutavit;* denique ostenduntur Leges Romanæ, quæ hujusmodi incestos homines capite luere sanciunt. Simile veri est extendi tum cœpisse Privilegia hæc sacrarum Deo fœminarum; & ad omnes alias effusum esse, quod primo de iis tantum decretum fuerat, quæ consecrationis velum ab Episcopo accepissent.

VI.

(1) Can. 19. (2) Can. 5. (3) Can. 20.

VI. Ecquis enim facile sibi persuaserit concessum fuisse consecrationis velum Monialibus omnibus, quarum professio in una posita erat mutatione vestis, post probationem unius, aut trium annorum? Ideo & B. Radegundis non meminit nisi consecrationis Abbatissæ Monasterii sui in ea, quam ad Episcopos scripsit Epistola, ut ab iis novo robore firmarentur Privilegia, quæ sibi jam Reges, Præsulesque concessissent (1): *Abbatissam sororem meam Agnetem, quam beatissimi Germani præsentibus suis fratribus benedictio consecravit*. Attexuit vero piissima Regina in eos, qui vel res vel Privilegia Monasterii sui convellere adgrederentur ejusmodi imprecationes, quæ non multum distent ab iis, quæ in Epistolis quibusdam occurrunt Gregorii Magni. Orat rursus Radegundis Episcopos, ut eo animo esse velint in Abbatissam, & puellarum Congregationem sibi commendatam, quo fuit B. Joannes Apostolus in beatam Mariam Deiparam, postquam ejus fidei, & custodiæ ab ipso Christo commendata fuit (2). Gallicani autem Episcopi in sua ad Reginam responsione non sine insusitato admirationis, & lætitiæ sensu adgratulantur ei, quod in Gallias advecta fuerit eadem ex regione, ex qua B. Martinus, eundemque cælestem intulerit ignem, ardoremque multiplicandorum Monasteriorum; addunt denique, cum suaveolentia Monasticarum virtutum allectæ in ejus Monasterium convolaverint puellæ complurimæ ex omnibus Provinciis; si quæ earum Diœcesanæ suæ ex Pictaviensi Monasterio resilirent, & nuberent, eas a se diro anathemate percelli, una cum adulterii, sacrilegiique consortibus.

VII. Hæc vero prohibitio, immo & hæc irritatio conjugiorum multis aliis in Conciliis promulgata est. Matisconensis Synodus I. (3) id expresse vetat, quod in aliis implicite vetari existimandum est, non tantum ut ne ex Claustro ad nuptias prosiliant puellæ, sed omnino ut ne pedem efferant ad sæcularis vitæ contubernia, profanosque congressus. Concilium Lugdunense III. (4) excommunicationem vibrat, dum in Claustra se recipiant: *Quousque in Monasterium, unde egressæ sunt, revertantur, a communionis gratia segregentur*. Concilium V. (5) hoc decretum ad Monachos etiam exporrigit, edicitque, ut eos Episcopi in suas retrudant cellas, nec ante relaxent vibratum in eos anthema.

VIII. Verum quoad virgines, viduasque, quæ domi suæ vitam agerent, sua ipsæ sponte, vel a parentibus Religionis habitum indutæ, *Quæ sibi vestes in habitu Religionis in domibus propriis tam a parentibus, quam per se ipsas mutaverint*: declarantur hoc ipso in Concilio Parisiensi (6), si nupserint, privandæ communione, immo & civili contubernio fidelium, donec scelestam copulam abruperint. Edicto suo Regio hoc Synodale Decretum munivit Clotarius II. pœna mortis iis indicta, qui Moniales rapuissent, sive in Claustro, sive privatis in ædibus conversantes; si volentes autem volentibus nuberent, iis separatio, proscriptio bonorum omnium, & exilium indicitur. Zacharias nihilominus Pontifex in Epistola ad Pipinum Majorem Palatii, & ad Episcopos Galliæ scripta, una contexuit Decreta Innocentii I., & Leonis I. quibus multum discriminis interponitur Monialibus velatis, & non velatis (7).

IX. Qui beati Cæsarii Arelatensis Archiepiscopi vitam litteris mandavit, de Monasterio Arelatensi verba faciens ait, Sanctimoniales eas tam sancte, rigideque Claustri legem observasse, ut ne semel quidem toto vitæ curriculo vel tantillum digrederentur: *Erant autem illo loco adeo inclusæ, ut usque ad supremum vitæ diem nulli earum fas esset extra Monasterii ostium progredi*. Ad calcem ibidem adnotatur ducentas ibi fuisse Moniales, trigesimo tantum post jacta fundamenta Monasterii anno. Non utique tanta ab Episcopo multitudo virginum consecrata fuerat die quapiam sollemni, quanquam esse possent aliquæ, sicut de beata Itta legimus, senioris Pipini conjuge (8):

(1) Greg. Tur. Hist. Franc. L. 9. c. 42. (2) Ibidem. L. 9. c. 39. (3) Can. 12. 19. (4) Can. 3. (5) Can 19. (6) Can. 13. (7) Conc. Can. 20. Gal. t. 1. p. 567. 21. 27. (8) Du Chesn. Hist. Franc. t. 1. p. 598. 672.

Inter Missarum sollemnia de manu Pontificis sacrum velamen, & Religionis habitum susceperit, seque redigens in numerum Sanctimonialium, &c. Itemque de beata Godeberta, quam B. Eligius Noviodunensis Episcopus Christo desponsaverat, annulum suum ejus inserens digito: *Virginem illam annulo suo aureo Christo sponsam coram Rege, & parentibus ejus fidentissime despondit & dedicavit*. Concilium Liptinense anno 743. de Monialibus ita loquitur: *Ancillæ Dei, Nonnæ velatæ*. Suspicari posset aliquis *Ancillas Dei* vocari Moniales non velatas, at *Nonnas velatas*, quas Episcopus velasset. Sed leviuscula tantum hæc fuerit conjectura. Porro quod earum carnis flagitia Concilium ea pœna mulctat, *ut radantur omnes capilli capitis*: hinc colligimus moris non fuisse, ut rasitarentur Moniales, nisi ubi pœnitentiæ publicæ subjiciebantur. Cum professio Religiosa professio sit pœnitentiæ, quanquam illæsa plerisque harum Sanctimonialium constiterit vitæ innocentia; facile fieri potuit, ut ad ineundam a sponso suo cumulatius gratiam, pœnitentiæ hoc symbolo clarescere omnes voluerint, & abscissis esse capillis ad æmulationem pœnitentium: sicut & certatim jamdiu cum pœnitentibus fideles omnes uno anni die cineribus consperguntur, eoque profitentur pœnitentiam.

X. Nec multum erat aliena a nostris in Gallia moribus Hispaniæ disciplina. Barcinonense Concilium (1) anno 599. excommunicationis telo percutit, separarique jubet virgines, quæ ad nefarias convolarint nuptias, postquam mutato publice habitu continentiam professæ erant: *Si qua virgo propria voluntate, abjecta laicali veste, devotarum more induta, castitatem servare promiserit*. Quod attinet autem ad Sanctimoniales Claustris septas, Concilium Hispalense II. anni 619. (2) earum administrationem spiritalem permittit Monachis, dum æquo distent intervallo Monachorum & Monialium Monasteria: dum Abbas solus Abbatissam solam alloquatur de rebus ad sempiternam salutem spectantibus: idque raro, & præsentibus duabus, tribusve Monialibus aliis. Quoad res temporales, cum Episcopi consensu deleget Abbas unum aliquem ex Monachis suis, qui curam gerat agrorum, proventuumque Monasterii virginum, quæ vicissim vestes Monachorum consuent, sarcientque. In Concilio Toletano IV. (3). præcipitur Episcopis, ut manus injiciant in eos, qui aufugerint e Monasteriis, tum pœnitentiæ subjiciant, retrudantque in Monasteria sua, parique disciplina sæviant in eas seu virgines, seu viduas, quæ religiosam abjecerint, sæcularemque rursus induerint vestem: *Quæ forma servabitur etiam in viduis, virginibusque sacris, ac pœnitentibus fœminis, quæ sanctimonialem habitum induerunt, & postea aut vestem mutaverunt, aut ad nuptias transierunt*. Isidorus Hispalensis Episcopus has Constitutiones Synodicas compendiarie complexus est eo capite, quo de Monachis egit. Non repetam quæ jam delibata hic sunt: sed pauca hæc addam, ex quibus novæ lucis aliquid eliciatur (4): *Lanificio etiam corpus exercent, atque sustentant, vestesque ipsas Monachis tradunt ab his invicem, quod victui opus est, resumentes*. Et hæc probabiliter suberat causa olim duplicia construendi Monasteria, ut opus manuum, hinc Monachorum, hinc Monialium, mutuo hinc inde solatio, subsidioque esset. Obliquæ, fateor, suspiciones perstrepebant; sed his obviabant intervallo ex aliquo dissita Monasteria, prohibiti congressus, vetita colloquia, sola caritatis, & pietatis necessitudo.

XI. Sed commonstrat Isidorus, quod in Hispaniæ Conciliis non diluxerat, fuisse virgines, quas consecrationis velo Episcopus decoraret, & quæ proinde supra laudatis magnopere præcellerent. Earum forsan in Conciliis rara aut nulla mentio, quod numerus esset perexiguus, in diesque minueretur. Et certe cum ut plurimum hac pompa velarentur, & ordinarentur Diaconissæ, cœperunt hoc ævo Episcoporum Concilia Diaconissarum ordinationes abolere, ut alibi probamus: pariterque consecratio virginum minus frequens esse cœpit. Quærit Isidorus, *cur sacræ virgines in benedictione velentur?* respondetque hoc illis solatio esse,

(1) Can. 4. (2) Can. 11. (3). Can. 55. 56. (4) De Offic. Eccl. L. 2. c. 15.

se, & quodammodo loco dignitatum omnium sacerdotii, quibus excluduntur (1): *Quarum hæc causa est; in gradibus enim, vel officiis Ecclesiasticis fœminæ nullatenus præscribuntur; nam neque permittitur eis loqui in Ecclesia, vel docere, sed neque contingere, vel offerre aliquid virilis muneris, aut sacerdotalis officii sortem sibi vindicare. Ideoque hoc tantum, quia virgo est, & carnem suam sanctificare proposuit; idcirco venia sit illi, ut in Ecclesia notabilis vel insignis introeat, & honorem sanctificati corporis in libertate capitis ostendat, atque mitram quasi coronam virginalis gloriæ præferat in vertice.* Non satis liquet, an his verbis alludat Isidorus ad Diaconissarum exstinctionem. Illud certe liquidum, coronatos, ut ait ille, vertices velo consecrationis non facile traduci posse ad virgines claustris, & latibulis Monasteriorum abditas, ita ut prodirent nunquam, & totam temporalis earum substantiæ rationem administrarent Monachi.

XII. Ut perstringamus aliquid de dignitatibus Abbatiarum Monialium: Cæsarius quidem in Regula multa specialiter præcepta temperat Abbatissæ, seu *Matri Præpositæ, Primiceriæ, Formariæ*, quæ Magistra erat Novitiarum, quod juvenculas ad pietatem formaret, fingeretque: denique *infirmariæ*, quæ curam ægrotantium gerebat. Nolebat Cæsarius alias quascunque virgines in Monasteriis educari, nisi quæ se Christo dicaturæ essent, jamque se pro virili dicarent. Hunc equidem auguror horum verborum sensum: *Aut difficile, aut nulla unquam in Monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex, aut septem, quæ jam & litteras discere, & obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur. Nobilium filiæ, seu ignobilium, ad nutriendum, aut docendum penitus non accipiantur.* Ideo Cæsarius Magistram Novitiarum non aliam fecit, aliam ceterarum Monasterii alumnarum, quibus non adlubuisset votum Religionis. Redeo ad Abbatissam. Non visa est sibi quidem B. Radegundis jam inter laicas censeri posse fœminas, postquam Monialis & Abbatissa fuerat (2): *Vinculis laicalibus absoluta, ad Religionis normam translata*. Curavit porro illa ut suo loco eligeretur Abbatissa Agnes, & postquam a sancto Germano præsentibus Episcopis aliis consecrata fuit, tunc ea confidere cœpit a Monasterii Sanctimonialibus non posse deponi: *Seu Abbatissam alteram, quam sororem meam Agnetem, quam beati Germani præsentibus suis fratribus benedictio consecravit, aut ipsa Congregatio, quod fieri non potest, habita murmuratione mutare contenderit*. A Monasterio facta electio fuerat, & ab Episcopis confirmata: *Cui consentientibus beatissimis & hujus civitatis, & reliquis Pontificibus, electione etiam nostræ Congregationis domnam, & sororem Agnetem, quam ab ineunte ætate loco filiæ colui, & eduxi, Abbatissam institui*. Ubi liquet Abbatissam simul & a Fundatrice præsentari, & a Monialibus eligi, & ab Episcopis confirmari.

CAPUT XLVI. *P. 2. l. 1. c. 42.*

De Monasteriis Virginum in Italia, Anglia, & Oriente, VI. VII. & VIII. seculo.

I. Constitutiones Gregorii Magni de Monialibus.

II. Cur posset Episcopus Cathedram suam in Ecclesias Monasteriorum inferre, & semel tantum posset anno quolibet.

III. An puellæ sponsatæ, aut etiam conjugatæ possint adhuc Religionem profiteri?

IV. Quantum præsidii & fiduciæ Ecclesiæ universæ in Monialium sanctimonia.

V. De Abbatissa, quæ totum vitæ tempus consumpserat, nunquam assumpto Religionis habitu.

VI. VII. Quamvis pleraque in Italia Sanctimoniales in claustris commorarentur, erant tamen & in paternis ædibus nonnullæ.

VIII. De consecratione virginum in Italia.

IX. Et in Anglia.

X. In Oriente damnat Justinianus Monasteria duplicia.

XI. Damnatur in Concilio Trullano mos absurdissimus virgines eo die secularibus indu-

(1) Ibid. c. 17. (2) Gregor. Tur. L. 9. c. 42.

dumentis magnificentius exornandi, quo Christo se dedicatura sunt, paupertatis & modestiæ amatori.

XII. XIII. Variæ Regulæ ad Monialium claustra, & sepulturas.

I. Nunc Italiæ Sanctimonialium disciplina mediæ ejusdem ætatis perpendenda nobis est, post Angliæ, denique Orientis. Cum rescisset Gregorius Magnus (1) servam adolescentulam percupere Christo & Religioni nomen dare, sed a domino cohiberi: jussit libertatis ei pretium solvi, ut liberatori, & redemptori vero suo nubere fidenter possit. Illud quoque ab eo alibi advertitur, Monasterio Abbatissam eam fuisse præpositam, quam fundatrix nominasset [2] *In quo Gratiosam Abbatissam præesse disposuit*. Ut capite superiori animadversum est, a B. Radegunde nominatam fuisse, jussamque benedici Abbatissam Monasterii Pictaviensis, ita vides hic non abhorruisse Gregorium a Gallicana ea consuetudine. Idem alibi tradit præclarissime provisum esse a Metropolitanis Calaritanis, ut fide & experientia spectatus Clericus aliquis, res, & causas temporales Sanctimonialium administraret, ne sacris ipsæ suis septis egredi, & his vacare cogerentur tumultuosis occupationibus. Tum vero Jannario Calaritano Metropolitano præcipit (3), ut exemplo utatur majorum suorum, clericumque fidelem, & prudentem oneret sarcina tota rerum causarumque Monasteriorum singulorum, ut Sanctimoniales sacro otio, & secessu perfruantur. *Quatenus ulterius eis, pro quibuslibet causis privatis, vel publicis extra venerabilia loca contra Regulam vagari non liceat.* Sancit denique in abstrusiora, arctioraque contrudi Monasteria eas, quæ perruptis claustrorum repagulis luxuriatæ professionem sacram commaculassent. Sicut jam alibi (4) Monialem, quæ ab uno in aliud Monasterium transilierat, cogit in Monasterium prius suum regredi. Ex adverso aliud in Monasterium eam ablegari, quæ bona dilapidaverat ejus, in quod admissa fuerat (5). Gravissime expostulabat de Exarcho Ravennate, qui propudioso patrocinio suo illas tuebatur, quæ cœnobio recesserant, ut incestas nuptias celebrarent. Donavit ille quidem insigni privilegio Massiliense virginum sancti Cassiani Monasterium: sed vel ex eo maxime confirmatur auctoritas Episcopi, inflammaturque caritas, ut in Moniales vigilet; non sæpius tamen, quam semel ei anno quolibet concedens, ut die Dedicationis, Pontificali pompa Mysteria celebraturus, *Cathedram poni* suam curet in Ecclesia Monialium, quam & inde statim auferri jubeat, atque sacrum erit peractum.

II. Eadem Conciliorum Africanorum disciplina viguit, eadem Monasteriorum consuetudo, & libertas, ubi Cathedram suam vetabatur Episcopus inferre in Ecclesias Monachorum, & Monialium. Origo hujus usus altius repeti potest a primis Ecclesiæ seculis, cum Ecclesia una in unaqualibet Civitate erat, in qua collocabatur, eminebatque Cathedra Episcopi, ornatior, & sublimior Cathedris aliis Presbyterorum, quo ostentaretur magnificentius Sacerdotii quasi majestas regia, in quam non raro, & in Religionis perniciem semper conspirabatur. Cum cœptæ sunt aliæ exstrui in Episcopali urbe Ecclesiæ, eo delegabatur ab Episcopo Presbyter, qui sacra faceret; eo & ipse se conferebat Episcopus sollemni maxime die, ut Mysteria celebraret, deportata illuc Cathedra, supremæ jurisdictionis testificatrice. Ad has publicas Ecclesias ventitabant Monachi, Monachæque, sacris impartiendæ Mysteriis. Sed tandem illis concessa sunt Oratoria, concessæ quinimo Ecclesiæ, ut Claustri illæso vinculo, sacrorum participes fierent. Episcopus quidem, qui hanc libertatem condendarum particularium Ecclesiarum annuebat, & secessionis a sua faciendæ; qui eas dedicabat, assentiebaturque ut pars gregis sui aliqua eo diverteret, sejungeretque se a Cathedrali, & matrice Ecclesia, atque a vertice suo, centroque unitatis Ecclesiasticæ; Episcopus, inquam, id utique sibi servabat juris, ut eo accederet, quoties liberet, celebraturus Mysteria, inferretque secum summæ potestatis suæ insignia, Cathedram maxime suam, quod non fun-den-

(1) L. 2. Ep. 39. (2) L. 3. Ep. 59. (3) L. 3. Ep. 9. (4) L. 4. Ep. 4. 28. (5) L. 6. Ep. 10.

dendo sanguine, non ferro, sed gladio spiritus, & spargendæ æternæ sapientiæ verbo parta sit summa illa Episcopatus, & Ecclesiastici imperii potestas. Sed cum turbæ semper populorum circa Episcopos circumstreperent, ne quies, otium, silentiumque Monasteriorum perturbaretur, expresserunt ab Episcopis Concilia, & Pontifices, ut his sacris latibulis & religiosis secessibus parcerent, contentique essent, semel anno quolibet eo se conferre, nempe dedicationis die sacro, ut qui locupletissimus, certissimusque testis sit, quam necessario subsint sacra omnia loca consecratori, & dedicatori suo Episcopo. Quæ hoc jam capite ex Gregorio corrasimus, & aliis superioribus, omnem prorsus exemisse videntur dubitationem, ut ambigi jam non possit, quin eo ævo omnibus jam Monasteriis essent peculiares suæ Ecclesiæ, maxime vero Monialium, quibus omnes evagandi ansæ studiosissime amputabantur.

III. Pontificiam quoque tuitionem Gregorius ei impertiit virgini, quæ ut religionem profiteretur, a sponso discesserat: sponsumque coegit, ut agros, domosque redderet, quos præpropere invaserat: qua in re Gregorius Imperialium legum auctoritate fulciebatur (1): *Et quia Decreta legalia desponsatam si converti voluerit, nullo omnino censuerunt damno mulctari*. Copiam faciebant etiam Justiniani Leges conjugatis, viris, fœminisque ex æquo, non expectato consensu mutuo, in Monasteria ut convolarent, & profiterentur. Occidentis Ecclesia eam consuetudinem dissensu semper suo & usu contrario improbavit: sed illud sibi semper licere voluit, ut puellas ad Religionem admitteret non solum desponsatas, sed etiam per verba de præsenti conjugatas, dum tamen copula carnis nondum intercessisset. Verum Gregorius non agit hic, nisi de sponsata, quæ mortali immortalem præfert Sponsum.

IV. Erant tunc Romæ Sanctimonialium tria millia. Earum tam mira erat castitas, paupertas, patientia, pœnitentia, omnium denique virtutum gratia tanta, ut non aliter a Gregorio haberentur, quam ut præsidia quædam Ecclesiæ, & inexpugnabilia Romanæ civitatis adversus Longobardos munimenta (2): *Juxta notitiam, qua dispensantur, tria millia reperiuntur. Harum talis vita est, atque in tantum lacrymis & abstinentia districta, ut credamus, quia si ipsæ non essent, nullus nostrum jam per tot annos in loco hoc subsistere inter Longobardorum gladios potuisset*. Procul sunt ab hac profecto Gregorii doctrina, & religione, quibus videntur utriusque generis claustra, otiosorum, & inutilium latibula esse, nec ulla parte ad publicas utilitates quidquam conferentium. Fœdissimus hinc manat error, quod non satis intelligant, divinis melius, quam humanis præsidiis muniri, & stare Rempublicam, & precibus magis, quam armis.

V. Cum Sanctimonialis habitum tantum sacrum exuisset, de nuptiis nec cogitasset aculeatas ad Sipontinum Episcopum Epistolas scripsit Gregorius (3), quod non illam statim jussisset corripi, & in Monasterium suum retrudi. Abbatissa Monasterii Calaritani ævum traduxerat, non accepta Religionis veste, sed eam induta, qua vulgo utebantur eæ, quarum mariti Presbyteratu fuerant aucti (4). *Abbatissam usque ad diem obitus sui indui se Monastica veste noluisse, sed in vestibus, quibus loci illius utuntur Presbyteræ, permansisse*. Adducebantur in medium aliæ quoque Abbatissæ, quæ habitu Presbyterarum usæ fuerant, id est earum, quarum ordinati Presbyteri fuerant conjuges. Itaque obtinuerat pene ea consuetudo. Gregorius Romanorum Jurisconsultorum sententias perscrutatus, rescripsit potuisse quidem illum errorem esse Episcopi, qui passus esset Abbatissam non una veste eademque uti cum Monialibus suis: sed hanc, quæ totum vitæ spatium contriverat in fungendo munere Abbatissæ, vere Monacham esse, atque ita res ejus post mortem omnes ad Abbatiæ jus pertinere. Laudat alibi (5) Gregorius Episcopum Calaritanum, quod Monasterium Monachorum construi prohibuisset juxta cœnobium virginum.

VI.

(1) Ep. 6. 20. (2) L. 6. Ep. 23. (3) L. 7. Epist. 9. 10. (4) L. 7. Ep. 7. Ind. 12. (5) L. 9. Ep. 20.

VI. Quidquid hactenus ex Gregorio corrasum est, nullas nobis extra claustra Sanctimoniales ostendit; quinimmo arctam claustrorum ipsorum demonstravit fuisse custodiam. Hinc jure conjicies raras fuisse in Italia Moniales liberas, & in privatis domibus degentes; non tamen nullas omnino fuisse efficies. In Dialogis enim, & in Homiliis (1) super Evangelia elogium texit Gregorius pientissimæ fœminæ Redemptæ, quæ in veste Religionis consenuerat juxta Ecclesiam beatæ Mariæ, secum habens duas alumnas, quas ad pietatem fingebat, sicut & ipsa pietatis rudimenda posuerat sub sanctissima fœmina, quæ in pio proposito super Prænestinos montes vitam traduxerat: *Tempore, quo Monasterium petii, anus quædam Redempta nomine, in Sanctimoniali habitu constituta, in urbe hac juxta beatæ Mariæ semper Virginis Ecclesiam manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, super Prænestines montis vitam Eremiticam duxisse ferebatur. Huic Redemptæ duæ in eodem habitu discipulæ fuerant, &c. Tres hæ in uno habitaculo commanentes, morum quidem divitiis plenam, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant.*

VII. Illustriori exemplo rem perficiam trium Gregorii amitarum, quæ propriis in domibus virginitatem suam virginum sponso devoverant (2): *Tres Pater meus sorores habuit, quæ cunctæ tres sacræ virgines fuerunt. Uno omnes ardore conversæ, uno eodemque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria socialem vitam ducebant.* Si unus idemque fuit trium fervor inter initia, non eadem fuit fervoris perseverantia. Nam cum duæ aliæ vitæ cursum implessent infatigata virtutum omnium strennitate semper spectabiles, tertiæ pietas ita sensim intepuit, refrixitque, ut secularibus se fœminis permiscuerit; & quod dictu nefas, nefariis se innexuerit nuptiis, ducto agrorum suorum villico: *Oblita Dominici timoris, oblita pudoris, & reverentiæ, oblita consecrationis, conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit.* Hoc illi probrum sæpius sorores ingesserant, quod laicam magis, quam Monialem sese ageret: *Soror nostra inter laicas deputata est.* Sed miserando hoc casu voluit Deus declarari, gratiæ suæ esse muneris, tum quod perseverent justi, tum quod peccatores ad justitiæ leges revocentur amplexandas.

VIII. Hærere posset aliquid dubii in illa, de qua Gregorius, *Consecratione*, an illa esset, quæ sollemnioribus Festis fieri solebat. Similius autem nobis quidem videtur veri, illam ipsam esse. Cum enim tres istæ virgines nulli unquam se affixerint Monasterio, cumque earum duæ in Religionis professione totam traduxerint vitam: quam earum Gregorius diceret consecrationem, nisi ab Episcopo velatæ, & consecratæ, fuissent; Consecratio nequaquam dicebatur illa vestis mutatio, quæ fiebat vel cum ipsæ sibi, vel cum a parentibus sumerent vestem religiosam. Denique illæ saltem duæ cursum consummarunt, fidemque servarunt, cum & virtutum, & natalium splendore tanto essent, fieri vix potuit, quin ab Episcopo consecrarentur.

IX. In Anglia erit, quod vehementius stupeamus, referente Beda (3). Edilfridis Regina, cum duobus nupsisset Regibus, quorum ultimo annos duodecim cohæserat, & virginitate tamen illibata persliterat, quantumvis Egfridus Rex, cui posterius nupserat, ad suscipiendam prolem eam hortaretur. Cum denique ab eo licentiam expressit subeundi Monasterii, sollemniter ab Episcopo velata fuit, & cum aliquot annos in Claustro duxisset, tandem Abbatissa creata est Monasterii virginum, quod ipsa construxerat: *Quæ multum diu Regem postulans, ut seculi curas relinquere, atque in Monasterio tantum vero Regi Christo servire permitteretur; ubi vix aliquando impetravit, intravit Monasterium, accepto velamine Sanctimonialis habitus ab Antistite Vilfrido. Post annum vero ipsa facta Abbatissa, ubi constructo Monasterio Virginum Deo devotarum, perplurium mater virgo, & exemplis esse cœpit, & monitis.* Statim illi donata religionis vestis citra pro-

(1) Dial. l. 4. c. 15. In Evangel. Homil. 40. (2) In Evang. homil. 38. Dial. l. 4. cap. 16. (3) Beda Hist. L. 4. c. 19.

probationem ullam, hoc est, nulla Novitiatu defunctæ; propterea nimirum quod in Palatio Regio probata plus satis fuerat, & multo diligentius, quam in claustro potuisset. Id vero argumento est velo consecrationis ab Episcopo ornatam statim fuisse, ac tum jam Monacham in claustrum se conjecisse. Pro consecrationis enim velo alia in usu erat probatio extra Monasterium. Narrat alibi Beda, nequedum potuisse in Anglia Virginum Monasteria increbrescere, ideoque complures a divino incitatas spiritu in Monasteria Galliæ devolasse, ibique virginitatem professas fuisse. (1).

X. In Ecclesia vero Græca Monasteria omnia duplicia sejungi curavit Justinianus Imperator; vetus Monasterium permisit iis vel viris, vel puellis, qui numero plures erant, novumque paucioribus construxit, reditibus cuique pro eorum numero assignatis. Illud quoque sanxit, ut Episcopus Monialibus præstitueret Senem aliquem, qui rebus earum temporalibus administrandis vacaret; Presbyterumque item, & Diaconum ad Mysteriorum celebrationem; ea cautione, ut ne vel in Monasterio manerent, nec cibum ibi sumerent, aut Moniales alloquerentur. *Non conversi, aut conversari, aut cohabitare cum ipsis* (2).

XI. Trullanæ Synodo curæ fuit, ut consuetudinem omnino aversandam resecaret, de qua nostro hoc ævo resecanda fere ne cogitatur quidem. Ante enim, quam virgines, quæ se Deo devovebant, religiosa induerentur veste, aureis illas, sericeis, gemmeisque indumentis decorabant, & sponsas Christi mox futuras, tota seculi nugacissima pompa suffarcinabant. Hunc errorem damnarunt Trullani Patres (3), quod non essent male sopiti ignes concupiscentiæ secularis excitandi rursum: sed potius omnino opprimendi. *Ne quorum jam oblita erat, memoriam revocet, & ex eo anceps reddatur*. Pugna, & conflictatio ea erat manifestissima, & periculosissima, oblivionem præcipi vanitatum, & illecebrarum seculi fallacium, & earum memoriam refricari, earum exuvias indui.

In eodem Concilio illud quoque obiter adnotandum, Moniales tunc nigris vestibus uti, & vestes ipsas benedici solitas, antequam iis induerentur, ante aras, ubi Sponso virginum se libabant, qui ibidem pro illarum salute quotidie libabatur. *Intelleximus sericis vestibus, auro, & gemmis exornari, & sic ad Altare accedentes exui tanto opum apparatu, & statim in illis fieri habitus benedictionem, illasque nigro amictu indui: statuimus, ne hoc deinceps fiat.*

XII. Prohibet denique hoc Concilium (4), ne Claustris unquam suis Moniales egrediantur, nisi eas inexorabilis necessitas cogat: & ne tum quidem, nisi permittente Abbatissa, & *cum aliquibus vetulis, & quæ in Monasterio primæ sint*.

XIII. Cum ex sepultura Monialium id consequeretur, ut vel ipsæ extra claustra prodirent, vel in earum claustra penetrarent Monachi, ne qua inde labes aliquando oriretur, Novellis suis Constitutionibus (5) provisum voluit Justinianus. Vetuit enim ne deinceps vel in Monachorum Conventibus Monialium Monachi sepelirentur. Et quia effodi terram necesse erat, eratque adeo virorum opera necessaria, edixit, ut ea una, quæ portæ Monasterii præerat, vel etiam Abbatissa, si ipsi ita visum esset, adesset, cum effoderetur humus, ac incunctanter facesserent viri, nec in conspectum venirent Sanctimonialium. Denique ne quis superesset locus supervacaneis secularium colloquiis, declarat idem Imperator, Monialibus in terra nihil jam affinitatis superesse, nil cognationis, nihil necessitudinis cum quoquam, abruptis semel vinculis omnibus carnis, & sanguinis, uno cum Christo in cœlis conversentur: *Cognatio enim Monachis in terra non est, cœlestem zelantibus vitam*.

(1) L. 3. cap. 8. Baron. ann. 640. n. 13. (2) L. 1. Cod. De Episc. & Cleric. Leg. 43. (3) Can. 45. (4) Can. 46. (5) Nov. 133. cap. 3.

CAPUT XLVII. *P.3.l.1.c.40.*

De Monialibus, & earum Claustris; item de consecratione Virginum sub Imperio Caroli Magni.

I. Moniales in Claustris B. Benedicti Regulam tenebant.

II. Displicebant parvi conventus, id est, minus numerosi.

III. Capita non radebant.

IV. Earum professio multum discrepabat a sollemni virginum consecratione ab Episcopo.

V. Velari debebant viduae a Presbyteris, virgines ab Episcopis.

VI. Incuria Episcoporum factum est, ut Presbyteri, & Abbatissae munus velandarum virginum quandoque sibi sumpserint.

VII. Quo eo prope ventum sit, ut consecratio virginum abolesceret.

VIII. Manifestissimum discrimen duplicis professionis religiosae, alterius non sollemnis anno aetatis duodecimo, alterius sollemnis anno vigesimo quinto.

IX. Non potuit omnino is usus abolescere, ut & Episcopi virgines quasdam consecrarent, & viduae professionis velum ipsae sibi imponerent.

X. De Diaconissarum consecratione, Extinguntur in Oriente, & in Occidente.

XI. De Sanctimonialibus in Oriente.

I. DE his Sanctimonialibus agitur in Concilio Verno anni 755. (1) cum prohibentur egredi claustro, & correptioni subjici jubentur Episcoporum: utque horum interpellatione sublevetur earum egestas, largitate aliqua Principum, si tennitas rerum videatur officere strictiori observantiae Regulae: *Similiter nec illae Monachae extra Monasterium exire debeant. Quod si aliqua in aliquem lapsum ceciderit, infra Monasterium per consilium Episcopi poenitentiam agat. Et si aliqua Monasteria sunt, quae earum ordinem propter paupertatem adimplere non possunt, hoc Episcopus Regi innotescat, ut in sua eleemosyna hoc emendari faciat.*

II. Coepit Carolus Magnus animadvertere quam paterent parvi Conventus relaxationi Regulae, vitiisque compluribus. Jussit ergo ab Episcopis supprimi, & ejusmodi excitari Coenobia, quorum numerosa Monachorum copia observandae strictius Regulae opportunior esset. Audi Capitulare ejus anni 789. (2) *De Monasteriis minutis, ubi Nonnanes sine Regula sedent, volumus, ut in uno loco Congregatio fiat Regularis, & Episcopi provideant, ubi fieri possit.* Capitulare Ludovici Pii anno 817. jubet ut in Cellis vel Prioratibus saltem sex Monachi (3): *Et Abbas provideat, ne minus de Monachis ibi habitare permittat, quam sex.*

Addam hic ex occasione data, nec multum tamen aliena ab instituto, Capitulare, quod Ludovici Pii fertur esse, pro Abbatia sanctae Crucis Pictaviensis, ubi jubetur, ut ne Moniales plures sint, quam centum, Clerici vero ad Sacramenda ministranda triginta, qui Collegio, seu Capitulo Monialium subjiciantur (4): *Ne ultra centenarium numerum Congregatio multiplicetur. Ne clericorum numerus plusquam triginta augeatur, & ipsi per omnia ad dictam Congregationem sanctae Crucis honeste, & perfecte obedientes sint, atque subjecti.* Eruditissimus vir Mabillonius (5), cujus ex Analectis hoc Capitulare depromsimus, hoc ibi adnotat, ita moribus constitutum fuisse, ut Clerici, Monachique, qui spiritalia salutis adminicula Monialibus ministrabant, Abbatissae, & Capitulo earum subessent, & morem gererent. Cujus rei exemplum legere est apud Bedam (6).

III. Hae nonnae, quandoquidem tam frequens hoc earum nomen in Capitularibus, Syriacae (7), vel Hebraicae ipsum quoque originis, peraeque ut Mammae, & Abbatissae, quas filias, aut puellas dicas: hae, inquam, Nonnae capita non radebant, non nudabant capillis, nisi haec illis poena imponeretur, flagitii cujuspiam poenitentiam im-

(1) Can. 6. Ann. 755. (2) Conc. Gal. t. 2. p. 157. (3) Can. 44. (4) Can. 6. 7. (5) Annal. t. 1. pag. 302. (6) L. 4. c. 23. (7) Capitul. Car. Magn. L. 1. c. 326.

implentibus: *Similiter & Nonnæ velatæ eadem pœnitentia teneantur, & radantur omnes capilli capitis ejus*. Concilium Vernum II. anni 844. (1) atroci etiam pœna eas ulciscitur, quæ crines adtondebant: *Si quæ Sanctimoniales causa Religionis, ut eis falso videtur, vel virilem habitum sumunt, vel crines adtondent, admonendas castigandasque decernimus.*

IV. Sed quod hic cura majori adverti necesse est, illud est jam sæpius inculcatum de duplici velo, & de duplici professione, quod jam inciperent Abbatissæ illam Episcopi propriam sibi vindicare sollemnem veli sacri impositionem, non sine benedictione. Ad eam amoliendam injuriam protinus exarsere Episcopi, comperto id sibi decus integrum, & intemeratum servari secundum Canones debere, tanquam immortalis Sponsi Vicariis (2): *Auditum est aliquas Abbatissas contra morem sanctæ Dei Ecclesiæ velare virgines cum benedictione sacerdotali, quod omnino interdicendum esse scitote.*

V. Ne Presbyteris quidem fas erat, ut virgines velarent, quod id fieri deberet ea consecratione, quæ tam propria erat Episcoporum, quam Ecclesiarum, Altariumque dedicatio (3). Audi quid de his Concilium VI. Parisiense anni 829. (4) *Quorundam relatu didicimus, quosdam Presbyteros mensuræ suæ immemores, immo canonicæ auctoritati resultantes, in tantam audaciam prorupisse, ut sacrarum virginum consecratores existerent. Et hoc ad negligentiam Episcoporum pertinere non dubium est. Quod quia canonicæ auctoritati minime concordat, &c.*

Non ita res se habebat in viduis, quæ velari poterant a Presbytero. Cum enim jam non possent ipsæ illam per sese repræsentare Sponsam Christi, quæ incorrupta semper virgo est, non erat necesse, ut ab Episcopo velarentur, qui Ecclesiæ sponsus erat, immortalis Sponsi vices gerens. Audi rursum ea de re quid sanxerit idem Concilium Parisiense VI. (5) a quo prohibentur tantum Presbyteri sine Episcopi consensu viduas velare: *Ut nullus Pontificum viduas velare attentet, canonica auctoritas inhibet. Quod vero Presbyteri inconsultis Episcopis suis velum viduarum consecrare non præsumant, interdicimus.*

VI. Velandæ ergo erant virgines ab Episcopo, viduæ a Presbyteris. Sed finitimum vero est, Episcoporum vel quandoque incuriam, vel frequenter absentiam, vel occupationes, Monialium copiam exundantem, Abbatissarum ambitionem in causa fuisse, ut novæ consuetudini janua panderetur velandarum ab ipsa Abbatissa virginum. Id prorsus videtur innui in eodem Parisiensi Concilio (6): *Invenimus, quod quædam Abbatissæ, & ceteræ Sanctimoniales non solum viduas, sed etiam virgines puellas velare solitæ sint. Quod quantum sexui fœmineo illicitum, & a Religione Christiana sit alienum, omnis, qui sanum sapit, facile advertit. Pene igitur in omnibus Monasteriis puellaribus hujusmodi velatas invenies.* Nec tacendum illud quod ajunt Patres hujus Concilii, Moniales vanissima illa interim spe lactatas fuisse, quod leviores futuræ essent earum culpæ, ubi macularent sanctimoniam veli non ab Episcopo, sed a se ipsis accepti: *Idcirco etenim hujusmodi hoc modo potius, quam a Sacerdote velari volunt, quia dum clancule se corrumpunt, nihil sibi obesse ad peccandum tale velamentum putant. Ita ergo idem illicitum, & temerarium factum habetur in usu, ut vix aut viduæ velari a Presbyteris, aut puellæ virgines consecrari expetant a Pontificibus.*

VII. Tempestivum est hic igitur animadvertere 1. quod jam inde ab octavo seculo cœperit in desuetudinem abire lex accipiendi sollemniter ab Episcopo veli virginei; idque ex incuria Episcoporum, ut non dissimulant Patres Concilii hujus Parisiensis: *Et hoc ad negligentiam Episcoporum pertinere non dubium est.* Et infra (7): *Nulli dubium est, quin hoc factum ad quorundam pertineat negligentiam Sacerdotum.* 2. Confidebant Presbyteri posse se vicem implere Episcoporum in eo ministerio fungendo: *Ut sa-*

(1) Can. 7. (2) C. Aquis. Ann. 789. cap. 76. (3) Cap. Car. Magn. L. 7. c. 137. Addit. lib 2. cap. 11. 12. 13. 41. (4) Can. 14. (5) Concil. Paris VI. cap. 40 (6) Cap. 43. (7) Can. 41.

sacrarum virginum consecratores existerent. 3. Inde Abbatissæ id sibi arrogarunt, ut virgines, viduasque velarent, quibus & suaserunt minime necessariam esse virginibus Episcopalem consecrationem: *In omnibus Monasteriis hujusmodi velatas invenies, &c. Ita idem illicitum factum habetur in usu, ut vix puellæ virgines consecrari expetant a Pontificibus*. 4. Haud satis exploratum habeo, an Abbatissæ aliquæ ansæ sint velum ipsum consecrationis virginibus imponere. Id enim pene innuunt illa verba Capitularis Aquisgranensis (1): *Velare virgines cum benedictione sacerdotali*. 5. Sed in dubium vocari non potest, quin ex quo omnes pene virgines, viduæque in sua claustra compulsæ sunt. plurimæ ibi virgines & professæ fuerint, & consenuerint, veli & consecratio is expertes Episcopalis. Ejus rei rationes bene multæ menti succurrunt, & nulli fere non obviæ sunt.

Etenim 1. ea strictioris disciplinæ forma plures, quam ante, congregavit virgines, ut fieri solet. Itaque non ita facile potuit Episcopus tanto numero virginibus præsto esse, ut eas consecraret. 2. Cum omnes uno jam clausæ latitarent Monasterio, parum necessaria jam hæc illis erat sui cum immortali Sponso conjugii tessera, qua a ceteris distinguerentur. 3. Ostensum est supra tribus prioribus seculis, virgines viduasque ubi sponte sua continentiam Deo vovebant, privatim etiam seipsas velasse, aut a parentibus velum illud accepisse. Cum cœperunt ergo postea in Monasteria compingi, necesse fuit illas aut velatas jam illuc venire, aut ab Abbatissa ibi velari. Quin posset enim Abbatissa illis quod possent ipsæ sibi, quod parentes imponere potuerant velum? 4. Non liquet quod ante seculum VIII. lata fuerit lex, aut usus generaliter receptus, ut Moniales omnes virgines velarentur, aut consecrarentur ab Episcopo. 5. Cum Monasteria partim viduis, partim virginibus constent, permolesta & invidiosa res fuisset, accersere Presbyteros, qui viduas, Episcopos, qui virgines velarent. Hinc non rara ebullisset invidia, æmulatio, ambitio. Ergo quanquam nonnullæ semper ab Episcopis consecrarentur virgines; res eo tandem rediit fere, ut tota ea potestas Sanctimoniales velandi ad Abbatissas deflueret.

VIII. Constantissime tamen Canones semper Episcopis consecrandarum virginum jus vindicarunt; ut ex laudatis ante Canonibus liquebat. Porro de hoc consecrationis Episcopalis velo interpretandum est illud Caroli Magni Capitulare (2), quo jubentur non velari nisi vigesimo quinto ætatis anno, juxta Africanos Canones: *Ut virgines non velentur ante viginti quinque annos, nisi rationabili necessitate cogente*. Alio loco laudantur duo Africani Canones, qui eam ætatem definiunt: facta tamen Episcopis potestate, ut rem accelerare possint, cum de vita periclitantur ægrotantes puellæ, aut reformidatur potentis proci, raptorisque impotentia. Id rursus præceptum est in Concilio Turonensi III. anni 813. (3) *Virginibus sacrum velamen accipiendum decreta Patrum interdicunt ante* XXV. *annos, nisi forte aliqua cogente necessitate*.

Quod autem ea ætas annorum XXV. ad velum consecrationis Episcopalis spectaret, non ad qualemcunque virginitatis professionem, sive in Monasteriis sive extra, id sane liquet ex Concilio Triburiensi sub Formoso Papa anno 895. Quippe hujus Synodi Patres cum verba fecissent de virginibus sollemniter consecratis, declarassentque si tum illæ infando se contaminarent conjugio, separari & rescindi illud debere: *Canonica auctoritate & in hac sancta Synodo præcipimus, ut omnino separentur, &c. si quæ inter se dividendæ sint, dividantur, & uterque sua provideat*. Tum vero sequenti Canone ad virgines sermonem traducunt, quæ seipsas velabant anno ætatis duodecimo: sanciunt, ut id velum cum anno integro gesserint, ne abjicere deinceps illud sinantur: (4) *Quæcunque virgo suo patrocinio ante annos duodecim non coacta, sed propria voluntate sacrum velamen sibi imposuerit, annumque & diem nullo repetente, velata permanserit, ab eodem sancto habitu ulterius non recedat*. In hoc eodem Canone suo protulerunt Triburienses Episcopi duos Canones Africanos, qui annum ætatis XXV. præscribunt

(1) Capitul. Car. Magn. l. c. 76. (2) Ibid. c. 46. 107. (3) Can. 28. (4) Can. 24.

bunt virginibus velandis. Quocirca jam dubium non est, quin Triburiensi Concilio exploratissima fuerit illa duplex ætas, duplexque professio per sacrum velum virginitatis: altera cum ipsæ sibi sumebant, altera cum ab Episcopo velum accipiebant. Huic necessaria erat ætas annorum viginti quinque, illi satis erat annorum duodecim. Postremo hæc eadem Synodus proximo Canone de viduis agit, quæ seipsas velabant, vetatque, ne qua labecula sordidari sinant hoc velum, etsi illud minime consecratum esset: nec enim quidquam profuturas earum excusationes, ubi dixerint, sponte se velum induisse ea spe, ut & sponte sua illud exuerent (1): *Quod si sponte velamen quamvis non consecratum sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimoniæ habitum ulterius habere debebit; licet sacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen sibi imponere, ut iterum possit deponere.*

Postremi duo hi Canones id perficiunt, quod propositum supra fuerat, usum nempe illum frequentissimum fuisse prioribus seculis, qui & nonnullis in locis valeret adhuc, ut virgines, viduæque possent ipsæ sibi imponere Religionis velum & propositum, quo simul & semel onerabantur officiis omnibus continentiæ religiosæ. Atqui hoc ipsum est velamen, quod Abbatissæ postea contulerunt. Et ea de causa nemo forsan illis obstrepuisset, nisi consecrationis ab Episcopo faciendæ ritum propius forsan imitatæ essent: aut si in contemptum non adduxissent consecrationem virginum Episcopalem, quæ tanto in pretio olim fuerat, & quam usque adeo virgines sacræ deperibant.

IX. Ex Nicolao ipso Papa declaratur priscum illum morem necdum penitus oblitteratum fuisse, ut viduæ continentiæ velo ipsæmet caput obumbrarent: cum eam, quæ id præstiterat, & postea nupserat, præcipit ab adultero divelli, & servare quod spoponderat, aut spondere se simulaverat. Hæc Epistola Nicolai apud Reginonem exstat (2): *Quod interrogasti de fœmina, quæ post obitum viri sui velamen sacrum super caput suum imposuit, & finxit se sub eodem velamine Sanctimonialem fœminam esse, postea vero ad nuptias rediit, & non legitime in voto suo permansit, &c. Revertatur ad id, quod spopondit, &c. Nam si consenserimus, quod omnia sacramenta ecclesiastica quisque prout vult finget, & non vere fiat, omnis ordo Ecclesiasticus conturbatur, &c.*

Hinc perspicuum est; 1. minus obtemperatum fuisse plurimis Decretis Conciliorum Galliæ, cum tam multis locis perstiterint virgines viduæque pro arbitrio ipsæmet arripere virginitatis & continentiæ velum. 2. Ita velatas complures in Monasteria postea subisse, nec magnopere complures earum curasse, ut ab Episcopis consecrarentur; cum tam multæ extra Monasteria eo simplici velo contentæ, totam vitam sæpe transegerint in paternis ædibus. 3. Tametsi vetarentur, contulerunt nihilominus Abbatissæ velum tum virginitatis, cum continentiæ: quippe quod & parentes, & ipsæ sibi conferre potuissent. 4. Quod vel Abbatissæ vel parentes conferebant velum, vel ipsæ sibi virgines, viduæque assumebant, ei adhærebat individua comes Professio seu virginitatis, seu continentiæ, quæ quanquam sollemnis non diceretur, Episcopali consecrationi comparata, non tamen pro voto, ut nunc loquuntur, simplici haberi poterat, cum tot exemplis supra perstrictis ejus unius contemplatione irrita fuerint matrimonia post inita.

Nec omnino tamen exolevit, evanuitque usus Episcopalis virginum consecrationis. Post seculum Ecclesiæ duodecimum ejus vestigia superfuere, ut infra planum faciemus. Hic non pigebit narrare quod habetur in vita B. Bernardi Hildeshelmensis Episcopi, de concertatione exorta inter Archiepiscopum, & Episcopum, ubi consecranda fuit soror Otthonis III. Imperatoris. Gestiebat regia virgo ab Archiepiscopo potius, quam ab Episcopo consecrari, Pallii videlicet splendore præstricta. Superior tamen evasit Episcopus, cui jura suffragabantur. Alias idem Episcopus consecravit ipso Epiphaniorum die, præsente, & pluribus Episcopis cincto Imperatore (3).

X.

(1) Can. 25 (2) Prima Append. Regin. c. 7. (3) Surius die 20. Nov. c. 22. 28.

X. Erat olim & Diaconissarum consecratio sollemnis admodum, & plurimæ pompæ. Traducta nunc ea videtur ad Abbatissarum benedictionem, ut quæ persæpe dictæ sint Diaconissæ. In vita Nili Abbatis Diaconissa vocatur, quæ Abbatissa erat Monasterii (1). Dissentit Atto Episcopus Vercellensis, nominum originis, & etymologiæ tenacior. Abbatissa enim matrem sonat, & dominam: at Diaconissa ministerium præ se fert, & obsequium. Idcirco sic ille statuit, si revocandum nunc in usum foret Diaconissarum nomen, non aliis magis illud tribui debere, quam castissimis quibusdam, & grandævis Sanctimonialibus, a quibus panes, & oblatæ ad sacrificium præparantur, quæ Ecclesias verrunt, quæ portas earum custodiunt (2): *Quapropter si hujus officii nomen nunc etiam quoquo modo perduraret in his, quæ per mulieres adhuc dispensari videntur, illas Diaconas putaremus, quæ ætate senili devictæ, religiosam vitam cum castitate servantes, oblationes Sacerdotibus offerendas fideliter præparant, ad Ecclesiarum limina excubant, pavimenta detergunt.*

Hinc certum fit, nullas tum amplius Diaconissas in Occidente fuisse, & solo earum nomine donatas fuisse Abbatissas. Destitum quoque esse in Oriente ab iis ordinandis affirmat Balsamon, præterquam Constantinopoli, ubi pauculæ adhuc eligebantur, non ut ad Altaria accederent, sed ut præessent Conventibus fœminarum (3): *Olim aliquando ordines Diaconissarum Canonibus cogniti fuere, habebantque ipsæ gradum ad Altare. Menstruorum autem inquinatio ministerium earum a divino, & sancto Altari expulit. In sanctissima autem Ecclesia Sedis Constantinopolitanæ Diaconissæ deliguntur, unam quidem communicationem ad Altare non habentes, in multis autem habentes conventum, & muliebrem cœtum Ecclesiastica dirigentes.*

Sed prior illa ante quæstio, cui satisfacit Balsamon, habet omnino quod obstupescas. Quæritur enim, an Abbatissæ possint excipere Confessiones Monialium, cum Episcopi permissione. In promptu est responsio, ne id quidem posse Abbates, si Presbyteri non sint, adeoque nec Abbatissas. Sed quæstio ipsa prodit rem exemplis non caruisse. Parum liquet an in Galliis quoque eam sibi sumpsissent licentiam, quando id quoque crimini eis dabat Carolus Magnus, quod viris quoque tum manus imponerent, tum benedictionem impertirent (4): *Benedictiones cum manus impositione, & signaculo sanctæ crucis super capita virorum dare.*

XI. Docet idem Balsamon (5), consuetudine jam præscriptum esse, ut ne radeerentur mulieres conjugatæ, neu in Monasteria admitterentur, nisi toto triennio probatæ. Ait alibi nullas jam usquam ordinari Diaconissas, etsi eo nomine decorentur Abbatissæ nonnullæ (6): *Etiamsi quædam Asceteria abusive Diaconissæ dicantur.* Assumptam semel Religionis nigram vestem abjici jam non posse: propterea quod ubi jubet Justinianus in veste laica ponendum esse triennii tyrocinium, non agatur nisi de iis, quorum dubia, & incerta conditio est, liberi sint, an servi (7): *Si sit quidem notum, eum nulli esse fortunæ subjectum, Monasterii præfectus quando hoc cognoverit, habitum illi præbeat. Sin autem nescitur, an ulli sit fortunæ subjectus, intra tres annos Monasticum habitum ne accipiat.* Verba sunt ipsa Justiniani, quibus patet Monastico habitu indui perinde fuisse, ac Religionem profiteri. Testatur idem alibi Balsamon in more adhuc fuisse, ut quo tempore Tonsuram, vestemque religiosam induendæ sunt Sanctimoniales, paulo ante longe magnificentissimis indumentis ornarentur. Nec enim obtemperatum fuisse Canoni Trullano, ut qui nullis sævisset pœnis in delinquentes, verum luculente idem mox subjicit, nil pœnarum decernunt Canones, ab Episcopo decerni debere.

CA-

(1) Surius die 26. Sept. cap. 14. (2) Spic. t. 8. pag. 124. (3) Juris Orient. t. 1. pag. 382.
(4) C. Aquisg. Ann. 789. cap. 76. (5) In Nomoc. Phot. t. 1. cap. 3. (6) In Can. 15. Chalced.
(7) In Synodo Constantin. Can. 5. pag. 561.

CAPUT XLVIII. *P.4.l.1.c.59.*

De Monialibus post annum Christi millesimum.

I. Monialium duo genera, aliæ erant professæ, aliæ Monasteriis a parentibus oblatæ.

II. Quam religiose servarentur vincula, quibus se quis religioni obstrinxerat, ante etiam, quam in claustra se conjiceret.

III. Professionum expressarum origo.

IV. Testimonia pro tacita Professione.

V. Duas classes Tyronum, seu Novitiorum faciunt Pontifices Romani. Alii seipsos probare cupiunt, & his integrum est in seculum regredi. Alii certo statuerunt nunquam in seculum revolvi, & hi possunt ad aliam Religionem migrare mitiorem: at si resiliant in secularem vitam, etsi molesta illis Ecclesia non sit; juxta plerosque tamen Pontifices, gravi sese piaculo obligant ut qui sponsam Deo fidem infregerint. Probationes.

VI. VII. Alia, aliæque probationes.

VIII. Multa adnotantur in Tyrocinium, quod ponebatur in veste seculari usque ad tempora beati Bernardi. Unde usus hodiernus, ut in veste religiosa sint Novitii?

IX. Quod dictum est de Novitiatu, non pugnat cum doctrina Pontificum de Novitiis, qui tuta quandoque conscientia non possunt seculo se rursus immergere.

X. Nec repugnant decreta Concilii Tridentini.

XI. De Monialibus Hospitalariis S. Joannis Hierosolymitani. De Puellis, quæ ab infantia nutriuntur in Monasteriis.

I. Docet Lanfrancus duas fuisse in Claustris Monialium classes. Aliæ quippe professionem ibi deciderant, aliæ oblatæ tantum ad altaria fuerant a parentibus e teneris unguiculis, sed utrisque tamen par, & perpetua servandæ Regulæ necessitas (1): *Sanctimoniales, quæ de servanda Regula professionem fecerunt, vel quæ quamvis adhuc professæ non sint, ad altare tamen oblatæ fuerunt, secundum mores, & vitas earum ad servandam regulam moneantur, increpentur, constringantur.* Quod autem mox subjicit, tanquam ex suo Regiique consilio, id vero narrat Eadmerus ab eodem Lanfranco in Concilio Angliæ universali constitutum fuisse, ut quæ fœminæ nobiles in claustra confugissent, velumque induissent, ut tutæ essent adversus Normannorum in Angliam irrumpentium impudicitiam, ne cogi possent, ut se Moniales profiterentur (2).

II. Sed vel ipsa hæc dubitatio, & recursus ad Lanfrancum, & ad Concilium generale Angliæ ad eam diluendam manifeste produnt, qua tum cura, qua religione observarentur sponsiones, quibus se quisque ad religiosam obligaverat vitam. Plusculum etiam stuporis injiciet fidei constantia Monialium Marciniacensium, a quibus id expugnare non potuit Pontificius Legatus Hugo Archiepiscopus Lugdunensis, ut Claustro egrederentur, quo incendio cederent, & consulerent saluti suæ. Quin ex adverso pervicerunt illæ, ut ipsemet preces & totam Christi, cujus Vicarius erat, auctoritatem interponeret, ut flammarum vortices cohiberentur. Illis ipse, ipsi obtemperarunt flammæ. Hæc Petrus Cluniacensis, pulcherrime sane, etsi minus forsan apposite ad rem nostram, a qua tamen non prorsus alienum est, quidquid spectet ad strictissima Monialium claustra (3).

Exauctoratus, ejectusque est Basilius Camaterus Patriarcha ab Isaaco Angelo Imperatore Constantinopolitano, quod Matronas, quas Andronicus Tyrannus repugnantes Monasteriis intruserat, liberas abire, & nigris exui vestibus passus esset (4): *Causa prætexebatur, quod quas nobiles matronas Andronicus in Monasteria invitas abstrusisset, iis ipse nigro vestitu deposito, reditum ad pristinum habitum, & vitæ rationem concessisset.* Ingenue fatendum est non minus ty-

(1) Epist. 32. (2) Conc. Gen. t. 10. p. 346. (3) Baron. ann. 1694. Petrus ven. L. 1. Mirac. cap. 32. (4) Baron. ann. 1186. n. 32. Nicet. l. 2.

tyrannicam hanc fuisse Patriarchæ extrusionem a sede Pontificia, quam intrusionem Matronarum in Monasteria. Sed vel hæc ipsa vitia argumento sunt, quam stricte rigideque propositum ipsum religionis ab omnibus retineretur, nec sineretur a quoquam vel tantillum relaxari.

A Willelmo Malmesburiensi narratur non ante ab Henrico I. Angliæ Rege ductam fuisse Matthildem filiam Scotorum Regis, quæ in Monasterio ab infantia enutrita fuerat, quam certior factus esset B. Anselmus, Cantuariensis Archiepiscopus, non gestatum ab ea velum fuisse, nisi ut a se ablegaret imparium sibi procorum importunitates, nulla unquam edita professione: *Legitimis productis testibus, qui eam jurarent sine professione causa procorum velum gessisse.*

Non tacuit Petrus Cluniacensis Abbas, quibus se aliqui nexibus impedirent ante professionem, & a quibus sese expedire suo arbitratu non possent, ut ipse quidem opinatur. Laicus fidem ipsi suam obligaverat coram testibus post Missæ sacrificium fore, ut Cluniaci profiteretur: ei denique se dederat, tanquam unum de gregalibus suis Monachis. Denique ab eo resecari sibi crines, & in pignus datæ fidei servari voluerat (1): *Corpus, & animam vestram coram testibus in manu mea Mysteriis cælestibus consecrata posuistis, vos ipsum in Monachum pro arbitrio meo tradidistis, in signum traditionis comam a me præcidi, & servari voluistis, habitum Religionis die constituta Cluniaci vos suscepturum jurastis.* His se ille nexibus cum obstrinxisset, scripsit ad illum Petrus, non posse illum non teneri cum salutis æternæ periculo, ut fidem suam liberaret, neu votum suum cum Hierosolymitano itinere commutaret.

III. Ivonem Carnotensem Episcopum consuluit Goffridus Vindocinensis Abbas, an Monachus a Monacho benedictus, ab Abbate rursum benedicendus esset. Rescripsit Ivo (2) benedictiones, & professiones Monachorum nihil attinere ad Sacramenta, quæ iterari non possunt; novellas esse eas; nec enim vel Paullum, vel Antonium, vel innumera illa sanctissimorum Ægypti Monachorum examina, benedictionem unquam sollemnem ullam accepisse, sive a Monachis, sive ab Abbatibus; volventibus seculis inductas esse professiones, & benedictiones ad Monachos sanctissimo proposito suo strictius alligandos; denique adversus levitatem, & inconstantiam animi hæc provisa esse medicamenta: *Quod vero postea multiplicatis Monachorum congregationibus professiones ab eis exactæ sunt, & benedictiones super eos datæ, quadam cautela factum est, ut Monasticus ordo quanto firmius in conspectu Dei, & hominum & sollemnius ligaretur, tanto robustius & devotius ab ipsis servaretur. Et si qui vellent ab hoc proposito recedere, testimoniis pluribus convincerentur, & tanquam jurati in Christi sacramenta tyrones ad propositum suum reverti cogerentur. Quibus liquet traditiones hujusmodi nihil esse aliud, quam quadam Religionis vincula, humanæ instabilitati provisa.*

Non ait peritissimus Canonum Ivo, necessaria fuisse vota ad instabilitatem hominum cohibendam: sed hoc ille eo loco affirmat de professione explicita & exteriori, quæ coram testibus, & scripto fit, aut viva voce non sine aliqua sollemnitate. Et sane simillimum veri est, non Paullum, non Antonium, non Hilarionem ullas ejusmodi professiones emisisse, etsi vota emiserint, observaverintque Monastica perquam religiosissime.

Episcopatu ultro abierat Suessionensis Præsul, ut in Monasterii latebris totum se Deo, totum se æternæ salutis curis immergeret. Id conscio, id incautore & postea præcone Ivone Carnotensi (3) cum factum esset, in eum non pauci dentem stringere cœperunt, quod pateretur eum, qui consecratione Episcopali inauguratus fuerat, Abbatum benedictione donari. Percontatus est Ivo super ea re Paschalem Papam II. præfatus tamen ipse, nihil in eo subesse posse periculi, sive benediceretur Abbas, sive non benediceretur, ut qui jam Episcopus esset: nec enim alio, quam

(1) L. 1. Ep. 15. (2) Epist. 25. (3) Epist. 29.

quam pia quidem, sed minime necessaria cæremonia totam illam benedictionem constare.

IV. Erat ergo persuasissimum illud, ut ex superioribus patet, satis esse ad professionem tacitam, & implicitam, ut professorum habitum induisset quis, & publice gestasset. Sunt & alia ad id argumenta ex corpore ipso juris Canonici hausta. Si qua vidua suo ipsa capiti imposuisset velum usitatissimum viduis Deo sacris, & ita in Ecclesia conspiciendam se dedisset, jam liberum ei non erat Religioso proposito renuntiare, quantumcunque reclamaret, non alio consilio illud se sibi velum imposuisse, quam ut cum liberet, deponeret. Is ex Triburiensi Canone excerptus est Canon a Burchardo, & Ivone relatus: *Vidua si sponte velum conversionis, quamvis non sacrum, sibi imposuerit, & in Ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, sanctimoniæ habitum ulterius debet habere. Licet sacramento firmare vellet, eo tenore velamen sibi imposuisse, ut deponere posset*. Definitio Honorii III. (1) in re consimili eo revolvitur, ut quibus in Monasteriis Professorum, & Novitiorum vestes non differrent, professi censerentur, qui uno amplius anno vestem gestassent (2): *Qui ultra annum portat habitum Monachalem in Monasterio, ubi sunt habitus indistincti, censetur professus*. Eo perspicue supponitur, quod & aliunde certissimum est, ad professionem unum id requiri, ut vestem professorum induerit quis, ubi differebant Professorum, & Novitiorum vestes. Unde & Gregorius IX. respondit, posse Novitios e claustris discedere liberos, si nondum professorum vestem induerint, quæ tacita erat professio: vel si nondum expressam fecerint professionem (3): *Ante susceptum Religionis habitum, qui dari profitentibus consuevit, vel ante professionem emissam, ad priorem statum redire libere posse intra annum*. Expresse itaque professioni æquabatur propriæ professorum vestis gestatio.

In hac vero tacita professione per solam habitus professorum gestationem, nihil est quod magnopere mireris: si perpendas prioribus, & melioribus seculis solam in usu fuisse professionem tacitam, ut supra commonuit Ivo, utque passim Annales Ecclesiæ vociferantur. Æquum ergo erat, ut quæ sola in usu, & auctoritate fuerat tacita professio longo seculorum lapsu, ea non prorsus abolesceret, ubi ætas posterior exteriorem invexit professionem.

V. Erit forsan, quod majorem incutiat stuporem in Decreto Gregorii IX. alio, quanquam consentaneum illud sit cum primis moribus, & institutis antiquissimis. Ita enim constituit, posse Novitios seculari se vitæ reddere, si nondum professorum veste induti sunt, aut si nondum expressa perfuncti sunt professione: nisi eluceret non eos claustra iniisse eo consilio tantum, ut sese probarent, sed firmo mentis proposito emergendi prorsus e seculi procellis, & fidæ se Religionis stationi reliquo dicandi vitæ tempore. Ubi enim res ita se habent, eam ipsimet ejurarunt libertatem, qua gaudent Novitii ad secularia vota se referendi (4): *Statuimus Novitios, &c. ad priorem statum redire posse libere intra annum; nisi evidenter appareat, quod tales absolute voluerint vitam mutare, & in Religione perpetuo Domino servire. Cum quilibet renuntiare valeat ei, quod pro se noscitur introductum*.

Id ipsum jam pridem decreverat Innocentius III. verbis tam expressis, & tam dilucidis, ut nullus superesse possit tergiversandi locus (5): *Consulti sumus frequenter a multis, utrum is, qui Monasterium ingressus est, habitum sumendo Novitii, si ante professionem emissam intra tempus probationis exire voluerit, licite possit absque apostasiæ nota, vel noxa, præsertim cum debita morum correctione, ad seculum remeare. Licet autem super hoc senserint diversi diversa, nos tamen credimus distinguendum, utrum is, qui convertitur, proposuerit absolute vitam mutare, ut sub habitu regulari omnipotenti Deo de cetero famuletur: an conditionaliter experiri observantiam regularem, ut ita demum si infra annum sibi placuerit*

(1) C. vidua de Regularibus. (2) C. Ex parte tua. Ibidem. (3) C. Statuimus. Ibid. (4) C. Statuimus Ibid. (5) C. Consulti Ibid.

ris, profiteatur Ordinis disciplinam, aut si forte non placuerit, moribus emendatus ad statum revertatur pristinum. In primo casu debet, ut regulariter vivat, ad laxiorem saltem Regulam pertransire. In secundo potest ad seculum, non tamen ut vivat seculariter, remeare. Ut ergo quæ sit ejus intentio plenius cognoscatur, propositum suum in principio protestetur.

Itaque ex Innocentii III. sententia, qui ad Monasteria se conferunt, & tyrocinium ipsum adgrediuntur, non fluctuante animo, sed certo, & constanti proposito secularibus nugis renuntiandi, possunt quidem illi postea indulgentiorem aliquam Religionem expetere, sed non possunt revolvi in secularem vitam, quin gravissimo se flagitio obstringant. Fatetur Pontifex alios hic aliud sentire: sed & fatendum quoque illud nobis est, ex alternantibus sententiis ei permagnum auctoritatis pondus accessisse, ad quam se contulit, & quam suo judicio comprobavit Innocentius. Quinimmo rem definisse visi sunt Innocentius III., & Gregorius IX. etsi alii aliter olim sensissent; definisse autem ex præjudicio toto antiquæ disciplinæ Ecclesiarum, quando nec definitum Novitiatus tempus, nec usitata erat professio expressa, nec vestium differentia.

His vehementer assentitur doctrina & sanctitate conspicuus Raimundus de Pennafort, expensis ante duabus his Pontificum Decretalibus. Addit porro si nullo foris argumento liqueat de tyronis voluntate, experiendi sese, an stabili & irrevocabili proposito se Deo consecrandi: standum esse iis, quæ ipse confitebitur in foro pœnitentiæ occultæ; & si fateatur voluisse se serio, & in perpetuum renuntiare seculo, tum monendum esse, ut, quod Deo spopondit, persolvat, nec de seculo posthac cogitet. Si dubius autem hæreat, tunc suadendum illi esse, ut ne ad seculares illecebras retro abeat, propterea quod in rebus dubiis præponendum sit semper quod tutissimum (1): *Quid si non apparet evidenter, quod voluit vitam mutare, & in Religione perpetuo deservire, in judicio tamen pœnitentiæ confitetur, quod teli voluntate compos sui, & præmissa deliberatione intravit; & proposuit in animo seculum mutare? Dico quod non licet ei redire ad seculum; & si dubitaret, idem consulerem ei: quia in dubiis via tutior est eligenda.*

Ab eodem Gregorio IX. pronuntiatum, vere Monacham fuisse, nec potuisse testari eam Abbatissam, quæ Monasterium diu in potestate habuisset, rexissetque, etsi abstinuisset veste Monialium. Nullas, irritasque jussit esse Professiones Innocentius IV. (2) si ante expletum tyrocinii annum profiterentur. Alexander IV. (3) eam legem restrinxit ad Dominicanorum, & Franciscanorum Ordines, qui tum longe strictissimi habebantur. Bonifacius VIII. ad Mendicantes omnes eam ampliavit. Concilium Tridentinum Religiones omnes ea complexus est, omnesque Professiones. Sed his novis Constitutionibus nihil derogatum Decretis Innocentii III., & Gregorii IX. circa licentiam exeundi ante finem Novitiatus. Alexander enim IV. cum perspicue definisset, validam esse non posse posthac Professionem, nisi expletus ante esset Professionis annus: declarassetque præcipites alioqui Professiones nullius momenti: adjicit mox longe aliter rem se habituram, si certa suppetere possint documenta, voluisse eos absolutissime renuntiare seculo, nec ejus se fluctibus posthac unquam implicari (4): *Nisi major quatuordecim annis existens, professus sit tacite, vel expresse, aut evidenter constet illum vitam voluisse mutare, quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur, omnino ad seculum redeat, &c.*

Nec ab his abludit prorsus Cœlestinus III. (5) ubi definit eam, quæ accepto nuntio de morte conjugis, religionem professa est, & quæ ei superstiti reducique reddita postea fuit: si vere postea vivere desinat maritus, tenere tum ipsam monastico sese restituere proposito: quod videlicet *Votum ejus eatenus fuerit obligatorium, quatenus se poterat obligare*. Certissime enim voluerat renuntiare seculo, intercurrit obex con-

jux

(1) Summ. l. 3. pag. 70. (2) C. Quia de Testamentis. (3) In Sexto l. 3. Tit. 14. c. 2. 3. 4.
(4) Ibid. c. 2. (5) C. Placet. de Conversione Conjug.

jam redivivus præter opinionem ejus, cessit necessitati; amoto obice, reviviscit prior obligatio. Quod addit autem Pontifex cogi eam minime debere, si obstinatius renuntiatur: eo forsan non levatur obligatio, sed oneratur super ea re ejus conscientia.

VI. Eodem refertur quod scribit Anselmus, posse Novitium exilire Claustris, sed summo, & æterno Judici rerum fore propositi sanctioris cœlitus inspirati, etsi non possit Abbas illum retinere (1): *Libera ei conceditur potestas ad discedendum. Non dico quod placet si acceptam bonam voluntatem deserat, & quod sæpius ore bene promisit, diabolica persuasione deceptus exhorreat: sed dico, quia quamvis coram Deo mendacii arguatur, non est tamen Abbatis, ut quod ille promisit, ab eo violenter exigat.* Postquam vero Cantuariensis Archiepiscopus creatus fuit Anselmus, Cantorem Ecclesiæ Parisiensis per Epistolas monuit, cum semel consilium iniisset profitendæ Religionis, non posse eum nisi cum ingenti æternæ salutis suæ discrimine inter Clericos merere (2): *Nullo modo potest anima tua sine reprobatione hoc facere.*

Tradit Cæsarius, si Regula B. Benedicti patitur, ut discedant Novitii, id eo pertinere, ut permittatur minus malum, ne quod gravius incurratur: tolerabilius enim esse, ut ante, quam post Professionem resiliant: seculares ipsos, qui votum simplex emittunt in manu Abbatis, omnino deinceps conjugio abstinendos esse; denique Pontifices cum Novitiis dispensare, ut in clementiorem deficiant Religionem, non ut in seculum relabantur (3): *Mavult sanctus Benedictus inter duo mala, Novitium discedere tempore probationis, quam jam Monachum post diem professionis. Unde eum liberum vocat a loco, non a voto, &c. Secularibus personis, quæ solo verbo votum fecerunt inter manus Abbatis, nequaquam licitum est vitam secularem sectari, vel matrimonio ligari. Circa Novitium in necessitate dominus Papa dispensat, ut ad Ordinem transeat mitiorem, sed non permittit, ut ad vitam redeat secularem.*

Denique ille ipse, qui Novitiatus annui necessitati maxime suffragatus est Bonifacius VIII. eodem tamen pene loco habuit tum eos, qui constanter apud se statuerant renuntiare seculo, tum qui Professionem expressam emiserant, tum denique, qui habitum induerant professorum: *Nisi constet, quod vitam voluerit absolute mutare, vel professionem expressam fecerit, seu scienter habitum receperit professorum.*

VII. Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus Episcopo Dunelmensi rescripserat, cum de Presbytero ageretur, qui Religionis habitum publice aliquando gestasset, non posse eum secundum Canones retro labi (4): *Canones, Decretaque sanctorum Patrum eos, qui vestem Religionis aliquot diebus in conspectu hominum deferunt, ad seculum quocunque modo postea redire non sinunt.* Alexander III. idem rescripserat de Presbyteris, Clericisve aliis, qui vestem Monasticam gesserant, abjecerantque ante Professionem (5): *Antequam essent vinculo professionis astricti, ante oblatum professionis libellum.* Præcipit enim, ut mitiori se saltem addicerent Religioni; eos inposterum declarans ad Beneficia Ecclesiastica inhabiles: *Si austeritatem Religionis, ad quam transire noscuntur, servare noluerint, ad mitiorem Religionem transire cogendi sunt, nec amplius in Ecclesiis secularibus debent assumi, ne contra votum, quod Domino fecerant, in animarum suarum periculum probentur venire.*

His adprime consentiunt antiquiora Carthusianensium statuta a Guigone compilata, qui quintus fuit Carthusiæ Prior. Edicitur enim capite XXII. ut toto Novitiatus anno serventur quæcunque intulit Novitius; restituenda videlicet ei, si a proposito deficiat; sed non restituenda tamen, nisi ea cautione, ut ad humaniorem se aliquam Religionem conferat, quæ viribus suis magis congruat: *In examinatione ad minus annua ponitur, suis omnibus integre usque ad diem professionis omnino conservatis.* Quod ei

(1) L. 2. Ep. 23. (2) L. 3. Ep. 91. (3) D. 1. c. 95. Bibl. Cist. t. 2. pag. 10. Vide Fagn in I. 3. Dec. Part. 2. p. 94. 97. Vid. & Gratian 27. q. 1. a. 3. In Sexto L. 3. Tit. 14. cap. 4. (4) Epist. 46. (5) Append. Conc. Lateran. III. Par. 21, cap. 2.

ei nonnisi sub tali sponsione conceditur, ut si forte nostrum nequiverit, aut noluerit tolerare propositum, ad seculum nequaquam redeat; sed aliquod potius aliud Religionis genus, quod ferre possit, accipiat. Quod nihil consonantius Pontificum supra expensis Decretis. Sapientissimos Pontifices non latebat, si cui justæ sunt causæ, ut in duriori non perseveret Religione, cui se repente obtulerat: non perinde justas esse causas, ut Religionem aliam suis viribus accommodatam fugiat.

VIII. B. Benedicti Regula, immo & pleræque antiquarum Regularum, Concilia utriusque Ecclesiæ, Justiniani denique Leges in id consenserant, ut in veste laica percurreretur stadium Novitiatus, & tum demum indueretur Religionis habitus, cum Professio emitteretur. Hinc non temere conjicitur orta consuetudo, ut susceptio habitus Monastici velut Professio haberetur tacita, etsi nulla præiisset, aut perbrevis tantum probatio in veste seculari. Probabiliter quidem id conjicitur, sed non æque forsan concederent supra laudati Pontifices, sicut per Regulam B Benedicti licitum erat discedere toto tempore Novitiatus in veste laica tum peragendi, peræque id jam licitum esse, quando Novitiatus in veste Religiosa peragitur, præsertim si vestem Monasticam se induisse conscii sibi ipsi certique sunt, et seculo funditus renuntiarent.

Quanquam enim Leges Justiniani triennale tyrocinium præscriberent: quanquam unius saltem anni desideraret Regula B. Benedicti (1), & Concilia non pauca: erant & aliæ tamen Regulæ, utpote sanctorum Cæsarii, Ferreoli, Fructuosi, & aliæ non paucæ, quas contextas invenies in Menardi Codice Regularum, quas & sejunctim singulas edidit Holstenius, in quibus prudentiæ, & arbitrio Abbatis totum permittitur ut tempus tyrocinii contrahat, protrahatque, perinde ut ejus, qui convertitur saluti expeditius fore videbitur (2): *Quod si quilibet conversus, bonis, ac puris moribus enitens, Abbatis, & aliorum fratrum spiritalium fuerit judicio comprobatus, pro merito & purificatione suæ conscientiæ celerius poterit fratrum consortiis misceri*. Verba ea sunt Regulæ sancti Fructuosi. Quæ supra congessimus Pontificum Decreta, quibus probatio unius anni indicitur ad Ordines Mendicantium, satis produnt, non ante ratam eam fuisse, sollemnemque consuetudinem, ut in annum integrum Novitiatus produceretur.

Inde patet cur professi haberentur, qui ante coram professi constantem suam perservandi in Religione voluntatem, ita habitum induerant Monasticum. Ille enim fervor animi contrahi tempus probationis persuaserat, atque ita susceptio habitus antiquo ex more tacita illis fuerat professio.

Hinc mos transigendi Novitiatus in veste religiosa, non ex decretis ortus videtur, quæ prioribus obluctarentur decretis, sed ex prætermisso generaliter Novitiatu, & universim inducta consuetudine suscipiendæ illico vestis Monasticæ. Hæc enim consuetudo cum universim invaluisset induendæ statim vestis Monasticæ, ubi postea innovata est lex, necessitasque implendi ante professionem Novitiatus annui, tum pene necesse fuit, ut in veste religiosa transigi fineretur Novitiatus. Tum quoque illud usu receptum, ut gestatio religiosi habitus ultra annum pro legitima censeretur professione. Suo certe tempore Bernardus annuum illud tyrocinium in veste laica peragi solitum fuisse ita testatur (3): *Post annum sponte professus, tunc primum seculari veste rejecta, Religionis habitum suscepisti*.

IX. Non nesciebat Alexander III. quid sanciret Regula B. Benedicti de licentia resiliendi ab instituto Monastico ante finem probationis annuæ. Et ab illo tamen ad Episcopum Lucensem rescriptum est: Si qua vidua vestem susciperet religiosam, nec in Monasterium tamen ullum se conjiceret, nec patrimonio renuntiaret, id genus esse voti simplicis, quo prohibetur matrimonium contrahendum, contractum non dissolvitur (4): *Sicut simplex votum matrimonium impedit contrahendum, sed non dirimit contractum; ita sine professione, & propriorum renuntiatione, habitus su-*

(1) Regul. S. Benedicti cap. 58. Conc. Aurel. V. c. 19. Nov. 5. Just. c. 2. (2) Cap. 20. (3) Bernard. Ep. 2. (4) Append. Conc. Later. par. 45. c. 4.

susceptio ne contrahatur impedit, sed consummatum nequaquam dissolvit. Nicolaus Papa (1) a Gratiano refertur ejusdem modi conjugium rescidisse. Quod omnino concinebat Statuto Luitprandi Regis in Legibus Longobardicis occasione harum viduarum, quæ ipsæmet suis suscipiebant manibus velum, & habitum, ut vocabant, beatissimæ Mariæ (2): *Velamen, aut vestem sanctæ Dei genitricis Mariæ*. Denique Innocentium III. Gregorium IX. & Bonifacium VIII. non præteribat caput illud Regulæ B. Benedicti, quando toties inculcarunt eam definitionem, cui hic illuminandæ, confirmandæque jamdiu insudamus. Veniebat illius forsan in mentem, a Benedicto simpliciter dici, non posse cogi ut maneant, qui discedere volunt ante expletum probationis annum: quod indubium prorsus est: non dici autem eos, quibus certissimam voluntatem infudit Deus semetipsos religiosæ in perpetuum vitæ mancipandi, qui palam ita se velle confessi sunt, & qui tum demum habitu Religionis sunt donati: posse rursus tuta conscientia demergere se in seculi fluctus tot naufragiis infames.

X. Declaratum quidem est a Concilio Tridentino nullam esse Professionem, nec ea ad ullam Religionem sive peculiarem, sive in communi quenquam astringi, si ante exhaustum probationis annum emissa sit. Quod perspicuum est Sessione xxv. capite xv. Sed scitissime nihilominus a Fagnano (3) observatum est, esse adhuc ei doctrinæ locum, quæ tradit eum, qui constantem voluntatem suam renuntiandi seculo publicavit suscepitque habitum Novitiorum, tacite professum censeri. Potest etiam videri Concilium Tridentinum non egisse nisi de foro exteriori, ubi certum est Professionem ante ætatem legitimam, vel ante finem anni tyronicii præfestinatam, prorsus irritam esse; minime autem ad forum conscientiæ trahi debere, ubi juxta Pontifices supra laudatos, qui inspiratam a Deo voluntatem conculcandi seculi, & fugiendæ ejus contagionis abjecerint postea, non possunt non esse vehementer obnoxii iræ, & vindictæ divinæ; non quod legem ullam Ecclesiasticam violarint, sed quod jus illud divinum, naturale, & inconcussum obtriverint, quo jubeamur Spiritui sancto non contradicere, gratiam ejus non ludificare. Qui potuisset enim quisquam sine spe, & gratia sancti Spiritus velle & vehementer velle seculum aspernari, Religiosum ambire, & complecti Institutum, aliquandiu ibi perseverare, & obstantes perfringere difficultatum moles? Et qui possit quisquam sibi fingere, illa quam invexit Concilium Tridentinum exterioris politiæ innovatione perfectum esse, ut tantam gratiæ Dei, & Spiritui sancto allicienti contumeliam aspergere, piaculare non sit?

XI. Immensæ fuisset operæ singulis immorari Monialium Congregationibus. Unum dicam, Gregorio IX. conducibile visum esse, ut Hospitalariis Sororibus sancti Joannis Hierosolymitani permitteretur Monasticam & vestem, & professionem illam dimittere: accedere autem ad Regulam, & vestem Canonicarum Regularium sancti Augustini in Anglia. Adducebatur Pontifex ea ratione, quod Ordo Militaris parum consentiret Monialibus, nec fere Collegia fœminarum Hospitalium ulla excitarentur (4): *Maxime cum in Ordine Hospitalis ipsius non consueverit fieri Collegium Dominarum*. Veræ Hospitalariæ eæ fuerunt, de quibus pauca perstrinximus in Tractatu de Xenodochiis.

Jam quod ad puellas attinet, quæ enutriuntur in Monasteriis, rarius, ut nobis quidem videtur, oblitterata est consuetudo, ut ne in Monasteriis susciperentur, nisi quæ votum profitendi, aut ejus voti rudimentum aliquod animo foverent. Id conjicitur ex Privilegiis compluribus, a Pontifice Romano concessis, ut Galliæ Regum filiæ possent demorari in Monasteriis, donec spiritum ducerent (5).

CA-

(1) D. 27. c. 6. (2) L. 2. Tit. 17. (3) Fagn. in l. 3. Decret. part. 2. pag. 96. 97. (4) Constitut. antiq. Regum Angl. pag. 232. (5) Du Tillet. par. 1. pag. 154.

CAPUT XLIX. *P. 4. l. 1. c. 60.*

De Consecratione Virginum ab Episcopo extrema hac Ecclesiæ ætate, post annum Christi millesimum.

I. Exempla, aut vestigia antiquissimæ hujus cæremoniæ residua.
II. Episcopo semper vindicata est.
III. Et a Velo a viduarum secreta.
IV. Novæ probationes quod Episcopi Virgines adhuc consecrarent.
V. Distinctio Virginum Professarum simpliciter, & sollemni pompa velatarum.
VI. Variæ animadversiones in antedicta.
VII. Quibus causis abolita sit hæc cæremonia.
VIII. De Diaconissis.
IX. De consecratione Sanctimonialium Carthusianarum.
X. De professionibus Religiosis, quæ fieri possunt inter manus Episcoporum.

I. SÆpius jam disceptatum est a nobis de hac Virginum Episcopali consecratione; maxime vero Capite 42. hujus tertii Libri, numeris 11. 17. 18. & aliquanto fusius Capite 48. pene toto. Hic ergo ea tantum attingemus, quæ ad novissimam hanc pertinent Ecclesiæ ætatem post annum Christi millesimum. Et mirum est sane qui fieri potuerit, ut tantæ quondam sanctimoniæ, & sollemnitatis res usque adeo nunc obsoleverit, ut vix obscurissima quædam, & fugientia ejus appareant vestigia. Hæc persequemur hoc Capite, causasque venabimur, quibus tanta sollemnitas & apud sanctos olim Patres celebratissima, silentio oppressa jam sit. Cunegundis Imperatrix ab Episcopo consecrata Deo est, velumque accepit ab Episcopo, annulumque Mysteriis refertissimum, quando statim post mortem Henrici Imperatoris conjugis sui Religionem professa est (1): *Præcisis capillis, imposito sibi ab Episcopo velo, annulo fidei subarrhata, gratulabunda concinuit: Posuit signum in faciem meam, & annulo subarrhavit me Dominus Jesus Christus.* Ita scriptor ejus vitæ. Sancta Hildegardis Deo consecrata, & pro more statim coronata est ab Episcopo Moguntino (2): *Coronam, quæ in die consecrationis suæ ab Episcopo coronata est, transmisit.* Beata quoque Lutgardis ab Episcopo Leodiensi & consecrationem, & coronam cum compluribus aliis virginibus accepit, circa annum 1200. *Leodiensi Episcopo complures Sanctimoniales consecrare volente, quibus adjuncta est Lutgardis.*

II. Sacrum illum ritum necdum prorsus obsolevisse aperte innuit Ivo Carnotensis, cum docet ita Episcopo integram servari virginum consecrationem, ut non iteretur tamen ubi occupavit Presbyter eam celebrare (3): *Unde nec consecratio virginum, quæ ex auctoritate Apostolica Episcoporum privilegio reservatur, si aliquando a Presbyteris usurpetur, propter Sacramentum Christi, & Ecclesiæ, quod ibi continetur, nullatenus ab Episcopis iteratur.* Scribens Anselmus ad nobilem fœminam, quæ religiosam diu vestem circumgestaverat, & postea abjecerat, contestatur eam fuisse tacitam professionem, qua non minus Deo teste obligaretur, quam professione illa, quæ fiebat apud Episcopos; denique antiquissimas Monasticæ vitæ professiones non aliter, quam sola vestis mutatione factas fuisse (4): *Quamvis ab Episcopo sacrata non fueris, nec coram ipso professionem legeris, hoc solum tamen est manifesta, & quæ negari non potest professio, quia publice, & secrete habitum sancti propositi portasti, per quod omnibus te videntibus Deo dicatum te esse, non minus quam professionem legendo affirmasti. Nam antequam fieret ista nunc usitata Monastici propositi professio, & sacratio multa millia utriusque sexus hominum, solo habitu se ipsius esse propositi profitentia, celsitudinem, & coronam consecuta sunt. Et qui tunc habitum sine hac professione, & sacratione assumptum rejiciebant, Apostatæ judicabantur. Inexcusabilis ergo es, si deseris sanctum*

(1) Baron. ann. 1024. n. 1. (2) Bolland. tom. 1. Jan. p. 309. Surius die 16. Junii l. 1. c. 9.
(3) Epist. 25. (4) Epist. 4.

ctum propositum, quod diu habitu, & conversatione professa es, quamvis professionem nunc usitatam non legeris, & ab Episcopo consecrata non fueris. Ex quibus inferri posset ipsasmet Sanctimoniales, quanquam septis claustrorum vallatas, ab Episcopis velatas, & consecratas tunc adhuc fuisse, etsi minime necessaria esset ea consecratio, ut earum professio irrevocabilis evaderet, cum ne expressa quidem professio esset necessaria.

Davidis Scotiæ Regis filiam ex pervetusti Angliæ historici fide, duxit Henricus I. Angliæ Rex, quamvis in Monasterio enutrita fuisset, *non ut Sanctimonialis fieret, sed ut propter cautelam cum ceteris puellulis coætaneis suis nutriretur, & litteris erudiretur*: & quamvis aliquando Abbatissa ejus capiti velum imposuisset semel, ut pro Moniali tum haberetur, cum in Monasterium ingressus est Willelmus Ruffus Rex Henrici prædecessor, ut veli sanctitate deterreretur, ne eam attingeret: duxit illam tamen postea Henricus Rex, postquam ab Abbatissa sanctissime affirmatum est, eam nec Sanctimonialem unquam, nec consecratam ab Episcopo fuisse: *More Sanctimonialium velo capiti imposito benedictione Episcopali consecrata*. Non dissimulavit Anselmus celebrari posse id conjugium, sed nec tacuit quantum inde calamitatum eruptorum esset, eam unam ob causam, quod puella sacrum velum ex occasione ad punctum temporis gestasset. Principes duo Regii eo ex conjugio orti mari absorpti sunt, cum ex Gallia in Angliam trajicerent.

Ea quæstione lacessitus aliquando est Rupertus Abbas, an consecrari posset virgo virginalis propositi prævaricatrix (1). Negat autem ille velum, annulumque ei congruere posse, uti nec viduæ, cui velum sine annulo conceditur. Tecto sunt etiam viduæ capite, virgines nudo, cum illis velum imponitur. Hinc definit Rupertus, cujus emarcuit turpi flagitio pudor, eam viduarum velo contentam esse debere (2): *Quæ in seculo conversata virum cognovit, veniens ad conversionem, sacratum velamen superinduit, gratiam sortita secundi, id est, vidualis ordinis. Quæ in sancto proposito corrupta est, non parum consequitur, si revertens ad verum suum Christum taliter suscipitur*. Addit Rupertus, si Confessarius solus sciret quid ab ea flagitii admissum sit, non facile se in alterutram sententiam assensum præcipitaturum: *Definire non audeo, quod integra consecrari non debeat, vel non possit*.

III. Eo Ruperti testimonio patet, moris adhuc fuisse, ut velarentur viduæ, quæ Religiosum institutum profitebantur. Idem testatum fecit Guibertus Abbas in vita sanctissimæ fœminæ parentis suæ, quæ velari voluit, quantumvis ei obluctarentur complures, eamque hoc canonici juris axiomate obtunderent: *Viduas velare Pontificum nullus attentet*. Sed neuter horum scriptorum dixit ab Episcopo velatas fuisse viduas. In Appendice Concilii Lateranensis sub Alexandro III. de vidua agitur, quæ (3) *nec intravit claustrum, nec in manu Episcopi, aut Abbatis, aut Abbatissæ vel super altare est professa, vel obedientiam promisit*. Exinde odorari licet virgines non raro adhuc Religionem professas esse in Monasteriis inter manus Episcoporum.

IV. Accedant dilucidiora adhuc ejus rei documenta. Causam definivit Alexander III. militis Hispani, qui Archiepiscopum Tarraconensem, & Cæsaraugustanum compulerat, ut conjugi suæ in Monasterium contrusæ velum imponerent (4): *Episcopi missi a viro, ut ei velum imponerent, &c. Alter Episcoporum, ut viri tyrannidi satisfacere videretur, mulieri velum imponere simulavit*. Interrogatæ sunt Moniales cum Præposita, an vis allata fuisset. Burgensis, & Palentinæ Diœceseos Abbatissas audaciores increpat Innocentius III. quæ *Moniales proprias benedicunt, ipsarumque confessiones criminalium audiunt, & legentes Evangelium præsumunt publice prædicare*. In Constitutionibus Cistercienfibus vetantur Abbates Monialibus benedicere (5). *Prohibitum, ne quis Abbatum nostrorum Mo-*

na-

(1) Spic tit. 12. pag. 735. (2) L. De lapson. Virginit. cap. 15. (3) Part. 45. cap. 4. (4) C. Pervenit, De his, quæ vi, vel metusve causa fiunt. (5) Monasticum Cist. p. 255. 285.

nacham benedicere præsumat. Quin & ibidem advertitur in Capitulo Generali anni 1241. declaratum fuisse, eam, qua Abbates interdicerentur, Monialium benedictionem, illam ipsissimam esse, qua virgines ab Episcopis consecrabantur. Odo de Soliaco Parisiensis Episcopus in Constitutionibus Synodalibus prohibet Presbyteris, & solis Episcopis vindicat consecrationes virginum, sicut & Altarium (1): *Nullus Sacerdos confirmare, aut consecrare virgines præsumpserit. Solius Episcopi est confirmare, virgines consecrare, Ecclesias dedicare, Ordines dare*. Concilium Parisiense anni 1212. vetat, ne quid accipiatur pecuniæ pro Episcopali virginum, vel Altarium consecratione (2): *In Ecclesiarum dedicatione, in virginum benedictione*. Concilium Oxfordiense anni 1222. annulo uti vetat Moniales, nisi ab Episcopo consecratæ sint (3): *Sola Monialis consecrata deferat annulum, & uno solo sit contenta*. Thomas Cantipratensis (4) medio seculo decimo tertio scribebat adhuc de iis nimirum virginibus, quæ ab Episcopo velari possent: *Consecrari, & velari ab Episcopis quasi virgines jure possunt*.

V. Inter Moniales ergo secernebantur ab aliis eximiæ illæ, quas Episcopus sacraverat. Non omnes ergo ab eo vel consecrationem vel benedictionem eam sollemnem consequebantur. Abelardus ait Eloisam ab Altari accepisse velum, quod Episcopus benedixerat (5). *Confestim ab Episcopo benedictum velum ab Altari tulit, & se Monasticæ professioni coram omnibus alligavit*. Quod omnino consonat Ruperti supra Abbatis definitioni. Sed alibi (6) Regulas præscribens idem Abelardus Monialibus, aperte distinguit duo vela, alterum consecratarum, alterum ceterarum omnium Sanctimonialium: *Duo velorum genera esse volumus; ut alia sint scilicet virginum consecratarum, alia vero minime. Quæ vero prædictarum sunt virginum, crucis sibi signum habeant impressum, &c. Et sicut in consecratione distant a ceteris, ita & hoc habitus signo distinguantur, &c. Hoc autem signum virginalis munditiæ in summitate capitis candidis expressum filis virgo gestabit, & hoc nullatenus, antequam ab Episcopo consecretur, gestare præsumat*.

Duæ ergo erant uno in Monasterio Sanctimonialium classes, quarum eæ, quæ inauguratæ ab Episcopo fuerant, velum gestabant alba cruce insignitum. Illud quoque observat Abelardus (7), consecrationem virginum sollemnioribus Festis duntaxat peragi solitam, anno 1239. cum Abbas Episcopatus Avenionensis Prioratum Sanctimonialium exædificaret, id potestatis Præpositæ concessit, ut Moniales suas consecrari faceret ab Episcopo Avenionensi, Abbatibus successoribus suis consentientibus, sed & non consentientibus. *Moniales dicti Prioratus possint a Domino Avenionensi Episcopo de nostro, & successorum nostrorum consilio, & assensu a Priorissa requisito consecrari. Et si super hoc Abbas malitiose differet dare consilium, & assensum, nihilominus Dominus Avenionensis Episcopus possit dictas Moniales consecrare*. Anno 1244. Innocentius IV. a Rege & Regina Castellæ certior factus est, cum filia virgo regia professionem editura esset in Monasterio Regio Cisterciensis Ordinis in Suburbano urbis Burgensis, prævertisse Abbatissam, & dum Missarum sollemnia Episcopus celebraret ipsammet velum Regiæ puellæ imposuisse. Damnavit Pontifex hanc præproperam Abatissæ audaciam omnino infestam Canonibus, qui prohibent, ne eæ vel viduas unquam velo donent, vel virgines, (8). *Ne viduam, aut puellam virginem velare præsumat*. Edixitque, ut deinceps Abbatissæ, & Moniales Virgines a Diœcesanis Episcopis consecrarentur: *Abbatissis, & Virginibus firmiter injungas, ut a Diœcesanis suis consecrationis velum recipiant*. In Promptuario suo Antiquitatum Tricassinarum publicavit Camusatius Chartam Episcopi Tricassini, qui anno 1324. Monialibus sanctæ Mariæ Trecensis permisit, ut, a quo vellent, benedici possent Episcopo Catholico, & communionis Pontificiæ: *A quocunque Episcopo Catholico, & Apo-*

(1) C. 4. n. 5. (2) Part. 4. c. 22. (3) Can. 8. (4) Cant. prat. L. 2. c. 29 n. 30. (5) Epist. 1.
(6) Epist. 8. pag. 183. (7) Epist. 7. pag. 123. Spicil. t. 7. pag. 273. (8) Rain. ann. 244. n. 57.

Apostolicæ sedis gratiam obtinente, munus benedictionis recipere valeatis.

His exemplis patet consecrationem virginum etiam Claustris septarum, non ita infrequentem fuisse seculo XIII. quamquam essent ibidem Moniales aliæ complures professæ, & quibus interclusus esset in seculum exitus. Adde & Concilium Lambethense anni 1281. quo irrevocabiliter professæ declarantur eæ omnes, quæ ætatem assecutæ legitimam ultra annum gestaverint vestem Monasticam, etsi eas nondum Episcopus benedixerit (1), *Moniales quædam tantum desipiunt, ut cum ætatis legitimæ, & doli capaces, postquam ultra annum inter Moniales monastice vixerint, putent se non esse professas, ac sibi licere redire ad seculum pro eo, quod benedictionem Episcopalem cum sollemnitate voti emissi minime receperunt. Nos vero præsentis Concilii auctoritate definimus, eas ipso facto professas existere reputandas, postquam ultra annum vitam sponte in Collegio duxerint regularem, adeo ut ad seculum redire minime permittantur; nihilominus ab Episcopis cum sollemnitate debita consecrandas suo tempore, vel velandas.*

VI. Præstructis his testimoniis argumentisque tot & tantis, jam nihil dubitationis in animo cujusquam reliquum esse potuerit, t. quin distingui debeat religiosa professio a consecratione virginum. Legitima erat, & irrevocabilis in utroque sexu professio, ex quo ultra annum exegerat quis in Claustro, & in veste religiosa. At velum consecrationis non conferebatur, nisi virginibus professis, & plerumque jamdiu ante professis. 2. Ideo & plurimum discrepabat ætas Religioni, & consecrationi idonea. 3. Paullatim Episcopi minus solliciti fuere de consecrandis Sanctimonialibus, tum quod earum numerus mirum in modum excresceret, tum quod satis vallatæ viderentur tum professione, tum Claustro, ut minus jam opus esset quasi novo consecrationis munimento. 4. Ita Abbatissæ sensim sine sensu infnefactæ sunt aut sese, & Moniales suas consecrationis velo abstinere, aut illis professionis velum ipsæmet imponere. Unde factum est, ut fere ubique ei temperamento acquiescerent, ut velum Religionis ab Abbatissis vel a Presbyteris acciperent Sanctimoniales, velo consecrationis abstinerent.

Certe posterioribus seculis multo semper rariora fuere consecrationis virginum exempla. Distinguit tamen adhuc B. Antoninus consecrationem virginum a professione, aitque consecrari non posse, nisi quæ jam religionem professæ sint (2): *Nec tamen consecratur inter virgines, nisi sollemniter professa in Religione approbata.* Ventilatur & illa ab eo quæstio, an consecrari posset, quæ virgo putaretur esse, nec esset: nempe vitandi causa scandali. Docet denique quanquam ex antiqua Canonum norma consecrandæ non essent virgines nisi sollemnioribus Festis, & post annum ætatis xxv. invaluisse tamen contrarium usum, ut nec ea expectaretur ætas, & quolibet die Dominico consecratio fieret virginum: *Consuetudo habet, quod fiat etiam Dominicis diebus, & aliis Festis sollemnibus, & etiam ante tempus dictæ ætatis.* Nondum ergo Antonini ævo oblitteratæ prorsus erant virginum consecrationes: præsertim cum ille alibi affirmet, fuisse Monasteria, ubi mos ferret omnes prorsus consecrari Sanctimoniales: *Puta quia in tali Monasterio consueverunt omnes consecrari.*

Anno 1548. Augustana Synodus (3) de consecratione virginum egit. Anno 1583. Concilium Turonense (4) inter functiones Episcoporum proprias solam recenset Abbatum, & Abbatissarum benedictionem: de virginum seu benedictione, seu consecratione prorsus silet. Quod argumento est quibusdam in Provinciis eam tunc abolitam prorsus fuisse. Ideo & B. Carolus in Concilio IV. Mediolanensi præcipit, ut ea restituatur in integrum iis in locis, ubi in desuetudinem abierat (5): *Ubi religiosus iste, & vetus Moniales sollemniter velandi mos his temporibus antiquatus est, ad pristinum usum ex veteri instituto, & ritu revocetur, dummodo intra Monasterium id fiat.*

(1) Can. 19. (2) Summa Anton. part. 3. tit. 2. c. 2. n. 1. 2. (3) Can. 21. (4) Can. 12. (5) Acta Eccl. Med. pag. 194. 916.

VII. Potest & alia intervenisse causa obliterandæ hujus consecrationis, quod nempe prisco Patrum ævo sollemnior esset ejus pompa, ut hæc videri tum possent fuisse priscæ disciplinæ vota sollemnia: at jure novo convaluit, ut habeantur vota sollemnia, quæ emittuntur in ejusmodi Religione, quam prima Sedes approbaverit. Denique ubi in Claustra sua abditæ fuerunt Sanctimoniales, sollemnitas illa antiquæ pompæ vix jam locum habere potuit; ut quæ celebrari jam non deberet, nisi in interiori Monasterii Oratorio, ut præcipit Concilium V. Mediolanense sub beato Carolo (1): *Neque Missæ celebrandæ causa ad interiorem Ecclesiam Monasteriique septa Episcopus Superiorve introeat unquam, nisi tantum cum Præfecta Monasterii aut alia Monialis consecranda est. Tuncque ne Moniales egrediantur, sed iis adjunctis etiam, quos ad ministerium conficiendum necessarios habet, ministris, introeat, licet intus Missam celebret, ritumque consecrandi adhibeat, ad Pontificalis libri præscriptum.* Quasi religiosæ, & virginalis professionis sollemnitas erat illa consecratio, desiit ergo consecratio ubi desiit sollemnitas. Itaque quanquam summa fuerit prorsus in beatum Carolum ejusque Concilia omnium veneratio, haud tamen illis obtemperatum est. Una superest in usu Ecclesiarum vulgatissima Abbatissarum consecratio, quæ tanto strepitu tantaque fit sollemnitatis pompa, ut facile omnes intelligant, jam non posse singulis Sanctimonialibus virginibus tantundem curæ, & pompæ impendi.

Unus pene fuit Robertus de Arbrissellis, qui edixerit, ut sui ad Fontem Evraldi Ordinis Abbatissa, non ex Monialibus professis una eligeretur, sed vidua eaque laica, quæ administrationem temporalium gerere posset. Id genus Abbatissæ nulla ratione benedici potuisset (2). Hugo VI. Cluniacensis Abbas (3) Marciniacense Monasterium viduis solis construxit. Beata Coleta ex adverso virgines tantum admisit in Monasteria ea, quæ ad strictissimam Regulæ beati Francisci observationem ipsa refingebat (4).

VIII. Non video quid de Diaconissis dici possit, cum earum ordinatio obsolefacta jam inde a decimo aut duodecimo seculo fuerit. Leo IX. (5) meminit adhuc potestatis Episcoporum ad ordinandos Presbyteros, Diaconos, Diaconas, & Subdiaconos. Eo quippe ordine eas recenset. Benedictus Papa anno 1019. Portuensium Episcoporum jura pernumerans, Diaconorum, Diaconarum, & Subdiaconorum ordinationes in præteritis non habuit (6). Earum tamen superfuisse vestigia conjicitur, quæ olfecerint Canonistæ il, qui velum ordinationis eis imponi censuerunt, & potestatem addi legendi Evangelii in nocturnis Sanctimonialium Officiis (7). Ideo & ajunt, dum ordinarentur, jussas fuisse eas manu attingere illa Breviarii loca, ubi Evangelicæ sunt Lectiones. Mutum est prorsus Pontificale Romanum in ea auctoritate legendi Evangelicas Lectiones ad nocturnas horas: at ubi totam subjicit oculis virginum consecrationem, tum profert quorundam Monasteriorum consuetudinem, ubi Diaconissarum loco commendabatur virginibus consecratis facultas incipiendi Horas Canonicas, & legendi Officium in Ecclesias: *Quia in nonnullis Monasteriis est consuetudo, quod loco Diaconissatus virginibus consecratis facultas datur incipiendi Horas Canonicas, & legendi Officium in Ecclesia.* Sequitur Collecta, qua id potestatis confert Episcopus jussis contrectare Breviarium: *Accipite librum, ut incipiatis Horas Canonicas, & legatis Officium in Ecclesia.*

IX. Prohibent Constitutiones Carthusiensium (8), ne Priorissæ Sanctimonialium Carthusiensium duodecimam recitent Lectionem, si quis Monachus adsit, vel secularis Presbyter. Sed satius erit in his observare discrimen Monialium simpliciter professarum, & earum, quæ consecratæ postea fuerunt, idque jus solæ habent, ut nigro utantur velo (9): *Nec Moniales, quæ non sunt benedictæ, nigro utuntur velo.* Ibi di-

(1) Ib. p. 290. (2) Boll. Febr. t. 3. p. 609. (3) Bib. Clun. pag. 420. (4) Surius die Mart. 6. c. 20. (5) Epist. 14. (6) Italia sacr. t. 1. p. 198. (7) Fagn. in l. 3. Decret. Par. 2. p. 21. (8) Stat. Nov. Part. 3. c. 4. n. 20. 16. (9) Tertia Compilatio cap. 32. n. 7. 8.

distinguitur accurate receptio, professio, & consecratio Monialium. Professæ sunt, si expleto anno ætatis duodecimo, unum præterea impleant annum integrum in Religione: at consecrari non possunt, nisi anno ætatis vigesimo quinto: *Non profiteantur ante finitum duodecimum annum, quo finito, si per annum continuum probatæ fuerint, pro professis habeantur, juxta dispositionem juris communis. Nec consecrentur ante vigesimum quintum annum*. Hoc statuto vehementissime approbantur, quæcunque dicta sunt a a nobis de professarum, & consecratarum virginum discrimine, & de necessaria utriusque generis ætate.

Duo autem professionis genera in hoc statuto observari par est. Professio expressa his adnotatur verbis ætatem significantibus, qua fieri potest: *Non profiteantur ante finitum duodecimum annum*. Verbis consequentibus exprimitur tacita professio, quæ fiebat veste gestata altero præterea anno integro post expletum annum tyrocinium, & post impletum annum ætatis duodecimum: *Quo finito si per annum continuum probatæ fuerint, pro professis habeantur, juxta dispositionem juris communis*. Hæc eadem gemina professio alibi quoque significatur in iisdem Constitutionibus, sicut & ætas necessaria annorum duodecim (1): *Nulla Monialis ad eligendum cum aliis admittatur, nisi duodecimum annum peregerit, & professionem fecerit tacite, vel expresse*.

X. Una restat quæstio paucis stringenda, an possit adhuc alicubi fieri professio Religiosa inter manus Episcopi, cum Concilium Tridentinum (2) omnes irritaverit professiones, quibus non præiverit annus Novitiatus. Generaliter profiteri Religionem in manu Episcopi, votum id simplex fuerit. Inter manus Episcopi non potest fieri professio cujuscunque Religionis ab Apostolica Sede approbatæ, nisi consentiente Abbate, vel Præposito ejus Generali. Si Episcopus idem esset, & Abbas, posset ad professionem admittere quoslibet. Si Monasteria non exempta post terminum ab Episcopo definitum cunctentur, & cessent admittere Monachos eo numero, qui expensis subductisque reditibus annuis, præscriptus fuit, potest Episcopus Monachos, & Moniales admittere ad professionem annuo expleto Novitiatu. Posset & consuetudo id præscripsisse, ut ejus unius esset ad professionem quosvis admittere. Hæc summatim Fagnanus (3) in eam rem.

CAPUT L. *P. I. L. I. c. 52.*

De Viduis Deo sacris, & de Diaconissis per priora Ecclesiæ secula.

---

(1) Tertia pars Stat. novor. c. 4. (2) Sess. 25. c. 15. (3) In l. 5. Dec. Part. 2. p. 61. 62.

I. VIduarum Deo sacrarum antiquitas in Ecclesia Christi non minor fuit, quam virginum, porro numerus initio non paullo major. Viduas cum Virginibus locat & consociat Tertullianus (1): *Si Episcopus, si Diaconus, si vidua, si virgo, si Doctor, &c.* Expostulat alibi, quod inter viduas locata & provecta sit virgo, faseturque fuisse quidem justas & constantissimas causas auge dæ honoribus præmiisque hujus virginis; sed rem adeo alienam a natura, & sensu communi dissonantem probare omnino non potest: (2): *Plane scio alicubi virginem in viduatu ab annis nondum viginti collocatam. Cui si quid refrigerii debuerat Episcopus, aliter utique salvo respectu disciplinæ præstare potuisset, ne tale nunc miraculum, ne dixerim monstrum in Ecclesia denotaretur virgo vidua.*

II. His Tertulliani verbis aperte proditur privilegia & compendia viduarum uberiora fuisse, quam virginum. Certe Paullus expressissime commendavit alimenta stipendiaque non virginum, sed viduarum. Diximus alibi de universali Ecclesiarum consuetudine, eadem admetiendi stipendia viduis, atque Clericis Beneficiariis juxta mandatum Apostoli.

III. Observat ibidem Tertullianus, quas exigeret Paullus virtutes & conditiones a viduis in Ecclesiæ Catalogum transcribendis. Ut ne bigamæ essent, ut liberos haberent, instituerentque Christianis disciplinis, sexaginta ut annos natæ essent, quo ætas hæc grandior & rerum experientia ad illa eas parasset munera, quæ illis Episcopi commendaturi essent. *Ad quam sedem præter annos sexaginta, non tantum univiræ eliguntur, sed & matres, & quidem educatrices filiorum, scilicet ut experimentis omnium affectuum structæ, facile norint ceteras & consilio & solatio juvare.*

IV. Hieronymo visum est accommodasse se Paullum inter initia Ecclesiæ rudioribus adhuc populis, & a gentilitate recentibus, ubi vetuit viduas admitti ante annos sexaginta. Castitas virtus erat, cujus ne nomen quidem satis familiare erat Gentilibus. Res ipsa prorsus inusitata. Semel nupsisse, eximium decus erat. Ideo nihil amplius tunc a Ministris sacris Paullus expressit. Itaque ne viduis quidem satis constare posse existimavit fidem famamque continentiæ, nisi attigissent annum ætatis sexagesimum. Sed cum majora in dies incrementa fecerit res Christiana, cum novæ virtutes, novæ semper vires accesserint; cœperunt majorum Ordinum Clerici e virginibus maxime asciscì, cœperunt etiam viduæ eligi Ecclesiasticæ, quæ aliquando ætate minores, virtutibus non paullo provectiores essent. Inde consilium Hieronymi ad juniorem viduam Salvinam (3), ut inter Ecclesiasticas viduas profiteatur: *Nec te moveat, quod sexagenaria eligetur in viduam, & putes adolescentulas ab Episcopo reprobari. Alioquin omnes, quæ ante sexaginta annos viduatæ sunt, accipient maritos. Sed quia rudem Christi Apostolus instituebat Ecclesiam, & omni ordini providebat, præcipueque pauperibus, quorum ei cura cum Barnaba fuerat demandata, illas vult Ecclesiæ opibus sustentari, quæ propriis manibus non queunt laborare, quæ vere viduæ sunt, quas & ætas probat & vita.* Si præcipit autem Paullus juvenculas viduas nubere, id interpretatur Hieronymus (4), necessaria tunc indulgentia factum esse, ad anteveniendos frequentes turpissimosque lapsus eo tempore, quo continentia exulare toto orbe videbatur: *Scribit ad Timotheum, Volo adolescentulas nubere, &c. Cur indulserit, statim subjecit: Jam quædam declinaverunt post Satanam: ex quo intelligimus illum non stantibus coronam, sed jacentibus manum porrigere.* Hinc liquet primigeniam & spontaneam Ecclesiæ voluntatem fuisse, ut viduæ quantumvis juvenes, æternæ se deinceps continentiæ addicerent; quod adprime consentit Christi verbis Evangelicisque litteris: sed exempla tristissima & frequentia earum, quæ sese Ecclesiamque fœdissimis lapsibus infamassent, Apostolum eo compulisse, ut consilium daret inglorium & pene ignavum, sed tutum & tandiu retinendum, donec homines casti-

(1) De præscr. (2) De velandis virgin. (3) Ad Salvinam. De viduit. servanda. (4) Ad Eustoch. De Virgin. servanda.

stitati & pudori aliquando tandem insuescerent. Conqueritur ipse Hieronymus de viduis, quæ gloria nominis delectarentur: *Castæ vocarentur, & Nonnæ*, cum moribus essent a castitate alienissimis.

V. Ambrosius ad viduitatis propositum constanter retinendum adhortatur non sexagenarias tantum, sed & juniores viduas; nec univiras tantum, sed quantumvis bigamas. Apostolo non repugnat quisquis ejus magis voluntati, quam verbis obtemperat: & primaria potius ejus sectatur decreta, quam delinimenta, quæ ab eo quandoque posterior extorsit necessitas. Viduis ut calcaria addat, commonstrat Ambrosius, Ecclesiam non virginem tantum & sponsam esse, sed & viduam (1): *Habent omnes, quod imitentur exemplum, virgines, nuptæ, & viduæ; & fortasse ideo Ecclesia virgo, nupta, vidua, quia unum corpus in Christo sunt*. Quas Ecclesia in eos decernebat pœnas, qui secundis se illaquearent nuptiis, ex iis abunde clarescit, quam optatum illi fuisset, ut viduæ omnes inviolabilem posthac continentiam profiterentur: *Non prohibemus secundas nuptias, sed non probamus sæpe repetitas*. Inferius ait cælibatum non omnibus præscribi, sed ab omnibus expeti. *Non omnibus imperatur, sed ab omnibus flagitetur*. Addit denique viduitatem quandam esse palæstram virtutum, & quicunque pietatis & fidei persecutores fuere, eosdem gravissime & continentiam, & viduitatem insectatos esse: *Bona ergo viduitas, quæ toties Apostolico judicio prædicatur. Hæc enim magistra fidei, magistra est castitatis. Unde & illi, qui Deorum suorum adulteria, & probra venerantur, cælibatus, & viduitatis statuere pœnas, ut æmuli criminum, mulctarent studia virtutum*.

VI. Datis Augustinus ad sanctissimam viduam Probam Epistolis, domum ejus ostendit tanquam seminarium fuisse virginum, viduarumque, quarum castissimæ deliciæ, & sanctissimæ occupationes in meditandis interdiu, noctuque divinis eloquiis versarentur (2). *Alia sancta vidua virginesque sub vestra cura securius constituta; quanto magis demum vestram pie tractatis, tanto impensius orationibus instare debetis*. Sed accedere nihil potest iis, quæ sanctissimus Pater scripsit *de Bono viduitatis*. Demonstrat enim id votum a virtute proficisci provectissima (3). *Ab illicitis valde longe est, quæ voti libertate se obstrinxit, & sibi etiam licita ne licita non imperio legis, sed consilio caritatis effecit*. Assentitur Hieronymo infregisse se Paulum ad earum imbecillitatem, quibus permisit, ut in secundas potius nuptias, quam in desperatæ turpitudinis baratrum delaberentur (4). *Jam enim quædam conversæ sunt retro post Satanam. Ut his verbis ejus intelligamus eas, quas nubere voluit, melius posse continere quam nubere, sed melius nubere, quam retro post Satanam ire; id est, ab illo excellenti virginalis vel vidualis castitatis proposito, in posteriora respiciendo cadere, & interire*.

Denique ut compertum fiat non frustra tantum & honorum, & ornamentorum congestum fuisse in viduas, paribusque eas stipendiis cum Beneficiariis donatas esse; attexam hic ex eodem Augustino, quam piis, quam duris, quam jugibus se dederent virtutum officiis viduæ istæ universæ [5]: *Deliciæ igitur spirituales deliciis carnalibus in sancta castitate succedant, lectio, oratio, Psalmus, bona cogitatio, bonorum operum frequentatio, spes futuri seculi, & cor sursum, atque de his omnibus gratiarum actio Patri luminum, &c. Jejunia quoque & vigiliæ, in quantum valetudinem non perturbant, si orando, si psallendo, legendo, & in lege Dei meditando sumentur, in delicias spirituales etiam ipsa, quæ videntur laboriosa, vertuntur*.

Paucissimis eadem omnia verbis complectebatur Concilium Cartaginense IV. (6) *Viduæ, quæ stipendio Ecclesiæ sustentantur; tam assiduæ in Dei opere esse debent, ut & meritis, & orationibus suis Ecclesiam adjuvent*. Docet nos alibi idem Augustinus, nigellis vestibus indui solitas has viduas, & modestioribus, quam quæ inter conjugatas erant modestissimæ (7). *Est quidam pro modulo personæ habitus matronalis, a viduali veste distinctus*. Et infra, *Nigellis vesti-*

(1) L. de Vidua. (2) Epist. 121. (3) Cap. 5. (4) Cap. 5. (5) Cap. 22. (6) Cap. 103. (7) Ep. 199.

stibus. In historia Laurentii Martyris Prudentius virgines, viduasque monogamas pulcherrime declarat, eo loco, pretioque habitas, quo Ecclesiæ decora, & lumina, & pretiosissimas sacræ coronæ gemmas: *Cernis sacratas virgines, miraris intactas anus, primique post damnum tori, ignis secundi nescias. Hoc est monile Ecclesiæ, his illa gemmis comitur, dotata sic Christo placet, sic ornat altum verticem.*

VII. Agens Epiphanius (1) de Ecclesiæ Catholicæ spectatissimis membris, viduas post virgines locat. Sed quid splendidius de viduis Christianis non dici, sed optari potuit, quam quod Chrysostomus (2) prædicat de earum Officiis in Ecclesia, de vigiliis, de jugi orandi studio, de patientia incredibili, de virtutibus cumulatissimis. *Statuerunt Apostoli, ut essent & viduæ, & ea in re tantum posuerunt studium, ut eis septem Diaconos præficerent. Quomodo enim Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos, & virgines, & continentes in membrorum Ecclesiæ numerum referunt, ita etiam viduas. Neque enim ea levi, & abjecto funguntur munere. Nam tu quidem quando vis, ades: ipsæ autem noctu & interdiu psallunt & adsunt, non solum hoc facientes propter eleemosynam. Vide in quanta sunt fornace paupertatis, & tamen nullas ex iis videris blasphemantes, neque ægre ferentes, & in gratiarum actione degunt, & si obolum dederis gratias agunt, & millies bona precantur.* Præter illas viduas, quæ mendicabant, & quibus suppeditabat Ecclesia, si quid præterea opus esset; erant & aliæ, quæ ab ea omnino sustentabantur; erant & aliæ denique opulentæ, *caritate in pauperes, & hospitalitate* præ ceteris insignes. Altissime Chrysostomus (3) subjerat in penetralia ipsa Theologiæ Paulinæ, & morum præsertim doctrinæ ejus præstantissimæ, desæcatissimæque. At testatum facit ille, non multo plus exigere Paullum officiorum, diligentiæ & caritatis ab Episcopo, quam a vidua. *O quantam diligentiæ requiret a vidua! Tantum profecto, ut ab Episcopo plus fere nihil exigat.* Possem testimoniis Chrysostomi roborare quidquid supra ex Hieronymo, & Augustino depromsi. Sed res in longum iret. Consules, si vacuum est, tractatus ejus varios in eam rem. Viduis quoque Basilius easdem, atque Augustinus Regulas præfixit; sine intermissione orare, noctes ipsas preci impendere, jejunare frequentius, hospitalitatem sectari, bona opera in dies accumulare.

VIII. Erat & alius ordo viduarum, ad quas traducenda nunc nobis oratio est, nempe Diaconissarum. De his jam non pauca superius præcerpsimus: sed jam hic a capite res arcessenda est. Paullus ipse Apostolus capite ultimo Epistolæ ad Romanos, aliquid perstrinxit de Phœbe, Diaconissa Ecclesiæ in Cenchris, quod Corinthi urbis suburbium erat. Simile veri est eam viduam fuisse. Quanquam enim virginibus quoque ad hunc Diaconatum aditus pateret, erat tamen id rarius inter illa quidem initia. Auctor Constitutionum Apostolicarum hoc ministerium demandat primum virginibus; & earum si non fiat copia, viduis (4). *Diaconissa eligatur virgo pudica; si autem non fuerit virgo, sit saltem vidua, quæ uni nupserit.* Quin & viduas jubet morem gerere Diaconissis, sicut & Episcopis, Presbyteris, Diaconisque (5): *Viduas oportet honestas esse, graves, obedientes Episcopis, Presbyteris, Diaconis, adhuc etiam Diaconissis.* Agit Gregorius Nyssenus in vita sanctæ Macrinæ de Lampadia, quæ Præposita erat virginum & Diaconissa: προτεταγμένην τῷ χορῷ τῶν παρθένων, ἐν τῷ τῆς διακονίας βαθμῷ. Neminem fugit Imperatricem Eudoxiam id aliquando consilii cepisse, ut Imperatricem Pulcheriam Diaconissam ordinari faceret (6): Olympiadem nobilissimam virginem defuncto conjuge Diaconatu isto diu perfunctam fuisse Constantinopoli: denique quantum enixus sit Chrysostomus, ut Nicarete virgo præstantissima eidem se functioni mancipari pateretur.

IX. Ad hoc tamen Diaconissarum munus viduis januam pandit Epiphanius (7), per-

(1) Expos. fidei Cath. c. 21. (2) In Ep. 1. ad Corinth. hom. 30. (3) Ibid. hom. 36. in Ep. 1. ad Timoth. homil. 14. Et Tom. 4. ad juniorem viduam. Et de non iterando conjugio. (4) L. 6. c. 17. (5) L. 3. c. 7. (6) Sozom. l. 8. c. 8. 2. 3. (7) In Exposit. fidei.

peræque, ac virginibus: *Illæ quidem univiræ & continentes esse debent, vel post unas nuptias viduæ, vel perpetuæ virgines.* Promiscue etiam utrasque ad sacrum ministerium accersit Concilium IV. Carthaginense (1): *Viduæ, vel Sanctimoniales, quæ ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructæ sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere imperitas, & rusticanas mulieres tempore, quo baptizandæ sunt, quomodo baptizatori interrogata respondeant, & qualiter accepto baptismate vivant.* Vidua erat Olympias juxta Sozomenum, quando ad Diaconatum vocata est a Nectario.

X. Finitimum tamen vero est prioribus seculis hanc provinciam viduis potissimum delegari solitam fuisse. Præceperat Paullus viduas eligi sexagenarias. Idem innuit Ignatius in Epistola ad Antiochenos: *Saluto sanctarum portarum custodes Diaconissas, saluto Christo acceptas virgines.* Similiter & Tertullianus (2): *Apostoli præscriptio bigamos non sinit præsidere, viduam allegi in ordinationem nisi univiram non concedit,* Et alibi (3): *Ordinari in Ecclesia solent, quæ Deo nubere maluerunt.* Basilius denique: *Viduam, quæ in viduarum numerum relata est, hoc est, quæ ab Ecclesia in Diaconatum suscepta est, censuit Apostolus nubentem esse despiciendam.*

XI. Minime vero ad has trahi debet viduas Diaconissas, quod prohibent Canones, ne ab Episcopis velentur, & quod Episcopis vindicant virginum consecrationem. Ita enim jubet Concilium Carthaginense II. (4) *Chrismatis confectio, & puellarum consecratio a Presbyteris non fiat.* Et Ejusdem urbis Concilium III. (5) *Presbyter inconsulto Episcopo virgines non consecret, Chrisma vero nunquam conficiat.* Et Gelasius Papa (6): *Devotis Deo virginibus nisi aut in Epiphaniorum die, aut in Albis Paschalibus, aut in Natalitiis Apostolorum, sacrum minime velamen imponant Episcopi, nisi forsitan gravi languore correptis, ne sine hoc munere de seculo exeant, implorantibus non negetur. Viduas autem velare Pontificum nullus attentet, quod nec auctoritas divina delegat, nec Canonum forma præstituit.* Hic vero operæ pretium est observari, 1. Ab Episcopo solo, qui sponsus Ecclesiæ est, & immortalis Sponsi Vicarius, posse virgines Christo devotas velari, eique consecrari. 2. Eam consecrationem sollemnioribus Festis diebus celebrari solitam; Ambrosius Paschalem sollemnitatem ei rei designarat, Gelasius Epiphaniam, & Natalitia Apostolorum. 3. Ea consecratione magnam sibi gratiarum copiam cælitus irrigari persuassimas fuisse castissimas virgines, cum tantopere vererentur, ne ante consecrationem morte abriperentur præfestinata.

XII. At Diaconissas solus certissime ordinabat Episcopus, seu viduæ illæ forent, seu virgines. *Ordinationis* voce hic non semel usus est Tertullianus. Auctor Constitutionum Apostolicarum idem adhibet vocabulum, quod omnes complectitur ordinationes (7). *De Diaconissis ego Bartholomæus sic constituo, manus ei, Episcope, impones, præsentibus Presbyteris, Diaconis, & Diaconissis.* Eadem pene sunt verba Concilii Chalcedonensis (8): *Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum: si vero suscipiens manus impositionem, &c.* Hæ certe voces χειροτονία, χειροθεσία, veram Ordinum sacrorum celebrationem exprimunt. Epiphanius (9) Diaconissas includit ordini, & collegio Clericorum: *Diligenter observandum Ecclesiasticum Ordinem, ἐκκλησιαστικὸν τάγμα, sive Officium, usque ad Diaconissas tantum necessarium fuisse.* Ipsum Nicænum Concilium (10) Diaconissas accenset Clero, ἐν τῷ κανόνι Si eodem vero Canone statim dejiciantur in Laicorum classes, & impositione manuum fraudentur: *Quod non habeant manus impositionem, & ideo eas inter laicas deputari:* id non pertinet nisi ad Paulianistarum hæreticorum Diaconissas, quæ ad Ecclesiam Catholicam se conferebant. Alioqui collideretur hic secum ipse Canon, pugnaretque Canoni Chalcedonensi.

XIII.

(1) Can. 12. (2) Tertul. l. 1. ad uxor. exhort. ad cast. (3) Ep. Cano. Can. 24. τὰς διακονουμένας. (4) Can. 3. (5) Can. 36. (6) Epist. 9. (7) L. 8. c. 19. (8) Can. 15. (9) Hæresi 79. (10) Can. 19.

XIII. Opportunissime vero monet Epiphanius (1), hac ordinatione Diaconissas nullam consequi quantulamcunque Sacerdotii portionem, quamvis eadem fieret manus impositione: *Quanquam Diaconissarum in Ecclesia Ordo sit, non tamen ad Sacerdotii functionem, aut ullam ejusmodi administrationem institutus est: sed ut muliebris sexus honestati consulatur; sive baptismi tempore adsit, sive ut cum nudandum est mulieris corpus, interveniat, ne virorum, qui sacris operantur, aspectui sit exposita, sed a sola Diaconissa videatur, quæ Sacerdotis mandato mulieris curam agit, &c.* Ubi & illud scitissime adiicit, ne ipsum quidem Diaconum in potestate habere, ut ullum perficiat sacramentum, sed ut administret tantum: ἐπιτελεῖν, διακονεῖν. Itaque si Concilium Nicænum (2) Clero innexuit Diaconissas: *Similiter de Diaconissis, & universe de iis, qui in Clero recensentur, eadem forma servabitur:* non eo tamen eas ullam in Sacerdotii partem admisit. Inter Montanistarum portentosas insanias, eam commemorat Epiphanius (3), quod fœminas ipsas sacerdotio impertirent, & ex ipsis Episcopas, Presbyterasque designarent. Cum utriusque testamenti paginis aditus illis obstruatur ad sacra quælibet sacerdotii munia; illud autem solatio illis esse debeat, quod nec ipsa Deipara Virgo ejus consortium nacta sit, nisi quod victimam cælestem hujus Sacerdotii ipsa peperit, eoque immensa quadam amplitudine sexum suum omnem condecoravit.

Functiones Diaconissarum delibavimus in Canonibus, & in testimoniis Epiphanii paullo ante relatis. Profertur & alibi locus Apostolicarum Constitutionum, quo earum stipendia definiantur, ut nemo moleste ferat, si ex etiam a nobis inter Beneficiarios censeantur.

XIV. Cursim delibandum est & aliquid de alia Diaconissarum classe, quæ eas complectebatur, quarum mariti ad sacros Ordines abrepti fuerant. Continentiæ jam tum astringebantur & non raro referebantur in album Diaconissarum. Ejusmodi fuit Theosebia, Gregorii Nysseni uxor ante Episcopatum, quam Gregorius Nazianzenus insigni ornat encomio (4): *Theosebiam vere sanctam Presbyteri conjugem, & honore parem, magnis mysteriis dignam.* Joannes Damascenus in Oratione II. de sacris imaginibus, Diaconissam vocat eam, quæ Abbatissam agebat in eo Monasterio, quo beata Euphrasia admissa fuit, sub Theodosio magno ὁ διάκονος. In dubium vocari potest, an cum Diaconissa esset, ad Monasterii Præfecturam vocata sit: an una Abbatissæ dignitas Diaconissæ decus, & nomen ei conciliarit. Jam enim ostendimus in antecessum, postquam longo seculorum tractu extinctæ sunt Diaconissæ, subrogatas quodammodo eis fuisse Abbatissas.

Est & scrupulus aliquis eximendus in Canone Concilii Laodiceni (5): *Non oportere eas, quæ dicuntur Presbyteræ, προκαθήμεναι, & Præsidentes, in Ecclesiis constitui.* Ita verbum e verbo redditur Græcus textus; quem paullo latius effudit Ferrandus Diaconus (6): *Ut mulieres, quæ apud Græcos Presbyteræ appellantur, apud nos autem viduæ, seniores, univiræ, & matriculæ, in Ecclesia tanquam ordinatas, constitui non liceat.* Sensus Ferrandi is est, prohiberi ne amplius in Diaconissas referantur ex viduæ Ecclesiasticæ, unius viri uxores, quæ publicis Ecclesiæ stipendiis alebantur; erantque inscriptæ Beneficiariorum, pauperumque Catalogo. Græca verba alio trahi possent, ut prohiberetur tantum, ne earum ulli Præfectura mandaretur viduarum Ecclesiasticarum.

XV. Erant ergo omnino olim sex fœminarum Deo sacrarum genera. Nimirum Sanctimoniales, quæ simpliciter profitebantur sive in paternis ædibus, sive in Monasteriis. Virgines sacræ, quæ ab Episcopo consecrabantur. Diaconissæ, quarum ordinatio specie tenus plurimum alludebat ad Diaconi ordinationem, etsi mera illa esset cæremonia. Abbatissæ Monasteriorum. Præfectæ Virginum Ecclesiasticarum, quæ in paternis ædibus diversabantur. Denique Clericorum majorum conjuges:

CA-

(1) Hæresi 79. (2) Can. 19. (3) Hæres. 49. 69. n. 4. 5. (4) Epist. 95. (5) Can. 11. (6) Can. 121.

CAPUT LI. *P. 2. l. 1. c. 43.*

De viduis, De Diaconissis, de fœminis Canonicis, conjugibus sacrorum Clericorum, media Ecclesiæ ætate.

I. II. Justinianus quadraginta Diaconissas superesse voluit in Majori Ecclesia Constantinopolitana.

II. Præfinitt, quæ dotes, & virtutes earum esse deberent.

IV. Ætas annorum quinquaginta, & a contubernio virorum alienatio.

V. Earum sacra stipendia.

VI. VII. Canonica, & Hospitalaria ad sepulturas operam navabant.

VIII. De Episcoporum conjugibus in Oriente.

IX. X. Et in Occidente vetabantur nubere, etiam post conjugum obitum, tum vinculo continentia, tum bigamiæ metu. Id cum aliorum Clericorum uxoribus commune erat.

XI. XII. Diaconissa in Galliis extincta. Ut B. Radegundis ordinata fuerit Diaconissa.

XIII. De Viduis Hispaniæ.

I. DE Viduis, Diaconissis, Canonicis fœminis, conjugibus Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, immo & Subdiaconorum, postquam & illi continentiæ vinculis sunt irretiti, promiscue hic nobis agendum est, ut se media ætate, seu seculo VI., & VII. habuerint.

II. Adgressus est Justinianus Imperator numerum cujusque Ecclesiæ sacrorum Ministrorum definire, & accommodare annnis eius reditibus, convenienter voluntati Fundatorum, a quibus præscriptus est numerus Presbyterorum, Diaconorum utriusque sexus, & aliorum quorumcunque Clericorum (1). *Determinarunt quantos quidem competens esset Presbyteros per unamquamque Ecclesiam, quantosque Diaconos masculos, atque fœminas, & quantos Subdiaconos, & tursus Cantores, atque Lectores, & Ostiarios constitui.*

Jubet, ut ne plures in Ecclesia Constantinopolitana ordinentur, quam sexaginta Presbyteri., Diaconi centum, quadraginta Diaconissæ, Subdiaconi nonaginta. Ubi vides quo ordine essent Diaconissæ inter Beneficiarios Ecclesiæ. De Beneficiariis enim hic agebatur ad certum numerum redigendis, ne ultra modum annuorum proventuum excrescerent. Jam vero ex numero quadraginta Diaconissarum tunc definito, cum daretur tunc opera numero minuendo, augurari licet quantum curarum, & officiorum iis incumberet.

III. Alia Constitutione enumerat Justinianus necessarias earum dotes, quæ Diaconissarum ordinatione donabantur. Utitur enim & ipse voce Ordinationis, χειροτονίας. Jubet ergo ad hunc promovendas Diaconatum virgines esse, aut certe unius viri conjuges; cum Apostolus ipse decreverit, bigamia tanquam canonico impedimento arceri omnes non a sacris tantum Ordinibus, sed & a statione Diaconissarum. Jubet & eas moribus inculpatas suisse, ut quæ Ministræ futuræ sint, vel adjutrices Baptismi fœminarum, & affuturæ arcanis quibusque Mysteriis (2): *Sic sacram promereri ordinationem, aut virgines constitutas, aut unius viri, qua fuerint uxores. Non enim permittimus, neque secundas contrahentibus nuptias, neque vitam habentibus, non dicimus reprehensibilem, sed nec suspectam, omnino ad sacrum venire ministerium, & adorandis ministrare baptismatibus, & aliis adesse secretis, quæ in venerabilibus ministeriis per eas rite aguntur.*

IV. Non sinit eas ordinari ante annum ætatis circiter quinquagesimum, ut infra dicemus. Aut si quæ necessitas id extorqueat ab Episcopis, ut hanc ætatem præveniant, nec sedem habere, nec ministrare poterunt, nisi in Monasteriis, semotæ procul a contubernio, & a conspectu virorum: *Si quadam necessitas fiat, & minorem hac ætate ordinari Diaconissam contigerit, liceat eam in aliquo venerabilium Asce-*

(1) Novel. 3. cap. 1. (2) Novell. 6. c. 6.

Asceteriorum ordinari, & in illo habitare. Neque viris admixta constituta sit, sed vitæ separatæ, &c.

Quæ vero congrua ætate ordinatæ fuerint seu viduæ, seu virgines, nunquam versari poterant in eadem domo cum viris quamvis cognatis, nec cum Agapetis, quo casti amoris velo, & obtentu tegitur quandoque turpis cupiditas, & non raro infamis. Sed vel solæ suas sibi ædes incolent, vel cum parentibus, liberis, fratribus, aliisque, ex quibus nulla possit obliquior conflari suspicio. Denique Diaconissas commonitas vult Imperator, si quando nubant, & bona earum omnia fisco addicenda fore, & ipsas capite luituras cum incestæ copulæ consortibus. Si Legibus enim Romanis morte plectebantur Vestales, quæ profanum Sacerdotium inconcessa venere contaminaverant: quanto æquius est vita extrudi eas, quæ sanctissimam professionem deturparint: cui & umbra aliqua speciesque appicta erat cælestis Sacerdotii? *Quomodo non magis definimus, pudicitiam conservari a Diaconissis, ut quod decet naturæ custodiant, & quod debetur Sacerdotio, conservent?*

V. Denique Novellam quoque aliam edidit Justinianus (1), qua præcipit, ut ab Episcopis exauctorentur Diaconissæ, quæ suis ex ædibus non ablegabant eos omnes, in quos qualiscunque cadere poterat suspicio: ut Beneficiis, & diurnis stipendiis spolientur; *καὶ τῶν ἰδίων διατροφῶν ἀποστερῶνται*: quo patet diurnas aliquando fuisse has sportulas; ut Monasteriis includantur; ut denique earum res inter Ecclesiam, & Monasterium dividantur, si liberis careant: aut inter liberos, & Monasterium.

VI. Venio ad Canonicas, & ad Moniales Hospitalarias, quarum Imperator alibi (2) constituit, quæ stipendia esse debeant, in ea Constitutione, ubi de sepulturis agit, in quibus illæ operam suam industriamque collocabant. Definit enim menstruas distributiones, quas ab iis Ecclesiæ Oeconomis accepturæ essent, quibus tributa fuerat administratio terrarum, quarum reditus in sepulturas impendebantur: *Quod hactenus datum est laborantibus circa funerum exequias, & deinceps detur, hoc est, per singulum mensem quadringentos solidos dividendos Decanis, & Acolythis, & Ascetriis, & Canonicis, καὶ ἀσκητρίαις, καὶ κανονικαῖς.* Hæ Sanctimoniales ei morem gerebant Diacono, a quo Xenodochium regebatur; erat & suus Canonicis Præpositus. Et his præpositis exsolvebantur pecuniæ, ad harum alimenta puellarum: *Oportet auri partem Ascetriis competentem per Oeconomos dari Eugenio Diacono, & Xenodochio Samsonis sanctæ memoriæ Xenonis, & ejus, qui per nos constitutus est, & his, qui erunt post eum memoratorum Xenodochiorum Xenodochi, eo quod Ascetria ad hoc ministrantes opus, sub Xenodochis constituta sint. Quod autem contingit Acolythos, & Canonicas, eis dari, qui nunc eis præsunt.* Præcipit mox Imperator (3), ut ad singulas exequias, octo saltem harum Monialium, vel Canonicarum prægrediantur ante sarcophagum, decantentque Psalmos non tribus Acolythis. Ceterum nec hos, nec illas accipere quidquam mercedis posse, nec pro labore, nec pro sarcophago. Si quis autem cupiat, plures ut suorum exequiis intersint Moniales, fas id esse, dum impensas earum faciat, quæ hic definiuntur: sicut & siqui vellent uti alterutro ex duobus magnificentioribus sarcophagis, qui in Sacrariis asservabantur, nec circumgestari poterant, nisi numero multo majori ministrorum.

VII. Ex his Justiniani Legibus, aliisque nonnullis (4) liquidum fit, etsi non essent in Oriente illi greges Monialium, quæ privatim extra Monasteria degerent; fuisse tamen 1. Diaconissas, quæ post consecrationem suam cum cognatis, & parentibus degerent, si ea ætate essent, quæ ad annum ætatis quinquagesimum accederet. Juniores enim in Monasteria secedere cogebantur. 2. Fuisse & Hospitalarias Sanctimoniales sub regimine Clerici sibi præpositi, ut Xenodochii administratoris spiritalium, temporaliumque rerum. 3. Fuisse & Ca-

(1) Novel. 123. c. 30. (2) Novel. 59. c. 2. 3. (3) Cap. 4. (4) Cod. l. 1. De Episc. & Cler. cap. 33.

Canonicas, quæ cum his Sanctimonialibus ad exequias Fidelium ministrarent, & ad Psalmodiam exequiis semper conjunctissimam. Canonicæ vocabantur a Canone distributionum, quibus donabantur. Distinguuntur autem a Monialibus Hospitalariis, quod hæ sacro Collegio suo, & Congregationi alligatæ essent: unde & *Asceteriæ* hic vocantur: *Asceteria* quippe Monasteria Græci appellabant. At Canonicæ nullo ejusmodi vinculo tenebantur, sed continentiæ tantum, ut apparet.

VIII. In Concilio Trullano conspiciendas se dant aliæ Moniales, seu Diaconissæ. Conjuges eorum videlicet, ad Episcopatum qui proveĉti fuerant. Cum primum enim assensæ fuerant electioni, & ordinationi conjugis sui, facessere jubebantur in Monasterium ab Episcopalibus ædibus summotum, ibique Episcopi sumtibus ali, nisi sua illas spectatissima pietas ad Diaconatum propelleret (1): *Uxor ejus, qui ad Episcopalem dignitatem promovetur, communi consensu a viro suo prius separata, postquam in Episcopum ordinatus est, Monasterium ingrediatur, procul ab Episcopi habitatione exstructum, & Episcopi providentia fruatur. Sin autem digna visa fuerit, etiam ad Diaconatus dignitatem provehatur.*

IX. Concilium Turonense II. (2) id unum Episcopo præcepit, ut conjugem deinceps suam, ut sororem haberet, secederetque ab ejus mansiuncula: *Episcopus conjugem ut sororem habeat, &c. Tam longe absint mansionis propinquitate divisi, &c.* Nec minor fuit hujus Concilii indulgentia in Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos. Sola illis lecti communione interdixit Synodus Altisiodorensis: quamquam illud præterea ibi declaratum sit, nunquam amplius posse eas, nec post obitum conjugum, ad alias aspirare nuptias, quasi maritorum Ordinatio perpetuæ, & indeclinabili ipsas quoque continentiæ mancipasset (3): *Non liceat relictæ Presbyteri, nec relictæ Diaconi, nec Subdiaconi, post ejus mortem maritum accipere.*

Ulterius progressi sunt Patres Concilii Matisconensis II. & alteras nuptias ne superstitibus quidem concesserunt uxoribus Subdiaconorum, Exorcistarum, & Acolythorum; jussis illis si nuberent, separari, & in Monasteria coarctari, dum viverent (4): *Ut quæ uxor Subdiaconi, vel Exorcistæ, vel Acolythi fuerat, mortuo illo secundo se non audeat sociare matrimonio. Quod si fecerit, separetur, & in cœnobiis puellarum Dei tradatur, & ibidem usque ad exitum vitæ suæ permaneat.* Cum inferiores hi Clerici nullo unquam continentiæ voto ligati fuissent, si post eorum mortem nubere prohibebantur eorum viduæ, non video qua id causa, vel ratione fieret, nisi vitandæ causa bigamiæ. Nam si bigamia uxoris in maritum refectebatur, videri ea poterat tam in priorem, quam in posteriorem maritum reflecti. Concilium Aurelianense I. nuptiis non interdixerat, nisi viduæ Presbyteri, & Diaconi: quod ii, ut reor, tunc temporis Ordines soli cum Episcopatu bigamos excluderent, & continentiæ indivulse cohærerent (5): *Si se cuicunque mulier duplici conjugio, Presbyteri, vel Diaconi relicta conjunxerit, aut castigati separentur, aut certe si in criminum intentione perstiterint, pari excommunicatione plectantur.*

X. Iisdem se limitibus cohibuit Concilium Romanum sub Gregorio II. nec anathema intorsit, nisi in eos, qui uxores duxissent Presbyteri, Diaconive relictas, vel Sanctimoniales (6): *Si quis Presbyteram, Diaconam, Monacham, quam ancillam Dei vocamus, in conjugium duxerit anathema sit.*

XI. Quoad Diaconissas, earum Ordinem exstinxit Concilium Epaonense, vetuitque ullas posthac consecrari, nec residuam fieri voluit viduis Benedictionem ullam, nisi religiosæ pœnitentiæ (7): *Viduarum consecrationem, quas Diaconas vocitant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, sola eis pœnitentiæ benedictione, si converti voluerint, imponenda.* Ex Concilio Aurelianensi II. subrutilat, hanc extinctionem Diaconissarum ab omnibus Galliarum Episcopis approbatam fuisse, nec alia magis ratione eos incitatos fuisse, ut oblitterarent Or-

Tt 2

(1) Can. 48. (2) Can. 12. 19. (3) Can. 21. 22. (4) Can. 16. (5) Can 13. (6) Can. 1. 2. 3. (7) Can. 21.

Ordinem ab annis quingentis celeberrimum, a sanctis Patribus, & a Paulo ipso tantopere commendatum; quam earum incontinentia, quæ offendiculo, & pudori jam sæpe fuisset, & in dies frequentius esset Ecclesiæ. Vibrato enim excommunicationis fulmine in Diaconissas eas, quæ jam nupsissent, vetat hoc Concilium, ne ullæ amplius ordinentur, ne sexui tam fragili committatur benedictio Diaconatus (1): *Fœminæ, quæ benedictionem Diaconatus hactenus contra interdicta Canonum acceperunt, si ad conjugium probantur iterum devoluta, a communione pellantur. Quod si hujusmodi contubernium admonita ab Episcopo dissolverint, in communionis gratiam acta pœnitentia revertantur. Placuit etiam, ut nulli postmodum Fœminæ Diaconalis benedictio pro conditionis hujus fragilitate credatur.* Concilium Turonense II. aliam subjicit oculis rationem ejusdem rei, nempe quod benedici viduas semper improbaverint Canones, ea honoris, & sanctimoniæ prærogativa virginibus servata, ut quæ veriores cælesti Agni sint sponsæ (2): *Cum omnes sciant, quod nunquam in Canonicis libris legitur benedictio vidualis, quia solum propositum illis sufficere debet, sicut in Canonibus Epaonensibus a Papa Avito, vel omnibus Episcopis conscriptum est.*

Non præteribat hos Præsules, ante aliquot jam secula vocatas fuisse viduas ad Diaconatum. Sed jure negabant ab Episcopis unquam approbatam fuisse viduarum consecrationem, vel benedictionem, & ordinationem: quam vindicatam potius voluissent virginibus, ut quæ convenientius hac qualicunque sacerdotii umbra illustrarentur. Si enim Hieronymo, & Epiphanio visum est, nonnisi ex virginum penuria cælibes ad sacros Ordines accitos fuisse: quanto æquius id de Diaconissis conjiciemus? Certe ex virginum inopia ad Diaconatum accesserant initio viduæ: & tandem eo res erupit, ut ex viduarum incontinentia, & virgines, & viduæ Diaconatu funditus exciderent. De solis enim viduis supra laudatis Canones expostulabant. Denique Zacharias Papa ad consulta respondens Pipini Majoris Palatii, & Episcoporum Galliæ, Gelasii decreta innovaverat de non benedicendis viduis, nempe a Pontificibus, quod tum fiebat, cum Diaconissæ ordinabantur (3): *De viduis sub nulla benedictione velandis, &c. Ut viduæ non velentur a Pontificibus, &c.*

XII. Nec deterritus tamen est his decretis beatus Medardus Suessionensis Episcopus a B. Radegunde Regina in Diaconissam ordinanda. Verum ejusmodi ea res est, ut miraculo sit potius, quam exemplo. Nec enim vidua erat Regina, superstes erat conjux ejus Rex. Assentiebatur quidem Rex ejus secessioni, sed haud sane ipse cælibatui se innectebat. Denique non cessit Episcopus, nisi vim facienti Reginæ, ut Diaconam consecraret (4): *Quo ille contestationis concussus tonitruo manu superposita consecravit Diaconam.*

XIII. Nec in proposito suo constantiores, firmioresve erant viduæ Hispaniarum, quam Galliarum. Concilium Toletanum X. ut resecaret ludificationes omnes, quibus incontinentiam suam illæ obumbrabant, jussit, ut scripto firmarent professionem suam Presbytero, Diaconoque: atque ab eo simul acciperent habitum religionis, modestia, non colorum, aut pannorum varietate insignem: denique ut propositi sui insigne semper circumferrent, pallio, aut velo purpureo vel nigri coloris caput contegentes (5): *Scriptis professionem suam faciat, & tunc accepta a Sacerdote vel Ministro apta religionis usui veste, quæ careat & varietatibus colorum, & diversitatibus partium, &c. Pallio purpureo vel nigri coloris caput contegat ab initio suscepta religionis, &c.*

De ætate necessaria ad Professionem Virginum, Viduarum, Monialium, & Monachorum.

CA-

---

(1) Can. 17. 18. (2) Can. 20. (3) Conc. Gall. T. 2. pag. 565. (4) Vita ejus apud Surium Aug. die 13. L. 2. cap. 4. (5) Can. 4.

CAPUT LII. *P. 1. l. 1. c. 53.*

De ætate necessaria ad professionem Diaconissarum, Viduarum, Virginum, Sanctimonialium, & Monachorum, quinque prioribus Ecclesiæ seculis.

I. II. Ætas annorum sexaginta Diaconissis, & Viduis necessaria juxta Paulum, & sanctos Patres quatuor prioribus seculis.
III. Aliarum viduarum professio, quæ Diaconatu non ornebantur, maturius fiebat.
IV. Concilium Chalcedonense Diaconissarum Ordinationem ad ætatis annum quadragesimum revocat.
V. Velum sollemnis Virginum consecrationis in Gallia, & in Africa anno ætatis earum vigesimo quinto conferebatur.
VI. VII. Professio Virginum simplex, idest, sine sollemnitate, fiebat anno ætatis duodecimo. Probationes variæ.
VIII. IX. X. Probationes distinctionis necessario interponendæ professionibus sollemnibus, & non sollemnibus. Ex Pontificum Decretis.
XI. XII. XIII. Ex Concilio Turonensi, ex Decreto Papæ Leonis, ex vitis Pontificum.
XIV. XV. Ex Lege Majoriani. Ex Decreto Gelasii, confirmante professiones duas, duasque ætates longe diversas.
XVI. Professio simplex fiebat anno ætatis duodecimo, vel decimo quarto.
XVII. XVIII. Aliæ probationes ex Hieronymo, & Ambrosio.
XIX. Probationes ex sequentibus seculis.
XX. In Oriente B. Basilius professionem desigit anno ætatis decimo sexto.
XXI. Postea Græci anno undecimo definerunt.
XXII. In Occidente Congregationes austeriores tardius ad professionem admittebant.

I. Dictum suo supra loco est de ætate, qua Clerici & sacra tonsura, & Ordine deinde quolibet initiabantur. Nunc definienda nobis ætas est, qua viduæ, qua virgines Ecclesiasticæ, qua Diaconissæ, qua Monachi profiterentur. Initium ducemus a viduis, quas Paulus sexaginta annorum esse sauxit. Tertullianus libro de velandis Virginibus suo ævo Præceptum Apostolicum religiosissime observatum fuisse docet. *Ad quam sedem præter annos sexaginta non eliguntur.* Juniores quidem viduas hortabatur Hieronymus (1) ad hoc sanctissimum institutum; sed simillimum veri est eum verba fecisse de spontanea, & perpetua continentia, quam viduæ quædam amplecterentur; non de publica viduarum veli cæremonia, & continentiæ professione, quæ non fieret nisi anno ætatis sexagesimo. Alibi (2) vero idem Hieronymus censet, non definitam fuisse ab Apostolo eam ætatem, nisi propter eas, quas suo sumptu Ecclesia sustentaret. Tum enim effætis corporis viribus, & laboris manuum parum patientes, stipe Ecclesiæ alebantur. *Nec Ecclesiasticis viduæ sustentatur alimentis, nisi quæ sexaginta annorum est, & maturitatem habet morum pariter, & ætatis.* Nec minus fervebat Ambrosii (3) zelus, ut omnes passim viduas ad professionem incitaret: sed cum id ætatis attigissent: *Non minus sexaginta annorum, inquit.*

II. Contestatur quoque Basilius (4), in viduas non referri solitas, nisi ea ætate, quam Apostolus constituisset: & in Episcopos refundi debere infamiam, si quas præfestine admiserint, quæ se postea in varias libidines præcipites dent. *Porro vidua sexaginta annos nata, si rursum cum viro habitare voluerit, boni communione non dignabitur, donec ab impuritatis perturbatione cessaverit. Sed si ante sexaginta annos eam in numerum retulerimus, nostra est, non mulieris culpa.* Lege lata Theodosius Imperator observantiam confirmavit Paulini instituti (5): *Ut nulla nisi emensis sexaginta annis, cui votiva domi proles sit, secundum præceptum Apostoli, ad Diaconissarum consortium provehatur.* Socrates ejus meminit legis, & qua sit occasione perlata (6). Porro hic quoque Basilius de viduis Diaco-

(1) Ad Salvinam. De viduit. serv. (2) L. 1. adv. Jovinian. (3) In cap. 3. Isai. L. De viduis. (4) Epist. 2. Canon. ad Amphil. (5) L. 7. c. 16. (6) Cod. Theod. de Episcop. & Clericis. Lege 27.

conissis agebat, immediate enim ante sermo illi erat de iisdem Diaconissis.

III. Et hæc, ut opinor, mollissima ratio est conciliandæ inter sanctos Patres concordiæ, qui alias collidi mutuo & ipsi secum videntur. Qui urgent annorum sexaginta ætatem, de Diaconissis verba faciunt: qui quantumvis juvenculas viduas ad viduitatis æternæ propositum adducere satagunt, agunt de iis, quæ quamvis continentiam professæ essent, Diaconissæ tamen non erant. Harum professio fine sollemnitate, & sine pompa peragebatur; illarum autem cum sollemni pompa, ut quæ proxime accederet ad sollemnitatem sacrarum ordinationum. Ceterum Africanæ Ecclesiæ is erat usus, ut juniores etiam pasceret viduas, quibus per valetudinem, & vires minus liceret manibus se suis sustentare. Concilii Carthaginensis IV. Patres audiendi sunt (1). *Viduæ adolescentes, quæ corpore debiles sunt, sumptu Ecclesiæ, cujus viduæ sunt, sustententur. Ad ecatum Episcopi, vel Presbyteri pertinet, si sustentanda vita præsentis causa adolescentiores viduæ vel Sanctimoniales Clericorum familiaritatibus subjiciantur.*

IV. Paulino huic instituto derogasse visum est Concilium Chalcedonense (2), facta copia, ut anno quadragesimo ætatis Diaconissæ ordinarentur: *Diaconissam non ordinandam ante annum quadragesimum, & hanc summo cum libramine.* Si postea nubant, in eas tunc demum, & in earum facrilegos adulteratores anathema pronuntiant ejus Concilii Patres. Trullani Concilii (3) Patribus eadem placuit ætas. Idem decretum est & a Concilio Cæsaraugustano (4): *Non velandas esse virgines, quæ se Deo voverint, nisi quadraginta annorum probata ætate, quam Sacerdos probaverit.* Cui prævierat Concilium Agathense (5): *Sanctimoniales, quamlibet vita earum, & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur.*

V. Verum ad Diaconissas ea omnia referuntur. Virgines quippe etiam tum sollemniter ab Episcopo velabantur anno ætatis vigesimo quinto, ut præcipit Canon Concilii III. Carthaginensis (6): *Ante viginti quinque annos ætatis nec Diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur.* Non possunt hujus Canonis verba rapi ad Diaconissas, quæ hujus Concilii tempore non ordinabantur nisi annos sexaginta natæ, & probatæ, ut ex Paullo, Patribus, & Imperatoribus supra ostensum. Si vero Chalcedonensis Synodus non est ausa annos sexaginta a Paullo præfinitos contrahere, nisi ad quadraginta: qui sibi id sumpsisset Concilium Carthaginense III., hos ut contraheret ad annos viginti quinque? Si vel maxime id perpendatur, quod habitum sit hoc Concilium paucissimis post annis, quam Theodosius Imperator lege lata corroboraverat præceptum Paulli de sexaginta annorum ætate observanda. Denique ex viduis tum frequentissime deligebantur Diaconissæ; functiones quoque earum minus congruebant puellis annorum viginti quinque.

VI. Verum ut longe aliæ sunt hæ virgines, quæ sollemniter velabantur anno ætatis suæ vigesimo quinto, atque Diaconissæ, quæ anno tantum quadragesimo ordinabantur: ita ab his diligenter distinguendæ sunt virgines, quæ simplicem edebant professionem virginitatis sumpto virginum Ecclesiasticarum velo, ita enim supra vocatæ sunt, & earum se agmini adgregabant. Hæc quoque professio simplex fiebat jam inde ab anno ætatis duodecimo, & cum primum nubiles erant. Ideo & illud ipsum Concilium sanxit, ut Lectores vel uxores ducant, vel continentiam profiteantur, cum primum ad annos pubertatis venerint: *Lectores cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri.* Minime consentaneum est, ab eodem Concilio statutum fuisse, ut Lectores vel uxores ducant, vel continentiam profiteantur anno ætatis decimoquarto, vel duodevigesimo, puellæ autem nonnisi vigesimo quinto. Nec enim utrobique spectatur nisi nubilis ætas, quo possint Christo copulari ea ætate, qua possent homini. Ætas porro nuben-

(1) Conc. Carthag. IV. c. 101. 102. (2) Can. 15. (3) Can. 14. (4) Can. 8. (5) Can. 19. (6) Can. 4.

bendi maturius puellis advenit quam pueris. Itaque Concilio Milevitano II. declaratum est, si quæ virgines se Deo devoverint, veritæque ne ante acceptum velum præpropera morte abripiantur, ante annum vigesimum quintum id ab Episcopo expresserint ut velentur; nequaquam hinc insimulari posse Episcopos violati Canonis IV. Concilii Carthaginensis (1): *Quicunque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos ætatis, non ei absit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.* Ex hujus Canonis contextu manifestum est, virgines has jam Deo sese voto privato consecrasse; & tanquam hæc sponsalia tantum fuissent, vehementi illas æstuasse desiderio, ut ne suis cum immortali Agno nuptiis perfectis, quod consecratione & veli sollemnitate fiebat, præmorerentur. Concilium Arelatense II. ita decrevit (2): *De puellis, quæ se voverunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post vigesimum quintum præsertim ætatis suæ annum ad terrenas nuptias sponte transierint, id custodiendum esse decrevimus, ut cum his, quibus se alligaverunt, communione priventur.* Si *præsertim* post annum vigesimum quintum tenentur, tenebantur ergo & prius.

VII. Arelatensem hunc & Milevitanum suppositum Canonem uno Canone suo complexa est Synodus Turonensis II. anni 567. ubi & ex his, & ex collocatione Pontificiorum Decretorum elevantur omnes prorsus, quæ hinc ingruere possint, difficultates, omnis discutitur caligo. Nil jam residebit dubii, quin duplex ætas, duplexque professio secernenda sit, altera anno duodecimo, altera vigesimo quinto: si paullo pensiculatius attendantur hæc Pontificum Decreta, quorum alterum a Concilio Turonensi (3) profertur.

VIII. Prima harum est Epistola Decretalis Innocentii I. (4) ad Vitricinum Rothomagensem Episcopum data. Ibi primum de virginibus ab Episcopo velatis ita habet Pontifex: *Quia Christo spiritualiter nupserunt, & velari a Sacerdote meruerunt, quæ postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de seculo decesserit.* Ab his ille progreditur ad virgines alias, quæ velatæ nunquam fuerant, sed quæ ita se Christo ipsæ consecrassent, ut jam sponsæ ejus essent, nec possent sine infando piaculo fidem illi desponsam prætergredi (5): *Hæ vero, quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposita virginali semper se permanere promiserant, licet velatæ non sint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerant, solvi sine vindicta non debet? Nam si apostolus Paullus, quæ a proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: quanto magis virgines, quæ pactionis suæ fidem minime servaverunt.*

IX. Operæ pretium duxi adscribere hoc loco prolixius hoc Decretum, ut apertissime dignoscantur duo genera virginum, quarum hæ sollemniter velatæ sint anno ætatis vigesimo quinto, illæ juniores, nec velatæ: sed ambæ irrevocabilis professionis nexu continentiæ & Christo adstrictæ. Junioribus his Monasteria frequentabantur. Quorsum enim opperiri annum ætatis vigesimum quintum, ut Claustris includerentur? quo juniores enim erant, eo conducibilius illis erat, ut Claustri cancellis cohiberentur. Ostensum est etiam supra in Monasteriis frequentissimas fuisse viduas. At viduis vetuerant Canones, ne Episcopus velum imponeret. Diaconissæ consecrabantur quidem illæ sollemniter, at eas in Monasteria contrudi, id sane ab earum functionibus pene alienum erat. Virgines ergo non velatæ tam jure admittebantur in Monasteria, quam

(1) Can. 26. (2) Cap. 52. (3) Con. Turon. Can. 20. (4) Epist. Innoc. Cap. 12. (5) Cap. 13.

quam viduæ, quæ nunquam velabantur. Denique in Monasteria admittebantur Monachi ad professionem, nulla adhibita ejusmodi cæremonia, quæ velo & consecrationi sollemni virginum responderet: sola sponsione renuntiandi seculo admittebantur: id vero simplici Monialium non velatarum professioni conciniebat.

X. Frustra essent ergo si qui contenderent sollemnem non fuisse virginitatis vel continentiæ professionem, nisi eam, quæ veli susceptione sollemni fiebat, cetera autem vota non fuisse nisi simplicia, ut vocantur nunc. 1. Nec enim eludi possunt ulla ratione ea argumenta, quibus supra ostensum est, Monasteriis septas fuisse non eas tantum, quas Episcopus sollemniter velasset, sed & quæcunque se peculiari continentiæ voto ipsæ obligassent. 2. Eadem Monasteria viduis patebant, quas nefas erat ab Episcopis velari 3. Æqua & par erat Monachorum, & Monialium professio. At Monachorum professio sola constabat vestis Monasticæ susceptione, & sponsione abdicandi seculi. 4. Demonstratum supra est in Monasteriis virginum enutritas fuisse virgunculas ab infantia. Multo ergo magis eas, quæ se sua sponte Christo devovissent. 5. Innocentii quidem decreto differunt hæ professiones, quarum altera publica & sollemnis erat, Episcopo velum imponente; alia privata & sine sollemnitate veli: sed & illud ex eodem constat neutra tunc temporis dissolvi potuisse conjugium post contractum: utriusque autem prævaricationem expiandam fuisse per pœnitentiam, alioqui virgines fidei & sponsionis suæ prævaricatrices æternæ damnationis periculum adituras. 6. In confesso est, discrimen sollemnium & simplicium votorum, uti in præsentiarum res se habent, ante trecentos aut quadringentos non amplius annos invectum fuisse.

XI. Adde Patres ipsos Concilii Turonensis II. anno 567. post allegatum Innocentii I. decretum, subiungere, quod sit insigne professionis virginum Sanctimonialium & illud constituere in mutatione vestis, quod tunc propria esset harum sacrarum Deo virginum vestis, quæ eas a reliquis discriminaret: *Ut nullus sacratam Deo virginem, quæ in honorem Christi vestem mutavit, aut rapere, aut competere, aut sibi conjugem sociare præsumat*. Et infra: *Quæ in honorem redemptoris sui se veste mutaverit*. Et rursum inferius (1): *Nam quæ se veste mutaverit, absque dolo in eo proposito, quod disposuit, perseverare procuret*. Denique viduæ etsi nunquam benedicantur, irrevocabili tamen continentiæ voto constringebantur: *Illud vero, quod aliqui dicunt, vidua, quæ benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere: cum omnes sciant, quod in Canonicis libris nunquam legitur benedictio vidualis, quia solum propositum illi sufficere debet*. Denique easdem Concilium hoc intentat iis pœnas, qui sollemniter velatas, & qui non sollemniter velatas, virgines, sed virginitatem solas vestis mutatione utcunque professas contaminaverint.

XII. Accedit & aliud Leonis Decretum non minus perspicuum ex ejus Epistola ad Rusticum Archiepiscopum Narbonensem; quo gemina illa ætas, geminaque Sanctimonialium professio secernatur (2). *Puellæ, quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, etsi consecratio non accessit, cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent*. Et mox sequenti capite: *Ambigi vero non potest magnum crimen admitti, ubi & propositum deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana facta non possunt impune calcari, quid eos manebit, qui corruperint fœdera divini sacramenti?*

Eadem hic observanda recurrunt, quæ supra in Innocentii decretum. Crimini utique imputabatur, pactam Deo iurus fidem, *Propositum*, præteriisse: quamvis velum sacratum sua manu non contulisset Episcopus, quæ *Consecratio erat*. Quamvis longe atrocius foret flagitium, professam non solum *proposito* & habitus susceptione, *habitum susceperunt*, contaminare virginitatem, sed etiam confirmatam postea roboratamque fidem Episcopali benedictione, velique impositione sollemni inter Missarum sollemnia, spe-

(1) Can. 20. (2) Epist. 92. c. 12. 13.

spectante Ecclesia, die sollemni quopiam. Tunc enim non humanum tantum maculabatur institutum, sed divina Sacramenta profanabantur. *Corruperunt fœdera divini sacramenti*. Denique priori decreto ejusdem Epistolæ Leo de Monachis eadem dixerat, quæ hic de Monialibus non consecratis: quo proditur hujus generis fuisse turbam Monialium in Monasteriis. *Propositum Monachi absque peccato deseri non potest. Unde qui ad nuptias devolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est, quia etsi honestum potest esse conjugium, electionem tamen meliorum deseruisse, transgressio est.*

XIII. Liber Pontificalis, seu de vitis Pontificum, tradit a Leone prohibitum fuisse, ne ante annum ætatis quadragesimum velarentur Moniales. *Statuit, ut Monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate quadraginta annis*. Scripsi quadraginta, pro sexaginta novem annis, quod peccatum est vulgarium Editionum: cum constet ab ævo Theodosii Magni sexaginta illos annos contractos fuisse ad quadraginta.

XIV. Prodiit eo ipso tempore Majoriani Imperatoris Constitutio, ex qua eadem existunt in hanc rem elucidamenta (1): *Constituimus filias, quas pater, materve a seculari permixtione translatas Christi fidei servare præcepta continuata virginitate censuerint, in beatæ vitæ proposito permanentes, non ante suscepto honorato capitis velamine consecrari, quam quadraginta annos ætatis emensæ, talibus insulis inoffensa meruerint observatione decorari*. Hæc eadem perspicue Leonis Papæ Constitutio est. Utrobique clarescit omnino ante annum ætatis quadragesimum, quo velabantur hæ virgines, eas perpetuæ addictas jam fuisse castitati, & jam tum vocatas fuisse *Monachas*.

XV. Geminam quoque hanc discriminat Gelasius Papa professionem in Epistola ad Episcopos Lucaniæ, quamvis neutrius ætatem ibi designet. Observari sufficit, quamvis pronuntiet Pontifex viduas velari non debere, nihilominus strictam iis ab illo imponi legem servandæ incontaminatæ continentiæ. Cresconius Episcopus in Africa in Breviario Canonum profert hæc Pontificum Decreta, Innocentii, Leonis, Gelasii, ut duplicis distinguat generis virgines (2): *De virginibus velatis, vel non velatis, si deviaverint*.

XVI. Non abhorret autem a similitudine veri, sollemnem illam veli professionem non omnibus in Ecclesiis, eodem prorsus tempore peragi solitam fuisse. Patuit jam, Ecclesiæ Africanæ & Gallicanæ placuisse ætatem annorum viginti quinque, Leoni Papæ & Majoriano Imperatori quadraginta. Est & aliud non minus verisimile, nempe cum uno, eodemque tempore Chalcedonensis Synodus in Oriente quadraginta ætatis annos Diaconissis præfiniebat, Leo & Majorianus eandem ætatem virginibus sollemniter velandis præscribebant. Hinc ergo forsan conjecerit aliquis, has Italiæ Diaconissas fuisse, de quibus Leo & Majorianus ita sanxerunt.

XVII. Post constitutum discrimen & ætatis, & professionis geminæ Sanctimonialium virginum, jam suis astruendum est argumentis, quod diximus de ætate prioris professionis anno ætatis duodecimo. Hieronymus in Epistola ad Marcellam docet Asellam Deo se devovisse paullo post annum ætatis decimum: *Vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ beatitudinis consecratur*. Et infra. *Post duodecimum annum cellulæ clausa angustiis jejunium pro ludo habit*. Vox *consecrationis*, qua utitur Hieronymus, declarat prioris professionis vim non multo minorem fuisse, quam posterioris. Sed cum narrat sanctus Pater Asellam postquam annum duodecimum explevit, tunc omnibus Monasticæ vitæ muniis, laboribusque defunctam fuisse, eam videtur insinuare propriam fuisse professionis ætatem Monasticæ.

XVIII. Manifestius id confirmat Ambrosius, cum ait, ex quo nubiles sunt virgines, nubere illas jam tum posse immortali Agno, virginum sponso. Sed antequam eo defluat Ambrosii oratio, strenue ab eo refelluntur eorum querelæ, qui aliquando maturiorem desiderabant ætatem ad rem, quæ

(1) Constit. 8. Majorini. (2) Cap. 101.

quæ tantum momenti habeat ad reliquum omne vitæ curriculum. Fatetur ingenti maturitate consilii opus esse, sed eam contendit a virtute magis, ac pietate, quam ab ætate proficisci: sapientiam prorsus mirabilem, puritatem cumulatissimam, inconcussum robur animi in puella duodecenni inveniri posse, posse & in grandævis deficere: denique majorem animi vim, & fortitudinem, non sapientiæ maturitatem, ad induendum virginale seu velum, seu propositum requiri, quam ad subeundum martyrium. Quantæ autem infantulæ Virgines Martyresque in Fastis Ecclesiæ coruscant? (1) *Ajunt plerique matutioris ætatis virgines esse velandas. Neque ego abnuo, Sacerdotalis esse cautionis debere, ut non temere puella veletur. Spectet plane, spectet ætatem Sacerdos, sed fidei vel pudoris, spectet & maturitatem verecundiæ, examinet gravitatis canitiem, morum senectam, pudicitiæ annos, animos castitatis. Tamen deinde si matris tuta custodia, comitum sedula sobrietas, si hæc præsto sunt, non deest virgini longæva canities. Si hæc desunt, differatur puella moribus, quam annis. Non ergo ætas rejicitur florentior, sed animus examinatur.* Et ibidem, *Cum omnis ætas habilis Deo, perfecta sit Christo. Nec mirere in adolescentulis professionem, cum legeris in parvulis passionem. An dubitamus si eum usque ad continentiam sequatur adolescentia, quem usque ad mortem confitetur infantia?* Habes expressam ibi adolescentiam. Sed habes mox annum ipsum designatum: quo nimirum per Leges Romanas nubiles sunt: *Et quasi incredibile putamus si puellæ nubiles Christum sequantur ad regnum, quem etiam pueri sequebantur in desertum.* Et in eodem libro. *Quibus licet sponsum eligere, non licet Deum præferre?* Et libro primo de Virginibus: *Nempe si hominem amarent filiæ vestræ, per legem possent eligere quem vellent. Quibus igitur hominem eligere licet, Deum non licet?* Nec prætereunda est conjectura illa ex eodem Ambrosio paullo exaggeratius ajente, Religiosas virgines plures in Oriente & in Africa esse, quam sint in Italia cives: *Discite quantas Alexandrina, totiusque Orientis, & Africana Ecclesia quotannis sacrare consueverit. Pauciores hic homines prodeunt, quam illic virgines consecrantur.* Ne ferenda quidem fuisset ea exaggeratio, si in Oriente anno tantum ætatis vigesimo quinto, vel quadragesimo ad professionem admissæ fuissent virgines.

Si ageret autem eo loci Ambrosius de professione virginum sollemniori, ut suspicari quis possit ex illis verbis, *velare, consecrare:* aliquanto etiam invictius foret argumentum, quo utimur. Nam si nubilis ætas sufficit sollemni professioni, multo magis non sollemni. Sed si ea est Ambrosii sententia, ut conjici rursum ex eo potest, quod totum committat arbitrio Episcopi: tunc sane id consequeretur, Canones eos, qui determinabant ætatem professionis, Mediolani in usu, & auctoritate non fuisse. Augustinus sermone quodam de Diversis meminit junioris Professæ, cui necdum per ætatem licebat de rebus suis disponere (2): *Quamvis videremus fulgorem professionis, tamen lubricum timebamus ætatis. Argentum puellæ servaretur, ut cum ad legitimos annos veniret, faceret inde, quod virginem Christi deceret.* Non ergo annum ætatis attigerat vigesimum quintum.

XIX. Sed non patitur quidquam in cujusquam animo residere dubii disciplina posterior Ecclesiæ Latinæ, a prioribus utique, ut solet, seculis hausta. Annum enim tantummodo duodecimum ad Sanctimonialium professionem desideratum fuisse, ita prodit Concilium anni 995. ubi tamen additur de novo annuum tyrocinium (3): *Quæcunque virgo suo patrocinio ante annos duodecim non coacta, sed propria voluntate sacrum velamen sibi imposuerit, annumque, & diem nullo repetente velata permanserit, ab eodem sancto habitu ulterius non recedat.* Hinc dilucide patet, Professionem simplicem, & sollemnitatis extorrem factam fuisse anno ætatis duodecimo, cum puella sua ipsa sponte manuque vestem, velumque Religionis assumebat. Nec mox tacentur in hoc Concilio Canones Africani, qui non sinebant ab Episcopis velari virgines, nisi quæ annum vigesimum quintum impleſ-

(1) L. 3. de Virginibus. (2) Serm. 49. (3) Can. 24.

plexent. Capitularia Caroli Magni (1) eosdem innovarunt Canones, & hinc merito infertur non incompertam in Galliis tunc fuisse duplicem illam professionem. Clemens III. in Decretali: *Cum virum, De Regularibus*, Ambrosium sequi videtur, docetque puellam, annum ubi attigit duodecimum, posse nubere, posse & nuptiis renunciare: posse mortali homini, posse & immortali sponso Christo nubere. Ex quo id efficitur, ut & adolescentuli tunc profiteri in Religione possent, quando & in seculo uxorem ducere poterant, anno ætatis decimo quarto. Ideo & Alexander Papa III. in Decretali: *Ad nostram, De Regularibus*, Religionis habitum abjici permittit ab iis, qui eo induti sunt ante quatuordecim annos expletos: *Ante consummationem decimi quarti anni*. Is fuit usus Ecclesiæ universæ Occidentalis, a primis hausstus seculis, & tandem Pontificum Decretis confirmatus usque ad Concilium Tridentinum, a quo annorum sexdecim ætas utrique sexui ad religiosam Professionem præscripta est.

XX. At in Ecclesia Orientali Epistolæ Canonicæ, seu Decretales Basilii, receptissimo iis temporibus usui Ecclesiarum consentaneæ, disertis verbis definiunt non valere Professiones virginum, nisi post impletum annum sextum decimum, vel septimum decimum ætatis (2): *Professiones ab eo tempore judicamus, quo ætas rationis complementum habuerit. Non enim pueriles voces omnino in his ratas esse existimare oportet. Sed eam, quæ supra sexdecim, vel septendecim annos nata fuerit, rationisque compos, & diu examinata, probataque perseveraverit*. In hac eadem Epistola Canonica Basilius professionem viduarum, vel Diaconissarum differt in annum ætatis sexagesimum. Certum est ergo duas discriminari debere ætates, duas professiones. Si non nutat fides Actorum sanctæ Euphrasiæ, a Joanne Damasceno laudatorum, sanctissima hæc virguncula in Monasterium admissa est, Deoque se devovit habitu Monastico assumpto ab anno ætatis suæ septimo.

XXI. Postea vero Concilium in Trullo habitum anno Christi 692. in hunc modum constituit: Si cum Paullus in ad annum sexagesimum distulisset professionem Diaconissarum, Chalcedonensis Synodus eam ad quadragesimum revocavit, gnara, expertaque virtutes in Ecclesia Christi maturescere in dies; pari ratione incrementa aliqua virtutum, viriumque ad continentiam guaviter observandam post Concilium Chalcedonense facta jam esse: unde & par esse jam ut acceleretur tempus professionis. Statuit ergo Trullana Synodus (3), ut professio, quam in annum sextum decimum contulerat Basilius, anno decimo fieri possit: *Qui ergo Monachicum jugum est subiturus, ne sit minor, quam decem annos natus*. Duæ professionis species manifestæ & hic sunt. Zonaras, & Balsamon in suis ad hunc Trullanum Canonem Commentariis, testatum faciunt suo ævo illum viguisse. Cumque Constitutione sua VI. Leo Sapiens vetuisset, ne possent id ætatis pueri, puellæque, cum profitebantur, pariter de rebus suis disponere: Balsamon præstari id ab eis posse declarat, cum annos quindecim nati erunt.

XXII. Universales tantum Regulas hoc capite complexus sum. Gregorius enim Magnus in Insularibus, atque adeo asperioris disciplinæ Monasteriis (4): *Quia dura est in Insulis Congregatio Monachorum*, vetuit suscipi quenquam ad professionem, nisi elapso ætatis anno decimo octavo. Ubi idem prohibuit velari virgines ante annum sexagesimum, de Abbatissis agebat, quarum prudentia, & virtus diutius probanda est (5): *Juvenculas Abbatissas fieri vehementissime prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, nisi sexagenariam virginem, cujus ætas hoc atque mores exegerint, velari permittat*. Alexander Alensis secutus Gregorium, negat in Monasteriis quibusdam profiteri quenquam posse, ante annum ætatis duodevigesimum, quod longe asperrima ibi teneatur vitæ disciplina.

(1) Capit. Car. Magn. l. 2. c. 44. 107. (2) Can. 18. (3) Can. 40. (4) L. 1. Ep. 48. (5) L. 3. Ep. 11.

CAPUT LIII. *P.2l.1.c.44.*

De necessaria ætate ad Professionem Religiosam seculo VI. VII. & VIII.

I. In Oriente annorum primo quinquaginta creabantur Diaconissæ, inde quadraginta.

II. Cur anno ætatis decimo profiteri permiserit Trullana Synodus.

III. Quæ potuerint justa esse causa ejus Decreti.

IV. Eo ævo poterant Parentes Religioni dicare impuberes liberos. Minus mirum ergo si ipsi se possent anno ætatis decimo devovere,

V. Invictissima ætatis duplicis, duplicisque argumenta professionis.

VI. An observatum fuerit decretum Concilii Trullani?

VII. Beatus Benedictus tenellos pueros in Monasteria sua admittebat.

VIII. In Italia varias ætates adsignet Gregorius Magnus ad alias, & alias professiones.

IX. In Gallia similiter observabatur discrimen ætatis duplicis, duplicisque professionis.

X. XI. XII. In Anglia, Hispania, & Africa idem disciplinæ tenor.

I. Lege cavit Justinianus Imperator (1), ut ne ante annos circiter quinquaginta ordinarentur Diaconissæ, seu virgines illæ forent, seu viduæ, ne qua consecrationi contumelia inureretur, si ea ferventi adhuc, & in cupiditates pronæ committeretur ætati: *Primum quidem eis ætatem neque novellam esse, neque crescentem, neque ex hoc ad peccandum salientem, sed super mediam constituas ætatem, & circa quinquaginta annos secundum divinas regulas agentes.* Siquæ ante eam ætatem ordinatæ sint, eas in Monasteriis ministraturas declarat (2). Alibi vero idem Justinianus annos tantum quadraginta desiderat in Diaconissis (3): *Diaconissam non ordinari in sancta Ecclesia, quæ minor est annorum quadraginta.*

II. Concilium Constantinopolitanum in Trullo habitum (4) prohibuit, ne puellæ ad professionem accederent ante annum ætatis decimum; facta Episcopis potestate, sicubi æquum censerent, paulo maturiorem expectare ætatem: *Qui ergo Monachicum jugum est subiturus, ne sit minor, quam decem annorum natus; ejus quoque rei examinatione in Præsulis arbitrio sita, an augeri tempus conducibilius existimet, ad introductionem, & constitutionem in vita Monastica.* Professionem quidem virginum a Basilio fatentur hujus Synodi Patres affixam fuisse anno ætatis sexto-decimo: sed sicut sexaginta viduarum annos a Paulo præfinitos contraxit Concilium Chalcedonense ad quadraginta; ita consentaneum illis videtur, sexdecim annos a Basilio præstitutos ad decem revocari. Utrobique par ratio, ex incrementis sapientiæ, & pietatis, quæ in dies accedit Ecclesiæ Catholicæ filiis: *Etsi enim magnus Basilius in sacris suis Canonibus eam, quæ se sua sponte Deo offert, & virginitatem complectitur, si septimum decimum annum compleverit, in Virginum ordinem referendam esse statuit. Sed tamen de viduis & Diaconissis exemplum secuti, indictum tempus analogia & proportione habita, eos, qui Monasticam vitam elegerunt, deduximus. In divino enim Apostolo scriptum est sexaginta annorum viduam in Ecclesia eligendam; Sacri autem Canones quadraginta annorum Diaconissam ordinandam esse statuerunt, cum Dei Ecclesiam Dei gratia potentiorem, & robustiorem evasisse, & ulterius procedere vidissent, fideliumque ad divinorum mandatorum observationem, firmitatem, ac stabilitatem.*

III. Hi mores, hæc Græcorum fuit disciplina a septimo seculo. Ubi multa observari operæ pretium erit 1. Si immatura videtur illa decennii ætas ad tantæ rei professionem irrevocabilem; ostensum est capite superiori, & infra rursum evincetur pro-

(1) Nov. 6. c. 6.
(2) Nov. 123. c. 13.
(3) Codic. l. 1. De Episc. & Cleric. Leg. 9.
(4) Can. 40.

prope abfuisse a Græcis mores, legesque Latinorum; ut qui anno duodecimo puellas, quartodecimo pueros ad professionem admitterent 2. Trullana Synodus penes Episcopum vult esse potestatem procrastinandæ professionis, donec maturescat ætas. 3. Adde quod cum nobilis ætas illa ipsa opportuna sit professioni Monasticæ: in Oriente ante nubiles erant puellæ, quam in Occidente, idque ob cœli, solique diversitatem, ut ex recentiori illarum gentium historia etiamnunc constat. 4. Basilius Monialium professionem fixerat anno sexto-decimo, Latina Ecclesia illam eodem tempore illigaverat duodecimo. Mox Græci anno decimo eam adsignarunt, Latini a priori non recesserunt consuetudine usque ad Concilium Tridentinum, quo Basilio accessere. Ita utrinsque Ecclesiæ non modica consonantia fuit, in nonnulla tamen morum dissonantia, 5. Denique si Trullanis Patribus visum est, Ecclesiam ipsam non modicos fecisse constantiæ, stabilitatis, & virtutis progressus, postquam ex infantia veluti quadam sua erupit; idem prorsus visum est Hieronymo, Chrysostomo, aliisque Patribus. In confesso est apud Patres mira indulgentia, & humanitate condiisse Paulum disciplinam nascentis Ecclesiæ: quod necdum vel Judæi, vel Gentiles sibi viderentur ad patientiam austerioris politiæ satis confirmati.

IV. Verum duo sunt alia, quæ longe majoris videri possent ponderis in hac re tota. Primum est, quod eo tempore in utraque Ecclesia, maxime autem in Latina mos invaluisset, ut impuberes pueri a parentibus Deo devoveri possent, & Monasticæ illaqueari disciplinæ, ut resilire inde nunquam posthac liceret in Latina quidem Ecclesia. Hoc ita fixo & constituto, nihil superest in Trullano Canone, quod movere quemquam jure possit. Si possunt enim parentes liberos his laqueis induere antequam libertatis, rationisque splendor eis alluxerit: quin possint & liberi ipsi a pueritia seipsos similiter Deo & claustris devovere, cum primum possunt præesse, & imperare illi sibi? Illud ergo suo infra loco accuratissime pertractabitur, quæ parentum potestas esset ad filios adhuc impuberes Monasticæ vitæ indissolubili nodo devinciendos, similiter & Clericali eos addicendi instituto.

V. Alterum est, hoc Trullano Canone perspicue duas sejungi ætates, duasque illis consentaneas professiones. Viduas enim Paulus anno tantum sexagesimo admiserat; has viduas Diaconissas interpretatur Trullanus Canon. Postea vero tum Canones, tum Leges Principum ad annum quinquagesimum, immo & quadragesimum viduas admiserunt, & Diaconissas. Eodem tempore Basilius juniores virgunculas admittebat anno ætatis sexto-decimo, postea Trullana Synodus decimo. Manifestissimum omnino est distare has inter se & ætates, & professiones, nec posse nisi per incogitantiam quandam summam eas mutuo permisceri; aut ab iis, qui virginitatem, aut Monasticum profitentur institutum, exigi, ut ea ætate sint, qua olim viduæ, vel Diaconissæ, vel quæ solemniter ab Episcopo cum strepitu, & pompa consecrabantur.

VI. Suspicari posset aliquis tamen Basilii Constitutionis tenaciores fuisse Græcos, quam Trullani Canonis. Etenim Stephanus ille tot præliis, tot victoriis nobilitatus in defensione sacrarum Imaginum, cum a puero consecratus esset Deo a parentibus, non tamen Monasterio oblatus est, nisi anno ætatis decimo sexto (1): *Eum tondet Abbas, & Monachica veste induit, decimum-sextum annum vitæ jam agentem.*

VII. Narrat Gregorius Papa I. a B. Benedicto exstructa primum fuisse duodecim Monasteria, duodecimque Monachos in singulis constitutos, tum vero admissos ab eo puerulos, qui illi a parentibus instituendi ad Dei cultum commendabantur. Eorum veluti primitiæ fuere Maurus, & Placidus; valde tenelli, & immaturi illi erant tunc, & tamen jam tunc pene ut Monachi habebantur: *Cœpere tunc ad eum Romanæ urbis Nobiles & Religiosi concurrere, suosque ei filios omnipotenti Deo nutriendos dare.* His verbis prorsus innuitur eam insedisse parentibus voluntatem, ut filios Deo dicarent, professionique Monasticæ, cum eos in Abbatum manus deponebant, includebantque Mo-

(1) Surius die 28. Nov. c. 5.

Monasteriis. Testes promo Maurum ipsum Placidumque, quibus non alia splendidiora fuere ejus instituti lumina. Audiendus hic Gregorius Magnus (1): *E quibus Maurus junior cum bonis polleret moribus, Magistri adjutor cœpit existere; Placidus vero puerilis adhuc indolis gerebat annos*. Ad vitam ergo Monasticam parvuli illi informabantur. Unde & mox ibidem de puerulo Monacho, qui ruina muri oppressus, a Beato Benedicto redditus est vitæ (2): *Unum puerulum Monachum opprimens ruina contrivit*. Et infra de alio: *Quidam puerulus Monachus parentes suos ultra, quam deberet, diligens*. Soror Benedicti Scholastica ab infantia Deo dicata fuerat: *Omnipotenti Domino ab ipso infantiæ tempore dedicata*. Diximus supra non passum esse Gregorium, ut veste Monastica donarentur adulti, nisi in laica veste per triennium probati ante fuissent. Erat quippe tunc susceptio habitus Monastici ipsamet professio. At puerulos hos, ut quid Gregorius toties Monachos vocaret, nisi veste Monastica induti fuissent, & vere pro Monachis habiti? *Puerulos Monachos*.

VIII. Fateri tamen cogor puerulos hos Monachos potuisse annum agere ætatis quartum-decimum, quæ tunc erat canonica professionis Monasticæ ætas. Ejus rei argumentum ex eodem alibi Gregorio rursus exculpi potest. Cum austerior esset Regula Monasteriorum in Insulis positorum, vetuit Gregorius quemquam ad ea admitti, nisi annos saltem duodeviginti natum (3): *Quia autem dura est in Insulis Congregatio Monachorum, etiam pueros in eisdem Monasteriis ante decem & octo annorum tempora suscipi prohibemus. Vel si qui nunc sunt, tua eos experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc & in Palmaria aliisque Insulis te per omnia volumus custodire*.

Si Gregorius tanta undique lenocinia, & blandimenta captans ad leniendam vitæ Monasticæ asperitatem finit tamen vel in his omnium durissimis Monasteriis professionem edi anno duodevigesimo: patiebatur utique anno decimo quarto reliquis in Monasteriis, vel Romæ, vel Roma procul eam fieri, ubi humanior erat disciplina. Vixdum forsan Benedicti Monasteria in Insulis excitata erant ulla. Sed & ipse in Regula profitetur, se plurimum studuisse delinimentis iis, quibus molliri posset Monasticæ vitæ sanctitas incorrupta ad patientiam infirmiorum. Itaque nil vetat, quin puetos admiserit a teneris unguiculis.

Si rursus idem Pontifex velari prohibet Abbatissas ante annum earum ætatis sexagesimum (4): *Juvenculas Abbatissas fieri vehementissime prohibimus. Nullam igitur tua fraternitas nisi sexagenariam virginem velari permittat, cujus ætas hoc, atque mores exegerint*. Ita ille ad Episcopum Syracusanum: nonne hinc certa & invictissima probatio duplicis & ætatis, & professionis? His adde suspiciunculam non levem, non temetariam rarescere tunc cœpisse illam virginum ab Episcopis consecrationem, nisi ex Abbatissæ essent, reliquis anno ætatis duodecimo vel decimo-sexto virginitatem in Monasteriis plerumque sine pompa profitentibus. Sane Abbatissæ in ordinationem Diaconissarum quodammodo succedebant.

IX. Convertenda nunc oratio ad Gallicanam Ecclesiam, ejusque consensus explorandus cum Romana, Italica, & Orientali. Sanctimoniales velari prohibet nisi quadraginta annos natas Agathense Concilium (5): *Sanctimoniales, quamlibet vita earum, & mores probati sint, ante annum ætatis suæ quadragesimum non velentur*. De consecrationis utique velo interpretandus est hic Canon, non de religiosæ professionis. Vocantur enim *Sanctimoniales* ante susceptum velum, de quo hic agitur. Ætas quadraginta annorum designata est tum in Conciliorum Canonibus, tum in Legibus Imperatorum ad Diaconissarum consecrationem. De his ergo agere Agathensis Synodus existimanda est, non universim de Monialibus. Infra docebimus id in Gallia quoque inolevisse tunc, ut filios rudes adhuc Monasteriis offerrent, addicerentque ii, quorum in potestate erat, constringerentque impuberes eo vinculo, quod dissolvi postea non posset. Non

(1) Dial. 2. c. 3. (2) Ibid. c. 11. 24. 33. (3) L. 1. Ep. 48. (4) L. 3. Ep. 11.
(5) Can. 19.

Non ergo Monastica ibi professio in annum quadragesimum differebatur. Vetat Aureliani Arelatensis Archiepiscopi Regula, parvulos in Monasteriorum claustra suscipi, nisi decem aut duodecim annorum ætatem assecuti sint (1): *Minori ætate in Monasterio non excipiantur nisi ab annis decem aut duodecim, qui & nutriri non egeant, & cavere noverint culpas*. Patitur Cæsarius in Regula, ut sexennes, vel septennes puellæ in Monasteriis suscipiantur (2): *Et si fieri potest, aut difficile, aut nulla unquam in Monasterio infantula parvula, nisi ab annis sex aut septem, quæ jam & litteras discere, & obedientiæ possit obtemperare, suscipiatur. Nobilium filiæ sive ingnobilium ad nutriendum aut docendum penitus non accipiantur*. His postremis Cæsarii verbis obstruitur Monasteriorum aditus puellis quibuscunque, Nobilius etiam, & Magnatum natabus, ut ne enutriri possent in Monasteriis, nisi aut propria devotione, aut parentum voluntate Religioni destinarentur. Itaque priora hujus loci verba ad eas spectant, quæ offerebantur Monasteriis, ut jam tum Monachæ evaderent; & has vetat Cæsarius suscipi, nisi septennes, vel sexennes saltem. Qui Cæsarii ipsius vitam consignavit litteris, auctor vetustissimus (3), eique familiaris, Clero ascriptum fuisse ipsum memorat anno ætatis octavo, & biennio post ad Lerinense Monasterium se contulisse. Beatus Villibaldus, qui Eiltethensis postea fuit Episcopus, Monasterio oblatus, innexusque est a parentibus anno ætatis quinto.

X. Quoad Insulam Britanicam, in Compilatione Canonum Hibernorum legitur & Agathensis Canon paullo ante laudatus; sed inflexus nonnihil, & attemperatus ingenio seculi posterioris. Postquam enim extinctus fuit Ordo Diaconissarum a Conciliis ipsis, nec aliæ jam fere Moniales fuerunt, quam quæ in Monasteriis ab infantia Deo dicatæ fuerant: Canon hic ab origine Diaconissis regendis excusus, deflexus est ad Sanctimoniales, quæ anno duodecimo velabantur (4): *Sanctimoniales, quamlibet vita earum, & mores probati sint, ante annum ætatis suæ duodecimum non velentur*. In alia compilatione Decretorum Theodori Archiepiscopi Cantuariensis leguntur hæc statuta, in quibus omnino redolet Orientalium disciplina, qua primum imbutus fuerat Theodorus. Pueri quinto-decimo, puellæ decimo-sexto anno profiteri possunt: *Puer quindecim annorum potest se Monachum facere, puella sexdecim, vel septemdecim, quæ in potestate parentum est*. Quod infra referemus ex Beda, de filiis, qui a parentibus in lucem statim ut editi erant Deo vovebantur, & quibus integrum postea non erat in seculum retro labi, aut a proposito desciscere Monastico: id certe non leve suppeditabit argumentum ejus rei, cui astruendæ hic insudamus. Nempe Canonicam in Anglia habitam fuisse Monialium professionem, etsi ea tunc illarum esset ætas, ut seculum, cui renuntiarent, vix cognitum haberent; tanto feliciores, quanto a cupiditatum terrenarum vinculis absolutiores essent, & ea servitute teterrima ne oculos, ne aures quidem unquam contaminassent,

XI. In Hispania per Concilium Toletanum X. fas erat utrique parenti filios, filiasve vitæ addicere Monasticæ, dum annum decimum attigissent, ita ut qui pueri cum veste Monastica in publicum aliquando prodiissent, jam nequaquam possent in seculares unquam revolvi sordes. At postquam annum decimum prætergressi sunt, tunc ut ita dicam, emancipantur ab hoc Concilio parvuli; ut jam non in parentum potestate sit, sed in ipsorum voluntate positum, ut Monachi sint: *Parentibus sane filios suos Religioni contradere, non amplius: quam usque ad decimum ætatis eorum annum licentia poterit esse. Postea vero, an cum voluntate parentum, an suæ devotionis sit solitarium votum, erit filiis licitum Religionis assumere cultum* Hoc ipsum est ergo Concilii Trullani Decretum ut annorum decem ætas & necessaria sit, & sufficiens ad Monasticam Professionem. Porro tum Trullani, tum Toletani sententia Concilii merito conjicitur ea fuisse, ut anno decimo pubertas inciperet. Itaque dum impuberes essent, nec nubere poterant, nec profiteri. At tempus pubertatis non semper idem fuit, vel

(1) Cap. 17. (2) Cap. 5. (3) L. 1. c. 1. Surius die 7. Julii. (4) Spicil. to. 9. p. 42. 62.

vel natura, vel legibus. In utroque eo Concilio placuit, ut impuberes jam non essent post elapsum annum decimum, placuit aliis, ut post duodecimum, aliis ut post decimum quartum, sextumve. (1)

XII. Ne in naufragio quidem suo quidquam remiserat de pristino vigore suo inter Vandalorum enses Ecclesia Africana. Fulgentium perhibet Ferrandus Diaconus (2) a Monasterio suo, ubi Abbatem agebat, in aliud se subduxisse arctioris disciplinæ, utpote Insulare, in quo tamen ab infantia complures Monachi ætatem omnem consumserant: *In hoc Monasterio rigidi propositi disciplina antiqua servatur, ab infantia sua plurimis usque ad decrepitam senectutem sanctissime ibi viventibus*. Refert Ruffinus (3) Joannem celeberrimum illum Eremi cultorem præcepisse viro nobili, qui eum inviserat, ut filiolum Monasterio Monasticis instituendum virtutibus contraderet, cum primum septimum ætatis annum attigisset: *Hic nutriatur in domo tua absque ulla contaminatione gentili septem annis, quibus peractis, trade eum Monachis, erudiendum sanctis, & cælestibus disciplinis*. In Monasteriis Beati Pachomii imbuebantur vitæ Monasticæ rudimentis crudi adhuc infantes, ut in Monachos adolescerent (4): *Infantulus quidam de ipsa Congregatione*.

CAPUT LIV. *P. 3. l. 1. c. 41.*

De ætate Professionis Monasticæ, & de parvulis, qui in Monasteriis instituebantur sub Imperio Caroli Magni, & stirpis ejus Regiæ.

I. In Oriente anno ætatis decimo profitebantur, quamvis ita professi testari non possent, nisi decimoquinto.

II. Ibidem discriminabatur ætas Professionis Virginum anno decimo, Consecrationis sollemnis vigesimo quinto, & Ordinationis Diaconissarum quadragesimo.

III. Ecclesiæ Gallicanæ Decreta de ætate Professionis & Consecrationis.

IV. Argumenta alia ejusdem distinctionis.

V. Utriusque Ecclesiæ consonantia.

VI. Non instituebantur, ne admittebantur quidem in Monasteria, nisi quæ Religionem amplexaturæ erant.

VII. Perinde habebat in Monasteriis virorum.

VIII. Observationes aliquæ residuæ de ætate.

I. Temperamenti aliquid cum meditaretur Leo Sapiens Imperator ad Canonem Trullanum, quem vexamus jamdiu, decrevit, ut qui consentanee ad Decreta Basilii anno sextodecimo profiterentur, testari una possent de rebus suis. At qui anno decimo juxta Trullanum statutum illigarent se Religioni, ii valide quidem id facerent, at testari omnino non possent, nisi annum ætatis quintum decimum assecuti. Si præmori eos contingeret, tum servos quidem manumitti, bonorum partes duas Monasterio addici, tertiam parentibus, & cognatis, qui si nulli essent, rursus Monasterio (5): *Basilius anno decimo sexto, vel decimo septimo, sexta Synodus anno decimo mandat suscipiendos esse. Hæc cum Patriarcha, & Metropolitanis expendentes, neutram sacrarum Legum duximus contemnendam. De bonorum dispositione peculiarem sententiam pronuntiamus, ut qui sextodecimo tonderi voluerit, de rebus suis quoquo modo velit, statuere possit. Existimo enim propterea etiam magnum illum Basilium hoc tempus hujusmodi actioni tribuisse, quod ad id legitimæ ætatis requisitio ad statuendum de rebus suis impedimento non sit. Qui vero decimo anno in Monasticæ vitæ sanctimoniam transire habeat in animo, ne is de rebus suis testandi facultatem habeat, &c.*

Profertur a Balsamone (6) lex ista, communicato, ut moris erat, consilio cum Patriarcha, & Metropolitanis promulgata, & eo potissimum notabilis, quod non existimetur ibi Basilius in annum decimum-sextum rejecisse professionem, nisi ut qui pro-

(1) Can. 6. (2) In vita Fulgent. c. 14. (3) Vitæ Patr. L. 2. c. 1. (4) Vitæ Patr. Rosv. p. 131. (5) Leo Constit. 6. (6) In Can. 40. Synodi Trull.

profitebatur ea esset ætate, qua & testari posset.

Porro idem alibi (1) Balsamon observat, Carthaginensi Canone quidem non posse Episcopos velum consecrationis imponere virginibus, nisi quantum supra vigesimum annum ingressis, demptis quibusdam rerum, & temporum importunitatibus, quibus id possent: at illi Canoni nil loci fuisse in Oriente, qui totus Basilii decreto, & Trullano Canone regebatur. Aut si velis aliquem usum esse hujus Carthaginensis Canonis in Oriente, fateare necessum est, posse etiam Episcopos aliquos ad professionem admittere ante annum decimum: *Si autem velis præsentem Canonem valere, ut non præjudicio afficiantur Episcopi, qui propter justam causam aliquos etiam ante decennium vestiunt, nemo est, qui prohibeat.*

II. Non observata est a Balsamone (2) hoc loco illa duplicis tum ætatis tum professionis distinctio. At Zonaram ea non latuit, cum ait virgines jam Deo sacras, postea ab Episcopo velari anno ætatis vigesimo quinto, juxta Canonem Carthaginensem; & post probationem deinde prolixiorem, cum ad annum pervenissent quadragesimum, tum Diaconissas ordinatas fuisse: *Virgines namque olim Deo dicata castimoniam profitebantur, quas Episcopi consecrabant, ex Synodi Carthaginensis Canone sexto. Earum ex numero opportuno tempore, cum videlicet quadragesimum annum implevissent, Diaconissæ ordinabantur.* Tria tempora, & tres diversas professiones discriminat Zonaras: *Profiteri, Consecrari, Ordinari.* Nonnisi anno quadragesimo ordinabantur, consecrabantur vigesimo quinto. Episcopus illas ordinabat, consecrabatque. Sed prius ipsæmet professæ erant, voverantque Deo virginitatem. Sane quæ vigesimum illum, & quintum consecrationis occupabant, & ante vel metu mortis, vel raptoris velabantur ab Episcopo, hæ satis declarabant quam pridem suam Christo fidem obligassent. Si quæ autem ab Episcopo consecratæ fuerant, eæ probabantur ante diutius, quam Diaconissæ ordinarentur: quanto æquius erat, ut post dicatam Deo virginitatem, periculum adhuc sui facere, suamque ante experiri constantiam cogerentur, quam consecrarentur ab Episcopo.

III. Allegata sunt jam a nobis Ecclesiæ Gallicanæ Decreta Africanis decerpta ex Canonibus de ætate annorum viginti quinque ad consecrationem virginum Episcopalem: sed facillime ibi observari potuit, quo discrimine distaret professio virginum ab earum consecratione, & quam diversum utriusque velum esset (3). Liquida sunt verba Canonis Francofordiensis (4): *De virginibus quo tempore velandæ sint, vel quibus occupationibus ante annos XXV. detinendæ, si necessitas compellit, ea quærantur, quæ in Canone scripta sunt.* Occupationes illæ piissimæ, quibus detinendæ erant virgines, dum adventaret annus ætatis vigesimus quintus consecrationi necessarius, abunde produnt, illas jam Deo fuisse devotas. Capitulare ad Theodonis villam aliquanto etiam apertius est (5): *Ut infantulæ ætatis puellæ non velentur, antequam illæ eligere sciant, quid velint: & ut pulsentur salva canonica sententia, & auctoritate.* Ergo jam tum velabantur, cum primum deliberaverant rationis & judicii radium. Id ætatis, id veli dilabat ergo plurimum ab ætate, & velo annorum viginti quinque. De puellis his alibi (6) agitur, cum velari vetantur, sicut & pueri tonderi sine parentum consensu: nec enim de consensu parentum controversia fieret, si puellæ eæ annum agerent quintum supra vigesimum (7): *Ne pueri vero sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum est.*

Sollemnius quidem erat velum, quod Episcopus imponebat anno xxv. & velum simpliciter quandoque dicebatur, non expresso, quod satis intelligitur, velum esse consecrationis. At persæpe tamen diserte id exprimebatur, ut in Capitularibus ipsis Caroli Magni (8): *Unde colligitur, quia ju-*

(1) In Can. 127. Carth. (2) In Canon. Nicæn. 19. (3) Cap. Aquisg. ann. 789. c. 45. (4) Concil. Francof. Can. 46. Conc. Turon. II. c. 28. Capitul. ann. 806. c. 25. Concil. Francof. Can. 45. (5) Ann. 85. cap. 3. (6) Capitul. Car. Magn. L. 1. c. 115. (7) Ibid. L. 1. c. 101. (8) Ibid. L. 1. c. 107.

juxta priorem sanctionem Virgines XXV. ætatis suæ anno rite consecrandæ sint.

IV. Duas & ætates, & professiones scitissime distinxit Regino (1). Refertur enim ab eo Canon Carthaginensis de consecratione virginum anno xxv. facienda vel in Epiphania, vel in Albis Paschalibus, vel festis Apostolorum: *Et Virgines non velentur ante XXV. ætatis annum, & ut Gelasius Papa dicit, nisi in Epiphania, & in Albis Paschalibus, & in Apostolorum natalitiis non sint consecrandæ, nisi causa mortis urgente.* At mox refert idem Regino Canonem Concilii Triburiensis (2) quo sancitur, ut si virgo ante annum ætatis duodecimum injussu tutorum suorum velum induit, teneatur illud gestare per omnem vitam, si id gestaverit anno, & die uno cum eorum assensu, quibus subdita est: *Virgines, quæ ante duodecim annos, insciis mundiburdis suis sacrum velamen capiti suo imposuerint, si illi mundiburdi integrum diem, & annum hoc tacendo consenserint, in sancto proposito permaneant.*

Erat ergo hæc professio rata ante annum duodecimum si modo confirmaretur assensu parentum, vel tutorum, quo nec ipso opus erat, nisi quia ante annum vigesimum peracta fuerat. Indubium ergo est, ætate nubili, seu anno duodecimo, potuisse virgines continentiam profiteri, assumpto tum velo, quod valde diversum esset a velo consecrationis.

Dixi hunc Canonem a Concilio Triburiensi desumptum, quod ejus quasi elucidatio sit. Audi verba ipsa Triburiensium Patrum (3): *Quæcunque virgo sub patrocinio, ante annos duodecim non coacta, sed propria voluntate sacrum velamen sibi imposuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanserit, ab eodem sancto habitu non recedat. Si vero idem patronus, &c.* Itaque proprius ille est Canonis sensus, qui nec Patres nec tutores attingit, sed eos, qui concessa illis libertate, Patronorum jura quædam in eas sibi adhuc vindicabant. Sed constat semper ex hoc Canone validam fuisse professionem, cum puella annorum duodecim ipsamet virginum velum imponebat sibi, quod a consecrationis velo multis post annis ab Episcopis imponendo plurimum differebat.

V. Ita mirum in modum concinebant Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis. Illa probabat professionem anno decimo factam, potestate Episcopis facta ejus procrastinandæ: hæc anno duodecimo, si de pupillis; decimoquarto, si de pueris ageretur: semper vero ætate nubili, inter prima pubertatis exordia, ut cælestium ea esset, quæ terrenarum ætas nuptiarum. Ignatius Constantinopolitanus Patriarcha in Monasterio olim professus fuerat anno quartodecimo, ut perhibet auctor ejus vitæ.

VI. Observatum multisque argumentis approbatum jam est, educari, instituique in Monasteriis non potuisse, nisi qui sese, vel quos parentes vitæ Monasticæ devoverent. His virtutum gymnasiis exulare jubebantur, quos sua vel paterna ambitio terrenis functionibus & dignitatibus destinabat. Novum hoc videbitur iis, quibus tam multa sanctitatis præcepta ac documenta nova sunt, quia dura, quia insolita. Et tamen nullo effugio declinari potest vis invictissima Capitularis hujus Caroli Magni anno 804. (4) *Quicunque filiam suam, aut neptem, aut parentem Deo omnipotenti offerre voluerit, licentiam habeat. Sin autem domi infantes suas nutriat, & non aliam intra Monasteria mittere nutriendi causa præsumat, nisi quæ in ipso loco firmiter in Dei servitio perseverare voluerit, vel secundum instituta sanctorum Patrum, seu Canonicam auctoritatem.* Hæc extrema verba capienda sunt de Regula beati Benedicti pro Monachis & Monialibus, *secundum instituta Sanctorum Patrum:* vel de Regula Canonicorum ex Canonibus decepta pro Canonicis fœminis, *seu Canonicam auctoritatem.* Ergo nec in Sanctimonialium nec in Canonicarum Monasteriis suscipi, ali, instituique poterant puellæ, nisi ipsæ suo, vel parentes earum nomine pollicerentur, perseveraturas in sacra Religiosaque Congregatione.

Et ne ad solas hoc quispiam trahat puellas, de pueris adolescentioribus statim ibidem similiter statuitur, etsi non intercluda-tur

(1) L. 1. c. 177. 178. (2) Conc. Tribur. c. 24. (3) Can. 2. 4. (4) Ann. 804. cap. 6.

tur illis adhuc aditus, nisi in puellarum Monasteria (1): *Omnino prohibemus, ut nullus masculum filium, aut nepotem, vel parentem suum, in Monasterio puellarum ad nutriendum commendare præsumas, nec quisquam ullum suscipere audeat.* Hic obiter adverte *parentis* vocem detortam jam tum fuisse ad proximos & cognatos quosque designandos.

Nec minus dilucidum id est in Concilio Aquisgranensi anni 816. (2) ubi post Canonicarum Regulam subjunguntur præceptiones complures ad institutionem puellarum in Monasteriis informandarum. Decerptæ sunt pleræque omnes ex Hieronymi Epistola luculentissima ad Lætam de institutione filiæ, quæ cum infantula esset, jam cælesti Agno se sponsam professa erat. Ita litteræ sacræ, psalmodia, vigiliæ, jejunia tanquam terrenis Angelis summæ eis, solæque erant deliciæ.

VII. Etsi facili conjectura quod de puellis dictum est ad pueros trahatur, ut ne inter Monachos alantur, nisi Monasticum amplexuri propositum: libet tamen apertissimam promere Capitularium auctoritatem (3): *Ut nullus plebejus, sive Clericus secularis in Monasterio ad habitandum recipiatur, nisi voluerit fieri Monachus.* Ex Hincmari exemplo aliud suppetit argumentum. Narrat enim ipsemet contritum se fuisse in Abbatia sancti Dionysii a primæva infantia, sed cum habitu Canonicorum, ut qui jam se tum ei Regulæ devovisset. (4): *Qui in Monasterio ubi ab ipsis rudimentis infantiæ sub Canonico habitu educatus, &c.* In Chronico Centulensi, seu sancti Richarii, refertur, in illa florentissima Abbatia ali solitos Comitum, Ducum, Regumque liberos: ut nobilissimæ quæque Gallicani Imperii gentes aliquos e suis illi adgregatos esse venditarent: *In hoc Cænobio Duces, Comites, filii Ducum, filii Comitum, filii etiam Regum educabantur; omnis sublimior dignitas quaquaversum per Regnum Francorum posita in sancti Richarii Monasterio in se parentem habere gaudebat.* Porro narratum ibidem jam fuerat inter ejus Cœnobii Abbates numeratos fuisse Principes quosdam stirpis Regiæ, & ipsos Regum patruos. Quin ipsi Abbates Comites iidem & Præfecti regionum erant; in quo stimuli & incitamenti plus satis erat ad pelliciendas Nobilium cupiditates.

VIII. Ceterum quæ huc congesta sunt de educatione puellarum puerorumque jam inde ab infantia in Monasteriis, & de legibus Canonicis Civilibusque, ut ne ibi educarentur, nisi qui præ se ferrent in religioso proposito se perseveraturos: illa eo collimant omnia, ut invictius constent, quæ de ætate dicta sunt ad professionem Monasticam necessaria. Si enim non admitterentur in Monasteria, nisi quæ Monasticæ se vitæ offerrent, admitterentur autem rudes adhuc infantulæ, ea ergo ætas idonea habebatur professioni Religiosæ. Ea ex Hincmari verbis his paucissimis egregie confirmabuntur (5): *Nivinus diffamatus de quadam Sanctimoniali, ab infantia in Monasterio Deo dicata, & a Sacerdote velata, &c.* Cum dicitur *Deo dicata ab infantia*, prima hæc est professio puellæ duodecennis: *A Sacerdote velata*, altera hæc est professio anno ætatis vigesimoquinto.

CAPUT LV. *P. 4. l. 1. c. 61.*

De ætate necessaria ad professionem Religiosam post annum Christi millesimum.

I. Jure Decretalium profiteri possunt Religionem pueri quidem post annum quartumdecimum, puellæ post duodecimum.

II. Plures Monachorum Congregationes protrahebant professionis tempus.

III. A Pontificibus & Pontificiis Legatis præscripta est ætas aliquanto maturior ad Monasteria durioris disciplinæ.

IV. Quod fiebat imitatione Gregorii Magni.

V. Particulares hæ Constitutiones nihil obstrepebant Concilio Tridentino, annum sextum

(1) Ibid. c. 10. (2) L. 1. c. 22. (3) Addit. 2. c. 42. (4) T. 2. p. 304. Spicil. t. 9. p. 501.
(5) T. 2. p. 540.

tum supra decimum præscribenti professionibus. De ætate suscipiendi habitus & professionis tacitæ post Tridentinum.

VI. De novitiis ejus anni, quo reformatum est Kalendarium.

VII. Statuta Comitiorum Aurelianensium & Blesensium in Gallia.

VIII. Discrepantia ætatis necessariæ ad professionem religiosam, & ad sollemnem consecrationem.

IX. Ætas Abbatissarum, & Priorissarum.

I. INdubitatissimum est jure novissimo post annum Christi millesimum, ætatem annorum duodecim Monialibus, quatuordecim Monachis & necessariam & idoneam fuisse, ut earum religiosa professio convalesceret. Porro annos illos non incœptos, sed expletos esse necesse erat. Definiit jam nobis Alexander III (1) eum, qui habitum induerat Monasticum *ante consummationem decimi quarti anni*, abjicere eum potuisse, & ad nuptias convolare. Ad Episcopum quoque Bellovacensem idem rescripsit, validam canonicamque esse professionem, si fieret vel confirmaretur post annum decimum quartum: *Seu decimum quartum annum compleverit, cum Religionem intravit; seu post decimum quartum annum Professionem a se prius factam ratam habuerit.* Quoad puellas non præfinit Clemens III. nisi annos discretionis & ætatem nubilem. Sed ejus capitis Rubrica disertis verbis annum duodecimum. Bonifacius VIII. voce activa non donat Sanctimoniales nisi anno ætatis duodecimo: *Nisi duodecimum annum peregerit, & professa fuerit tacite vel expresse* (2). Eamdem ætatem desiderat Hibernorum Canonum Collectio (3): *Sanctimoniales, quamlibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis suæ duodecimum non velentur.* Constitutiones Carthusianorum jam laudavimus capite superiori super ætate Monialium hujus Ordinis. *Non profiteantur ante finitum duodecimum annum, quo finito, si per annum continuum probatæ fuerint, pro professis habeantur juxta dispositionem juris communis.* Petrus de Honestis Regulæ suæ capite nono Canonicos Regulares anno demum decimo quarto profiteri jubet.

II. At Charthusiani Tyrones & Novitios non admittebant nisi annorum viginti, impares rati laboribus sui cœtus, & indefessæ pœnitendi curæ juniores omnes (4): *Pueros sive adolescentulos non recipimus, sed viros, qui juxta præceptum Domini per manum Moysis, viginti ad minus annorum, ad sacra possint bella procedere.* Potuisse tamen Capitulum Generale & Priorem Carthusiæ remittere aliquid de eo rigore valde suspicor.

Prohibuit Hugo VI. Cluniacensis Abbas ne qua in Cœnobio Marciniacensi profiteri posset nisi annos viginti egressa: *Si non ultra, tamen omnino vel usque ad vigesimum annum jam pervenerit.* Jam diximus hoc Cœnobium viduis destinatum fuisse.

Idem statutum edidit Petrus Cluniacensis Abbas Ordini suo Cluniacensi; saltem ejus apologiam texuit, ubi non dissimulat excidium Regularis Claustralisque disciplinæ non ex alio fonte manasse, quam ex eorum præpropera & immatura ætate, qui ad Novitiatum & ad Professionem essent admissi (5): *Statutum est, ut nullus etiam ex concessione futurus Monachus Regularibus usque ad viginti annos vestibus induatur. Causa instituti hujus fuit, immatura nimisque celer infantium susceptio, qui antequam aliquid rationabilis intelligentiæ habere possent, sacræ Religionis vestibus induebantur, & admixti aliis puerilibus ineptiis omnes perturbabant.* Ab Hugone, qui septimus decimus fuit Cluniacensium Abbas, novo robore auctum est illud statutum; exceptis tamen puerulis Cantoribus, quibus alii non sufficiebantur, nisi post immutationem vocis: *Nullus Regularibus vestibus infra viginti annos induatur, exceptis illis tantum de schola apud Cluniacum, sine quibus servitium Dei fieri non consuevit. Quibus tamen nisi post immutationem vocis alii non succedant* (6). Confir-

(1) Append. Concil. Later III. par. 21. c. 1. & part. 50. c. 10. (2) Decret. Gregor. l. 3. Tit. 31. c. 8. 11. 12. Sextus l. 1. Tit. 6. c. 43. (3) Spicil. t. 9. pag. 42. (4) Statu. Anti. part. 2. c. 23. Compilat. c. 8. (5) Bib. Clun. pag. 194. 1364 1459. (6) Ibidem p. 1459.

firmata est hæc Constitutio ejusque exceptio a Gregorio IX. Bulla anni 1233. Sed anni leguntur alibi quindecim pro viginti, unde merito suspicaremur adulteratum Bullæ textum, nisi eadem annorum quindecim ætas confirmaretur in Bulla Nicolai IV. novum vigorem addentis statutis Cluniacensibus, anno 1289. Itaque mitigatio illa fuit Ordini invecta (1).

III. Legatus in Angliam Cardinalis Otho anno 1238. Londini Capitulum generale congregavit omnium Abbatum Ordinis sancti Benedicti, multaque publicavit statuta, atque illud in primis, ut aditus jam non panderetur amplius ad professionem, nisi anno ætatis vigesimo, ad Novitiatum autem undevigesimo; & post unius anni Novitiatum aut profiterentur, aut egrederentur Claustro: *Nullus ante vigesimum annum completum ad Professionem, & undevigesimum ad probationem in Monasterium de cetero admittatur* (2) Concilium Parisiense anni 1212. (3) quemquam in Monasteria admitti vetuerat, nisi annum attigisset duodevigesimum. Idem statutum fuit in Concilio Oxfordiensi anni 1222. (4) Innocentius III. vetuit, ne Monachi sanctæ Trinitatis Novitios admitterent, *antequam annum videantur vigesimum complevisse*.

Vetabant Constitutiones Cistercienses (5), ne in Monasteriis vel in Obedientiis alerentur & instituerentur pueri, nisi Monachi, vel Novitii: *Nullus puerorum doceatur litteras intra Monasterium, vel in locis Monasterii nisi sit Monachus vel receptus in probatione Novitius, quibus tempore lectionis discere liceat*. Novitius ergo prohibetur admitti ante annos quindecim impletos: *Et notandum quia nullum nisi post quintum decimum ætatis suæ annum in probatione ponere licet.* Capitulum Generale anni 1196. prohibuit Novitios suscipi ante annos duodeviginti: exceptis tamen Regnis Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, & circumjacentium Provinciarum, ubi anno quintodecimo admittuntur Novitii, quod eam prætergressis ætatem vix unquam in mentem veniat conversionis ad pietatem & ad Monasticas professiones: *In quibus locis adulti raro veniunt ad conversionem, quibus indulgetur, ut a quindecim annis & supra ad conversionem venientes licite recipiant*. Constitutiones anni 1134. (6) eundem quintum decimum annum præfixerant probationi: *Et notandum, quia nullum nisi post quindecim ætatis suæ annos in probatione nobis ponere licet*.

Martinus V. in Bulla Reformationis Franciscanorum anno 1439. vetuit ad tyrocinium annuum quenquam admitti ante quatuordecim annos, nec nisi post expletam probationem annuam professionem edi (7): *Nullus recipiatur ad Ordinem, nisi annum quartum decimum compleverit, etiamsi oblatus fuerit a parentibus, nisi, pro scandalo evitando, foret filius militis, ut superioris dignitatis*. His ita constitutis, non injuria ambigeret quis, an Alexander Alensis satis circumspecte dixerit anno demum ætatis decimo octavo incipere omnes teneri lege Ecclesiastica jejunandi, quod eam ætatem Ecclesia definierit Monasticis professionibus, ut validæ sint (8): *Tempus aptum jejunio est tempus XVIII. annorum: hoc est enim tempus ordinatum ab Ecclesia ad intrandum Religionem; quod præveniri non potest secundum Ecclesiasticam institutionem*.

Pius V. anno 1570. Servitarum seu Servorum B. Mariæ novam disciplinæ formam refingens statuit, ut ne Novitii adsciscerentur, nisi anno decimo-octavo; profiterentur, autem annuo Novitiatu expleto (9): *Novitii etiam oblati ante duodevigesimum ætatis suæ annum completum non recipiantur, neque ante undevigesimum completum ad Professionem admittantur*.

IV. Observatum est illud a Fagnano, posteriores has Congregationes anterioris disciplinæ ad Gregorii Magni supra relatum de Insularibus Monasteriis Decretum sese accommodasse. Ideo enim Capuccinos nec Clericos ad Novitiatum admisisse, nisi completo anno septimo supra decimum, Conversos autem post decimum nonum: & hos autem & illos post impletam proba-

(1) Bullar. Tom. 1. p. 87. 150. (2) Matth. Par. Ann. 1238. (3) Conc. Par. part. 2. c. 1. (4) Concil. Oxford. Can. 24. (5) Ann. Cist. T. 1. p. 281. (6) Monastic. Cist. p. 269. 346. 337. (7) Bullar. t. 1. p. 249. (8) Tom. 4. c. 28. art. 2. §. 2. (9) Bull. T. 2. p. 232.

bationem annuam tunc demum professos esse. Pius V. in Bulla, *Illa nos*, Conventualibus Franciscanis prohibet, ne Novitios ad professionem vocent, nisi anno ætatis undevigesimo expleto, Conversos autem vigesimo quinto. Denique Clemens VIII. vetuit Conversos ad Novitiatum suscipi, nisi post annos ætatis viginti: unde nec profiteri possunt nisi vigesimo primo (1).

V. Declaravit sacra Congregatio Concilii Tridentini, particularibus his Constitutionibus Ordinum Monasticorum nihil officere Tridentini Concilii Decreta, quæ ante annum decimum-sextum vetant ratam esse professionem. Prompta, & perfacilis ratio est, quod Concilium prohibeat tantum ætatem illam anteveniri, neminem autem cogat eo saltem anno profiteri, neminem prohibeat protrahere tempus professionis. Cum Regulares moleste ferrent Bullam Pii V. quæ in annum XVIII. prolatabat susceptionem Novitiorum, censuit sacra Congregatio temperamenti aliquid adhiberi debere (2).

Quæ hactenus præstructa sunt omnia, ea mire confirmant approbantque temperamentum illud Concilii Tridentini (3), quo in usum revocatum est antiquissimum sancti Basilii institutum, ut cassæ irritæque essent Professiones omnes ante expletum sextum decimum ætatis annum. De sola Professione ibi agitur. Nam in Tridentino nihil prorsus definitur de ætate, & tempore suscipiendi habitus Monastici, etiam quoad Montales, de quibus alicubi subobscure loquitur. Sed eo loco perpenso, & excusso Concilio toto (4), Congregatio sacra Cardinalium declaravit, posse pueros puellasque Monasticam induere vestem, qua volent ætate, nec hinc Concilii Decretis quidquam offici. Id vero de expressa Professione intelligi decet.

Nam Professio tacita, quæ nequaquam a Concilio abolita est, & quæ fit gestato per annum integrum Monastico habitu, Professis, & Novitiis communi, post annum decimum sextum expletum: hæc, inquam Professio fieri non potest, nisi post expletum annum ætatis decimum septimum, ut a sacra Congregatione determinatum est. Inde est, quod quibus in Monasteriis non fit professio expressa nisi adultiori ætate, ne tacita quidem fieri possit, nisi unius anni interlapso curriculo post tempus expressæ (5). Denique Professio tacita, quæ fit suscepta veste propria Professorum, post Tridentinum Concilium fieri potest post impletum annum ætatis decimum sextum (6).

Addam & illud quod a Congregatione Concilii anno 1580. pronuntiatum fuit, si virgo annorum duodecim matrimonio elocata religionem profiteri vellet, sponsum ejus cogendum, ut toto quadriennio eam sustineret, donec professionem emisisset. Eam rationem in Concilio Tridentino Granatensis Archiepiscopus premebat, si Cardinali Palavicino fidem adjiciamus (7), ne differretur professio ad annos duodeviginti, ut contendebant non pauci. Tum enim sexennium totum suspendenda fuissent sponsi vota. Pragensis Archiepiscopus alia pugnabat ratione, quod qui Monastica initiantur Religione juniores, & pestilentia vitiorum seculi nedum afflati, illis felicius cederent omnia in religiosi stadii decursu. His aliisque ejusmodi rationibus adducti sunt Tridentini Patres, ut mediam illam insisterent viam (8).

VI. Cum vero Gregorius XIII. in recudenda nova Kalendarii Romani forma decem amputasset dies anno 1582. quod annus probationis totidem mancus fuisset diebus, hinc complurimæ Professiones irritæ declaratæ sunt: ut strictissime Tridentino Concilio mos geretur, quod annuum absolute desideret Novitiatum.

VII. Ubi se Henricus VIII. Angliæ Rex detestando flagitio Caput esse promulgavit Ecclesiæ Anglicanæ, Monasteria & reformare, & visitare adgressus est. Functus est munere, ut par erat eo fungi Ecclesiæ, & pietatis adversarium infensissimum (9). Ejecit omnes Claustris, qui necdum

(1) Fagn. in L. 3. Decr. par. 2. p. 4. 56. (2) Fagn. ibid. (3) Seff. 25. cap. 15. (4) Seff. 25. n. 17. (5) Fagn. in L. 3. Decr. par. 2. c. 2. § 4. (6) Barbosa de Offic. Episc. part. 3. allegat. 101. (7) Hist. Conc. Trid. l. 24. c. 6. (8) Fagn. in L.3. Decr. par. 2. p. 32 (9) Spond. an. 1535. n. 16.

dum viginti quatuor annorum ætatem attigerant, reliquis discedendi copiam fecit. Mera illa fuit obreptio, cum Gallorum Rex Christianissimus, & verissime Catholicus Articulo xix. Edicti Aurelianensis, adolescentes prohibuit profiteri ante annum ætatis vigesimum quintum; adolescentulas autem annos viginti: addito si eum annum occuparent, & maturius profiterentur, fore ut postea, & hæreditatem cernere, & testari possent, in gratiam quorum vellent proximorum, non Monasterii, *non obstante professione, jurisque rigore, vel consuetudine contraria*.

Adverte hic autem, 1. nihildum tunc a Tridentinis Patribus (1) ea quidem de re constitutum fuisse, cum Aurelianense Edictum prodiit. 2. Hoc Edicto non rescindi professiones ante eam ætatem editas. Quinimmo validas agnosci, & declarari tantum, Professos Professasve hujusmodi posse adhuc adire hæreditates, & testari, ne parentes tutoresque urgeant adolescentulos ad temere, & inconsiderate profitendum. 3. Si jubet Edictum, ut hæredes scribi possint hi Professi, eo integrum restituitur Jus Civile, Canonicumque, per quod non licet exhæredari Christum, exhæredatis iis, qui se illi dicaverunt. 4. Non ita proclive est illam alteram Edicti partem tueri, qua vetantur Professi quidquam legare Monasteriis suis, sed cognatis tantum. 5. Denique hoc Aurelianensis Edicti statutum (2) revocatum abrogatumque postea prorsus fuit Edicto Blesensi, quo promulgata sunt de ætate Professionis Monasticæ Decreta ipsissima, quæ sunt Tridentinæ Synodi. Plus utique momenti fuit in Blesensi, quam in Aurelianensi Edicto, quod publicatum fuerat nomine Regis impuberis, pestilentissima hæreticorum factione circumventi, a qua non magnopere abhorrere tum Cancellarium plerique suspicabantur.

VIII. Enixi quidem nonnulli sunt, hunc articulum Aurelianensis Edicti purgare, & obumbrare auctoritate Concilii Canonisque Carthaginensis, quo vetabantur velari virgines ante annum xxv. At ii sane non satis intellexerant, qui ejus Canonis sensus esset, & quod discrimen ætatis duplicis, quæ duplici responderet Professioni. Ætas annorum duodecim idonea semper fuit in Ecclesia Latina ad religiosam professionem, ad Concilium usque Tridentinum, cui ætas placuit annorum sexdecim completorum. At longe diversa semper habita est ætas consecrationis Virginum, quæ sollemnior erat virginitatis professio. Petrus Damiani hanc non nescivit viginti quinque annorum necessitatem ad Virginum consecrationem (3) *Ipsas Virgines, quas nisi in præcipuis festivitatibus, & post viginti quinque annos ætatis consecrari minime licet*. Quo tamen ipso in Opusculo agnoscit ab illis retractari non posse votum, quod earum parentes nuncupassent de iis Religioni implicandis, quamdiu impuberes sunt: nec recantari posse ab iis votum simplex virginitatis, quod ipsæ emisissent. Protuli supra Carthusiensium Constitutiones, quæ anno duodecimo fieri posse Virginum sui Ordinis professiones declarabant, ad consecrationes autem earum annos xxv. requirebant.

Pontificale Romanum ponens fieri professionem vel anno duodecimo jure Decretalium, vel decimo sexto post Tridentinum, edicit, ut Episcopus virgines consecraturus hinc ordiatur (4), *An annum vigesimum quintum compleverint?* Idem Pontificale agens de Benedictione Abbatissarum, discrimen interponit inter eas, quæ ante simpliciter professæ Sanctimoniales fuerant, & eas, quæ jam velatæ jam consecratæ ab Episcopo, supra reliquas Moniales assurrexerant (5): *Si prius dum erat Monialis, non fuit velata, Pontifex surgit, & benedicit velum, &c. Si vero Abbatissa prius velata fuit, omittuntur prædicta*.

IX. Beatus Antoninus cum discriminasset diligentissime velum ætatemque tum consecrationis Virginum, tum Professionis Religiosæ: *Primum est velum professionis, quod datur fœminis duodecimo anno completo, & hoc velum portant in Religionibus omnes professæ. Secundum est velum consecrationis, quod datur anno vigesimo quinto*

(1) Ann. 1560. (2) Artic. 28. (3) Tom. 8. Opusc. 16. c. 5. 6.7. (4) T. de Benedict. & Consecr. Virg. (5) Tit. de benedict. Abbatissæ.

ro ætatis, &c. additoque jam exolevisse consuetudinem exspectandi anni vigesimi quinti, quamvis ita jus præciperet: *Consuetudo habet, ut etiam ante tempus dictæ ætatis fiat:* accedit postea ad velum Ordinationis, quo Diaconissæ ordinandæ tegebantur, quibus & contrectandum porrigebat Episcopus Breviarium Horarum Canonicarum, ut potestatem illis conferret incipiendarum Horarum Canonicarum, & recitandæ homiliæ (1): *Confertur et aliqua benedictio, ex qua accipit officium inchoandi Horas in Choro, & legere Homiliam, quod alias non licet. Unde & ab Episcopo datur ei Breviarium ad tangendum, ubi sunt Homiliæ de Evangelio in Matutinis.* Denique addit Antoninus exolevisse jam consuetudinem exspectandæ ætatis annorum quadraginta ad ordinandas Diaconissas, & viginti quinque ad consecrandas virgines: *Et hoc adhuc servatur, & fit post consecrationem earum in eodem officio Missæ; sed non consuevit dari aliquod velum in hoc, sed nec etiam illa ætas, ut sit quadragenaria, exspectatur; sed in communi consuetudine est, ut eum consecratur, quæ consecratio, seu velatio etiam fit ante vigesimum quintum annum communiter, post consecrationem ordinantur.* Accedit denique sanctissimus Archiepiscopus ad Abbatissas, quas ait suo jam ævo, non exspectata sexaginta annorum ætate, anno trigesimo impleto benedici.

Cum residuus jam nusquam fere sit usus consecrationis Virginum, una superest Abbatissarum benedictio, quæ adumbratam ejus aliquàm nobis repræsentet imaginem. Velum reapse benedicit Episcopus, quo mox caput obnubunt, & sponso nubunt, & consecrantur Virgines. Ita consecratio Virginum implicatur quodammodo benedictioni Abbatissarum. Hinc ex Canonicis Regulis provectior quoque debet esse ætas Abbatissarum, & Priorissarum, quam Sanctimonialium. Bonifacius VIII. triginta non amplius annos præscripserat (2): *Nec in Abbatissam aut Priorissam, ubi per Priorissam Monasterium gubernatur, de cetero eligatur aliqua, nisi trigesimum annum compleverit.* Concilium Tridentinum (3) convenienter antiquis Canonibus quadraginta desiderat. *Abbatissa, & Priorissa, & quocunque alio nomine Præfecta, vel Præposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta.* Urgente gravi necessitate anno trigesimo eligi permittitur. Concilia Mediolanense, & Turonense anni 1583. id Decretum innovavere. Anni porro illi quadraginta expleti sint necesse est, ut verba ipsa sonant: *Non minor quadraginta annis* (4).

De Impuberibus utriusque sexus, quos propria voluntas, vel paterna devotio Monasteriis dicabat.

CAPUT LVI. *P. 2. L. 1. c. 45.*

De pueris, quos parentes Monasticæ vitæ consecrabant necdum puberes, necdum sui conscios per priora octo secula.

I. Concilia Hispaniæ resilire non sinunt a proposito Monastico adultos, quos parvulos mater paterque Monasticæ vitæ dicavit.

II. Quibus rationum momentis eo adducti sint Episcopi?

III. IV. V. Perinde habebat de iis, quos parentes Clericatui mancipabant.

VI. VII. Idem usus in Gallia, & Italia pervogatissimus.

VIII. IX. Ei mori patrocinabantur beati Benedicti Regula, Regulæque aliæ.

X. In Anglia non aliter res se habebat.

XI. In Oriente ex adverso Basilius, & Ecclesia Græca consensum puerorum necessario accedere debere senserunt.

XII. Idem sensit Augustinus.

XIII. Et Leo Papa I. Itaque antiquior Latina Ecclesia Græcæ consentiebat prioribus quidem seculis.

XIV. Medio ævo accomodavit se Conciliis Toletanis.

XV.

(5) Summ. par. 3. Tit. 2. n. 2. (1) In Sexto L. 1. Tit. 6. c. 43. (2) Sess. 25. c. 7. par. 3. c. 4. Can. 17. 4. (3) Fagn. L. 1. Decret. par. 2. p. 48.

XV. XVI. Seculo tandem duodecimo iterum Græca consentire cœpit, & priori se suæ reddidit sententiæ, & consuetudini.

XVII. Quæ rationes hinc, & inde militent, contrariasque approbent variis temporibus, & locis consuetudines.

XVIII. Itemque diversas ætates professionis Religiosæ.

XIX. Cautiones necessaria, ne quid hinc exculpatur, quod præsentis sæculi moribus officiat.

I. QUos parens alteruter ab utero recentes, quandoque necdum natos Monasticis dicaverat institutis, fuere Ecclesiæ, fuere secula, ubi resilire non possent, cum postea adolevissent, nec secularis se in vitæ fluctus demergere. Expressissimum est in eam rem Concilium X. Toletanum (1), quo edicitur, ut si alterutrius sexus liberos parens alteruter vitæ Monasticæ devoverit, & si semel tonsuram, vestemque gestarint Monasticam, quacunque id demum ætate contigerit, ne amplius eam possint abiicere, coganturque in tam laudabili instituto vitæ cursum exigere: *Ideoque si in qualibet minori ætate vel Religionis tonsuram, vel Religioni debitam vestem in utroque sexu filiis unus, aut ambo parentes dederint, certe aut nolentibus, aut nescientibus sese susceptam, non mox visam in filiis abdicaverint, sed vel coram se, vel tota Ecclesia palamque in conventu eosdem filios talia habere promiserint, ad secularem reverti habitum ipsis filiis quandoque non licebit; sed convicti, quod tonsuram, vel religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum, habitumque revocentur, & sub strenua districtione hujusmodi observantiæ inservire cogantur.* Itaque sive præcepissent parentes ipsi liberos devovere Deo, sive parvulos adhuc religiosa velle indui passi essent, nec prohibuissent; pro ea, quam Moyses in sacris Litteris faciebat potestate: necessario deinceps in proposito sanctitatis perseverare pueri hi adigebantur. Certe hoc in Concilio ista parentum potestas anno natorum decimo arctatur: eum enim ætatis annum prætervecti, jam sui compotes erunt parvuli, nec nisi sua ipsorum propria voluntate Deo poterunt, vitæque Monasticæ devoveri.

II. Exemplo parvulorum, qui baptismo initiantur, pugnaverant ante Hispani Episcopi. Tinguntur enim parvuli, non assentientes, ac ne conscii quidem plerumque quibus interim constringuntur vinculis servandæ non Monasticæ, sed Christianæ Religionis, beatis quidem illis, sed arctissimis, & non levia onera ingerentibus, denique a quibus deinceps discedere nunquam liceat. Eo rursus exemplo utebantur Episcopi Toletanæ Synodi VIII. ut aliquid solatii, & levamenti adferrent iis, qui ineluctabili necessitate aliqua coacti fuerunt sacros Ordines subire, a quibus absolvi deinceps nunquam possent, nec a Clericalis vitæ jugo, dum vita suppeteret (2): *Id sibi rationabiliter dari noverint in objectu, quod sacrosancti baptismatis inappretiabile donum est semper, & sæpe non solum nolentibus, verum etiam, quod majus est, nescientibus impertitur, sed hoc a nullo penitus profanari permittitur, &c. Si majores impune non deserunt, quod parvuli vel nesciendo, vel nolendo percipiunt, quanto magis non convenit violare, quod pro mortis aut pœnarum evadenda pernicie, occulta Dei dispensatione dignoscitur obvenisse?* Paria utique erant hujus exempli momenta in pueros eos, quos voluntas parentum, & Christianæ primo Religioni, & postea Monasticæ implicaverat disciplinæ. Est quippe Christianæ etiam Religionis, perinde ut Monasticæ jugum vehementer grave, nisi illud suave faciat caritas, & cælestis gratia, qua perinde allevatur utrumque, & demulcetur. Continentiæ quidem perpetuæ compedes nemini injicit baptismus, omnibus injicit Monasticum propositum. At quot, quantique opibus, & nobilitate florentissimi, irruentibus olim populorum turbis, & manum injicientibus Episcopis, ad Episcopatum, ad Presbyteratum rapiebantur, inviti ordinabantur, & repugnantes, & frangebantur tandem, ut vellent reliquum vitæ cursum continentiæ, sacerdotiique muneri dicare? Eo quoque exemplo deliniebat Au-

(1) Can. 6. (2) Can. 7.

gui nos illos, qui conjugati cum essent, cogebantur tamen longe maximam vitæ partem cælibes vivere, vel propter ægritudines conjugum juges, vel inevitabili absentia, vel variis, & improvisis eventis. Non spoliat quidem nos baptismus terrenis possessionibus. At quis nescit, legitima auctoritate munitos fuisse parentes, ut eas liberis vel decurtarent, aut accumularent, aut temperarent ad eum modum, qui pietati, & saluti eorum esset consentaneus? Denique si Lege Romana parenti fas erat natos vendere, nec semel vendere: eccur non potuerit Christiana lex parentes ea armare potestate, qua valeant liberos ejus servituti mancipare, cujus Reges ipsi servi sunt, & cui servire vere regnare est?

III. Hæc, ut reor, considerabant Toletani IV. Concilii Patres, cum definiebant peræque irrevocabile esse professionem Monasticam, sive propria devotione quis, sive paterna voluntate irretitus ea esset (1): *Monachum aut paterna devotio, aut propria professio facit. Quidquid horum fuerit, alligatum tenebit. Proinde his ad mundum reverti intercludimus, & omnem ad seculum interdicimus regressum.* Et alio rursus Canone (2): *Non aliter & hi, qui detonsi a parentibus fuerint, aut sponte sua amissis parentibus se ipsos Religioni devoverunt, & postea habitum secularem sumpserunt, hi a Sacerdote comprehensi, ad cultum Religionis acta prius pœnitentia revocentur.*

IV. Consentaneum porro in primis est his de Monastica professione decretis præluxisse ea, quæ de Clericali in eundem prorsus modum statuerant. Jam diu enim ante Concilii Toletani II. statuta firmatum fuerat, ut si impuberes pueri Clero a parentibus dicarentur, Clericatum abdicare ipsi quidem nunquam possent, sed anno ætatis decimo octavo eis optio daretur eligendi vel conjugii, quo fieret, ut totum vitæ stadium decurrerent in inferiorum Ordinum functionibus: vel cælibatus, quo via ipsis complanaretur ad sacros Ordines, ad summas quasque Dignitates (3): *De his, quos voluntas parentum a primis infantiæ annis Clericatus officio mancipavit, statuimus observandum, ut mox cum detonsi, vel Lectorum ministeria contraditi fuerint, in domo Ecclesiæ sub Episcopali præsentia a Præposito sibi debeant erudiri.*

V. Posset non injuria in mentem venire, Hispaniensem Ecclesiam minus semper propitiam, quandoque & subinfestam fuisse videri hominum libertati. Ideo enim & Concilio Toletano XII. sancitum est, ut si quos repentina vis morbi privasset sensu, & potestate petendæ pœnitentiæ, iis interim tonsura, & vestis pœnitentium collata fuisset, recuperata post corporis, & mentis integritate, certissime astringerentur subeundis omnibus pœnitentiæ canonicæ laboribus (4): *Unde sicut baptismum quod nescientibus parvulis sine ulla contentione, in fide tantum proximorum accipitur; ita & pœnitentiæ donum, quod nescientibus illabitur, absque ulla repugnantia inviolabiliter hi, qui illud exceperint, observabunt, &c. Tonsura venerabile signum, habitumque Religionis, &c.* Denique annua suspensione mulctat ea Synodus Episcopos, qui pœnitentiam non parentibus inflixerint: & nihilo tamen minus eos, quibus vel sic inflicta fuerit, cogit inexorabili quadam necessitate functionibus ejus, & macerationibus omnibus subjici.

VI. Ergo in Galliam traducenda disputatio, quæ patria ipsa libertatis est. Concilium Aurelianense V. (5) Toletanis Legibus, Synodisque se accommodans, confitetur puellas Religiosæ professioni illigari vel propria, vel parentum voluntate: *Quæcunque puella seu propria voluntate Monasterium expetunt, seu a parentibus offeruntur.* Nec minus aperte. Concilium Matisconense I. declarat, quam necessario in Monasteriis perseverent puellæ, quæ vel sua sponte, vel parentum voluntate iis tenera ætate oblatæ fuerint (6): *Si quæ puella voluntarie, aut parentibus suis rogantibus, Religionem professa, vel benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium aut illecebras seculi transgredi præsumpserit, usque ad exitum cum ipso, qui se hujusmodi consortio miscuerit, communione privetur.* Cum

(1) Can. 49. (2) Can. 55. (3) Can. 1. (4) Can. 2. (5) Can. 19. (6) Can. 12.

Cum Sanctimonialis Agnes nomine Caustro exiliisset semel, iterumque resilire tentaret, idem decretum ibidem innovatum est (1): *De puellis, quae se divinis cultibus aut parentum, aut sua voluntate dicaverunt*. Apertissima sunt haec argumenta, nec minus tamen dilucida sunt, quae Gregorius Papa II. rescripsit ad Bonifacii Archiepiscopi Moguntini interrogationes ad Gallicanae, & Germanicae Ecclesiae temperandam disciplinam (2): *Addidisti, quod si pater, vel mater filium, vel filiam intra septa Monasterii in infantiae annis sub regulari tradiderint disciplina, utrum liceat eis postquam pubertatis impleverint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc omnino devitamus, quia nefas est, ut oblatis a parentibus Deo filiis voluptatis frana laxentur.*

VII. Usitatissimam eam fuisse in Galliis consuetudinem auctor est Gregorius Turonensis, ut infantulos suos Monasteriis parentes offerrent, immaculatas corpore, & mente hostias Deo offerendas (3): *Mulier quaedam filium suum unicum ad hoc Monasterium adducens, Abbati tradidit erudiendum, videlicet ut factus Clericus sanctis manciparetur officiis, &c.* Paullo post vocatur *parvulus*, *infantulus*. Et alibi (4): *Puerulus unus ex familia Ecclesiae, &c. Puerum humiliatis capillis Monasterio cessimus.*

VIII. Nec necesse est nos diutius Italiae immorari, cum Gregorius II. Papa difficultatem diluerit omnem. Addam unum modo ex Regula B. Benedicti caput, ubi mos, ritusque describitur, quo offerebatur Monasterio a parentibus filiolus, Deoque devovebatur. Ut in baptismo enim, ita & hic petebant parentes, quod petere infantes necdum poterant, mappaque Altaris manuum pueruli involvebant, quasi jam hinc auspicarentur ejus ad aras immolationem (5): *Si quis forte de Nobilibus filium Deo suum offert in Monasterio, si ipse puer minori aetate, parentes ejus faciant petitionem, quam supra diximus. Et cum oblatione ipsam petitionem, & manum pueri involvant in palla Altaris, & sic eum offerant.* Subjiciuntur monita, quae parentibus inculcabantur, ne quid usquam pueris his clam largirentur, quo abduci, & alienari possent a sanctissimo proposito, & terrenis rursum innecti cupiditatibus. At ne verbum quidem unum facit B. Benedictus, quid facto opus esset, si rationis ac libertatis lucem nacti aliquando adolescentes, Claustris egredi, & seculi se vanissimis oblectamentis immergere cuperent. Silet de eo Regula, quod hi tunc sanctioris propositi desertores nihil prorsus a ceteris Apostatis differrent, de quibus alibi Regula.

IX. Benedicti autem Regulae ceterae omnes adprime consentiunt. Regula Isidori, ut legitur in Concordia Regularum, & apud Gratianum, ita se habet: *Quicunque a parentibus propriis in Monasterio fuerit delegatus, noverit se ibi perpetuo permansurum. Nam Anna Samuel puerum suum, & ablactatum Deo pietate, qua voverat, obtulit, qui in Monasterio Templi, quo a matre fuerat functus permansit, & ubi constitutus est, deservivit.* Regula Magistri ulterius provehitur. Satius enim & conducibilius existimat, ut parentes offerant ipsimet filios suos, quam si filii semetipsi offerrent: *Votum filii convertentis exquiratur a parentibus, ut ab ipsis potius videantur devoveri vel offerri, qui eum genuerunt.* Sed sacramenti sanctissimis vinculis constringuntur parentes, ut ne quid usquam daturos se polliceantur his liberis suis, ut tanto certius illi in proposito perseverare compellantur: *Ita ut jurejurando per sacrosancta Evangelia promittatis, ei ulterius de vestra substantia patrimonii nihil habere, ut firmiter jam perseverans in Domino, sciens se de seculo nihil sperare, cum se a vobis & ab eo viderit alienum, solummodo superna desideret.*

X. In Anglia Rex Osuvi, ut caelesti muniretur praesidio adversus infestissimum sibi Merciorum Regem, perpetuae virginitati dicavit filiolam uno non amplius anno natam, votique reus post reportatam insignem victoriam, stetit promissis, puellamque Monasterio inclusit, ubi diutissime di-

sci-

(1) Can. 19. (2) Gregor. II. Epist. 9. alias 24. (3) De Gloria Martyr. l. 1. c. 76. (4) De Gloria Confess. c. 22. (5) Can. 59.

sciscula, disciplinis mox iisdem ceteras diu imbuit Moniales, donec anno ætatis sexagesimo in immortalis Sponsi sinu obdormivit (1): *Vovit, si victor existeret, filiam suam Domino sacra virginitate dicandam offerre, simulque duodecim possessiones prædiorum ad construenda Monasteria donare, &c. Pro collata victoria gratias referens, dedit filiam suam Elfledam, quæ vixdum unius anni ætatem impleverat, perpetua ei virginitate consecrandam, &c. Intravit filia Deo dicanda Monasterium, &c.*

XI. Ambigi tamen utcunque posset, an æque in Anglià, ut in aliis Provinciis, de quibus hactenus, adigerentur hi adolescentuli ad religiosissimam votorum observantiam, quibus non sua, sed parentum voluntas eos devinxisset. Dubitandi ratio non levis petitur ex ultimo Capite Capitularium Theodori Archiepiscopi Cantuariensis, qui videri potest humanitate Orientalium condulcasse quodammodo austeritatem Latinorum, ad quos ex Oriente profectus, & apud quos summas dignitates consecutus erat: *Basilius judicavit pueris licentiam nubere, sexdecim annos, si abstinere non potuerint, quamvis Monachi fuissent* (2). Sane cum Basilius professiones affixerit anno ætatis sexto, vel septimo supra decimum, nequaquam irrevocabiles censuit eas, quæ ante illam ætatem fierent. Sed quorsum conjecturæ? Cum diserte Basilius in Regulis prolixius disputatis suscipi quidem jubeat utriusque sexus infantes in diversis Monasterii ædibus, alique, & institui ab infantia, sive eos parentes Monasticæ vitæ offerant: sed vetet eos ceteris permisceri jam professis, vel ipsosmet ad professionem admitti, ante hanc annorum sexdecim maturiorem ætatem, qua suo jam ipsi se judicio, consilioque agant, regantque (3): *Quo sane tempore admittenda est virginitatis professio, tanquam firma jam, & ejusmodi, quæ a propria consilio, judicioque proficiscatur, ratione jam probe adulta*. Si vero post diutinum hoc tyrocinium, sua illos non urgeat voluntas ad ineundam Evangelicæ perfectionis viam, permitti sibi, dimittique jubentur: *Qui vero vita cum virginitatis professione suscipere nolit, is tanquam, qui res Domini accurare sollicite non possit, ipsis iisdem testibus adhibitis dimittitur*. Testes adhibet Basilius eos ipsos cum dimittuntur adolescentuli, qui affuerant, cum admitterentur a parentibus oblati: *Qui sub parentibus sunt, eos ab ipsis ad nos adductos, multis adhibitis testibus recipiamus*. In Regulis autem brevioribus vult quidem sanctus Pater, ut suscipiantur pueruli, quos parentes offerent; sed ea lege, ut non ante legitima, & rata habeatur eorum professio, quam ad eam venerint ætatem, quam leges conjugiis præscribebant: *Firma tamen tunc erit professio virginitatis, ex quo adulta jam ætas esse cœperit, & ea, quæ solet nuptiis apta deputari*.

XII. Ad hanc sane Ecclesiæ Græcæ disciplinam revocavit sese tandem Latina prorsus Ecclesia, ut infra docebimus, vel ut aptius loquar, ipsa se sibi reddidit. Nam antiquissimus hic fuerat usus Latinorum, ut testatum facit Augustinus, pueris permittendæ optionis, ut sua se sponte agerent, adpellerentque animum vel ad seculi, vel ad Cleri, vel ad Cœnobiorum vitam amplectendam: cum ea mirabili varietate Deus gratiæ suæ dona alia aliis largiatur (4): *Quid mirum si Pater communem filium nolebat hujus vitæ sustentaculis a matre nudari, ignorans quid grandiuscula ætate sectaturus esset, Monachine professionem, an Ecclesiasticum ministerium, an conjugalis necessitatis vinculum. Quamvis enim ad meliora excitandi, & erudiendi sint filii Sanctorum unusquisque tamen donum habet a Deo, alius sic, alius autem sic*.

Ex hoc si fari licet tam miro, unanimique consensu ejus, qui Græcorum Augustinus, ejus, qui & Latinorum Basilius, non immerito dici potest, facile intelligitur, prioribus illis seculis, eam doctrinam, eam ubique consuetudinem obtinuisse, ut sua cuique libertas permitteretur, permitteretur & ipsi Spiritui sancto, de quo Paulus: *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*: ut non parentum, sed suo maxime nutu vitæ institu-

(1) Beda l. 3. c. 24. (2) Spicileg. t. 9. p. 62. (3) Regulæ fusius disputat. inter. 15. (4) Ep. 199.

tutum, quod magis adlubesceret, adolescentuli complecterentur. De Asella quidem memorat Hieronymus, vix egressam annum decimum Deo consecratam fuisse. At non ait eam, vel invitam, vel inconsultam, vel alieno magis, quam suo impulsu dicatam cælesti virginum sponso fuisse: *Adhuc infantiæ involuta pannis, & vix annum decimum ætatis excedens, honore futuræ beatitudinis consecrata est*. Illa ipsa decem annorum ætas, vel jam nubilis, vel nubili finitima erat. Agit alibi idem Hieronymus in Epistolis ad Lætam, ad Marcellam, ad Gaudentium, aliasque de puellulis, quæ in Monasteriis educabantur ab ipsis cunabulis in spem religiosæ professionis: sed nusquam ait prohibitas se seculari reddere vitæ, si adultiores ita cuperent. Similiter interpretandus est Theodoretus in Historia Religiosa (1), ubi de seipso testatum facit implevisse se parentum piam voluntatem, qui eum necdum in lucem editum justitiæ Soli Christo, & Patri luminum devoverant. Nulla ibi necessitatis, nulla coactionis umbra.

XIII. His adde Leonis Papæ decretum tam dilucidum, tam peremptorium, ut jam dubitandi locus non superfit ullus, quin prioribus illis seculis Latina Ecclesia Græcæ omnino consentiret, & integrum cuique faceret etiam adolescentulorum, vel servare simpliciter mandata, & ita in vitam ingredi sempiternam, vel Evangelicorum Consiliorum observatione eminentiores quasdam jam hinc excitare sibi sedes in cælesti Regno: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, &c.* Huic Evangelicæ regulæ attemperavit Leo hæc sua Decreta (2): *Propositum Monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato, &c. Puellæ, quæ non coactæ Parentum imperio, sed spontaneo judicio virginitatis propositum, atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur.* Hæc Leo ad Rusticum Narbonensem Episcopum. Verisimillimum est hos Galliæ mores fuisse seculo quinto, cum germanum esse sensum Gallicanorum Canonum supra laudatorum, ubi professio Monialium tum revocari non posse pronuntiabatur, ubi plures annos in Monasteriis versatæ fuerant. Cum enim tenera admodum ætate in Cœnobia admitterentur, nonnisi post annos aliquot ibi propria libertate consumptos professæ habebantur, & quidem libera ac spontanea professione immaturæ ætatis decursu toto imputando parentum magis, quam ipsarum pietati.

XIV. Tam infesta Decreto Leonis Papæ consuetudo in reliquum Occidentem irrepere, & propagari non potuit, nisi ex Conciliis Toletanis, adeo ut & in ipsa Ecclesiæ Romanæ decreta irrepserit usque ad duodecimum seculum. Gregorius II. supra impuberibus omnibus, qui a Parentibus oblati fuissent, facultatem abstulit resiliendi. Alexander III. (3) pari constantia definit, immutabilem esse professionem, sive a parentibus oblati parvuli, sive post annum decimum quartum professi sint: *Si a parentibus fuerit oblatus, seu decimum quartum annum compleverit, cum religionem intravit, eum ad eandem, vel aliam redire compellas*. In Decreto, quod mox sequitur, Clemens III. eandem confirmat observantiam, desinente seculo duodecimo. Profert enim Canonem, de quo supra, Concilii Toletani IV. & cum sibi objectasset Decretum Leonis Papæ paullo supra relatum, contendit trahi illud debere ad puellas nubiles, quæ jam in parentum potestate non sunt, quod earum tunc & ratio, & libertas ejusmodi jam sit, & facem præferre eis possit, & gressus gerere (4): *Nec obloquitur quod de sancti Leonis Papæ constitutione per contrarium sensum assumitur, ut puellæ, quæ coactæ Parentum imperio virginitatis habitum susceperunt, ipsum possint sine prævaricatione deserere. Cum de ea possit intelligi, quæ in ætate nubili nostitur constituta. Tunc enim quia liberum arbitrium habet in electione propositi, parentum sequi non cogitur voluntatem.*

XV. Fato suo functus est Clemens III. anno Christi 1191. In Petri sedem ei successit Cœlestinus III. & octo plus minus an-

(1) Cap. 13. & Ep. 81. (2) Ep. 92. c. 11. 13. (3) Extrav. De Regularibus, C. Significatum. (4) Ibidem. C. Cum virum. Antiqu. Coll. 2. l. 3. Tit. 18. c. 3.

annis Pontificatum obtinuit. Veri ergo simile non est, Cœlestinum III. consuetudini tot jam seculis insolitæ, & a præcessore vehementer approbatæ derogatum voluisse. Et ejus tamen Capite ibidem (1) proximo depromitur Decretum prorsus contrarium, cui & accommodatus est postea hodiernus usus, quo rescinduntur professiones minorum omnes, seu vis allata fuerit, seu ab alterutro parente oblati fuerint; præter mediæ quidem ætatis consuetudinem, sed convenienter omnino priorum Ecclesiæ seculorum moribus. En ipsa Decreti verba (2): *Intimamus, quod si dictus puer ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinere noluerit Monachalem, si ad hoc ipsum induci nequiverit, non est compellendus. Quia tunc liberum erit sibi eum dimittere, & bona paterna, quæ ipsi recta successione proveniant, postulare*. Probabile enim primis est auctorem hujus Decreti Pontificem ea persuasione occupatum fuisse, puerum, de quo agebatur, decem saltem, vel forsan etiam quatuordecim annos natum fuisse, cum illum parens Monastico obligavit instituto: atque adeo juxta mediæ etiam ætatis leges, moresque potuisse illum paternæ in eo quidem refragari voluntati. Ita suadet contextus ipse totius Epistolæ Pontificiæ in Antiquas Collectiones relatus: & idem rursus conjici potest ex eo, quod decem post hebdomadibus a Patre & a Monasterio discesserit, & debitæ sibi successionis cœperit jura repetere.

XVI. Huic tamen Decreto innixus est usus posterior, mediæ ætatis consuetudine obliterata illa quidem, sed redintegrata priorum quinque seculorum, & antiquissimorum Patrum disciplina, Pontificumque. Eo non minuta, sed ad sapientiæ, & mediocritatis regulas temperata est patria potestas, & restituta primæva dignitas adolescentium rationi, libertatique nativæ, cui pene ante exortum suum fræna prius injiciebantur, & vincula. Non unum id exemplum est rei miræ, & verissimæ tamen: novas & meliusculas quandoque consuetudines superstrui decretis truncatis, & in alienos quodammodo sensus detortis (3).

XVII. Porro si consuetudinum adversa fronte pugnantium, nunc huic, nunc illi suffragari visi sumus in disputationis totius hujus contextu, non ea tamen fuit sententiæ, non judicii inconstantia: sicuti nec Ecclesia nisi per summum nefas insimulari potest, non sibi constare, cum aliis, aliisque temporibus & locis consuetudines approbat, & sectatur capitaliter adversas. Sempiterna ipsa Dei sapientia in Scripturis suis præcepta non semel alia aliis mutavit; & ita auctoritatem conciliavit Ecclesiæ suæ vel in Conciliis generalibus, vel in moribus receptissimis, nova identidem Edicta promulgandi, & novis remediis vel novos vel inveteratos morbos curandi. Non semper juvenes ratione & consilio suo utuntur consentanee ad æternæ Legis præscripta, cui servire ea demum vera libertas est: ideo vel ipsis aliquando compendiosissimum fuit, ut paterno magis judicio, imperioque regerentur, quam suo; & ad eum cumulum boni coarctarentur, quo vix unquam ipsi aspirassent. Ea potestate non semper tam pie usi sunt parentes, quam videri voluerunt: avaritiæ persæpe incitamento magis, quam religionis impulsu filios devoverunt: æquum itaque tunc fuit ea illos spoliari facultate, quæ tardius & ægre forsan illis concessa fuerat. 2. Non necessitas quandoque magis, quam felicitas cogit ad bonum, aut certe felix necessitas. Quod enim primo cogi, & vi expugnari videtur bonum, assuetudine dulcescit: suave fit quod amarum erat: non potest non & vehementissime postea, & libentissime amari beata illa necessitas. Hoc ex fonte manabat mediæ ætatis disciplina. Sunt porro ex adverso alii, quorum animus coactione exasperatur magis magisque: & quos necessitas non ad virtutem trahit, sed allicit ad simulationem. Hinc justæ extiterunt causæ prioribus posterioribusque Ecclesiæ seculis, ut rationi, & libertati juvenum exorienti primum, mox adolescenti assurgerent, indulgerent, & magnopere caverent, ne quid illi crearent molestiæ, ne naturæ, & Deo repugnare viderentur. 3. Prioribus seculis videbatur quidem vinculis illigandos esse parvulos, nisi in-

(1) Ibid. c. 5. (2) C. Cum simus. Extrav. De Regularibus. (3) Mallier. De sacris elect. p. 365.

intelligentes quid fieret, & assentientes. Eo ergo tempore ne veniebat quidem in mentem eorum, quibus diversa etiam insederat sententia, pueros omnium inscios, aut minus libentes implicari Monasticis institutionibus. Aliquanto post tempore consultius merito visum est, tanto melius, quanto maturius subjici homines suavissimo Christi per baptismum jugo. Itaque tum cœptum est tingi vulgo parvulos ab utero recentes, vel non multo post. Non multo etiam post cœpit a quibusdam, parvulis nescientibus quidem, nedum assentientibus, alia imponi sarcina, paullo gravior illa quidem Monasticæ professionis, sed quæ & ipsa tum assuetudine, ut solet, allevaretur, tum caritate, quæ pondus ipsamet est, quo anima non deorsum deprimitur, sed sursum extollitur, & ad cælum rapitur. Denique interjici postea visum est debere discrimen ingens inter jugum tam necessario ferendum, quam necessaria salus est: & jugum tam lubentibus conducibile, quam illibentibus mortiferum, simulatoribusque, nequaquam autem omnibus necessarium. Hinc usuvenit, ut baptismus semper parvulis impartiretur, Monastica vero professio servaretur volentibus. 4. Præsto fuit Isaac, ut divinæ libaret se voluntati, cujus interpres unus, & executor parens. Samuel maternæ obsecutus est voluntati, quæ ipsum ante exortum suum Templo mancipaverat. Moyses impuberum vota rata jussit esse, si a parentibus confirmarentur. His in exemplis satis est præsidii ad mediæ ætatis Canones, moresque vindicandos & a suspicionibus, & a calumniis. Sed non satis, ut necessitatis vinculum aliquod hinc cudatur, quo mores iidem semper obtineant.

XVIII. Ad hanc eandem trutinam expendendæ sunt mutationes supra enucleatæ, circa ætatem professionum Monasticarum. Viduas & Diaconissas non admittebat Paulus nisi annorum sexaginta. Seculo quinto senescente admissæ sunt annorum quadraginta. Concilia Carthaginensia velum consecrationis contulere anno vigesimo quinto. Placuit Diaconissas aboleri, & Abbatissas eorum loco successisse insinuabat Gregorius Magnus, cum earum ad annum sexagesimum ordinationem differebat, quæ ad quadragesimum postea revocata est a Conciliis. Virgines sacras ad professionem susceperat Basilius anno ætatis decimo sexto, Trullana, & Toletana Synodi anno decimo eas admisere: denique Concilii Tridentini Patres ad Basilii temperatissimum Decretum universam Ecclesiam perpulere. Hæ vicissitudines non a levitate, non ab inconstantia profectæ sunt ea, quæ omnibus hominibus, immo & Imperiis omnibus innata est: sed ab inexcogitabili Dei sapientia, & caritate, quæ ita se, Ecclesiamque suam inflexit ad cujusque seculi necessitates, & ad cujusque proclivitates gentis: ut ex semper in Ecclesia maxime semper vigerent leges, quæ hominum saluti, & utilitati essent accommodatissimæ.

XIX. Ne ex his vero, quæ hoc capite disputata sunt, aliquid sibi patrocinii sperent affulgere posse inhumani illi parentes, si qui nunc Monasteriis filios quandoque intrudunt invitos. Accommodabant se olim parentes moribus Ecclesiæ; ergo & nunc Ecclesiæ moribus serviendum est, & tanto impensius iis serviendum est, quanto ii nunc & primigeniæ Christi Ecclesiæ, & naturali æquitati magis consentiunt. Cum duriorem illam disciplinam approbabat in Conciliis suis Ecclesia, Spiritus sancti suavitas utique aliqua existimanda est infudisse se filiis, ut illibentes parentibus *compellentibus intrare* obsequerentur. Nulla huiusmodi spes residua est cum Ecclesia ipsa ab eodem Spiritu sancto impulsa vim illam jam ut importunam detestetur. Si id sibi quisque sumat, ut non seculi sui legibus, moribusque vivat, sed quibus volet priscorum seculorum, actum est de pace publica. Ne ea quidem, quæ Deus olim ipse sub priori Lege præceperat, innovari fas est, postquam legitima auctoritate antiquata sunt. An impune, quisquis volet, reducet Canones antiquos, recentiorum Conciliorum statutis obductos? Denique in minores tantum & impuberes ea potestate abutebantur tum parentes: nihil istiusmodi unquam tentarunt in eos, qui pubertatem essent assecuti. Cum ergo nunc ne valide quidem possit quisquam profiteri Religionem, nisi pubertatem prætergressus: nihil verendum nobis est, ne parentes priscis illis Canonibus, & exemplis quasi jure suo abutantur.

CA-

CAPUT LVII. *P.3.l.1.c.42.*

De impuberibus pueris, quos Parentes Religiosæ vitæ dicabant sub Imperio Caroli Magni.

I. Jam inde a tempore Caroli Magni coeptum est minus probari, si pueruli illibentes Religioso proposito illigarentur.

II. Quo loco res fuerint sub Ludovico Pio.

III. Quæ horum puerorum tunc institutio.

IV. Sub Carolo Calvo rursus antiqui mores invaluere, ut offerentur Cœnobiis pueruli, & perseverare cogerentur.

V. Novis argumentis evincitur, revixisse priscam inclementiam cogendi pueros in Clero, vel in Claustro, cui addicti fuerant, ut consenescerent.

I. COEpta est mitigari sub Carolo Magno inhumanitas quædam prior, qua parentes Clero, vel Cœnobiis filiolos obtrudebant, etiam renitentes, etiam adempta spe & facultate resiliendi. Concilium Moguntinum anni 813. eos, qui in antecessum his compedibus innexi fuerant, absolvere non potuit: at cavit in posterum, ne his nexibus adamantinis obligarentur pueri, nisi ætate a Canonibus præfixa, & impetrato ipsorum assensu (1): *De Clericis vero hoc statuimus, ut hi, qui hactenus inventi sunt sive in Canonico, sive in Monachico ordine, tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sunt, ut ita permaneant: & deinceps cavendum, ut nullus tondeatur sine legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum licentia domini sui.* Ad Clericos æque atque ad Monachos hoc statutum se porrigit. Id enim sonant hæc verba: *sive in Canonico, sive in Monachico ordine.* Itaque jam cogi non poterant in Clero, vel in Claustro perseverare, si eos vel non assentientes, vel ante annos discretionis parentes in ea vincula conjecissent.

Clementiæ Caroli Magni imputandum utique videtur hoc durioris disciplinæ delinimentum. Paucis enim ante hoc Concilium annis Breviculum ille scripserat graviorum quarundam rerum, de quibus cum Episcopis & Abbatibus serio sibi consultandum proposuerat (2) *Brevis Capitulorum, quibus fideles nostros Episcopos & Abbates alloqui volumus, & commonere.* In iis erat & hoc caput, de quo hic agimus, & permagni intererat Episcopos & Abbates consuli, vel interrogari, quo tandem consilio, aut fructu tantopere studerent amplificando ultra modum suorum vel Clericorum numero, vel Monachorum: ex quo fiebat, ut inconsideratissime pueruli in Clerum, & Monasteria intruderentur complurimi (3): *In quo Canonum, vel in cujus sancti Patris Regula constitutum sit, ut inventus quislibet aut Clericus, aut Monachus fiat? Aut ubi Christus præcepisset, vel quis Apostolus prædicasset, ut de nolentibus, & invitis, & vilibus personis congregatio fieret in Ecclesia, vel Canonicorum, vel Monachorum?* Ut quomodocumque Imperatoris voto satisfieret, Concilium Cabilonense anno 813. (4) pœnis subjecit Canonicis Episcopos & Abbates, qui cuniculis & arte grassarentur, ut suas in Congregationes allicerent eos, quorum magis inhiabant pecuniis, quam animarum saluti: *Quoslibet homines illectos circumveniendo totonderunt.* Nil vetat in his & parvulos intelligi.

II. Fateri tamen cogimur, Capitulare Ludovici Pii (5) videri professionem puerorum puellarumque a voluntate parentum religare: *Ne pueri sine voluntate parentum confecrentur, vel puellæ velentur, modis omnibus inhibitum est.* Sed reponi potest ibi supponi liberum consensum parvulorum, ætate ea, qua sint rationis compotes, & si quamvis vel tum dum minores sunt, voluntas parentum dominetur.

Aut certe dicendus erit Pius Imperator hoc Edicto parentibus non concedere, nisi facultatem offerendi liberos vel Clericali, vel Monasticæ professioni, nequaquam adempta pueris potestate vel abrumpendi hæc vin-

(1) Ann. 813. Can. 23. (2) Ann. 811. (3) Cap. 10. (4) Ann. 813. cap. 7. (5) Ann. 816. cap. 20.

vincula, vel illis se strictius implicandi, cum suo se plene agent indicio, arbitrioque. Quae interpretatio eo verior, certiorque videri potest, quo consonantior est statuto Comitiorum generalium Abbatum universi regni, quae proximo post anno celebrata sunt apud Aquisgranum, scilicet anno 817. (1). Accipe statutum, quo adseritur quidem parentibus jus ac potestas offerendi liberos Monasteriis, cum aliqua patrimonii portione, at ea addita cautione, ut id firmaret puer, cum idoneam attigisset aetatem: *Ut puerum pater, aut mater tempore oblationis offerant altari, & petitionem pro eo coram laicis testibus faciant, quam tempore intelligibili ipse puer confirmet.*

III. Non constabat omnino, quam se in partem inclinatura esset puerorum voluntas, sed interim tamen plerisque Regulae institutionibus, macerationibus subjiciebantur. Carne interdicebantur, nisi labaret valetudo (2): *Ut infantes oblati carnem nonnisi causa infirmitatis manducent.* Quo rursum corroboratur, quod supra fuse probatum est, non alii solitos in Monasteriis, nisi parvulos professioni Religiosae destinatos (3): *Ut schola in Monasterio non habeatur, nisi eorum, qui oblati sunt.*

IV. Unum ex liberis suis Carolus Calvus ad aras obtulerat, Carolomannum nomine, Cleri functionibus mancipandum. Per gradus omnes ad Diaconatus verticem is evectus est: sed eas postea turbas excitavit & dissensiones in Regno, ut parum sinceram ejus ad Clerum vocationem jure multi ominati sint. Audi ut ejus ad Altare oblationem narret Hincmarus (4): *Carolomannus a patre sacro altari oblatus, religiosis divini servitii obsequiis mancipandus, ac in Clericum tonsus.* Stephanus VI. Pontifex Romanus Basilio Imperatori per Epistolas gratulatus est, quod unum e filiis Clericatui obtulisset: *Cum vero audiverimus, quod ex semine tuo filium ad sacerdotium dedicasses, magno hac de causa repleti sumus gaudio.* Verum hic Basilii filius, nomine Stephanus, Constantinopolitana Patriarchali Sede postea auctus, sanctimonia & innocentia vitae praecelluit, cum Carolomanni improbitas desperatissima eo tandem patrem impulerit, ut oculos ei juberet exsculpi. Hinc non injuria forsan suspicaberis, tantum ortum esse discriminis, quod Carolomanno vis allata fuerat. Ita enim Annales Metenses (5): *Carolomannus cum esset puerulus, jussu patris attonsus Clericus effectus est. Deinde procedenti tempore ad Diaconatus officium, quamvis invitus, atque coactus, in praesentia genitoris ordinatus est, &c.*

Jam ergo minime mirum est priscam revixisse consuetudinem, cogendorum ad perseverantiam parvulorum sive in Coenobio, sive in Clero, cui oblati fuerant a parentibus. Si enim Reges, qui auspicati ipsi erant eam oblitterare consuetudinem, eam revehebant, retinebantque: eo exemplo credere par est ceteros omnes ad hoc ipsum pertractos fuisse.

V. Diximus jam strictim aliquid de Capitulari Ludovici Pii (6) anni 817. n. 2. ubi vetantur pueri semel detonsi, aut puellae semel velatae, tonsuram, velumque abdicare, nisi quando invitis parentibus minores id passi sunt: *Si quis puerum invitis parentibus totonderit, aut puellam velaverit, &c. Illi potestatem habeant capitis sui, ut in tali habitu permaneant, qualis eis complacuerit.* His adde Concilium Tullense (7) ad Saponarias anno 859. in quo Attoni Virodunensi Episcopo crimini datum est, quod olim a Monasterio desciviffet, cui oblatus primum fuerat: *Quod oblatione regulari, unde petitio ibidem est praesentata, in Monasterio sancti Germani Autissiodorensium extiterit, & contra regulas Ecclesiasticas inde discedens, minus provise, quam sacra auctoritas doceat, ad Ordinem Episcopalem pervenerit.* In his sane haeret aqua, nec video satis quis sit hinc exitus. Unde & fateri cogor, eam, quam restaurare conatus fuerat Carolus Magnus disciplinam, & vacillasse semper, & brevi corruisse. Manifeste profecto Vormaciense Concilium ex mediae hujus aetatis ingenio vetuit, ne dilabi amplius e Monasteriis sinerentur, quos il-

(1) Ann. 817. cap. 36. (2) Ibid. c. 37. (3) Ibid. c. 45. (4) T. 2. p. 353. (5) Du Chesne T. 3. p. 313. (6) Capitular. L. 4. 35. (7) Can. 7.

illis impuberes obtulisset parens alteruter: *Si pater, vel mater filium, filiamve intra septa Monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderint disciplina, non liceat eis postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari, &c. Non liceat eis susceptum habitum unquam deserere: sed convicti quod tonsuram, aut Religiosam vestem aliquando habuerint, in Religionis cultu, velint nolint, permanere cogantur.*

CAPUT LVIII. *P.4.l.1.c.63.*

De pueris, qui in Monasteriis offerebantur Deo, & ibi alebantur post annum Christi millesimum.

I. Utriusque sexus impuberes in Monasteriis alebantur, non modo ut ad sanctitatem instituerentur, sed etiam ut Monachi, vel Moniales fierent.

II. Obstrepebant plerumque hæc juvenum agmina quieti, & silentio claustrorum.

III. Hinc excludebantur, quibus non esset voluntas amplectendæ Religionis Monasticæ.

IV. Quare nunc fiat Novitiatus in veste Religiosa?

V. An post Concilium Tridentinum indui possint veste Monastica puellæ nondum duodennes ad parentum preces?

VI. Maxime si illæ renitantur.

VII. Varia statuta posteriorum Conciliorum circa puellas, quæ in Monasteriis aluntur.

VIII. Cisterciensium Constitutiones super ea re.

I. Quam certum est in Monasteriis semper fuisse scholas impuberum utriusque sexus, tam simile veri est in solam spem Monasticæ professionis hanc eis institutionem accuratam fuisse. Tria Lanfrancus facit genera religiosarum fœminarum in Monasteriis. Aliæ quippe Moniales erant professæ, aliæ ad Altaria parentibus oblatæ, aliæ denique, quæ probarentur, an satis in proposito constantes futuræ essent (1): *Quæ vero nec professæ, nec oblatæ sunt, ad præsens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius inquirantur.*

II. Erant & in Monachorum claustris catervæ puerorum litteris, & pietati incumbentium, sed pro ætatis ingenio petulantium plerumque & tumultuosorum, quorum adeo strepitu & intemperiis silentium, otiumque suum sacrum interturbari vehementer aliquando dolebant sanctissimi quique Monachi. Cum ad Montem Cassinum profectus esset Petrus Damiani, illud præ ceteris commendavit ejus Cœnobii decus, quod nulla ibi tumultuaretur schola adolescentium, sed aut senes sapientiæ canitie venerandos, aut viros caritatis, virtutumque omnium robore vitia secularia debellantes vidisset, nonnullos juniores, claustralis disciplinæ semper adversarios (2): *Hoc fateor mihi non mediocriter placuit, quod ibi scholas puerorum, qui sæpe rigorem sanctitatis enervant, non inveni: sed omnes, aut senes, cum quibus nobilis vir sedebat in portis Ecclesiæ, aut juvenili decore latantes, qui ut filii Prophetarum, &c. Vicere malignum, &c.*

III. In his adolescentulorum turbis erant fortasse, qui Monastico ab instituto adhorrerent. Hinc illæ adversus eos querelæ. Nec nos fugit Hildeberti Epistola, qua contestatur puellam, quæ Monasterio credita fuerat, ut pietate imbueretur, abduci inde ad nuptias potuisse (3): *Puellam de Monasterio Sanctimonialium abstractam, quam maturioris doctrinæ causa, sacris commixtam virginibus ad virum egredi Pater dictavit.* Sed neminem quoque fugere debet Synodus Bajocensis anni 1300. ubi præceptum est Monasteriis, ut (4) *pueri, & puellæ, qui ibidem solent nutriri & instrui; penitus expellantur.* Speciali Bulla approbavit Innocentius IV. anno 1253. Regulam Monialium sanctæ Claræ, qua edicitur, ut modesta induantur veste puellæ, quæ in earum Monasteriis educantur, attondeantur eis crines, suo denique tempore profitean-

(1) Ep. 32. (2) Baron. an. 1093. n. 4. (3) Ep. 41. (4) Cap. 32.

tantur, nec ullæ præterea admittantur (1): *Juvenculæ in Monasterio receptæ infra tempus ætatis legitimæ tondeantur in rotundum, & deposito habitu seculari, induantur panno religioso, sicut visum fuerit Abbatissæ. Cum vero ad ætatem legitimam venerint, indutæ juxta formam aliarum, faciant professionem suam. Nulla vobiscum residentiam faciat in Monasterio, nisi recepta fuerit juxta formam vestræ professionis.*

IV. Succurrit animo hinc pullulascere potuisse illam consuetudinem novam, dandæ noviriis ipsis vestis Monasticæ, cum ea donarentur oblati a parentibus pueri; donarentur eadem, aut valde similis puellæ quæcunque in Monasteriis alebantur. Cum enim exeundæ essent pretiosis & secularibus indumentis, inanem mundi pompam præ se ferentibus, non tantum ut profiterentur, sed etiam ad ponendum tyrocinium, utque in Monasterio versarentur: expeditius forsan compluribus visum est, simul & semel religiosam illis vestem concedere, aut non multum dissimilem.

Antiquarum Cluniaci consuetudinum Compilator, aliam suggerit ejusdem rei rationem (2). Advertit enim plurimas ibi simul fuisse Novitiorum classes. Confluebant eo enim Clerici, Laicique sine Monastica veste. Ventitabant & Monachi ex Prioratibus, & Obedientiis, ut Cluniaci profiterentur, seu ut novam professionem ederent Abbati Cluniacensi. Diximus supra peculiarem eam fuisse ejus loci consuetudinem, ut alibi suscepti, Cluniaci tamen professionem ederent. Placuit forsan ut Novitiorum omnium una esset forma communis, una vestis Monastica. Affirmat etiam idem Consarcinator statim Novitiorum veste amictos fuisse pueros, qui offerebantur.

V. Inquirunt Canonistæ (3), an post Tridentinum etiam fas sit, religiosa veste induere puellas ante annum ætatis duodecimum, quæ Monasteriis offeruntur Religiosæ professioni. Respondent autem posse, & ex ipsis Concilii verbis res in aperto est; ibi (4) enim jubetur Episcopus his explorare liberum earum consensum, quæ post annum ætatis duodecimum vestem induunt Monasticam, nempe ante habitus sacri susceptionem, & ante professionem: sed earum quæ vestem illam ante annum duodecimum indutæ sunt, semel tantum, nempe ante professionem. Frustra enim ante annum duodecimum earum consensus exploraretur. Id quoque Medina, qui ei Sessioni affuit, testatum facit Concilio placuisse; a quo propterea derogatum non est Decretali (5), *Cum virum. De Regularibus*: nec Decretis a Gratiano relatis, de potestate parentum ad offerendos Ordini Monastico puerulos.

Elicit & aliud Fagnanus ejusdem rei argumentum ex alio proximo Tridentini Capite (6): ubi intentatur excommunicationis jaculum iis, qui puellas & quascunque demum fœminas coegerint ingredi in claustra, & velle ibi Monastica indui, *præterquam in casibus a Jure expressis*. Atqui nec jure, nec usu recepto consentit, ut contrudantur mulieres in claustra ad eluenda ibi flagitia pœnitentiæ lacrimis & laboribus. Immo & a sacra Congregatione declaratum est, non posse Episcopum permittere mulieribus conjugatis in causa adulterii, vel in causis conjugii ipsius, ut in Monasteria secederent, cum excommunicatio & a Concilio & a Pontificibus in eas decernatur, quæ illuc ingrediuntur. Denique cum prohibuerit Concilium, ne permitteret Episcopus secularibus personis ingredi Monasteria, nisi ubi causæ sint necessariæ: declaratum est a sacra Congregatione, eas necessarias causas dici, quæ ad Monasterium, non ad personas seculares spectarent. Unus ergo superest casus, ubi jus permittat cogi ad religiosæ vestis susceptionem; nempe puellas ante duodecimum, pueros ante decimum quartum annum a parentibus vitæ Monasticæ consecratos. Addit denique Fagnanus (7) moris esse, ut licentia postuletur a Congregatione Episcoporum & Regularium, induendarum vestibus Monasticis puellarum ante annum duodecimum, idque ab ea & re multum librata, & raro concedi.

(1) Bulla 12. Innoc. IV. (2) Spicileg. T. 4. p. 215. 126. 175. (3) Fagnan. in L. 3. decret. par. 2. p. 51. (4) Sess. 25. c. 17. (5) 20. p. 1. c. 2. 4. &c. (6) Sess. 25. c. 18. (7) Fagnan. Ibid. & P. 135. Sess. 25. c. 5.

VI. Non paullo gravior ingruit difficultas, cum pueri reluctantur, respuuntque veste illa indui Monastica. Unde & tunc fere assentiuntur Canonistæ, non posse parentes vi agere, quantumvis impuberes, & rudes adhuc sint pueri. Iisdem tamen rationibus locus est, & expressa est Clementis III. Decretalis, *Cum virum*, *De Regularibus*, ubi ait de puellis solis nobilibus capi debere Decretum Leonis I. ubi pronuntiatur abjici posse vestem Monasticam a puellis, quæ ad eam induendam coactæ fuerant a parentibus, quod pleno tunc rationis lumine & voluntatis imperio puellæ utantur, nec teneantur se prorsus permittere parentum voluntati: *Nec obloquitur, quod Leonis Papæ constitutione per contrarium sensum sumitur, ut puellæ, quæ coactæ parentum imperio virginitatis habitum susceperunt, ipsum possint sine prævaricatione deserere, cum de ea recte possit intelligi quæ in ætate nubili 'noscitur constituta. Tunc enim quia liberum habet arbitrium, in electione propositi sequi parentum non cogitur voluntatem*.

VII. Ante vero, quam altius immergamus nos in Minorum causam, qui a Parentibus, vel Tutoribus dicabantur Monasteriis, congerenda hic sunt ea, quæ de parvulis in Monasterio alendis supersunt dicenda. Præcipiuntur Moniales in Concilio Carmeracensi anni 1565. sanctissimis institutis imbuere eas puellas, quarum ex assensu Episcoporum curam in se recipiunt, juxta placita Concilii Tridentini (1): *Quas de consensu Episcopi, aut Superioris visitatoris juxta Tridentini Concilii Decretum, educandas & formandas susceperint*. Concilium I. Mediolanense anni 1565. edixit, ut puellæ, quæ tunc in Monasteriis enutriebantur, elapso anno ejicerentur, nisi professionis Monasticæ adesset idonea indoles (2): *Post annum e Monasterio exire cogentur, nisi omnibus iis prædita, quæ ad suscipiendam Religionem requiruntur, Monachalem vestem sumere voluerint*. In posterum ne ullæ admitterentur, nisi licentia Episcopi scriptis consignata, vel Superioris Regularis, vel Metropolitani: a quibus id non concederetur, nisi iis, quarum educatio nulli prorsus posset commendari, & quæ nec decennio minores essent, nec ultra annos quindecim provectæ; denique quæ essent semel egressæ, ne regredi possent amplius, nisi ut Moniales fierent.

Ex his omnibus clare emicat Seminaria hæc ab origine fuisse, ubi juniores puellæ ad religiosam vitam præpararentur: a qua tamen lege primaria deflexum est non alio magis incitamento, quam christianæ sapientiæ & caritatis, ut defæcatissimæ pietatis semina in eas derivarentur, a quibus Christianus orbis nova & Christiana semper prole frequentandus erat. Ideo hæc Synodus, æque ut Turonensis (3) anni 1583. & Aquilejensis (4) anni 1596. vestium modestiam & totius supellectilis fœmineæ sobrietatem eandem illis propemodum, ac Monialibus indicunt.

VII. Constitutiones Cistercienses anni 1134. prohibebant in Monasteriis alendos admitti pueros, nisi Novitiatum inire vellent, & annos quindecim nati essent (5): *Nullus puerorum doceatur litteras intra Monasterium, vel in locis Monasterii, nisi sit Monachus, vel receptus in probatione Novitius, &c.*

CAPUT LIX. *P. 4. l. 1. c. 64.*

De pueris, quos parentes immaturos implicabant Monasticæ professioni ante annum duodecimum, vel decimumquartum.

I. Post Concilium Tridentinum in potestate adhuc parentum est liberos utriusque sexus offerre Monasteriis, & Monastico induere habitu ante annum duodecimum, vel decimum quartum.

II. Usque ad annum millesimum ducentesimum, non poterant parvuli a parentibus Deo oblati seculo se rursum immergere. Probationes ejus rei.

III. IV. Probationes aliæ ex Bernardo, & ex Pontificibus.

V. Cælestinus III. omnium primus primige-

(1) Tit. 18. c. 13. (2) Cap. 11. (3) Can. 17. (4) Can. 19. (5) Annales Cisterc. t. 1. p. 281.

geniam restituit parvulis libertatem, paterno non cedendi imperio, vel voto, nisi & ipsis adlubescat.

VI. Exempla varia hujus in Disciplina mutationis.

VII. Perstitit tamen mos parentum offerendi liberos, liberorum etiam ut plurimum obsequendi voluntati parentum, non tamen semper, non necessario.

VIII. Summatim de hujus disciplinæ vicissitudinibus.

I. Dictum est capite superiori de potestate parentum a Tridentino Concilio nihil debilitata, filios ante annum quartum decimum, filias ante duodecimum conjiciendi in Monasteria, & Religionis vestibus induendi. At ne verbo quidem attigi professionem ab eis eliciendam. Seposita est in hoc caput ea quæstio. Ubi aperiemus primo etiam post annum millesimum, & jure novo Decretalium fartam, tectamque servasse Parentes eam in liberos potestatem, de qua supra in liberos. Tum ad illud accedemus, quo ex fonte fluxerit maxime hæc mutatio morum, legumque sacrarum.

II. Petrus Damiani post laudatos Toletanos Canones, fixum illud, statumque esse pronuntiat, pueros a parentibus vitæ Monasticæ devotos, addictosque, jam non posse amplius in seculum divertere (1): *Isto ut qui a Parentibus offeruntur, ita permaneant; nam de tam perspicuis sanctorum Patrum dictis ambigere, quid est aliud, quam micatium astrorum globis oppositum, apertis oculis nihil videre?*

Lanfrancus (2) Epistola superius relata in eundem ordinem contulit puellas professas, & a parentibus oblatas: easque diligenter ab aliis discrevit, quæ tum probantur, tum semetipsæ probant. In ea vero coacervatione, quæ illi tribuitur Decretorum Ordinis sancti Benedicti, ritus exhibetur (3), quo pueri ad Altare offerebantur inter Missarum sollemnia, ad Offertorium, hostiam, & calicem infuso vino manibus gestantes, & manibus postea mappa Altaris circumvolutis: tum vero cogebantur parentes polliceri, nihil unquam rei, aut peculii esse daturos, *unde quod absit perire possint*. Denique ubi majores evaserant, sollemni more profitebantur.

Petrus de Honestis in Clericorum Regula, quam scripsit circa annum 1100. jubet suscipi parvulos a parentibus oblatos, tertio, aut quarto post ablactationem anno (4): *Post tres itaque, vel quatuor ablactationis annos, si sic parvus offertur, Clericus effectus, ab omnibus diligatur ut filius.* Post annum decimum-quartum puerorum consensus omnino necessarius habebatur, cum illos offerebant parentes: *Post annos vero quatuordecim non potest pater eum offerre, nisi filius voluerit.* Sed id ætatis puer potest non expectato patris assensu, Monachum se, aut Clericum profiteri: *Hujus enim ætatis hominibus, invitis quoque parentibus licitum est, habitum Religionis suscipere, quem elegerint.*

Anno Christi 1096. Canonici Regulares Capituli Cadurcensis cum Guasberto de Castro novo pepigere nescio quid, & convenit illis præ ceteris, ut filiorum ille unum aliquem offerret ante annum ejus ætatis decimum, quo Canonicus fieret Regularis (5): *Hoc tenore, & convenientia, ut det nobis filium unicum ex duobus, quos prius illi genuit uxor sua, ut fiat Canonicus Regularis in Ecclesia nostra, &c. Concessio vere pueri fiat usque ad expletionem decem annorum, &c.* Eodem Spicilegii Tomo plura ejusmodi occurrent exempla, oblatorum a parentibus Capitulo liberorum cum terris agrisque nonnullis, quæ eorum tanquam portio, & hæreditas esset.

Goffridus Vindocinensis Abbas Toletani IV. Concilii Canonem illum laudat: *Monachum aut paterna donatio, aut spontanea devotio facit; quidquid horum fuerit, alligatum tenebit:* tanquam qui vigeat adhuc, & in usu sit. Guibertus Abbas dolet Monasteriorum vicem, quorum collapsæ disciplinæ causa refundebatur in hos maxime oblatorum puerorum greges, qui nunquam postea pietatis eo fervore æstuarent, quo ii, qui seculi nequitia fatigati, in tutam se conjiciunt Monasteriorum stationem (6): *Ab*

(1) Part. 3. Opusc. 16. c. 5. (2) Epist. 32. (3) Cap. 17. (4) Can. 9. (5) Spicileg. 8. pag. 162. L. 3. Ep. 35. (6) De vita sua L. 1. c. 8.

Ab illis potissimum detinebantur Ecclesiæ, qui in eisdem parentum devotione contraditi, ab ineunte nutriebantur ætate.

Multa quoque Ordericus Vitalis coacervat ejusdem rei exempla. Militis ille meminit, qui Monasterio filium obtulit cum Ecclesia, quam dotalem cum uxore acceperat, filia fundatoris. Item ejus, qui anno ætatis nono oblatus est. Ejus quoque, qui anno quinto consecratus est Deo. Uterque eruditionis fama postea floruit. Ordericus ipse semet a parente narrat Monastico ordini oblatum fuisse anno ætatis undecimo, nec refragari ausum (1): *Paternis votis tenellus puer obviare non præsumpsi, &c. Undecimo ætatis meæ anno ad Monachatum susceptus sum, &c.*

III. Robertus ille, de quo tam multis agitur in beati Bernardi vita, Ordini Cluniacensi a parentibus oblatus fuerat, ac cum in paternis ædibus hospitaretur, vehementer postea urgere cœpit, ut in Cisterciensem potius admitteretur Ordinem, unde & Bernardus eum abduxit Claram vallem. Cistercii asperitas, & delinimenta Prioris alicujus Cluniacensium, Robertum rursus a Clara valle Cluniacum pertraxerunt, ubi & religionis veste indutus fuit; quin ne ullo angeretur scrupulo, Rescripto Romanæ Sedis recreatus roboratusque est. Et tamen ad eum Bernardus refertas eo igne spirituque, quo ipse ardebat, scripsit Epistolas, in quibus contendit. 1. Illum Cluniaco desponsum promissumque potius fuisse, quam donatum: alioqui non hospitaturum amplius fore in seculo (2); *Quanquam dubium non sit promissum illum fuisse, non donatum, &c. Alioquin oblatus Monasterio, quid quærebat in seculo?* 2. Quamvis oblatusque datusque Cluniaco fuisset a parentibus, oblationem donationemque, quam ipsemet sui fecerat ad Claram vallem majoris futuram momenti, quam quæ a parentibus facta fuisset Cluniaco (3): *Videant, & judicent, quid potius stare debuerit, an votum patris de filio, an filii de se ipso; præsertim cum filius majus aliquid voverit?* Videri posset Bernardus non plus addere momenti voluntati filii, quam parentis, sed voto filii de seipso, quam voto patris de filio: denique voto filii longe præcellentiori, quam qualicunque patris voto.

At vero quæ ibi mox consequuntur multo majoris ponderis sunt ad exsolvendos liberos inexorabili ea prius necessitate, quam voluntas Patrum liberis infligebat: *Videat & legislator noster Benedictus quid regulariue sit, utrum quod factum est de infantulo, nesciente ipso, an quod ipse per se postmodum prudens, & sciens fecit, cum jam ætatem haberet, ut pro se loqueretur. Quamquam dubium non sit, promissum illum fuisse, non donatum.* His verbis manifestum est, id contendisse Bernardum, quantumvis Robertus a parentibus Cluniaco oblatus, & donatus fuisset, pubertatem tamen postea adeptum, potuisse semetipsum Cistercio dedicare, itaque propria voluntate paternæ voluntati legitime intercedere.

Verum ea non erat, nisi voti in votum commutatio, & quidem in votum præstantioris cujusdam perfectionis: quo proinde continebatur ipsum parentis votum, & adeo non infirmabatur, ut magis convalesceret. Ad eum modum alio loco philosophabatur Bernardus ipse, cum verteretur quæstio de alio Monacho, sancti nimirum Bertini, qui ad Claram vallem se contulerat. Vide ut Abbatis sancti Bertini querelas diluat Bernardus (4): *Sed jam videndum est, quid habeat ponderis illud, quod dicitis, eum oblatum a parentibus. Videat prudentia vestra, quid habeat plus vigoris, & rationis, utrum illud, quod factum est de ipso per alium, ipso nesciente, an illud, quod sciens, & prudens de se ipse fecit. Non autem ipse, sed gratia Dei, quæ nolentem prævenit, ut velit, quæ volentem subsequitur, ne frustra velit. Ego autem dico, quod votum parentum integrum manet, & oblatio eorum non est exinanita, sed cumulata. Nam & idem offertur, quod prius oblatum est: & eidem offertur, cui prius oblatum est: & quod prius a solis parentibus oblatum fuerat, nunc offertur a filio?*

VI. Non ergo id tum controvertebatur, an

(1) Ann. 1059. Hist. *Norman.* p. 479. 480. 490. 524. Ann. 1065. (2) Epist. 1. (3) Ibid.
(4) Ep. 324. 325.

an minores a parentibus religiosæ vitæ dicati possent in seculum retro labi , ubi pubertatem attigissent, sed an possent jam puberes ad aliam quampiam Congregationem, eamque durioris disciplinæ tenacem se conferre . Affirmat vehementer Bernardus, & eo demum sensu tradit filiorum voluntatem patriæ voluntati præponderare. Et sane Clemens III. anno 1190. diserte pronuntiavit standum esse Concilio Toletano, nec claustrorum fores aperiendas pueris, quos minores parens alteruter instituto Monastico devovisset : *Monachum aut paterna devotio , aut propria professio facit . Quidquid horum fuerit alligatum tenebit, revertendi ad seculum aditu penitus interdicto*. Ea ergo erat superstite Bernardo juris Canonici constitutio , cui non poterat ille obluctari . Si Leo I. (1) concessit virginibus receptui canere , ubi vi facta in Monasteria a parentibus contrusæ sunt; respondet Clemens III. id de virginibus majoribus adultisque intelligi debere . Eadem fuerat & Gratiani responsio ad eandem ex Leone Papa (2) objectionem . *Non licet pueris a proposito discedere , quod paterna devotione in puerilibus annis susceperunt*. Idem significaverat Alexander III. (3) *Si a parentibus fuerit oblatus seu* xiv. *annum compleverit , cum religionem intravit , eum ad eandem vel ad aliam Religionem transire compellas*.

V. Dilucidum est ergo recepto in cælos Bernardo, jus antiquum in parte pristinum retinuisse vigorem , & id unum relaxatum fuisse, ut a Congregatione Monastica una ad aliam migrare fas esset. Cœlestinus III. qui Clementi III. successor datus est anno 1191. primus omnium rescripsit posse quem pater Monasticæ vitæ impuberem mancipaverat, puberem factum seculo se reddere, & Monasticas abjicere vestes (4); *Si dictus puer ad annos discretionis pervenerit, & habitum retinera noluerit Monachalem , sed ad hoc induci nequiverit , non est ullatenus compellendus ; quia tunc liberum sibi erit, eum dimittere , & bona paterna , quæ ipsi ex successione proveniant, postulare*.

Prima hæc Pontificum Decretalis puberes absolvit a jugo professionis Monasticæ, quod impuberibus inflixerant parentes. Decretum *Tua nos . De desponsatione impuberum :* quo tenentur filii conjugiis quæ sine ipsorum assensu parentes contraxerunt , dum essent impuberes , videri merito posse nobis adversari . Sed cum id Hormisdæ Papæ imputetur in prima Collectione Antonii Augustini , antiquatum non injuria dici potest . Nisi mavis eo obligari juvenes non necessitate , sed reverentia quadam paternæ auctoritatis . Innocentius III. Cœlestini III. vestigia premit , & aliquanto etiam disertius rem definit : *Cum cautum reperiatur in Canone, ut minoris ætatis filiis, qui oblati Monasterio fuerint , suscipientes habitum , vel Tonsuram , si a Prælatis suis anno* xv. *requisiti , se in assumpta Religionis proposita consenserint permansuros , pœnitendi licentia præcludatur ; alioquin eis non adimatur ad seculum redeundi facultas, ne coacta peastare Deo servitia videantur*.

VI. Explicanda jam exempla sunt aliqua ejus libertatis , quam Cœlestinus III. initiavit , ut possent minores ad tempus tantum cedere paternæ devotioni , & dominationi, postea autem se sibi reddere , ubi per ætatem sui juris esse cœpissent . Willelmus Montis Pessulani Dominus anno 1211. testamento condito aliquos ex filiis Monastico , alios Clericali Ordini addixit, & Canonicos jussit esse : his illisque agros adsignavit , & pecuniæ aliquantum , ut ne quid amplius paterna ex hæreditate ambirent (5) : *Guidonem filium meum volo esse Monachum Cluniacensem , & dimitto Ecclesiæ Cluniacensi centum libras , quibus dictus Guido sit contentus de bonis meis. Si ante Monachationem Guido decesserit, habeat dicta Ecclesia de istis centum libris tantum D. sol.* Sancitus olim Rex Arragoniæ Ramirum filium anno 1131. Abbatiæ sancti Pontii Tomeriarum cum amplissimis prædiis dicaverat : prolatis exemplis tum Abrahæ , qui Isaacum , tum Annæ , quæ Samuelem Deo obtulerat (6): *Ea devotione , & fide , qua obtulit Abraham*

(1) C. Cum virum . De Regular. (2) 20. q. 1. (3) C. Significatum . De Regular. (4) C. Cum simus . Ibid. (5) Spicil. t. 9. pag. 153. (6) Catel. Des Comtes de Toulose pag. 90.

ham filium suum Isaac Deo, Anna Samuel. Cum postea Regia stirps in Arragonia defecisset, Ramirum hunc a Pontifice Arragonii postulaverunt, exoraverunt, ut a claustro ad nuptias abductus, reges viduato regno daret, quod & feliciter processit (1). Scriptor ejus historiæ Hispanus observavit, habitam esse rationem ætatis, qua Monasticis votis obligatus fuerat (2): *Canonicis sanctionibus, quod pene infans, votorum damnatur esset*.

Refertur a Roderico Archiepiscopo Toletano Ferdinandus Castellæ Rex complures filiorum devovisse, illos Canonicorum, hos Monachorum Collegiis. In Gallia Ludovicus VIII. Rex testamento suo sanxit, ut liberorum suorum quintus, & qui deinceps nascerentur, adscriberentur Clero. Placuit beato Ludovico Galliarum Regi (3), idque testamento quoque decrevit, ut duo, quos in Orientali expeditione susceperat, liberi, in Monasteriis enutrirentur, alter apud Dominicanos, apud Franciscanos alter, ut ita suavissime illicerentur ad religiosum institutum: *Ut illis sacris institutis a litteris instruerentur, & ad amorem Religionis salubriter inducerentur. Desiderans toto corde, ut documentis salutaribus informati, Domino inspirante, loco, & tempore, ipsas Religiones intrarent*. Pia illa sunt tantum vota, & præfervida quidem, sed desideria tamen duntaxat. Carolus VI. Rex filiam quinquennem obtulit Monasterio Pixiacensi anno 1397. Repræsentata sunt puellæ Religionis vota, & instituta Regulæ: cumque illa se iis obsecuturam spopondisset, statim a Priorissa exuta est regiis vestibus, & Religiosis induta. Tum celebratis Mysteriis, ab Episcopo benedicta est. Aliquantis post annis, nempe anno 1405. Rex Pixiacum venit, & filiæ conjugium proposuit, in quod ipse hortatu Principum regii sanguinis sui consenserat. Puella, quæ necdum velum induerat Religionis respondit se irrevocabili voto fidem suam obligasse cælesti Sponso, cum primum in claustrum ingressa esset. Anno denique 1408. Religionis vota emisit regia virguncula, & velum suscepit astante, & gratulante Regis Curia (4). Itaque anno decimo quinto vel sexto ætatis vota Religionis publice emisit, hoc est, expressam Professionem edidit: cum ante, anno duodecimo Rex ei potestatem fecisset exeundi claustro, & nubendi. Quæ omnia belle satis superius enucleatæ doctrinæ consentiunt.

VII. Perstitit ergo mos antiquissimus pueros puellasque Monasteriis offerendi, & dedicandi, sed exolevit paullatim illa necessitas perseverandi in eo proposito, quod non sua sponte elegissent. Perstitit & mos liberorum obsequendi ut plurimum paternis votis, sed ut vel umbra facesseret necessitatis. Bonaventura ipse Regulam, & Ordinem B. Francisci complexus est, quod ita parentes vovissent (5): *Cum Religioni maturum se, & illi ex parentis voto debitum se intelligeret*. Hugo Carthusiensis primo Ordinis lumen, dein Episcopus Lincolniensis, a parente oblatus addictusque fuerat Congregationi Canonicorum Regularium, ab anno ætatis octavo (6). Thomas Cantipratensis refert (7) beatissimum exitum pueri nondum septennis, anno 1220. qui annuente patre ab aliquot annis gestaret vestem Franciscanorum, & Regulam strictissime observaret. Ubi perspicis morem illum apud antiquos Benedicti Regulæ Monachos inveteratum, ad novas has manasse, & perpetuatum esse Congregationes sub Dominici, & Francisci auspiciis militantes. Statuta Cluniacensia (8) paullo post annum 1300. ostensa pœna excommunicationis vetuere, ne Monastico donarentur habitu pueri, quocum mox ad propinquos remitterentur. Martinus V. anno 1430. sollemni diplomate vetuit a Conventualibus Franciscanis admitti, nisi saltem anno quatuordecim natos, etsi a parentibus oblati fuissent, nisi de Nobilis alicujus filio res esset, ubi vitandi scandali causa urgeret (9): *Nullus recipiatur*

(1) Hispan. illust. t. 3. p. 27. 44. (2) Hispan. illust. II. pag. 144. (3) Du Chesne t. 5. p. 325. 448. (4) Histoire de Charles VI. traduite par le Laboureur L. 17. c. 4. L. 25. c. 16 L. 28. c. 2. (5) Surius die 14. Julii c. 5. (6) Surius die 17. Nov. c. 2. (7) L. 23. c. 428. n. 2. 8. (8) Bibl. Clun. p. 2371. (9) Bull. t. 1. p. 349. t. 2. p. 232.

tur ad Ordinem, nisi annum decimum-quartum compleverit, etiamsi oblatus fuerit a parentibus: nisi pro scandalo evitando foret filius militis, vel superioris dignitatis. Pius V. in Bulla anni 1570. ad Servorum B. Mariæ emendationem, prohibet ad Novitiatum quenquam suscipi, nisi anno ætatis saltem duodevigesimo, comprehensis etiam iis, qui a teneris oblati fuissent (1): *Novitii etiam oblati ante decimum-octavum ætatis suæ annum completum non recipiantur, atque ante decimum-nonum completum ad Professionem admittantur.*

Me non fallit alicubi etiam post Cœlestini III. decretum eodem necessitatis vinculo, ac prius, constrictos fuisse ad professionem idonea ætate faciendam, qui a teneris oblati fuerant. Etenim anno 1226. Abbates Benedictini Provinciæ Narbonensis statuta edidere varia, ubi dilucidum est hoc discrimen inter eos, qui infantuli, & qui adulti in Cœnobia admissi sunt. Illi necessario compelluntur profiteri, idoneam ubi assecuti sunt ætatem; hi vero exsoluto Novitiatu possunt profiteri, possunt & discedere.

VIII. Ex his satis, superque patet, ut spero, 1. necdum obsolevisse prorsus morem, pueros vitæ, & Congregationi Monasticæ offerendi. 2. ejusmodi parvulos, qui etiam nunc in Monasteriis velut in Seminariis aluntur, illos ipsos esse, de quibus Concilia, Patres, Historici antiquissimi tam multa disseruere, ac statuere; 3. eo tamen notabili discrimine, quod libertas proprio sese agendi, & devovendi vel non devovendi arbitrio, quam media ætas videbatur intercepisse, ab annis admodum quingentis in eundem vigorem restituta sit, quo quingentis prioribus Ecclesiæ seculis parvuli Monasteriis, vel Clero oblati utebantur.

De necessitate consensus Principum, Parentum, Episcoporum ad Monasticam, vel Clericalem professionem.

Thomass. Tom. III.

CAPUT LX. *P. 3. l. 1. c. 43.*

An consensus Principum necessarius esset ad nomen Clero vel Religioni dandum imperante Carolo Magno, & Regia ejus stirpe?

I. Non intercessit Carolus Magnus, nisi iis, qui circumvenirent adolescentulos, & ita ad Clerum, vel in claustra illicerent.

II. Clericorum, Monachorumque omnium numerum augeri voluit, sed obrepi cuiquam non est passus.

III. Servorum id erat proprium, ut consensu egerent dominorum, quo se his professionibus illigarent. Profertur Capitulare Caroli Magni, quod adversari nobis videtur, & explicatur.

IV. Ex aliis ejusdem Capitularibus elucidatur mens ejus, & consilium.

V. Multa animadvertuntur in Capitularia ea. Claustra Monialium nulli non profiteri volenti patebant.

VI. Probationes alia ex Conciliis sub Carolo Magno.

VII. Sub Ludovico Pio Cleri, & Monasteriorum fores omnibus patebant.

VIII. Auctor est Hincmarus eam legem a Carolo Magno revocatam, quod ex ea nasci posset aliquid mali, a quo ipse alienissimus erat.

IX. Non poterant Regni Optimates Aulicique non eam a Regibus licentiam flagitare.

X. Ut alii omnes eam flagitarent, ne fieri quidem poterat.

XI. Comparatio Legis Mauritii.

XII. Explicatur Lex Caroli, qua prior abrogabatur.

XIII. Lex Caroli Calvi, qua antedicta muniuntur omnia.

I. Ita non paucis persuasum est, vetuisse Carolum Magnum, ne quis injussu suo, vel in Clero profiteretur, vel in Cœnobiis. Verum re diu librata, perpensaque diligentissime, duo quædam sunt, de

(1) Spicil. t. 4. p. 31.

de quibus constet. Alterum est, edictis suis obviasse Carolum Magnum iis vel in Clero, vel in Cœnobiis professionibus, quæ fierent non infucata pietate profitentium, sed vel Episcoporum ambitione, agmina Clericorum sibi adgregare captantium: vel parentum immanitate quadam in filios, vel ignavissima functionum publicarum fuga. Alterum vero est, a mente, & consilio Caroli Magni alienissimum id fuisse, ut avocaretur quisquam a feria, & pia pœnitendi, & Deo uni vivendi voluntate, cui inter tumultuantis vel lascivientis seculi ludibria satisfieri a se non posse sentiret. Ea duo sunt, in quorum elucidationem toto hoc capite incubemus.

II. In Capitulari Aquisgranensi (1) piissimus Imperator Episcopos vehementius, Abbatesque adhortatus est, ut darent operam ita ordinandis, excolendisque eximia quadam sanctitate moribus, ut eo lenocinio ad eos se adglutinarent piissimi quique & liberi homines; nec jam ut hactenus, servilis conditionis Clericos in Ecclesias suas intruderent: *Ut eorum bona conversatione multi attrahantur ad servitium Dei, & non solum servilis conditionis infantes, sed etiam ingenuorum filios adgregent, sibique socient.* Qui sermo abhorret prorsus ab eo, quod illi affingitur, consilio. Nec minus repugnat Constitutio ea (2), qua in Episcopalibus Ecclesiis, Monasticisque Scholas excitari jussit, ut ibidem videre est. Fœcundissima enim duplices hæ Scholæ erant veluti Seminaria, ex quibus turbæ in dies Clericorum, Monachorumque pullulascerent.

III. Innovata est a Concilio Francofordiensi antiquissima Ecclesiæ lex, ut ne servi possent Ordinibus sacris, vel Monasteriis, nisi consentientibus dominis, illigari (3): *De servis alienis, ut a nemine recipiantur, neque ab Episcopis sacrentur sine licentia dominorum*. Si Carolus idem hoc ipsum exprimere voluisset ab omnibus Imperii sui civibus, quid hoc aliud, quam servitutis jugo subterni genus hominum universum videri potuisset? Accipe hic verba ipsa Capitularis (4), cui tantum inhumanitatis imputatur temere prorsus, ut mox elucescet: *De liberis hominibus, qui ad servitium Dei se tradere volunt, ut prius hoc non faciant, quam a nobis licentiam postulent. Hoc ideo, quia audivimus aliquos ex illis, non tam causa devotionis hoc fecisse, quam pro exercitu, seu alia functione regali fugienda. Quosdam vero cupiditatis causa ab his, qui res illorum concupiscunt, circumventos audivimus, & hoc ideo fieri prohibemus.* Et capite proximo (5): *Ne forte parentes contra justitiam fiant exhæredati, & regale obsequium minuatur, & ipsi hæredes propter indigentiam, vel latrones, seu malefactores efficiantur.*

Nec posse, nec debere se profitetur Imperator refragari piis eorum desideriis, qui seculo nuntium remittere concupiscunt; nec inquirere se velle, nisi in eos, qui Clero, Claustrisve dicabunt se *non tam causa devotionis*, quam ut se muneribus publicis eximant, quod nobile serviendi genus est: aut ut eorum se accommodent voluntati, a quibus circumventi sunt, avaritiæ utique, vel fastus, quam religionis amantioribus.

IV. Aliquanto adhuc præclarius idem Carolus aperit, quæ sibi mens, quid sibi consilii esset, nempe in Capitulari (6) ad Theodonis villam anno 805. Unum id præcipit Monasticum institutum amplexantibus, ut vere se Monachos agant, ut eo approbent id se sectatos esse vitæ genus, uno stimulo pietatis, & religionis, non sordidis cupiditatibus actos: *De his, qui seculum relinquunt ad servitium dominicum impediendum, & tunc neutrum faciunt, ut unum e duobus eligant, aut pleniter secundum Canonicam, aut secundum Regulam constitutionem vivere debeant, aut servitium dominicum faciant*. Non ergo infestum se fore testatur nisi iis, qui specie tenus tantum, & personata pietate seculum abdicant, & qui Regulam Monasticam ore semel, verboque, non vita, non moribus unquam profitentur. Non prohibet ingredi in claustra, sed ingredi jubet in vestigia non simulatorum, sed sanctissiorum complurium Monachorum. Ita enim certissime ine-

(1) Ann. 779. Cap. 72. (2) Ibid. (3) Cap. 13. (4) Capitul. Car. Magn. L. 1. c. 118.
(5) Ib. c. 121. (6) Cap. 2.

inertes, & ignavi quique a Claustris abigentur, si strictius Regulam cogantur implere. Denique non multitudini vel Clericorum vel Monachorum infensus fuit Carolus, sed multitudini tantæ, quantam regere, & administrare non possent Præsules: *Congregationibus superfluis, ut nullatenus fiant, sed tantos congreget quis, quantis consilium dare possit.*

V. Non ergo regni terreni præ cælesti studio incitabatur Carolus; non eo metu quasi militum, ducumque inopia laboratura esset Respublica, si antiquo more omnibus panderentur Cœnobiorum fores. 1. Cum testatum faciat veræ pietati, & consiliis inde profectis suffragatum se semper. 2. Cum profiteri sinat, quicumque volent, dum religiosa Regulæ observatione propositi sui sinceritatem confirment. 3. Cum augescere sinat Clericorum, Monachorumque numerum, quantum Pastores regere & instituere ad curam sempiternæ salutis potuerunt. 4. Nec ea lex Caroli spectat nisi ad eos, qui vinculo jam aliquo seculari militiæ innexi erant sive in regiis exercitibus, sive in Reipublicæ muneribus obeundis: *Pro exercitu, aut alia functione Regali fugienda.* Quicunque ergo alii his nexibus absoluti erant, ei legi obnoxii non erant: & qui obnoxii erant, iis unum hoc erat præstandum, uno ut salutis æternæ & religionis amore se æstuare approbarent. 5. Puellæ viduæque istiusmodi Legis nexu non tenebantur ullo, nec aliud eis præcipitur in Capitulari ad Theodonis villam, quam ut ne ante pubertatis annos velentur (1): *Infantulæ non velentur, antequam eligere sciant, quod velint.*

Et ubi Carolus idem Episcopos objurgat, per fas, nefasque grassantes, ut Congregationes Clericorum, Monachorumque haberent perquam numerosissimas: ut qui numerum eorum, quam meritum pluris facerent (2): *Ut invitus quilibet, aut Clericus, aut Monachus fiat, &c. Non tam probis, quam multitudine hominum delectantur;* nonne planum facit, corruptelis se mederi velle, non multitudini, & incremento Cleri, & Monachatus remoras objicere.

VI. Concilium porro Moguntinum anno 813. habitum paullo ante obitum Caroli Magni testatissimum facit, aut ejusmodi præceptum ab eo nunquam manasse, aut cessasse ipsum ab ejus executione urgenda. Ibi enim præcipitur, ne quis posthac minus libens in Clerum vel in Cœnobio compingantur; nec Monastica tonsura ingeratur, nisi idoneam adeptis ætatem, qui eam expetierint, evicerintque consensum dominorum, si conditione servi sint (3): *Nullus tondeatur sine legitima ætate, & spontanea voluntate, vel cum licentia domini sui.*

Sed multo dilucidius est Concilio in Cabilonensi anni ejusdem 813. aut emollitam, aut prorsus revocatam fuisse eam Caroli legem, ex qua scatere poterant damna in Ecclesiam innumera, si Clericum se vel Monachum profiteri nemo posset sine Principis assensu. Quanquam enim eo tantum ab eo collineatum esset, ut subreptitiæ professiones a veris sejungerentur: potuisset tamen aliquis ea potestate abuti, ad Clericalis, sacræque omnis militiæ detrimentum, & ad incrementum profanæ. Pœnis Canonicis subjecit Concilium Cabilonense (4) eos Episcopos, & Abbates, qui arte & blanditiis inescarent homines divites suis, ut Congregationibus se inscriberent; eos, qui ita lactari se & ludificari passi essent, coegit in eo, quod professi erant, perseverare ipsos quidem, at eorum bona propinquis, vel hæredibus reddi: sed ne verbum quidem fecit ullum de consensu Principis posthac obtinendo, ut his fraudibus obviam iretur. Hoc silentio modeste taciteque revocatur lex Caroli, cum malo, quod ille cupiebat prævertere, alia occuratur ratione, moribus Ecclesiæ magis consentanea:

VII. Assensus est Ludovicus Pius Imperator huic revocationi, cum idem ipsum firmavit Cabilonensis Concilii decretum, dum insidiosas tantum sollicitationes prohibuit, dum denique secus facientibus Ecclesiasticas, civilesque pœnas intentavit (5): *Statutum est etiam, ut nullus in Canonica aut Regulari professione constitutus aliquem tonsurare propter res adipiscendas deinceps persuadeat. Et qui hoc facere tentaverit,*

(1) Can. 14. (2) Conc. Gall. t. 2. p. 263. (3) Can. 23. (4) Can. 7. (5) Ann. 816. c. 8.

Synodali, vel Imperiali sententia modis omnibus feriatur. Capitularibus Caroli Magni (1) intextum est hoc decretum.

Prohibitum est ab eodem Ludovico Pio (2) *ne pueri sine voluntate parentum tonsurentur, vel puellæ velentur.* Verum id de pusionibus capiendum est, qui non poterant nisi a parentibus ad Altare offerri, dum adolescerent, & proprio arbitrio rem confirmarent. Nulla hic Principum voluntatis interventio. Constat ergo nequaquam se tum Reges interposuisse ad examen vocationum, sive ad Clericalem, sive ad Monasticam militiam (3). En rursum ex Capitularibus, quæ mire id confirment (4): *Si quis puerum invitis parentibus totonderit, vel puellam velaverit, legem suam in triplo componat: aut ipsi puero, vel puellæ, si jam suæ potestatis sunt, aut illi in cujus potestate fuerint. Illi vero potestatem habeant capitis sui, ut in tali habitu permaneant, qualis eis complacuerit.*

VIII. Si quid reliquum esset difficultatis, eam prorsus elevaret Hincmarus, cum datis ad Carolum Calvum litteris docet, statutum quidem fuisse primum a Juliano Apostata, deinde a Mauritio Imperatore, ut ne possent milites militia abire, nisi aut veterani, aut trunci, mutilique: sed eam legem abrogatam revocatamque fuisse ab iis, qui in Imperium successerant, a Gregorio Magno Papa, & a Conventibus Generalibus Episcoporum, ut quæ in excidium vergeret Religionis Christianæ. Circumventione nescio qua Carolum Magnum ejusmodi aliquid promulgasse, prohibitis liberis hominibus ne injussu suo seculo renuntiarent: sed ei decreto se interposuisse Ecclesiam, Christianamque Rempublicam: quo & ipse tandem adductus est, ut revocaret quod subreptum ipsi fuerat, sicut ex ejus Capitularibus patet. En verba ipsa Hincmari (5): *Julianus & postea Imperator Mauritius decreverunt, ut ei, qui semel in terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, in Monasterio recipi, & Christo eum militare non liceat. Quod religiosi imperatores, & sanctus Gregorius auctoritate Apostolica, & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, & Reipublicæ Christianæ cohibente religione destruxerunt; velut in ejus Epistolis ad Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Episcopos directis ostenditur. Quod & divæ memoriæ avo vestro Carolo surripuit, sicut majorum traditione, & verbis, & scriptis didicimus. Et in libro 1. Capitul. cap. 112. demonstratur de liberis hominibus ad servitium Dei sine sua licentia non convertendis. Quod Ecclesia & Respublica non consensit, quodque postea correxit, sicut in eodem libro cap. 134. monstratur.*

Scite & copiose alibi Hincmarus, Principum Christianorum Leges Christianas & ipsas esse oportere declarat (6): *Defendas se quantum volunt, qui ejusmodi sunt, sive per leges, si ullæ sunt, mundanas, sive per consuetudines humanas. Tamen si Christiani sunt, sciant se in die judicii nec Romanis, nec Salicis, nec Gundebaldis, sed divinis & Apostolicis legibus judicandos. Quanquam in regno Christiano etiam ipsas leges publicas oporteat esse Christianas, convenientes videlicet & consonantes Christianitati.* Quod eodem redit, atque illud Capitularium (7): *Lex Imperatorum non est supra Legem Dei, sed subtus.*

IX. Proceres certe aulici, aliique Principum obsequiis & ministeriis arctius implicati, expedire se his compedibus non poterant, ut in cælestia se Cleri ac religionis vincula induerent, nisi cum licentia Principis. Liquet id exemplo Willelmi Comitis sub Ludovico Pio: *Willelmus Comes, qui in aula Imperatoris præ cunctis erat clarior, &c. accepta convertendi licentia, &c.* Liquet ex Aldrico Cenomanensi postea Episcopo, qui absolvi se ab aula, & seculo petiit. Rex duodecim Comitatus donabat, si in officio perseveraret. Ille nec Regni dimidio oblato abduci se a sententia posse professus est. Tum concessit Rex, annuitque, quod tenuere non poterat (8): *Promit-*

(1) L. 1. c. 357. (2) Ib. c. 30. 36. (3) Capit. Car. M. l. 5. c. 180. (4) L. 4. c. 55.
(5) Specil. t. 2. p. 82?. Cellot. in Conc. Duziac. p. 448. (6) T. 1. p. 598. (7) Addit. L. 3. c. n
(8) Baluz. Miscel. t. 5. pag. 3.

mittens ei duodecim & amplius comitatus se datuum, si hoc dimittere, & in sua militia perseveraret. Ipse vero a Rege hoc audiens ait, Etiam si dimidium regnum suum ei daret, ipsam voluntatem propter hoc non dimitteret. Videns autem Rex se illum a sua intentione non posse avertere, concessit ei licentiam, &c. Hæc ex Aldrici gestis, quæ ipsi ejus alumni litteris mandarunt.

Idem videre est in Thamno Otthonis III. Imperatoris Ministro præpotente; & quem tamen, ad expiandum Crescentii necis facinus, Romualdus Monasticæ vitæ addixit: *A Rege licentiam expetens, non modo facilem repetit, sed nimis etiam alacrem fecit*. Nec ea ergo rusticitate esse poterant aulæ Proceres, exercituumque Duces, ut Regis injussu ab eo in claustra deficerent, nec secessionem suam ei approbare curarent: nec tam irreligiosi erant Christiani Principes, ut suis in castris eos morarentur diutius, quos ad sua summus Imperator Christus sevocabat (1).

X. Et qui tandem fieri potuisset, ut quoscunque afflabat in dies patriæ cælestis caritas, studiumque abdicandi seculi, ii omnes Carolum Magnum convenirent impetrandæ licentiæ ergo, infinitis quodammodo, remotissimisque ex Provinciis? Quisquis serio hoc decretum excusserit, ejusque executionis obices, spinasque expenderit, facile intelliget, ne fieri quidem potuisse, ut in mores unquam inveheretur: ne si quidem posset id persuaderi Principi, ut totum se dederet examini eorum omnium, qui Clero claustrisve subinde accedunt.

XI. Adde & illud, si Mauritii lex cassa irritaque ciderat, ut Christianæ rei & religiosæ prorsus inimica, nihilo auspicatiores exitus habere potuisse Decretum Caroli Magni. Sua enim lege non complectebatur Mauritius nisi eos, qui jam militiæ adscripti, sibique & Reipublicæ mancipati erant. At Caroli constitutione coercebatur quidquid erat usquam liberorum hominum, & hæc illis gravissima illidebatur servitus, nomini Christiano in primis indecora, ut non possent, nisi permissu terreni Principis, Principi se devovere & Regi cœlorum immortali.

XII. Porro caput illud Capitularium, quo contendit Hincmarus retractatam esse a Carolo legem libertati Ecclesiasticæ infestam, in hunc modum se habet (2): *Ut liber homo, qui in Monasterio regulari comam deposuerit, & res suas ibidem delegaverit, promissionem factam secundum regulam firmiter teneat*. Recentior quidam Scriptor non mihi satis visus est in hæc verba, & in eorum germanum sensum penetrasse, ex quo contigit, ut & addubitaret de revocatione prioris Decreti. Ea est porro hujus Capitularis sententia, non intercessurum Principem, quin liberi quicunque homines, ubi lubitum erit, religionem profiteantur: dum id fiat instigante sincera, & germana pietate, quæ tum se prodet, si Regula accurate observetur. Cum ejus rei judicium & examen sibi Princeps non reservet, nec licentiam a se peti jubeat, in eo satis argumenti est, ut rescindere existimetur innovationem ante factam, nec aliud quidquam sibi vindicare, nisi jus exigendæ observantiæ Regularis, quod ipsius Regni jus summum videri potest, quia Reges Canonum Custodes, & Ecclesiarum defensores sunt. Ea mens erat Hincmari, qui oculatus pene testis erat, quem cursum habitura fuisset Lex Caroli, nisi retractata fuisset. Denique si componantur sibi Canones omnes hoc Capite acervati, ex eorum consensu non aliud quidquam probabilius efficietur.

XIII. Edictum Caroli Calvi anno 864. vetuit, ne qui Capitationi obnoxii erant, seu quorum agri vectigalibus publicis suberant, Ecclesiæ sese, vel sua dedere possent (3): *Ut illi Franci, qui censum de suo capite, vel de suis rebus ad partem Regiam debent, sine nostra licentia ad casum Dei vel ad ulterius cujuscunque servitium se non tradant, ut Respublica quod de illis habere debet, non perdat*. Planum est Edicto eo non aliud provideri, quam ut ne fisci proventus annui minuantur, & ne cogitari quidem de coarctanda eorum libertate, qui se-

(1) Du Chesne Hist. Fran. t. 3. p. 371. Surius die Junii 19. c. 25. (2) L. 2. c. 143. (3) Edictum Pistense c. 28.

census spectat, sine permissu Principis, vel Judicis, se ad Religionem sociare non audeant.

Ex horum collatione Canonum id emicare videtur, illos tantum juberi nonnisi cum licentia Regis in Clerum allegi, qui muneribus publicis, vectigalibusque suberant. Sed contra omnino nituntur Formulæ Marculphi. Litteræ enim Regiæ, quibus licentia hæc continebatur, seu, ut tunc loquebantur, *Præceptum de Clericatu*, aperte expetebantur a liberis omnino hominibus, & a Rege illis concedebantur ejusmodi diplomate, quod Clericatus adeundi libertate spoliabat eos, qui censibus publicis erant obnoxii (1): *Ille ad nostram veniens præsentiam petiit serenitati nostræ, ut ei licentiam tribuere deberemus, qualiter comam capitis sui ad onus Clericatus deponere deberet, & ad Basilicam illam, aut Monasterium deservire. Quod nos propter nomen Domini hoc eidem gratante animi præstitisse cognoscite. Præcipientes ergo jubemus, ut si memoratus ille de capite suo bene ingenuus esse videtur, & in puletico publico censitus non est, licentiam habeat comam capitis sui tonsurare, & ad suprascriptam Basilicam aut Monasterium deservire.*

II. Igitur fateri cogimur, 1. hanc necessitatem a Rege Clodovæo impactam fuisse liberis omnibus, & ingenuis hominibus, atque ab omni censu nexuque alienis, ut nisi eo permittente in Clerum cooptari non possent. 2. Eam licentiam iis nequaquam concedi solitam, qui servili conditione vel nati essent, vel utcumque dejecti. 3. Ubi & quo tempore Canoni huic inservitum est, ad Clericales & Sacerdotales functiones adscitos ut plurimum fuisse eos, qui ex avis vel patribus orti essent Clericis, vel Sacerdotibus; quod tanto proclivius erat, quanto major erat Clericis minoribus conjugii libertas. 4. Minime diuturna fuit hæc disciplina, cum centum admodum post annis sub Dagoberto Rege, iis tantum hac Regum licentia opus esset, ad Clericalem professionem sectandam, qui oneribus exactionibusque publicis subderentur. 5. Cumque hoc de hominibus minus liberis statutum innovari oportuerit in Concilio Remensi, hinc conjicitur liberos homines ab ea petenda licentia jamdiu supersedisse. 6. Nec Aurelianensis, nec Remensis Canones, nec Marchulphi formula aditum utcunque obstruunt nisi Cleri: de Monastica professione ibi prorsus siletur. Integrum ergo erat cuicunque cælestium caritate succenso, Monasticæ se dedicare vitæ, nec Principis, nec Magistratus petita licentia. 7. Nec obscura est ratio discriminis tunc quidem interponendi. Ordo quippe Clericalis supplebatur semper suffectis eorum filiis, qui Clerici aliquando fuerant. Quod non ita habebat in Monasteriis. Eam rationem innuisse videtur Canon Aurelianensis. 8. Sed alia inferius hoc capite occuret ratio permagni plane ponderis, & qua compulsus est Gregorius Magnus assentiri, ut ne possent milites Clero initiari, juxta legem Mauritii; quamvis idem ipse vehementissime adversatus sit eidem legi, quatenus ea a Monastica etiam professione milites arcebantur. Præstantissime enim monet Gregorius, dubium omnino & anceps esse, an qui Clero se allegi ambiunt, postquam implicamentis seculi variis servierunt, seculum dimittere velint, an mutare, & alia aliis abjectis vincula induere. At qui se voluptatibus & vanitatibus terrenis excutiunt, & Monasticæ se totos devovent institutioni, ii certe non insincera æternorum bonorum caritate aguntur. Itaque priorum vocatio examine diutino expendenda est; at his postremis non potest obex, non mora objici ulla, quin Spiritui sancto, quo stimulantur, fiat injuria. 9. Agitur quidem in Marculphi formula de Clerico addicendo ministeriis Basilicæ, vel Monasterii: nec tamen inde suspicari merito quisquam potest, de professione Monastica verba fieri. Alibi enim deprompti sunt a nobis Canones complusculi, & exemplorum affatim prolatum est, ut constaret ordinatos sæpissime fuisse Clericos ad Sacerdotii munera in Monasteriis obeunda, quamvis ipsi Monachi non essent. Denique Formula ipsa Marchulphi, qua de agimus, disertius sæpiusque agit de Clericis, quam ut ad Monachos trahi possit. Cer-

(1) Can. 19.

Certe Aurelianensis & Remensis Canones supra relati ad Monachos nihil pertinent. Idem sentiendum de Capitulari Caroli Magni, quod tam operose versavimus capite superiori. Nihil non enim indulsit iis, qui serio mundum aspernarentur, ut asperiori se dederent pœnitentiæ in Monasticis Claustris. Ne in mentem quidem ergo illi venire potuit, ut Monachos nisi regia permissione profiteri inhiberet.

III. Erant sæpissime gravia rationum momenta, quæ Nobilibus, Proceribusque vim quodammodo facerent, ut ne nisi consultis & assentientibus Regibus, vel in sese, vel in familia sua quidquam novi & inusitati adgrederentur. Cum nobilissima virgo Godeberta Deo sese dicare gestiret, parentibus ejus, qui principem pene locum inter Optimates tenebant, visum est non posse eam, nisi explorata voluntate Regis, vel conjugio, vel Religioni illigari. Illam ergo B. Eligius præsente Rege, Deo, Christoque sponso consecravit (1): *Parentes autem ejus cum essent Regis Beneficiarii, non audebant inconsulto Rege cuiquam eam in matrimonium collocare*. Agens Gregorius Turonensis de Tonsura, qua initiatus fuerat vir nobilissimus Gondulphus, prius illum affirmat Regiam impetrasse licentiam quanquam id ad terras potius videatur spectare, quas Ecclesiæ largiturus erat, cui & seipsum dicabat (2): *Converti decrevit, ut humilitatis capillis sancto deserviret Antistiti, sed prius a Rege præceptum elicuit, ut res suas omnes Basilicæ traderet vivens*. Clotarii Regis gratia florebat præ ceteris Austregisillus, & insigne in ejus Palatio gerebat munus. In causa id fuit, ut Clero initiari non potuerit, nisi ejus assensu (3): *Cupiebat in Clerum adsciscibi, sed cujus opera id a Rege impetraret, necdum compertum habebat. Æsterium rogavit, ut ageret apud Regem, quo ejus permissu liceret ipsi in Clerum transire. Egit ille cum Rege, & Rex assensit*. In Aula Theodeberti Regis nobilitate, opibus, & auctoritate nulli concedebat Florus (4): *Decentissime omnia jussus a Rege Palatina disponit moderamina*: ut ait Scriptor vitæ B. Mauri. Ea ergo de causa haud fuit illi integrum Monasteriis, quæ Maurus in Gallia exstruebat, ingentia bona sua, filium, seipsum denique dedere, nisi annuente Rege (5): *Florus non immemor promissionis, quam Deo voverat, pergens ad Theodebertum Regem, licentiam ab eo expetiit, ut ei Regularem liceret suscipere habitum. Rex cum negare nequisset, &c.* Sulpitius cognomento Dulcis, qui Bituricensis postea fuit Archiepiscopus, attonderi in Clericum non potuit, nisi postquam Austregisillus Regium expressit consensum: *Austregisilus Bituricensis Antistes a Theodorico Rege obtinuit, ut liceret Sulpitio &c. Annuit Rex sine mora, ut tonsis capillis in Clerum transiret*. Beatus Audoenus Cancellarius primo & primarius Minister fuit Regis (6): *Auricularii locum & munus in aula Regis obtinuit, itemque ad obsignanda scripta vel edicta regia sigillum vel annulum Regis custodiebat. Ad illius nutum omnia Palatii negotia gerebantur, &c.* Ideo ergo nisi permittente Rege Ecclesiasticæ non potuit inscribi militiæ (7): *Postea vero tum Regis voluntate, tum multorum Religiosorum hominum, Clerici tonsuram accepit*. Clotario Regi a poculis erat Hermelandus; cum ergo profiteri in Monasterio sancti Vandregisili decrevisset, assensum Regis expetivit, & tantum non repulsam ab eo passus est (8). At Regiis seu blandimentis, seu querelis infringi non potuit constantia viri, in Aulici velle Monachum jam sese agentis (9): *Regem adiit, & petiit ut liceret posthabita militia Palatina, ad Monasterium se conferre. Id ut Rex audivit, pro summa in illum benevolentia, & amore, ejus preces plane rejecit, nec illum a se passus est separari. Diu quidem ejus animum vexavit, attamen sanctum ejus propositum nulla potuit ratione immutare*. Qui Andegavensi postea Ecclesiæ præfuit Licinius, cum Comes esset Stabuli Clotarii II. aula abire non po-

(1) Du Chesne t. 1. p. 671. (2) De Mirac. S. Martin. L. 3. c. 15. (3) Surius die 20 Maji n. 4. (4) Surius die 15. Januar. c. 25. (5) Ib. c. 32. (6) Surius die 17 Januar. c. 3. (7) Surius die Aug. 24. c. 5. 10. (8) Surius die 25. Martii c. 3. (9) Bolland. Febr. die 13.

potuit, nisi eo assentiente. (1)

In hac porro exemplorum strue, quibus accumulari & alia possent complura, illud observare est, hos omnes specialiter ante & Curiæ, & personæ Principis innexos fuisse. 2. Præter aulæ Palatiique Officia, erant illis amplissima & nobilissima prædia, de quibus sine consensu Principis disponere nefas erat. 3. Eam licentiam flagitabant nonnulli, magis quia ita decebat, quam quia necesse erat. 4. Ideo vel nulli vel paucissimi a Regibus repulsam patiebantur. 5. Et ubi plus æquo cunctabantur Reges, interim mos gerebatur cœlesti oraculo ad superna vocanti, dum Regis voluntas ipsa ad eam se inflecteret & accommodaret.

IV. Nec facile ab his dissentient, qui sedulo pensitabunt, inter ipsas persecutionum procellas sub Ethnicis Imperatoribus, Ecclesiam Christi summa semper libertate suos sibi Pontifices elegisse, quanquam non ignara esset, Romanos Imperatores non minori vel invidia vel odio æstuare in Pontifices Christi, quam in æmulos Imperii. Verba ipsissima sunt Cypriani de Cornelio Papa (2): *Sedisse intrepidum Roma in sacerdotali Cathedra eo tempore, cum tyrannus sacerdotibus Dei fanda atque infanda comminaretur: cum multo patientius & tolerabilibus audiret levari adversus se æmulum Principem, quam constitui Romæ æmulum sacerdotem.*

V. Alienum prorsus a fide, & vel ab ipsa specie veri est, ut postquam cœlesti lumine & filiorum Dei libertate donati sunt per Ecclesiam Christiani Principes, novam illi impingere servitutem ipsimet meditati sint. Non omnes quidem indiscriminatim Constantinus passus est Clero accedere: sed eos ille tantum inde abegit, quorum vel personæ vel facultates publicis jam oneribus, muneribus, vinculisque obligatæ erant, a ratiociniis necdum expeditæ, necdum a fisci vel Reipublicæ nexu liberæ. Atqui Ecclesia ipsa hos omnes inclusit una irregularitatis compede (3): *Officiales rationales, si exhibitione cursus, seu primipili necessitate neglecta, interversa etiam ratione fiscali ad Clericatus honorem putaverint transeundum, ad priorem conditionem retrahantur.* Qui publicis Judicibus approbare poterant, se nec Officiis ullis mancipatos esse: *Officiales, necessitatibus obnoxii:* nullis ratiociniis teneri, *rationales, obnoxii ratiociniis:* ii plenissima gaudebant libertate, ut se suaque quandocunque vellent, Deo dicarent: *Si vero obnoxii ratiociniis, vel necessitatibus non sint, sub notione judicum, officiis consentientibus, si probabilis vitæ studium id postulaverit, transferantur.* Qui hoc examen Judicum subire recusabant Clero implicare se non poterant, nisi rerum suarum duas partes jam tum contraderent vel liberis, vel Collegio ipsi, cujus veluti membra fuerant: *Quod si clandestinis artibus putaverint irrependum, duas partes rerum suarum concedant liberis, aut si proles defuerit, propinquis; ex propria substantia portionem tertiam sibimet retenturi. Sin vero propinquorum necessitudo defuerit, geminæ portiones officiis, in quibus militant, relinquantur; portione tantummodo tertia sibi retenta.* Hæc verba, hæc sententia est Legis Constantini, quæ a Clero non summovet, nisi eos omnino, quos ipsa semper Ecclesia a militia sua abegit.

VI. Altera vero Constantini Lex, quæ ad divites spectat, vel ad eos, qui nascendo oneribus quibusdam publicis mancipabantur, ejusdem plane rationis est. Et personæ enim, & res istæ his servitutibus publicis & legum imperialium vi, & usu ante æram Christianam antiquissimo addictæ fuerant. Vel Canones autem ipsi Ecclesiæ vetustiores his omnibus infamiam inuunt irregularitatis, foresque Cleri obstruunt. Qui in his legibus vocantur Curiales, Municipes, Decuriones, servilis suo quodam modo sortis erant, ideoque vetustissima Canonum disciplina illos semper irregularibus annumeraverat. Terræ & opes aliorum consimili suberant servituti juxta leges Imperii: nec eas a Clericatu summovebat Imperator, nisi quod nollet eos suis spoliare substantiis, quibus hæ servitutes publicæ adhærescebant. Perfacile eis fuisset, cedere his bonis, sive his vinculis, & ita Ecclesiasticis bonis honoribusque potiri. Ideo & hi non ambibant plerumque Clericatum, nisi ut hac se duplici extricarent

(1) S. Lesin. Bolland die 13. Febr. (2) Epist. 52. (3) Cod. Leg. Official. de Episc. & Cleric.

rent servitute, quam leges publicæ jam olim & ipsis, & ipsorum substantiis induxerant.

Quæ cum ita se habeant, jam non potest, nisi perperam, & inconsideratissime quisquam dicere, cautum esse a Constantino, ne qui Clero allegerentur, nisi permittente Principe. Non incessit hominum mentes absurda hæc opinatio, nisi extremis his seculis, ubi illa servitus seu hominum seu rerum ita obsolefacta est, ut a plerisque, qualis olim fuerit, ignoretur. Ceteroqui lex Canonica, quæ amolitur a Clero servos omnes, nisi dominorum assensio accesserit, hactenus una eademque semper & inconcussa stetit; at servitus ipsa non semper iisdem vel rebus vel personis affricata fuit. Opportune jam hic Constantini verba adscribentur (1): *Ne sub specie Clericorum a muneribus publicis vacatio deferatur. Nec temere & circa modum populi Clericis connectantur. Sed cum defunctus fuerit Clericus, ad vocem defuncti alius allegetur, cui nulla ex municipibus prosapia fuerit, neque ea est opulentia facultatum, qua publicas functiones facillime queat tolerare, &c. Opulentos enim seculi subire necessitates oportet, pauperes Ecclesiarum divitiis sustentari.*

VII. Permagni omnino refert duo hic adverti. Primum est, sicut inter exordia Romanæ Reipublicæ dispensabantur dignitates pro modo opum: & vel in Senatu cuique, vel inter Equites locus erat, vel inter honoratiores centurias, habita facultatum ratione: ita concidente Romano Imperio onerosiora quæque & munera & impendia affixa fuisse Magistratibus municipiorum, & familiis opulentioribus. Ut locupletissimi quique majores assecuti fuerant dignitates, ita ad delectationes populi, aut levamentum Reipublicæ, multa illi effuderant. Consuetudo in legem vertit, largitas in necessitatem, liberalitas denique jam in servitutem. Hæc altissima origo est hujus Curialium servitutis, & irregularitatis, quam ei Canones sacri aspergerunt.

Alterum quoque illud observatum velim: Lege Constantini neutiquam id edici, ut defuncto Clerico ne alius quisquam injussu suo in locum ejus sufficiatur. Quin ex adverso alium liberis suffragiis eligi cupit, dum ne eorum quisquam, qui servilibus quibusdam vinculis sunt obligati. Si repugnet vero immoderatæ multitudini Clericorum, eadem in vestigia ingressa est Ecclesia, ut immodestius excrescentem Clericorum turbam, & ultra necessitatis metas augescentem improbarit semper.

VIII. Lege Arcadii atque Honorii (2), prohibiti sunt quidem Decuriones, qui quasi quidam Municipiorum Senatores erant, Ordinibus Ecclesiasticis donari, etsi patrimonio cederent. Id eo fiebat, quod & ipsimet, & res eorum eidem subjiciebantur servituti, cui affixerant Synodi Canonesque Ecclesiæ irregularitatem. Cum decedebant ergo re tota, uno se tantum servitutis nexu expediebant, alter supererat, quo persona ipsa vinciebatur. Alia vero mox lege assentiuntur iidem Imperatores (3), ut rustici censum solventes domino, Clero se adscribi curent, dum censum solvere pergant aut per sese, aut per Vicarium. Confirmata est a Leone Imperatore (4) irregularitas eorum, qui ruralibus servitutibus innodati; & liberos tamen idem absolutosque hoc impedimento Canonico declaravit eos, qui his semel obligationibus satisfecissent. Ex quibus clarum est, non eam insedisse Principibus voluntatem, ut Cleri janua nulli nisi ipsis volentibus & permittentibus pateret: sed ut quorum res personæque fisco vel Reipublicæ obligatæ essent, ne fraudem facerent, neu Cleri sanctitatem sibi prætexerent, ad perfidiam avaritiamque suam palliandam. Lex Leonis ita habet (5): *Quisquis emensis militiæ suæ stipendiis, expletisque officiis, sive muneribus, quæ cuicunque conditione, aut consuetudine, aut lege debebantur ad consortium se contulerit Clericorum, nullius prorsus sententiæ acerbitate revocetur.*

IX. Procul erat Justinianus utique Imperator ab ea voluntate, ut citra consensum suum vel Clero, vel Religioni adgregari nemo posset, cum ne paterno quidem as-

(1) Cod. Theodos. Tit. 2. l. 16. c. 6. (2) Cod. l. 1. de Episc. & Cleric. l. 12. (3) Ibid. Leg. 16. (4) Ibid. Leg. 36. (5) Ibid. Leg. 37.

assensu opus esse voluerit (1): *Ut non liceat parentibus impedire, quominus liberi eorum volentes Monachi, aut Clerici fiant: aut eam ab solam causam exhaeredare*. Quod & legibus aliis ab eo corroboratum est.

X. Non multum primo videbatur abludere Mauritii Lex ab antiquorum Imperatorum Constitutionibus. A Clericatu removebat eos, qui publicarum rerum administrationi aliquando implicati fuerant. Id quidem legis Caput vel ab ipso Gregorio Papa probatum est, qui jure censuit, hos mundanis faecibus tam alte immersos, ad certissimam conversionem opus habere latibulo & secessu aliquo a secularibus impedimentis remotiori, quam sit Clericorum vita: ne vel ipsi experientur, se non a seculo aufugisse, sed in seculum rescidisse (2): *Qui secularem habitum deserens, ad officia Ecclesiastica venire festinat, mutare vult seculum, non relinquere*.

At alterum hujus legis caput, quo vetabantur milites in Monasteria ante se conjicere, quam stipendiorum curriculum, & legitimos militiae annos explessent, infandum & detestabile Gregorio visum est. Animo, & cogitatione finxere sibi nonnulli, ita honoratioris cujusdam servitutis genus esse terrenam militiam, ut ab ea nemo, nisi a Principe, solvi possit. Si res ita se haberet, non adeo excanduisset ad eam legem Gregorius, non tam exserte vociferatus esset, Religioni Christianae gravissimam contumeliam ea inuri: non denique pronuntiasset sanctissimus Pontifex, quem Mauritius in ea re sequeretur auctorem, praeter Julianum Apostatam habuisse neminem. Certe in publicis servitutibus non recensuere militiam leges supra relatae. Verba legis Leonis superius adducta: *Quisquis emensis militiae suae stipendiis*, de omnibus administrationibus publicis possunt intelligi. Latissime enim patebat *militiae* vox; & peraeque munera omnia sive Reipublicae, sive Palatii, sive denique Ecclesiae complectebatur. Denique si publicae servitutis species fuisset militia tempore Leonis, cui se nemo eximere potuisset: aliter res se habebat tempore Mauritii. Argumento est vel ipsa ejus lex. Si enim ejusmodi jam fuisset vel lex, vel consuetudo: nec Mauritius eam legem scivisset, nec in eam, ut in novitatem intolerandam detonuisset Gregorius. Nec enim vel tunc Gregorius vel tot postea seculis intercessit Ecclesia, quin servitus a Clero quoslibet arceret.

XI. Quod Gregorius postea, idem Justinianus interposuerat discriminis Clerum inter & Religiosam in Monasteriis professionem. Qui enim *Curiales*, vel *Officiales* vocabantur, eos Justinianus vetuit ad Episcopatum unquam, quam vel ad Presbyteratum protrudi, nisi jam inde ab infantia inter exercitationes Monasticas totam vitam traduxissent (3): *Praeterquam si ab infantia ei contigit inter Monachos connumerari, & morari in ipso schesmate*. Erat utique casta & sincera poenitendi voluntas, & Deo in posterum vivendi, quae hos a seculo ad claustra compellebat. Ideo & Christiani Principes non illubentes suo absolvebant nexu, quos sibi amicos Deus cooptabat. Non perinde certum erat eos serio resipiscere, qui se Clero adglutinabant. Verendum prorsus erat, ne eos seculo abjungeret secularis & furtiva cupiditas vel honorum, vel libertatis ejus, qua a prioribus vinculis extraherentur.

XII. Ingenue confitetur Joannes Diaconus, cum Palatii sui Officiis Gregorius Laicos omnes interdixisset, nec jam nisi Clericos admitteret: plurimos secularium attonderi se poposcisse; nefariasque cupiditates velo inumbrasse Religionis (4): *Ob hoc se multi procerum sub obtentu Religionis primo tonsurare coeperunt*. Imperatorem Mauritium obviasse serpenti malo lege lata, de qua superius: *Quorum tergiversationi Mauritius Imperator prudenter occurrens*, &c. A Gregorio vehementer probatum fuisse hoc caput legis Mauritii: *Quam legem super hoc Gregorius laudavit*, &c. at cum catervatim seculares seculari a militia desciscerent, irruerentque in Clerum, occlusis Cleri foribus claustrorum januas illis a Gregorio patefactas fuisse: *Nequaquam eos ad Ecclesiastici decoris officium, sed ad capiendum solum-*

(1) Ibid. Leg. 54. 55. (2) L. 2. Ep. 42. (3) C. Lege Sancimus de Episc. & Cler. (4) Vita Greg. L. 2. c. 15. 16.

summòdo Monachicum propositum suscipiendos esse censebat: in promptu erat ratio, quod sola Dei caritas posset Monasticas austeritates devorare, & præferre secularis vitæ vinculis: *Ut ab humano servitio liber recedat, qui in divino amore districtiorem appetit servitutem.*

XIII. Hinc liquido constat, re Gregorium irritasse legem Mauritii, quanquam verbis & specie tenus ab obsequio Imperatoriis præceptis præstando non recederet. Jussit enim, ut nihilominus admitterentur milites in claustra monastica, dummodo prius rite probarentur. Gregorii mentem assecutus erat prorsus Hincmarus, cum ad Carolum Calvum Regem scribebat, Gregorium, Imperatores, Episcopos, Ecclesiam, Rempublicam Christianam conspirasse ad irritandam Mauritii legem: eo certe capite, quo libertati Ecclesiasticæ illa, & Religioni infesta atque adversaria videbatur: *Quod religiosi Imperatores, & sanctus Gregorius, auctoritate Apostolica, & generali Episcoporum consensu, Ecclesiastico vigore, ac Reipublicæ Christianæ cohibente religione destruxerunt: velut in ejus Epistolis ad Mauritium Imperatorem, & ad plurimos Episcopos directis ostenditur.* Quin ipse Gregorius alibi non dissimulat, mandata non fuisse executioni Imperatorum edicta ea, quæ legibus & Canonibus colliderentur, propterea quod ea persuasione occupati essent omnium animi, ea ab ipsis nisi circumventis extundi non potuisse (1): *Quia Imperatori esset subreptum, nec jussio ejus, quippe quæ contra leges, & sacros Canones data fuerat, habuisset effectum.* Et in ipsa lege Mauritii contestatur sanctissimus Pontifex æquo & pacato animo tulisse Imperatorem, quod sibi obtemperatum non esset, pergerentque milites in Monasteria admitti, nondum veterani, nondum emeriti: *Quæ de re etiam serenissimus & Christianissimus Imperator, mihi credite, omnimodo placatur, & libenter eorum conversionem suscipit, &c.* Itaque vel Imperatores ipsi ita interpretabantur, immorigeros sibi non esse, quicunque institiæ parebant, & utilitatibus Christianæ serviebant Reipublicæ.

CAPUT LXII. *P. 4. l. 1. c. 65.*

An necessarius fuerit Parentum & Præsulum consensus, ut Clero vel Religioni nomen daretur post annum Christi millesimum?

I. Necessarius omnino non est parentum consensus, nisi impuberibus, ante annum 12. vel 14.

II. Flagitatus est aliquando Episcoporum & Parochorum consensus.

III. Congregationes Religiosæ illud privilegii ab Apostolica Sede obtinent, ut necessarius sit Episcoporum, & Parochorum consensus ad Monasticam professionem.

IV. Huic Congregationum religiosarum libertati suffragantur leges Principum.

V. Non possent secundum Canones Episcopi non præstare consensum suum.

VI. An necessarius Principum consensus?

I. VErsavit hanc quæstionem Gratianus (2), & prolatis Canonibus Concilii Toletani X. & Triburiensis, qui parentibus & tutoribus eam potestatem vindicant abstrahendi a Clero & a Cœnobiis eos, qui professi fuerint, pueri quidem ante annum quartumdecimum, puellæ autem ante duodecimum: sed supra illam ætatem, sui jam juris illos, propriæ potestatis esse jubent: *Si vero in fortiori ætate adolescentula, vel adolescens servire Deo elegerit, non est potestas parentibus prohibendi.* Inde id exculpit Gratianus impuberum tantum vota convelli rescindique posse a parentibus, ut sanxere Conciliorum leges: *Paterna professione docetur astringi quilibet in puerilibus annis, & præter voluntatem eorum proposito suscepto prohibetur teneri, si tonsuram, vel religiosam vestem parentes mox visam abdicaverint.* Petrus de Honestis illud quoque supra diserte affirmavit expleto anno quartodecimo posse adolescentulos invitis parentibus profiteri.

II. Visus est etiam necessarius Episcopo-

(1) L. 12. Ep. 3. (2) 20. q. 2.

porum & Parochorum assensus quandoque iis, qui pensiculatius consideraverant, quid suaderet quid cuperet pietas, quid expediret, quid deceret, etsi non prorsus forsan necesse esset (1). Non induerunt ordinis sui veste Carthusiani B. Pontium de Balmey nisi licentia facta ab Episcopo Lugdunensi circa annum 1116. *De licentia Præsulis Lugdunensis Geveranni ipsum novitiali cucula induit*. Hugo Archiepiscopus Lugdunensis Legatus Papæ Pascalis II., cum pacem componeret inter Monachos sancti Benigni Divionensis & Canonicos Visuntinos, in causa maxime Ecclesiarum Urbis Salinensis, illud præ ceteris memorabile constituit, ne possent Monachi sancti Benigni Monastica veste quemquam donare oppidi Salinarum, etiam impendente fato, nisi ex assensu Parochi (2): *Parochianos Salinenses, nec vivos, nec mortuos suscipiant. Quod si aliquis Parochianorum Salinensium in ægritudinis lecto positus, Monachus pro metu mortis effici voluerit, non nisi Presbytero, cujus Parochianus est, annuente, eum suscipiant*. Regula Clericorum a Petro de Honestis scripta circa annum 1100. vetat vel eos admitti, qui nec Ordine aliquo, nec professione sua, vel paterna ulli innexi sunt Ecclesiæ: *Clericus non habens Ordines, nec Ecclesiæ alicui professione propria, vel paterna traditus:* nisi licentia ab Episcopo impetrata, & ab Archidiacono, vel Archipresbytero: *Episcopi, aut etiam Archidiaconi, seu Archipresbyteri sui acquisita licentia*. Si extranei vero Clerici admitti postulent, præter cautiones alias, assensio etiam Episcopi desideratur: *Ut Episcopalis licentia innotescat*. Certe ea Regula non pertinet, nisi ad eos Clericos, quos solus Clericatus, etiam sine ullo Ordine, jam Episcopis vindicavit. Illud a Roberto Paullo Cardinali animadversum est, in usu fuisse, ut ne itineri quidem paullo longinquiori se quisquam committeret, nisi re cum Parocho suo communicata (3): *Bonum tamen est, & usus Ecclesia habet, ut qui peregre proficisci disponunt, consilio illius, de cujus Parochia sunt, peregrinentur, ne forte quod debet placare Deum, exasperet*. Concilium Ravennas IV. anno 1317. ne amplius in Capitula Cathedralium, & Collegialium Ecclesiarum obtruderentur homines omnibus doctrinæ, & pietatis præsidiis destituti, similiterque in Monasteria, constituit, ut ne sine licentia Episcopi, vel Metropolitani admitterentur (4): *Ordinamus, quod de cetero nullus instituatur, vel recipiatur in fratrem, & Canonicum alicujus Cathedralis Ecclesiæ, vel Collegiatæ, vel Monachum alicujus Monasterii, vel Canonicum Regularem sine licentia speciali Ordinarii loci, vel Metropolitani*.

III. Pleræque Regularium Congregationes illud privilegii ab Apostolica Sede impetraverant, ut adgregare sibi possent Clericos laicosque, qui infucato pietatis affectu adducerentur. Ea immunitas ad id forte spectabat, quod Parochi, aliique forsitan Pastores considerent non posse quemquam nisi illis permittentibus Religionem profiteri. Paschalis II. anno 1114. Congregationi Religiosæ in Italia concessit, ut adjungere sibi possent Laicos Clericosque seculares, ut nec Episcopi, nec Pastores alii obniti possent (5): *Laicos sane seu Clericos seculariter viventes ad conversionem suscipere, nullius Episcopi, vel Præpositi contradictio vos inhibeat*. Pastores aliqui Ecclesiarum Provinciæ Lugdunensis cogebant testari, & legare sibi aliquid eos e Parochianis, qui Cisterciensi Ordini se devovebant. Abbates ejus Ordinis querelis suis super ea re Innocentium III. interpellaverunt, a quo damnata est Parochorum audacia juxta, atque avaritia: *Capitulum illud, quod eis a Sede Apostolica indulgetur, ut licite liberos, & absolutos a seculo fugientes recipiant, interpretantes sinistre, asserunt, eos licet alias absoluti existant, & liberi, sine ipsorum licentia non posse ad Religionem transire pro eo, quod jure Parochiali eisdem obligati tenentur. Quocirca præcipimus, quatenus præsumptores prædictos compescatis, &c.* Alexander III. Anno 1172. Abbatiæ cuidam in Belgio persimile indulserat privilegium: *Liceat vobis*

(1) Epist. 52. (2) Cod. Leg. Official. de Episc. & Cleric. (3) Sent. part. 7. c. 22. (4) Can. 3. (5) Baluz. Miscel. t. 2. p. 194.

bis Clericos, vel Laicos a seculo fugientes, liberos, & absolutos, ad conversionem vestram recipere, & retinere. Idem quoque concessit Innocentius III. iisdemque pene verbis Priori Canonicorum Regularium Xenodochii Cadomensis, & aliis compluribus (1).

IV. Cum jam non fiat Religiosa professio, nisi post annos pubertatis, jam nihil secundum Canones opus est consensu parentum, vel tutorum. Si qua vero emicuerunt in Galliis (2) Senatusconsulta his subinfesta, & ubi prohiberi videatur, ne filiifamilias sine parentum consensu admittantur in Cœnobia, jure augurandum nobis est, ea ad causas quasdam particulares pertinuisse, ubi fraude, & astu delusa adolescentum simplicitas in claustra Monachorum pertracta fuerat. Nec enim in eam rem Edicta sunt ulla Regum nostrorum (3): & si qua essent, ea certissime consentirent Imperatoris Justiniani legibus, quas Photius in Nomocanonem, Balsamon in suos Nomocanonis Photiani Commentarios congessit, ut quæ eorum tempore suum vigorem in Orientali Ecclesia obtinuerint. Atqui hæ leges exertissime vetant, ne parentes quomodocunque piis juvenum desideriis obluctentur, si vel Clero, vel Cœnobio cuipiam illigare se exardescant; & ne illos ea de causa exhæredare possint (4): *Non licet parentibus prohibere filios, qui volunt esse Monachi, vel Clerici, nec illos ea sola de causa exhæredare.* Ea lex universæ Ecclesiæ proposita quodammodo fuit in Decreto Gratiani (5).

V. Quoad Episcopos, & Parochos, eorum semper officii munerisque fuit fideles hortari ad Consilia Evangelica; non ergo illis obstare ipsi, aut remoras objicere potuerunt, ne tam præclaris hortamentis obsequerentur. Privilegia supra delibata, & a Sede Apostolica impetrata, ad quoslibet Religionis sinu excipiendos, si modo eos pietas sincera allideret, viam complanarunt munieruntque, ut liberius faciliusque omnes ad ea se conferant summæ veræ Evangelicæ perfectionis gymnasia. Diximus jam ab Anselmo in Cantuariensem Archiepiscopum electo, datas litteras ad Episcopum Parisiensem (6), quibus illum admoneret, non eum posse refragari, uti jam cœperat, Cantori Ecclesiæ Parisiensis, cui fixum illud erat animo, ut professionem Monasticam amplecteretur. Ita enim repugnari Deo, repugnari Evangelio ad perfectionem neminem cogenti, omnes invitanti, repugnari Canonibus, qui expresse præcipiunt, ne Episcopi a proposito melioris, & strictioris vitæ eos dehortentur, quos ad id incitare debuerant.

VI. De assensu Principum nihil hic opus est dicere; ab annis enim admodum sexcentis Christiani Principes ea in Deum, in Ecclesiam, in Religiones pietate imbuti sunt, ut nec in cogitationem illis veniat de ea servitute illis indicenda, quos summus Imperator Christus ad Evangelicam libertatem vocat. Qui Donationem Constantini commentus est, quam Leo IX. primæ suæ ad Constantinopolitanum Imperatorem Epistolæ intexuit, hanc præ ceteris libertatem finxit Ecclesiæ Romanæ a Constantino collatam, ut quoscunque liberet Clericos clero suo adgregaret: *Licentiam concedimus, quem placatus proprio consilio Clericare voluerit, & in numero religiosorum Clericorum connumerare.* Refert Matthæus Paris (7) exempla aliqua petitæ a Regibus licentiæ ad profitendam Religionem. Sed ea privata sunt facta, nulla certa lege, nulla necessitate expressa, mero ex hominum arbitrio. Et eam quidem ille regulam recenset inter consuetudines Regias: *Filii rusticorum non debent ordinari absque assensu domini, de cujus terra nati dignoscuntur.* Sed inclytus Martyr Thomas eam refutavit consuetudinem: nec eam toleravit Alexander III. Papa, nisi quia rustici hujusmodi servilis fere conditionis erant jam inde a media ætate.

De

(1) Regest. 13. Ep. 166. 51. Regest. 14. Ep. 18. Regest. 15. Ep. 141. Spicil. t. 9. Ep. 461. (2) Preuves des libertez de l'Egl. Gall. p. 1185. 6. 7. 8. 1204. (3) Feviet p. 315. 6. (4) Nomocan. Tit. 9. c. 31. (5) 19. q. 3. c. 10. (6) L. 3. Ep. 2. (7) Paris 1154. 1163. 1164.

De fœminis Canonicis, de Congregationibus Laicorum, de Clericorum Congregationibus liberis, sine votis, sine professione.

CAPUT LXIII. *P.4.l.1.c.62.*

De Canonicis fœminis secularibus, de Beguinis, de Congregationibus laicorum utriusque sexus, de Tertiariis, de Congregationibus liberis Clericorum sine votis, sine professione, hac ultima Ecclesiæ ætate post annum Christi millesimum.

I. Canonicæ Regulares abdicare omnia tenebantur.

II. An illæ ipsæ sint, quibus Regulam præscripsit Concilium Aquisgranense, sed strictiorem observantiam, & rerum omnium abdicationem professæ?

III. Decreta Bonifacii VII. & Clementis V. ad Canonicas Seculares, non approbato tamen earum instituto.

IV. Canonicæ in Gallia.

V. Canonicæ in Germania, & Conciliorum Decreta ad earum regimen.

VI. Describuntur Canonicæ Belgii, & Germaniæ a Jacobo de Vitriaco.

VII. Canonicæ seculares modernæ, an illæ ipsæ sint Concilii Aquisgranensis?

VIII. De Monialibus, quas Dominas vocant.

IX. De nobilitatis stemmate, quod exigunt Canonicæ.

X. An in Beneficiis locari debeant Canonicæ, & an ad Horas teneantur Canonicas?

XI. De Beguinis.

XII. De Dominabus Oratorii, & de pluribus aliis utriusque sexus Congregationibus a beato Carolo institutis.

XIII. De Tertio Ordine sancti Francisci, sancti Dominici, & de aliis laicis.

XIV. De Congregationibus mere Clericalibus.

XV. De Oblatis sancti Caroli.

I. Perstrinximus aliqua de Congregationibus Laicorum inter priora Ecclesiæ adolescentis secula, ubi de Seminario egimus beati Augustini, quod laicorum fuisse primo visum est, superius hac ipsa Parte. Strictim etiam diximus de Canonicis fœminis Capite XLIV. hujus ipsius Partis. Nunc ergo non hic aliud, quam congeremus, si quæ supersint de hujusmodi rebus memoranda.

In Concilio Lateranensi II. sub Innocentio II. anno 1139. prohibitæ sunt Sanctimoniales, & Canonicæ, ne cum Canonicis Monachisve in eodem choro Horas Canonicas decantarent (1): *Ne Sanctimoniales simul cum Canonicis, vel Monachis in Ecclesia in uno Choro conveniant ad psallendum.* In Concilio Remensi sub Eugenio III. anno 1148. Moniales, Canonicæque distinguuntur, & utræque tamen subjiciuntur arctissimæ claustri legi (2): *Ut Sanctimoniales, & mulieres, quæ Canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, juxta beatorum Benedicti, & Augustini rationem, vitam suam in melius corrigant, & emendent, & in Claustro sint assidue permanentes.* Si quid reliquum esset adhuc dubii, an Canonicæ istæ vere profiterentur Regulam beati Augustini, sicut Sanctimoniales aliæ Regulam beati Benedicti, eodem ipso ex Canone posset tota illa caligo diffl ari. Jubentur enim proprio quocunque spoliare sese, intentata in contumaces pœna interdicti, & privationis sepulturæ Ecclesiasticæ: *Choro, refectorio, & dormitorio sint contentæ, & relictis Præbendis, & aliis propriis, earum necessitatibus de communi provideant.* Non tantum pœnarum in has Sanctimoniales derivatum fuisset, nisi professione propria Evangelicam paupertatem vovissent. Ita sane præcipit Regula beati Augustini, quam illæ professæ erant, ut terrenis omnibus possessiunculis nuntius remittatur.

II. Distabant ergo prorsus hæ Canonicæ ab iis, quibus Regulam præscripserat Concilium Aquisgranense sub Ludovico Pio anno 817. per quam licebat propriis incubare rebus. Ideo & hæc Aquisgranensis Ca-

(1) Can. 7. (2) Can. 4

Canonicarum Regula nusquam meminit Regulæ beati Augustini, vel Epistolæ eius centesimæ nonæ, quamvis aliorum Patrum luculentissima testimonia bene multa contexat.

Posset forsan non injuria quis ominari, has ipsa fuisse Canonicas prorsus, sed quibus postea a priori Sanctimonia defluentibus, Synodi Præsulesque arctiorem fibulam disciplinæ addiderint, ut ex Secularibus Regulares evaderent Canonicæ, & patrimonium ejurare cogerentur. Duci posset conjectura ex Concilio Lateranensi II. (1) quod molestissime tulit eas vitam degere tam alienam a Regulis Benedicti, Basilii, & Augustini, sejunctisque habitare ædibus, inani hospitalitatis obtentu: *Quæ licet neque secundum Regulam beati Benedicti, neque B silii, aut Augustini vivant, Sanctimoniales tamen vulgo censeri desiderant. Cum enim juxta Regulam degentes in Cænobiis, tam in Eccl sii, quam in Refectorio, atque dormitorio communiter esse debeant, propria sibi ædificant receptacula, in quibus sub hospitalitatis velamine, &c.* Abdicationem forsan ergo temporalium illis reddidit Concilium Lateranense illud, Remense saltem eam vel instituit, vel restituit. Fateor enim certissima, & invictissima non suppetere documenta, de hoc Canonicarum ordine, earumve, quæ seculis sequentibus seculares permansere, an eæ sint ipsæ, quibus Synodus Aquisgranensis vitam quidem indixerat communem, non tamen patrimonii ejurationem: an Canonicæ fuerint Regulares ab origine, & Augustini quondam Regulam professæ, quæ postea desciverint a castiore illo instituto suo, & in Canonicas degenerarint seculares.

III. Præcepit Honorius III. Abbati cuidam, ut Censurarum jacula vibraret in Canonicas Clericosque Abbatissæ jurisdictioni obnoxios, ut eos compelleret ei morem gerere, quanquam non aliud illa posset, quam eos suspendere ab Officio, & Beneficio, non autem excommunicare (2): *Cum ipsa plerumque Canonicas suas, & Clericos suæ jurisdictioni subjectos, propter inobedientias, & culpas eorum officio beneficioque suspendat, iidem confisi ex eo, quod eadem Abbatissa excommunicare eos non potest, suspensionem hujusmodi non observant.* Mihi quidem non satis liquet de Secularium, an de Regularium Canonicarum Collegio hoc Decretum interpretandum sit.

At dilucide prorsus Bonifacius VIII. Canonicas Seculares describit, quæ patrimonii sui compotes semper erant, nullam edebant professionem, & non aliam ducebant vitam, quam Canonici seculares in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegialibus (3): *Juxta quarundam provinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renuntiant, nec professionem faciunt regularem, sed vivunt ut in secularibus Ecclesiis Canonici seculares.* Jubet Pontifex, ut earum Abbatissa annorum sit saltem triginta, eligaturque eodem omnino more, quo Abbatissæ Regulares: quanquam præ se ferat nequaquam a se earum approbari institutum: *Per hoc tamen earum statutum, ordinem, seu Regulam nolumus, nec intendimus approbare.*

Nec ab hac Canonicarum tabella abludit, quod de iis habet Clemns V. (4) qui eas Episcopi ut Ordinarii visitationi subjicit, si exemptæ non sint: & ut delegati Apostolicæ Sedis, si exemptæ sint: similiterque contestatur, non eo a se earum institutionem approbari. Simile tamen veri est hæc Pontificum Decreta ad regendas Canonicas, instar habuisse confirmationis cujusdam tacitæ, vel tolerantiæ publicæ. Ceteroqui quæ demum esse potuissent Canonicæ Exemptæ, sine approbatione ulla, aut privilegio?

IV. Aliqua legavit in Testamento suo sanctus Ludovicus Rex Galliæ Regni sui Beguinis, quæ Canonicæ tamen non erant, cum filiorum ejus unus Petrus Alenconii Comes, in eo, quod edidit testamento anno 1282. Canonicas a Beguinis disjungat: Canonicæ hæ Regulares, an Seculares fuerint, non satis mihi quidem claret (5).

V. Concilium Coloniense anni 1536. incumbendum sibi necessario duxit in reformationem Secularium Canonicarum, quæ nul-

(1) Can. 26. (2) C. Dilecta. De maorit. & Obed (3) In Sexto L. 2. tit. 6 c. 43. (4) Clem. V. L. 3. T. 10. c. 2. (5) Du Chesne t. 2. p. 339. Hist. de S. Louis par du Cange.

nullo se voto, & ne perpetuæ quidem castitatis astringebant: *Seculares Canonicæ appellantur, quod perpetuæ castitatis, ac reliqua vota Monastica non emittant.* Synodus Augustana (1) anni 1584. de iis verba facit, tanquam quæ sine votis servare a se intaminatam castitatem præ se ferrent. Jubet ergo eas uno in dormitorio simul omnes dormire, suadetque una etiam mensa ut reficiantur. Concilium Coloniense II. (2) anni 1549. jubet, ut Abbatissæ in has *nobiles Virgines* pervigili cura excubent, uno loco eas cubare, Horas Canonicas ab eis decantari faciant, servarique statuta ad emendationem disciplinæ omnia ab Imperatore promulgata (3).

VI. Circa annum Christi millesimum ducentesimum, & vigesimum scribebat Jacobus a Vitriaco floruisse Canonicas seculares in Germania, Brabantia, Hannoniaque, quæ *Domicellæ* nuncuparentur, & Moniales vocari se deprecarentur, sicuti nec Canonici Monachi dicendi sunt (4): *Canonicas Seculares, seu Domicellas appellant, non enim Moniales nominari volunt, sicut Canonici seculares Monachi non dicuntur. Nonnisi filias militum, & nobilium in suo Collegio volunt recipere.* Et cum exaggeratius multa dixisset de pompa mollium vestium, pannorum, & pellium pretio, quibus utebantur, ait illas uno omnes dormisse dormitorio, in iisdem Ecclesiis esse Canonicos, Canonicos Canonicasque simul affuisse Choro, & Canonicas Horas una decantasse, processionibusque interfuisse, altero hos, altero illas latere; complures earum *relictis Præbendis, & Ecclesiis*, nupsisse: alias totum vitæ curriculum castissime, piissimeque consumere. Denique earum nonnullas jam se contulisse ad Cisterciensium familiam. Ejusmodi sunt adhuc celeberrima Canonicarum nobilium Cœnobia apud Montes, Malbodium & alibi.

VII. Ea certe Jacobi Vitriacensis narratione perpensa, videtur jam animus magis propendere in eam sententiam, ut de Canonicis secularibus supra egerint Concilia Lateranense, & Remense; & has omnino reliquias earum esse, quibus concinnata est specialis Regula in Concilio Aquisgranensi. Si enim degener tantum fuisset ea proles Regularium olim Canonicarum, suis ab institutis longe exerrantium, non eas tam clementer habuisset Jacobus hic Cardinalis, eximii cujusdam zeli laude celeberrimus.

VIII. Anno 1279. Archiepiscopi Cantuariensis Pastorales Epistolæ eas perstringebant Sanctimoniales, quæ *Dominas* se vocari gestiebant, non potius *Matres*, vel *Sorores*. *Sciatis vos Monachas, vel Moniales esse, non dominas: sicut nec Monachi possunt sine ridiculo domini appellari* (5). Statuendum & hoc ipsum fuit pro Carthusianis Sanctimonialibus (6): *Priorissæ Monialium a personis ordinis matres vel dominæ vocentur, non Dominicæ; Moniales vero sorores, quacunque consuetudine contraria obstante.* Dominas vocari Canonicas non ita alienum erat, quam Moniales.

IX. Circa nobilitatis autem avitæ documenta, quæ exigebantur, Ecclesiastici Annales fidem faciunt anno 1285. (7) cum Tibure esset Honorius IV. didicissetque Canonicas Belgii a Guidone Flandriæ Comite institutas fuisse, ea lege, ut non admitterentur, nisi spectatæ, certisque monumentis aprobatæ nobilitatis virgines, rescissum ab eo, cassatumque fuisse id statutum, ut ex quo infinita quædam perjuriorum seges pullulatura esset. Improbaverat jam Gregorius IX. persimile statutum Capituli Argentoratensis, nec passus erat ejus rationem haberi in provisione Præbendæ. Nitebatur porro ea ratione Pontifex, quod Ecclesiæ in pretio, & amori sit sola virtutis nobilitas, ut ad quam Deus pauperes potius, quam divites, ignobiles magis, quam natalium splendore claros vocarit. Itaque non injuria Jacobus a Vitriaco hoc ipsum improbavit Canonicarum decretum (8): *Adeo personas accipiunt, quod nonnisi filias militum volunt recipere in suo Collegio.*

(1) Part. 10. Can. 19. (2) Cap. 12. (3) Cap. 7. (4) Hist. Occid. Cap. 31. (5) Conc. tom. Can. 11. par. 1. p. 1070. (6) Tertia Compil. Stat. c. 2. n. 37. (7) Rain. ann. 1285. n. 87. (8) C. Venerabilis. De præbendis;

X. Refert denique idem Jacobus suas ab ipsis resignari solitas Præbendas, cum nupturiebant. Ubi tria non oscitanter observanda. Primum est, non mediocriter hac in re eas defecisse ab illis, quas instituerat Concilium Aquisgranense. Etsi enim patrimonio frui illæ finerentur, at nuptiis constantissime abstinebant. Sed si tandiu in Ecclesia Minores Clerici, & beneficia obtinuerunt, & conjugii libertate frustrati non fuut: ecquid miramur si Canonicæ seculares tandiu cum nubere possent, præbendis tamen suis potirentur?

Alterum est, posse verissimo aliquo sensu Præbendas harum Canonicarum Beneficiis annumerari, cum Præbendæ sint, cum resignari potuerint, cum hinc existeret obligatio diurni pensi Horarum Canonicarum. Præstimonia alii magis esse voluerunt, quam Beneficia; quod Beneficia placuerit propria magis esse Clericorum (1). Sed confitentur ipsi de re conveniri, controverti de nomine: nec injuria posse has Præbendas in censu Beneficiorum reponi cum proventuum Ecclesiasticorum portio ea sit, qua qui gaudet officiis vicissim, & ministeriis tenetur Ecclesiasticis. Concilium Coloniense, de quo paullo ante, declarat non posse uni Abbatissæ subesse duo Collegia Canonicarum, quod vetent Ecclesiæ Canones, plurium Beneficiorum copiam ab uno retineri.

Tertio denique observandum illud venit, non minus Canonicas, quam Canonicos teneri lege Officii divini recitandi, vel decantandi, cum fundationis seu Præbendarum seu distributionum, quibus Præbendæ successerunt, ea fuerit conditio, ea statuta natura, id onus indeclinabile, ut divina Officia rite persolverentur. Ideo & Jacobus de Vitriaco, & Concilia omnia supra laudata, meminere celebrationis divinorum per Canonicas canticorum. Denique non inertibus, & otiosis dispensatur patrimonium Christi, sed actuosis, & divinas laudes jugiter concelebrantibus.

XI. Jam Beguinæ quidem Parisienses, & aliarum quarumdam Galliæ Civitatum, memorantur in testamento tam sancti Ludovici Regis, quam filii ejus Comitis Alenconii. Refert Goffridus de Belloloco Dominicanus, & sanctissimo Regi a Confessionibus, ejusque vitæ Scriptor, emptam Parisiis a sanctissimo Rege fundatamque domum, qua alerentur quadringentæ Beguinæ, præter plures alias toto Regno sparsas (2): *Domum Parisiis honestarum mulierum, quæ vocantur Beguinæ, de suo acquisivit, & eisdem assignavit, in qua honeste, & religiose conversantur circiter quadringentæ similiter, & in pluribus aliis Regni sui Civitatibus atque castris domos ad habitandum dictis Beguinis providit.* Meminit Cantipratensis (3) hujus a sanctissimo Rege fundationis Beguinarum: videtur solas Virgines eo admittere. Philippus III. Franciæ & ipse Rex testamento suo anni 1284. multas eis legavit. Idem Cantipratensis (4) meminit & alterius Nobilis viri Philippi de Monte Mirabili, cui major præterea a virtutibus nobilitas accedebat, qui cum divitiis non admodum abundaret, exæstuaret autem caritate, octo Cistercienfium Cœnobia exædificavit, Beguinas autem variis in locis adgregavit ad quinque millia. Porro designatur a Cantipratensi locus, tempusque, quo primum orbi instituta Beguinarum illuxerunt. Ait enim anno 1226. complurimos adhuc memoria tenuisse, illarum exordia apud Nivellam Belgii urbem exstitisse: *In hac urbe, ut pluribus adhuc viventibus notum est, mulierum devotarum, quæ Beguinæ dicuntur, nunc late diffusa per orbem religiositas inchoavit.* Agit ille alibi de grege Beguinarum bis mille sub una Præposita.

Non multo post tempore harum nonnullæ in absurdissimos errores iere præcipites in Germania, ventosa inflatæ fiducia, posse in hac mortali vita supremum attingi perfectionis apicem, in quam peccatum non caderet, visionem Dei claram, denique id fastigium contemplationis, cui superflum jam esset macerare corpus, jejunare, vel mortalium quorumcunque tegi monitis, præceptis parere. His anicularum impiis deliramentis anathema intorsit Concilium

(1) Hallier. De sacris Elect. p. 516. (2) Du-Chesne t. 5. p. 452. Spicil. t. 9. p. 168. (3) Cantipr. l. 2. c. 29. n. 34. (4) Cantipr. l. 2. c. 38. n. 2. c. 51. n. 12. c. 54. n. 10.

lium Viennense Generale (1), & Beguinarum ipsarum institutum extinxit, veluti suspectum: *Eas merito suspectas habentes:* facta tamen copia fœminis vere piis, vere fidelibus, castam, & pœnitentiæ laboribus exercitam vitam gerere, sive ex voto, sive sine voto (2): *Sane per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quæ promissa continentia, vel etiam non promissa, honeste in suis conversantes hospitiis, pœnitentiam agere voluerint, & virtutum Domino in humilitatis spiritu deservire, hoc eisdem liceat, prout Dominus ipsis inspirabit.*

Huius extremæ n ique clausulæ munimento vallatæ tot etiamnunc in Belgio efflorescunt Beguinarum piæ, & numerosissimæ Congregationes. Non inussit enim Concilium, nisi eas, quæ suspectæ, vel imbutæ hæresi essent. Itaque vere orthodoxas pristinæ permisit libertati. Quod autem earum esset institutum, eadem Decretalis docet. Nec obedientiam, nec paupertatem profitebantur, sed velle propria modestissimaque utebantur, suberantque regimini præstantium sapientia, & religione virorum: *Cum nulli promittant obedientiam, nec profiteantur aliquam Regulam approbatam, Religiosæ nequaquam existunt, quanquam habitum, qui Beguinarum dicitur, deferant, & adhæreant Religiosis aliquibus.*

Philippus Pulcher Galliæ Rex totus fuit in urgenda Decretorum Viennensis Concilii executione. Hinc facile quis suspicaretur abolita ab eo in Galliis Beguinarum cœnobia. Alibi diversoria illis sua sarta tectaque servata sunt, tum innocentiæ suæ præsidio, cum decreto Joannis XXII. qui prædecessoris sui statutum, Clementis scilicet V. (3) alter interpretatus est, quam nos, tuitionemque in se recepit complurium passim sparsarum per provincias Beguinarum, & earum Congregationum, quæ nullo unquam hæreseos laboraverant contagio, vitæ innocentia semper enituerant. Fidem facit Pontifex complures earum castitatem profiteri, communis vitæ societatem alere, bona possidere suo Collegio propria.

Ea me res impulit, ut eas a Beneficiariis non disjungerem. Ejusmodi enim bona, & bonorum distributio, & hæc vitæ ratio multum consentit antiquissimis seu Virginibus, seu Viduis, seu Diaconissis, quæ sumptu Ecclesiæ alebantur, eique ministeria sorti suæ consentanea impendebant (4) Postremo idem Pontifex Joannes XXII. ibidem, & Bonifacius VIII. in Sexto (5), Canonicas seculares, & Beguinas jurisdictioni Episcoporum subjiciunt, eximuntque seculari tribunali, quanquam expresse non approbent earum Congregationes. Nec aliter Rota judicat (6).

Qui ulteriorem, antiquioremque originem adsignarunt Canonicarum, & Beguinarum, & retro ad sanctam Beggam, vel ad Gertrudem filias Pipini Ducis Brabantiæ, vel ad sanctam Valtrudem eluctati sunt: rem nobis quoque facile persuaderent, si aliquanto validioribus uterentur vel rationibus, vel testimoniis. Laudabili conatu rei piæ antiquitatem venantur. Non procedit semper tamen fœliciter, quod pie tentatur. Sed quæ major, quæ optatior antiquitas, quæ firmior, quam si dicatur Ecclesia Christi jam inde ab exortu suo castissimos semper, & numerosissimos habuisse greges seu Virginum, seu Viduarum omnis generis professarum, cum Regula, sine Regula, communes simul ædes habitantium, vel separatas; sed eas semper omnes habitas non aliter esse, quam ut Ecclesiæ delicias, ut alumnas, ut ejus gloriæ, ejus etiam sumptu viverent. In Statutis Cluniacensibus (7) distinguuntur tria genera stipendiariarum Ecclesiæ: *Monacha, Conversa, Præbendaria*. Præbendariæ, quasi conductitiæ erant ad exteriora quædam officia. Ea autem Præbendariæ vox non paullo aptius ascripta fuisset sacris olim Virginibus illis, & Viduis, ex quibus tantum gloriæ, & splendoris in Ecclesiam redundabat.

XII. Mediolani sanctus Carolus Borromæus instituit Dominas Oratorii, regulas præ-

(1) In Clement. C. Ad nostrum. De hæreticis. (2) Ibidem. C. Cum de religiosis ducibus. (3) Extrav. Comm. l. 3. T. 9. c. unic. (4) Cont. Nangii an. 1317. (5) C. Indemnitatibus. (6) Fagn. in l. 1. pag. 60. (7) Bibl. Clun. pag. 1460.

præscripsit, exercitia pietatis complufcula, & præcipuas quafque civitatis Matronas ei instituto adjungere enixus est (1). Instituit & complura Virginum Collegia, ac domicilia, tum Mediolani, tum sparsim tota Diœcesi: præter Congregationem sanctæ Ursulæ, quæ quaquaversum diffundebatur: & Conventum sanctæ Annæ, in quo viduæ complurimæ perpetuæ se dedicabant continentiæ. Hæ Congregationes Christi bonum odorem spargebant longe lateque, nulli Monasticæ professioni addictæ.

Viros quoque idem Carolus laicos adgregavit in unam Congregationem sub nomine sancti Mauritii, ubi & cælibatum perpetuum profitebantur. Denique Conversarum, seu Pœnitentium puellarum Collegium regendum commisit duodecim Matronis Tertii Ordinis sancti Francisci (2).

XIII. Instituerat incomparabilis sanctimoniæ vir Franciscus Ordinem Pœnitentium, seu Tertium Ordinem, quo continerentur conjugati utriusque sexus, vestemque & Regulam propriam præscripserat (3). Innumerabilis quædam hominum multitudo in hunc confluxit Ordinem, quo & Franciscani tandem compulsi sunt subducere sese eorum regendorum oneri, ne tanta negotiorum sarcina, & regiminis pondere opprimerentur. Addit Bonaventura (4) id eo factum consilio, ut ne maledicentiæ semper jaculis paterent, cum illarum pœnitentium aliqua prolabebatur in flagitium; & ne omnium necessitatibus providere constringerentur, quod nulla jam ratione assequi, vel sperare poterant. Hoc vero loco vocat illas Bonaventura Beguinas.

Tertius Ordo beati Dominici simillimus fuit Franciscano, ut videre est in Regula ab Innocentio VII. confirmata anno 1405. Idem statuendum de Tertio Ordine tum Servitarum, tum beati Francisci de Paula. Tametsi laici sint omnes, & plerique conjugati, sunt tamen illis Priores, sunt Priorissæ, sunt Provinciales. Imminet stricta obligatio recitandi Officii divini iis, qui litteras sciunt, vel juxta compensatione aliquoties iterandi Orationem Dominicam, vel quasvis preces alias (5).

Hic ergo perspicis, ut a primis Ecclesiæ exordiis fuerint semper cœtus laicorum utriusque sexus, quorum erat vita religiosissima. Permirum autem illud est, quod sient ex primis illis fidelibus eximia caritate, & consiliorum Evangelicorum spontanea observatione conspicuis, extiterunt tandem quarto Ecclesiæ seculo omnis generis Monasteria utriusque sexus: ita Tertii Ordinis B. Francisci Sectatores eo numero tandem, eoque constantissimæ pietatis fervore clarescere visi sunt, ut Leo X. (6) anno 1521. illos in novum Religionis Ordinem conjunxerit, ubi tria Monastica vota, ubi Regula Monastica, ubi Professio denique ipsissima Monachorum.

XIV. Si Laicorum autem, multo magis Clericorum mere Clericorum semper in Ecclesia fuere religiosissimæ Congregationes. Non attingam Clericos Regulares, quos Theatinos dixere, & quorum institutio approbata est a Clemente VII. anno 1524. Non Clericos Regulares sancti Pauli, seu Barnabitas, qui ab eodem Pontifice approbati sunt ann. 1533. In his Congregationibus enim, & compluribus aliis pulcherrime conjuncta & confœderata est Clericalis vivendi ratio cum Monastica. Nec distant Clerici hi Regulares a Canonicis antiquis Regularibus, nisi in rebus, quas differre necessum est in institutis, tanto ex intervallo temporali distantibus (7).

Hic agitur de Cœtibus mere Ecclesiasticis, votorum, & professionis expertibus. Quales fuerunt Clerici ii, quos aggregavit beatus Gerardus, cujus Thomas a Kempis scripsit vitam, & qui vita excessit anno 1384. Fratres vitæ communis appellitati sunt. Nullis ligabantur votis. Exscribendis libris vitam sustentabant. Vitam complurium ex ipsis scripsit Thomas a Kempis, & quamvis illos inter Regulares locet Canonicos, certum est tamen liberos, & solutos

(1) Giossano L. 5. c. 6. L. 8. c. 22. (2) L. 2. c. 16. (3) Vadinghus an. 1227. n. 17. (4) Libel. Apologet in eos qui Minoribus adversantur q. 6. (5) Spondan. Ann.1224. n. 17. (6) Leo X. Bull. 42. (7) Rainal. n. 6.

tus fuisse Clericos, nullo constrictos voto, ne stabilitatis quidem, quamvis statim patrimonium omne in commune conferrent, & ejurarent omne jus, illud quomodocunque repetendi, seu sponte ipsi resilirent a Collegio, seu ejicerentur. Horum historiam publicavit Miræus, Bullasque Pontificum illis propitias, etiam post Concilium Constantiense, quod in eorum aliquos tantum contumaciores detonuerat, intacto Collegio, & Ordine ipso intaminato.

Si contexas autem Canonicos, quibus Concilium Aquisgranense Regulam temperavit anno 817. cum Fratribus his vitæ communis, denique cum Oblatis sancti Ambrosii, cum Oratorio Romano sancti Philippi, cum Oratorio Gallicano Petri Berulli Cardinalitia postea purpura decorati, & complures subinde alias Congregationes mere Clericales, & sine votis; compertum erit semper fuisse in Ecclesia Clericos, & Beneficiarios, qui Ecclesiæ se obsequiis mancipavere, & Ecclesiasticos reditus ea parsimonia, frugalitate, caritate dispensavere, quæ ab aureæ, & primævæ Ecclesiæ sanctimonia non multum deficeret. Memini quippe, ubi de Seminariis ageremus, ex Juliano Pomerio ostendisse nos, jam tum fuisse Congregationes solis Clericis frequentatas, qui suis se sumptibus alerent, reditibus Ecclesiasticis abstinerent, Congregationibus autem suis, & Ecclesiis easdem præstarent operas, quas ii, quos Ecclesia sua stipe sustentabat.

Nec possum has Congregationes Ecclesiasticas non in Beneficiariorum numero collocare, cum in eis Ecclesiastici proventus & possideantur, & dispensentur ea ratione, quam præmonstrarunt Apostoli, quam secuti sunt priorum & castissimorum Ecclesiæ seculorum Clerici, quam Regularium retinent Capitula Canonicorum, & Monastici omnes cœtus (1).

XV. Nec silentio nobis prætereundum est, cum sanctus Carolus Congregationem erexisset Oblatorum, ubi Presbyteri, aliique Clerici inferiores erant consociati, & voto stabilitatis Episcopo astricti, quæ erat veluti expressa imago professionis tacitæ Clericorum omnium olim, quibus nefas erat vel a Clero recedere, vel Episcopi se sui obedientiæ subducere, voluisse illum, ut possent Oblati adgregare suo cœtui Laicos conjugatos utriusque sexus ad ministeria quæque necessaria. 2. Tam Clericos, quam laicos votum emisisse stabilitatis, & obedientiæ. 3. Clericos ipsos patrimonia retinere potuisse, sed & potuisse privato paupertatis voto ea abjicere, vel adjicere, & subjicere Congregationi, ut non ea jam amplius possiderent, nisi ejus nomine, tanquam administratores. 4. Hos Oblatos beatum Carolum præfecisse Seminariis suis regendis. 5. Si qui eorum pio e cœtu ejicerentur, restituta fuisse, quæ secum intulerant (2).

CAPUT LXIV. *P.1.l.1.c.74.*

De Canonicis laicis post annum Christi millesimum.

I. Canonici laici in Concilio proscripti.

II. Alii Canonici laici in Ecclesia honoratissimi. Initium ductum a Carolo Magno. Comes Andegavensis Canonicus, & Thesaurarius Ecclesiæ sancti Martini Turonensis.

III. Archiepiscopi Senonenses, & Bituricenses, Episcopi Andegavenses, & Pictavienses ejusdem Ecclesiæ Canonici erant.

IV. Reges Galliæ ejusdem Abbates erant. Dux Burgundiæ Canonicus.

V. Dux, & Ducissa Burgundiæ Canonici sanctæ Capellæ Divionensis.

VI. Rex Hispaniæ Præbendarius Ecclesiæ Cluniacensis.

VII. Rex Angliæ, & Episcopi omnes Canonici unius Ecclesiæ.

VIII. Ecclesiæ aliæ, quarum Abbates, Canonicique sunt Reges, & Principes.

IX. Imperatores Germaniæ Canonici admittuntur in Ecclesia sancti Petri Romæ, & sancti Joannis Lateranensis, & alibi, quin veste, & functione Diaconi, Subdiaconique utantur.

X. Reges Galliæ Abbates & Canonici plu-

(1) Cicsano l. 5. c. 4. (2) Acta Eccl. Mediol. p. 817.

pluribus in Regni Ecclesiis.

XI. Origo Canonicorum Laicorum.

XII. Quid discriminis inter duas has Canonicorum classes.

I. Canonicorum Laicorum antiquitatem prodet eorum condemnatio, immo & ex parte quadam exstinctio. Anno 1214. Concilium Mon-Pessulanum (1) vetuit, ne posthac Collegio Canonicorum allegerentur laici, neu ad Præbendam panis, & vini admitterentur, quod plurimum ea quidem societas intulisset Ecclesiæ detrimenti. *Districte mandamus, quod in nulla Ecclesia laici recipiantur in Canonicos, & in Fratres, nec etiam ad Prabendam Canonicalem, quæ consistit in pane, & vino, & quibusdam aliis, cum per hoc Ecclesiæ multa damna proveniant.* In Concilio Biterrensi anno 1233. eadem prohibitio iterata est, quod ex laicorum Canonicorum contaminatissimis moribus non modica infamia Ecclesiæ aspergeretur. Ideo & Beneficio privandos decernitur, nisi resipiscant (2). *Districtius mandamus, quod in nulla Ecclesia laici recipiantur in Donatos ad Prabendam panis, & vini, de quorum turpi conversatione scandalum geretur. Quod si qui tales recepti, inventi fuerint fornicatores, adulteri, & alias criminosi post monitionem competentem, nisi excessus suos correxerint, perpetuo Beneficio careant memorato.* Idem statutum insertum est statutis Raimundi Comitis Tolesani, & Legati Pontificii (3).

Canonici, ut reor, laici in hoc Concilio dicuntur, qui sese Ecclesiæ alicui cum agellis suis debebant, Capituloque ita adgregabantur, ubi panis, & vini distributiones consequerentur, quæ dicebatur panis, & vini Præbenda, essentque in numero Beneficiariorum. Interrogatus super ea re Eugenius Papa (4), an ubi numerus Canonicorum decreto, & juramento fixus confirmatusque fuisset, possent *laici, qui Canonicorum titulo numerantur*, comprehendi: rescripsit non reputari debere Canonicos, nisi qui vere essent, cujusmodi nunquam possunt esse laici. *Cum laici non debeant in Canonicorum numero computari.* Ita in libris Decretalium.

II. Verum si ad vestigandam laicorum Canonicorum originem ulterius progrediamur, in viros incidemus tanta nobilitati:, & auctoritatis gloria circumfluentes, ut ne ambingere quidem possit quisquam, quin Episcopales Synodi, Pontificesque ipsi, & Ecclesiæ & ipsis gratulati sint, quod inter Canonicos sederent, eadem uterentur veste, eidem incumberent divinæ psalmodiæ Optimates seculi, summique terrarum Principes. In Chronico Angliæ refertur Fulco III. Andium Comes cognomento Bonus anno 960. in Ecclesiam sancti Martini admissus esse Canonicus apud Turonas, affuisse non raro Horis Canonicis in veste ipsa Canonicorum (5). *Canonicus ascriptus fuit in Ecclesia sancti Martini, in festis Sancti ejusdem in choro inter psallentes Clericos cum veste Clericali, & sub disciplina eorum astabat.* Lotharius Galliæ Rex cum illum aliquando dicteriis lacessivisset in choro cum Canonicis suo more psallentem, haud mora hanc ille propulsavit contumeliam, probro data Regi ipsi incuria affectata litterarum, quibus clarescere, & illustrari mirum in modum possit ipsum Regium diadema.

Majori certe laudi, gloriæque solidiori vertisset Lothario Regi, si æmulatus fuisset, non Comitem sibi obnoxium, sed ex prædecessoribus suis longe præstantissimum Carolum Magnum, qui cantus Ecclesiastici eam adeptus erat peritiam, ut illum emendari, & emendatiorem prodire, atque evulgari ipse curaverit, & nunquam non in Ecclesia cum Clericis Psalmos palam decantarit. Testem locupletissimum profero Eginardum (6): *Legendi atque psallendi disciplinam diligentissime emendavit. Erat enim utriusque admodum eruditus: quanquam ipse nec publice legeret, nec nisi summissim & in commune cantaret.* In Ecclesia Palatina regi ab eo solita narrat Sangallen-

(1) Can. 8. (2) Can. 24. (3) Du-Chesne t. 5. p. 820. Catel. des Comes de Toulosue p. 351. (4) C. In Eccl. De Instit. (5) Script. ant. Eccl. Angl. t. 1. p. 455. Bib. Clun. notæ pag. 21. Spicil. t. 10. p. 401. 417. (6) Du-Chesn. t. 2. p. 103. 110.

lensis Monachus Officia divina: ipsum signo quopiam oris, manus, sceptri designasse, qui lectiones recitarent. Hinc non injuria augurabitur quis ducendam originem ejus, quæ postea latissime pervagata est consuetudinis, ut Comites & Duces, Reges & Imperatores ingerent se functionibus, ti tulisque Cantorum minorumque Ecclesiæ Clericorum, quo vel sacerdotii umbra regiam coronam venustarent.

Cum Inghelgerius Consul, vel Comes Andegavensis, utroque enim tunc titulo promiscue utebantur, affuisset una cum Episcopis translationi corporis beati Martini, ipsi, hæredibusque ejus assignata est Præbenda perpetua: cumque vacaret tunc Thesaurii ejusdem Ecclesiæ dignitas, ab iisdem Episcopis in eandem dignitatem invectus, institutusque est, declaratusque Ædituus, & Defensor beati Martini Ecclesiæ & omnium ejus dominiorum (1): *Cum omni consilio dederunt Inghelgerio Comiti Prebendam beati Martini, ipsi, & heredibus ejus in perpetuum possidendam. Quia vero Ecclesiæ ejusdem Sancti carebat Thesurario, & Æditui, Consulem Inghelgerium inthronizaverunt, & Thesaurarium constituerunt, & Defensorem Ecclesiæ fecerunt, & tutorem omnium possessionum ejus ubicunque essent, delegaverunt. Qui sedem Thesaurarii, & domos cum reditibus, quandiu advixit, obtinuit.* Habes hic ergo Comites Andegavenses Canonicos, & Thesaurarios sancti Martini Ecclesiæ Turonensis, cum plenissima potestate in prædia, & agros ei dignitati affixa, denique cum Præbenda panis, & vini.

III. Andegavenses, & Pictavienses Episcopi, Senonenses, & Bituricenses Archiepiscopi, ejusdem Ecclesiæ Canonicorum albo inscripti erant, ut docet nos Willelmus Andegavensis ipsemet Episcopus. Narrat enim anno 1291. venisse se Cæsarodunum Turonum, admissum se in Ecclesiam, & in Capitulum a Canonicis sancti Martini, ut Concanonicum: idem præstitisse sacramentum, quod a Canonicis, & ab Archiepiscopis illis duobus præstari soleret, dum admitterentur denique sanctissime sibi affirmasse, & in se recepisse Capitulum, si qua illum inopina invaderet, affligeretque calamitas, in Claustro suppeditatum illi iri, & domum, & sustentationem, non Canonico tantum, sed & Episcopo congruam (2). *Quod juramentum ipsi Ecclesiæ facere tenebantur, sicut alii Prælati Canonici ejusdem Ecclesiæ, videlicet Episcopus Pictaviensis, Archiepiscopus Bituricensis, Archiepiscopus Senonensis.*

IV. Revocanda nunc ad Canonicos Laicos oratio. Andinis enim Comitibus Ducibusque ut successere Reges nostri, ita & in Canonicatum hunc laicum beati Martini cooptati & ipsi sunt. Scripsit Archiepiscopus Turonensis ad Ludovicum VII. Regem, tanquam Abbatem S. Martini Ecclesiæ, ut auctoritate Regia interposita Thesaurarium Capitulumque cogeret interdictum a se vibratum revocare (3): *Rogamus, & petimus, quatenus in manu regia, & sicut Abbas ejusdem Ecclesiæ, Thesaurario præcipiatis, & Capitulo, &c.* Oddo Burgundiæ Dux anno 1215. Chartas impetravit, quæ visuntur etiamnunc in Camera Divionensi Computorum, quibus tum ipse, tum ipsius successores adgregantur Canonicis Turonensibus S. Martini ea lege, ut sacramentum præstent, quod a Canonicis omnibus præstabatur.

V. Cum Divione extruxissent Duces ipsi Burgundiæ veluti Regiam quandam sanctam Capellam, Canonicos se ibidem, immo & conjuges suas suscipi voluere. Mirum id, & inusitatum videri possit, cum reapse ea non sit nisi precum, & orationum societas, & tuitionis certissima fides, qua vicissim Duces, Canonicique sibi gratificabantur. Pauca hic assuam verba susceptionis Ducissæ Adelaidis anno 1226. (4) *Adii Ecclesiam nostram Capellam Divionis, & consortium spiritale Canonicorum recepi, fidelitatem eis, & statuta Ducum me servaturam juravi, singulos Canonicos in signum fraternitatis, & in osculum sanctum recepi, tam illos, quam res illorum in speciale tu tamen amplectens.* Non

(1) Bib. Clun. Not. p. 48. (2) Spic. t. 10. pag. 306. (3) Du Chesn. t. 4. p. 6. 40. Recueil. de l'Hist. de Bourgogne pag. 316. (4) Ib. p. 411.

Non diffidet a vero, ubi Canonici dicebantur Duces Burgundiæ, simul Præbenda panis, & vini donari solitos. Donabant enimvero nonnunquam Duces ipsi Canonicos, Monachosque Præbenda panis & vini, immo & opsonii suo ex Palatio. Ita cum a Monachis sancti Benigni donatus fuisset Dux Oddo eo loco, qui vulgo dicitur Mons Talenri, acceperant ab eo istiusmodi laicam præbendam (1). *Prior & Monachi habebunt unam Præbendam integram in pane, vino, & coquina, de mensa Ducis, aut Ducissæ.*

Justiores forsan erunt stuporis causæ, ubi audieris anno 1255. ab Abbate & Conventu sancti Benigni accepisse Ducem Burgundiæ ad vitam Prioratum de Paluel, ut eo & terris omnibus frueretur plenissime, duos tantum ibi aleret Monachos, sarta tecta tueretur omnia, post ejus obitum Abbati restituenda. Comes Burgundiæ Ottho (2) ab eodem Abbate anno 1281. Prioratum alium impetravit in Diœcesi Visontionensis situm, ut dum vita suppeteret, eo frueretur. Ita summorum Principum munificentiam levidensibus his donis prosequabatur & remunerabatur Ecclesia, nec pietatis quæ erat significatio Canonibus injuriosa videbatur.

VI. Hugo Cluniacensis Abbas ut Alphonsi Hispaniarum Regis beneficentiam aliquo vicissim remuneraretur dono, anno 1070. quotidianam in refectorio Præbendam illi concessit, ut statim ejus nomine pauperibus erogaretur. Adsignavit & illi nobilissimum unum ex altaribus Ecclesiæ suæ, ut quæ ibi offerrentur sacrificia (3), illi potissimum fructuosa essent. Quid istud aliud, quam Hispaniæ Regem Præbenda & Beneficio Ecclesiæ suæ investire? *Statuimus, ut Præbendam quotidianam habeat in refectorio, ad majorem mensam, quasi si nobiscum epulaturus sederet, quæ uni pauperum Christi semper tribuatur, pro salute animæ ejus, tam in vita, quam in morte, & dedimus ei unum altare de præcipuis in Ecclesia, quam ipse de propriis facultatibus construxisse videtur, quo divina mysteria ibidem celebrata saluti ejus valeant suffragari.* Eo major, quo diuturnior erat harum Præbendarum fructus, ut quæ ne cum vita quidem ipsa extinguerentur. Obiter hic monebo, cum Præbendæ, seu portiones illæ pauperibus statim distribuerentur, etiam pro defunctis Monachis, eo die anniversario, quo eorum nomina in Refectorio recitabantur: a Petro venerabili Abbate earum numerum defixum fuisse ad quinquaginta; ne si in dies semper augesceret Abbatiæ reditibus, prorsus aliquando exhaurirentur (4).

VII. Delibandum hic aliquid & de Anglia est, ubi Archiepiscopus Cantuariensis consilio inito de Sede sua in Ecclesiam sancti Stephani transferenda, constituendum sibi primo ibi Capitulum Canonicorum secularium existimavit; cujus Præbendas adsignavit primarias Regi, erat is tunc Henricus II. Episcopisque Provinciæ omnibus ea lege, ut Præbendis ipsimet & Vicariis annuos proventus compararent. Quod ab eo fiebat eo consilio, ut Rex & Episcopi ei assentirentur Sedis translationi (5). *Et ut Regem & Episcopos Angliæ sibi confœderaret, Regi, ut fertur, unam assignavit Præbendam, & Episcopis suffraganeis suis singulis singulas, sic tamen ut ipsi Præbendis & Vicariis suis reditus necessarios invenirent. Addit &c.* Hinc probabile fit non semel Canonicos istiusmodi fuisse fundatores ipsosmet Ecclesiarum, vel Canonicatuum; & dum abessent, Vicarios sibi subrogasse, ad quos proventus Præbendarum redirent.

VIII. Reges ipsi quandoque pro Canonicis dicti sunt Abbates, ut jam ostensum in Ecclesia beati Martini Turonensis: utque indubium quoque est de Ecclesia Pictaviensi beati Hilarii, cujus superest sacramentum, quod Capitulo præstabat Rex, cum primum illuc accedebat (6), *Juramentum, quod facere & præstare tenetur Rex Abbas Ecclesiæ beati Hilarii, quam primum personaliter ad eam accesserit.* Id certe legitur ad calcem Annalium Aquitanicorum. Anno 1403. cum primum Aurelianensis Dux sollemni pompa urbem Aurelianensem iniret, in Ecclesia sancti Aniani susceptus est in veste Canonicorum, pro an-

(1) Ib. p. 309. (2) Ib. p. 481. (3) Spicil. t. 6. pag. 447. (4) Bibl. Clun. pag. 1363.
(5) Script. Ant. Ang. p. 1481. (6) Pag. 51.

antiquo more, & ritu, ut refert Joannes Juvenalis Ursinus in vita Caroli VI.

Scripsit & Fagnanus (1) de his nobilium laicorum Præbendis in Ecclesia Compostellana Hispaniæ, & Turonensi in Gallia, & ne eas quidem docet Canonistis inexploratas fuisse, qui eas minime improbarint; cum nullius in rei mere spiritalis communionem vocentur laici, sed temporalibus tantum vel honoribus impertiantur, vel emolumentis. Addit vix quidquam hac ætate ejusmodi tentari posse, cum vel pensiones ipsæ in Ecclesiastica bona cœperint instar habere rei spiritalis.

IX. Quod ad Germaniæ Imperatores attinet, contulit Rainaldus (2) in annum 1311. ritum, & pompam coronationis Imperatorum, quod eo anno Henricus VII. Romæ Imperatoria corona redimiri se constituisset, exoptassetque. Electus ergo Imperator statim Canonicus Ecclesiæ S. Petri a Canonicis ejus Ecclesiæ constituitur in Ecclesia sanctæ Mariæ Majoris, quo illi ideo accedunt, & mox vestibus Imperatorum amicitur. Pontifex ad altare illum admittit, tanquam Diaconum: Imperator autem sacra facienti Pontifici Calicem & urceolum offert, vices Subdiaconi agens. Anno 1377. non potuit Carolus IV. a Rege Galliæ impetrare, ut Natale Christi ad sanctum Quintinum ageret; quod eum moris illi esset, ut ad Nocturna Officia septimam lectionem in veste Imperatoria recitaret, molestissime laturi essent Galli, ea vel umbra jurisdictionis eum in Galliis gaudere, in quas nihil unquam juris fuit Germanis Imperatoribus (3): *Quoniam cum moris esset Imperatorem nocte Natalis septimam Officii Matutinalis lectionem in habitu, & insignibus Imperialibus recitare, nequaquam id licuisset ei, intra Regnum Franciæ nihil Imperii debens exercere*. Verba ea sunt Spondani Apamiensis Episcopi, qui & alibi narrat Sigismundum Imperatorem anno 1414. (4) Constantiam venisse in pervigilio Natalis Domini, Missæ Pontificis Romani affuisse, Evangelium recitasse Diaconorum veste indutum. *Ad Missam Pontificalem habitu Diaconali legit de more Evangelium: Exiit edictum a Cæsare Augusto*. Ex eodem Spondano (5) Fridericus Imperator post præstitum Papæ sacramentum, Alba indutus est, in Canonicum Ecclesiæ S. Petri admissus, tum denique corona cinctus: *Alba indutus, & in Canonicum S. Petri receptus*. Verba ea sunt Naucleri, quæ Romualdus etiam historiæ suæ intexuit. Anno 1468. (6) cum idem Imperator Natale Christi Romæ ageret, a Diaconibus Cardinalibus velle sacra Diaconi indutus fuit, & ita Evangelium recitavit in Nocturnis Officiis, reliquam lectionem ab alio decantandam dimittens. *Camiseum, vestemque albam, & pluviale, ministrantibus Diaconibus Cardinalibus sumpsit, & Evangelium lectionis septimæ non injucunde cantavit*. Nec aliter Carolus V. Imperator anno 1529. Canonici Lateranenses Roma Bononiam profecti sunt, ut illum Collegio suo adjungerent, cum ibi corona Imperii ornatus est anno 1530. (7) *Capitulariter receperunt in Canonicum, & confratrem*. Canonici sancti Petri eo quoque Roma se contulerant, teste Paulo Jovio, unde & ipsi illum Concanonicum sibi asciverunt. Pontificale & Ceremoniale Romanum hæc omnia accuratissime describunt, præscribuntque. Illud Sigonius (8) commemorat, cum Longobardiam peragaret Imperator, in more positum fuisse, ut secundam accepturus coronam, in vestibus Subdiaconorum Archiepiscopo Mediolanensi ministraret. Hoc veluti privilegium Imperatoribus indultum commentantur Canonistæ (9). Longe probabilius plurimas Diaconorum, & Subdiaconorum vestes Imperatorum proprias olim fuisse, & ab illis fuisse Sacerdotio communicatas. Et hac ni fallor convenientia antiquissima, & cognatione Regiarum vestium cum Sacerdotalibus, adducebatur olim piissimus Rex Robertus, ut sollemnioribus Festis pretiosissimam indutus Cappam, permisceretur Can-to-

(1) In l. 1. Decret. part. 1. p. 154. (2) Rainal. an. 1311. n. 12. 13. 17. (3) Ann. 1377. n. 19. (4) Ann. 1414. n. 10. (5) Ann. 1452. n. 5. (6) Ann. 1468. n. 45. (7) Rainal. an. 1530. n. 25. Spon. ann. 1530. n. 1. 2. (8) Sigon. de Regno Italiæ l. 7. Panorm. in l. 2. Decr. p. 25. (9) Fagn. ib. & p. 154.

toribus Ecclesiæ S. Dionysii, ut constat ex antiquo Codice ejus Abbatiæ, quem laudat Molinetius (1) in Tractatu de Canonicis. *Inter Missarum sollemnia stans in Choro cum Cantore, ceterisque Chorum tenentibus, indutus cappa serico pretiosa, quam sibi ad hoc ipsum comparaverat, tenens sceptrum Regale aureum in manibus, totum Chorum, immo totam Ecclesiam illustrabat psallens cum psallentibus.*

X. Exierunt in lucem variæ Chartæ, quibus Reges Galliæ inscribuntur Abbates sancti Hilarii Pictaviensis, Abbates sancti Martini Turonensis, Canonici Cenomanenses, Andegavenses, Lugdunenses, Aquenses in Provincia Narbonensi, sancti Quintini, Cleriaci. Anno 1481. confirmatum est a Ludovico XI. Rege, veluti *Capite & Abbate*, privilegium sancti Hilarii Pictaviensis, ne reus quisquam possit ad supplicium rapi eo vico, qui major in Burgo est sancti Hilarii. Idem ipse Rex confirmato privilegio sancti Martini Turonensis, & immunitate ab exactionibus omnibus, hanc addidit clausulam (2): *Prædecessores nostri prædictam Ecclesiam multis privilegiis supra ceteras decorarunt, in qua specialem tenuerunt sedem Abbatiæ, tanquam primi intitulati in Ecclesia post Romanum Pontificem, qui solus in ea præsidere potest Episcopus.* Ad Galliæ Reges devoluta sunt jura hæc omnia, cum ipsis Comitatibus & Ducatibus, quibus ea adscripta & diu coalita fuerant. Si Reges autem id in more habent, ut suas in his Ecclesiis Præbendas aliis conferant, id ex eo profectum est, quod, ut supra evicimus ab exemplo Ecclesiæ Cantuariensis, qui hujusmodi Præbendarum compotes erant, ii dum abessent, Vicarios sibi substituerent.

XI. Suspicari potuisset aliquis, has Regales Abbatias, Canonicasque Præbendas earum reliquias fuisse tenuissimas, quas vel ipsi Reges invaserant temporibus Pipini & Caroli Magni stirpis, de quibus nos alibi copiosissime. Hincmarus Remensis Archiepiscopus nepoti suo Hincmaro Laudunensi, probro & crimini vertebat, quod jure Beneficiario possidenda Regi dedisset Ecclesiæ prædia, injussu Metropolitani & Provinciæ Episcoporum. *Domino Regi sine meo ac Coepiscoporum nostrorum consensu beneficiasti.* Sed longo hæc distant intervallo; & quam invidiosæ fuerunt antiquæ illæ usurpationes, tam blandæ & amoris atque concordiæ inter Sacerdotium, & Regnum conciliatriculæ fuere hæ posteriores Ecclesiæ concessiones, Præsulibus Regibusque hinc inde tum suavissimæ, tum ad mutuam honorificentiam compositæ. Hinc ad tuitionem & patrocinium Ecclesiæ paratiores fuere Reges, & adeo non res ejus imminutum ierunt, ut vehementius in dies adauxerint. Duplici ergo ex illo fonte hic manavit usus, ex pietate Ecclesiæ in Principes, ex Principum in illam largitate.

XII. Non ergo ad hanc alteram Canonicorum laicorum classem confingendam spectabant allata prius Concilia. Quin & quidquid fuerat censuræ acerbioris, utcunque videri potest revocatum fuisse a Benedicto XII. Papa anno 1339. in reformandis Canonicis Regularibus sancti Augustini. Prohibuit enim Pontifex, ne ulli posthac vel in Cathedralibus Ecclesiis, vel in Monasteriis Præbendarii susciperentur laici, nisi semet ipsi prius rebus cum suis omnibus dederent (3): *Ne in Ecclesia Cathedrali, seu Monasterio, quivis Clericus secularis, vel laicus recipiatur ad Præbendam, seu etiam portionem, nisi eidem dederit primitus se & sua.* Uberius ea de re infra, ubi de simonia disputatio instituetur. Hic vero ad hujus capitis calcem monebimus, si terrenos Principes, Regesque hic exhiberimus, nomine, veste, dignitate sacra Canonicorum, Thesaurariorum, Abbatumque indutos: non id a Scripturis ipsis divinis abhorrere. Sic illæ enim de filiis Davidis Regis: *Filii autem David Sacerdotes erant.* Quin & ipse David conspiciendum se in Templo præbuit Sacerdotali veste linea amictum: *Porro David erat accinctus Ephod lineo.* Jam tum ergo Regnum eum Sacerdotio consuescebat, eaque societas & consuetudo istiusmodi consignabatur documentis, approbante, & testificante Scriptura.

De

(1) Reflex. 10. (2) Preuves des Lib. Gallic. p. 14. (3) Conc. Gen. t. 11. par. 2. p. 1800.

De Præpositis, Decanis, Prioribus, Abbatibus, Abbatissis.

CAPUT LXV. *P.2l.1.c.32.*

De Præpositis, Prioribus, & Decanis in Monasteriis ante seculum VIII.

I. De Præpositis tempore Gregorii Magni.
II. De Præpositis, & Decanis eodem tempore.
III. A quibus Præpositi, & Abbates eligerentur?
IV. De prioribus, & Decanis.

I. Gregorii Magni ævo fui jam erant Monasteriis Præpositi, iidemque ipsi, ac Priores erant. Meri erant Administratores, sed perpetui, nec fere vel tunc, vel ab origine aliud Beneficiarii erant. Præpositi vero, & Priores secundum Abbates totam Monasteriorum regiminis sarcinam sustinebant. Joannes Abbas a Gregorio Papa expetiit licentiam ordinandi Bonifacii in Præpositum sui Monasterii (1): *Petiit dilectio tua, ut frater Bonifacius in Monasterio tuo a te debeat ordinari Præpositus.* Alias præcepit Gregorius, ut incurioso muneris sui Abbati adjungeretur Præpositus pervigil & industrius. Monachum Roma dimisit Neapolim, ut in Monasterio Præpositus crearetur, quin & Abbatis sedem impleret, si ea interim dignus compertus fuisset. In Dialogis vero agit Gregorius (2) de Præpositis quibusdam mira animi magnitudine, & fortitudine præditis, qui disciplinæ corruentis labes sarciebant, infringebantque ipsam Abbatum perversitatem, quos Græco aut Syro more vocat Gregorius Patres Monasteriorum. Isidorus Hispalensis, cura maxime & sollicitudine rerum temporalium Præpositos onerat (3): *Ad Præpositum pertinet sollicitudo Monachorum, actio causarum, cura possessionum, satio agrorum, plantatio, & cultura vinearum, diligentia legum, constructio ædificiorum, opus carpentariarum, seu fabrorum.* Inferius suo loco demonstrabimus temporalium Ecclesiæ bonorum administrationi ita addictos fuisse Præpositos, ut id muneris aliquando Laici usurparint.

II. Sed retroflectendus nobis gressus est ad priorem illam Gregorii Epistolam. Ea enim liquet Præpositum peræque, ut Abbatem, *ordinari* solitum, nec id rite nisi ex assensione Episcopi factum esse. Possent & ex aliis Epistolis Gregorii (4) testimonia ad id corradi. Verum satis esse, superque arbitror, ex ipsa B. Benedicti Regula invictissimum expromere argumentum, ubi gravissime increpat Præpositos quosdam, qui adversus Abbates ferociebant in iis locis, in quibus ab eodem prorsus vel Abbate, vel Prælato Abbates & Præpositi ordinabantur (5). *Sæpius contingit, ut per ordinationem Præpositi scandala oriantur, dum æstimantes se secundos Abbates, dissensiones faciunt, maxime in illis locis, ubi ab eodem Sacerdote vel ab eisdem Abbatibus, qui Abbatem ordinant, ab ipsis etiam & Præpositus ordinatur.*

Ut huic Præpositorum contumaciæ, & hinc emergentibus malis mederetur B. Benedictus, consultissimum existimabat, ut a creando Præposito supersederet Abbas, & per Decanos eorum loco substitutos, uni plures, Cœnobium moderaretur, ut divisa in plures auctoritas modum teneret, & superbire dedisceret: *Per Decanos ordinetur omnis utilitas Monasterii. Ut dum pluribus committitur, unus non superbiat.* Si autem omnino necesse sit deligi Præpositum, ab Abbate eligatur cum consilio piissimorum Monachorum. *Quemcumque elegeris Abbas cum consilio fratrum timentium Deum, ordinet ipse sibi Præpositum.*

III. Altius ergo repetita rei origine, Episcoporum erat Abbates, Præpositosque deligere, & ordinare. Utque electio Abbatum non multo post Monasteriis ipsis permissa est, privilegio quidem, sed quod statim & pervagatissimum & juris communis fuit:

(1) L. 2. Ep. 3. Ind. 12. L. 4. Ep. 4. (2) L. 7. Ep. 92. (3) L. 2. c. 2. 7. (4) L. 8. Ep. 10. (5) Reg. c. 65.

ita electio Præpositorum non multo post tempore Abbati ipsi, & Monasterio dimissa fuit. Porro Abbates illi, quos attingit B. Benedictus, & a quibus ait ordinari solitos Abbates alios, Præpositosque: facile conjiciuntur ii esse, qui alia quædam fundassent Monasteria, in quæ proinde id sibi juris vindicarent, ut ea semper haberent sibi obnoxia.

IV. Ne Prioris quidem nomen B. Gregorium (1) latuit, in Monasteriis utriusque sexus. *Ut ad Prioratus locum pertingeret, &c. Ille Prioris obtinet locum &c.* Concilia Galliæ de Præpositis quandoque egerunt. Concilium II. Turonense (2): *Abbate, aut Præposito gubernante.* Decanos paullo supra Benedictus ipse commemoravit. Hieronymus, & Cassianus non semel de iisdem egere, quibus Abbas commendabat regendos Monachos decem, unde & Decanorum nomen. Agit de illis etiam Augustinus, ubi tradit singulos Monachos quidquid operis manibus elaborassent, Decanis suis contradidisse (3): *Opus suum tradunt eis, quos Decanos vocant, eo quod sunt denis Præpositi.* Penes Decanos fuisse omnem temporalium potestatem: *Decani cum magna sollicitudine omnia disponentes, &c.* Denique uni Abbati ab omnibus reddendas omnium fuisse rationes: *Rationem reddunt uni, quem Patrem vocant.*

Quæ hoc capite dicta sunt, eorum pleraque dicta jam fuerant lib. II. hujus ipsius primæ Partis, CXCIII. n. 17. 18. 19. Sed necessario hic nobis ea repetenda visa sunt, ut de Præpositis, Decanis & Prioribus disputaturi rem altissima ab origine ordiremur.

CAPUT LXVI. *P. 3. l. 1. c. 49.*

De Præpositis, & Decanis sub Imperio Caroli Magni.

I. Præpositorum in Abbatiis potestas Abbatum potestati proxima.

II. A Monasteriis ad Capitula Canonicorum translati sunt Præpositi, quando Capitula juxta Regulam Crodogangi in Congregationes Monasticis simillimas conformata sunt.

III. Tunc data est opera, ut in antiquam formam, & regularitatem refingerentur Præpositi, a qua mirum in modum descriverant.

IV. Rursus ut Præpositi in Laicos pene desciverant, ita laici invaserant Præposituras. Ei malo medicina quæsita.

V. Præpositus ab Episcopo, vel ab Abbate nominabatur.

VI. Quanta Præpositorum potestas?

VII. Distinguuntur Præpositura Capitulorum, & Monasteriorum. Illa ex Archidiaconatus sectione aliqua emerserant.

VIII. Multa circa Præpositos statuerat Regula beati Benedicti.

IX. Et circa Decanos, qui Præpositis suberant.

X. Cum secularibus cupiditatibus servire cœpissent Præpositi, eis sufficiuntur Decani.

XI. Officia Præpositorum, & Decanorum perpetua erant.

XII. De iis, qui vocabantur Domini, & Nonni.

XIII. Præpositorum, & Decanorum erat Lectores benedicere.

XIV. De Decanis Ruralibus.

XV. Summa eorum, quæ de Præpositis, & Decanis dicta sunt.

I. Monasteriorum summa erat penes Abbates potestas, proxima penes Præpositos. Auctoritas & sollicitudo temporalium maxime rerum, frequensque hinc necessitas evagandi procul a Claustro, inopinos paullatim tandem seculari vitæ, moribusque profanis Præpositos implicuit. Hinc illud Caroli Magni Decretum vetantis, ne venationi, & aucupio se dederent (4). *Ut Monachi per verbum Episcopi, & per regimen Abbatis regulariter vivant. Et ut Præpositus, & hi, qui foras Monasteria sunt, ne venatores habeant, quia jam frequenter jussimus, ne Monachi foras Monasterium ha-*

(1) L. 4. Ep. 4. L. 6. Ep. 10. (2) Can. 14. (3) August. de morib. Eccl. l. 1. cap. 31. (4) Con. Gall. t. 2. p. 248.

habitassent. Hinc & Laici in officia invaserunt Præpositorum, ubi Præpositi in mores Laicorum descivere. Id subodorari fas est ex Concilio ad Theodonis villam (1): *Ut laici non sint Præpositi Monachorum infra Monasteria, nec Archidiaconi sint laici*. Utroque sane ex eo abusu, quod Præpositi nomine, vesteque Monachi, re & vita seculares essent, vel nonnunquam etiam secularem vestem gerentes, factum est, ut Monasteriorum administratio in Decanorum manus devenıret. Perspicuum id quidem in Concilio Moguntino, ubi commendata strictiori observantia Regulæ sancti Benedicti, præcipitur (2) in hunc modum anno 813. *Decrevimus sicut sancta Regula dicit, ut Monasterium ubi fieri possit, per Decanos ordinetur; quia illi Præpositi sæpe in elationem incidunt, & in laqueum diaboli*. Concilium Remense II. (3) eodem anno habitum, loqui videtur de Præpositis, uti de Vicedominis, hoc est, ceu de seculari dignitate, quæ non fuerat tamen instituta, nisi ad Ecclesiam defendendam: *Ut Præpositi, ac Vicedomini secundum Regulas vel Canones constituantur*. Hoc est, sicut Ecclesiæ Cathedrales jubentur Canonicis institutis suos habere Vicedominos; ita & suos Monasteriis Præpositos præesse debere. Itaque Præpositi quasi Vicedominorum, & Advocatorum munia obibant in Monasteriorum defensionem.

II. Ad nauseam usque jam inculcatum a nobis est, Crodogangum Canonicorum Regulam ad Regulam B. Benedicti effinxisse ac contemperasse. Itaque ut Monachorum Collegia, ita & Capitula Canonicorum in potestate Præpositorum fuere. Patet res ex Capitularibus Caroli Magni (4): *De his, quos Præpositi Canonicorum aut Monachorum ordinandos expetiverint, eadem forma servanda est*. Idem rursum dilucidius patet ex Concilio Aquisgranensi sub Ludovico Pio, ubi exterior, interiorque Canonicorum in communis vitæ societate degentium disciplina, Præpositis omnino committitur. Eorum est spiritalium rerum libros Canonicis suggerere, quos legant: eorumque rursus est tam validis altisque mœnibus claustra vallare, ut nec ingressus pateat, nec exitus ullus, nisi porta ea, cujus custodia viro prudentissimo credatur. *Præpositorum officii est, ut subditorum mentes sanctarum Scripturarum lectionibus assidue muniant: & quanquam ab his hoc instantissime fieri oporteat, necesse est tamen, ut claustra, in quibus Clero sibi commisso canonice vivendum est, firmis undique circumdent munitionibus: ut nulli omnino intrandi, aut exeundi, nisi per portam pateat aditus*. Præpositis mox (5) iisdem præcipitur, ne plures in Collegium suum Canonicos allegi sinant, quam quantos alere per annuos reditus, & pie regere per disciplinæ regularis custodiam liceat: *Ne si indiscrete plures adgregaverint, ipsos gubernare non valeant, nec ceteris Ecclesiæ necessitatibus adminiculari*.

III. Instauratio hæc castioris disciplinæ, Ludovici Pii auctoritate constituta, primigeniæ integritati restituit Regulares, Clericalesque omnes Congregationes, ipsosque adeo earum Præpositos potestati, qua pollebant, par responderet vitæ sanctimonia. Porro Synodus hæc eadem Aquisgranensis declarat Præpositos quidem dici posse, quicunque aliis præsunt: sed usum invaluisse, ut Præpositi dicerentur, qui cum Canonicos vel Monachos in potestate haberent, ipsi in Episcoporum potestate essent (6): *Quamquam omnes, qui præsunt, Præpositi recte dicantur, usus tamen obtinuit eos vocari Præpositos, qui quamdam Prioratus curam sub aliis Prælatis gerunt*. Qui ergo hic dicuntur *Ecclesiarum Prælati*, ii vel Episcopi sunt, vel Abbates. Eorum porro est eligere sibi Vicarios, & Officiales quoscunque, quos in partem vocent potestatis & sollicitudinis suæ (7). *Oportet Ecclesiæ Prælatos, ut de Congregatione sibi commissa tales eligant boni testimonii fratres, in quibus onera regiminis secure possint partiri; quibus etiam talem conferant potestatem, ut vice illorum fungentes, & inobedientes canonica censura corrigere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare*.

IV. Conventus Abbatum, & Monachorum

(1) Ib p. 235. (2) Can. 11. (3) Can. 24. (4) L. 1. c. 88. (5) Can. 117. 118. (6) Cap. 139. (7) Ib. c. 138.

rum Aquisgrani habitus anno 817. duo illa inculcavit ad Regularis disciplinæ tuitionem cum primis conducibilia, & necessaria; primum ut nec jam laici Præpositi esse sinerentur (1): *Ut Monachis nonnisi Monachus Præpositus constituatur*. Cum Monachis tantum Præpositura hæc concedantur, Clerici ea spe videntur ipsi quoque frustrari. Secundo ut more Majorum penes Præpositos esset summa omnium sub Abbate potestas: *Ut Præpositus intra, & extra Monasterium, post Abbatem majorem reliquis Abbati subditis habeat potestatem*. Regni negotiis tunc plerumque distinebantur Abbates sive in Aula Principis, sive in exercitu: ita temporalis potestas omnis, quæ tum erat quam maxima, ad Præpositos devolvebatur, & hinc illis evagandi ansa, seculoque altius se immergendi.

V. Diximus non a Collegio ipso Monachorum eligi solitos Præpositos & Decanos, aliosque omnes Capituli vel Monasterii ministros, sed vel ab Episcopo solo, vel ab Abbate. Quamquam autem ab Episcopo vel Abbate solo eligi possent, non tamen ab eo solo poterant exauctorari, ne humani affectus illuderent; uni Monasterii utilitati vel necessitati eos servire decebat, qui Monasterii Officiales abdicabant (2): *Ut Præpositus, Decanus, Cellerarius de eorum ministerio nisi causa utilitatis aut necessitatis non removeantur*.

Posset nescio quid objectari ex electione Hincmari in Præpositum Monasterii sancti Vedasti. Quo enim tempore ipse inaugurabatur Episcopus, confessus est, se ejus Monasterii electum fuisse Præpositum ab Episcopo, & Monachis (3). *Respondit, quod Præposituram Monasterii sancti Vedasti jubente Joanne Episcopo, & consentientibus fratribus susceperit*. Sed responderi potest vacuam tunc fortasse fuisse Abbatis sedem, ut non raro tunc contingebat, sic volentibus Regibus: ita Episcopus in jus Abbatis successit, Præpositumque delegit. Aut ea fortasse tunc Abbatia Canonicorum erat, communis vitæ vinculo adunatorum, in quos primas auctoritatis partes Episcopus sibi vindicabat. Ita de se ipso testatur Hincmarus, Canonicum se in Abbatia beati Dionysii fuisse, antequam Monachi S. Benedicti in eam inducerentur.

VI. In Ecclesia Viennensi, qui Archidiaconus, idem Præpositus erat, ut colligere est ex Concilio Valentino III. (4) anno 855. *Propter Archidiaconum, & Præpositum suum, &c.* Narrat ipse Hincmarus Remensis efferbuisse in Hincmarum Laudunensem Episcopum Regem Carolum Calvum, invasisse temporalia ejus omnia, excepta Ecclesia, Episcopatu, & Claustro Canonicorum: Vicedomino autem & Præposito præcepisse, ut prohiberent, ne quid obsequii Episcopo Clerici, Laicive ejus Ecclesiæ exhiberent (5). *Per Vicecomitem ipsius pagi in bannum, quod jus lingua Latina proscriptio confiscandi vocatur, est missum, &c.* Ex quibus liquet, ut Vicedomino summa erat potestas in Laicos omnes unius Diœceseos, ita Præpositum Clericis omnibus Ecclesiæ præfuisse; & secundum Episcopos ac Abbates ceteris omnibus gloria & dignitate Præpositos præcelluisse. Ideo & Sangallensis Monachus refert præstantissimos duos Monachos, sancti Columbani alumnos, natalium quidem obscuritate prohibitos fuisse, ne Episcopi vel Abbates fierent; eorum pater molitrinæ præfuerat: meritorum tamen suffragiis factos esse Bobiensis Monasterii Præpositos, altero in alterius decedentis locum succedente (6): *Per merita tamen, ut creditur, Magistri sui Præposituram Bobiensis Monasterii unus post unum strenuissime gubernaverunt*. Scribens Agobardus ad Lugdunenses suos, monet illos subesse tribus Pastoribus sub Episcopo suo, nempe Monachos Abbatibus, Præpositis Canonicos, Parochis fideles Laicos: *Ita ut in nomine Pastorum & Rectorum intelligantur Abbates, & Præpositi, atque Presbyteri*.

VII. Finem faciam dicendi de Præpositis, ubi accumulata nova quædam documenta originis eorum, prout ea superius a nobis enarrata est. Primæva ab origine suisse eos Claustris Monachorum sub Abbate Præfe-

(1) Cap. 31. 32. (2) Ib. c. 56. (3) Con. Gall. t. 2. p. 652. (4) Can. 23. (5) T. 2. p. 317. (6) Du.Chesn. t. 2. p. 110.

fectos: & exinde Præpositos quoque dictos fuisse Congregationum Clericalium principes & duces sub Episcopo, postquam ex se ad Monasteriorum formam effinxere, communemque vitam amplexatæ sunt. Exstant apud Flodoardum (1) summa capita, & argumenta complurium Hincmari Epistolarum, quas ille nunc ad Capitulorum, nunc ad Monasteriorum Præpositos exarabat. In Regula Canonicorum Crodogangus unum eundemque donat nomine, dignitate, & potestate Archidiaconi, Præpositi, & Primicerii (2): *Qui Archidiaconus, vel Primitiarius, &c. Qui Archidiaconus, vel Præpositus, &c.* Archidiacono sane eadem potestas commendata fuerat in omnes unius Ecclesiæ Clericos, nondum tunc in communis vitæ societatem devinctos, quæ postea tradita est Præpositis post Congregationes Clericorum institutas. Itaque primum Archidiaconi, & Præpositi Officia conjuncta in unum fuere, quæ sejuncta deinde fuere, ut esset penes Præpositum jurisdictio in omne Capitulum, penes Archidiaconum autem prisca in alios omnes totius Diœceseos Clericos auctoritas. Itaque Præpositura Capitulorum velut decerpta fuit portio quædam Archidiaconatus: ita ut Præpositi deinceps Vicarii fuerint Episcoporum, & eorum jurisdictionis administri in Canonicos: sicut Archidiaconi in Clericos ceteros omnes Diœceseos, qui quondam hos illosque omnes fuerant complexi. Addit (3) denique Regula Crodogangi, si quo se graviori flagitio obstrinxerint Archidiaconus, vel Præpositus, ab Episcopo utrumque exauctorari debere, aliumque substitui.

VIII. IX. Ex Regula B. Benedicti bene multa jam capite superiori decerpta sunt sed & restant aliqua, quæ hic addantur. Plures in Decanias partitur Regula B. Benedicti Congregationes Monasteriorum numerosiores; & cuique Decano adsignat regendam gregis universi portionem, summo sub imperio unius Abbatis (4): *Si major fuerit Congregatio, eligantur de ipsis fratres boni testimonii & sanctæ conversationis, & constituantur Decani, qui sollicitudinem gerant super Decanias suas, &c. quibus securus Abbas partiatur onera sua, & non eligantur per ordinem, sed secundum vitæ meritum, & sapientiæ doctrinam.* Eligebantur ergo Decani, non ætatis, sed meritorum & experientiæ suffragio. Non abdicabantur nisi qui desperatæ essent pravitatis: *Correptus tertio, nisi se emendare voluerit, dejiciatur.* Eadem Decanos auctoritate armat B. Fructuosi Regula (5): *Decani sint eis quasi custodes & rectores, tamquam pro ipsis rationem Domino reddituri.* Illis Monachi clam aperiebant arcanas animi sui cogitationes, cupiditates, latebras omnes, quæ videri possent privatæ confessionis imago: *Non celent fratres Decanis suis, quidquid per singulos dies cogitaverint.* Constitutiones Sangallensis Abbatiæ circa annum 817. jubebant impleri a Præposito Abbatis absentis munia, a seniore quoque Decanorum partes impleri absentis Præpositi (6). *Absente Abbate Præpositus locum ejus in Ecclesia, in Capitulo, & in Refectorio teneat, &c. & Præposito non præsente senior Decanus eadem faciat.*

X. Anno 813. Concilii Moguntini (7) Patres inculcata Regulæ observantia religiosissima, statuere, ut pro Præpositis, quos transversos agebat perniciosis quædam præsumptio, per Decanos Abbatibus subjectos Monasteria regantur. *Decrevimus sicut sancta Regula dicit, ut Monasterium, ubi fieri possit, per Decanos ordinetur; quia illi Præpositi sæpe in elationem incidunt & in laqueum diaboli.* Nec tamen desitum est in compluribus Abbatiis Præpositos creari; in quibus plures cum essent Decani, ceteris unus eminebat Senior Decanus; unde & post Abbatem Præpositumque primus sedebat ante alios. *Ut Senior Decanus reliquis Decanis præponatur, & Abbate, vel Præposito præsente, locum proprium teneat.* Cum frequenter & Abbates abessent, & Præpositi, hinc illa emerserat unius Decani supra alios prærogativa honoris & potestatis, ut ab eo, dum abessent, vel nulli forsan essent Abbates Præpositique, Monasteria regerentur.

XI.

(1) L. 3. c. 28. (2) Cap. 10. (3) Ibidem. (4) Cap. 21. (5) Cap. 12. (6) Sec. Ben. 4. p. 751. (7) Can. 11.

XI. Hinc ille ipse Abbatum Conventus anni 817. apud Aquisgranum, ubi hæc ad eum modum constituta sunt, statuit & hoc rursus, ut perpetua essent Officia Præpositi, Decani, & Cellerarii, nisi eos alio evocet urgens necessitas aliqua, vel utilitas evidens (1): *Præpositus, Decanus, Cellerarius de eorum ministerio, nisi causa necessitatis, vel utilitatis, non removeantur.*

XII. Primaria hæc ergo erant in Monasteriis Officia post Abbates tria, Præpositus, Magnus Decanus a ceteris sejunctus Decanis, & Cellerarius. Si enim in hoc eodem Conventu Nonni memorantur (2): *Ut, qui præponuntur, Nonni vocentur:* non id dignitatis nomen est, sed honoris præfatio, ad omnes in dignitate collocatos usitatissima, uti nunc *Domni* vox, quæ tunc Abbatum propria erat. Diserte enim B. Benedictus (3): *Abbas quia vices Christi credi tur agere, Domnus & Abbas vocetur.* Utque seniores cum alloquebantur juniores, fratres eos appellabant: ita a junioribus honoris causa seniores Nonni vocabantur: *In ipsa appellatione nominum, nulli liceat alium puro appellare nomine: sed priores juniores suos fratres nominent, juniores autem priores suos Nonnos vocent: quod intelligitur paterna reverentia.*

Suspicari posset quis ab extremis his verbis, Nonni vocabulo paternam gravitatem auctoritatemque designari. Sed similius tamen veri est sanctitatem tantum eo declarari. Ita enim ea voce utitur Hieronymus (4): *In adulationem tui Sanctum Nonnumque te vocat.* Rursum ita Arnobius Junior: *Adulantes nobis invicem, Sanctos vocamus & Nonnos.* Et alibi (5): *Si ille, qui Sanctus vocatur & Nonnus.* Hinc *Nonna*, & *Nonnanes* apud Hieronymum & antiquos Scriptores, atque in Conciliis ipsis, quæ a nobis dicuntur *Sanctimoniales*. Si quid hic autem nonnihil diffideat ab iis, quæ alibi de Nonnis dicta sunt, id totum vicissitudini temporum imputandum est.

XIII. Ad Decanos redeo, quibus idem Conventus Aquisgranensis Abbatum jus tribuit benedicendi Lectoris, sicut Abbati, & Præposito: quamvis nec hi, nec illi Presbyteratu initiati essent (6): *Ut Abbas, Præpositus, vel Decanus, quamvis Presbyteri non sint, lectoribus benedictionem tribuant.* In antiquo Chronico Decanus Monasterii Vicarius vocatur Abbatis & Præpositi. *Tibi Decano ad vicem Abbatis & Præpositi.*

XIV. Quando Monasticæ Disciplinæ imago Capitulis Canonicorum appingi cœpit: par fuit in his, atque in illis Præpositorum & Decanorum auctoritas. Cum Parochi etiam Ruris Capitula sua menstrua cœperunt colligere & Congregationes, eligendi & ipsis fuere Decani in singulis regiunculis, qui præessent. His ruralibus Decanis affinitas magna cum Archipresbyteris, ut patet ex Concilio Tolosano (7): *Statuant Episcopi loca convenientia per Decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri.* Hincmarus eos *Magistros* vocat, quod ceteris illi imminerent Parochis, & de Statutorum observantia religiosissima a Parochis exhibita Episcopum admonere deberent (8): *Hæc omni anno investiganda sunt a Magistris & Decanis Presbyteris per singulas matrices Ecclesias, & qualiter observentur illa, quæ capitulatim observanda Presbyteris dedimus.* Non loci Parocho, non regiunculæ, seu Decanatus cuiusque seniori Decani dignitas tribuebatur: sed Parochi ipsi eligebant suo ex cœtu dignissimum, & rerum expertissimum, quem & ab Episcopo confirmari curabant, sive prior Decanus vivere desisset, sive sua illum loco dejecisset improbitas. Ex Hincmari ad Parochos suos Capitularibus hausta sint hæc omnia (9): *Si Decanus in ministerio vestro aut negligens, aut inutilis, & incorrigibilis fuerit, vel aliquis eorum obierit, non inconsiderate Decanum eligite, &c. Electionem ad me referte, ut a me confirmetur, aut immutetur.* Exstant apud Flodoardum inscriptiones quædam Epistolarum Hincmari ad Decanos, qui non iidem erant cum Archipresbyteris: *Gerardo Decano, &c. Sigloardo Archipresbytero, &c.* Commiscentur tamen nonnunquam Archipre-

---

(1) Can. 55. 56. (2) Cap. 54. (3) Cap. 63. (4) Ep. 48. (5) In Psal. 140. 105. (6) Cap. 62. Du-Chesn. T. 2. p. 228. (7) Ann. 843. cap. 5. (8) Conc. Gall. T. 3. p. 623. (9) Ib. p. 643. Flodoard. L. 2. n. 28.

presbyteri cum Decanis teste Reginone, ubi velut ex Agathensi Concilio allegat hunc Canonem, qui apud Burchardum etiam, & Gratianum legitur, quo jubentur Parochi, & Decani rurales, seu Archipresbyteri adesse, cum ineunte Quadragesima Episcopus poenitentes publicos ad fores Ecclesiæ excipit (1): *Ubi adesse debent Decani, id est, Archipresbyteri Parochiarum cum testibus, id est Presbyteris pœnitentium, &c.*

XV. Quæ Ebboni Archiepiscopo Remensi adscribitur institutio de Officiis ac Ministris Ecclesiæ Remensis, quamque Sirmundus ad calcem Flodoardi attexuit, ea Præposito adjecit spiritalem temporalemque jurisdictionem omnem, exteriorem & interiorem in Capitulum, in personas, in res, *Præpositum decet cura interior ac exterior.* Et infra: *Omnes negligentias omnium publice deprehensas in Capitulo omnium fratrum judicio punient his modis, id est, aut carcere, aut separatione mensæ, sive omnium verborum diversitate.* Jurisdictio ut vides datur Præposito & Capitulo in Canonicos. 2. Ab Episcopo datur. 3. Ea non poterat carere Congregatio, vitam agens communem. Ea enim societate communis vitæ tunc constringebatur Remense Capitulum, ut ex hac ipsa Constitutione liquet. 4. Ea tunc negotiorum mole gravabantur Remenses Archiepiscopi in Aula, & in exercitibus, in Conciliis etiam ipsis, quæ tunc frequentissima erant, ut hujus sarcinæ partem aliquam in alios rejici non expediret tantum, sed & necesse esset. Eo necessitatis telo adacti, tantum auctoritatis impertiebant Archidiaconis, Chorepiscopos creabant, Capitulorum vero sollicitudinem in Præpositos transferebant. 5. Sed ea Constitutione nihil potestatis datur Archidiaconis ad excommunicandos Presbyteros, cum in Diaconos & inferiores Clericos eo jure omnino uterentur. *A Diacono usque ad infimum excommunicare.* Chorepiscopis non mandantur, nisi ea munia, quæ Presbyteris consentiant. Denique Archiepiscopo ibidem vindicatur summa quædam jurisdictio in Prælatos omnes inferiores, ac proinde in Præpositos. *Cujus Officii summa speculationis hæc est, ut & subtilissime providendo insistat, qualiter omnium officia studiosissime gubernando ad portum perfectionis dirigat.*

Erant & Decani in eodem Remensi Capitulo, & plures erant, in eosque eminebat omnes jurisdictio & potestas Præpositi. Sicut & in Monasteriis Præpositus uni postponebatur Abbati, Decanis vero omnibus Monachisque moderabatur. Audi Ebbonem: *Cujus etiam prudentissima circumspectio Decanis sibi suppositis invigilare debet; ne unus quidem a maximo usque ad minimum absque ejus conscientia & licentia unius diei spatio nequaquam ab officii sui loco desit.* De Decanis Capituli utique, non de ruralibus hæc interpretari necesse est. Dicemus infra, ut Præpositi quidam totos se, auctoritatem suam & industriam contulerint ad temporalium administrationem & defensionem, sive utilitati Monasteriorum tunc in ea re, sive propriæ servirent cupiditati: dimissa permissaque Decanis potestate & cura spiritali omni, qui exinde principes & capita evasere Capitulorum. Cumque lapsu temporis Præpositi temporali quoque potestate insolentius abuterentur: non paucis in Ecclesiis extincta est ea dignitas, ejusque potestas in Decanos refusa, & in Capitula ipsa: dati Decani Vicarii, & Substituti, qui Subdecani dicti: denique Decanorum numerus olim ingens in unum Decanum Subdecanumque constrictus est. Aliis in Ecclesiis vigent Præpositi, præsuntque Capitulis, quod nunquam ibi ea fuerit illorum improbitas, quæ in aliis locis. Si in Capitulis autem non semper subsunt Decani Præpositis aliqui, ne in Monasteriis quidem forsan ipsis semper erant Decani, qui Præpositis parerent; sed ubi erat major numerus Monachorum, quibus adeo & plures præficiendi essent, alii aliis obnoxii.

CAPUT LXVII. *P.3.l.1.c.50.*

De Cellerariis, Hospitalariis, Thesaurariis, Infirmariis, Oeconomis, Cantoribus, Prioribus, Præbendariis sub Imperio Caroli Magni.

(1) L. 1. c. 261.

I. *De Cellerariis Monasteriorum, & Capitulorum.*
II. *De Hospitalariis.*
III. *De Xenodochiis Capitulorum.*
IV. *De Infirmario.*
V. *De Thesaurario.*
VI. *De Oeconomo.*
VII. *De Cantoribus Scholasticis, Primiceriis.*
VIII. *De Prioribus in Abbatiis.*
IX. *De Prioribus Cellarum, vel Obedientiarum.*
X. *Quomodo ex Prioribus Abbates evaderent.*
XI. *De Prioratibus inter Clericos mitres.*
XII. *De Prebendis & de Beneficiis.*

I. CUm Capite superiori delibatum jam sit aliquid de Cellerario, ostensumque eam potissimam fuisse post Præpositos & Decanos dignitatem, denique a Monasteriis ad Capitula Canonicorum traductam: æquum est, ut de ea hic ante alias omnes agatur.

Officium Cellerarii tempore beati Benedicti latissime patebat fuaque potestatis ambitu temporales Monasterii res omnes complectebatur, quarum Administrator is erat, & tanquam Monasterii Pater: *Omni Congregationi sit sicut Pater*, ut habetur in Regula. Et incumbebat cura infirmorum, infantium, pauperum, hospitum: *Infirmorum, infantium, hospitum, pauperumque cum omni sollicitudine curam gerat.* Itaque quæ postea fuere sejuncta Officia Infirmarii, Hospitalarii, Thesaurarii, Eleemosynarii uno Cellerarii munere hæc olim omnia continebantur. Ejus erat bona omnia Monasterii spectare & tractare tanquam Christi patrimonia, pretia peccatorum, oblationes & hostias sanctas, eaque reverentia quodammodo prosequi, qua sacra vasa (1): *Omnia vasa Monasterii, cunctamque substantiam, ac si altaris vasa sacra conspiciat.* Verba ipsissima sunt Regulæ beati Benedicti.

Hanc Cellerarii institutionem compendiosius expressit Crodogangus (2), quando eam dignitatem a Monachis transtulit ad Canonicos. Concilium Aquisgranense (3) sub Ludovico Pio utriusque hujus Regulæ verba, & decreta retinuit; sed a Cellerarii munere officium distraxit Hospitalarii; de quo hic dicendum, tanquam de Cellerarii portione primum decerpta.

II. Hospitalario imminebat cura Xenodochii pauperum, cui Capitula omnia pendebant decimas, non solum prædiorum Ecclesiæ, sed etiam Oblationum, omniumque eleemosynarum, & piarum largitionum: impendebant præterea, quo necessitatibus pauperum omnibus fieret satis: *Prælati Ecclesiæ præcedentium Patrum exempla sectantes, aliquod præparent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & de rebus Ecclesiæ tantum ibidem deputent, unde sumptus necessarios, juxta possibilitatem rerum, habere valeant, exceptis Decimis, quæ de Ecclesiæ villis ibidem conferuntur. Sed & Canonici tam de frugibus, quam etiam de omnibus Eleemosynarum oblationibus in usus pauperum decimas libentissime ad ipsum conferant hospitale.* Duplex illud est proventuum genus, quibus Concilium Aquisgranense (4) anni 816. sustentari decrevit Xenodochium pauperum. Episcopus prædia idonea, decimasque omnium Ecclesiæ prædiorum assignare debet. Capitula eo inferre decet proventuum suorum omnium, & distributionum decimas. Hoc enim Canone ea duo distinguuntur.

Præfectus autem Xenodochii, vel Hospitalarius ex Capituli Collegio deligendus est; nihil potest eorum, quæ pauperibus erogantur, in suos usus convertere: denique exomni diligentia in eum invigilare debet Episcopus, ne alimenta, quæ sunt pauperum, ea ipse tanquam sibi Beneficii fructus præcerpat: *De ipsa Congregatione boni testimonii frater constituatur, qui hospites, & peregrinos adventantes ut Christum suscipiat; qui ea, quæ in usus pauperum cedere debent, nequaquam in usus suos reflectat, &c. Sed & Prælatorum debet vigilare industria, ne eum, cui hospitale pauperum committitur, res pauperibus deputatas in aliquo minuere, aut his quasi Beneficiario munere concessis, sinant uti, quod a Prælatis quibusdam curam pauperum parvi penden-*

(1) Cap. 31. (2) Cap. 11. (3) Can. 140. (4) Can. 141.

dentibus, fieri comperimus.

III. Possunt in hæc verba non incongrue observari, quæ jam aliqua ex parte supra perstricta sunt. Capitulis omnibus sua fuisse Xenodochia, quæ ipsi fundassent, & exædificassent Canonici. 2. Xenodochium hoc in commune patuisse hospitibus, pauperibus, iter agentibus. 3. Ab Ecclesia Cathedrali dotatum illud fuisse, assignatis prædiis, agrisque aliquantis, & aliorum decimis omnium. 4. Canonicos quoque ipsos eo contulisse decimas suarum distributionum, cujuscumque demum generis illæ essent. 5. Administrator hujus Xenodochii unus erat ex Canonicis. 6. Eorum, quæ in pauperum usus conferebantur, ne delibare quidem quidquam ille poterat, & in marsupium suum derivare. 7. Jam tamen irrepserat nescio quid corruptelæ, ut veluti ex proprio quopiam Beneficio aliqua sibi privatim surriperent, *quasi Beneficiario munere*. 8. Abdicatione plectuntur, qui in suas detorquent utilitates erogatas in alimenta pauperum stipes (1): *A ministerio removendus est, quippe qui & pretia peccatorum, & alimenta pauperum, & thesaurum cœlo recondendum, suis, quod fas non fuit, aptavit usibus*. Ex Regula Crodogangi totum hoc Caput (2) decerptum est. In Regula beati Benedicti, hospitum cura uni etiam ex Monachis mandata fuerat (3): *Cellam hospitum habeat assignatam frater, ubi sint lectisternia sufficienter, &c.*

IV. E Cellerarii quoque officio detruncatum fuerat Infirmarii officium. Statutum fuerat a Concilii Aquisgranensis Patribus (4), ut quanquam essent privatæ singulis Canonicis ædes, propria tamen senibus, & infirmis habitatio adsignaretur: *Mansio infirmorum & senum intra Canonicorum claustra fieri debet a Prælato*. Regula Crodogangi (5) unum ex Canonicis delegat ad infirmorum curam: *Sit unus ex Clero deputatus timens Deum, qui circa infirmum maximam curam gerat de omnibus necessitatibus ejus*. Regula Beati Benedicti ægros infirmosque domesticis credebat servis, quibus imminebat Cellerarius, Cellerario Abbas: *Infirmis fratribus sit Cella super se deputata, & servitor timens Deum; curam maximam habeat Abbas, ne a Cellerariis, aut servitoribus negligantur infirmi*.

V. Thesaurarii & Eleemosynarii munera non multum abludebant ab officio Hospitalarii. Memoratur Thesaurarius Cappellæ, quæ obnoxia erat Abbatiæ Compendiensi in privilegio Regis Caroli Simplicis ad ejus Capellæ erectionem dato, cui inserviebant Canonici duodecim (6): *Præpositus & Decanus Monasterii Compendiensis cum fratrum consilio in præfata Capella loco constituant Præpositum & Thesaurarium ex suis*.

VI. Archiœconomi mentio fit in Capitularibus Caroli Magni (7): *Sive Episcopus, sive Archiœconomus ejus*. Episcopo cuilibet suus erat Oeconomus. Erant forsan & aliquando in una Ecclesia plures, quorum caput & princeps Archiœconomus dicebatur. Ceterum administrabat Episcopi & Episcopatus substantiam omnem temporalem Oeconomus, longe diversus ab iis, qui Capituli agros proventusque curabant, postquam Congregationibus vitam communem agentibus concredita sunt Capitula, ut infra ostendetur hujus operis tertia & ultima Parte, ubi de temporalibus Ecclesiæ bonis copiosissime disputabitur.

VII. Plurimum etiam inter se consentiebant Dignitates Cantorum, Succentorum, Præcentorum, & Scholasticorum. Erat in Collegiis Canonicorum copia ingens Cantorum, quibus præceptiones luculentissimas edidit Concilium idem Aquisgranense, de ratione recitandi vel decantandi Psalmos ea suavitate ac gravitate, qua influat & inhærescat pietas in animis fidelium. Cumque hæc Cantorum schola complures complecteretur juniores Clericos, commendabatur eorum institutio & regimen spectatissimæ pietatis & gravitatis Canonico, qui præfervide ferocientis juventæ impetum retunderet, componeretque, & studiis litterariis præesset (8): *Constituantur interea seniores fratres probabilioris scilicet vitæ, qui tempore statuto vicissim cum Cantorum schola sint, ne hi, qui di-*

(1) Cap. 4. 5. (2) Cap. 53. (3) Cap. 141. (4) Can. 40. (5) Can. 36. (6) Baluz. in Append. ad Lupum Fer. p. 524. (7) L. 1. c. 29. (8) Can. 137.

dissere debent, aut otio vacent, aut inanibus & supervacaneis fabulis instent. Cum plures autem eam provinciam exercerent per vices, hinc forsan quandoque una in Ecclesia Scholastici complures. Porro Canon ille (1) ex Regula Crodogangi contextus est totus, & in compendium missus. Ex historia Comitum Andegavensium liquido constat Scholasticum alicubi eundem fuisse cum Cantore (2): *Qui postmodum Oddo Magister scholæ & Præcentor ejusdem Ecclesiæ sancti Martini Consule adminiculante constitutus est.* Hic ille est Oddo Cluniacensium Abbas celeberrimus.

Verum perdiu ante Aldricus, qui Cenomanensi postea præfuit Ecclesiæ Cantor creatus fuerat, Scholasticus, & Primicerius Ecclesiæ Metensis. In ejus Gestis, quæ litteris mandata sunt a discipulis ejus, hæc occurrunt de Cantorum dignitate primum: *Eligentibus fratribus, & suadente Episcopo, licet coacte, senior Cantor ibi sublimatur.* Jam de Sholastici officio, quo ante ornatus fuerat: *In scholis vero, in quibus jam Magister erat constitutus, sapienter multos & innumerabiles in supradictis artibus erudiens magnum luctum in Ecclesia Dei facere meruit.* Denique oculis subjicitur dignitatis Primicerii ea amplitudo, quæ se exporrigat in omnem Clerum urbis & Diœceseos: *Videntes enim Pontifex, Clerus, populus in dictis ministeriis & doctrinis magnum habere studium, & multos Doctores ac Magistros nobiles fecisse, in majus eum ministerium, quamvis coacte sublimaverunt, & Primicerium secundum Romanum ordinem eum esse constituerunt, totumque Clerum, tam civitatis, quam Monasteriorum, sive totius illius civitatis, Parochiæ ei subditum esse præceperunt, & Magistrum omnium eum constituerunt.* Ex quibus emicat, non amplitudinem tantum & splendorem ad jurisdictionem his dignitatibus illigatam fuisse ingentem, sed & officia cum primis operosa, & laboris plurimi. Scholastici enim in scholis verissime docebant, unde & in eas jurisdictio illis plurima etiamnunc est.

VIII. Priorum tam frequens memoria est inter Ecclesiastica Beneficia, ut eorum nominis origo & antiquitas diligentius etiam nobis vestiganda sit. Sancit Crodogangi Regula, ut Canonicus pia confessione deponat in aures Episcopi sui vel Prioris nefarias quasque dæmonum suggestiones (3): *Deinceps cum aliqua cogitatio mala in cor, suadente diabolo, venerit, cito Episcopo vel Priori confiteatur.* Monachorum utique e pia disciplina id erat mendicatum, de quibus proximo capite dicitur: *Monachi in unoquoque Sabbato confessionem faciant cum bona voluntate Episcopo, aut Priori suo.* Idem suadebat Regula B. Benedicti (4): *Cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere, & seniori spiritali patefacere.* Qui *Senior* vocatur a Benedicto, *Prior* dicitur a Crodogango. Itaque Prioris nomine generatim videri possent hic designari seniores & honoratiores, non qui speciali hac dignitate quapiam fulgerent. Ita in Conventu Abbatum anni 817. Priores dici videntur quicunque præerant Monasterio: sive Abbas, cum adesset: sive eo absente Præpositus, sive absente Præposito Decanus, Decano Cellerarius (5): *Balnearum usus in arbitrio Prioris consistat. Juxta Prioris arbitrium opera exerceant jejunantes. Libris de Bibliotheca juxta Prioris dispositionem acceptis.*

IX. Quin a veri specie non recedit, ubi omnes illi in dignitatibus constituti aberant, tunc ex Monachis natu maximum, seu professione priorem & aliis præfuisse, & Prioris nomine & dignitate interim gavisum esse. Multo vero certius est, in Cellis, seu Obedientiis, seu minoribus Conventibus, ubi propter insignem paucitatem nec Abbas, nec Præpositus erat ullus, nec Decanus, vel Cellerarius, totam spiritalium temporaliumque præfecturam fuisse penes unum, qui Prior appellaretur. In vetustissimo Chronico refertur Oddo quidam Monachus ab Abbate impetrasse obedientiam, cum titulo Prioris, quo gradu elatus, jamque altius spirans, Abbatis nomen ambiebat, ut eo ab Abbatis sui absolveretur nexu: *Quidam frater Monasterii deprecatus est Abbatem, ut huic supradicto Monacho Oddoni quamdam obedientiam de Pollentia subtus eum daret;* qui

(1) Can. 50. (2) Spicil. to. 10. p. 435. (3) Cap. 31. 32. (4) Cap. 4. (5) Cap. 7. 18.

qui precibus ejus acquievit. Oddo adiit ad Arduinum, ut illum Abbatem faceret de Cella, unde Prioratum habeat. Marchio dixit se non posse facere, quia pater suus dederat Bremetensi Monasterio. A præpotente tandem Patrono ambitiosus Monachus Romam perductus est, & a Papa in Abbatem inauguratus. At mox fraude & obreptione comperta abdicatus, & priori suo Abbati sacramento obligatus est, nunquam se, nisi ex ejus assensu vel Abbatia ulla, vel Prioratu investitum iri (1): *Marchio duxit secum Romam, obtulit maximam pecuniam Papæ, & dedit ei consecrationem, &c. Domnus Papa cognita veritate, dato anathemate jussit, ut nec Abbas fieret, & in jussionem sui Patroni rediret, &c. Juravit Oddo, Ego sine licentia domni mei Abbatis nec Abbatiam, nec Prioratum habebo.*

X. Obiter hic advertes, Abbatias plerumque in ditione sua habuisse minusculos Conventus, qui Cellæ & Obedientiæ dicebantur, propter obedientiam Abbati præstandam; eas Cellas a Prioribus administratas fuisse, qui & Obedientiarii etiam nunc alicubi dicuntur. Porro Prioratus hujusmodi conferebat Abbas, Prioratus in Abbatias crescebant, cum Prior Abbatum benedictione donabatur. In hoc vero exemplo, dum certa illi constet fides, elucet Prioratus a Papa in Abbatias erigi, aspirare favorem ad id Principum temporalium, priorum Abbatum consensum præ ceteris desiderari.

XI. Claustrales hi Prioratus ex Regularibus secularia tunc evasere Beneficia, cum longa rerum experientia docuit, vix ac ne vix satis accuratam esse posse religiosæ vitæ observantiam in tantillo numero Monachorum. Tunc enim Clericis secularibus habitandæ excolendæque commendatæ sunt hæ Cellæ, ut suo alibi prolixius loco declarabitur.

Potuere tamen & alicubi ab origine Prioratus esse mere Clericales. Præcipit enim Concilium II. Aquisgranense anni 836. ut habeat unaquæque Ecclesia Presbyterum suum, qui Mysteria ibi celebret sive Episcopo uni immediate, sive Priori etiam Presbytero alteri obnoxius (2): *Unicuique Ecclesiæ suus provideatur ab Episcopis Presbyter, ut per se eam tenere possit, aut etiam Priori Presbytero subjugatus ministerium Sacerdotale perficere possit.* Duo hæc sunt genera Rectorum, seu Parochorum. Alii Parochiam suo sibi jure retinent: *Ut per se eam tenere possit.* Alii subjecti sunt Presbytero alteri, qui Prior hic dicitur, cui ante obnoxia fuerat ea Cappella, quam in Parochiam erigeretur: *Aut Priori Presbytero subjugatus.* Antiquissima sane hæc sunt exempla Priorum Curatorum, ut etiamnunc appellitantur. De his forsan Prioribus interpretanda sunt Hincmari Capitularia, ubi præcipiunt, ut Capitulis Parochorum unius tractus præsit Decanus vel Prior (3): *Decanus aut aliquis Prior illorum benedicat cibum.*

In Epistola Pauli Papæ ad Pipinum Regem Prior dicitur, qui scholæ Cantorum præerat (4): *An Monachos Simeoni scholæ Cantorum Priori contradere deberemus, ad instruendum eos in Psalmodiæ modulatione?*

Proxime igitur a vero abest, Priorem dictum fuisse, qui primus aut antiquissimus esset in Collegio quopiam, quod simplicissime ea voce designetur ordo & sedes. Eo sensu Episcopi Concilii Turonensis IV. anno 849. litteras dedere ad Nomenojum Ducem Armoricæ (5): *Nomenojo Priori gentis Brittanicæ salutem.* Nomen ergo Prioris cum majoribus olim Dignitatibus tributum fuisset, cessit tandem magnificentioribus titulis subinde excogitatis, & minusculis adhæsit Beneficiis.

XII. Usitatior quoque cœpit esse vox Præbendæ sicut & Beneficii. Eo autem discrepabant ea duo vocabula, quod Beneficium diceretur ager aliquis, vel fundus, quem Clerici Laicique tunc promiscue ab Ecclesia obtinerent usufructuario jure. Præbendæ vero non erant nisi sportulæ, seu distributiones, quæ inter ejusdem Ecclesiæ Canonicos Monachosque distribuerentur. Perspicuum est illud discrimen in Capitularibus Caroli Magni, ubi vetantur qui sustentare se possent fructibus Beneficii sui, ullam partem attingere earum distributionum, quæ alendis pau-
pe-

(1) DuChesne Tom. 3. p. 643. (2) Can. 26. (3) Regin. l. 2. pag. 213. (4) DuChesne tom. 2. pag. 259. (5) Conc. Gall. Tom. 3. pag. 69.

peribus dicantur: cui decreto, si qui obluctentur, iis & Beneficia auferentur, & Præbendæ (1): *Canonici Clerici, qui in civitatibus, vel in Monasteriis degunt, qui Beneficia habent, unde victum & vestitum habere possunt, ut his juxta Apostolum contenti sint, & stipendia fratrum, unde pauperiores vitam sustinent, nequaquam absumant. Si quis hæc statuta contempserit, utrisque careat, idest, & Beneficio & Præbenda, atque si gradibus fruitur Ecclesiasticis, his privetur.* Expostulat quoque idem Carolus in Capitularibus suis de iis, qui præter Parochiales Ecclesias, Præbendas obtinerent in Monasteriis: & de Canonicis unius Ecclesiæ, qui Parochialis præterea Ecclesiæ regimini præficiebantur (2): *Contra Canones Presbyteri nostræ Parochiæ dicuntur Ecclesias suas negligere, & Præbendam in Monasterio Montis Falconis obtinere; sed & Canonici ipsius Monasterii Ecclesias rusticanarum Parochiarum occupare.*

Ex quibus patet 1. Canonicos Monasteriorum, idest, Ecclesiarum Collegialium in commune viventium, Parochias aliquando jam tum accepisse regendas, quod Canonibus obstrepebat, teste hic Hincmaro. 2. Parochis præter Parochiales Ecclesias suas, fuisse quandoque concessas Præbendas, hoc est, manuales distributiones, quæ in Canonicos dispensabantur, quod alienum æque erat a Canonicis regulis. 3. Beneficia necdum tunc dicebantur vel Præbendæ istæ, vel Parochiales Ecclesiæ: sed prædia agrique, quibus Laici quandoque de Ecclesia benemeriti aut benemerituri remunerabantur, & quibus postea donati sunt etiam Clerici.

CAPUT LXVIII. *P.4.l.1.c.66.*

De Beneficiis Regularibus, & primum de Abbatibus & Abbatissis post annum Christi millesimum.

I. De Beneficiis. Quando ea vox usitatior esse cœperit, & ad Claustrales etiam Administrationes propagata sit?

II. Ex sanctiorum Monachorum flore eligendi erant Abbates; & quæ sacrorum Ordinum, eadem Abbatiarum aditum crimina obstruebant.

III. Intra annos sexaginta non totos Cisterciensium Abbatiæ efflorverunt quingentæ.

IV. Cluniacensium major etiam fœcunditas fuit.

V. Cur Cisterciensibus non fuerint nisi Abbatiæ, Cluniacensibus etiam Prioratus?

VI. Summum jus Abbatis Cluniacensis in sui Ordinis Prioratus.

VII. Alia & alia ratione Cluniacenses & Cistercienses in beati Benedicti vestigia & exempla ingressi sunt.

VIII. Diligenter Cluniacenses Abbates cavent, ne Prioratus sui in Abbatias consurgant. De erectione Prioratuum in Abbatias.

IX. Cujusmodi sint Abbatiæ Cluniacensium. De fundatione novarum Abbatiarum.

X. Libertates Cluniacensium assensione sua Episcopi confirmabant.

XI. De ordine Præmonstratensi.

XII. De Abbatissa Burgensi in Hispania, quæ Præposita Generalis est omnium Hispaniæ Cisterciensium Abbatissarum.

XIII. Unde in Capitulis Canonicorum Abbates?

XIV. De Cluniacensibus & Cisterciensibus Monialibus.

I. In Concilio Turonensi anni 1060. eo fere, quo nunc, sensu Beneficii vox usurpatur, sed non agitur ibi nisi de Episcopis, Abbatibus, Archipresbyteris, Archidiaconis, Præbendis, & Canonicatibus (3): *Qui pecunia Episcopatum, Abbatiam, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, seu aliquam dignitatem Ecclesiasticam, sive aliquem gradum, aut ministerium, vel Beneficium, quod non nisi Clericis habere sanctorum Patrum sanxit auctoritas, dare vel accipere tentaverit, &c. Præbendam, quæ Canonica dicitur, &c.* Olim Dignitates, Gradus, Ministeria, voces erant usitatissimæ. Beneficii vocabulum nunc irrepebat, Clericisque incipiebat aptari: quanquam & hoc ipso in Concilio Laicis adhuc ac-

(1) Addit. l. 2. c. 76. (2) Conc. Gall. Tom. 3. p. 637. (3) Can. 1. 2.

accommodetur. Docebit Alexander ipse III. Papa, quam novum adhuc & insolens esset, eam vocem Clericis aptari (1): *Nullus deinceps Episcoporum Beneficium Ecclesiæ, quod quidam Canonicam vel Præbendas, seu etiam ordines vocant, pro aliquo pretio Clericis audeat conferre*. Incipiebant ergo tunc Clericis aut vendi, aut donari eadem ipsa Ecclesiæ prædia, quæ Laicis hactenus in Beneficium, & quasi in Feudum conferebantur. Rarius tamen id erat adhuc, & meris distributionibus donari solere Clericos docet hæc eadem Synodus (2), cum *parte* sua mulctet incontinentiæ reos Clericos: *Neque partem ab Ecclesia suscipiat*. Quæ eadem pœna aliis verbis exprimitur in Concilio Rothomagensi anni 1072. (3) *Ne aliquid de Beneficiis habeant*. Ad Canonicos Lugdunenses scribens Gregorius VII. (4) Papa, eosque certiores faciens de Decano suo, qui in manus suas renunciaverat *obedientias ceteraque Beneficia*, quæ illis inconsultis sibi vindicarat: hæc Ecclesiæ Beneficia alio isto vocabulo designat: *Ecclesiæ dispensationes*. Quamquam enim a privatis Clericis obtinerentur hæc Beneficia, forma tamen & natura eorum erat eadem semper, quæ patrimonii Christi & Ecclesiæ bonorum. Mera hæc erant deposita, nec Clerici aliud, quam Dispensatores eorum & Administratores erant. Eo redit germana significatio vocis Beneficii.

II. Jam ostensum est Abbates primum & principem tenuisse locum inter Diœceseos cujusque Beneficiarios post Episcopum. Prohibitum est in Concilio Rothomagensi anni 1074. ne eligerentur Abbates, nisi qui longis Regularis vitæ & sanctimoniæ experimentis claruissent (5): *Quod nullus ordinetur Abbas, nisi qui prius diuturna conversatione Monastica vitæ disciplinam assecutus fuerit*. In hoc eodem Concilio irregulares & exortes Abbatiarum declarantur, quicunque etiam Monachi conscientiam & famam turpi aliquo crimine maculassent: *Nullus Monachus corporali crimine publice lapsus Abbas ordinetur, vel in aliquo exteriori officio præficiatur; quod in utroque sexu servetur*. Eodem Canone continebantur & Monialium Abbatiæ, Administrationesque omnes & Officia Claustri.

III. In Capitulo Generali Cisterciensi anni 1151. narrat Matthæus Paris statutum fuisse, ne novæ amplius conderentur Abbatiæ, quod quingentæ jam ejusdem Ordinis numerarentur: *In Capitulo Cisterciensi statutum est, ne de cetero aliqui novam construerent Abbatiam; quia numerus Abbatiarum illius Ordinis usque ad quingentas excrevit*. Sane ex eodem Matthæo, Capitulo Cisterciensi anni 1244. quingenti affuere Abbates, quando eo profectus est sanctissimus Rex Ludovicus IX. ut in Confraternitatem, & communionem precum totius Ordinis adoptaretur. In brevi de Abbatis Commentario suo Robertus de monte (6) non immerito stupet, qui potuerint intra annos quinquaginta quatuor, nempe ab anno 1098. ad 1152. exædificari dotarique quingentæ unius Ordinis Abbatiæ; additque in Capitulo Generali, in quod cum Abbatibus omnibus confluxerant & Episcopi, qui ex eodem cœtu ad Episcopales infulas adsciti fuerant, vetitum fuisse, ne is numerus augeretur. Definitum jam fuerat in Capitulo Generali (7) anni 1134. neque nova extrui posset Abbatia, quæ ab aliis omnibus ejusdem Ordinis Abbatiis, non saltem decem leucis Burgundicis distaret; ne ullus Abbas suo ex cœtu novam propagaret Abbatiam, nisi sexaginta saltem professos haberet: & nisi præter Capituli Generalis licentiam, assensionem quoque impetrasset Episcopi, repræsentatis ei Ordinis Constitutionibus, & hac potissimum vetari non posse ab Episcopis Abbates, quin Generalibus se sistant Capitulis.

Anno 1148. Serlo IV. Abbas Sylviniacensis adjici, subjicique se voluit Ordini Cisterciensi, & Claraevallensi Abbatiæ, una cum perillustri sua triginta Abbatiarum Congregatione per Angliæ Galliæque Provincias sparsarum (8); teste, & auspice huius adunationis Eugenio III. Auctor est Goffridus in vita sancti Bernardi, centum sexaginta Abbatias ab eo ante obitum fundatas. Simile veri est eo numero contineri il-

(1) Epist. 35. (2) Can. 3. (3) Can. 15. (4) L. 6. Ep. 36. (5) Can. 1. 6. (6) Post Opera Guiberti Abbatis. (7) Annal. Cister. to. 1. p. 276. 277. (8) Ibidem. Tom. 2. p. 103. 112.

illas Sylviniacensium Abbatias, quæ illi accesserant, & alias id genus.

IV. In Chronico Cluniacensi perhibentur accessisse illi cœtui ac societati circiter trecentæ quatuordecim Ecclesiæ sive Monasteria; fertur & Abbatias, vel Prioratus, Præposituras, vel Decanatus ad duo admodum millia adgregata fuisse sub imperio Abbatis Cluniacensis (1) Petri Venerabilis. *Et sub ipsius Abbatiæ Cluniacensis subjectione fuerunt tum Abbatiæ, Prioratus, Decanatus, Præpositura, Officiaque tam mediate, quam immediate ei subjecta circa duo millia, vel amplius*.

V. Verum id intererat discriminis inter Ordinem Cluniacensem, & Cistercicnsem, quod Cisterciensium non erant fere nisi Abbatiæ, Cluniacensium vero Prioratus. Cum enim prima omnium orbi Christiano affulserit Cluniacensis Congregatio, quæ longe plurima complecteretur Monasteria, uni Abbati Generali subjecta, etsi per longe remotissimos Episcopatus dissipata essent: ut hæc membrorum cum capite societas validius conglutinaretur, expeditius visum est, ut apud Cluniacum tantum in manus Cluniacensis Abbatis omnes prorsus profiterentur. Itaque quidquid erat usquam Tyronum Ordinis, & Novitiorum, Cluniacum proficisci cogebatur, & ibi obedientiam Abbati Generali profiteri. Hinc illud exitit, Prioratus, & Obedientias fuisse Cœnobia alia, Cluniacum solam vere Abbatiam, in cujus potestate essent. Ad Petrum Cluniacensem Abbatem scribebat Prior Caritatis, missurum se Novitios suos, ut Cluniaci profiterentur, si per tempus liceret (2). *Si potuerimus praparare Novitios, ad benedicendum mittemus*. Scribit ipse Petrus Cluniacensis Matthæum illum, qui postea Cardinalis Albanensis Episcopus fuit, in Cœnobio primum Parisiensi sancti Martini de Campis susceptum institutumque fuisse, & tum demum Cluniacum migrasse, ut profiteretur (3). *Corpori Monasterii, quantum tunc fieri potuit, vel debuit, associatur: parvo temporis spatio emenso Cluniacum venit, quod ei de professione scripta, vel de Monachi usitata benedictione defuerat, a Cluniacensi Abbate ibi benedictio suppletur, & jam integer Monachus, &c.* Idem denique Petrus (4) statutum vel promulgavit, vel confirmavit, ut Ordinis universi Novitii intra primum triennium Cluniacum convolarent, Regulam professuri, nec ante possent vel Ordinibus initiari, vel celebrare Mysteria, nec ullo fungi officio. Leo X. Papa primus omnium Priori sancti Martini de Campis (5) apud Lutetiam concessit, ut Novitios ad professionem ipse admitteret suos, qui ante semper Cluniacum fuerant ablegati. *Monachis profiteri valde grave, & dispendiosum existebat, ad Cluniacense Monasterium pro emittenda in manibus Abbatis, vel ipsius in spiritualibus Vicarii generalis professione, juxta instituta & laudabiles consuetudines dicti Ordinis accedere. &c.* Anno 1513. Priorem eumdem sancti Martini de Campis Vicarium suum, & Generalem, & Perpetuum creavit Cluniacensis Abbas, ut Novitios ad professionem susciperet, quod privilegii genus in successores quoque ejus manavit.

VI. Ea tum instituta igitur fuerat ratio, quam tam numerosæ Congregationis membra omnium unum in Ordinem, & sub uno capite coalescerent, cum una esset Abbatia vera Cluniacum; Cœnobia reliqua ejus essent veluti Cellæ, & Obedientiæ, seu Prioratus. Hos enim omnes unus Cluniacensis Abbas confert Prioratus, ut electioni locus non sit, nec in eam rem se interponant Episcopi. Contra vero si Abbatiæ totidem fuissent, eligendi fuissent Abbates, & ab Episcopis benedicendi, confirmandique. Teste utemur omnium locupletissimo Ludovico Crasso Galliæ Rege anno 1119. in eo privilegio, quo Cluniacum donavit, suæ illud vindicans tuitioni (6). *Et quia certum est, quod singuli Prioratus ad Abbatem, & Monasterium Cluniacense pertinentes, per Abbates Cluniacenses acquisiti sunt, & eis dati ad suam, & Monachorum suorum, & pauperum Christi sustentationem: & quia fundatione Ordinis Cluniacensis est observatum, quod Ab-*

(1) Bibl. Clu. 500. (2) L. 2. Ep. 6. (3) Bibl. Clu. p. 1305. (4) Ibidem pag. 1366. (5) Hist. sanct. Martini de Camp. p. 123. 131. 136. 140. (6) Bibl. Clu. pag. 575.

Abbas Cluniacensis Prioratus suos committit regendos, & custodiendos, sicut rem suam propriam cuicunque voluerit de suis Monachis, sine aliqua distinctione, electione, vel certæ personæ requisitione, vel nominatione, & eosdem removet, quando sibi bonum videtur, & utile.

Eo privilegio Cluniacensis Ordo universus protectioni, & tuitioni Regiæ committitur, nec sermo tamen habetur, nisi de Cluniacensi Abbatia, & de Prioribus ei obnoxiis, qui mox ibidem recensentur. Nec collationis tantum jure fruebatur Cluniacensis Abbas, nullo se Patrono seu laico, seu Clerico in his interferente: sed Priores ipsemet nominabat, & revocabat ad nutum, cum ex re esset, ut in hoc eodem privilegio perhibetur, utque ex Innocentii III. Epistolis (1) colligere præterea fas est. Ea desiderari visa fuerant, ut Congregatio conflaretur Abbati suo plurimum, Episcopis minus obnoxia. Ideo & statim libertates, & exemptiones suas explicuere Cluniacenses: revocabiles ad nutum Abbatis Priores nihil admodum curantibus Episcopis instituere, vel destituere. Contra Cistercienses initio in potestate se Episcoporum esse præ se ferebant, cum ab Episcopis Abbates eorum omnes benedicendi vel ordinandi essent.

VII. Non Regulæ tantum, sed & exemplo beati Benedicti gemina hæc tunc Congregatio serviebat, quamvis non eamdem utraque viam insisteret. Condidit enim Benedictus ipse plures Abbatias, quæ lapsu temporis in alias multo plus sobolescere visæ sunt, ita ut nonnullo inter se nexu cohærerent, & Monti Cassino utcunque subessent. Id secuti sunt Cistercienses. Sed ingenue tamen fateri cogimur, illam vetustissimam societatem Abbatiarum B. Benedicti, necessitudine quadam magis spontanea, & animorum conjunctione, quam obedientiæ, & jurisdictionis vinculo coaluisse, quod a Cisterciensibus additum est. Sed præterea sui erant Prioratus, suæ Cellæ, suæ Obedientiæ singulis B. Benedicti Abbatiis vetustioribus; & ad eam sese formam composuere Cluniacenses.

VIII. Ut arctius in dies stringeretur membrorum cum capite suo copula in Ordine Cluniacensi, in eo operam industriamque posuere, ut prohiberent, prohiberique curarent a summis Pontificibus, ne Prioratus sui Abbatiarum titulo, & gloria augerentur. Paschalis II. anno 1100. id privilegii confirmavit (2) *Ad hæc adjicimus, ut in omnibus Prioratibus, & Cellis, quæ nunc sine proprio Abbate vestro regimini subjectæ sunt, nullus unquam futuris temporibus Abbatem ordinare præsumat.* Honorius II. anno 1125. Clemens III. anno 1187. totidem verbis, aliique similiter eorum successores idem privilegium roboravernnt. Istiusmodi causis cœpere Abbatiarum erectiones Romanis Pontificibus reservari. Auctoritas eorum interpellata est, ut ne in Ordine Cluniacensi erigerentur ullæ. Sed & eam quidam interpellarunt, ut suspensa illa prohibitione erigerentur nonnullæ. Ab Alberto Stadiensi Abbate commemoratur, ut ab Archiepiscopo Bremensi illa ejus hæc fuerit erecta Abbatia, qui ibi consecravit Capellam ligneam, & tres affixit perillustres, beneficasque familias, ut illic & sepulturam haberent, & Sacramentorum erogationem. Cave dubites, eodem modo fundatas olim fuisse longe plurimas Abbatias, solius Episcopalis auctoritatis interventu (3). *Statuit Albero Episcopus, ut iidem tres fratres cum uxoribus, & filiis, & filiabus, & reliqua progenie, & familia ipsorum ibidem in perpetuum reciperent Sacramenta Ecclesiæ, & sepulturam.*

IX. Sunt tamen & Abbatiæ quædam in Ordine, & sub ditione Abbatis Cluniacensis. Sed eæ nimirum erant Abbatiæ Cluniaco vetustiores, quas ei commendarunt, subjeceruntque Pontifices puriori disciplina imbuendas. De his jam supra diximus Abbatiis, quæ se ad accuratiorem B. Benedicti Regulæ formam refingendas, reformandasque Cluniacensi cœtui adgregarunt. Sed ipsius præterea suffragio summi Pontificis Paschalis II. opus est hic muniri discrimen illud Prioratuum a Cluniaco prognatorum, & Abbatiarum, quæ cum gloria, & opibus jam abundarent, abundarent autem & vi-

(1) Regest. 15. Epist. 191. (2) Bibl. Clu. pag. 522. 565. 1378. (3) Ann. 1142.

& vitiis, ad Cluniacensis Ordinis, & Abbatis auctoritatem sese contulerunt. Postquam prohibuit Paschalis Prioratibus Cluniacensibus Abbatiarum titulos, & pompam adjici: tum ad Abbatias delabitur, quas ait ab Apostolica Sede Cluniaco contraditas fuisse (1). *Abbatias vero, quas tua, tuorumque successorum ordinationi prædecessor noster Gregorius VII. Papa commisit, nos quoque committimus.* Hadrianus IV. Abbatiam Diœcesis Visuntionensis primum gradu movit, & in Prioratum dejecit, quo anterioris in Sedem Apostolicam rebellionis pœnas lueret; & tunc demum eam Cluniacensi Abbati subjecit. Opportuniori infra loco dicemus, qua cautione paterentur Abbatiæ, ut suæ ditionis Cellæ vel Prioratus in Abbatias crescerent. Non poterat novus Abbas, nisi ex professis prioris Abbatiæ eligi, in cujus Capitulo celebranda ea erat electio, & cui census annuus debebatur.

Promo nunc exemplum, ex quo multum luminis argumento, quod hic tractamus, affundatur. Consentiente Capitulo Episcopus Ambianensis anno 1135. Collegium Canonicorum Regularium in eadem urbe instituerat in Ecclesia, quæ ditionis erat Capituli, & eodem structa loco, ubi ferebatur B. Martinus vestem olim cum Christo pauperis speciem induto partitus esse. Ei Canonicorum Collegio præfuit primo Prior, seu Præpositus; sed enixissimis tandem precibus Canonici ab Episcopo extuderunt, ut Abbatem ibi constitueret decimo post anno, quam institutum fuerat Collegium. Quæ autem illum adduxerint rationes, ut morem gereret, obsecundaretque Canonicorum votis, hæ referuntur, necnon & conditiones novæ hujus Abbatiæ, legesque. 1. Ut aliquanto plus auctoritatis accederet Præsidi, & Rectori Collegii (2). *Sub nomine Abbatis efficaciori cura, & honorabiliori disciplina regeretur.* 2. Electio Abbatis celebrata a Collegio, confirmanda erat a Capitulo, *Concedimus, ut quod huc usque de Priore actum est, & ordo electionis, & favor vestra concessionis in prærogativam Abbatis transeat, & quidquid in Priorem habuit, in Abbatem Capitulum vestrum habeat, & Abbas a fratribus electus, & a vobis laudatus, benedictionem tantum ab Episcopo recipiat.* 3. Non exigebatur, ut Abbas ex ipso Capituli gremio eligeretur, quod non posset secularis Canonicus Abbatem agere Canonicorum Regularium. 4. Nova Abbatia in potestate semper erat Capituli, & Decani: *Vobisque subjectionem, & obedientiam promittat, & a Decano curam accipiat animarum*, 5. Ita Episcopus unus cum Capitulo suo Prioratum auget, & amplificat titulo Abbatiæ. Regulares Prælatos facile conjicitur ad eandem se formam accommodasse 6. Cum sæpissime occurrant Abbatiæ Regulares Ecclesiis Cathedralibus subjectæ, prona est conjectura, subjectionem hujusmodi fuisse, & ab Episcopis similiter ipsis, Capitulisque eas fuisse fundatas, vel a Fundatoribus dono acceptas.

Fieri etiam vix potuit, ut non alicui eorum, qui Abbatias fundabant, dotabantque, in mentem venerit aliquando, eas Congregationi Cluniacensi adglutinare, cujus fama sanctitatis, regularisque disciplinæ orbem pervagata erat. Et sane anno 1077. cum Willelmus Aquitaniæ Dux Abbatiam exstruxisset in suburbio Pictaviensi, illam protinus Hugoni Abbati Cluniacensi subjecit, ut in ea Abbatem, & Monachos collocaret (3). *Abbas Hugo regulariter secundum præceptum Domini, & sancti Benedicti Abbatem ordinet cum Monachorum catervis.* Non leviter illud prætereundum est, quod nolit Dux vel a suis successoribus nominari, vel a Monachis eligi, sed ab ipso designari Abbate Cluniacensi: quod propius aberat a moribus Cluniacensium, ut Abbatia nova Cluniacensibus Prioratibus quodammodo æquaretur.

Mandata est litteris a Bertholdo Presbytero fundatio Monasterii Canonicorum Regularium anno 1095. a Decano Ecclesiæ Tullensis, & institutio Abbatis per Episcopum, quia illis in regionibus usitatissimum erat, ut Congregationibus Regularibus præessent Abbates, nullis non gaudentes Abbatum privilegiis, nisi quod baculos Pastorales non gestarent, *Præpositum præficit, quem Episcopus loci in Abbatem eidem* Con-

(1) Ibid. p. 523. Ep. 29. (2) Spicil. tom. 11. p. 162. (3) Spicil. to. 11. p. 300.

Congregationi sollemniter consecravit. Est enim consuetudo in illis partibus, ut Præpositi Congregationum hujusmodi Abbates nominentur, & in Abbates consecrentur, hoc tantum excepto, quod baculos non portant.

Postquam Robertus Cistercii Fundator ad priorem Abbatiam suam Molismensem regredi compulsus fuit, Albericus Cistercii Prior in ejus locum Abbas electus est a Monachis, & ab Episcopo Cabilonensi confirmatus; a quo & Paschalis II. Papa interpellatus est, novam Abbatiam ut nova quoque muniret confirmatione. *Ut locus ille Abbatia libera in perpetuum maneat.* Apostolicæ auctoritatis pondere operæ pretium erat roborari tantæ reformationis exordia. Insuetatis his, & necessariis causis adacti fuere quandoque Episcopi ipsi, ut a Pontifice firmari peterent, quod propriæ ipsorum erat potestatis.

X. Quam in unius Abbatis Cluniacensis potestate essent omnes ejus Ordinis Prioratus, id hinc rursus luculenter astruetur, quod non solum domini temporales, & Patroni laici, sed Episcopi ipsi jure quocunque suo, & ditione cederent Abbati. Perspicuum id fit ex eodem, de quo supra, privilegio Ludovici Crassi Regis anno 1119. ubi sermo fit de Prioratu Caritatis (1): *Prioratus B. Mariæ de Caritate super Ligerim, quem Gaufridus Altisiodorensis Episcopus, & Guillelmus Comes Nivernensis, & Bernardus de Chaslant, & alii fideles nostri, ad quos locus ille de Caritate cum villa, & pertinentiis suis omnibus in spiritualibus, & temporalibus totaliter pertinebat, Hugoni Abbati, & Monasterio Cluniacensi, & eorum successoribus dederunt, & concesserunt absque ulla prætensione &c.* Exhibet Bibliotheca Cluniacensis (2) complurium Monasteriorum nomina, quæ Episcopi Diœcesani Abbati Cluniacensi concessere.

XI. Præmonstratensis Ordinis incrementa non minus forsan injicient admirationis. Narrat Hermannus Monachus (3) Norbertum Fundatorem ejus Ordinis intra non totos triginta annos habuisse pene centum sui Instituti Abbatias. Addit porro Regulam quidem B. Augustini profiteri eos, sed longe austeriorem disciplinam ab iis coli (4). *Ut beati Augustini pace dicamus, multo rigidiorem, multoque severiorem videmus esse Norberti, quam Augustini institutionem.* Scripsere alii Abbatias amplius, quam mille eo cœtu aliquando numeratas fuisse, præter trecentas Præposituras, & quingentas Monialium Abbatias

XII. Jam quod attinet ad Monialium Abbatias, non silendum nobis illud est, anno 1189. ab Abbate, & Capitulo Cisterciensi Abbatissam sanctæ Mariæ in civitate Burgensi Hispaniæ institutam fuisse Præpositam Generalem Abbatissarum Ordinis in Regnis Castellæ, & Legionis, jussamque Capitulum Generale quotannis celebrare in eadem civitate Burgensi. Congregato Capitulo Generali, Abbatissæ Burgensi assurrexere ceteræ omnes, velut parenti omnium spirituali; denique statutum est, ut quotannis illam, & Burgensem Abbatiam visitarent quatuor majores secundum illam Abbatissæ, sicut & anno quolibet Abbas, & Abbatia Cisterciensis visitatur ab Abbatibus Firmitatis, Pontiniaci, Claravallis, & Morimundi. Anno 1100. Guido Abbas Cisterciensis instituit Capitulum Generale Abbatissarum Galliæ, & Regionum circumjacentium, quibus quotannis conveniendum erat in Abbatia de Tart Ducatus Burgundiæ. In commune ibi consultabant Abbatissæ, sicut Abbates in Capitulo Generali Cistercii. Præsidebat Cisterciensis Abbas per sese, aut per Vicarium (5).

XII. Porro si quibus in secularibus Ecclesiis Abbates quidam sunt inter Dignitates earum, ut patet ex Decretali *Ex transmissa, De renuntiatione*, non improbabiliter creditur Regulares olim eas fuisse Ecclesias, & tum a fervore primævo, tum a Regulari statu descivisse. Agemus alibi de Regularibus Ecclesiis compluribus, quæ in seculares degenerarint. Ea rerum conversione facta, hærere potuere aliqua prioris status vocabula.

(1) Bibl. Clu. pag. 476. (2) Pag. 575. 578. &c. (3) De Mirac. S. Mariæ Lau. l. 3. c. 6. 7. (4) Bibl. Præm. p. 325. (5) Annal. Cist. tom. 1. p. 225. Gouvern. de Cisteaux. pag. 236.

XIV. Cum Cisterciensis Abbatiæ (1) perstrictæ sint a nobis obiter quatuor filiæ principales, quæ eædem ipsæ matres sunt innumerabilium aliarum Abbatiarum, singulæ suarum, cum omnes tamen Cistercio obnoxiæ sint; æquum est, & hic quinque filias designari Cluniacensis Abbatiæ, quarum quinque Magni Priores sacramento fidelitatis, & obedientiæ obligantur Abbati Cluniacensi, cum suo quisque primum Prioratu initiantur. Ita prorsus decretum fertur in Statutis Ordinis Cluniacensis, sub Henrico I. Abbate consarcinatis, qui anno 1308. electus est Abbas Cluniacensis (2). *Ordinamus, quod Abbates Ordinis, & quinque Majores Priores, videlicet de Caritate, sancti Pancratii Leuvensis, & sancti Martini de Campis, Parisius, Silviniacensis, & Celsiniensis præcipue, & omnes alii Priores, in novitatibus præstare teneantur in manibus Abbatum Cluniacensium sacramenti, & juramenti formam talem &c. Fideles, devoti, & obedientes erunt nobis, &c.* Hæ sunt quinque filiæ Cluniacensis Abbatis. Haud satis comperi, an filias Cisterciensis antiquitate æquent, quibus Alexander III. Papa plurimum contulit auctoritatis in Cistercium ipsum, seu cum vacaret, seu cum a Regula deviaret.

CAPUT LXIX. *P. 4. l. 1. c. 67.*

De Prioratibus, Cellis, Obedientiis, aliisque Beneficiis Abbatum potestati obnoxiis, post annum Christi millesimum.

I. Cellæ, Obedientiæ, Prioratus, unum idemque sunt. Prohibentur Monachi, ne soli ibi sint, aut ad Firmam.

II. Idem rursum prohibetur; & ne unus duos ambiat prioratus.

III. Priores & amoveri semper poterant, & ad rationes vocari.

IV. Justissima causa Prioratuum tenuiorum Monachis auferendorum, & conferendorum Clericis, ut ex Regularibus seculares fierent Prioratus.

V. De ætate, & numero Monachorum in Prioratibus non Conventualibus. De Conventualibus, & Electivis.

VI. De Abbatiis in Prioratus desciscentibus.

VII. De Pensionibus, quæ prioratibus imponebantur. De Spoliis.

VIII. Quæ tunc Officia Priorum secularium.

IX. Pervigilat Episcoporum diligentia, ut satis magno numero sint Monachi in Prioratibus.

X. Prioratus Regulares Clericis secularibus commendantur ab Abbatibus ipsis, minus id quidem tunc probantibus Episcopis.

XI. Obedientiariorum ætas, & rationes.

XII. Prioratuum variæ species, Conventuales, non Conventuales.

XIII. XIV. Quo numero esse deberent in Conventualibus Prioratibus usque ad Gregorium XV.

XV. ad nutum revocabantur omnia Claustri Officia.

XVI. De Prioratibus Curatis,

XVII. Canonico decreto percelluntur, qui Beneficia captant propter reditus temporales.

XVIII. Distinguuntur Prioratus Regulares, & Seculares.

XIX. Monachorum singulorum loca Beneficia sunt.

XX. Rursum de Officiis Claustri, ut revocari ad nutum possent, & omnium rationes facerent.

I. CEllæ, Obedientiæ, Prioratus minuscula erant Monasteria in Abbatiæ alicujus ditione posita. Ita enim Gregorius VII. ad cujusdam Abbatiæ Monachos. *Ceteri Monachi, vestri consocii, per Cellas ab eodem Patre vestro constructas, ut vobiscum sint unanimes, eidemque Abbati obediant, præcipimus.* In Concilio III. Lateranensi (3) anno 1179. cautum est, ne unus unquam sine socio Monachus in Obedientia quavis habitaret. *Monachi non singuli per villas, & oppida, seu ad quascunque Parochiales ponantur Ecclesias, sed in* ma-

(1) Bib. Clun. 1566 1562. (2) Du Chesne. To. 4. Conc. Gen. T. 10. p. 1518. (3) Can. 10.

majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant. Cautum est etiam in Concilio Eboracensi (1), *Ne reditus, quos Obedientias vocant, ad firmam teneant*. Quod argumento est, ea fuisse prædia ad augendos Abbatiæ reditus data, aut comparata, quibus præficiebantur pauci Monachi, non ut conductores ipsi essent, sed ut prædiis & conductoribus, rusticisque præessent, & quæ pietatis religiosæ erant, curarent. Porro aliquo ipsosmet numero esse cavebatur, ut alii aliis & testimonio essent, & adminiculo, utque canonicas divini Officii Horas una celebrarent. Erant autem in Oriente etiam istiusmodi duorum vel trium Monachorum Cellulæ, auctore Innocentio III. (2) a quo & Papatus usitata Græcis voce appellantur. *Decimas Monasteriorum, & Papatuum, in quibus tres Monachi, vel pauciores morantur.* His verbis significari videtur, usitatissimum fuisse, ut tres simul essent Monachi. Quin & suspicari fas est eos fuisse Prioratus Curatos, hoc est animarum cura oneratos. Papæ enim apud Græcos appellitantur, qui nobis Presbyteri.

II. Rursus anno 1212. Concilium Parisiense Lateranensis III. Canones confirmavit & novo auxit vigore, ut ne in Prioratibus singulares esse possent Monachi, & ne unus plures Obedientias, seu Prioratus obtineret (3). *Grave nimis est, quod quidam Religiosi duos Prioratus seu Obedientias sibi præsumunt usurpare*. Gravi autem cauterio inussit hæc eadem Synodus Monachos, qui tumultuabantur in Monasterio, ut velut in pœnam ablegarentur in Cellas, ubi licentius degerent (4). *De perturbatoribus pacis in Claustro, quorum quidam dicuntur movere seditiones, ut mittantur ad Cellas, constituimus, ut diutius & arctius in Claustro permaneant, ne ex fraude sua videantur commodum reportare.*

III. Revocabiles ad nutum erant Obedientiarii, seu Prores omnes, & omnium, quæ administrabant, rationes facere Abbati tenebantur. Jubet eadem Synodus, ut ne ab Abbate revocentur, nisi propter Ecclesiæ utilitatem, nullo carnali affectu instigante; utque bis saltem singulis annis ad exhibendas rationes vocentur (5). *Ut non amoveant Priores, vel Obedientiarios pro consanguineis introducendis, nisi pro manifesta utilitate Ecclesiæ, &c. Ad minus bis in anno omnes Obedientiarii, & Priores super receptis, & expensis reddant rationem Abbati*. Denique ad vitam cuiquam conferri Obedientias ibidem prohibetur. *Ne conferant Obedientias fratribus, vel aliis, hoc expresso, quod ad vitam suam debeant tenere.*

IV. In Concilio Monpessulano anno 1214. vehementer objurgantur Abbates, qui Obedientiam pluribus alendis Monachis idoneam, uni conferebant: ediciturque, ut tres saltem semper una habitent Monachi, quorum unus sit prior. Si trium autem Monachorum sustentationi non sufficeret Obedientia una tres in unam Obedientiam compingerentur, in una earum tres communem vitam agerent, duæ reliquæ per seculares regerentur Cappellanos (6). *Cum Monasteria & Canonicæ Regulares Prioratus seu Obedientias habeant, & in ipsis singulos fratres ponere consueverint, qui ibidem regulariter vivunt, & quandoque ab uno consumitur, de quo possit pluribus provideri: statuimus, ut si talis fu rit Prioratus, in quo tres fratres valeant commorari, tres ad minus fratres ponantur ibidem, & unus ex eis Prior sit, qui curam omnium habeat. Si vero tot fratribus non sufficit Prioratus, duæ vel tres Ecclesiæ juxta arbitrium Episcopi, vel Abbatis, ubi non præest Episcopus, jungantur in unum, & illi Priori, qui instituetur, respondeant. Et idem Prior in illis Ecclesiis, in quibus non sunt fratres, per seculares Capellanos ministret.*

Hinc patet 1. Prioratus, & Obedientias fuisse tum Canonicorum beati Augustini, tum Monachorum beati Benedicti. 2. Tres saltem vel Monachos, vel Canonicos Regulares in quolibet Prioratu esse debuisse; quod & in Narbonensi Concilio (7) anno 1227. confirmatum est. 3. Potuisse Episcopos, Abbatesque in unum Prioratum pinguiorem plures tenuiores conflare. 4. Cum Prio-

(1) Can. 9. (2) Reg. 15. Ep. 60. (3) Par. 2. c. 16. 17. (4) Cap. 24. (5) Par. 3. c. 24. Can. 16. 31. (6) Can. 30. (7) Can. 10.

Prioratus omnes fere ab origine Regulares fuissent, seculares aliquos emersisse, postquam secularibus Clericis commendati dimissique sunt, quorum ea esset redituum tenuitas, ut tribus Monachis haud satis esset. 5. Eodem ab exordio manasse etiam Capellas complures seculares, & alia id genus Beneficia. 6. Tum Capellas, tum Prioratus lapsu temporis in Parochias abiisse, quarum Primitivi Parochi, aut Priores Curati fuere, qui simplices ante fuerant Priores. In Concilio Albigensi (1) anni 1254. totidem verbis innovatus est hic Canon, nisi quod Capellanus jubus est Presbyteratu initiari.

V. In Concilio ad Castrum Guntherii (2) anno 1231. vetitum est, ne in Prioratibus essent Monachi minores anno ætatis quintodecimo, nisi Prioratus essent Conventuales. *Monachi, qui non attingunt quindecim annos in Prioratibus, nisi Conventualibus, nullatenus ponantur.* Apertissima hic est distinctio Prioratuum Conventualium, & minime Conventualium. Quoad non Conventuales, præcipit hæc Synodus, ut duo in eis saltem sint Monachi; si minus id fieri possit, uniantur Monasterio majori, in quod transferetur etiam cura Officiorum divinorum ibi defungendorum. Denique ad eblandiendum Patronorum consensum, operam navabit Episcopus (3) *Ne Monachi solitarii sint in Prioratibus, sed de duobus solitariis fiat Prioratus, vel ad Monasteria redigantur, in quibus expleant illud officium, quod pro Patronis in locis solitariis facere tenebantur. Et per Diœcesanum Patroni, ut in hos consentiant propter mala, quæ inde proveniunt, efficaciter compellantur.*

In Concilio Biterensi (4) anni 1233. cautum est, ne Prioratus unius Monasterii conferrentur alterius Monasterii Monachis, nisi canonice eligerentur ad Prioratus Conventuales, in quibus non essent professi. *Nisi per electionem canonicam ad Conventualem Prioratum, in quo professus non fuit, fuerit advocatus.* Eligebantur ergo Priores Conventuales. Ea quippe fuerat antiquissima disciplina, ut superiores omnes Claustrales eligerentur. Apud Cluniacenses contraria obtinuit consuetudo, tanquam Regulæ generalis exceptio.

VI. Abbatiæ quandoque ipsæ in prioratuum sortem deprimebantur, hominum importuna quadam ambitione, ut imperiosius eas administrarent. Ideo etiam Paschalis II. Papa (5) id privilegii Abbatiæ cuidam contulit, ut quamdiu regularis ibi disciplina excoleretur, istiusmodi sui imminutione dehonestari non posset. *Interdicimus, ne quis idem Besmense Cœnobium in Cellam redigere audeat, quamdiu Monastici Ordinis observantia illic Domino præstante viguerit.* Idem ipsum quandoque ex rerum temporalium dilapidatione contingebat. Anno 1090. apud Narbonense Concilium Abbas Crassensis conquestus est, quod *Abbatia sancti Laurentii propter terræ malitiam erat redacta in Prioratum.* Sed & Cellæ minores, quas vocabant Grangias, in Prioratus evadebant, ubi crescebant ea ubertate proventus, ut tres ex eis Monachi victitare possent. Hinc illud Concilii Campiniacensis anno 1238. *Ne Monachi, vel Canonici Regulares soli maneant in Prioratibus, Cellis, & Grangiis.*

Paschalis II. impatientissime jamdiu ferens, quod Abbas idem esset, qui Episcopus, Cassinensibus præcepit, ut alium sibi Abbatem eligerent; interminatus alioqui se in eorum Cellis omnibus Abbates institurum: quo Prioratus illi omnes sui jam quodammodo juris fuissent, a summi Abbatis potestate absoluti (6), *Sin secus agerent, in omnibus Monasterii Cellis Abbates ipse statuerat.* Ita Petrus Diaconus.

VII. In Concilio ad Vallem Guidonis (7) anno 1242. imperatum est Abbatibus, ut operam darent redintegrandis Prioratibus, qui exhausti pene fuerant pensionibus, censibusque gravissimis, quos Abbatibus exsolvere cogebantur. *Prioratuum dirupta loca propter pensiones, quas singulis annis Abbatibus suis solvere compelluntur.* Prioratuum labes ex eo quoque oriebatur, quod frequentius Priores alii aliis succederent. In causa id fuit, ut vetaret Concilium, ne ab Abba-

(1) Can. 54. (2) Can. 15. (3) Can. 19. (4) Can. 22. (5) Epist. 62. (6) Baron. an. 1111. n. 32. (7) Can. 2. 8.

batibus revocarentur Priores, novique subrogarentur, nisi ad utilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ. *Quia ex frequenti mutatione Priorum non minima sequuntur incommoda, Abbates ad ipsorum mutationem vel translationem de facili non procedunt, nisi necessitas, vel utilitas hoc inducat.* Ubi rursus dilucidum est Priores ab Abbatibus nominari solitos, a quibus & revocabantur, cum ex re videbatur esse.

Anno 1253. Concilium Salmuriense (1) Abbatibus præcepit, ut ne novas indicerent Prioratibus pensiones; immo abstinerent ab iis etiam exigendis, quæ non ita pridem solvi cœpissent. Vetuit & ne spolia asportarent Priorum post eorum obitum, aut certe tantum dimitterent, quantum opus esset ad expensas Prioratus usque ad novas fruges. Idem decretum iteratum est in Concilio apud Castrum Guntherii (2) anno 1268. Prohibitum denique, ne Laicis tenuissimi etiam Prioratus permitterentur, sed Clericis potius, qui rem divinam ibi facerent & Ecclesiasticis fungerentur officiis. *Ne Abbates religiosa loca, etiamsi solitaria fuerint ad tempus, vel quoad vixerint, Laicis concedant. Sed talibus conferant, quod prædicta loca debito servitio non fraudentur.*

In Concilio Campiniacensi anni (3) 1260. statutum est, ut quibus in Prioratibus duo quondam alebantur Monachi, duo adhuc sustentarentur, ne qua rerum sacrarum jactura fieret; ad id vero illi cogerentur, ad quos redibant Prioratuum proventus. Canones porro hi omnes, quibus sancitur, ut duo, tresve sint in quolibet Prioratu Monachi, ex ea indeclinabili necessitate emerserunt, quod quanti sint reditus, tot alendi sint sacri ministri in Prioratibus. Potest enim Abbatia ipsa ex Prioratibus decerpere partem proventuum ad Monasterii sustentationem: at Prior ipse in alimenta Monachorum convertere debet, quidquid sibi redituum dimittitur.

In Concilio Londinensi (4) anno 1208. inculcatum denuo illud est decretum, ut Clericis secularibus cederent Prioratus, quorum fructibus duo saltem Monachi vitam tolerare non possent. *Quod si forte pauperes habent Ecclesias, quæ duobus non sufficiant Monachis exhibendis, faciant illis per seculares Clericos deserviri, ut sic nec debitis Ecclesiæ fraudentur obsequiis, nec regularis frangatur integritas disciplinæ.*

VIII. Jure merito animadvertenda est hæc clausula in compluribus præterea Canonibus aliis, quod Clerici seculares Monachis suffecti, persolvere tenerentur Officia Canonica omnia Prioratus. Inde enim colligi potest, quæ essent officia, quæ vincula Priorum secularium, aliorumve simplicium Beneficiariorum, sive residentiam spectes, sive divinorum Officiorum recitationem. Ecquis enim ambigat, quin Monachi residerent, & canonico Horarum persolvendo penso insisterent? Atqui in eorum non stipendia & prædia tantum, sed & in officia pietatis omnia successere Clerici, Beneficiariique hi simplices.

IX. In Concilio Provinciæ Remensis (5) anno 1271. præcipiuntur Episcopi observare numerum Monachorum, qui in unoquolibet Prioratu ali debent, ne Abbates illum imminuant, ad amplificandos Monasterii sui reditus. Idem præceperat anno 1264. Concilium Nannetense (6). Cum ab exordio non fuerint Prioratus, nisi Cellæ & Obedientiæ Abbatiarum, si vetantur Abbates, multo vehementius prohibentur Priores de præfixo Monachorum numero quidquam detrahere. His adde Concilium ad Pontem Audemari (7) anno 1279. & Synodum Parisiensem (8) anni 1280.

X. Anno 1276. Salmuriensi in Concilio (9) decretum fuit, ut ne ii quidem Monachi, qui nonnisi post decimum octavum ætatis annum professi fuerant, possent amandari in Prioratus non Conventuales, & ibidem ante habitare, quam biennio probati fuissent in Monasteriis. Denique prohibitum denuo hic (10) fuit, ne Abbates Clericis secularibus Prioratus largirentur, in quibus ali possent duo Monachi. *Prohibemus, ne quis Abbas vel alius Prioratum, in quo possint ad minus duo Monachi sustentari, vel consueverint morari cuiquam seculari conferr-*

(1) Can. 18. 19. 20. 21. (2) Can. 4. (3) Can. 12. (4) Can. 43. (5) Can. 4. (6) Can. 2. (7) Can. 12. (8) Can. 10. (9) Can. 8. (10) Can. 20.

ferre præſumat : ſi ſecus actum fuerit , id irritum decernentes. In hoc eodem Canone affirmant Epiſcopi , a Majoribus ſuis conceſſos fuiſſe Prioratus Clericis ſecularibus ea lege, ut ibi Monachos alerent eo numero, quo hactenus fuerant. *In prædeceſſorum nostrorum Conciliis fuerat alias rationabiliter ordinatum, de ſupplendo in Prioratibus Clericis ſecularibus conceſſis debito numero Monachorum*. Sed cum id Clerici minime obſervaſſent, vetitum eſt, ne illis poſthac Prioratus ulli conferrentur.

Novum genus ergo fuerat illud Priorum ſecularium, cum Abbates vel Epiſcopi velut in Commendam dabant Prioratus non Conventuales Clericis ſecularibus ea lege, ut priſcum ibi Monachorum alerent numerum. In Concilio Salmurienſi anni 1253. citatur decretum ſuperius Goffridi Archiepiſcopi Turonenſis ſuper eadem re: *Quod in Prioratibus Monachis, aut Clericis conceſſis ſuppleatur aliquis numerus Monachorum*. Cum decreto Goffridi minime paruiſſent, hoc Salmurienſi Concilio (1) juſſi ſunt Epiſcopi intorquere cenſuras , ut morem gerere cogerentur. Non poteſt non ſtupor aliquis hinc excitari, ubi Commendæ ab Abbatibus conceduntur, intercedicuntur ab Epiſcopis.

XI. A Concilii Langeacenſis Præſulibus (2) anno 1278. cautum eſt, ne Monachi annum ætatis decimum octavum nondum aſſecuti , ſedem haberent in Prioratibus non Conventualibus. Concilium Bituricenſe (3) anni 1280. edixit , ut viginti ſaltem eſſent annorum. Synodus Bajocenſis anni 1300. præcepit, ut Abbates, Priores, aliique *Obedientiarii* quolibet anno ter ſaltem aut quater accepti, expenſique rationes Capitulo exhiberent, ut Monachis Monaſterii principalis certa conſtaret ratio proventuum & agrorum cujuſque Prioratus. In Concilio Parisienſi (4) anno 1346. prohibiti ſunt Abbates , ne Prioratus menſæ ſuæ adjudicarent.

XII. Statuta Eccleſiæ Lugdunenſis (5) anno 1251. Obedientiarum nomine complectuntur adminiſtrationes omnes temporales Clauſtri, vel Capituli. Nempe quod omnes eſſent ad nutum revocabiles. Agit alicubi Innocentius III. de Prioribus, qui nulli ſuberant Abbati. Pictavienſis Synodus anni 1284. duas facit Priorum claſſes , quorum alii eſſent in poteſtate Abbatum, alii eo jugo abſoluti eſſent, nempe qui Ordinis eſſent B. Auguſtini. *Prioribus Abbates non habentibus Ordinis ſancti Auguſtini*. In Concilio Bituricenſi (6) anni 1286. de Prioribus Conventualibus agitur, quibus ſuberant Priores non Conventuales , quorum decedentium vindicabant ſibi ſpolia. Concilium Andegavenſe anno 1448. de iiſdem agit, teſtaturque eos, cum nulli ſubſint Abbati, ſibi obnoxios habere Priores non Conventuales (7). Eccleſia Primatialis Cantuarienſis , cujus Capitulum conſtabat Monachis ſancti Benedicti, Priori , non Abbati ſuberat, ut ex Hiſtoricis & Conciliis conſtat. Eccleſia Patriarchalis ſancti Joannis Lateranenſis in urbe Roma , cum Canonicos habeat Regulares , non Abbati , ſed Priori paret, qui electione ad eum gradum promovetur. Erant ergo Priores complurimi, qui nullius in Abbatis ditione erant : quin ipſi in ditione ſua Priores habebant alios.

Magni intereſt unum in primis elucidare, diſcrimen videlicet Prioratuum Conventualium, & non Conventualium. Conventuales electivi erant & perpetui , ceteri in modum Obedientiarum ab Abbatibus vel Prioribus dabantur, vel adimebantur, cum expedierat. Ita conſtituitur hoc diſcrimen in Concilio Lateranenſi III. (8) ſub Alexandro III. anno 1179. Vide ut hic Canon referatur in Decretalibus (9) ſincerius, ut ſuſpicor, quam in ipſis Conciliorum Generalium editionibus, & emendatius : *Priores cum in Eccleſiis Conventualibus per electionem Capitulorum ſuorum canonice fuerint inſtituti, niſi pro manifeſta, & rationabili cauſa non mutentur, videlicet ſi fuerint dilapidatores , ſi incontinenter vixerint , aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi merito videantur ; aut ſi etiam pro neceſſitate ma-*

(1) Can. 19. (2) Can. 11. (3) Can. 23. (4) Can. 11. (5) C. In ſingul. De ſtatu Monach. Can. 5. (6) Can. 9. (7) Eadmer in vita Anſel. Anaſt. IV. Papæ Ep. 11. (8) Can. 10. (9) C. Monachi. De ſtatu Monachi.

majoris Officii, de consilio fratrum fuerint transferendi. Sola ergo canonica depositione, vel translatione in superiorem aliam dignitatem poterant abdicari Priores Conventuales.

Clemens III. Fundatores & Patronos Ecclesiæ Conventualis arcet ab electionibus Priorum quorumlibet, concesso eo tantum, ut factæ assentiantur electioni, nisi præscriptione ampliorem sibi pepererint jurisdictionem (1). *In Conventuali Ecclesia non electioni Prælati facienda, sed jam factæ honestius Patroni postulatur assensus, nisi aliter de sua jurisdictione obtineat, ut partes suas interponere debeat electioni tractandæ.*

Quoad Prioratus autem non Conventuales, Innocentius III. (2) jubet, ut semper revocabiles sint ad Abbatis nutum. *Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuo possidenda, tanquam in sua sibi vita locetur: sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur.*

Illud vero, quod non multo minoris visum semper est momenti, ne Solitarii degant in Prioratibus Monachi, luculenter confirmat Honorius III. (3) qui nonnisi subreptitio privilegio impetrari potuisse duxit, quod contraire liceret Abbatiæ Diœcesis Venetæ in Provincia Armorica: cum vel maxime decreti Concilii Lateranensis in eo privilegio mentio nulla fieret. Rescripsit idem Pontifex ad Archiepiscopum Burdigalensem, sua ut in Cœnobia retruderet Monachos solitarios, eisque substitueret Clericos, aut curaret socios illi adjici. Ab Innocentio vero III. (4) illud perspicue declaratum est, comprehensos quidem non esse Canonicos Regulares eo decreto Concilii Lateranensis: quia quamvis in multis consentiant cum institutis Monasticis, Regula tamen utuntur liberiori & indulgentiori (5). *Quia etsi a sanctorum Monachorum consortio non putentur sejuncti, Regulæ tamen serviunt laxiori.* Sed nihilo tamen minus cum Parochias suscipiunt regendas, socium aliquem e suo sibi cœtu eos adjungere debere, *si commode fieri poterit.*

Thomass. Tom. III.

Multo sane optatius, quod legitur in Statutis Raymundi Comitis Tolosani & Legati Pontificii circa annum 1232. ubi præcipiuntur Abbates tres aut quatuor Monachos in quolibet habere Prioratu, eosque non admodum juvenes: quoad Parochiales autem Ecclesias, ut tres saltem Monachi, vel Canonici Regulares tres in unaquaque earum collocarentur (6).

XIII. Nec facile definiri potest, quo saltem Monachorum numero esse deberent Prioratus Conventuales. Consultissimum est quod ab Hugone sancti Victoris est observatum: tantundem a majore, quantum a minore, quam par sit, numero Monachorum impendere periculi in Monasteria. Hinc succrescunt lites & jurgia innumera ex ingenti prædiorum copia, quæ tot alendis Monachis sit satis, si numerosior sit Congregatio. *Qui multos congregant, necesse est, ut eorum victui multa quærant: sed dum quærunt plura, crescit externorum cura, sparguntur fratres, soli inter seculares habitant, nolentes pati fraudem, sed judicio contendere parati.* Illinc vero vix aut ne vix potest secessus, silentii, & Canonici pensi regula servari accurate, ubi quatuor aut quinque tantum Monachi congregantur (7). *Qui per Cellas duo, vel tres, aut etiam quatuor, vel quinque simul habitant, claustrali non coarctantur lege; loquuntur & quando, & cui, & quomodo volunt.* Non injuria ergo tot Concilia sævierunt in Prioratus, ubi unus & alter tantum degebat Monachus; cum Hugo harum rerum consultissimus, & longa fretus experientia, existimet ne quatuor quidem aut quinque Monachos sufficere claustrali disciplinæ diligenter observandæ.

His addit ille verissimos B. Benedicti alumnos mediam insistere quamdam semitam, qui cum numerosiores exonerant Conventus, nunquam ad nova extruenda Cœnobia pauciores mittunt, quam duodecim Monachos. *Ne Religionis opus paucitatis negligentia corrumpatur.* In his germanis B. Benedicti alumnis non extremo loco erant

 Ci-

(1) C. Nobis De jure Patron. (2) C. Cum ad Monasterium, De statu Monach. (3) C. Ex parte tua. De Cappellis Monachorum. (4) C. Ad Audientiam. Ibidem. (5) C. Quod Dei timorem. De statu Mon. (6) Catal. hist. Comtes du Toulouse p. 351. 353. (7) L. 2. de claustro animæ, c. 2.

Cistercienses, quorum in Capitulo Generali statutum est anno 1134. ut præter Abbatem duodecim saltem Monachi imitterentur ad nova quælibet condenda Cœnobia. *Duodecim Monachi cum Abbate tredecim ad Cœnobia nova transmittantur.* Ideo nec poterat Abbas ullus hujusmodi Colonias sui ex Monasterii gremio propagare, nisi saltem sexaginta professos sibi subjectos numeraret (1). *Nullus de Abbatibus nostris locum ad Abbatiam fundandam accipiat, nisi prius sexaginta Monachos professos habeat.* Cum Regularitas & Conventualitas religiosissime in his omnibus observaretur Ecclesiis, inde perspicue conjicitur in ea fuisse sententia hos sanctissimos Monachos, eo saltem numero Monachorum opus esse, ut Conventualitas constaret.

Quod rursus manifestissime patet ex Capitulo anni 1204. quo constitutum est, ut gradu exturbentur, & in Grangias ac Cellas recenseantur Abbatiæ, quæ sustentandis saltem duodecim Monachis pares non sunt; donec earum reditus ad eum modum augescant (2): *Ut Abbatiæ, quæ minus habent a duodecim Monachis, vel expirent penitus, vel redigantur in grangias: vel si abundans possessionibus ut dictum numerum possint suscipere, provideat Pater Abbas.* Si quos in his grangiis Monachos residuos passi essent, Prioratus hi fuissent Cluniacensibus simillimi. Sed cum certum illis fixumque esset, non habere Monachos, nisi regularitatis sectatores & conventualitatis: hinc meras grangias esse & dici sinebant, donec duodecim Monachi simul habitare & victitare possent. Idem firmatum in Capitulo anni 1128. (3) *Ut Abbatiæ, quæ duodecim Monachos cum tertio decimo Abbate sustinere non possunt, redigerentur in grangias.*

Carthusiani ad eumdem quoque numerum duodecim Monachorum primo adhæserunt, eadem ratione, qua Victorinus Hugo, ut ne implicarent se illis & molestissimis & innumerabilibus litibus, quæ prædiorum multitudinem & opulentiam necessario consectantur. Audi quid de ea re scripserit Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis (4): *Ut non esset eis quandoque necessarium, vel plus terræ, quam dictum est, possessioni suæ addere, aut numerum jumentorum suorum, vel pecorum augere, duodecim tantum Monachos cum tertio decimo Priore, ac decem & octo conversis, paucisque mercenariis, nullo prorsus superaddito in sui Ordinis Monasteriis, esse perpetuo decreverunt.* Sicubi vero obvium se daret quartus decimus socius meriti spectatissimi, hoc quoque illi indulserant sibi, ut admitteretur (5): *Sed etsi talis aliquis unus, cujus utilitas & honestas videatur vix posse recuperari, misericordiam postulaverit, addetur & quartus decimus.* Si Monasterium, ubi jam essent quatuordecim, Priorem sibi eligeret ex alio Monasterio, hunc quoque probavere numerum quindecim Monachorum (6): *Si domus quatuordecim Monachos habens, vel Novitios expectans, Priorem elegerit de alia domo, nullus mittatur extra; & in hoc casu possunt esse quindecim.* Et hæc quidem olim. At postea Carthusiani nec illi Monachorum numero, nec prædiorum aut proventuum modo scrupulosius servire visi sunt, & nihilo tamen minus & claustralis observantiæ laude & sanctitatis gloria floruere, florentque etiamnum toto Christiano orbe. Sed multo luculentius radiat regularitas illis in Monasteriis numerosioribus, quam ubi pauciores sunt, quam duodecim. Itaque duce & magistra experientia jam compertum est, expeditius futurum fuisse, ut statueretur, ne decrescere unquam sineretur ille duodenarius numerus, quam ut ne multum crescere permitteretur. Ideo & Concilia & Pontifices succensuere non pauca in paucitatem Monachorum, ut regularitati subinfestam, vix unquam autem in multitudinem nimis exuberantem.

Cum versaretur Benedictus XII. Papa in Procurationibus moderandis Prælatorum visitationis, atque attemperandis ad modum Ecclesiarum & Monasteriorum, quæ visitarent: majores ille minoresve Conventus seu Prio-

(1) Annal. Cist. t. 1. p. 273. 277. (2) Ibid. t. 3. pag. 440. (3) Ibid. t. 4. pag. 370. Monast. Cistere. pag. 499. Pet. Clun. De Mirac. L. 2. c. 28. (4) Statuta Hugon. c. 76. 79. (5) Stat. Ant. par. 2. c. 9. (6) 3. vic. c. 3. n. 33.

Prioratus disjungit alios ab aliis ex numero Monachorum. Majores enim sunt, ubi Monachi duodecim, aut plures; minores autem, ubi pauciores sunt, quam duodecim (1).

Eadem pene doctrina tritissima videtur fuisse tempore Concilii Constantiensis circa Conventuales Prioratus. Illud enim tum meditatum, fortassis & tentatum est, ut interpellaretur summus Pontifex, ne in Commendam amplius daret Prioratus, vel Conventus magnos, hoc est, ubi essent decem Monachi (2). *Monasteria aut magni Prioratus Conventuales haberi consueti his temporibus ultra decem Religiosos in Conventu.*

Redeo ad Cluniacense Institutum, ubi Gregorius IX. & Nicolaus IV. id sanxere tantum, ne usquam ullus esset Prior sine socio. Sed in Statutis sub Henrico I. consarcinatis Prioratus Conventuales in tres classes digesti sunt, prout in eis essent Monachi plures, quam viginti, vel duodecim, vel sex (3): *Conventuales locorum, ubi erunt viginti Monachi, & supra, &c. Conventuales locorum, ubi erunt duodecim Monachi, & supra. &c.* Ubi pauciores erant quam sex, parvi habebantur Conventus. *Alii minores Priores, &c.* Ex his ergo Statutis stabat adhuc Conventualitas, ubi sex tantum erant Monachi. Et hinc forsan scaturiit tandem tanta disciplinæ corruptela & calamitas in eo Ordine, cui medicari conatus est Statutis suis Joannes Borbonius Episcopus Aniciensis & Abbas Cluniacensis anno 1458. Hic certe pronuntiatum est Conventuales vere Prioratus eos esse, qui viginti Monachos suo sinu foverent (4). *In omnibus Abbatiis & Prioratibus Conventualibus Ordinis viginti scilicet Monachochorum & supra.* Et infra: *In Prioratibus Conventualibus die qualibet; in non Conventualibus vero, videlicet a sex Monachis & supra, tribus vel duabus vicibus in hebdomada Capitulum generaliter teneatur.* Ubi liquet Conventuales non esse jam Prioratus, si sex aut paullo plurium sint Monachorum.

Cum vero Conventualitati satis sit, quod satis est Regularitati, visus est fere numerus Monachorum vicenarius minime necessarius, duodenarius vero & moderatione & auctoritate præpollere. Superioribus ea de re testimoniis accumulari & hæc possunt. Primo in Concilio suo Provinciali statuit B. Carolus Borromæus (5), ut Monialium Cœnobia, quorum proventus non sufficerent alendis saltem duodecim, transferrentur ad alia Cœnobia, iisque unirentur ab Episcopo Diœcesano, una conspirantibus Regularibus Prælatis, si ea illis subjicerentur. Si gravioribus autem septæ difficultatibus uniones istæ viderentur, Cœnobiis illis adimeretur facultas Novitios admittendi, atque ita paullatim extinguerentur.

XIV. Anno 1621. Gregorius XV. sollemni diplomate sanxit, ne deinceps Cœnobium ullum exstrueretur alterutrius sexus, nisi reditus ii affluerent, quibus ali possent commode duodecim Monachi, Monialesve sive ex agrorum proventibus, sive ex piis erogationibus annui illi reditus colligerentur. Confirmat Fagnanus (6) manasse id Decretum ex votis Congregationis Cardinalium, quæ Consultationibus præest Episcoporum & Regularium. Anno 1625. innovatum est a Congregatione Concilii Decretum istud Gregorii XV. Cœnobia omnia, quæ non haberent ut plurimum Monachos duodecim, subjecta fuere visitationi, correptioni & jurisdictioni Episcopi: denique decreti hujus vis & auctoritas etiam extra Italiam ampliata est. Hoc Congregationis Decretum approbavit Urbanus VIII. Anno 1652. Innocentius X. publicata Bulla *Instauranda*, parvos omnes Conventus Italiæ & circumjacentium Insularum suppressit. Ad omnes variorum Regnorum Nuntios Pontificios missa est ea Bulla. In Germania & Polonia palam testificati sunt esse sibi in votis, ut ea promulgaretur, & rescinderentur Conventus omnes minusculi. In Italia exstincti reipsa sunt non pauci, sed & evasere eam cladem non pauci, quin & ex iis, qui excisi fuerant, non pauci redintegrati sunt. Anno 1654. idem Innocentius X.

 astruen-

(1) Conc. Gen. t. 11. pag. 1795. (2) Conc. Gen. t. 12. pag. 1455. (3) Bib. Clun. p. 1561. (4) Ib. p. 1596. 1599. (5) Acta Eccl. Med. p. 49. (6) Fagn. in C. Non amplius n. 52. 53. 54.

aitruendæ saltem in residuis his Monasteriis disciplinæ cupidus jussit 1. ut essent in iis saltem sex Monachi, quorum quatuor saltem Presbyteratus Ordine gauderent, & maturioris essent ætatis, alioqui ea excisum iri. 2. Ut ii subjicerentur jurisdictioni & correptioni Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati. 3. Idque dum eorum reditus augescerent, possentque ex iis duodecim Monachi sustentari (1).

Ex hac legum, decretorumque, & exemplorum congerie pene tumultuaria facile intelligitur, Conciliorum, Pontificumque, Theologorum, & præstantissimorum Regularium consensione optarissimum semper fuisse, ut duodecim saltem Monachi in omnibus alerentur Monasteriis, ad conventualitatem & ejus comitem Regularem disciplinam alendam: utque ne parvi Conventus sinerentur esse ulli, ubi sex saltem non essent Monachi. Denique cum Prioratus hi minores tam proclives sint ad disciplinæ relaxationem, consentaneum fuit, ut Conventuales non essent, adeoque Priores non haberent, nisi revocabiles. Si electivi enim & Conventuales fuissent, difficillime curari potuissent tam frequentia vulnera disciplinæ.

XV. Diximus jam Officia ipsa Claustralia Obentiarum voce designata fuisse, quod sine strepitu & sine figura judicii ab Abbate destituerentur. Exemplis ea de re jam superius relatis adjici & illa possunt. Ab Otthone Episcopo Frisingensi memoratur Bruno Tullensis Episcopus in summum Pontificem electus, cumque Romam pergeret, Cluniaci invenisse Hildebrandum in Prioratus Obedientia constitutum (2): *Ubi Hildebrandus Prioratus, ut dicitur, Obedientiam administrabat*. In Catalogo Abbatiarum, Prioratuum, & Decanatuum Ordinis Cluniacensis illico perhibetur, in Abbatia Cluniacensi quinque fuisse Officiarios perpetuos, qui Obedientiæ dicerentur (3). *Sunt ibi quinque Officiarii perpetui, qui dicuntur quinque Obedientiæ; videlicet de Prioratu majori, de Sacristia, de Decanatu, de Eleemosyna, & de Archidiaconatu*. Si tum perpetui erant hi Officiales, cum Catalogus ille publicatus est, non semper fuerant actis retro temporibus, ut ipsa Obedientiæ voce declaratur. In contextu ejus Catalogi multi occurrunt Prioratus, qui perpetui & ipsi esse declarantur; multorum etiam percensentur Officia, nec perpetua tamen dicuntur esse. Hinc elucescit, 1. hæc Officia Claustralia paulatim perpetua & irrevocabilia evasisse, disciplinæ relaxatione illis in Monasteriis gliscente. 2. Id jam cœpisse ante annum 1400. Catalogus enim ille ante eum annum exaratus fuerat. 3. Cum his Officiariis assignati fuissent reditus annui, ad munus suum defungendum, ubi illi perpetui evaserunt, hos jam veluti proprios proventus, & quasi titulo Beneficii retinuere. 4. Illud quoque ex eo Catalogo emicat, his Officiariis sæpissime plures singulis fuisse Ecclesias, pluresque Prioratus sibi obnoxios. 5. Præter supradictos quinque Officiarios, nempe Magnum Priorem domus Cluniacensis, qui ea nominis gloria a tot aliis Ordinis Prioribus secernebatur, Sacristam, Decanum, Eleemosynarium & Archidiaconum: complures alios fuisse, Infirmarium, Camerarium, Præpositum, Thesaurarium, Cantorem, &c.

In Concilio Viennensi videri jam poterant hæc Officia Claustralia in numerum & sortem Beneficiorum abrepta fuisse: cum ibi jubeatur, ut Prioratus & Administrationes, quibus tam tenues erant reditus, ut duorum Monachorum sustentationi non sufficiant, conjungantur & coalescant cum Monasterio ipso majori, aut ejus Officiariis vel Prioratibus aliis, subrogatis in locum Monachorum secularibus Clericis (4). *Locis aliis vicinioribus ad eorum Monasteria pertinentibus, vel ipsorum Monasteriorum Officiis, aut inter se invicem, prout erit commodius, cum consilio & consensu Abbatum per locorum Ordinarios uniantur. Monachis locorum, quæ aliis uniuntur Prioribus, ad Claustrum primitus revocandis, & Clericis servitutis ibidem, de locorum ipsorum proventibus provisione debita facienda*. Quando reditus depauperatorum Prioratuum Claustralibus Officiis uniebantur, erant utique his

(1) Fagn. C. Relatum, Extr. Ne Clerici vel Monac. (2) Baron. ann. 1049. (3) Bibl. Clun. pag. 1705. (4) C. Ne in agro In Clement. De statu Mon.

his Officiis assignati reditus proprii, quos in muneris sui expensas impenderent, quorum rationes Abbati redderent, quibus tandem sibi velut propriis vindicatis, ad rationes jam nec venirent vocati, vel ne vocarentur quidem.

XVI. Eodem decreto mox præcipitur, ut Priores Conventuales, annum saltem attigerint ætatis vigesimum quintum. Quibus annexæ sunt Ecclesiæ Parochiales, ii annum saltem vigesimum impleverint: Parochia vero ipsa administretur a Presbytero seculari. *Alii Prioratus curam animarum habentes, etsi cura ipsa per seculares habeat Presbyteros exerceri, &c.* Quin & ibi jubentur Presbyteri ordinari, cum primum annum ætaris vigesimum quintum attigerint; alioqui destituendi. Denique cavetur hoc decreto, ut Priores hi omnes, vel Administratores, quorum Ecclesiæ sunt extra Monasterium, in iis resideant, nec possint sibi sedem defigere in Monasterio. Unde manifestum est Prioratus hos omnes ab origine & institutione sui residentiæ lege obligatos fuisse: & permirum esse, quomodo non eadem devinciantur Clerici illis postea substituti.

Sed & illud ibi adverti potest, fuisse jam tum Priores Curatos, qui disjunctam a Prioratu Parochiam per Presbyterum secularem administrabant, & Prioratu fruebantur, tanquam Beneficio simplici, jam inde ab anno ætatis vigesimo. Sane hoc decreto residere jubentur, & ubi annum vigesimum quintum attigerint, Presbyteri ordinari.

Non recedit a verisimilitudine, hujus generis fuisse longe plurimos Prioratus Curatos, quorum ipse quoque tandem Prioratus Clericis commendatus sit. Sed cum vetitum sit a Tridentino Concilio (1), ne posthac Beneficia Curata secularia in Beneficia simplicia converterentur, dato Vicario perpetuo, cui incumbat cura animarum: inde necessario infertur, infanda nescio qua audacia factum aliquando fuisse, ut Beneficium Curatum in Prioratum desciseeret simplicem, transfusa in Vicarium perpetuum cura animarum, cum portione congrua proventuum.

Gallis Germanisque convenerat, ut tum alia complura Reformationis capita a Concilio Tridentino promulgari flagitarent, cum illud in primis, ut rursum cura animarum redderetur, & uniretur Prioratibus secularibus, a quibus præter institutionem primariam revulsa fuerat: denique cum Beneficia instituta non essent, nisi ad certa obsequia quædam Episcopo & Ecclesiæ dependenda, ut Episcopus sacras functiones aliquas Beneficiis omnibus illigaret ad curam animarum pertinentes, aut ea Ecclesiis Parochialibus uniret (2): *Cum Beneficium sine Officio nec esse debeat, nec possit.* Concilii Tridentini Patres (3) Prioratui curam animarum tunc rursus copulatam voluerunt, cum intra annum assignata non esset, vel assignari omnino non posset portio congrua Vicario perpetuo in iis Ecclesiis, quæ ab origine Parochiales fuissent.

XVII. Concilium vero Bituricense anni 1584. huic eidem constantissime insistens doctrinæ, Beneficia sine Officio esse nec posse, nec debere, illud magnopere altissimeque infigendum animis pronuntiavit, si quis propter solos temporales proventus Beneficia aucupatur & obtinet, eum tuta conscientia nec Beneficiis, nec proventibus iis frui posse, tenerique proinde ad restitutionem (4). *Cum Beneficium Ecclesiasticum non otiosis, sed officium suum exsequentibus sit constitutum, & propter officium detur Beneficium: denuntiat hæc Synodus omnibus cuiuscunque gradus & conditionis, qui Beneficia Ecclesiastica solius temporalis proventus gratia suscipiunt, eos non facere fructus suos, sed ad restitutionem teneri.* Quam justum, tam terrificum est hoc decretum. Quid enim & aperte iniquius, & pervagatius tamen, quam eorum & copia & insolentia, qui una temporalium redituum cupiditate Prioratus, aliaque simplicia Beneficia undecunque captant?

Rursus Concilium hoc ipsum præcepit, ut Priores Regulares suis in Prioratibus residerent cum socio saltem uno Regulari; utque Episcopi immínerent Abbatibus Prioribusque, quo priscus Monachorum numerus aletetur, Ec-

(1) Concil. Trid. Seff. 25. cap. 16. (2) Goldast. Constant. Imp. t. 3. pag. 571. (3) Ibidem.
(4) Tit. de Benef. c. 1.

Ecclesiasticisque censuris animadverterent in contumaces, adversus quos secularis etiam potestatis ministerio uterentur.

Anno 1624. Concilium Burdigalense statuit, ut Episcopi singulis annis visitarent Prioratus omnes regulares secularesque, inquirerentque an, strenue oneribus ab exordio sibi assignatis fieret satis: si qui vero essent, quibus nihil oneris esset indictum, inducerent ipsi pro ratione & modo proventuum (1): *Tunc singulorum Beneficiorum censibus & proventibus ponderatis, prout magis vel minus accrescere vel decrescere dignoscerentur, de officiis peragendis ita censeant Ordinarii, ut eadem Beneficiis plene respondeant.*

XVIII. Beneficia Regularia a secularibus manifeste sejungit Bonifacius VIII. (2) prohibetque Clericis secularibus dari ea, quæ a Clericis secularibus nunquam possessa aut præscripta fuere. Regulam juris aliam perantiquam, sed quæ tum incipiebat obsolescere, publicavit idem Pontifex, ne Monachi unius Monasterii possent Prioratus, Administrationes, vel Officia alterius cujuspiam Monasterii gerere, nisi eo transferrentur auctoritate Canonica, vel Pontificia dispensatione. Potest ea translatio fieri a Collatore ipso, cum Monachus transit a laxiori ad strictiorem Religionem: alias dispensatione opus est. Propterea nimirum quod stabilitas, quam profitentur Monachi, migrationi obstrepit ab uno Monasterio in aliud, nisi in strictiorem observantiam demigretur. Nec enim instabilitatis est ad perfectionem ulteriorem eluctari.

Scitissime a Canonistis animadversum est, non comprehendi Episcopos eo Decreto, quo a Regularibus Beneficiis excluduntur Clerici seculares. Observarunt quippe in Capitibus *Causam quæ*, *De judiciis: & Novit ille*, *Ne sede vacante*: Episcopum fuisse Abbatem Capituli sui Cathedralis, quod solis Monachis constabat. Ratio in aperto est, quod complectatur Episcopatus perfectionis quidquid est in diversis Ecclesiæ ordinibus: & sua quasi natura specialique prærogativa pater sit Episcopus, Præpositusque omnium suæ Diœceseos tam Regularium, quam secularium Clericorum (3).

Hæc Fagnanus obiter, quæ a nobis copiosissime pertractata sunt toto hoc opere de antiqua Disciplina Beneficiorum maxime ubi de confœderatione egimus, & de conjunctione summa quadam Cleri cum Monasticis Congregationibus. Antiquioris porro hujus disciplinæ vestigia magis magisque in dies obscurata & obtrita sunt, postquam Regularia Beneficia suos seorsim reditus habuere, & cœperunt homines ea concupiscere non conversionis & religionis, sed avaritiæ incitamentis.

Concordati Gallicani ea lex est, ut Regularibus conferantur Tituli Regularium Beneficiorum, sive Abbatiarum, sive Prioratuum. Hallucinatus est haud dubio Gratianus, cum de Cardinalibus & Episcopis interpretatus est Caput *Nemo* ex Epistola sancti Gregorii Papæ decerptum, & a nobis infra suo loco exponendum prolixius. Certe hic Pontifex Abbatis non excludit, nisi Clericos Episcopis inferiores. Sed illud ex Gratiano nihilominus constat, ejus ævo ampliatam esse exclusionem illam ad Cardinales & ad Episcopos, quamquam ipsorum quidem longe alia spes esset, alia sententia: *Illud Gregorii, Nemo, &c. de illis intelligendum est, qui in numero Cardinalium vel Episcoporum ordinati Monasterii sui dispensationem sibi reservare contendunt.* Si intercedit Gratianus, ne Priores Abbatias retineant, ut, qui ad Cardinalatum, vel ad Episcopatum provecti sunt: multo magis refragatus utique esset, qui Cardinalatus jam vel Episcopatus dignitate florent, Abbatiarum donarentur Titulo, etiam sine dispensatione.

Quæ de Monachorum Abbatiis Prioratibusque dicta sunt, ea ad Moniales quoque pro earum modo derivantur. Ideo & Concilium Senonense (4) anni 1528. innovato Viennensis Decreto Concilii paullo supra relato de comprimendis Monasteriolis, & majori Abbatiæ uniendis, vel aliis Prioratibus: idem mox statutum exporrigit ad Monialium Prioratus, ubi tot victitare non po-

(1) Tit. 18. c. 1. (2) C. Cum de Beneficio. De Preb. In Sexto. C. Cum sing. Ibid. (3) Fagn. in l. 1. Decret. part. 2. p. 278. (4) Can. 17.

poterunt, quot ad regularitatem tuendam necessariæ sunt: ut supprimantur, uniantur-que Abbatiæ principali præposito eis Presbytero seculari, qui necessarias obeat functiones sacras.

XIX. Paucis delibandus nobis superest status Monachi cujusque singularis. Assentiuntur enim Canonistæ singulos Monachos, singulos habendos esse Beneficiarios. Quinimmo non Beneficium tantum illud est, sed imago primigenia & forma elimatissima Beneficiorum primævæ Ecclesiæ, adeoque & ejus formæ, quæ duodecim pene seculis in Ecclesia floruit, cum Clerici omnes Beneficiarii iidem essent: nec alias opes Beneficiarii sectarentur, quam ali, & vestiri. Postquam vero senescente disciplinæ vigore, non Officia tantum Claustralia, sed & Monachi ipsi communis mensæ res, & fundos reditusque dispertiti sibi sunt; tunc in confesso fuit ea esse Beneficia, sed tanto decoloratiora, quanto ei partitioni communis Ecclesiæ patrimonii, privata sæpius cupiditas, quam Christi caritas præfuisset. In Concilio Coloniensi (1) anni 1260. prohibitum est, ne Monachi, qui abfuissent, possent repolcere Præbendam, seu portionem distributionum, quas præsentes percepissent. Jure enim timebatur, ne ansa hinc præberetur proprie aliquid sibi & seorsim possidendi. *Ne aliquam Præbendam tempore suæ absentiæ requirat: quia illa esset occasio proprium habendi.* Præceptum est in eodem Concilio, ut quotannis Officiarii exhiberent accepti, & expensi rationes Abbati, & Senioribus: si quid vero residui superesset, id Abbatis esset, & Seniorum in Monasterii utilitates convertere. Itaque sic minus proprietas, jam partiendi consuetudo invaserat Monasteria. Vetuit Concilium Salmuriense (2) anni 1276. ne Monachus duobus in Monasteriis intitularetur, & ne plura obtineret Officia, vel Administrationum nomina in uno vel in pluribus Monasteriis, nisi permittente Episcopo. Quod perinde est, ac damnare pluralitatem Beneficiorum Regularium; jus vero dispensandi Episcopis communicare.

XX. Quod vero ait Probus in Additionibus suis ad Guimerii Commentarios in Pragmaticam Sanctionem, Regulares Beneficiarios non esse mere manuales, nec ad Abbatis nutum revocabiles: idque eis vicissim repensum fuisse ad farciendam jacturam ejus damni, quo vetantur proximis succedere ab intestato (3): *Eo jure Galli utuntur, ne Monachus sine causa a suo Beneficio possit removeri, instar secularis, quod est datum in recompensam in eo, quod Regulares ab intestato parentibus & cognatis aut aliis quibuscunque non succedunt.* Ne suspicari quidem possum, unde hæc in mentem Probi irrepserit cogitatio. Obveniebant enim hæreditates non Monachis, sed Monasteriis. Itaque Monasterio, non Monacho compensandum fuisset id, quidquid erat jacturæ. At ex adverso expilatur exhauriturque Monasterium, cum perpetui, & irrevocabiles evadunt Officiarii, nec ad rationes jam vocantur. Merus ergo ille abusus est, cui senescenti, ut solet, accessit auctoritas nescio quæ, vel hominum tolerantia, ut fit in malis desperatis.

Consule si quid otii suppetit, Statuta Joannis Borbonii Abbatis Cluniacensis (4) anno 1458. Perspicies enim, ut Abbas ipse Cluniacensis, aliique Abbates, & Priores quater anno quolibet exponerent statum Monasterii in Capitulo, & coram Visitatoribus; quando advenerant. Claustrales Officiarii altero quoque mense accepti, & expensi rationes repræsentabant Abbati, vel Priori, Senioribusque. *Dominus Abbas Cluniacensis, & ceteri Abbates, & Priores quater in anno statum suæ domus in suo Capitulo, & coram Visitatoribus, cum venerint, plane declarent: item singuli Officiarii coram Abbate, vel Priore, si non est ibi Abbas, & coram Senioribus, singulis duobus mensibus de suis Officiis rationem, & de omnibus receptis, & expensis computationem fideliter faciant.* In Statutis Henrici I. Abbatis Cluniacensis (5) vetabatur, ne Officiarii spoliarentur, nisi justis de causis. Justæ porro hic causæ percensentur eædem, atque in Concilio Latera-

(1) Can. 23. 25. (2) Can. 7. (3) De Collationibus §. Item quod ad dictas. (4) Bibl. Clun. p. 1604. (5) Ibi. pag. 1542.

ranensi III. ubi agitur etiam de Abbatibus, & Prioribus perpetuis. *Adhærentes statutis Apostolicis, inhibemus districtius, ne aliquis Abbas, Prior, aut Decanus Ordinis nostri, Priores, & Administratores institutos sub eis contra eorum voluntatem removeant de locis sibi commissis sine causa rationabili, & justa. Causam autem intelligimus justam, si dilapidatores, rebelles, &c.* Quamvis ea esset hæc enormitas criminum, ut justæ hinc existerent causæ abdicandi non Claustrales tantum Officiales, sed & Abbates, Prioresque perpetuos: id intererat tamen discriminis, quod Claustrales Officiarii exauctorari possent sine figura judicii, quia vere, & per se revocabiles erant ad nutum: cum ex adverso non possent Abbates Prioresque perpetui eorumdem convincti criminum gradu dejici, nisi canonico judicio, & servatis juris formulis.

Ab anno jam inde 567. in Concilio Turonensi II. (1) vetiti fuerant Episcopi Abbates vel Archipresbyteros deponere, nisi convocatis velut in Senatum suum Abbatibus, & Presbyteris ceteris. Concilium Epaonense (2) anno 517. copiam fecit Abbati, provocandi a sententia Episcopi ad Metropolitanum. Per Regulam quidem Cluniacensem (3) licebat Abbati Prioratus dare, vel adimere, ut collibitum sibi esset: quod supra patuit ex privilegio Ludovici Crassi anno 1119. *Eosdem removet, quando bonum sibi videtur, & utile.* At Alexander III. & Concilium Lateranense III. non parum discriminis interposuere inter Priores Conventuales, & alios: *Priores cum in Ecclesiis Conventualibus per electionem Capitulorum suorum canonice fuerint instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non mutentur.* Perpetui ergo erant Conventuales Priores, reliqui amovibiles: quia illi eligebantur, non isti. Potest tamen utcunque dici, Priores simplices, & revocabiles ad nutum, & ipsos quoque suo quodam jure, & modo fuisse perpetuos, quia ad nullum certum tempus promovebantur; & quamvis revocari possent sine forma, & strepitu judicii, non debebant tamen sine justissimis causis. Id præclare observatum a Guimerio in Pragmaticam (4): *Dicitur enim perpetuum, quod certo tempore non limitatur, etiamsi detur ad beneplacitum Superioris.*

CAPUT LXX. *P.4.l.1.c.68.*

De Beneficiis, & Dignitatibus Capitulorum, maxime de iis, quæ in Abbatiis locum habent. Varia genera Canonicorum, & Semicanonicorum ab anno Christi millesimo.

I. Dignitates communes Capitulis, & Abbatiis.

II. De Præpositúris Capitulorum, & Abbatiarum.

III. Revocabiles, & arbitraria prime fuere ea Dignitates, inde in perpetuos emersere titulos.

IV. V. De Præpositis Capitulorum, & eorum necessaria residentia. De Decanis.

VI. De Oeconomis, & Thesaurariis.

VII. Qui potuerint hæ Dignitates aliis conferri, quam Canonicis, & a Capitulo Canonicorum excludi.

VIII. De Cellerario, & Sacrista. De Scholastico, & Capitali Scholæ.

IX. De Cantore, Magistro Chori, Magistro Ceremoniarum.

X. De Officialibus infimi Chori, Capellanis, Vicariis, Portionariis, Prabendariis, Semiprabendariis.

XI. De Cappellanis, & Vicariis.

XII. De creatione novarum in Capitulis Dignitatum.

I. TAm Secularium, quam Regularium Ecclesiarum communes sunt hæ Dignitates, quibus carere omnino non possunt, Præpositi, Decani, Cellerarii, Oeconomi, Cantoris, Camerarii, Thesaurarii, & Sacristæ. Pluribus declaratum est supra, has primo meras fuisse Obedientias, seu arbitrarias, & ad nutum revocabiles Dignitates, peræque in Capitulis, atque in Abbatiis. Longo illæ postea temporum tractu in perpetua, & irre-

(1) Can. 7. (2) Can. 19. (3) Bibl. Clun. p. 576. (4) De Collat. §. Item quod ad dictas.

revocabilia evasere Beneficiorum nomina, Tituloique perpetuos in Capitulis primo, postea & in Monasteriis, promiscue Capitulis Abbatiisque hæ Dignitates competent, nemo moleste ferat, si ea quoque quandoque dicamus, quæ utrisque possint ascribi.

II. In Concilio Toletano (1) anno 1056. vetiti sunt Monachi Præposituras recipere, nisi de consensu Abbatis sui. Vetiti sunt ibidem Laici, ne agros reditusque invaderent Archidiaconorum, Præpositorum, Parochorum, Sacrillarum, & Magistrorum Scholæ. Auctoritatis suæ novo pondere firmavit Gregorius VII. (2) quod ejus præcessor statuerat ab Episcopo Aurelianensi interpellatus, nempe ut Capitulum sanctæ Crucis Decanum vel Præpositum eligeret: utque esset in ea Ecclesia Canonicatus, cujus reditus omnes in pauperum alimenta dispensarentur. Præpositura hæc Decanatus ipse erat sanctæ Crucis. Longe aliter autem res se habebat in Præpositis Ecclesiæ sancti Martini Turonensis, quorum tres post Cantorem, & Episcopos subscripsere sententiæ ab Urbano II. latæ inter Ecclesiam sancti Martini, & Abbatiam Gormericensem anno 1096. His Turonensibus Præposituris suæ erant Ecclesiæ in agro Turonico, Præpositis sedendi jus in Capitulo B. Martini,

Anno 1122. Regularium Canonicorum fundata est Præpositura ab homine nobili in Diœcesi Augustodunensi. Eam Callistus II. Papa confirmavit, sanxitque, ut Præpositus eligeretur (3). *Præpositorum libera, & canonica, maxime de eadem, vel de qualicunque spiritali Congregatione fiat electio.* Concilium Parisiense anni 1212. Abbatum avaritiæ sordes damnavit, qui Præposituras Abbatiarum suarum elocabant Monachis Claustralis disciplinæ minus studiosis (4). *Præposituras suas Monachis suis residentiam Claustri eludere cupientibus, sub certa forma pecuniæ dant ad firmam.*

III. Unde liquet Abbatias in ditione sua habuisse Prioratus, & Præposituras; eo Abbatem arbitrio suo Monachos destinasse, denique Præpositos ipsos Abbatibus rerum omnium sibi creditarum ratiocinia facere debuisse. Ubi vero retro labi cœpit disciplina, tum Præposituræ ab Abbatibus ad vitam & ad firmam datæ, quo factum est, ut evaderent in Beneficia perpetua. Hinc non ægre intelliges, an ad residentiæ leges Præpositi tenerentur. Obligabantur enim utique lege residendi, sed in Ecclesiis ipsis Præposituræ cujusque, ut Priores, & Beneficiarii Regulares omnes eodem vinculo astringebantur non in Abbatia: eo enim interdicebantur potius, ut supra allegati Canones patefecerunt, sed in propriis Beneficiorum Ecclesiis. Si Prioratibus istis autem, & Præposituris sedis datur in Choro Abbatiæ principalis, argumento id est vel membrorum cum capite suo societatis, vel antiquissimæ consuetudinis; ut Obedientiarii omnes aliquoties anno quolibet ventitarent, & tum administrationem suam, tum vitam, rationesque omnes examini subjicerent Abbatis.

IV. Anno 1260. Concilium Coloniense Decanos a Præpositis secrevit; sed ii Præpositi in Cathedrali sedem habebant Ecclesia, in eoque versabatur eorum officium, & industria, ut temporales Ecclesiæ res ditionesque protegerent ac defenderent adversus grassatorias deprædationes (5). *Cum Præpositis ea potissimum incumbat sollertia, quod circa Ecclesiæ exteriora, vel ejus temporalia defendenda sint vigiles, & cooperantes Capitulis, &c.* Commendabantur his Præpositis reditus Præbendarum, quarum fructibus Canonici ad tempus carebant, ut errorum suorum pœnas luerent; eas vero Præpositi in reparationes Ecclesiæ expendebant: vel si minus egeret Ecclesia, ad suos usus reos convertebant, dum ne quid inde suspensis Canonicis gratificarentur.

Quoad Decanos vero, qui interiori præerant disciplinæ, ut Præpositi exteriori, eos sugillat hæc Synodus, qui abesse se posse sperabant ab Officiis Chori. In Concilio Coloniensi anni 1549. eadem discrimina elucent Decanorum, & Præpositorum in Capitulis, eadem munerum, & officiorum diversitas (6).

(1) Can. 6. 8. (2) L. 3. Ep. 17. (3) Epist. 26. (4) Can. 13. (5) Can. 12. (6) Tit. de Officiorum perfunct. c. 5.

Non facile est divinare qui illi essent Ecclesiæ Carnotensis Præpositi, quorum exactiones vexationesque in pauperiores Clericos tam acerbe tulit Capitulum ejus Ecclesiæ, ut ad Paschalem II. Papam scripserit, expresseritque ab eo Rescriptum, quo istiusmodi grassationes damnabantur. Regiæ facilitati imposuerunt Præpositi, extorseruntque diploma, quo in eum restitui jubebantur statum, quo erant ante Rescriptum, non sine gravibus comminationibus. Scripsit Ivo (1) ad summum Pontificem, ut ab eo confirmaretur prius Rescriptum tam justum, quam necessarium Ecclesiæ. Operam quoque suam interposuit apud Regem, ut ne pergeret regia auctoritate eos tueri, qui sua abutebantur ad dilaniandos pauperes.

Ex Notis porro Soucheti in has Ivonis Epistolas, & ex formula juramenti Canonicorum, quam suorum Analectorum Tomo II. inseruit vir doctissimus Mabillonius, illud edocemur, quatuor illos Præpositos, penes quos tota erat administratio temporalium omnium bonorum Capituli Carnotensis, rescissos a Capitulo fuisse, temporalia omnia ad mensam Capituli communem revocata, quatuorque alios creatos a Capitulo eodem Præpositos, quibus sua singulis precaria seu latifundia assignata sunt, ne minueretur numerus Dignitatum.

Apparet non tam facile potuisse hos posteriores Præpositos extricare se a lege residentiæ, cum non ea illis incumberet, quæ prioribus, rerum Ecclesiæ omnium temporalium administratio. Erant quippe Præpositi, quibus nulla peculiaris erat Ecclesia; sed uni affixi erant administrationi temporalium Ecclesiæ Episcopalis, vel Abbatialis, cujus Oeconomos agebant: unde non ægre persuadebimur solutos eos fuisse a vinculo residentiæ non facile cohærentis cum tanta negotiorum, & occupationum mole. Sed erant & alii, quibus propriæ, & peculiares erant Ecclesiæ præter illam principalem, in qua sedem tamen honoris causa habebant, cum lubebat: & hos non satis video quid prohibere potuerit ne residerent in propriis suis Ecclesiis. Ne Priores quidem illi, si quando absolverentur a temporalium dispensatione vel tuitione, satis tuto se subducere poterant residentiæ universim adeo necessariæ.

Possunt & alii in mentem venire Præpositi, qui Defensores magis, & Advocati erant, quam Oeconomi. Ecclesiæ Præpositus ejus generis erat ille Cadurcensis: *Electus ad Præposituram ad tuendos B. Stephani exteriores honores, ob nimiam molestiam, & injuriam a plurimis illatam*. Sacramentum fidei præstabat is Episcopo, & Canonicis, fore, ut res, & jura eorum tueretur, & Ordinibus initiandum se exhiberet, cum primum juberet Episcopus: *Ut omnibus diebus vita mea sine conjugio sim, & ut Ecclesiasticos Ordines per admonitionem Episcopi, & Canonicorum libenter accipiam*. Intelligis jam, opinor, qui fieret, ut id genus officium minime ad residendum quemquam obligaret, nec copiam faceret sedendi in Capitulo. Sed ubi cessatum est ab hac armata Ecclesiarum Advocatione, Præpositique soluti sunt a tota illa tuitionis defatigatione, viderint ipsi, an æquum sit, ut cessante causa, non cesset residentiæ dispensatio.

Cum porro eo ventum esset, ut sola temporalium cura Præpositis mandaretur: eo denique postea perventum est, ut ea quoque levarentur, ne ea abuterentur diutius. Idem ante causæ fuerat, ut spiritali jurisdictione exuerentur, eaque transferretur in Decanos, ut supra attigimus. Publicata est a Camusatio (2) in Promptuario Antiquitatum Tricassinarum Carta suppressionis Præposituræ in Ecclesia Tricassina anno 1167. Cum Præpositus electus esset ad Episcopatum Carnotensem, assensus est Præposituræ unioni cum Capituli mensa, servata sibi solummodo Præbenda, dum superstes foret. Refert Molinetius, in suis ad Canonicos Observationibus litteras Philippi I. Francorum Regis, quibus potestatem faciebat Rogerio Episcopo Catalaunensi extinguendæ Præposituræ; & conglutinandæ cum mensa Capitulari Cathedralis Ecclesiæ suæ; sicut Rex Henricus Philippi pater suppresserat Præposituras Capitulorum Compendiensis, & Laudunensis, propter frequentes

(1) Ivo Ep. 265. 271. (2) Pag. 127.

tes Præpositorum in Canonicos contumelias, & vexationes (1). *Exoravit, ut sibi liceret Præposituram sui loci Canonicis suis concedere, quoniam injuriam Præpositorum suorum non poterant sustinere. Et quoniam audierant patrem meum Henricum in Compendiensi, & Laudunensi Ecclesia hoc idem fecisse, propter infestationem Præpositorum, quam ferre non poterant, & ideo sæpius ad invicem litigabant. Concessi Episcopo, &c.* Ubi his grassationibus abstinuerant Præpositi, locis in his priorem retinent adhuc cum nomine dignitatem.

V. Decani Cathedralium Ecclesiarum Decanos Abbatiarum imitati sunt, & ad eorum formam constituti (2). Anno 1096. Comes Tolosanus Abbatiæ sancti Ægidii restituit, quidquid a se in eam usurpatum fuerat. Subscripsere Chartæ non Cardinales tantum, & Episcopi, sed Abbas etiam, Prior, & Decanus Abbatiæ. Porro cum Abbas, & Prior rarissimos superfint in Ecclesiis Cathedralibus, Decani in plerisque pricipem locum tenent inter Dignitates. Agens Innocentius III. (3) de Asturicensi (4) Ecclesia in Hispania, tradit Decanum Capituli Priorem dictum olim fuisse, removeri potuisse ab Episcopo, & a Capitulo, nec aliter rem se habere in ceteris Hispaniæ Ecclesiis: *Quia Asturicensis Ecclesia dignitatem Diaconatus a longis retro temporibus noscitur habuisse, licet qui eo fungebatur honore, promoveretur aliquando, & destitueretur pro Episcopi, & Capituli voluntate, nec Decani, sed Prioris nomine vocaretur secundum consuetudinem fere omnium Ecclesiarum Hispaniæ, quæ tunc temporis ibi vigebat.* Quibus Innocentii verbis non obscure insinuatur, ea Capitula quondam a Monachis occupata fuisse, quibus præerat Prior, & sub Priore Decani: porro cum Regularis abjiceretur disciplina, & seculares Canonici Monachis succederent, tum in Prioris locum subrogatum fuisse Decanum. Cupiens idem Innocentius priscam regularitatem redintegrare in Ecclesia Burgoliensis Abbatiæ in Andibus, præcepit Abbati, ut Decanos sibi crearet *secundum antiquam consuetudinem* (5).

Pro more Majorum suorum confirmavit idem Innocentius statutum, quo Episcopus, & Capitulum Ecclesiæ Tarvisinæ in Italia officium, & dignitatem Præpositi exstinxerant, quod ab iis usque adeo dilapidatæ exhaustæque fuissent res omnes Capituli, ut ne superesset quidem, quo Canonici sustentarentur (6). *Cum per quosdam Præpositos, qui curam bonorum Canonicæ Tarvisinæ gerebant, eadem usque adeo distracta fuisset, quod vix poterant prædicti Canonici congrue sustentari.* Non refert autem ibi Pontifex, an expuncto Præposito, subrogati fuerint Decani. At id non silet alio loco, ubi confirmat decretum Ecclesiæ Aquilejensis, a Patriarcha Aquilejensi, & a Papa Lucio, quo vitæ communis societas in eo Capitulo instituebatur, reditus omnes Præpositurae, & Obedientiarum in mensam communem redigebantur, jurisdictio exstinguebatur Præpositi, Vassallis, & Feudis tantum Ecclesiæ posthac præfuturi, & substitutis in ejus locum Decanis, qui Capitulo præessent (7). *Communem vitam instituit, & proventus Ecclesiarum, & prædiorum, quæ prius ad Præposituram spectaverant, nec non & obedientiarum redigi statuit in usus communes. Præposito omni prorsus jurisdictione, potestate, ac utilitate in eisdem bonis sublata cui tamen vassallos ministerialis, & ipsorum beneficia reservavit.*

Innocentius IV. (8) declaravit potuisse Decanum Capituli Aurelianensis vibrare excommunicationes, & interdicta, ut Contumelias, & vim propulsaret Ballivi. A Concilio Coloniensi anno 1260. decretum est, cum penes Decanos esset summa potestas in Capitulis, eorum esse muneris, ut residerent, ut divinis interessent Officiis, ut omni ope, & contentione certarent pro disciplinæ tuenda sanctimonia, eaque de causa cum opus esset correptiones, & censuras iterarent.

Anno 1248. cum a Cardinali Legato conderetur fingereturque Ecclesiæ Metropolitanæ Nicosiensis, & Insulæ Cypri disciplina, constitutus est & Decanus cum duplici Præbenda, cui impacta statim sarci-

(1) Reflex. 104. (2) Spicil. t. 36. p. 433. (3) Conc. t. 10. p. 610. (4) Regest. 1. Epist. 77. (5) Ib. Ep. 31. (6) Regest. 11. Epist. 26. (7) Ep. 103. Ibid. (8) C. Dilecto In Sexto. De sent. excom. Can. 9.

ita curæ animarum tam Canonicorum, quam ceterorum Clericorum Cathedralium: Ita tamen, ut nihil prorsus illi jurisdictionis contentiosæ permitteretur, & homagium ipse præstaret Archiepiscopo, qui ejus electionem a Capitulo factam confirmaret (1). *Percipiat Decanus quantum duo Canonici, & habeat curam animarum personarum Canonicorum, & Clericorum Ecclesiæ memoratæ. Jurisdictionem tamen aliquam contentiosam non habebit, Archiepiscopo Nicosiensi homagium facere teneatur. Decani vero electio ad Capitulum pertineat, ita quod de ipsius Ecclesiæ gremio fiat, confirmatio vero, & institutio ad Episcopum pertinebit.*

Omnino vero præteriri non debuit, quod ab Aimonio commemoratum est: cum invasissent Regni Optimates tum Abbatiales mensas, tum ipsos Abbatum titulos: voluisse eos, ut Conventus ipsi regerentur per obnoxios sibi non quidem Præpositos, quos adversarios reformidabant, sed Decanos (2). *Statuentes Decanos Monachis, sibi nomen Abbatis usurpaverunt, &c. Hugo Magnus nomen Abbatis sumpsit, & sub eo hi Decani fuerunt.* Nec Monachorum tantum Abbatiæ ab his tum Proceribus usurpatæ sunt, sed etiam Canonicorum; quin & ipsæ quandoque Ecclesiæ Cathedrales. Id certe in quacunque politia pervagatissimum est, ut cum dignitas aliqua superior exstinguitur, ei succedat, quæ proximior ante erat.

Si qui porro supra laudati Canones sanxere, ut intra annum Decani Presbyteratu initiarentur, de Decanis agebatur, quibus cura immineret animarum. Nam ad Decanatus extra Ecclesias Cathedrales, & ad Titulares Abbatias, ad Præposituras similiter, & Archipresbyteratus, quibus nulla superest animarum cura, Tridentina Synodus annorum tantum viginti duorum ætatem desideravit expletorum. Si vero ibidem præcipit Synodus (3), ut quibus quæpiam confertur dignitas, ii Ordine jam ornati sint, quem illa desiderat, aut ea ætate, ut illo intra annum donari possint, id capiendum sane est de Dignitatibus, quibus statuto aliquo particulari, vel præscripta consuetudine sacer aliquis Ordo annexus est.

Anno 1208. Capitulum Noviodunense Decreto sollemni jura & officia quæ essent Decani declaravit, *antiquo & consuetudinario jure* (4). Summa capita hujusmodi sunt, resideret Decanus, Feudum Ecclesiasticum ab Episcopo nullum acciperet, nec homagium ei præstaret: *Quod ab Episcopo nostro feudum non recipiet, nec ei homagium faciet, nisi forte, quæ hoc exigat, hereditario jure successio qualibet ad ipsum fuerit devoluta.* Ne duas unus haberet Præbendas, vel Dignitates duas. Ne Præbendis vel Canonicis manus injiceret, nisi cum consilio Capituli. Presbyter esset. Denique ne Clericos in Chorum admitteret, neu ad Ordines nomine Capituli præsentaret, nisi ex consensu Capituli. *Nonnisi de consensu Capituli Clericos in choro recipiet, nec receptos ad ordinandum præsentabit ex parte Capituli nisi per Capitulum.* Quo postremo capite illud innuitur, Clericos, qui Capituli nomine ordinandi præsentabantur, sub titulo Cathedralis Ecclesiæ ordinatos fuisse, a qua sustentandi deinceps essent, vel idoneo Beneficio donandi. Hinc porro liquet qua essent Decani jurisdictione, qua ex parte ea Canonicis communicaretur, denique quo se temperamento agerent erga Episcopos.

Obiter hic perstringendi Decani illi in Prioratibus potius & Obedientiis numerandi, qui tam modico intervallo ab Abbatia Cluniacensi dissiti erant, ut eo semper venitarent ad Sabbati vespertinum officium & ad Dominicum totum diem celebrandum. Socium saltem unum sui Ordinis adjungere sibi tenebantur (5). *Provisores villarum, quos pro more nostro Decanos appellamus, quorum obedientia sita est infra iter dimidia diei, &c.* Clericis obtigere postea complures horum Decanatuum. Plura de iis habes in Compilatione antiquarum consuetudinum Cluniacensium.

Unum hoc adjicio, quod a Canonistis etiam observatum est, in plerisque Galliæ & Hispaniæ Ecclesiis Decanos Archidiaconis

(1) Conc. to. 11. part. 2. p. 2407. (2) Aimon. l. 5. c. 34. 43. (3) Sess. 24. c. 12. (4) Spicil. to. 13. pag. 331. (5) Spicil. to. 4. p. 172.

nis eo nomine successisse, quod principem post Episcopos locum & primariam obtinuerint dignitatem. Sed visum illis iisdem est, una ex consuetudine derivatam ad eos esse eam & dignitatem, & sedendi praerogativam, & in Capitula plerumque ipsa jurisdictionem. At contra ex Historicis Synodicisque hactenus monumentis evicimus, Decanos immediate successisse in potestatem non Archidiaconorum, sed Praepositorum; jam inde ab origine Capitulorum, cujusmodi sunt ab annis octingentis admodum, vel nongentis: vel Praepositis, vel Decanis delegatam fuisse jurisdictionem interiorem & quasi Claustralem in Congregationes Claustrales, sive in Capitula, quibus in vicem Capitis praeerant: denique Archidiaconos in omnibus Dioecesibus exeruisse suae jurisdictionis vim, promiscue in Laicos Clericosque: at Praepositis & Decanis ut plurimum in ipsa Capitulorum fundatione assignatam fuisse jurisdictionem, qua fruituri essent, Episcopis utique obnoxia, non Archidiaconis. Itaque nec Praepositi, nec Decani incrementa suae dignitatis nacti sunt ex Archidiaconatus detrimentis, sed Officiales, & Vicarii Generales quoad jurisdictionem. Scholastici, & Theologi quoad doctrinam & praedicationem: Thesaurarii, aliique quoad temporalium administrationem. Sicut perspicuum est Poenitentiarios in se suscepisse maximam partem functionum, quas olim exercebant Archipresbyteri, tanquam Vicarii Generales Episcopi in Sacramentorum administrationem.

Denique si in Ecclesiis Cathedralibus Germaniae, Poloniae, Belgii, Angliae, primas adhuc Dignitates occupant Praepositi, omnemque explicant jurisdictionem: non alia ejus rei causa subesse potest, quam quod vetustior ibi perpetuata sit disciplina, nec a Decanis Praepositi loco moveri potuerint, ut qui sanctissime concessa potestate uterentur (1). Adde quod cum pleraque Poloniae, Germaniae, Belgiique Capitula constituta non fuerint nisi postquam Beneficia partita & distributa fuere, eo quo nunc sunt modo, dissipari non ita potuit a praepositis Mensa communis Capitulorum, quae tot in particulas jam tum scissa erat, nec eorum suberat potestati.

VI. Quod ad Oeconomos vero attinet, quorum tantum olim erat dignitatis & potestatis fastigium, ii una in Ecclesia tantum Graeca residui memorantur. In Concilio Lugdunensi anni 1254. magno adhuc splendore circumfulgent. In Ecclesia vero Latina vix ulla usquam exsistunt vestigia. Suus erat adhuc Episcopo Atrebatensi Oeconomus, cum ad Claromontanum profectus est Concilium sub Urbano II. Sed illud apparet fuisse potius tum Episcopalis domus Officium, quam Ecclesiae ipsius dignitas. Postquam mensae communis bonorum partitio facta est inter Canonicos, Oeconomis nil superfuit loci (2).

Ita consentit Oeconomo Thesaurarius, ut ei successisse videri possit. Restitit vehementissime Ivo Carnotensis Episcopus Drogoni, qui se Thesaurarium Ecclesiae Catalaunensis institutum fuisse contendebat ab Episcopo suo: & cui tamen objectabatur, quod Thesaurarium oporteret esse Canonicum ejusdem Ecclesiae, ipse autem & Canonicum & Archidiaconum ageret in Ecclesia alterius Provinciae (3). *Objectum est quod secundum ordinem Ecclesiasticum, praedictum honorem habere non posset, nisi ipsius Ecclesiae Canonicus, quod ipse nec fuerat, nec esse poterat, cum jam esset in alia Ecclesia & in alia Provincia Canonicus & Archidiaconus*. Multo ante tempore B. Fulbertus, Carnotensis & ipse postea Episcopus, Thesaurarius creatus fuerat Ecclesiae sancti Hilarii Pictaviensis (4).

VII. Sed illud operae pretium maxime foret magis magisque elucidari, potuerint hae Capitulorum Dignitates, ad alios quam ad Canonicos ejusdem Ecclesiae devenire, ut exemplis innumeris experimur. Modo enim illud premebat Ivo, non posse in Ecclesia Catalaunensi Thesaurarium esse, qui ibidem Canonicus non esset. Potuissent tamen speciales subesse causae, & non valde reconditae, ut Thesaurarii maxime munus Canonico semper conferretur. In Conciliis Medio-

(1) Barbosa de Dignit. c. 9. n. 19. (2) Conc. to. 11. Part. 1. p. 969. 971. (3) Epist. 95.
(4) Baron. ann. 1003. n. 17.

diolanensibus sancti Caroli memorantur alicubi Thesaurarii, qui ad aliqua delegabantur quidem munia, at nullo gaudebant certo Beneficii titulo.

Terret me, fateor, hæc difficultas maxime quod in confesso sit apud Canonistas, in Ecclesiis Cathedralibus & Collegialibus, Dignitates de Capitulo non censeri, nisi privilegio, vel consuetudine eis accesserit, quod jure communi non obtinebant. *De dignitatibus in Cathedralibus & Collegiatis dicendum, quia circumscripta consuetudine, vel privilegio non sunt de Capitulo*. Hæc Fagnani (1) verba, hæc doctrina, quam ex Concilio quoque Tridentino astruit: *Qui vero non obtinent dignitates, nec sunt de Capitulo, &c.* Quod non ita exprimeretur, si Dignitates Capitulo includerentur.

Qui ad aliquas tantum administrationes vel functiones delegabantur, minus mirum erat eos Capitulo excludi, ubi eorum administrationes ad examen vocabantur. Adde quod extraneis quandoque, immo & Laicis eadem ipsa committebantur. Denique his delegationibus fiebat, ut nonnunquam diutissime abessent, quod Canonicis minime congruebat. Id genus fortasse primum fuerant Præpositurae, Archidiaconatus, & Oeconomorum Officia. Si ergo Dignitates de quibus agimus, arbitrariæ primo & revocabiles fuere delegationes, quæ tandem in stabiles aliquando & irrevocabiles evaserint dignitates, ut de Archidiaconis validissime supra multis locis demonstratum est, fieri potuit ut novum hoc stabilis dignitatis incrementum, inveteratæ non derogaret consuetudini, ne de Capituli corpore censerentur.

Sunt & Dignitates, quarum reditus a mensa Capitulari omnino disjuncti sunt; & quæ tamen specialibus quibusdam rationibus nexibusque residentiæ astringuntur, & canonicæ ad chori psalmodiam assiduitati. Itaque hæ Dignitates, & Chori servitio affigi, & a Capitulo excludi potuere, ubi maxime quæ ad temporales facultates spectant in commune consultantur (2).

VIII. Missum facio Cellerarium, cujus mentio fit in Charta Dedicationis Abbatiæ Vindociuensis ab Archiepiscopo Turonensi anno 1040. Posset videri idem qui Camerarius. In Concilio Cabilonensi anni 1073. Camerarius Ecclesiæ Lugdunensis electus est Episcopus Ecclesiæ Cabilonensis. In Decretali, *Dilecto, De Præbendis & Dignitatibus*, mentio habetur Cellerarii Ecclesiæ Cathedralis Tricassinæ (3).

Qui *Sacrista* dicitur, is forsan ipse est, qui aliis his nominibus designatur, *Æditu*us, *Sacriscrinius*, *Archiclavis*. Postremum hoc nomen legitur in Concilio Senonensi anni 980. Penultimum in Concilio Elnensi anno 1027. In Decretalibus alter est Titulus *De officio Sacristæ*, alter *De Officio Custodis*. Quod ibi ex Conciliis Toletanis & ex Ordine Romano refertur, conducit nonnihil ad ea illustranda, quæ supra dicta sunt de Dignitatibus, quibus non patet aditus in Capitula. Disertis enim verbis refertur, non fuisse Sacristam, nisi obnoxium Archidiacono ministrum. Ita minus a fide alienum est, a Capitulo eum excludi, etiam ubi longo post temporis intervallo in Dignitatem assurrexit. In Concilio Coloniensi anni 1260. Thesaurarius inferiorum unus est ministrorum. Et ipse ergo jam inde potuit insuescere, ut in Capitulum non admitteretur.

In Concilio Cameracensi anno 1565. *Matricularii* iidem sunt, qui Custodes Ecclesiæ & sacræ supellectilis. Neminem fugit, quo nunc illi potestatis evaserint. In nonnullis nostratibus Cathedralibus Matricularii Clerici sunt adhuc, vel etiam Presbyteri, humilioribus ministeriis affixi.

De Scholastico vel Capite Scholæ agit Glaber, ubi de Concilii Aurelianensi anni 1017. *Herebertus Ecclesiæ sancti Petri Capitale Scholæ tenebat dominium*. Aliquanto expressius Concilium Bituricense anni 1031. *Ut Archidiaconi, Abbates, Præpositi, Capischoli, Canonici barbam rasam & coronam habeant in capite* In Charta Dedicationis Abbatiæ Vindocinensis anno 1040 *Magister Scholarum*, *Scholasticus*. In Concilio Elnensi (4) anno 1027. vocatur Caput Scholaris. Synodo Augustana (5) anni 1548. tra-

(1) Fagn. in l. 1. Decr. ar. 2. p. 6. Conc. Trid. Sess. 25. c. 6. (2) Fagn. in l. 3. Decr. Part. 1. c. 35. (3) Conc. to. 9. p. 919. (4) Cap. 7. (5) Cap. 9.

traditur eam Scholastico mandatam fuisse provinciam, ut juniores Clericos necessariis documentis ipse imbueret, vel Præceptores assignaret doctos ptosque: denique ut ordinandos ipse excuteret & examinaret. Concilium Turonense (1) anni 1583. Scholasticis & Cancellariis in Cathedralibus & Collegialibus Ecclesiis mandat, ut eos qui recitaturi vel decantaturi sunt Officia divina, ita instituant edoceantque, ut emendate id faciant, punctorum intervallis, accentibusque observatis. Bituricense Concilium (2) sanxit, ut Scholastici vel Cancellarii eligerentur ex numero Doctorum, vel Licentiatorum Theologiæ aut Juris Canonici. Concilium Mexicanum anni 1585. jubet, ut Scholasticus Clericos juniores Grammaticam doceat Diœcesanos omnes per sese, aut per substitutum. Præcepit Concilium Mechliniense anni 1607. ut Scholastici sexto quoquo mense visitarent Scholas suæ ditionis, ut caveant, ne quid ibi perlegatur, quo morum sanctitas inquinetur, aut quod Ordinarius non approbarit. Excitaverat jam Concilium Tridentinum (3) Episcoporum vigilantiam & sollicitudinem, ut imminerent Scholasticis, quo pro munere suo in Scholis docerent, aut Magistros designarent, ab Episcopo approbandos. In posterum autem jubet Concilium, ut hæc Officia seu Dignitates non conferantur nisi Doctoribus vel Licentiatis in Theologia, vel in Jure Canonico, vel denique iis, qui docere ipsi per sese possint; alioqui irrita sit collatio.

Jam inde ergo a temporibus Caroli Magni, qui tot Capitularia ipse promulgavit, tot Canones condi curavit, ut in Episcopatibus omnibus Scholæ excitarentur: jam inde, inquam, Scholastici artes liberales iuniores Clericos edocebant; nec tamen ut nemo non sentit, aditus ipsis in Capitula pandebantur. Hinc præscripta consuetudo, ut Capitulo excludantur, etiam postquam in Dignitatum albo conscripti fuere, nisi pariter Canonicatum & Præbendam consequantur.

Non effugiet nos Statutum cum primis memorandum Guidonis Altisiodorensis Episcopi (4) anno 1248. ut a doctissimis viris Sammarthanis fratribus refertur. Constituebat ille Scholasticum Capellanum suum, seu Vicarium Generalem ad omnes Cleri functiones se absente; jubebat, ut eodem anno Presbyter ordinaretur, ut novem saltem mensibus resideret; juramento constringeret se, gratis concessurum se Scholas, & docendi licentiam viris copiose litteratis; denique homagium Episcopo præstaret, eique fidelitatem juraret, salva fide, quam deberet Capitulo, ut Canonicus. Scholasticus ergo Altisiodorensis Canonicus semper erat sive statuto speciali, sive quod ejus dignitas esset antiquior partitione Præbendarum, obtigerat illi postea Canonicatus, sicut & ceteris. Cum ex adverso non possint Dignitates post partitionem Præbendarum creatæ Capitulo accenseri, nisi Præbendam sibi aliquam, sive Canonicatum comparent.

IX. Cantores in Ecclesiasticis monumentis inter vetustissimas radiant Ecclesiæ Dignitates (5). *Cantor*, *Præceptor*, *Choraules* Concilio Coloniensi anno 1260. Chorepiscopi dicuntur, quasi eorum inspectores, quæ in Choro fiunt; ubi & præcipiuntur religiosissime residere, & Choro interesse, ut & ipsi possint alios ad eadem officia frequentanda quasi suo jure cohortari (6). Concilium Coloniense (7) anni 1536. illos eodem nomine cohonestat.

Habuit beatus Carolus Mediolanensis Archiepiscopus Magistrum Chori, seu Magistrum Cæremoniarum, cuius Concilium Mediolanense I. jura officiaque enucleavit, lata lege, ut omnibus in Capitulis ad hoc ipsum institueretur, nisi jam institutus fuisset. Alicubi distincta illa duo fuisse officia conjici posse videtur. In Concilio II. Mediolanensi (8) suo statuit idem Carolus, ut Episcopi singuli unum aut alterum designarent Presbyterum, qui de Cæremoniis statas lectiones haberet. In Concilio Bituricensi anni 1584. Mexicano anni 1585. Avenionensi anni 1594. Burdicalensi anno 1624. sancitum est, ut in qualibet Ecclesia Cathedrali unus aut duo essent Magi-

(1) Cap. 23. (2) Tit. 20. c. 4. (3) Sess. 23. c. 18. (4) Gall. Christ. to. 2. p. 303 (5) Conc. to. 9. pag. 919. 1245. (6) Conc. to. 10. 4. 466. 603. 1160. Can. 9. p. 3. c. 3. (7) Cap. 37. 38. Can. 12. (8) Conc. Gen. to. 25. pag. 289. 190. 352. 2082. 1289. 1448. 2484. 1660.

gistri Cæremoniarum. Nemo miratur novellis his dignitatibus aditum Capituli non patere, nec complura alia communicari Canonicorum ornamenta, commodaque, quod neminem fallat novella hæc esse, & nuperrime instituta officia. Si temporis diuturnitate convalescant, crescantque in Dignitates & Beneficia, ne tum quidem locus erit eis in Capitulo, nisi Canonicatum adipiscantur, vel Præbendam. Hæc, ni fallor, imago est antiquiorum Dignitatum, quæ & ipsæ aliquando novellæ fuere, & eis jam tum interclusus est aditus Capituli. Concilium Aquilejense anno 1196. Capellaniam seu Beneficium inferioris Chori Magistro Cæremoniarum in perpetuum addixit (1). *Ex Mansionariis, vel Capellanis, quæ onus residendi addictum habent.*

X. De his inferioris Chori Ministris pauca superiunt hic delibanda. Promiscue vocabantur Cappellani, Vicarii, Portionarii, Præbendarii, Semipræbendarii. Eo numero habendos non existimo Vicarios Ecclesiarum Abbatialium, sive illæ penes Monachos, sive penes Canonicos Regulares essent. Aderant illi Officiis Ecclesiæ Cathedralis, cujus Præbenda aliqua Ecclesiæ Abbatiali suæ ad Regularium sustentationem attributa fuerat. Rorico Episcopus Ambianensis anno 1085. Præbendam suæ Ecclesiæ addixit Canonicis Regularibus sancti Fumini, ea lege, ut Capitulum unum ex iis eligeret, qui Vicarii nomine divinis interesset Officiis, utque eorum Prior una per anni orbem hebdomada Missam Capituli celebraret (2). *Præbendam perpetualiter habendam concessimus fratribus ibi deputatis. Provideant autem arbitrio Capituli nostri, quatenus Vicarius eorum de hac Præbenda in Canonicis horis persolvendis nobiscum canonice assistat. Qui autem Ecclesiæ illius Prioratum habuerit, una integra hebdomada, sicut Ecclesiæ nostræ Sacerdotet, Missarum solemnia concelebret.*

Prohibitum est a Paschali II. ne majores Præbendarii Ecclesiæ Parisiensis hominium exigerent a minoribus. *Ne fiat ulterius interdicimus, ut majores Præbendarii a minoribus hominia suscipiant.* Inter statuta Pontificii Legati in Insula Cypro anno 1248. (3) non pauca sunt, quæ ad hos minores Præbendarios spectent, qui *Assisii* ibi vocantur, forsan ob strictiorem necessitatem residendi, & divinis Officiis se nunquam subtrahendi. Idem elucet in Constitutionibus Joannis Archiepiscopi Nicosiensis (4) anno 1340. Idem Archiepiscopus anno sequenti edixit, ut hi Assisii per sese semper interessent, nec possent sibi Vicarios subrogare. *Ordinamus, quod omnes & singuli Assisii nostræ Ecclesiæ, in eo ordine, cujus Beneficium obtinent, seu Præbendam, serviant in divinis per se ipsos, & non per alium substitutum.* Erant Semipræbendæ hujusmodi minoribus Ordinibus singulis affectatæ, cauto, ne qui eas consequuti erant, ad Ordines superiores eluctarentur. *Nullus obtinens Assisiam Acolythalem, Subdiaconalem, vel Diaconalem, se faciat, quamdiu eamdem Assisiam obtinebit, ad Sacerdotales Ordines promoveri.* Ita ferebant antiqui mores Ecclesiæ, ut officio & ordine quisque suo fungeretur, non inferiori, nedum superiori, quo necdum quis donatus esset.

Statuta Ecclesiæ Lugdunensis anno 1251. Canonicis ejus Ecclesiæ non adjiciunt, nisi Præbendarios & duodecim Capellanos, quibus non suppeditabantur, nisi alimenta in communi refectorio. *Sunt in eadem Ecclesia majores Canonici, & alii minores Præbendarii, & iterum duodecim Capellani, quorum nullus in sua institutione percipit Beneficium temporale, præterquam quotidianam Refectorii distributionem.* Erant in eadem Ecclesia Vicarii & Obedientiarii. Præcipitur enim (5), ut Canonici, qui Ordine quopiam sacro ad Altare funguntur, duos quisque Vicarios præsto sibi habeant, vicem suam, si opus sit, impleturos, eodem decoratos Ordine sacro, iisdemque ornamentis indutos. *Quicunque honores Ecclesiæ, qua obendientia appellantur, habent, &c.* Diximus jam plerasque Capitulorum Dignitates seculares ad normam Monasticarum formatas, temperatasque fuisse. Hinc fit, ut Obedientiæ quandoque dicantur. De-

(1) Cap. 4. (2) Con. to. 10. p. 4:8. 689 (3) Epist. 77. Conc. to. 11. par. 2. pag. 2402. 2425. 2419. (4) Ib. p. 2441. (5) Ibid. pag. 2524. 2536.

Denique non abludit a vero, quamdiu Capitulorum Canonici communem egere vitam, precarias fuisse & ad nutum revocabiles Dignitates.

Stephanus Abbas sanctæ Genovefæ & Tornacensis Episcopus in Epistola (1) ad Archiepiscopum Remensem molestissime fert, quod cum Capitulum Tornacense contulisset Canonico Regulari, qui sibi quasi socius erat, Vicariam majoris Altaris Ecclesiæ Cathedralis; ex quo contigerat, ut & pius civis adderet ei idoneos proventus ad alendum Presbyterum, addita portione Refectorii, quam cum aliis Canonicis communem habebat, eumque ipse hunc socium suum ordinasset ad Titulum hunc majoris Altaris: idem Capitulum elapso biennio, nulla causa, quæ appareret, nullo instituto judicio, illum interdixisset Altaris ministerio, ingressuque Refectorii: ex quo & illud erat consequutum, ut pius ille civis eumdem concesso ante stipendio fraudaret. *Est socius meus, cui Capitulum nostrum Vicariam unam in majori Altari contulerunt assignato ei Beneficio a quodam Burgense, unde sufficienti mediocritate sacerdotaliter vivere possit. Eum mihi præsentaverunt Canonici ad titulum majoris Altaris ordinandum, & communem cum aliis participationem refectorii concesserunt.* His additæ preces ad Archiepiscopum, ut datis ad Decanum & ad Capitulum litteris hortaretur ad restituendum eum, quem spoliaverant; & tum, si luberet, de causa ejus ex juris æquitate cognoscerent. Vides ergo quæ hujusmodi Vicariorum essent munera, quæ officia, quæ jura.

Capellanorum quoque nomine quandoque donantur inferiores Chori Ministri propter Capellas in eadem Ecclesia eis destinatas, & quas veluti Præbendas obtinebant. In Concilio Placentino anni 1095. postquam vetiti sunt Canonici, ne quis eorum duos Canonicatus, vel duas simul Præbendas retineat; additur, si de Capellarum reditibus non possint sustentari Capellani, eam sibi curam ut induat Præpositus, quo ex earum proventibus possint idonea stipendia Capellanis omnibus erogari (2). *Si quæ tamen Capellæ sunt, quæ suis reditibus Clericos sustinere non possint, earum cura aut dispositio Præposito majoris Ecclesiæ, cui Capellæ subditæ esse videntur, immineat, & tam de possessionibus, quam de Ecclesiasticis Capellarum officiis ipse provideat.*

XI. In Concilio Coloniensi anni 1260. tria genera Capellanorum distinguuntur, nempe Regum, Episcoporum, Præpositorum. Ii omnes ibidem ad residendum constringuntur, nisi ad necessaria dominorum obsequia abesse cogantur (3). *Cum in aliquibus Ecclesiis Capellani Regales, Episcopales, ac etiam Capellani Præpositorum existant, &c. Capellani hujusmodi residentiam in suis Ecclesiis, tanquam alii fratres, faciant, nisi illo tantum tempore, quando agunt suorum negotia dominorum, atque etiam si negotia Ecclesiæ hoc exposcant.* In Concilio Senonensi anni 1320. inter Beneficiarios Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegialis, numerantur & Capellani (4): *Clerici Beneficiati tam Cathedralium, quam Collegiatarum Ecclesiarum sive sint Capellani, Canonici, Vicarii, seu simplices Choriales.*

Eosdem fuisse Capellanos Vicariosque non absimile veri est. Porro in Concilio Coloniensi anni 1536. acerbissime objurgantur Vicarii, qui divinis Chori Officiis interesse detrectabant, nec meminerant moneri se vel ipso nomine Vicariorum, ut vice Canonicorum interessent, si quando illos vel negotiorum molestiæ, vel corporis ægritudines abesse cogerent (5). *Cujus enim vices gerent, nisi Canonicis adjutores accedant? Horum nimirum vice, qui vel adversa valetudine detenti, vel negotiis necessariis avocati, interesse non possunt.*

Perpetui, & vere Beneficiarii erant hi omnes Clerici, sed non satis liquet, an idem affirmandum de iis sit, quos prohibet Cameracense Concilium anno 1565. Vicarios constitui ad Horas Canonicas, nisi Ordine sacro initiati sint, aut Lectores saltem, & si fieri potest, continentiæ addicti, nec unquam in Ecclesiis sint, nisi superpelliceis induti. In Concilio Aquensi anno 1585. Vicarii isti ex Italorum consuetudine *Beneficiarii*, & *Mansionarii* vocantur: pro-

(1) Epist. 193. (2) Can. 15. (3) Cap. 10. (4) Can. 4. (5) Can. 11.

prohibeturque, ne quæ illis addicta desponsaque sunt Beneficia, conferantur, nisi iis qui plurimum in cantu Ecclesiæ versati sunt (1), *Beneficiaturæ, seu Mansionariæ prædictæ conferantur Clericis, &c.* In Mexicano ejusdem anni Concilio Portionarii, & Semiportionarii vocantur, Hispanicarum Ecclesiarum more, & jure donantur suffragii in Capitulo cum Dignitatibus, & Canonicis, exceptis electionibus.

XII. Strictim aliud attingendum superest de ratione adjiciendarum Capitulis novarum Dignitatum, quibus hactenus caruissent. Anno 1218. Evrardus Ambianensis Episcopus *communi consensu, & voluntate Capituli* instituit tres Dignitates novas, *Tres personatus*, nimirum *Præbentoriam, Magisteriam Scholarum & Pœnitentiariam*. Denique certos reditus singulis assignavit. *Ita quod personatui cuilibet proventus proprios duximus assignandos* (2). Præcentori attribuit reditus, qui Cantoris fuerant, cui alios adsignavit. Pœnitentiario duas stipendiarias fecit Parochias, quarum Parochi fidei sacramentum ei præstarent. Ordines quoque deinde harum Dignitatum constituit. Præcentor post Decanum omnibus præibat. Proximus illi hærebat Cantor. Præerat uterque Choro cantuique. Sollemnioribus Festis ambo simul moderabantur Choro, minoribus Festis Cantor cum Canonico. Scholasticus post Archidiaconum sedebat, curam gerebat Lectionum ad Matutinas Horas, & ad sacra Mysteria, nomine Capituli Epistolas scribebat, designabat qui in parvis Scholis prælegerent. Denique Pœnitentiarius ea obibat munia, quæ suo ipsius nomine prodebantur. Harum itaque Dignitatum institutio, functiones, reditus, in Episcopi, & Capituli potestate omnino erant. Non pauca ejusdem generis exempla superius perstricta sunt. Anno 1274. (3) Semurii in Burgundia ab Episcopo Augustodunensi fundamenta jacta sunt Capituli, tredecim Canonicorum, quindecim Præbendarum, ut Decanus duabus, Cantor, & Sacrista una singuli, & dimidia fruerentur Præbenda. Eligendus erat Decanus, Canonicatus partim ab Episcopo conferendi, partim præsentandi a Patronis.

Finis Tomi Tertii.

(1) Tit. 6. c. 15. (2) Spicil. to. 12. p. 165. (3) Ibid. pag. 188.